Esztergom Megyei Jogú Város

Fenntartható Városfejlesztési Stratégia 2021-2027

2022. július 28.

Prosperáló város

Zöldülő város

Digitális város

Megtartó város

Kiszolgáló város

Enrawell CONSULTING

Megrendelő:	**Esztergom Megyei Jogú Város Önkormányzata**
Képviselője:	**Hernádi Ádám polgármester**
Tervező:	**Enrawell Consulting Kft.**
Vezető tervező:	
Dr. Nagy Gyula	geográfus, egyetemi adjunktus
Tervezők:	
Dr. Boros Lajos	geográfus, szociológus egyetemi docens
Balog Ádám	geográfus, gyakornok
Farkas Márton	gyakornok
Novotnik András	geográfus, gyakornok
Rimóczi Martin	junior szakértő
Rónavölgyi Márton	geográfus, közgazdász
Siha Zoltán	geográfus, közgazdász
Szebeni Dávid	szakközgazdász
Szőke Andor	junior szakértő
Konzulensek:	Philipp Frigyes főépítész
	Tóth Katalin főépítész munkatársa

Tartalomjegyzék

Vezetői összefoglaló 8

1 A partnerségi folyamat ismertetése az FVS tervezés és megvalósítás időszakára vonatkozóan 11

1.1 Partnerek definiálása 11
1.1.1 A Képviselő-testület (Közgyűlés) és a polgármester szerepe a partnerségi folyamatban 12
1.1.2 Az államigazgatási szervek és a KSH szerepe a partnerségi eljárásban 12
1.1.3 A területi és települési önkormányzatok, önkormányzati intézmények és szereplői szerepe a partnerségi folyamatban 14
1.1.4 A további, eddig nem nevesített partnerek szerepe a partnerségi folyamatban 14

1.2 Partnerségi akciók és azok tartalma 15
1.2.1 Partnerségi akciók 15
1.2.2 Társadalmasításra szánt anyagok megjelenítése 17

1.3 Partnerségi akciók ütemezése az FVS tervezési folyamatban 17

2 Megalapozó munkarész: Helyzetfeltárás és helyzetértékelés 20

2.1. Helyzetfeltárás 20
2.1.1. Településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok 20
2.1.2. A területfejlesztési dokumentumokkal (Országos Területfejlesztési Koncepcióval és a területileg releváns megyei, valamint térségi területfejlesztési koncepciókkal és programokkal) való összefüggések vizsgálata 22
2.1.3. A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata 27
Országos Területrendezési Terv (MaTrT részeként) 27
Komárom-Esztergom Megye Területrendezési terve 30
2.1.4. A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek - az adott település fejlesztését befolyásoló - vonatkozó megállapításai 34
2.1.5. A település társadalma 37
2.1.5.1. Demográfia, népesség, nemzetiségi összetétel, képzettség, foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok, életminőség 37
2.1.5.2. Térbeli-társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok 45
2.1.5.3. Települési identitást erősítő tényezők (történeti és kulturális adottságok, társadalmi élet, szokások, hagyományok, nemzetiségi kötődés, civil szerveződések, vallási közösségek stb.) 46
2.1.6. A település humán infrastruktúrája 48
2.1.6.1. Humán közszolgáltatások 48
2.1.6.2. Esélyegyenlőség biztosítása 53
2.1.7. A település gazdasága 58
2.1.7.1. A település gazdasági súlya, szerepköre 58
2.1.7.2. A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői 58
2.1.7.3. A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai települést érintő fejlesztési elképzelése 67
2.1.7.4. A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők 70
2.1.7.5. Ingatlanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat) 73
2.1.8. Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere 76
2.1.8.1. Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program 76
2.1.8.2. Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere 78
2.1.8.3. Gazdaságfejlesztési tevékenység 78
2.1.8.4. Foglalkoztatáspolitika 80
2.1.8.5. Lakás- és helyiséggazdálkodás 81
2.1.8.6. Intézményfenntartás 81
2.1.8.7. Energiagazdálkodás 82
2.1.8.8. Településüzemeltetési szolgáltatások, okos város települési szolgáltatások 83
2.1.9. Zöldfelületi rendszer vizsgálata 85

2.1.9.1. A települési zöldfelületi rendszer elemei 85
2.1.9.2. Zöldfelületi ellátottság értékelése, szerkezeti-, kondicionáló szempontból lényeges, valamint a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek 88
2.1.9.3. A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái 90
2.1.10. Közlekedés 91
2.1.10.1. Hálózatok és hálózati kapcsolatok 91
2.1.10.2. Közúti közlekedés 95
2.1.10.3. Közösségi közlekedés: közúti, kötöttpályás 96
2.1.10.4. A Duna közlekedésföldrajzi szerepe; vízi közlekedés 100
2.1.10.5. Kerékpáros és gyalogos közlekedés 103
2.1.10.6. Parkolás 108
2.1.11. Közművesítés 113
2.1.11.1. Víziközművek 113
2.1.11.2. Vízgazdálkodás és vízellátás (ivó-, ipari-, tűzoltó-, öntözővíz, termálvíz hasznosítás) 113
2.1.11.3. Szennyvízelvezetés 113
2.1.11.4. Csapadékvíz elvezetés, felszíni vízrendezés 114
2.1.12. Energia 115
2.1.12.1. Energiagazdálkodás és energiaellátás (villamos energia, közvilágítás, gázellátás, távhőellátás és más ellátórendszerek) 115
2.1.12.2. Megújuló energiaforrások alkalmazása, a környezettudatos energiagazdálkodás lehetőségei 116
2.1.12.3. Az önkormányzati intézmények energiahatékonysági értékelése 116
2.1.12.4. Elektronikus hírközlés (vezetékes elektronikus hálózat, vezeték nélküli hírközlési építmények) 116
2.1.13. Környezetvédelem (és településüzemeltetés) 117
2.1.13.1. Talajviszonyok 117
2.1.13.2. Felszíni és a felszín alatti vizek 118
2.1.13.3. Levegőtisztaság és védelme 119
2.1.13.4. Zaj- és rezgésterhelés 119
2.1.13.5. Sugárzás védelem 119
2.1.13.6. Hulladékkezelés 120
2.1.13.7. Vizuális környezetterhelés 120
2.1.13.8. Árvízvédelem 121
2.1.13.9. Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák 121
2.1.14. Városi klíma 122

2.2. Területi lehatárolás 126
2.2.1. A várostérség lehatárolása, bemutatása 126
2.2.2. Közigazgatási vonzáskörzet 127
2.2.3. Fejlesztéspolitikai vonzáskörzet 127
2.2.4. Oktatási-nevelési és művelődési vonzáskörzet 130
2.2.5. Egészségügyi vonzáskörzet 130
2.2.6. Foglalkoztatási vonzáskörzet 130
2.2.7. Tatabánya - Esztergom kiemelt járműipari térség és fejlődési zóna 132
2.2.8. Turisztikai vonzáskörzet 132
2.2.9. Szolgáltatói vonzáskörzet 133
2.2.10. Kereskedelmi vonzáskörzet 133
2.2.11. Agglomerálódás 133

2.3. Helyzetértékelés, szintézis 135
2.3.1. Prosperáló város 135
2.2.1. Zöldülő város 142
2.2.2. Digitális város 146
2.3.4. Megtartó város 149
2.3.5. Kiszolgáló város 154

2.4. A város irányítási és működési modellje 158

2.4.1. Esztergom képviselő-testületének bizottságai és feladatai ... 159
Pénzügyi és Jogi Bizottság ... 159
Városfejlesztési, Környezetvédelmi és Kulturális Bizottság ... 159
Közjóléti, Egészségügyi és Nemzetiségi Bizottság ... 159
Köznevelési, Ifjúsági és Sport Bizottság ... 159
Közbeszerzési Bizottság ... 160
2.4.2. Várostérségi koordináció ... 160

2.5. Kockázatok és lehetőségek értékelése ... 161
2.5.1. Prosperáló város ... 163
2.5.2. Zöldülő város ... 164
2.5.3. Digitális város ... 165
2.5.4. Megtartó város ... 166
2.5.5. Kiszolgáló város ... 167

3. Stratégiai munkarész ... 170

3.1. Forgatókönyv elemzés ... 170

3.2. Jövőkép – stratégiai célrendszer ... 176
1.stratégiai cél: ESZTERGOM TELEPÜLÉSI SZÖVETÉNEK MEGÚJÍTÁSA ... 178
2. stratégiai cél: ESZTERGOM A DUNAKANYAR FŐVÁROSA ... 181
3. stratégiai cél: ESZTERGOM KÖRNYEZETI GAZDAGSÁGÁNAK MEGŐRZÉSE ÉS FEJLESZTÉSE ... 184
4. stratégiai cél: ELÉRHETŐ ESZTERGOM ... 187
5. stratégiai cél: GYARAPODÓ ESZTERGOM ... 189
6. stratégiai cél: VERSENYKÉPES VÁROS ... 192

3.3. A stratégia célrendszere ... 194
3.3.1. A részcélok és a tervezési dimenziók összefüggése városi szinten ... 198

3.4. A reziliens város a stratégiai célrendszerben ... 200
3.4.1. Prosperáló város ... 200
3.4.2. Zöldülő város ... 203
3.4.3. Digitális város ... 207
3.4.4. Megtartó város ... 209
3.4.5. Kiszolgáló város ... 212

3.5. A stratégia összhangja más stratégiákkal ... 214
3.5.1. Országos Fejlesztési és Területfejlesztési koncepcióhoz való illeszkedés ... 215
3.5.2. Komárom-Esztergom megye Területfejlesztési Koncepciójának, Integrált Területi Programjának célkitűzései és az azokhoz való illeszkedés ... 216
3.5.3. Illeszkedés a Terület- és településfejlesztés Operatív Programhoz ... 217
3.5.4. Illeszkedés az EU-s célkitűzésekhez ... 218
3.5.5. Esztergom Településfejlesztési Koncepciójának és FVS-ének illeszkedése ... 219

4. Monitoring, kontrolling, indikátorok ... 221

4.1. FVS monitoring rendszere, nyomon követés a tervezés és végrehajtás során ... 221

4.2. Az FVS-hez kapcsolódó indikátorok és azok mérési módszertana ... 221

4.3. A beavatkozásokra vonatkozó adatok gyűjtésének és kezelésének módszertana ... 222

4.4. Az FVS-hez kapcsolódó indikátorok bázis és célértékei ... 224

5. Az irányítási és működési modell ... 232

5.1. A városirányítási modell indokolt módosításai ... 232
5.1.1. Az átfogó városirányítási rendszer változásai, a városi működési modellt érintő javasolt változtatások ... 234
5.1.1.1. Koordinációs Munkacsoportok létrehozása ... 234

5.1.1.2. Tanácsnoki rendszer bevezetése ... 235
5.1.1.3. Referensi rendszer létrehozása ... 236
5.1.1.4. Klímavédelmi, Energetikai és Okos Városfejlesztési Bizottság ... 237
5.1.1.6. Térségi konzultációs fórumok létrehozása ... 238
5.1.1.8. Esztergom és Térsége Turizmusfejlesztési Ügynökség ... 239
5.1.2. A térségi koordináció mechanizmusainak változásai ... 239
5.1.3. Részvételi akciók a stratégiai ciklus végrehajtási szakaszában ... 239

5.2. A városi működési modellt érintő tervezett változtatások ... 240

6. Cselekvési terv ... 243

6.1. Intézkedések és beavatkozási területek rendszerezése ... 243
6.1.1. Intézkedések és beavatkozások területi leképeződése ... 248

6.2. Az akcióterületek kijelölése, a kijelölés és a lehatárolás indoklása ... 254

6.3. Városi szintű beavatkozási területek részletezése ... 257
6.3.1. Stratégiai célkitűzéseket támogató egyedi beavatkozások ... 257
6.3.2. Stratégiai célkitűzéseket támogató nagyobb városi területekre kiterjedő beavatkozások ... 260
6.3.3. Stratégiai célkitűzéseket támogató, átfogó szervezeti rendszerként működő stratégiai keretrendszerek (hálózatos, vonalas fejlesztések) ... 266

6.4. Várostérségi szintű beavatkozási területek részletezése ... 267

6.5. Stratégia együttműködési menetrendek zöld és digitális átállást elősegítő célok és intézkedések ... 268
6.5.1. Zöld átállás menetrend ... 268
6.5.1.1. Előkészítés: a zöld átállás kiindulási állapotának helyzetértékelése ... 269
6.5.1.2. Célok megfogalmazása és rendszerezése ... 283
6.5.1.3. A zöld fejlesztések beavatkozási területeinek meghatározása ... 285
6.5.1.4. Zöld átállás szervezeti keretrendszer és menetrend ... 288
6.5.2. Digitális átállás menetrend ... 290
6.5.2.1. Előkészítés: Digitális átállás városi kiindulási állapotának helyzetértékelése ... 291
6.5.2.2. Célok megfogalmazása és rendszerezése ... 298
6.5.2.3. A digitális fejlesztések beavatkozási területeinek meghatározása ... 298
6.5.2.4. Digitális átállás szervezeti keretrendszer és menetrend ... 301

7. Finanszírozási terv ... 304

7.1. Elérhető és bevonható források számbavétele ... 304
7.1.1. Aktorok, meghatározó szereplők ... 304
7.1.2. Kitekintés ... 304
7.1.2.1. Európai Strukturális és Beruházási Alapok ... 304
7.1.2.2. Operatív Programok ... 305
7.1.2.3. Európai Finanszírozási Programok ... 305
7.1.2.4. Projektfejlesztési támogatás ... 306
7.1.2.5. Hazai források ... 307
7.1.2.6. COVID-19 támogatási kontextus ... 307
7.1.3. Egyéb kötöttségek és lehetőségek ... 307

7.2. Az üzleti modell bemutatása ... 308
7.2.1. Beavatkozások adatainak gyűjtése és ismertetése dimenziónként összegezve ... 309
7.2.2. A finanszírozási terv összefoglalója ... 315

7.3 Fenntartható üzemeltetés ... 316

8. Mellékletek ... 318

8.1. Antiszegregációs Terv ... 318
8.1.1. Helyzetelemzés és értékelés ... 318
8.1.1.1. A szegregáció társadalmi jelenségeinek horizontális elemzése – a változások értékelése ... 318

8.1.1.2. A szegregáció területi vonatkozásai (szegregátumok) – a változások értékelése 326
8.1.2. Antiszegregációs terv 327
8.1.2.1. Általános – horizontális antiszegregációs intézkedések 327
8.1.2.2. Terület (szegregátum) specifikus antiszegregációs intézkedések 328
8.1.2.3. Az antiszegregációs fejlesztési célok és beavatkozási javaslatok 330
8.1.3. A szociális városrehabilitáció akcióterületének meghatározása és a választás indoklása 332
8.1.4. Az antiszegregációs terv kapcsolódása és ütemezése 332
8.1.4.1 A két antiszegregációs beavatkozási dimenzió (cél és terület) kapcsolata 332
8.1.4.2. A beavatkozások ütemezése 334
8.1.4.3. Az antiszegregációs terv pénzügyi terve 335
8.2. Elvégzett kérdőíves felmérések dokumentálása 336
8.2.1. Lakossági felmérés 336
8.2.2. Intézményi/ szervezeti felmérés 336
8.3. Finanszírozási terv beavatkozásonként 337
8.4. Működési térkép 353
Impresszum 355

Vezetői összefoglaló

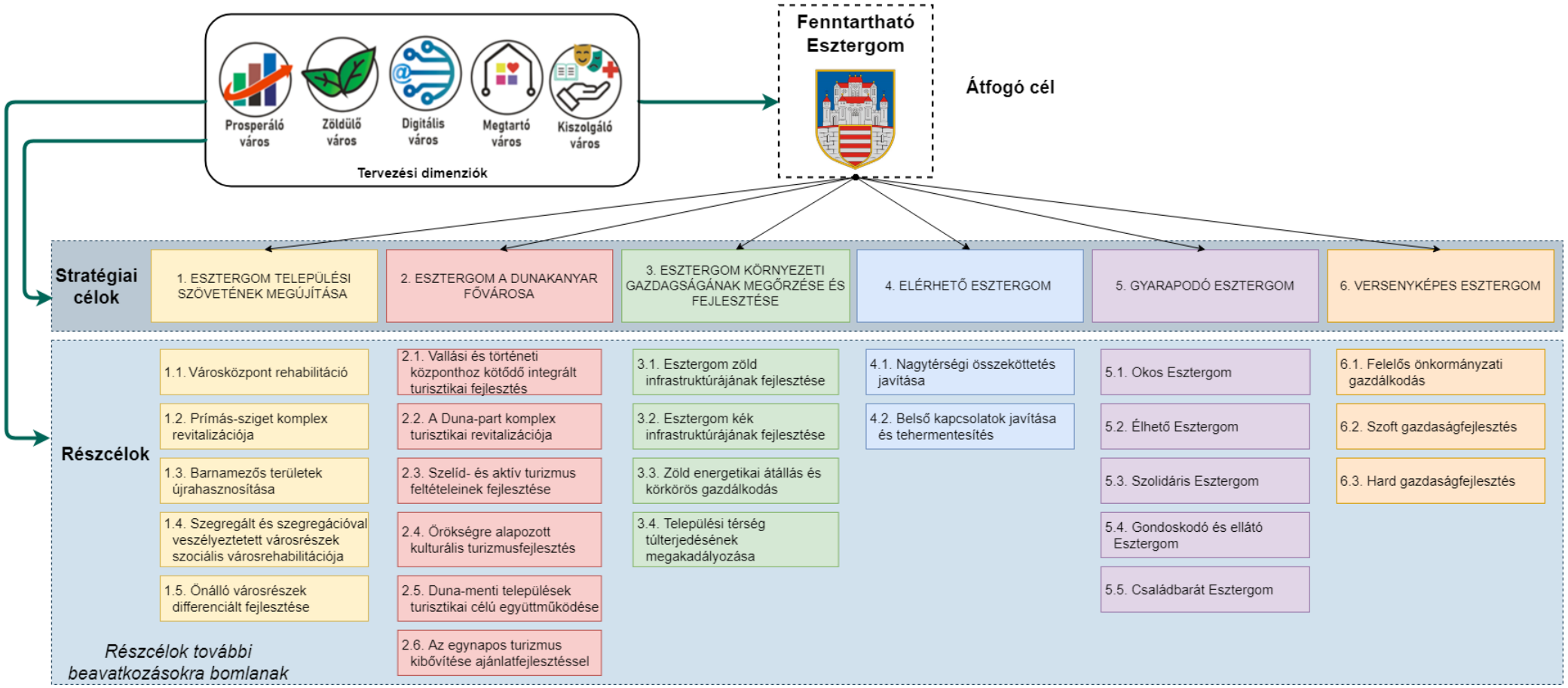
A 2021-27-es Uniós ciklus fenntartható városfejlesztési forrásainak (ERFA rendelet 11. cikk) felhasználásához elvárás integrált területi, városi stratégiák készítése. Ennek megfelelően a 2021-27-es Uniós ciklus előkészítéséhez az eddigi városi stratégiák, az integrált településfejlesztési stratégiák módszertani elkészítésének felülvizsgálata vált szükségessé, hogy azok struktúrája és tartalma összhangba kerülhessen a jelenleg érvényben levő európai és hazai szakpolitikai keretekkel. A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia (a továbbiakban FVS) az Európai Unió elvárásait, a PM által rendelkezésre bocsátott FVS/TVP készítési útmutatót és sablont, a megyei területfejlesztési dokumentumokat, és a város jelenleg hatályos Integrált településfejlesztési stratégiáját, koncepcióját és programját is figyelembe vevő dokumentum, és a 2021-27-es forrásfelhasználás feltétele.

Az FVS teljes tervezéssel készül, és nem korlátozódik csupán a TOP Plusz forrásainak a felhasználására, ezáltal is biztosítva egy reziliens, zöld és digitális átmenetet szolgáló, várostérségben gondolkozó városfejlesztési gyakorlat kialakításában. Az FVS megalapozza a város további, jövőben elkészítendő stratégiai dokumentumait is. Egy olyan alapdokumentum, mely széleslátókörű és interdiszciplináris megközelítésével szolgálja a leghatékonyabb, kombinált forrásfelhasználást. Az FVS tervezésekor az Európai Unió Területi Agendájának 2030-as időtávra szóló elvárásait, a NextGen EU célkitűzéseit vesszük figyelembe. Az FVS célja, hogy ernyő megközelítésben reziliens, **alkalmazkodóképes** város jöjjön létre, mely úgynevezett tematikus dimenziók mentén fejleszthető. Az FVS fókuszál a helyi gazdaságfejlesztési célok, **befektetésösztönzés, innováció megvalósítására,** a **klímasemlegesség** irányába történő elmozdulás érdekében, a zöld átállásra való felkészülésre, **a népességmegtartásra**, a társadalmi befogadásra és közösségfejlesztésre, az épített és művi környezet, fenntartható területhasználatának megvalósítására, és a **digitális átállásra.** Mindezt úgy, hogy mind ebbe a városi társadalom is bevonásra kerül.

A dokumentum szerkezete

1. fejezet: Bevezetés, partnerségi folyamat ismertetése az FVS tervezés- és megvalósítás időszakára vonatkozóan
2. fejezet: Megalapozó munkarész, helyzetelemzés- és helyzetértékelés, mely tematikus helyzetfeltárást mutat be kulcsadatokon keresztül Esztergomról.
3. fejezet: Stratégiai munkarész, melyben a forgatókönyv elemzés, jövőkép és a stratégiai célrendszer kerül bemutatásra az alábbi szempontok szerinti bontásban is:
    - Zöldülő város
    - Digitális város
    - Megtartó város
    - Prosperáló város
    - Kiszolgáló város
4. fejezet: Monitoring, kontrolling indikátorok: ebben a fejezetben a célkitűzések megvalósításának nyomon követéséhez módszerek és lehetséges mérőszámok kerülnek bemutatásra.
5. fejezet: Irányítási modell: ez a fejezet az SZMSZ-hez hasonlóan, de a fentebbi célrendszerre illesztve mutatja be az egyes városi szereplők feladatait és felelősségét.
6. fejezet: Cselekvési terv: ebben a fejezetben a beavatkozásokat, illetve azok területi bontását mutatjuk be.
7. fejezet: Finanszírozási terv: elérhető források bemutatása és az üzemeltetésre tett javaslatok kerülnek megfogalmazásra
8. fejezet: Antiszegregációs terv, finanszírozási terv, működési térkép

Esztergom FVS-ének stratégiai célrendszere

1. A partnerségi folyamat ismertetése az FVS tervezés- és megvalósítás időszakára vonatkozóan

1 A partnerségi folyamat ismertetése az FVS tervezés és megvalósítás időszakára vonatkozóan

A tervezés és fejlesztés gyakorlatában már az 1980-as években megjelent az igény a lakosság és az érintettek szélesebb körű bevonására. Az 1990-es években az Európai Unió már a tagállamok számára is hivatalosan előírja a bevonás és a partnerség meglétét. Természetesen ez minden tagállamban más- és más mértékű, lépétékű és más jogi vonzattal jár. Az FVS stratégiai jellegű, középtávú tervezést szolgáló dokumentumként igen fontos, hogy a településen élők és a közéletet, gazdasági életet aktívan alakítók véleményét is felvonultassa. Éppen ezért az FVS megalkotásakor a város kiemelt figyelmet kell, hogy szenteljen a partnerség és a bevonás kérdéskörére. Az alábbi fejezet a partnerek, stakeholderek meghatározása mellett a partnerségi akciók és azok ütemezésétnek sematikus elvét is leírja.

A fejezet az új jogszabályi környezet (419/2021. (VII. 15.) Korm. rendelet), a 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet, illetve Esztergom Város Önkormányzata Képviselő-testületének 6/2017.(II.28.) önkormányzati rendelete a partnerségi egyeztetés szabályairól szóló (Egységes szerkezetbe 15/2021. (IV.29.) önkormányzati rendelet) alapján, az ott megfogalmazott különböző egyeztetési eljárásokat alapul véve került kidolgozásra. A különböző fejlesztési stratégiák (továbbiakban stratégia) kidolgozásának része az állampolgárok, a tervezéssel érintett területen működő érdekképviseletek, társadalmi szervezetek és vállalkozások tervezésbe való bevonását részletező partnerségi folyamatleírás.

A partnerségi folyamat meghatározza:

- a bevonandó célcsoportot, a bevonás céljait
- az állampolgárok és a szakmai közösségek részvételének, tájékoztatási szabályait kapcsolódóan partnerségi akciók végrehajtása során
- az egyes tervezési elemekhez és fázisokhoz kapcsolódó bevonás módszereit, tervezett eszközeit és részvételi formáit, az úgynevezett partnerségi akciókat és azok lehetséges eszközeit kommunikációs kampány, kiállítások, helyi média, tájékoztató kiadványok, állampolgári vélemények gyűjtése, nyilvános fórumok, konferenciák, eseti bizottság, közvélemény-kutatás
- a partnerek által adott javaslatok, vélemények megadásának módját és határidejét, továbbá nyilvántartásának módját
- az el nem fogadott partnerségi javaslatok, vélemények indokolásának módját, a dokumentálásuk, nyilvántartásuk rendjét
- a nyilvánosságát biztosító intézkedéseket

A tervezés és végrehajtás során a partnerségi akciók révén biztosított az információk kölcsönös átadása, a következtetések visszacsatolása és a partneri/érintett csoport (a stakeholderek) különféle fejlesztési és működési szempontjainak rugalmas érvényesítése, azaz az érintettek bevonása.

1.1 Partnerek definiálása

A partnerségen alapuló tervezés- és fejlesztés első fontos lépése az érintettek körének meghatározása. A partnerek definiálásánál figyelemmel kell lennünk arra, hogy a fejlesztésekben érintett stakeholderek egy részének nincs intézményes háttere, így az ő bevonásukról külön módszerrel szükséges gondoskodnunk. Ezek alapján két fő csoportot különítünk el, a hivatalos szféra és a civil szféra, akikkel az egyeztetési folyamatot le kell folytatni.

Az FVS-t a lakossággal, érdekképviseleti, civil és gazdálkodó szervezetekkel, vallási közösségekkel a helyi adottságoknak megfelelően, a feladat jellegének figyelembevételével kell végrehajtani. A partnerségi egyeztetés folyamán szükséges megismerni:

- az önkormányzat és az önkormányzati cégek fejlesztési elképzeléseit
- az üzleti szektor szereplőinek a térséget érintő fejlesztési elképzeléseit
- a térség társadalmi szervezeteinek fejlesztési elképzeléseit
- a lakosság településre vonatkozó fejlesztési elképzeléseit

1.1.1 A Képviselő-testület (Közgyűlés) és a polgármester szerepe a partnerségi folyamatban

- A Képviselő-testület (Közgyűlés) jogosult az FVS elfogadására, illetve a módosítások elfogadására, melyet a polgármester terjeszt elő és az FVS készítésében részt vevő munkacsoport készít elő, melynek vezetője a főépítész. Az FVS előzetes tartalmáról, szerkezetéről a Közgyűlés dönt a polgármester előterjesztése alapján.
- A tervezési munka során a főbb mérföldköveknél az FVS készültségéről a polgármester szükség szerint tájékoztatást adhat a Képviselő-testület (Közgyűlés) számára.
- A polgármester – ha indokolt – előzetes tájékoztatót küld a meghatározott államigazgatási szerveknek és a közvetlenül érintett szomszédos települési önkormányzatoknak.
- A polgármester az FVS tartalmi szerkezetét a Képviselő-testület (Közgyűlés) elé terjeszti.
- A polgármester jelzi a megyei elnöknek, hogy az ütemezés szerint várhatóan mikor küldi meg az FVS-t a megyei önkormányzatnak. A megye ezt az időpontot veszi figyelembe a megyei önkormányzati döntéshozatal előkészítése során.
- A polgármester az FVS egyeztetési változatát véleményezésre elektronikus úton megküldi az érintett területi, települési önkormányzatnak (várostérségi tervezés esetén).
- Amennyiben szükséges a polgármester adatszolgáltatási kérelmet küld a Központi Statisztikai Hivatalnak (a továbbiakban: KSH) a település szegregációszűrése céljából, továbbá, ha indokolt a településrészek kijelölése, a településrészek helyzetelemzéséhez szükséges mutatókat is megkéri, csatolva a lehatárolandó településrészek határainak leírását.
- A polgármester vagy a munkacsoport tagja az FVS jóváhagyást megelőzően ismerteti Képviselő-testülettel (Közgyűléssel) a beérkezett véleményeket, az el nem fogadott véleményeket és azok indokolását, egyeztetés esetén a jegyzőkönyvet, illetve a vélemények alapján a stratégiában tett módosításokat.

1.1.2 Az államigazgatási szervek és a KSH szerepe a partnerségi eljárásban

- Az államigazgatási szervek teljesítik adatszolgáltatási témakörben adatszolgáltatási kötelezettségüket, és biztosítják a szükséges adatokat. Amennyiben adatok nem állnak rendelkezésre, akkor a témával kapcsolatos szakmai álláspontjukat ismertetik.
- A KSH elvégzi a településrészek lehatárolását, és táblázatban átadja az önkormányzatnak a településrészek jellemzésére szolgáló aktuális népszámlálási adatokat, elvégzi a település szegregációszűrését, ennek keretében a szegregált és a szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolását, összesített adataik adatvédelmi ellenőrzését, táblázatban átadja az önkormányzatnak a szegregált és a szegregációval veszélyeztetett területek határainak szöveges leírását és a jellemzésükre szolgáló aktuális népszámlálási adatokat, valamint a területek elhelyezkedéséről készített kartogramot.

1. táblázat: Az államigazgatási szervek szerepe a partnerségi eljárásban, az adatszolgáltatásban és az FVS tervezésben.

ÁLLAMIGAZGATÁSI SZERV	EGYEZTETÉSI SZAKTERÜLET	ADATSZOLGÁLTATÁS TÉMAKÖRE
állami főépítészi hatáskörében eljáró megyei kormányhivatal	településfejlesztés, területrendezés, településrendezés, településkép védelem	
környezetvédelmi és természetvédelmi hatáskörben megyei kormányhivatal	környezetvédelem, természet- és tájvédelem	felszíni vízminőség-védelmi terület és felszíni szennyezésre fokozottan érzékeny terület
nemzeti park igazgatóság	természet- és tájvédelem	hazai vagy nemzetközi jogszabály alapján természetvédelmi oltalom alatt álló terület, érték, országos ökológiai hálózat (magterület, ökológiai folyosó és puffer terület) övezete, tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete
területi vízvédelmi hatóság	vízvédelem	felszíni és felszín alatti vízminőség-védelmi terület, és felszíni szennyezésre fokozottan érzékeny terület, vízvédelmi terület
területi vízügyi hatóság	vízgazdálkodás	vízbázisvédelmi terület
Országos Vízügyi Főigazgatóság	a vizek védelmével, illetve kártételeinek elhárításával összefüggő alapvető szempontok teljesülése, a környezet- és természetvédelmi követelményekre figyelemmel	országos vízminőség-védelmi terület, tómeder a Balaton kiemelt üdülőkörzet területén
területi vízügyi igazgatási szerv	a vizek védelmével, illetve kártételeinek elhárításával összefüggő alapvető szempontok teljesülése, a környezet- és természetvédelmi követelményekre figyelemmel	nagyvízi meder, rendszeresen belvízjárta terület, közcélú vízilétesítmény, mértékadó árvízszint, vízgyűjtő-gazdálkodási terület
megyei katasztrófavédelmi igazgatóság	polgári védelem, iparbiztonság	polgári védelemi terület, veszélyességi övezet
népegészségügyi hatáskörében eljáró megyei kormányhivatal	közegészségügy	
Budapest Főváros Kormányhivatala	közlekedés: gyorsforgalmi utat, közúti határátkelőhelyet, szintbeli közúti-vasúti átjárót érintő településrendezési eszköz esetében	
közlekedésért felelős miniszter	közlekedés: vasúti pályahálózatot, víziutat érintő település esetében	
a) légiközlekedési hatóság, b) katonai légügyi hatóság	közlekedés: légi közlekedéssel érintett település esetében forgalmi adatok, biztonsággal kapcsolatos információk	
közlekedési hatósági hatáskörében eljáró megyei kormányhivatal	közlekedés: gyorsforgalmi utat, közúti határátkelőhelyet, szintbéli közúti-vasúti átjárót érintő településrendezési eszköz esetében kivételével minden közúti közlekedési ügyben	

örökségvédelmi hatáskörében eljáró megyei kormányhivatal	régészeti örökség és műemléki érték, világörökségi és világörökségi várományos terület védelme	műemlék, műemléki terület, nyilvántartott vagy védetté nyilvánított régészeti lelőhely és régészeti védőövezet, világörökségi terület és világörökségi várományos terület
ingatlanügyi, földügyi igazgatási hatáskörében eljáró megyei kormányhivatal	földvédelem	termőföld mennyiségi védelme
erdészeti hatáskörében eljáró megyei kormányhivatal, Nemzeti Földügyi Központ	erdőrendezés, erdővédelem	erdőterület rendeltetése és az erdőgazdálkodási tevékenységet közvetlenül szolgáló földterületek
megyei rendőr-főkapitányság	határrendészet	
Szabályozott Tevékenységek Felügyeleti Hatósága	bányászat, geológia, morfológia, csúszásveszély	ásványi nyersanyagvagyon terület, földtani veszélyforrás területe
Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Hivatala	hírközlés	
Budapest Főváros Kormányhivatala	természetes gyógytényezők, gyógyhelyek természeti adottságainak védelme	gyógyhely

1.1.3 A területi és települési önkormányzatok, önkormányzati intézmények és szereplői szerepe a partnerségi folyamatban

- Az érintett területi, települési önkormányzat, tájékoztatást ad az FVS készítését befolyásoló terveiről (amennyiben azok nem ismertek).
- **Leggyakrabban előforduló (opcionálisan) megkereshető szereplők**: Megyei Önkormányzat mellett a várossal közvetlenül kapcsolatban álló települések (az Esztergomi Kistérségi Társulás települései), ill. a város életét meghatározó nemzetiségek képviselői, intézmények, közszolgáltatások vezetői, fenntartói
- A város földrajzi helyzete miatt a partnerség kiterjesztése a határon túli területekkel is (kiemelten az Ister-Granum ETT településeivel) kiemelt szerepet kap. E települések bevonása elsődlegesen a település vezető tisztségviselőinek megszólításával történhet meg, az együttműködéshez a véleménynyilvánítás legegyszerűbb módja az online egyeztetés a javasolt.

1.1.4 A további, eddig nem nevesített partnerek szerepe a partnerségi folyamatban

- A partnerek a partnerekkel lefolytatott interjú során javaslatokat, észrevételeket tesz, véleményt nyilvánít.
- **Leggyakrabban előforduló megkereshető szereplők**: civil szervezetek, egyesületek, egyházak, vállalkozói szféra, kamarák, köztiszteletben álló személyek, helyi lakosság és média
- Azonosított szereplők:
    - Kirchhoff Hungária Kft.
    - Magyar Suzuki Zrt.
    - Karácsony Építész Iroda Kft.
    - Opticworld Kft.
    - Esztergom-Vári Főszékesegyházi Plébánia

- Neuzer Kerékpár Kft.
- Határon Átnyúló Kezdeményezések Közép-európai Segítő Szolgálata
- Komárom-Esztergom Megyei Építészkamara
- SASVÁRI Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.

Az elfogadott FVS-t és ezek módosítását az Önkormányzat a honlapján közzé teszi.

1.2 Partnerségi akciók és azok tartalma

Az FVS tervezésénél a partnerek szerepe a jövőbeli elképzelések, a jelenlegi helyzet elemzésén, leírásán túlmutat. A partnerek a tervezés aktív részvételével kell számolni, akik alakítják a jövőképet, illetve folyamatosan véleményezik az elkészült anyagokat. A tervezést követően is folyamatos a partnerek bevonása. A megvalósításnál szükséges a projektek előkészítésében és a megvalósítás közben is a partnerek véleményét kikérni. Fontos, hogy minden FVS projekt egyedi, sajátos partnerséggel rendelkezik és csak azon partnereket szükséges bevonni, akik kapcsolódnak az adott fejlesztéshez. A megvalósítás után a fenntartási időszakban az értékelésében is fontos a partnerek szerepe, hiszen az érintett partnerek folyamatos visszajelzése alapján a monitoring mellett szoft elemekkel is értékelhetjük a megvalósult projektek sikerességét. A partnerség az FVS tervezés, megvalósítás és fenntartási szakaszokban kell, hogy megvalósuljon, melyből jelenleg az első, tervezési szakaszban alkalmazott partnerségi folyamatra térünk ki részletesebben.

1.2.1 Partnerségi akciók

1. FVS munkacsoport ülések: a munkacsoport az FVS előzetes, partnerségi egyeztetésre bocsátott anyagának kidolgozásában aktív szerepet vállal. A munkacsoport hetente ülésezik, amíg az egyeztetésre leadott anyag el nem készül. Ezután a társadalmi és partnerségi egyeztetési szakasz alatt, amíg zajlik a véleményeztetés, addig az ülések szünetelnek. A beérkezett vélemények feldolgozása érdekében ismételten ülésezik a munkacsoport, ahol szakmai alapon döntenek a beérkezett véleményekről. A vélemények feldolgozása érdekében a végső anyag előállításáig ismételten üléseznek. A munkacsoport szakmai konszenzus alapján alakítja ki az FVS tartalmát az FVS útmutató és sablon előírásai alapján. A munkacsoport nem döntéshozó szerv, szakmai konzultációs fórum.

2. táblázat: A munkacsoport összetétele.

Egység	Szereplő	Feladat
POLGÁRMESTERI KABINET	főépítész	A főépítész a város közép-hosszútávú fejlesztési céljainak ismeretében segíti a megbízott tervezők munkáját. Szakmai felügyelete mellett alakul ki a város FVS-e összhangban a meglévő Településfejlesztési Koncepció (TFK), Integrált Településfejlesztési Stratégia (ITS), valamint a Település Rendezési Eszközök, a Településképi Arculati Kézikönyv és Településképi Rendelet felhasználásával. A Főépítész a Polgármesteri Kabinet tagjaként konzultál a Polgármesterrel a fejlesztési kérdésekben.
POLGÁRMESTERI KABINET	főépítész munkatársa	A főépítész munkatársa a főépítész munkáját segítve a mindennapi operatív és adminisztratív teendőket látja el az FVS tervezésében. Az ő koordinációjában zajlanak a munkacsoport ülései és az ő felügyelete alatt zajlik a szükséges információáramlás.
VÁROSFEJLESZ-TÉSI OSZTÁLY	osztályvezető	A városfejlesztési osztály vezetője az FVS megvalósulásának projektszintű megközelítéséért felel. Az ő szakmai felügyeletével kerülnek meghatározásra a célrendszerben meghatározott

		beavatkozások projektszintű elemei. A városfejlesztési osztály segítségével alakulnak ki az FVS úgynevezett komplex programcsomagjai is, melyek sikerességének mérésére az általa jóváhagyott indikátorok kerülnek kiválasztásra.
MEGBÍZOTT TERVEZŐ	vezető tervező	A megbízott vezető tervező szakmai irányításával áll össze az FVS egyeztetési anyaga. Feladata a tervezőgárda, a projektszintű városfejlesztés és a célszintű, középtávú tervezési dimenziók összehangolása.
MEGBÍZOTT TERVEZŐ	tervező	A megbízott tervező az FVS elkészítésének szakmai és adminisztratív munkájába bekapcsolódik.
MEGHÍVOTT TAG	tervező tanácsos	A meghívott tag olyan belsős (önkormányzati vagy kiszervezett önkormányzati cég) vagy külsős (vállalkozó, civil érdekképviselet stb.) tag, akinek a szakmai tapasztalata, tudása, jövőképe hozzájárul az FVS elkészítéséhez. A meghívott tag szakmai véleményét a munkacsoporttal megosztja, bizonyos kérdésekben állást foglal. A meghívott tagok száma nem korlátozott.

2. Szakértői tájékoztatás és felkérés: az FVS elkészítéséhez a város polgármestere személyesen kérte fel a város és térségének meghatározó szereplőit (partnereket) szakmai interjún való részvételre. A polgármester a felkéréssel egyidejűleg tájékoztatta a felkérteket az FVS lényegi tartalmáról és fejlesztéspolitikai szerepéről.

3. Szakértői interjúk és partnerségi egyeztetések: az FVS elkészítéséhez több körben szakértői interjús felmérés készült annak érdekében, hogy feltárásra kerüljenek a város hiányosságai, lehetőségei és a különböző szereplők jövőképe. A kérdőíves felmérés előre meghatározott, adott szakterületre specifikus kérdéseket tartalmazott. Az interjús felmérés félig strukturált jellegű volt, átlagosan 1 órás időtartammal zajlottak le. A kérdésekre adott válaszokat rögzítettük, azokat anonimizált módon dolgoztuk fel az FVS által meghatározott tervezési témakörökre és problémacsoportokra bontva. Az előkészítési fázisban összesen 8 fővel készült interjú.

4. Lakossági tájékoztatás és felhívás: A lakossági vélemények feltárásának egyik alapvető lépése, hogy az FVS készítéséről a város tájékoztatja a lakosságot, és azt nyilvánosságra hozza az önkormányzat megfelelő fórumain.

5. Lakossági egyeztetés, kérdőíves felmérés: A lakosság véleményének megismerése érdekében az FVS útmutató által ajánlott kérdőív sablon felhasználásával készült lakossági felmérés. A felmérés online platformon az önkormányzat honlapján, illetve a legnagyobb közösségi média felületen Esztergom-specifikusan lettek hirdetve. A kitöltési cél a lakosság 1%-ának megkérdezése volt. A kérdőíves felmérés 2022. január – 2022. február hónapokban zajlott. A kitűzött cél teljesült.

6. Képviselő-testület (Közgyűlés) egyeztetés és döntés: A Képviselő-testület döntésével elfogadta az elkészült FVS tervezetét 2/2022 (I. 20.) határozatával, melyet előterjesztés formájában a Képviselő-testületi ülés előtt megkapott és a testületi ülésen azt kérdéssel, módosító javaslattal illethette. Az előzetes tartalmi vázlathoz nem érkezett kérdés. A Képviselő-testület dönt az elkészült végleges FVS elfogadásáról. A Képviselő-testület a tervezési munka során, a főbb mérföldkövekhez kapcsolódóan, a képviselők kérésére tájékoztatást kaphat az FVS felülvizsgálatának előrehaladásáról, aktuális állásáról, főbb eredményeiről.

7. Terepbejárás és fotó-dokumentáció: A stratégiai célok megfogalmazásához szükséges volt a korábbi dokumentumok feldolgozására, azonban a felmerülő fejlesztési javaslatok települési kontextusának megismerésére a megbízott tervezők több alkalommal strukturált és strukturáltalan terepbejárást tartottak a települési tervezési akcióterületek felmérésére és megismerésére.

1.2.2 Társadalmasításra szánt anyagok megjelenítése

1. Esztergom Megyei Jogú Város Önkormányzatának hivatalos honlapján, www.esztergom.hu (a továbbiakban: önkormányzati honlap), közzéteszi a véleményezhető FVS társadalmasításra szánt anyagát.

2. A közzétett tájékoztató alapján – a felhívásban megjelölt időszakon belül – a partnerek és a társadalmi szereplők véleményezik az FVS-t.

3. A partnerek a megadott határidőig véleményt nyilváníthatnak, javaslatot, észrevételt tehetnek elektronikus levélben történő megküldéssel a varoshaza@esztergom.hu e-mail címre.

4. A beérkezett javaslatokat, véleményeket az FVS dokumentum készítésével megbízott tervezőnek továbbítják, a tervező azokat táblázatban összegzi és indoklással ellátott szakmai véleményt készít az FVS munkacsoporttal közreműködve. Azokat szakmai szempontok alapján mérlegeli. Az elfogadott javaslatokat beépíti az FVS-be.

1.3 Partnerségi akciók ütemezése az FVS tervezési folyamatban

3. táblázat: A partnerségi akciók és ütemezésük

Feladat	2021		2022						
	November	December	Január	Február	Március	Április	Május	Június	Július
Projektindító megbeszélés	X								
Szükséges háttéranyagok begyűjtése	X	X							
Partnerségi terv elkészítése		X							
Partnerség megvalósítása, kérdőíves felmérés, interjús felmérés		X	X	X					
Munkacsoport ülések		X	X	X	X	X	X	X	
Terepbejárás, fotódokumentáció		X	X	X			X	X	
FVS előzetes tartalmának elfogadása			X				X	X	
FVS Stratégiai és Partnerségi fejezetének első változatának leadása				X					
FVS társadalmasítási változatának kiadása és társadalmasítás								X	
FVS Partnerségi egyeztetése								X	
FVS véleményezési folyamatának lezárása									X

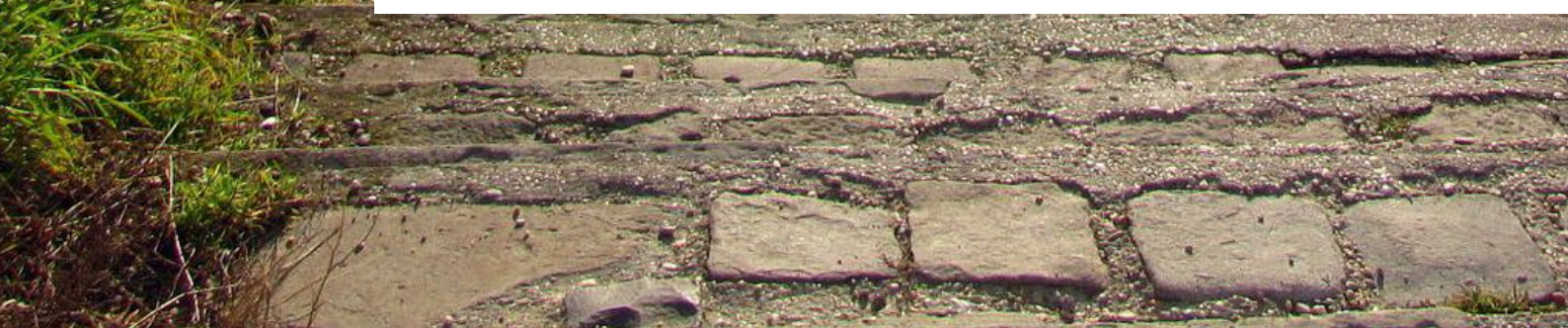
4. táblázat: Az FVS és TVP[1] elkészülésének ütemezése

Dátum		Szükséges lépések
2022.08.25	↑	TÁMOGATÁSI KÉRELEM BENYÚJTÁSA az FVS támogatására
2022.08.15		Esztergom MJV Közgyűlésének jóváhagyása
2022.08.01		FVS és TVP előterjesztés elkészítése
2022.07.27		FVS és TVP dokumentumok véglegesítése
2022.07.25		Komárom-Esztergom Megye Önkormányzata nyilatkozatának beszerzése az FVS és TVP dokumentumokról.
2022.07.20		Komárom-Esztergom Megye Önkormányzata észrevételeinek beérkezése
2022.07.20		FVS Partnerségi egyeztetés lezárása
2022.07.19		FVS Lakossági társadalmasítás lezárása
2022.07.12		FVS dokumentum lakossági társadalmasításának kezdete
2022.07.08		FVS, TVP dokumentum megküldése Komárom-Esztergom Megye Önkormányzata részére véleményezésre.
2022.07.05		FVS, TVP dokumentumok partnerségi egyeztetésének kezdete
2022.07.07		Partnerségi és társadalmi egyeztetési változat (FVS, TVP) leadása Esztergom MJV részére
2022.07.05		Esztergom MJV Önkormányzat észrevételeinek megküldése az előzetes dokumentumokra (FVS, TVP)
2022.06.20		FVS és TVP előzetes egyeztetési változatának leadása Esztergom MJV részére

[1] TVP: A TOP Plusz Városfejlesztési Program-terv (TPV) Esztergom Megyei Jogú Város Fenntartható Városfejlesztési Stratégiájával (FVS) együtt készült el. A dokumentum célja, hogy Esztergom Megyei Jogú Város számára elérhető TOP Plusz források felhasználását érthetően rendszerezze.

2. Helyzetfeltárás és helyzetértékelés

2 Megalapozó munkarész: Helyzetfeltárás és helyzetértékelés[2]

2.1. Helyzetfeltárás

2.1.1. Településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok

Esztergom Magyarország első városa, első királyunk szülővárosa és koronázási helyszíne, érseki székváros, a katolikus egyház magyarországi központja az egyik legnagyobb európai bazilikával. A város sokáig megyeszékhely volt, máig a környékbeli emberek, így a felvidéki honfitársaink számára is egyfajta központi szerepet tölt be. A város múltjából fakadó természetes rangja, a látnivalók, a történelmi városrészek, valamint az ipari parkja által biztosított munkalehetőségek miatt kiemelt fontosságú és szerepű Komárom-Esztergom megyében. Közvetlen és színvonalas vasúti összeköttetés Budapesttel, ami számos lehetőséget biztosít a munkavállaló korú lakosoknak.

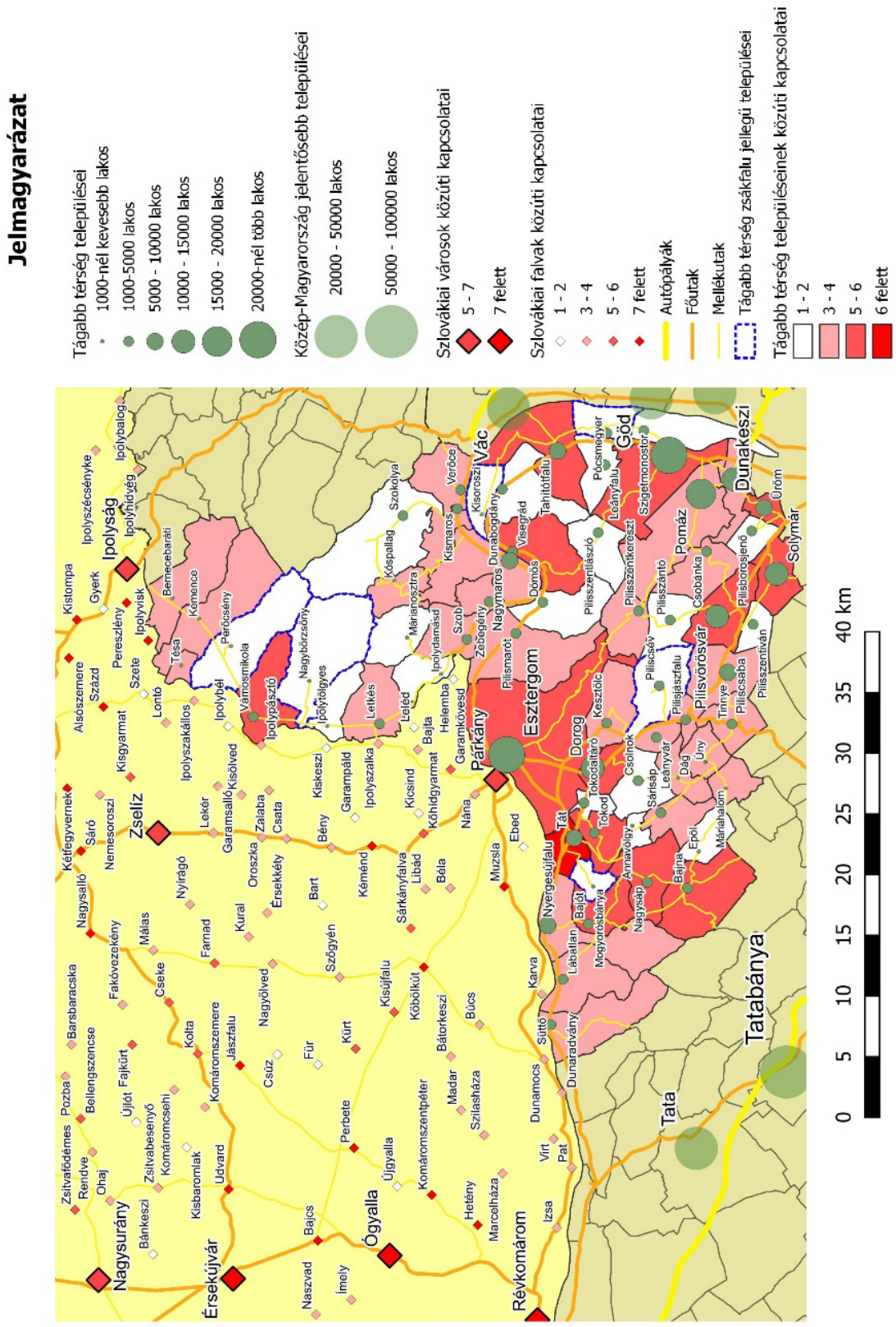
Esztergom nem csak járását, de tágabb, határon átnyúló térségét is szervezi. Mária Valéria hídja remek összeköttetést jelent Szlovákia felé, emellett munkalehetőségei miatt számos munkavállaló ingázik a városba. Ennek következtében több kapcsolattal is rendelkezik, a tágabban értelmezett Esztergom-térségben az egyik legintenzívebb a közúti kapcsolat. Vállalkozások leginkább haszonélvezői a határmentiségnek, dolgozóik egy része a Felvidékről jár be dolgozni.

A környéken a legmagasabb funkciósűrűséggel rendelkező település, legközelebb Vác és Tatabánya rendelkezik hasonló számú funkciókkal, Szlovákiában 50 km sugáron belül nincs hasonló város. A XX. században több trauma is érte a várost, Trianonnal elveszítette a vonzáskörzetét, elveszítette a megyei város rangját, elveszítette a járásszékhelyi szerepét, és 1953-ban a városi jogállását is meg akarták szüntetni, faluvá visszaminősítve, az egyházi központ jellege miatt.

Alapvetően autóiparra épül a gazdaság (Suzuki és közvetlen, valamint közvetett beszállítói). A térségben egyedülálló méretű, jóllehet infrastruktúráját illetően nem túl fejlett ipari park integrálja a szereplőket, mely szervezi a térséget is gazdasági szempontból. A gazdasága kiemelten fejlett, a nagyvállalatok teljesítménye alapján a magyarországi városok között 2. helyezett, az IPA bevételek között a 2. a középvárosok között. Az idegenforgalomban jelentős fejlesztések valósultak meg a közelmúltban, viszont megtérülésük a Covid miatt még nem mérhető.

A Duna folyam a térségi, nagytérségi kapcsolatok egyik meghatározó közlekedési folyosója, a város szerkezetében, gazdaságában, jólétében betöltött szerepe kiemelt.

[2] Az FVS tervezésénél és elkészítésénél az elérhető legfrissebb adatok kerültek feldolgozásra és elemzésre. Ez a népszámlálási adatok tekintetében csak 2011-re vonatkozó adatok. A KSH adatszolgáltatása alapján a társadalmasítási fázis kezdetén a legfrissebb adatok 2022-ben a 2020-as évre vonatkoznak. Speciális szakadatbázis (NAV, Corine) esetében az adatszolgáltatás jellege és gyakorisága határozza meg a feldolgozható adatokat.

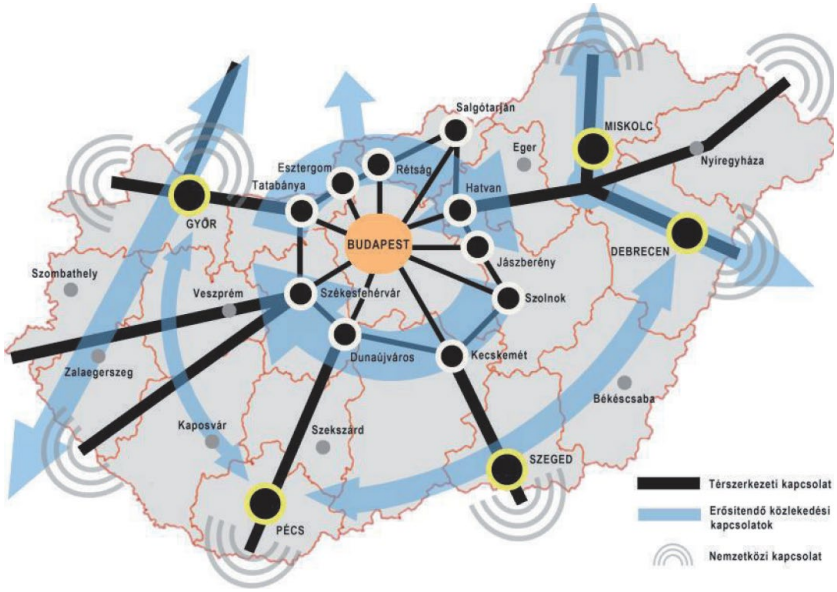

Településhálózati kapcsolatok Esztergom térségében. Forrás: saját szerkesztés. *(Módszertani megjegyzés: Két település közúti kapcsolatban áll egymással, ha központjuk között oly módon lehet közúton közlekedni, hogy eközben harmadik település belterületét nem kell érinteni. A közúti kapcsolatok körébe a gépjármű szállításra alkalmas kompjáratok is beleértendőek.)*

2.1.2. A területfejlesztési dokumentumokkal (Országos Területfejlesztési Koncepcióval és a területileg releváns megyei, valamint térségi területfejlesztési koncepciókkal és programokkal) való összefüggések vizsgálata

Esztergom az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (2014-2020-2030) néhány általános megállapításához erőteljesen kötődik.

1. Jellemző a gépesítés hatására egyre csökkenő munkaerőigény: A szekunder szektor jelentősége a foglalkoztatásban főleg az ipari tradíciókkal rendelkező és a rendszerváltás után újraiparosított térségekben, Fejér, Nógrád és Komárom-Esztergom megyében a legmagasabb, míg Budapesten a legalacsonyabb. Esztergom az újraiparosodás hazai zászlóshajójának tekinthető, így az OFTK kiemelten kezeli a térséget a munkaerő áramlás és a munkaerő szabad mozgása szempontjából. Esztergom a stratégiai kapcsolatok térszerkezetében kiemelt szerepet tölt be.

1. ábra: Stratégiai kapcsolatok szerkezete. Forrás: OFTK

2. Budapest körül két nagy városgyűrű határolható le, külső nagyvárosi és a belső kisvárosi. A nagyvárosok belső ívén több kisebb város is található, melyek hasonló adottságokkal bírnak, például Komárom, Dorog, Tata, Oroszlány, Esztergom, Hatvan, Jászberény, Gyöngyös. A kiváló közlekedési elérhetőségre épülhet az egyes városok közötti gazdasági munkamegosztás, beszállítói együttműködések vagy összehangolt fejlesztések formájában. A belső gyűrű városai közül csak Komárom és Esztergom, már egy határon átnyúló kis agglomerálódott városias térség része, és Balassagyarmat határon túlnyúló kapcsolatai emelhetők ki, ahol a közvetlen határon túli térségekkel való ellátórendszeri kapcsolatok és funkciók megosztása fejlesztési lehetőségeket rejt. Jó lehetőség van Nagyszombat, Győr-Moson-Sopron és Komárom-Esztergom megye közreműködésével egy nagyobb, koordináltan működő határon átnyúló várostérség vagy növekedési zóna kialakulásának is. Az ehhez szükséges intézményi keretek 2011 óta adottak, a Rába-Duna-Vág EGTC révén, amelynek fejlesztési stratégiája tartalmazza is egy ilyen fejlesztési övezet kialakításának célját.
3. Javítandók a belső városgyűrűn belüli közlekedési kapcsolatok: a belső gyűrű kis- és nagyvárosai közötti további funkciómegosztást szolgálná a városok közötti közlekedés fejlesztése, beleértve a közösségi közlekedés fejlesztését is, csak néhány esetben indokolt a gyűrű egyes városai (Salgótarján, Esztergom) és Budapest közötti elérhetőség jelentős javítása is. A belső városgyűrűn belüli, a Budapestet elkerülő és tehermentesítő kapcsolatok egyik

fontos eleme lehetne a városgyűrű északi közlekedési kapcsolatainak kiépítése (Esztergom-Rétság között), mely határon átnyúló nemzetközi együttműködésben valósítható meg.

4. Újonnan leszakadó térségek is megjelennek: Kevésbé markáns, de tetten érhető a megyehatárokon kialakult kedvezőtlenebb helyzetű térségek lassú belső perifériává válása is (pl. Fejér és Tolna, Veszprém és Győr-Moson-Sopron és Komárom-Esztergom megyék közti határ egyes szakaszai). A város a megyehatáron helyezkedik el, mely azonban kettős határ, hiszen országhatár is. A domborzati és vízrajzi viszonyok miatt az Esztergomtól keletre elhelyezkedő települések egy része Esztergomhoz kötődik funkcionálisan és közlekedésileg is. Ezek a települések kiemelten perifériás helyzetűek, azonban leszakadásuk a budapesti agglomeráció és a kedvező környezeti állapot és az általa nyújtott kellem miatt kevésbé jelentős. Az elszigeteltség főként a közlekedési kapcsolatok hiányában mutatkozik meg.
5. Magyarország-Szlovákia határtérség: a határtérség gyengesége, hogy a munkaerőpiaci együttműködés nem kielégítő szintű. A térség bizonyos területein magas a munkanélküliség, ugyanakkor közvetlenül a határ mentén a nagyobb gazdasági központok esetenként munkaerőhiánnyal küzdenek. Egyes területeken (pl. Esztergom környéke) az utóbbi évtizedben javult a munkaerő-piaci kapcsolódás, de még mindig jelentős fejlesztési lehetőségek vannak. A térség rendelkezik több olyan egységes városi területtel (pl. Komárom-Révkomárom, Esztergom-Párkány), amelyek integrált fejlesztése elsősorban a határmenti együttműködés keretében valósítható meg. A megye területfejlesztési koncepciójában és Integrált Területi Programjában is Esztergom kiemelt fejlesztési térségként szerepel, mely az Esztergom-Párkány városkettős szoros együttműködésére alapoz. Ez a térség Esztergom vezetésével hídfővárostérségként egyrészt az ország egyik kapuja, másrészt pedig szlovákiai irányban egy kiterjesztett gazdasági együttműködési zóna motorja is.
6. Határon átnyúló agglomerációk: A hazai központú és a határ túlsó oldalán is formálódó városi vonzáskörzeteink (tipikus példája ennek Esztergom és Komárom vonzáskörzete) esetében pedig a hazai városközpont fejlesztésekor számításba szükséges/kell venni a határon túli lehetőségeket, az ottani szereplőkkel partnerségben. Esztergom vonzáskörzete napjainkra közel 50 településre terjed ki, amelynek egy része szlovákiai területre esik (Ister-Granum EGTC[3]). Növekvő súlya, térségi munkaerőpiaci központszerepe jelentős, erre a jövőben is építeni kíván a város, azonban az elmúlt években tapasztalható, hogy a munkaerőpiaci helyzet változása Szlovákiában határt szab a határon átnyúló munkaerőmozgásnak.
7. Esztergom: a fővárost kiegészítő intézményi funkciókkal rendelkező megerősödő, határon átnyúló regionális összefogás központjaként is működő középváros. A meglévő húzóágazatok: autó-ipar, elektronika, gépgyártás, logisztika, gumiipar; kitörési pontként továbbfejlesztendő vagy meghonosítandó ágazatai a K+F+I igényű iparágak és az autóipar. Esztergom kulturális, építészeti értékei, sajátos egyházi szerepköre miatt jelentős turisztikai potenciállal bír, a Dunakanyar „nyugati kapuja”, ugyanakkor a Duna menti ipari térség szerves része is. Az OFTK-ban megfogalmazottokon felül Esztergom a Dunakanyar fővárosaként is nevezi magát, mely turisztikai értelemben is és gazdasági értelemben is érthető. A várost érinti Gdansk-Plocej közötti V/c korridor, ami egész térséget érintő hatást fejt ki. Az Esztergom- M1 kapcsolat Esztergom bezártságát oldja déli irányba.

Esztergom Komárom-Esztergom megye területfejlesztési koncepciójában markáns szerepet kap, megjelenik, mint egy fejlesztési térszerkezeti egység. A megyei koncepció Esztergommal kapcsolatos megállapításai a következők:

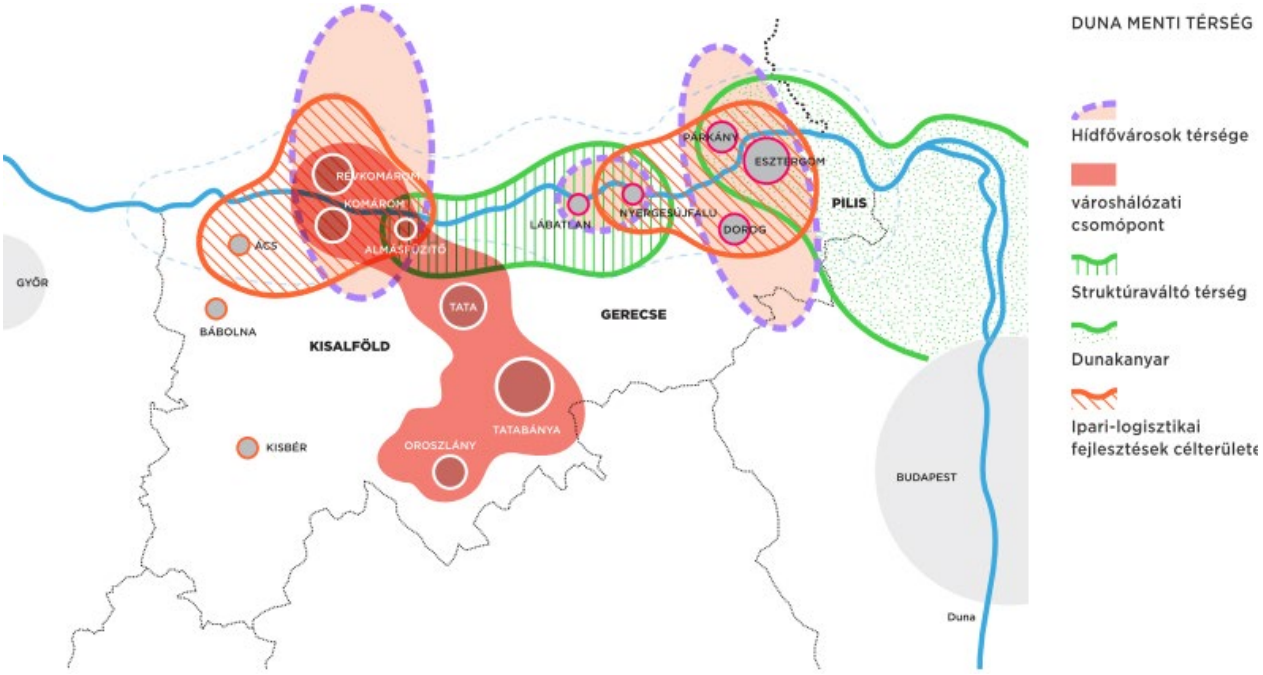
1. Határmentiség, határon átnyúló vonzáskörzet: Magyarország és Szlovákia között megszűntek a fizikai határok, lehetővé vált a száz évvel ezelőtti természetes kapcsolatok részleges újragondolása. Ez különösen Esztergom-Párkány (Štúrovo) és Komárom-Révkomárom

[3] EGTC: European Grouping of Territorial Cooperation, azaz az európai területi együttműködési csoportosulás rövidítése

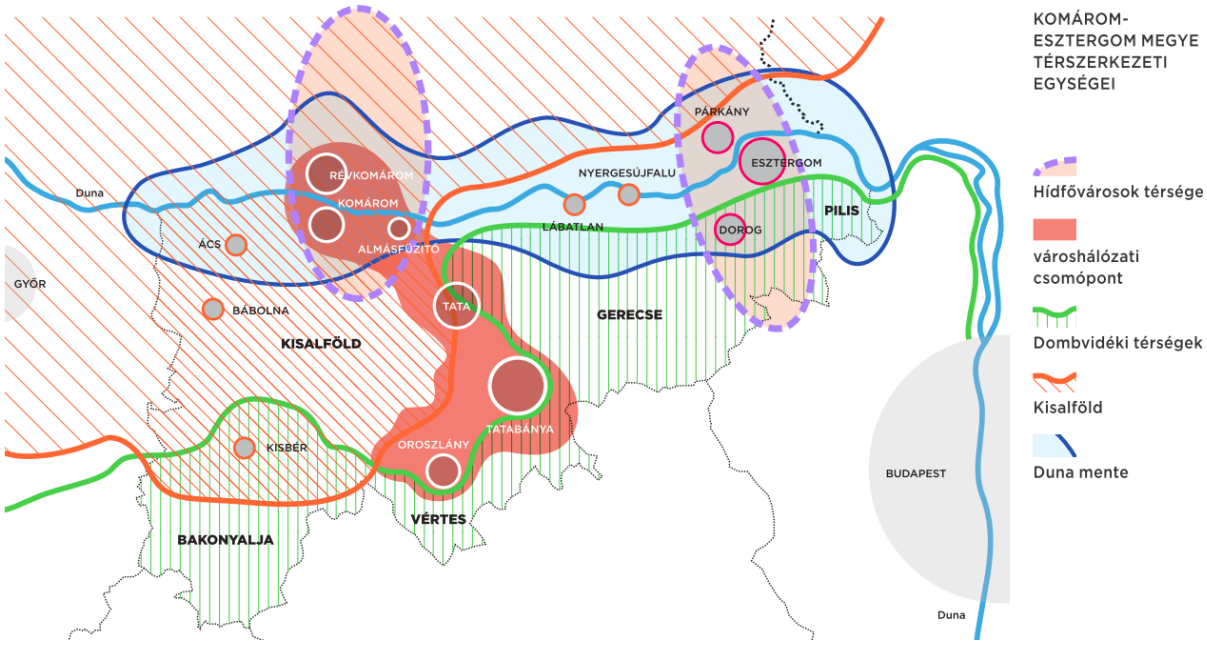
(Komárno) vonatkozásában bír kiemelt jelentőséggel, hiszen itt történelmileg kifejlődött hídfő településekről, várospárokról van szó. Egyes vizsgálatok szerint ma Esztergom vonzáskörzete kb. 50 településre terjed ki, melynek kétharmada szlovákiai területre esik. A politikai változások nagyban hozzájárultak a két határváros (Esztergom és Komárom) gazdaságának fellendüléséhez is, miközben a határátlépő helyek kapacitásai az újraéledő kapcsolatokhoz képest igen szűkek. E két várospár súlyát növeli, hogy a teljes magyar-szlovák határszakaszon nincs még egy ilyen adottságú ha-tárátkelőhely, mint a megye két hídvárosa. Az Esztergom-Párkány várospár jól ki tudta használni a határnyitásból adódó új lehetőségeket, ami a stratégiai tervezés eredményeinek tudható be (ld. Ister-Granum EGTC).

2. Közlekedési hiányok: az Esztergomban rejlő további térségi pozícióerősítési lehetőségek, komolyabb közlekedésfejlesztések hiányában kimerülni látszanak, inkább a Budapesti agglomeráción belüli fekvésében és turisztikai potenciáljában rejlő lehetőségek további kibontása kerülhet előtérbe. A határtérség határon átnyúló fejlődését korlátozza a városok közötti belső közlekedési kapcsolatok relatív gyengesége. Az elmúlt években történt fejlesztések hatására azonban a megfogalmazott közlekedési hiányokat a város és térsége részben oldotta (teherkomp, buszjárat, közbringarendszer) a jelenlegi infrastrukturális keretek között.
3. Féloldalas, megrekedt fejlődés: A városok hosszú évtizedekre befagyasztott kapcsolatai, együttfejlődésük ellehetetlenülése is egyik oka a Duna mente tartóssá vált krízisének, mivel ezek a ma középvárosnak tekinthető várospárok féloldalas, megrekedt fejlődésük miatt el-vesztették korábbi nagyobb térségre kiterjedő gazdasági és térszervező szerepüket. Esztergom helyzetében különösen látszik a beszorítottság, melyet súlyosbít, hogy a Duna túloldalán fekvő szlovákiai területek is ugyanilyen bezártsággal küzdenek. Az észak-déli irányú közlekedési folyosó (Párkány-Esztergom-M1) középtávú kiépítéséről nem mondhatnak le a két ország hátrányos helyzetű térségei.
4. Jövőkép: Az Európai Duna Régió Stratégia lehetőségeit kihasználva a megye és a Duna kapcsolata sokrétűen újraszerveződik. Az újraszerveződés alapvető elemei a Komáromnál és Esztergomnál megépülő Duna-hidakkal kialakuló-megerősödő észak-déli (másodlagos) kapcsolat - és gazdaságfejlesztési tengelyek, illetve a Duna menti településlánc integrált közlekedési, területhasználati-gazdasági, turisztikai és mentális megújulása a térségen belüli szoros együttműködésre és munka-megosztásra, és a Helsinki (IV. és V/C.) folyosókkal való megerősödött kapcsolatokra épülve. A sikeres struktúraváltás alapvető feltétele a hasonlóan „zsugorodó" szlovák oldali Duna menti térséggel összehangolt fejlesztés. Az Esztergomtól a nyugati megyehatárig húzódó, korábban dominánsan ipari térség diverzifikált, több lábon álló társadalmi-gazdasági egységgé válik. A zóna két meghatározó városcsoportja, a Komárom-Révkomárom-Almásfüzitő-Ács és az Esztergom-Párkány-Dorog-Nyergesújfalu közötti Duna menti zóna, Dunára szerveződő, magas presztízsű lakó és rekreációs területként és környezetbarát, kreatív kis- és mikrovállalkozási térségként működik. A két ikervárosnál kiépülő közlekedési folyosó nagymértékben segíti a két város-együttes közötti Duna-menti zóna sajátos minőségi megújulását.
5. Térszerkezeti jövőkép: Esztergom térségi pozícióerősítése elsősorban az agglomeráción belüliszerepének és turisztikai potenciáljának megerősítésével valósul meg. Budapest metropolisztérsége a magasabb státuszú pilisi településekkel kialakult elővárosi kapcsolatait a közlekedésfejlesztésen keresztül megőrzi, ez a kapcsolati irány egészen Esztergomig húzódóan tovább erősödik mind a gazdasági, mind a turisztikai tematikák terén. A Duna mentén az integrált vízgazdálkodás, árvízvédelem és ökológia együttes szempontjainak figyelembevételével valósulnak meg azok a komplex (utak-elkerülő szakaszok, vasút-rekonstrukció, kerékpárutak) közlekedésfejlesztések, melyek az itteni megújult gazdasággal, népességgel és a térség új szerepeivel arányosak és messzemenően összhangban vannak. A Duna mentén létrejött feltételeket kihasználva fellendül a megújuló örökséggazdálkodásra, a világörökségi várományos területek fejlesztésére alapozott komplex turisztikai desztinációk értékesítése.

Esztergom érintett a Komárom-Esztergom megyei Stratégiai Programban megfogalmazott Klímastabil erdőtömbök célterülete által, illetve a város is része a Kék és zöld infrastruktúra gerinchálózata, komplex vízgazdálkodás célterületének. Esztergom és térsége érintett a megye Komplex turisztikai térségek célterülete által. A város szintén érintett a „Barnamezős területek újrahasznosítása” intézkedésben megnevezett barnamezős területek sűrűsödése az ipari és bányászati tevékenységű területeken célterülettel. A város a fenntartható városok tematikus célterülete.

2. ábra: Duna menti térség. Forrás: KEM területfejlesztési koncepció

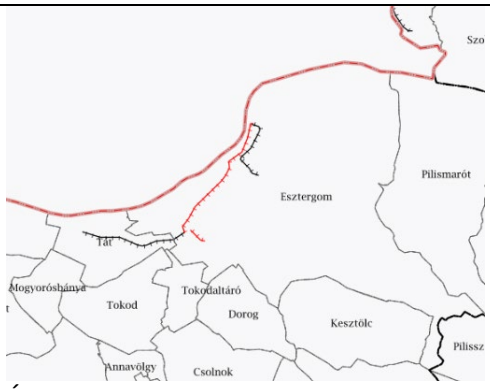
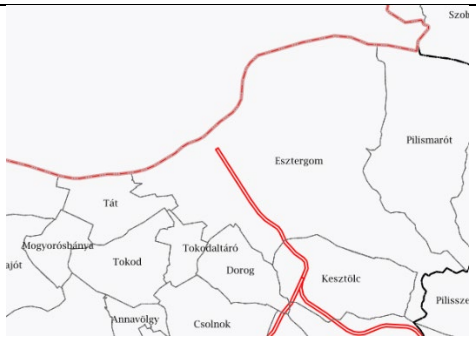
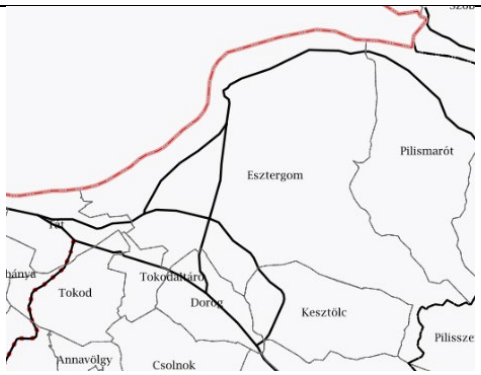
3. ábra: Komárom-Esztergom megye térszerkezeti egységei. Forrás: KEM területfejlesztési koncepció

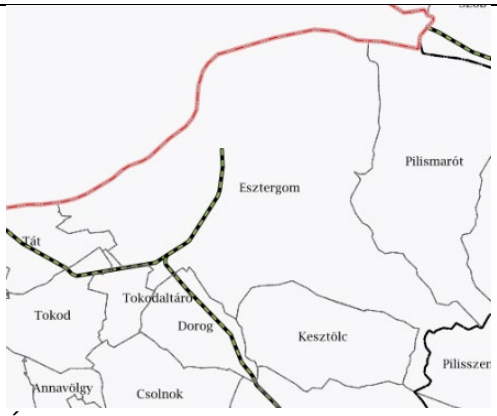
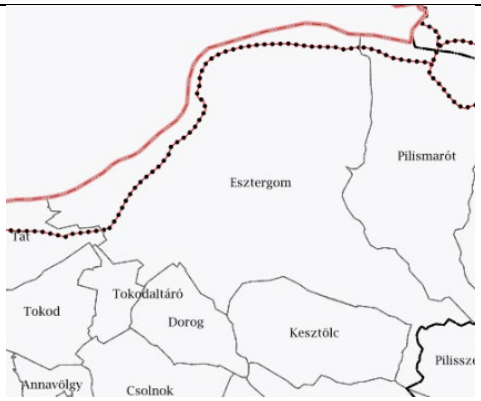
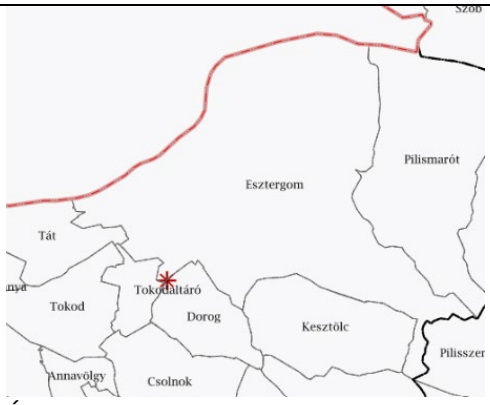
Az FVS a Gyarapodó Esztergom és a Versenyképes Esztergom stratégiai cél keretén belül kapcsolódik a megye Foglalkoztatási stratégiájához (2021-2027).

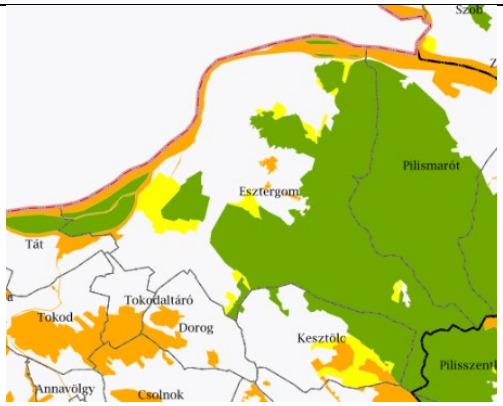
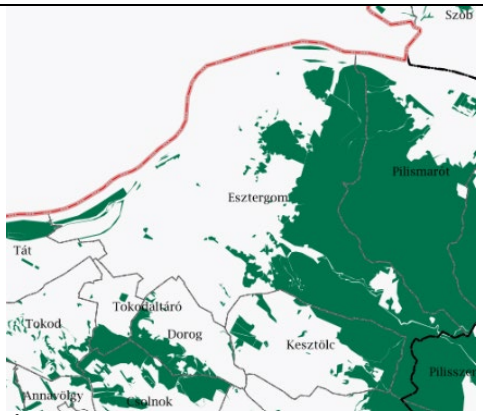
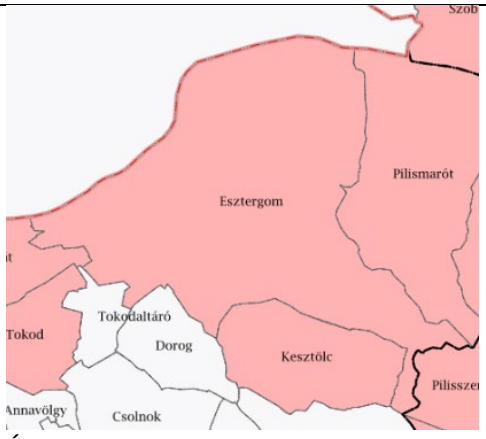
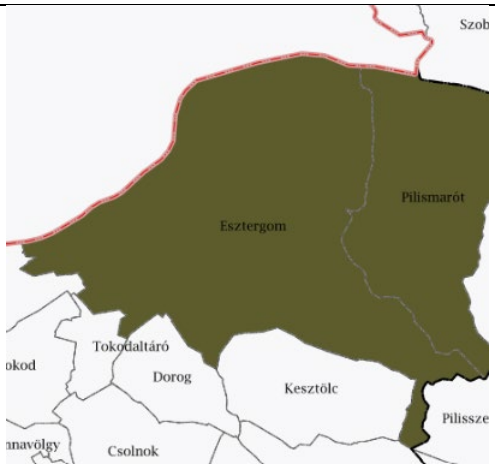
Foglalkoztatási stratégia alcéljai	FVS célrendszer intézkedései és beavatkozási területei
1.2 Munkáltatók fejlesztése **2.2 Munkavállalók fejlesztése** **3.3 Képzési struktúra alkalmazkodóképességének erősítése**	5.1.4. Digitálisan felkészült, képzett lakosság
2.2 Munkavállalók fejlesztése **3.3 Képzési struktúra alkalmazkodóképességének erősítése**	5.1.1. Oktatási központ és diákvárosi szerep megőrzése és erősítése alap-, közép- és felsőfokú képzések és szakképzések biztosításával és fejlesztésével
2.2 Munkavállalók fejlesztése **3.3 Képzési struktúra alkalmazkodóképességének erősítése**	5.1.2. Tudásközpont létrehozása
2.2 Munkavállalók fejlesztése **3.3 Képzési struktúra alkalmazkodóképességének erősítése**	5.1.3. Oktatás minőségét javító programok támogatása, szemléletformálás
2.2 Munkavállalók fejlesztése **3.3 Képzési struktúra alkalmazkodóképességének erősítése**	5.1.5. Határon átnyúló oktatási és képzési programok támogatása
2.1 A munkaerőpiacról kiszoruló rétegek munkaerőpiaci reintegrációja	5.3.3. Megváltozott munkaképességűek és rászoruló személyek integrációja és támogatása
2.2 Munkavállalók fejlesztése	5.3.4. A szegregációval sújtott területek szociális rehabilitációja
1.2 Munkáltatók fejlesztése **2.3 Önfoglalkoztatóvá válás támogatása**	5.4.4. A kiskereskedelmi egységek fennmaradásának elősegítése és a rövid ellátási lánc erősítése
2.3 Önfoglalkoztatóvá válás támogatása	6.2.3. Tatabánya-Esztergom Kiemelt Járműipari Térség és Fejlődési Zóna - vállalkozások kiemelt támogatása
1.1 Szolgáltatások biztosítása **3.1 Reziliens munkáltatók és munkavállalók**	6.2.4. Ister-Granum befektetői, vállalkozói tanácsadási és munkaerő-piaci információs szolgáltatási központ kialakítása
2.3 Önfoglalkoztatóvá válás támogatása	6.2.5. Helyi foglalkoztatás elősegítése
3.1 Reziliens munkáltatók és munkavállalók	6.2.6. Nemzetközi gazdasági együttműködések elősegítése, inkubációja
1.2 Munkáltatók fejlesztése **1.3 A KKV-k igényeinek megismerése** **2.2 Munkavállalók fejlesztése**	6.2.7. Humán kapacitások bővítése

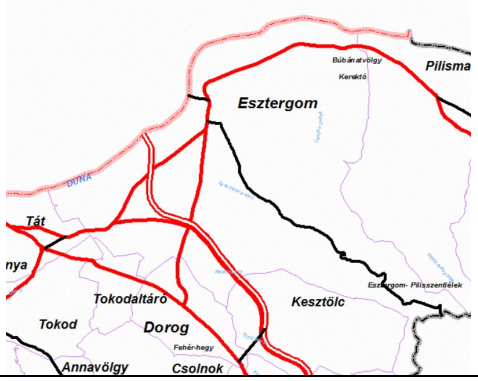
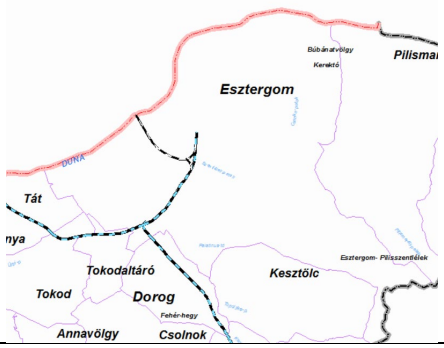
2.1.3. A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata

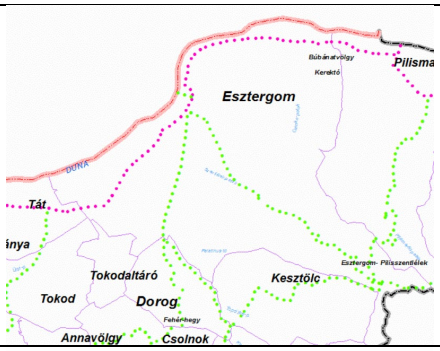
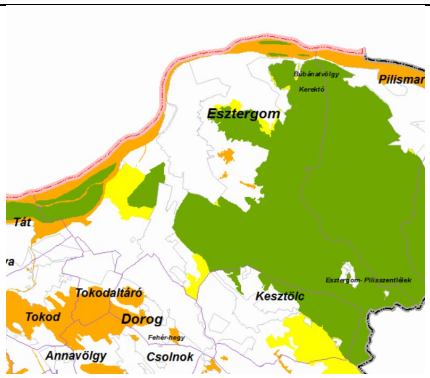
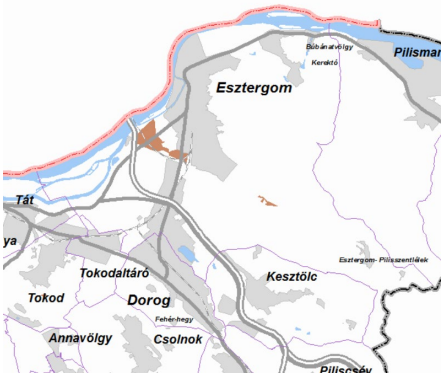
Országos Területrendezési Terv (MaTrT részeként)

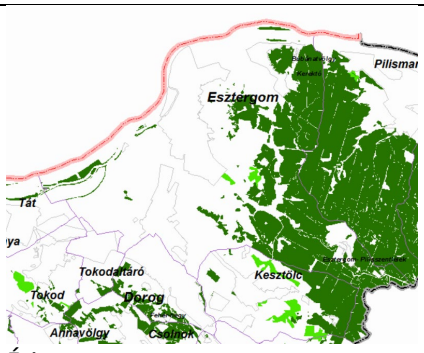
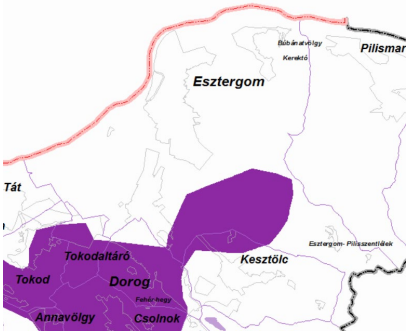
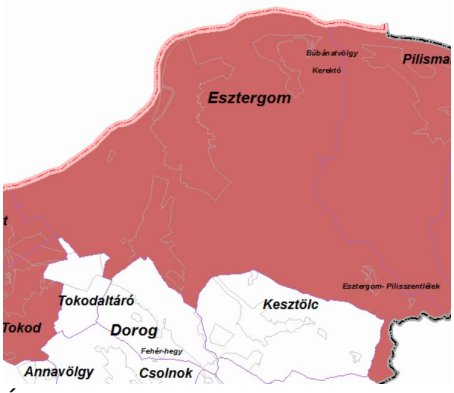
Elsőrendű árvízvédelmi fővédvonal (meglévő, tervezett)	 Érintett
Országos jelentőségű csatorna	Nem érintett
Kiemelt jelentőségű vízi építmény	Nem érintett
Országos vízkárelhárítási célú tározó	Nem érintett
Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése - tározó	Nem érintett
Energiai hálózatok és egyedi létesítmények	Nem érintett
Gyorsforgalmi út (tervezett)	 Érintett
Főút	 Érintett
Nagysebességű vasútvonal	Nem érintett

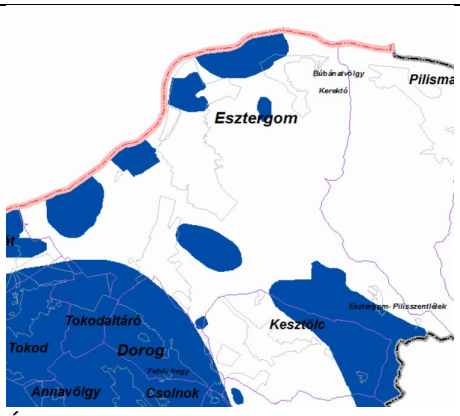
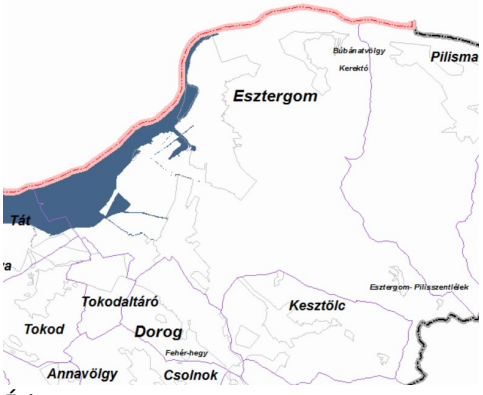
Egyéb országos törzshálózati vasúti pálya	 Érintett
Nemzetközi kereskedelmi repülőtér	Nem érintett
Közös felhasználású katonai és polgári repülőtérré fejleszthető repülőtér	Nem érintett
Országos kerékpárútvonal	 Érintett
Országos kikötő	Nem érintett
Határkikötő	Nem érintett
Veszélyes hulladéklerakó	Nem érintett
Veszélyes hulladékégető üzem (dorogi üzem veszélyességi övezete)	 Érintett
Radioaktív hulladéktároló	Nem érintett

Ökológiai hálózat (magterület, pufferterület, folyosó)	 Érintett
Kiváló termőhelyi adottságú szántók	Nem érintett
Erdők övezete	 Érintett
Világörökségi és világörökségi várományosi terület által érintett települések övezete	 Érintett
Honvédelmi és katonai célú terület övezete (felhagyott tevékenység)	 Érintett

Műszaki infrastruktúra elemek: - Veszélyes hulladékártalmatlanító (dorogi üzem veszélyességi övezete) - Gyorsforgalmi és főúthálózaton található határátkelési pont - Térségi határátlépési pont - Közforgalmú nemzetközi és országos jelentőségű kikötő - Kompátkelőhely - Gyorsforgalmi úton, főúton és vasúti törzshálózaton tervezett híd - Térségi mellékúton és vasúti mellékvonalon meglévő híd - repülőtér	
Energiahálózatok: - Térségi ellátást biztosító 120kV-os elosztóhálózat	
Közúti közlekedési hálózatok: - Gyorsforgalmi út (tervezett) - Főút - Térségi mellékút	
Vasúti közlekedési hálózat: - Egyéb országos törzshálózati vasútvonal - Vasúti mellékvonal	

Kerékpárút hálózat: - Országos kerékpárút törzshálózat - Térségi kerékpárút törzshálózat	
Árvízvédelmi fővonal: - Elsőrendű árvízvédelmi fővonal	
Belvízcsatorna	Nem érintett
1 millió köbmétert meghaladó és 10 millió köbméternél kisebb tározási lehetőség	Nem érintett
Ökológiai hálózat (magterület, pufferterület, folyosó)	 Érintett
Kiváló termőhely	 Érintett

Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület és erdőtelepítésre alkalmas terület	 Érintett
Országos komplex tájrehabilitációt igénylő terület	 Érintett
Országos jelentőségű tájképi terület	 Érintett
Világörökségi és világörökségi várományosi terület	 Érintett

Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőségvédelmi terület	 Érintett
Felszíni vizek vízminőség védelmi vízgyűjtő terület	Nem érintett
Ásványi nyersanyaggazdálkodás területe	 Érintett
Fejlesztési alközpont, együtt tervezhető térség övezete	Nem érintett
Kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület	Nem érintett
Nagyvízi meder	 Érintett
Földtani veszélyforrás	 Érintett

Vízeróziónak kitett terület	 Érintett
Széleróziónak kitett terület	 Érintett

2.1.4. A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek - az adott település fejlesztését befolyásoló - vonatkozó megállapításai

1. Tatabánya és Esztergom térségének kiemelt járműipari központtá nyilvánításáról szóló 1206/2014. (IV. 1.) Kormány határozat: Magyarország Kormánya Tatabánya és Esztergom térségének és járműiparának hosszú távú fejlődése és versenyképességének növelése érdekében Tatabánya és Esztergom térségét kiemelt járműipari központtá nyilvánította. A döntés értelmében Tatabánya, valamint Esztergom térségében a gépipar és elektronikai ipar fejlesztéséhez kapcsolódó intézkedéseket prioritásként kezelve kell ellátni.
2. Kiemelt szerep jut Dorog és Esztergom együttműködésének, hiszen a két város területe összeér, a határvonal Dorog és Esztergom-Kertváros között csupán egyetlen út. A dorogi integrált településfejlesztési stratégiában ezért Esztergom jelentős szerephez jut:
    a. Dorog ITS-ének tervezése során meghatározásra kerültek a város azon partnerei, amelyekkel kapcsolatban van, vagy kapcsolatba kell lépnie az integrált településfejlesztési stratégia készítésekor. Ez partnerségi terv keretében történt meg, ennek a partnerségi egyeztetésnek aktív részese Esztergom.
    b. Felsőfokú, illetve tágabb szakiskolai oktatás terén a város a környezetében könnyen elérhető településekre támaszkodik, az egyik ilyen település Esztergom.
    c. Dorogon a kereskedelmi ellátás biztosított, azonban a nagyobb városi kereskedelmi és szolgáltatási funkciók Budapesten és Esztergomban vehetőek igénybe.
    d. Dorog célja, hogy az Esztergomba, vagy a Dunakanyarba érkező turistákat a településre is elcsábítsa, és sajátos, máshol nem elérhető turisztikai attrakcióval marasztalja őket.

e. A kerékpárút-hálózat átgondolt kiépítése – csatlakozva a szomszédos települések tervezett szakaszaihoz növeli a szomszédos települések környezetbarát elérhetőségét. Esztergom szomszédsága különösen fontossá teszi az ezirányú kerékpáros fejlesztések megépítését.
f. A szegregációval veszélyeztetett Kolónia akcióterület esetében: A Kolónia akcióterület Dorog északi, Esztergom-Kertvárossal szomszédos területét foglalja magában. Lehatárolása a település egykori bányászkolóniájára és annak környezetére terjed ki. Az itteni fejlesztések a dorogi, de az Esztergom-kertvárosi lakosság jelentős részét érintik.

3. Dömös esetében: A település Esztergom munkaerőpiaci vonzáskörzetébe tartozik. Dömös község is azok közé a települések közé tartozik, melyek a nagyobb városok környezetében, jelen esetben az Esztergomi nagyvárosi településegyüttes részeként, növekvő tendenciát mutat. Mindez a két település közti intenzívebb áramlásokat feltételezi. Az általános-, és középiskola ellátást a környező települések biztosítják, zömében Pilismarót, Visegrád és Esztergom. Az orvosi ügyelet és a kórházi ellátás (Vaszary Kolos Kórház) Esztergomban megoldott. Esztergom és Dömös közös önkormányzati Hivatalt működtet.
4. Kesztölc: A közlekedési és domborzati adottságok alapján Dorog és Esztergom vonzáskörzetéhez tartozik elsősorban. Esztergomi Suzuki gyár jó munkahelyi lehetőségeket kínálnak az elhelyezkedésre, elhalad mellette a Dorog-Esztergom közötti forgalmas autóút, melynek átépítése és meghosszabbítása az M1-es autópálya felé a közeljövőben várható. Kesztölc az Esztergom és Térsége Turisztikai Egyesületben alapítóként vett részt.
5. Pilisszentkereszt: A település tagja az Ister-Granum EGTC nemzetközi regionális társulásnak, melynek központja Esztergom. Esztergomhoz, Szentendréhez való közelsége mindenképpen olyan előny, melyet a turizmus várható trendjei, illetve a helybeli lakosok igényei szerint tovább kell fejleszteni. Pilisszentkereszt nagyvárosokhoz (Budapest, Esztergom, Szentendre) való közelsége a helyi foglalkoztatási lehetőségek szűkössége ellenére jó munkaerő-piaci helyzetet jelent az itt lakóknak. Az utakat elsősorban a település munkába és iskolába járó ingázói használják, de az utóbbi években egyre nő az Esztergom irányú, egérút jellegű átmenő gépjármű forgalom. Szorgalmazni kell az Esztergom felé vezető 1111-es úton a közösségi közlekedés beindítását.
6. Tát: Esztergommal és a térségi településekkel való együttműködés a gazdaság és turizmus fejlesztése, hálózatos működése és a közös érdekérvényesítés érdekében. Tát úgy járul hozzá az Esztergom-Dorog-Nyergesújfalu agglomerációs térség sikeres fejlődéséhez, hogy közben megőrzi karakterét, identitását. Esztergom és Párkány gazdasági, logisztikai szerepének erősödése, beszállítói telephelyigények megjelenésének növekedése Táton és a szomszédos településeken, bővülő foglalkoztatási lehetőségeket eredményez. Az ingázás aránya még ma is magasnak mondható a táti lakosok körében, a többség a közeli Esztergomba jár be napi szinten dolgozni. Az együttműködés erősítése különösen fontos az Esztergommal, az EGTC- és járási településekkel. Esztergom és Tát között EuroVelo szakasz kiépítése ehhez kiemelten fontos. Táton helyi szintű felnőttképzési programok nincsenek és nem is tervezettek – különösen Esztergom közelsége és az ott elérhető szolgáltatások miatt. Esztergommal további együttműködési területek: Tát lakosságának ellátását érintő legfontosabb intézményi szolgáltatások: egészségügy; oktatás és felnőttképzés; kormányhivatal/munkaügyi kirendeltség; közművelődés (könyvtár) elérhetőségének javítása.
7. Tokod: Tokod község elsősorban a környező városok, Esztergom, Dorog és Tatabánya vonzáskörzetébe tartozik. Esztergom és Tokod közös határszakasza viszonylag rövid, csupán mintegy 200 m. A településhatár mentén mindkét oldalon általános mezőgazdasági területek találhatók. Tokod a légszennyezettségi agglomerációk és zónák kijelöléséről szóló 4/2002. (X. 7.) KvVM rendelet szerint a 3. Komárom–Tatabánya–Esztergom légszennyezettségi agglomerációba

tartozik. A községnek Győr, Budapest, Esztergom, Komárom, Dorog felé van közvetett vasúti tömegközlekedési kapcsolata. A községnek Esztergom, Dorog, Budapest, Tokodaltáró, Annavölgy és Nagysáp felé van távolsági autóbusz tömegközlekedési kapcsolata. A nyilvántartott álláskeresők aránya az országos átlagnál jóval kedvezőbb. Esztergom, Dorog közelsége ebben meghatározó. Esztergom város közelsége jelentős fejlesztési potenciált rejt magában.

8. Tokodaltáró: Kevés a helyi munkahely, a közeli városok munkaerővonzása érvényesül.

A szomszédos települések esetében a rendelkezésre álló iparterületek, ipari parkok, logisztikai bázisok és a város gazdasági területeinek közös térségi szintű tervezése kulcsfontosságú lehet a jövőben, hiszen a különböző települések által nyújtott ipari parki szolgáltatási kínálat, inkubációs lehetőségek az esetleges diverzifikáció illetve beszállítói hálózat bővítés kapcsán Esztergom és térségének előnyére válnak.

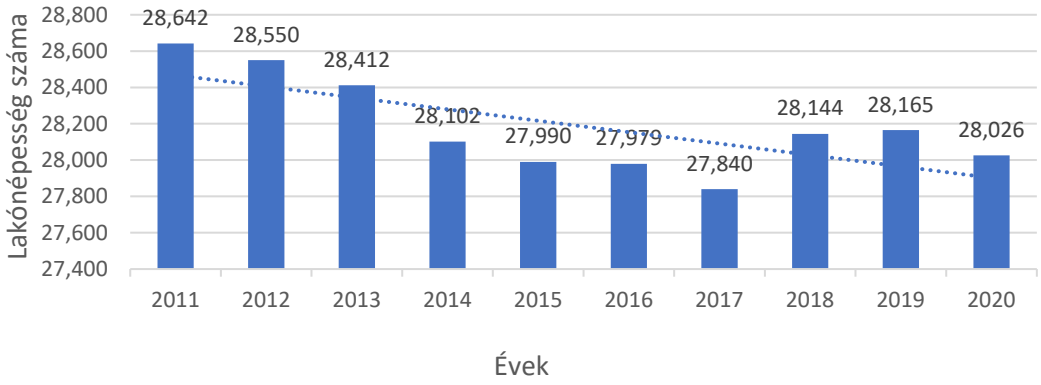
Távolabbi összefüggés a Budapesti Agglomerációval való erőteljes kapcsolat, mely az esztergomi és térségi elingázás egyik kiváltója. A közösségi közlekedés városkörnyéki megújítása, az esztergomi vonalon forgalomba állított új járműpark hatására a forgalom közel kétszeresére növekedett a 2000-es évek végén. Ez még vonzóbbá tette Budapestet az esztergomi lakosok számára.

Összességében a szomszédos települések településfejlesztési koncepciójában, illetve integrált településfejlesztési stratégiáiban Esztergom, mint vonzásközpont jelenik meg, mely biztosítja a térség oktatási, kulturális és kereskedelmi szolgálgatásait a környék számára. A környező települések Esztergommal való együttműködést hangsúlyozzák és Esztergom közelsége fejlesztési potenciálként jelenik meg ezekben a dokumentumokban.

2.1.5. A település társadalma

2.1.5.1. Demográfia, népesség, nemzetiségi összetétel, képzettség, foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok, életminőség

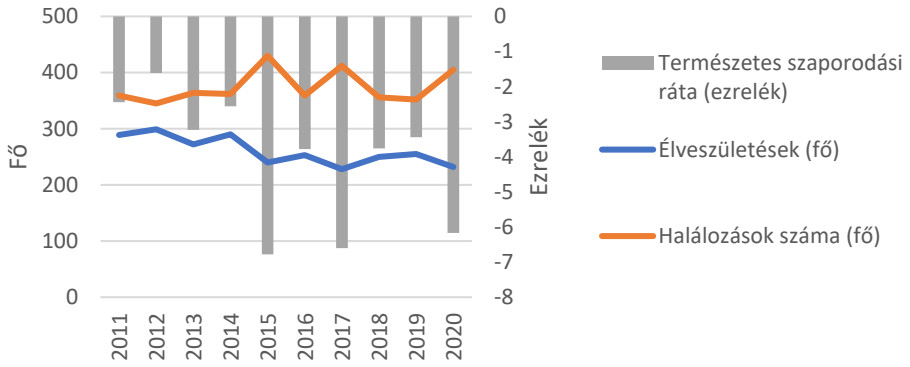
Esztergom népességét hosszú távon csökkenő tendencia jellemzi, de a vizsgált időszakban jelentős számszerű csökkenés nem történt, a település népessége inkább stagnálónak tekinthető. 2011 és 2020 között 27 és 28 ezer fő között mozgott a város lakónépessége. Jelentősebb növekedés 2017 után következett be (4. ábra). Az elmúlt évek alatt egymást váltották a növekedési és a csökkenési szakaszok, a 2011-es időszakot megelőzően 2008-tól nagyobb mértékű fogyás indult meg a városban és a járásban is.

4.ábra: Lakónépesség számának alakulása Esztergomban. Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

A város népsűrűsége a 2011. évi népszámlálási adatok alapján 289 fő/km^2, ami 2001-hez képest kis mértékű csökkenést mutat és egyben a népességszám csökkenésével magyarázható. Ez az érték a megyei átlaghoz képest magasabb, és a hasonló méretű városokkal összehasonlítva is magas értékűnek számít.

A természetes szaporodási mutatók értékei azonban összhangban vannak az országos trendekkel, itt is egyértelmű népességcsökkenés jellemző, különösen a 2011-2020 közötti időszakban (részben az elöregedésnek, részben pedig a kevesebb születésnek köszönhetően), melyet a vándorlási egyenleg valamilyen szinten fenntart (5. ábra).

5. ábra: A születések és a halálozások különbözete és a természetes szaporulat Esztergomban 2011-2020. között. Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

A népmozgalmi adatok alapján 2011 és 2020 között Esztergom születési rátája csökkent, ezzel párhuzamosan a halálozási ráta pedig emelkedett. A vándorlás sem volt képes ellensúlyozni a népesség

természetes fogyását, habár a településről az elvándorlás lényegesen csökkent az elmúlt pár évben. Komárom-Esztergom megyében hasonló trendeket figyelhetünk meg, így Esztergom nem tér el a megyei folyamatoktól lényegesen. Az országos értékeknél pedig így is kedvezőbb helyzetben van. Habár a megyében a születési ráta növekedett, a halálozási ráta aránya így is magasabb maradt. A megyében pozitív vándorlási egyenleg azonban képes mérsékelni a természetes fogyást. Így a tényleges fogyás mértéke jóval alacsonyabbnak tekinthető a megyében, mint Esztergomban.

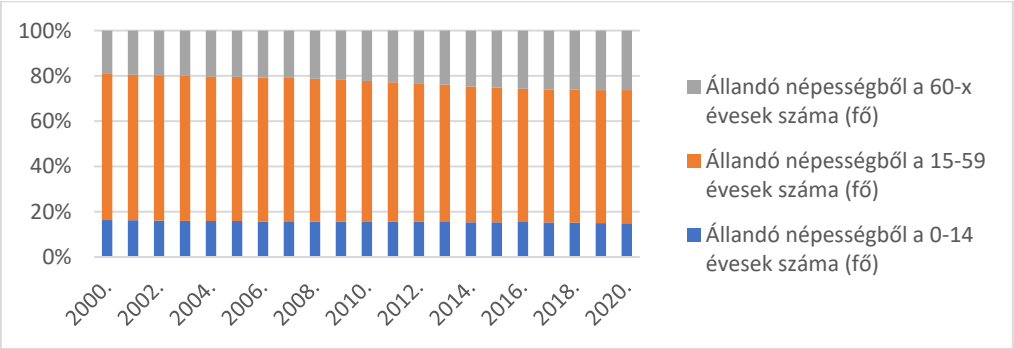
5. táblázat: Népmozgalmi adatok Komárom-Esztergom megyében és Esztergomban 2011-ben és 2020-ban. Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

	Év	Születési ráta (ezrelék)	Halálozási ráta (ezrelék)	Természetes szaporodás egyenleg	Természetes szaporodás rátája (ezrelék)	Vándorlási különbözet (fő)	Vándorlási különbözet rátája (ezrelék)	Tényleges népességszám változás (fő)	Tényleges népességszám változás rátája (ezrelék)
Esztergom	2011	10,09	12,53	-70	-2,44	-185	-6,46	-255	-8,9
	2020	8,27	14,45	-173	-6,17	-49	-1,74	-222	-7,92
Komárom-Esztergom megye	2011	8,86	13,02	-1248	-4,16	32	0,1	-1216	-4,06
	2020	9,07	14,88	-1768	-5,89	313	1,04	-1455	-4,79

A korszerkezet az országos szinthez hasonlóan elöregedő, a 60 év felettiek aránya 22%-ról majdnem 26,5%-ra nőtt a vizsgált időszakban, miközben a 14 év alattiak aránya 15,77 %-ről 14,87 %-ra csökkent. Az öregedési index a 2014-es évi 120%-ról 2020-ra 142-re nőtt, vagyis 142 65 év feletti jutott 2020-ban 100 14 év alattira. Ez a növekedési tendencia egyértelműen jelzi, hogy a település egyre idősödő (6. táblázat). Mindeközben az aktív korosztályt jelentő 15-59 év közötti lakosok aránya csökkenő tendenciát mutat (2010: 62,01%; 2020: 58,83%), ez főleg az idősebb korosztály számának jelentős növekedésnek köszönhető (6. ábra).

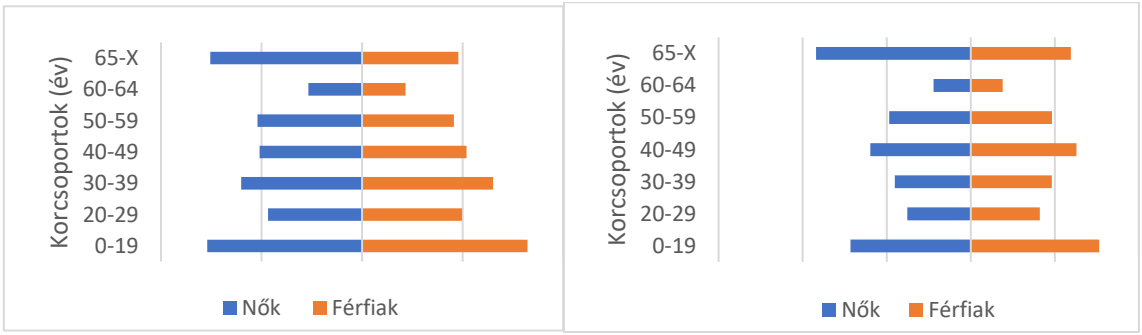
6. táblázat: A fiatal 0-14 és 65+ korosztály alakulása Esztergomban. Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
0-14 éves korúak száma	4424	4411	4454	4388	4385	4354	4242
65 év felettiek száma	5338	5428	5538	5633	5790	5905	6040
Öregedési index	120,66	123,06	124,34	128,37	132,04	135,62	142,39

6. ábra: Esztergom korszerkezetének alakulása 2000-2020 között. Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

Esztergom korfája alapján a vizsgált 10 év alatt közel hasonló tendencia mutatkozik meg a társadalomban (7. ábra). A fiatalabb korosztály csökkenése leginkább a településről való elvándorlásnak és a születésszám csökkenésének köszönhető. Magas a 65 évnél idősebb lakosok aránya és itt is jól megmutatkozik, hogy nők átlagosan tovább élnek a férfiaknál, ez a tendencia nem változott 10 év alatt. A korfa egyre inkább mutatja az urna-típusú, fogyó népességű és elöregedő korfa mintáját, míg 2011-ben inkább még a kiegyensúlyozottabb méhkas jelleg dominált.

7. ábra: Esztergom népességének korösszetétele 2011-ben és 2020-ban. Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

Esztergom nemzetiségi szempontból homogén, a lakosok több, mint 85%-a vallja magát magyarnak, míg a legnagyobb etnikumként a romák találhatóak meg (2,5%), de jellemző a német (1,8%), a szlovák (0,8%) etnikum jelenléte (7. táblázat). A megkérdezettek közel több, mint hatoda nem nyilatkozott etnikai vagy nemzeti hovatartozásáról.

7. táblázat: Esztergom etnikai összetétele. Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

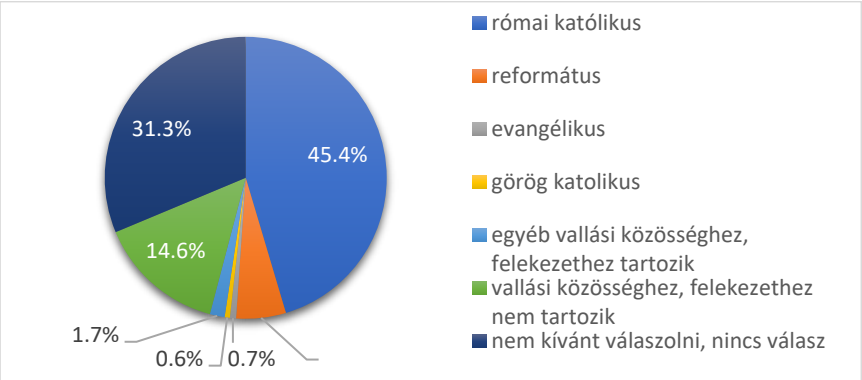
Etnikai összetétel (2011)			
magyar	83,50%	**román**	0,30%
bolgár	0,10%	**szlovák**	0,80%
cigány (roma)	2,50%	**ukrán**	0,10%
horvát	0,10%	**egyéb**	0,90%
lengyel	0,10%	**nem kívánt válaszolni**	16,30%
német	1,80%		

Esztergomban jelen lévő kisebbségek közül a lengyel, a bolgár és a ruszin kisebbségek aktívan részt vesznek a település életében. Kisebbségi önkormányzata a cigány, német, szlovák és lengyel kisebbségnek van, a bolgárok és ruszinok már nem érték el azt az arányt, hogy kisebbségi önkormányzatot alapíthattak volna. Az önkormányzatnak jó a kapcsolata a kisebbségi önkormányzatokkal: irodát biztosít számukra, együttműködési megállapodást kötöttek, munkájukat önkormányzati referens támogatja, az önkormányzati rendezvényeken aktívan részt vesznek (ITS 2015). A statisztikai adatok alapján a szlovák kisebbség részarányának csökkenése és a cigány és német kisebbség növekedése állapítható meg. A szlovák lakosság nagyobb része Pilisszentléleken lakik, ahol a lakosság 98%-a szlovák nemzetiségű.

8. táblázat: A 2019-es nemzetiségi önkormányzati választás. Forrás: választás.hu

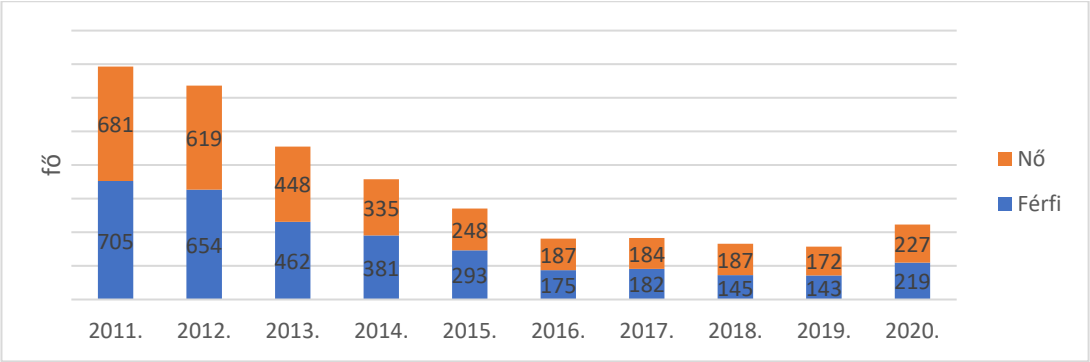
NEMZETISÉG	MEGVÁLASZTHATÓ KÉPVISELŐK SZÁMA	VÁLASZTÓPOLGÁROK SZÁMA
Lengyel	3	70
Német	3	88
Roma	5	340
Szlovák	3	57

Vallási szempontból a város sokkal összetettebb, ugyanis a legnagyobb vallási felekezet, a római katolikusok csak relatív többséggel rendelkeznek a városban (45,4%), őket követik a reformátusok (5,7%), de jelentős többséggel rendelkeznek a vallási közösséghez vagy felekezethez nem tartozók is (14,6%). Egyéb jelentősebb vallási felekezetek még az evangélikusok (0,7%) és a görögkatolikusok (0,6%) (8. ábra). A lakosság közel egyharmada nem kívánt válaszolni a vallással kapcsolatos kérdésre, 14,6%-a pedig nem tartja magát bármely felekezethez tartozónak.

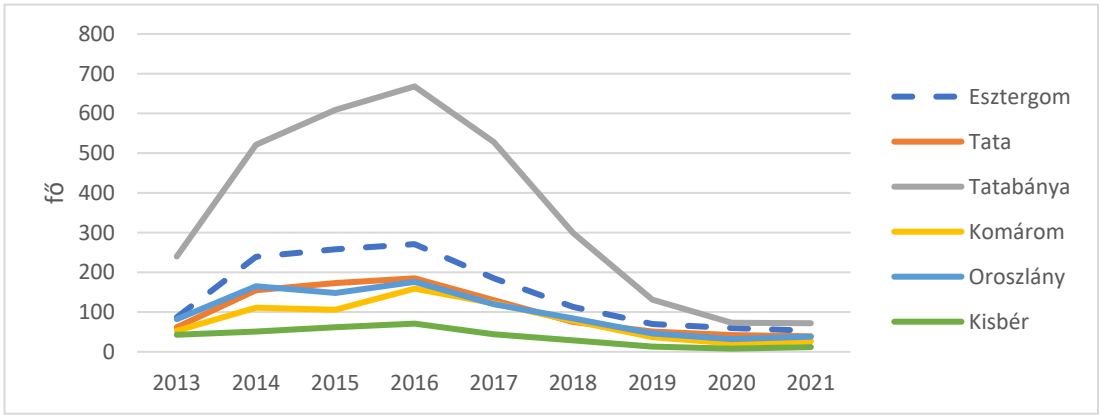
8. ábra Esztergom vallási összetétele 2011-ben. Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

Az álláskeresők száma jelentős mértékben lecsökkent 2020-ra, ehhez nagyrészben hozzájárult az elmúlt évek közfoglalkoztatási programja is, azonban a legfontosabb eredmény a munkahelyek számának a bővülése. Az utolsó, 2020-as évben megint csak érződik egy válság okozta növekvő munkanélküliség, amelyet a COVID-19 okozott. A nemek közti megoszlás már sokkal változékonyabb, a 2010-es évek első felében férfi többlet, míg 2016-tól kezdődően már inkább a nők magasabb aránya jellemző az álláskeresők között, amelyet a 2020-as járvány okozta munkanélküliség „kiegyenlített” (9. ábra).

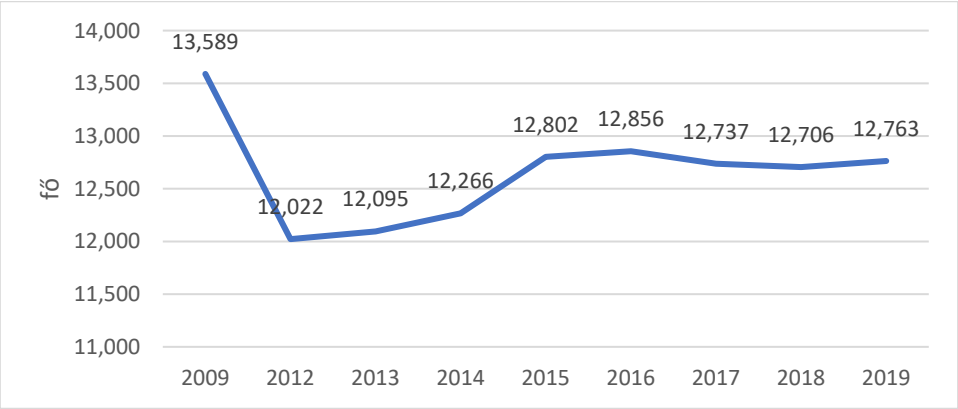
9. ábra Álláskeresők alakulása és nemi megoszlása (2011-2020). Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

A közfoglalkoztatási programban foglalkoztatottak száma 2016-ban érte el a csúcsát a megyében és a városban is. Esztergomban 2021-re az ötödére csökkent a 2016-os közfoglalkoztatási szám, mely a munkavállalók munkaerőpiaci integrációját mutatja. Arányában azonos értékek jellemzik az esztergomi közfoglalkoztatottak számát, mint a megye többi városa esetében, városi szinten Tatabánya kiemelkedik, addig járási szinten az Esztergomi járás esetében már magasabb számok vannak, ami arra utalhat, hogy a járás Esztergomon kívüli többi települése esetében van sok közfoglalkoztatott. A közfoglalkoztatottak számának alakulása azonos trendet mutat a megye több települése esetében. A népességcsökkenésnek és az ezzel járó elöregedésnek köszönhetően a munkaképes korosztály száma is csökkenő, ebből az okból is csökkenhet a közfoglalkoztatottak száma a városban (10. ábra).

10. ábra Közfoglalkoztatásban részt vevő (havi adatok éves átlaga) települési szinten (2013-2021). Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

Az alkalmazottak számának alakulása Esztergomban stabilan 12-13 ezer fő között mozgott, a 2010-es évek elején még csökkenő tendenciát mutatott, azóta már csak stagnál 12 700 -12 800 fő között. Ugyanakkor Esztergom esetében ezek a számok még mindig alacsonyabbak, mint ami a 2008-as év előtti válságot illeti, amikor is 13,5 ezer volt az alkalmazottak száma. Azonban a népességcsökkenés, illetve elöregedés miatt várható volt, hogy az aktív korúak száma, így az alkalmazottak száma is alacsonyabb lesz (11. ábra), mindez strukturális munkaerőhiányt is előidéz a településen.

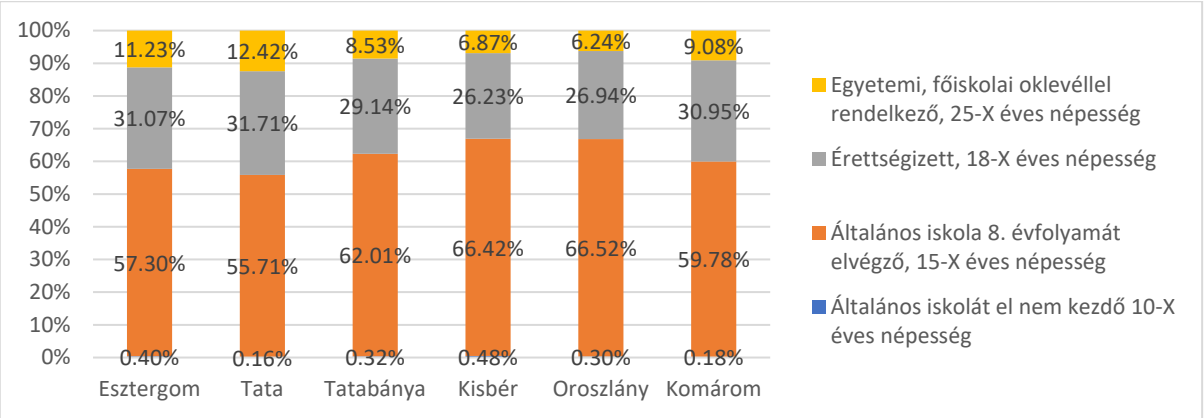
11. ábra: Az alkalmazottak számainak alakulása Esztergomban 2009 – 2019. között. Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

Esztergom foglalkoztatottjainak jelentős része dolgozik felsőfokú végzettséget igénylő munkakörben, ez az arány Magyarország többi megyei jogú városára is jellemző, de a megye nagyobb városaiban is hasonló a foglalkoztatási szerkezet. A primer szektorban (mező- és erdőgazdálkodás) jellemzően kevesebben vannak, míg a gépkezelők és szerelők száma jelentős (Tatabánya esetében is), ami az esztergomi Suzuki gyárnak köszönhető (a sok adminisztratív, ill. gazdasági dolgozót beleértve). (9. táblázat)

9. táblázat: A foglalkoztatottak megoszlása Komárom-Esztergom megye nagyobb városaiban 2019-ben. Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

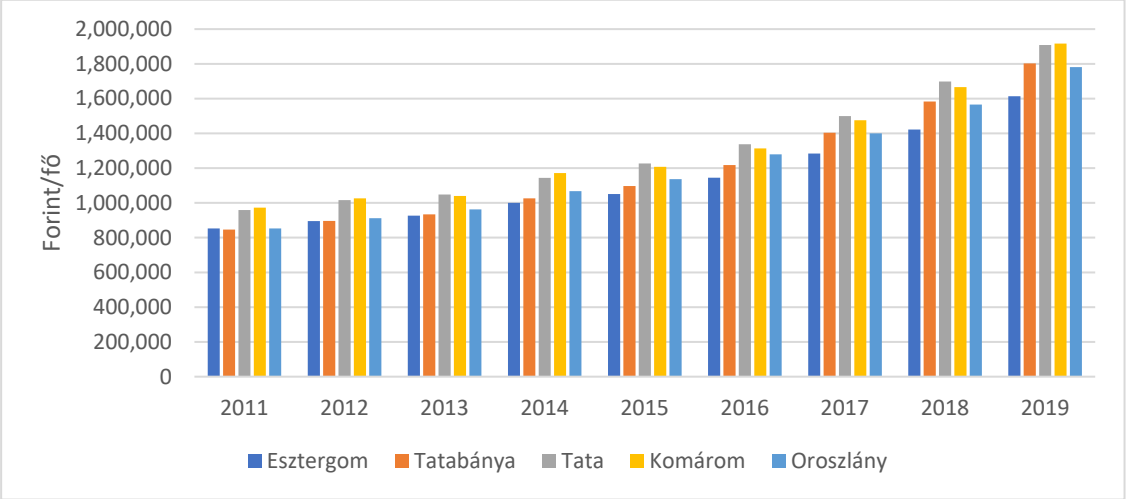
Város	Fegyveres szervek foglalkozásai	Gazdasági, igazgatási, érdekképviseleti vezetők, törvényhozók	Felsőfokú képzettség önálló alkalmazását igénylő foglalkozások	Egyéb felsőfokú vagy középfokú képzettséget igénylő foglalkozások	Irodai és ügyviteli (ügyfélkapcsolati) foglalkozások	Kereskedelmi és szolgáltatási foglalkozások	Mezőgazdasági és erdőgazdálkodási foglalkozások	Ipari és építőipari foglalkozások	Gépkezelők, összeszerelők, járművezetők	Szakképzettséget nem igénylő (egyszerű) foglalkozások
Esztergom	18	926	1995	2182	937	1404	16	963	1725	2597
Tata	198	984	1845	1813	933	1105	46	746	1197	1787
Tatabánya	172	1667	3670	5011	2263	3381	51	2903	7102	6791
Komárom	56	566	1133	1464	760	990	49	857	1657	1714
Kisbér	8	101	255	398	154	284	20	282	735	594
Oroszlány	11	325	759	1249	499	759	28	878	2435	2265

Az iskolai végzettség alapján Esztergom kiemelkedő helyet foglal el a megyében, a városban felsőfokú képzési hely is található, azonban ennek jelentősége nem számottevő. Arányaiban Tatának és Esztergomnak több felsőfokú, ill. érettségivel rendelkező lakosa van, mint a megye többi városnak, mely a hagyományos iskolaváros és központi szerepkörnek köszönhető. Esztergom iskolai ellátottsága megyei szinten, és határon túl is képes bevonzani a tanulókat, akik több esetben Esztergomban telepednek le. A beköltözéseknek köszönhetően sok fiatal család érkezik Esztergomba, akik itt alapítanak családot, ők jellemzően magasabban képzettek (12. ábra).

12. ábra: Komárom-Esztergom megye városlakóinak megoszlása iskolai végzettség szerint. Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

A lakossági jövedelmi viszonyok 2011 és 2020 között az országos folyamatoknak megfelelően változtak, a megyei és a települési átlagjövedelmek is nőttek. Az egy főre jutó SZJA adóalapot képező belföldi jövedelem megduplázódott ebben az időszakban, azonban a többi városhoz képest (Tatabánya, Tata, Komárom, Oroszlány) a legkevésbé növekedett ez a mutató (13. ábra). 2011-ben 852 854 Forint volt az SZJA adóalapot képező éves jövedelem Esztergomban, mely 2019-ben 1 614 100 Forintra emelkedett.

13. ábra: SZJA adóalapot képező belföldi jövedelem/fő alakulása. Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

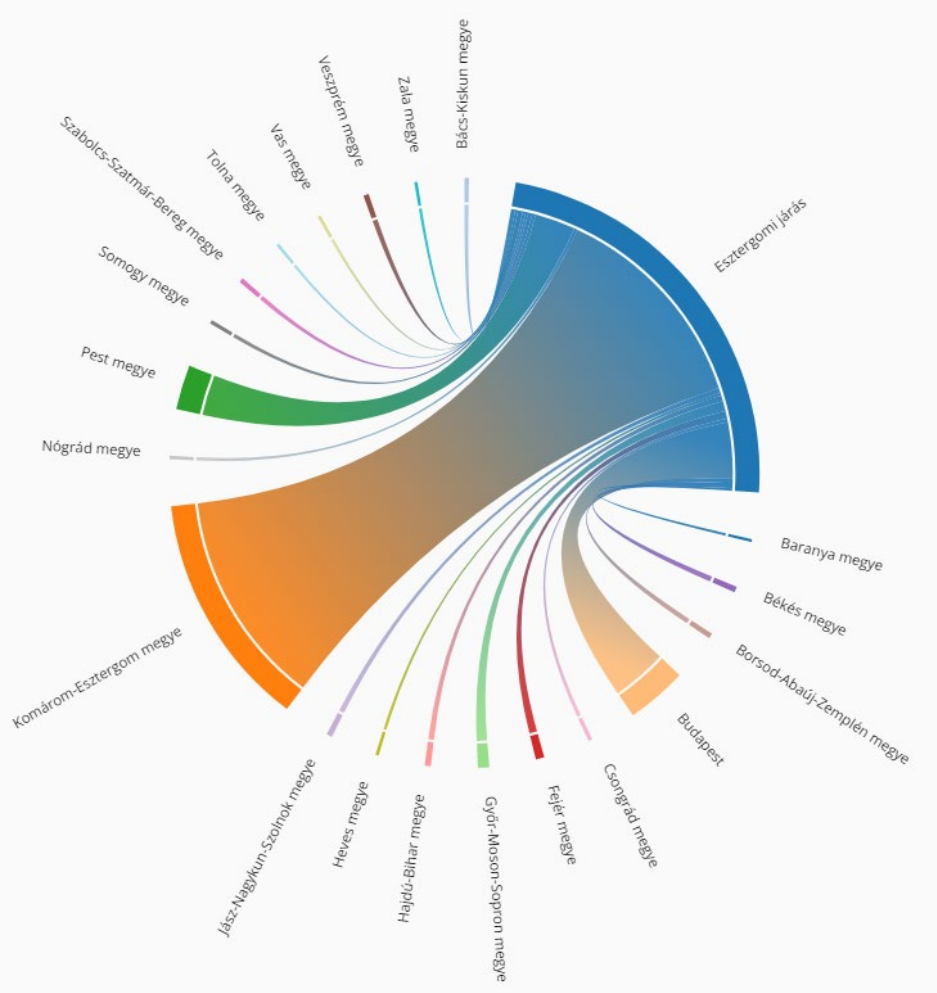
Az Esztergomi járás ingázási viszonyaiban meghatározó szerepet kapnak a naponta ingázó foglalkoztatottak, ők a megye valamely járásszékhelyeire ingáznak, és ezeknek az ingázóknak 89%-ának napi úticélja Esztergom, és körülbelül 4,3%-ának Tatabánya. Az ingázási adatok, vándormozgalom feltárásához a 2011-es népszámlálási adatok állnak a rendelkezésre, melyek a jelenkori ingázási viszonyokról kevésbé mutatnak valós képet.

A belső mobilitás tekintetében az Esztergomi járás legfőbb küldő megyéi között szerepel az Esztergomi járás közelében is elhelyezkedő Budapest, Pest, Fejér, illetve Győr-Moson-Sopron megye.

Az állandó és ideiglenes vándorlások esetében Esztergom 2010-ig pozitív vándorlási különbözettel rendelkezett, azóta több évben is (különösen a 2010-es évek elején) csökkenő tendenciát mutatott. Az utóbbi években egyenlítődött ki újra pozitívra a mérleg. Ennek hátterében a vasúti fejlesztések állhatnak, amely következtében Budapestre való ingázás minőségibb és gyorsabb lett a korszerű motorvonatoknak és a teljes egészében korszerűsített pályahálózatnak köszönhetően. Az állandó

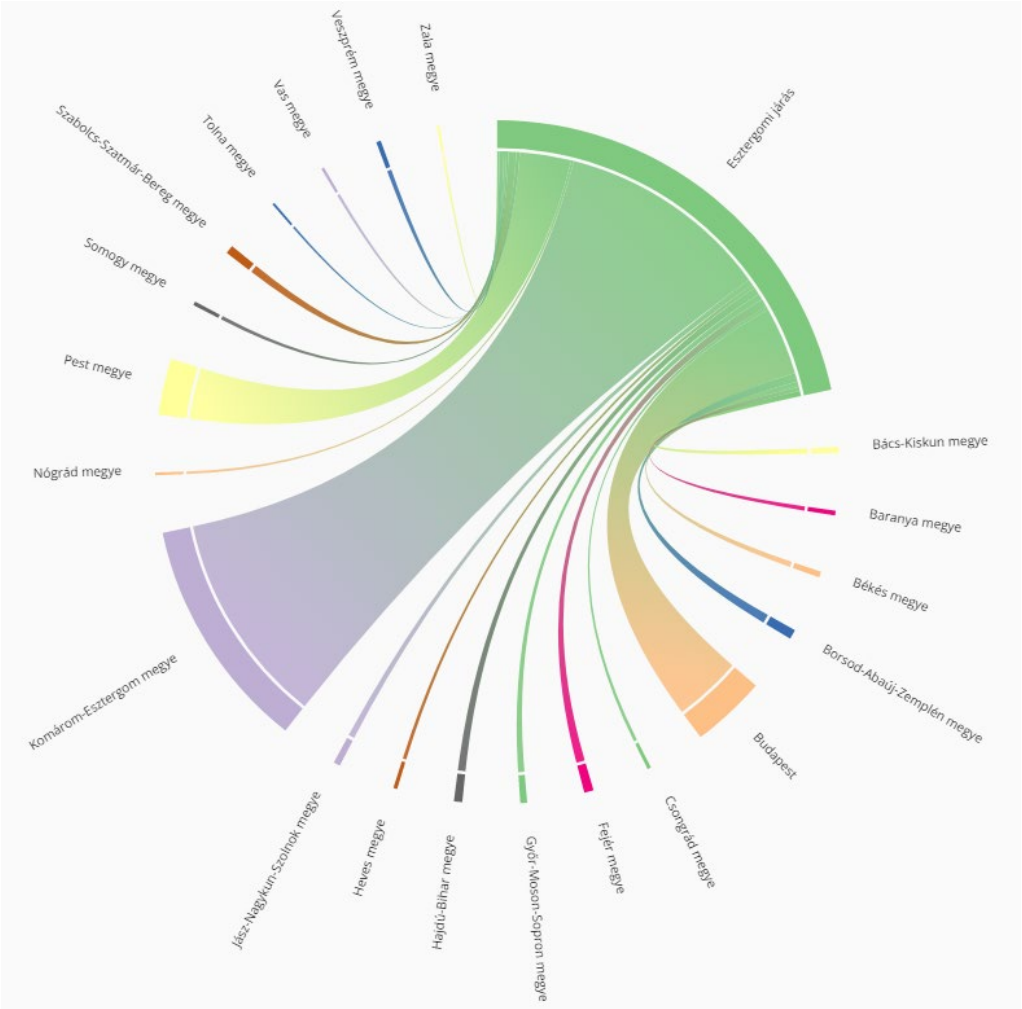
vándorlások esetében is jellemző az elköltözés: 2010 előtti években még viszonylag pozitív volt a város vándorlási különbözete, 2009-től kezdődően azonban az elvándorlás nagyobb mértékű volt, mint a bevándorlás. Az elmúlt években azonban egyértelműen csökkenő az elvándorlás Esztergom esetében.

A legfőbb költözési irányok esetében Esztergomból és az Esztergomi járásból főként a megye más településeire, főként Tatabányára költöznek el, a legfőbb célpont Budapest és Pest megye. A földrajzilag közelebbi, könnyebben megközelíthető megyék esetében Fejér és Győr-Moson-Sopron megye vonzott el lakosokat Esztergomból és járásából, azonban a távolabbi megyéknek nincs jelentős elvonzó hatása se a településre, se a járásra nézve (14. ábra).

14. ábra: Elvándorlási irányok Esztergom járásból 2020-ban. Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

A településre és a járásba költözők hasonló irányultságot mutatnak. A legtöbben a megyéből érkeznek, Pest megyéből és a fővárosból. Tatabányáról, Tatáról és Komáromból érkezett 2020-ban a legtöbb beköltöző (15. ábra).

15. ábra: Odavándorlási irányok Esztergom járásba 2020-ban. Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

2.1.5.2. Térbeli-társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok

A település etnikai és nemzetiségi szempontból homogénnek tekinthető, ennek ellenére erős kulturális gyökerek és hagyományok kapcsolódnak a szlovák és a német nemzetiséghez is. A település társadalmi tagozódása azonban inkább életkori jellegű, illetve néhány esetben földrajzi alapú szegregálódás is megfigyelhető.

Jelentős társadalmi feszültségek, érdekkonfliktusok nincsenek Esztergomban, ugyanakkor jövedelmi, társadalmi, kulturális különbségek természetesen jelen vannak az egyes társadalmi rétegek között, amelyek sokszor ellentétes érdekekkel, fejlesztési igényekkel bírnak (ITS, 2015). Ezeket az érdekkonfliktusokat a legcélszerűbb városrészi szinten kezelni a lakosság bevonásával.

Esztergom lakosságának életkora szempontjából élesen különböző városrészeket különíthetünk el. Míg a Várhegy és Víziváros városrész a leginkább elöregedettebb (minden harmadik lakos 60 év fölötti), a fiatalabb városrészekben - a Búbánatvölgy, Esztergom északi városrész és a Kertváros - sok gyerekes család él, akik elsősorban az oktatásfejlesztésben és gyermekbarát intézkedésekben érdekeltek (ITS, 2015).

A korábban üdülőterületi besorolású városrészekben (főként a Búbánatvölgyben és Szamárhegyen) elsősorban nem a szociális problémák, hanem a városrészek alacsony infrastrukturális ellátottsága

okoz konfliktust.

Alacsonyabb presztizsű városrészeknek tekinthetők az Ipari terület, Esztergom-Kertváros, ahol jelentős arányú munkanélküliség jellemző. E probléma kezelésére kiemelkedő fontosságú stratégiai intézkedéseket tenni, ezen városrészek további lemaradásának, szegregálódásának elkerülése érdekében. A 2011. évi népszámlálási adatok alapján Esztergom városában 3 szegregációs terület azonosítható a 30%-os szegregációs mutató (legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül) alapján:

1. szegregátum: Sátorkő út keleti oldala a délebbre eső kelet-nyugati Sátorkő útig
2. szegregátum: Homok utca - Sátorkő út - Sátorkő út mindkét oldala a Hegyutca és a temető között - Sátorkő út - Tópart utca - Temesvári út - Démusz-villa utca - Kassai út - Tópart utca - Kolozsvári út - Gyep utca - Kassai út - Blaha Lujza utcától északra eső dűlőút - Temesvári út
3. szegregátum: Retek utca - Dobó István utca - Párkányi út meghosszabbított vonala a Határ útig - Határ út

Más típusú fejlesztést igényel Esztergom-Pilisszentlélek, amely sajátos nemzetiségi hagyománnyal, kultúrával rendelkezik, amelyet mindenképpen meg kell őrizni és felélesztени. A városrészre évek óta csökkenő lakosságszám jellemző (ITS, 2015).

2.1.5.3. Települési identitást erősítő tényezők (történeti és kulturális adottságok, társadalmi élet, szokások, hagyományok, nemzetiségi kötődés, civil szerveződések, vallási közösségek stb.)

Esztergom jelentős kulturális hagyományokkal bír. Ezt mutatja a kulturális és művészeti intézmények magas száma is, amely részben a város kultikus, történelmi emlékeit mutatja be, illetve arra építve kíván korszerű rendezvényeket létrehozni (múzeumok, kiállító termek, várszínház, művelődési ház). Ezen kívül is számos magán művészeti galéria található Esztergomban. A települési identitást kulturális értékei, a közös nemzeti történelmi hagyományok is formálják. A település sok szálon kötődik magyar királyokhoz, számos Árpád-kori emlék (Géza fejedelem idejében fejedelmi székhely is volt) mellett Szent István születési és keresztelkedési helyszíne a nemzet történelmi fővárosává teszi Esztergomot. Az első olyan városa Magyarországnak, amely fallal lett körülvéve (a tatárok nem tudták feldúlni) Az oszmán birodalom végvára (Sobieski János foglalta vissza a Párkányi csatában). Kultikus központ, mivel Szent István érseki székhellyé tette a várost, majd itt épült meg a Bazilika, a római katolikus egyház magyarországi központja, így itt van az ország leggazdagabb egyházi kincstára és egyházi múzeuma itt található (ITS, 2015). A város tehát elsősorban történelmi (Árpád-kor), és vallási (római katolikus egyházi központ) szerepet tölt be nem csak a térségben és a megyében, hanem az egész országban. Fontos lépés, hogy megyei jogú városi címet kapott. Emellett kulturális szinten a Fesztiválsziget, múzeumok közül pedig a Keresztény Múzeum, a Főszékesegyházi Kincstár, a Balassa Bálint Múzeum, a Babits Emlékház, valamint a Rondella Galéria a várban a legkiemelkedőbb kulturális szolgáltatása, mely nem csak kikapcsolódást nyújt, de nemzeti identitástudatunk őrzői is. Sehol Közép-Európában nincs még egy olyan jelentős gyűjteményegyüttes, mint Esztergomban, magába foglalva a Kincstárat, a Keresztény Múzeumot, a Főszékesegyházi Könyvtárat, a Hittudományi Főiskola könyvtárát és a Főszékesegyházi Levéltárat.

A történelmi és kultikus hagyományok mellett a település műemléki környezete, a hely szelleme (genius loci) is identitásképző. A városrészek egyedi építészeti karaktere, műemlékei mind-mind növelik a településhez kötődést. Identitásképző tényező még az egyházi/vallási központúság és a szolgáltatási központi szerepkör is.

A település újraiparosodása és javuló gazdasági teljesítménye, illetve az, hogy a település neve részben egybeforrott a Suzukival segíti, hogy a település egyedi és jól azonosítható nem csak a lakosság, de a gazdasági szereplők számára is. Éppen ez az előnyös helyzet, mely a térség regionális központjává is teszi a települést, hiszen a beszállítói hálózatokon keresztül szervezi térségét a település, sok vállalkozó, sok szálon kapcsolódik Esztergomhoz.

Esztergom a kapocs szimbóluma a Szlovákiában, Felvidéken élő határon túli magyarokkal. A Mária Valéria híd megépítése az újkori, rendszerváltás utáni magyar történelem ikonikus pillanata, mely az összetartozás és a kapcsolat jelképévé vált.

A város a Dunakanyar fővárosa, egyedi szépségű természeti környezetben helyezkedik el, ahol a dunai látkép, az esztergomi látkép, a Bazilika, Szent István alakja tájékozódási pontként szolgálnak és azonosítják a települést.

16. ábra: Identitásképző elemek Esztergomban

2.1.6. A település humán infrastruktúrája

2.1.6.1. Humán közszolgáltatások

Egészségügy

Esztergomban az egészségügyi alapellátás privatizált, az átvett praxisok mindegyikében fejlesztések valósultak meg az elmúlt években. Jelenleg 11 háziorvosi körzet és 6 gyermekorvosi körzet működik. A fogorvosi alapellátás területén 4 felnőtt és 2 gyermekrendelő elégíti ki a lakossági szükségleteket, ezen kívül még számos magánrendelő van a városban. Az elmúlt 20 évben, Esztergomban alacsony volt az egy főre jutó háziorvosok száma, nagyjából egy orvosra jutott majdnem 2000 ellátandó lakos. A háziorvosi ellátás az évezred elején még kedvezőbb volt, összesen 19 háziorvos praktizált 2000-ben a városban, ez 2020-ra 15 főre csökkent a KSH adatai alapján. Ebből összesen 5-6 fő gyermekorvos volt. A szakápolók száma is lecsökkent a háziorvosoknál, a 2000. évi 18-ról 2020-ra már csak 11 szakápoló volt foglalkoztatott a háziorvosok mellett. Esztergom önálló kórházzal rendelkezik, mely jelentős ellátási területtel és ellátási szolgáltatással rendelkezik. A Vaszary Kolos Kórházban az ágyak száma 500 darab fölött volt az elmúlt években. A városban összesen kilenc területi védőnői körzet van. A védőnői szolgálatok közül közel a felében helyettesítés van, mely a szakemberek hiányát mutatja. A védőnői területi körzetek a Simor János utcában, illetve az Esztergom-Kertváros Nyitrai utcában található rendelőben illetve a városi óvodákban és bölcsődékben látják el feladatukat. Az iskolaorvosi ellátást hat iskolai védőnői körzet látja el. A rendelőintézetek állapota fejlesztendő, illetve a szakemberek hiánya a jövőben megoldandó feladat.

Bölcsődék

Esztergomban egy önkormányzati bölcsőde van, az Aprófalva bölcsőde (forrás: KSH Statinfo), melynek férőhelye 100 fő, a beíratott gyermekek száma általában 90 fő fölött mozgott 2017 óta. 3 családi bölcsőde is van a városban, ezek férőhelye 21 fő, és általában 12-13 gyermeket látnak itt el.

A veszélyeztetett kiskorúak száma 100-200 fő körül mozgott, de jelentős a gyermekjóléti szolgálat által gondozott gyermekek száma is.

A hátrányos helyzetű gyermekek és nagykorúak száma általában 100 körül mozgott (2018-ban 158 fő volt), de a halmozottan hátrányos helyzetű (esetleg szakellátásba került) gyermekek száma folyamatosan csökkent az elmúlt években.

Óvodai ellátás

Az óvodák száma Esztergomban 2000 és 2020 közti időszakban 10-ről 13-ra nőtt, így a férőhelyek száma is emelkedett ennek megfelelően (2000: 1012; 2020: 1279), valamint az óvodai gyermekcsoportok száma is ehhez képest növekedett (2000: 17 csoport, 2020: 54). Az óvodai pedagógusok száma stagnált a vizsgált időszakban, 107 és 122 fő között (2020: 117 fő). Azonban az óvodába beírt gyermekek száma (a 2000-es évek elei túltelítettséghez képest) csökken már 2015 óta (1164), és 2020-ra mindössze 993-an vannak beiratkozva a 1279 férőhelyhez képest. Az önkormányzat jelenleg 9 óvodát működtet 47 csoportban.

A gyógypedagógiai óvodai oktatásban részesülő gyermekek száma 2000 és 2020 között 10 és 30 fő között mozgott, ennek megfelelően alacsony volt a gyógypedagógiai óvodáscsoportok száma (3 csoport). A hátrányos helyzetű óvodás gyermekek száma csökkenő tendenciát mutatott (2013: 254, 2020: 18).

Az óvodai számítógépek és az internet-hozzáférés sem változott különösebben az elmúlt 20 évben, előbbi 6-9 db között (2020: 8 db), míg az internettel ellátott óvodai feladat-ellátási helyek számában sem volt különösebb változás (2020: 3 hely).

Általános iskolai ellátás

2000 és 2016 között (4 év kivételével) 9 általános iskola működött Esztergomban, 2017 óta 10 helyszíne van az általános iskoláknak, összesen 8 intézmény működik a városban. Négy az Esztergomi Tankerületi Központ (KLIK) fenntartásában, egy az Irgalmas nővérek társulata, három pedig az Esztergom Budapesti Főegyházmegye Katolikus Iskolai Főhatósága (EKIF) fenntartásában (10. táblázat). Az elmúlt években az osztálytermek száma növekvő tendenciát mutatott a vizsgált években (2000: 115, 2020: 128). Viszont a tanulók száma jelentős csökkenést mutatott, a 2000 évi 2549 főhöz képest 2020-ra már csak 2193 tanuló volt az általános iskolákban. A nemzetiségi oktatásban tanuló gyermekek száma azonban növekvő tendenciájú, 2003-ban még csak 147, 2020-ra ez a szám már 231 volt (2017-ben 264 volt). Hasonló módon növekedett meg a más településről bejáró tanulók száma is 150-ről 317-re nőtt a számuk 2006 óta. A város oktatási vonzereje határon átnyúló jellegű. Korábbi kutatások éves átlagban 50 tanulót említenek[4], mely a határon átnyúló oktatási együttműködés fejlesztését és intenzívebbé tételét lehetővé teszi.

10. táblázat: Általános iskolai képzést végző közoktatási intézmények és fenntartóik, illetve tanulók száma. Forrás: esztergom.hu, KIR

Iskola neve	Fenntartója	Gyermekek, tanulók száma (2021/22)	többi gyermekkel, tanulóval együtt nevelhető, oktatható SNI	hátrányos helyzetű gyermekek, tanulók	halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek, tanulók
Árpád-házi Szent Erzsébet Gimnázium, Óvoda és Általános Iskola	Szent Vincéről nevezett Szatmári Irgalmas Nővérek Társulata	342	4	0	0
Meszlényi Zoltán Katolikus Általános Iskola	Esztergom Budapesti Főegyházmegye Katolikus Iskolai Főhatósága (EKIF)	159	9	30	5
Esztergomi Babits Mihály Általános Iskola	Esztergomi Tankerületi Központ	292	15	10	2
Esztergomi József Attila Általános Iskola	Esztergomi Tankerületi Központ	358	16	6	1
Esztergomi Montágh Imre Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola és Készségfejlesztő Iskola	Esztergomi Tankerületi Központ	138	0	9	4
Esztergomi Petőfi Sándor Általános Iskola	Esztergomi Tankerületi Központ	180	12	16	2
Mindszenty József Katolikus Általános Iskola és Óvoda	Esztergom Budapesti Főegyházmegye Katolikus Iskolai Főhatósága (EKIF)	297	0	0	0

[4] https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/terstat/2018/02/ts580202.pdf

Vitéz János Katolikus Nyelvoktató Német Nemzetiségi Általános Iskola	Esztergom Budapesti Főegyházmegye Katolikus Iskolai Főhatósága (EKIF)	360	4	0	0
Emberi Erőforrások Minisztériuma Speciális Gyermekotthoni Központ, Általános Iskola és Szakiskola	Emberi Erőforrások Minisztériuma	64	33	0	64

A gyógypedagógiai oktatásban részesülő általános iskolai tanulók száma ingadozó eredményeket mutatott, általában 120-130 fő között mozgott a tanulók száma. A felnőttoktatásban tanuló általános iskolások száma az elmúlt időkben változó volt 20-30 fő között (bár a 2000-es évek elején volt, hogy meghaladta az 50 főt). Az általános iskolai tanárok száma 2011 óta növekvő számú (2011: 218, 2020: 242), így az egy tanárra jutó tanulók száma is megnőtt ezen időszak alatt.

Középfokú oktatás

A középfokú oktatás az elmúlt évtizedben jelentősen átalakult, mely egyrészt reflektált az újonnan kialakuló munkaerőpiaci igényekhez és új oktatási formákhoz is, mint például a duális képzés. Így a szakképzésért a területileg felelős szakképzési centrumok, míg a középfokú oktatás további részeiért pedig részben a KLIK részben pedig az egyház (EKIF) felel. Esztergomban összesen 8 középiskola működik jelenleg, az elmúlt időszakban csökkenő diákszámmal.

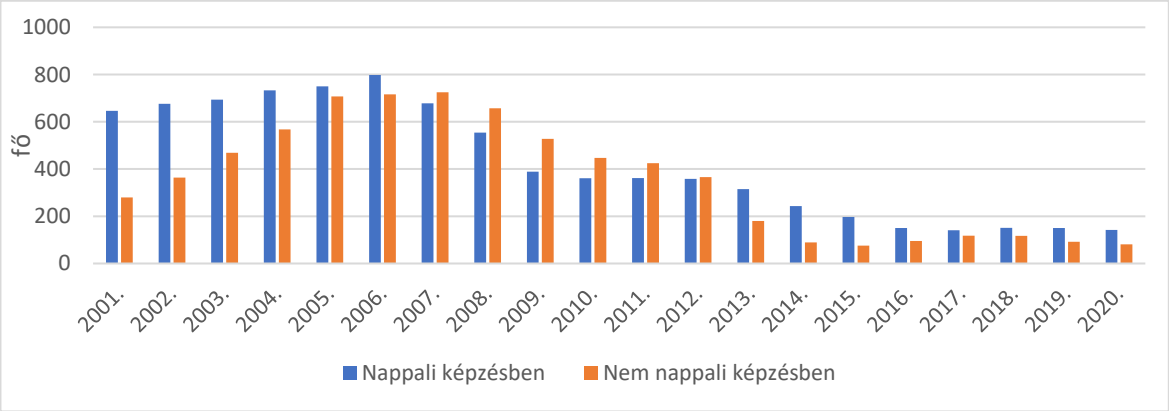
11. táblázat: Középfokú oktatást, képzést végző közoktatási intézmények és fenntartóik, illetve tanulók száma. Forrás: esztergom.hu, KIR

Iskola neve	Fenntartója	Gyermekek, tanulók száma	többi gyermekkel, tanulóval együtt nevelhető, oktatható sni	hátrányos helyzetű gyermekek, tanulók	halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek, tanulók
Árpád-házi Szent Erzsébet Gimnázium, Óvoda és Általános Iskola	Szent Vincéről nevezett Szatmári Irgalmas Nővérek Társulata	780	2	0	0
Esztergomi Dobó Katalin Gimnázium	Esztergomi Tankerületi Központ	553	3	1	0
Esztergomi Kolping Katolikus Középiskola	Kolping Oktatási és Szociális Intézményfenntartó Szervezet	na.			
Esztergomi Szakképzési Centrum Balassa Bálint Gazdasági Technikum és Szakképző Iskola	Esztergomi Szakképzési Centrum	na.			
Esztergomi Szakképzési Centrum Bottyán János Technikum	Esztergomi Szakképzési Centrum	na.			
Esztergomi Szakképzési Centrum Géza Fejedelem Technikum és Szakképző Iskola	Esztergomi Szakképzési Centrum	na.			
Temesvári Pelbárt Ferences Gimnázium és Kollégium-Esztergom	Magyarok Nagyasszonya Ferences Rendtartomány	245			
Esztergomi Montágh Imre Egységes	Esztergomi Tankerületi Központ	63	0	2	1

Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola és Készségfejlesztő Iskola					

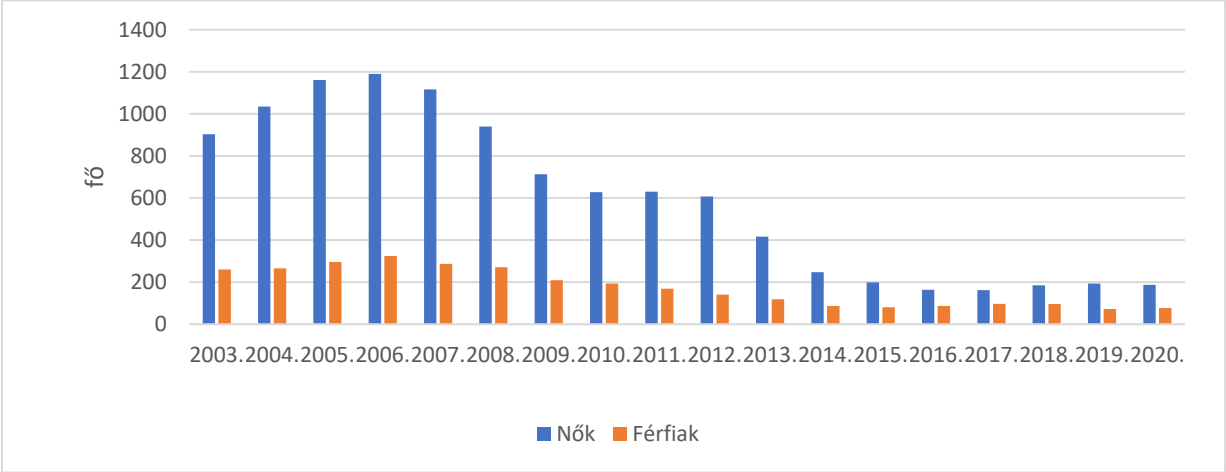
Felsőfokú oktatás

A város három felsőoktatási intézménye az Esztergomi Hittudományi Főiskola, annak kollégiuma az Érseki Papnevelő Intézet és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsésztudományi Kar. A 80-as 90-es években jellemző diákélet mára azonban alábbhagyott, mert a két felsőoktatási intézmény alacsony létszámmal indít néhány képzést a városban. Ez a csökkenés különösen 2007-től kezdődött. Ekkor történt meg a felsőoktatási rendszer átalakítása és a képzési struktúra átszabása. Mindez erőteljesen érintette a város felsőoktatási kínálatát is. 2007-től kezdődően a nappali képzésben lévők száma is csökkenni kezdett, jobban, mint a nem nappalisok esetében (utóbbi 2009-től kezdett csökkenésbe), és noha mára nem csökkenő a tendencia, a felsőfokú képzésben részvevők száma igen alacsony a korábbi időkhöz képest (17. ábra).

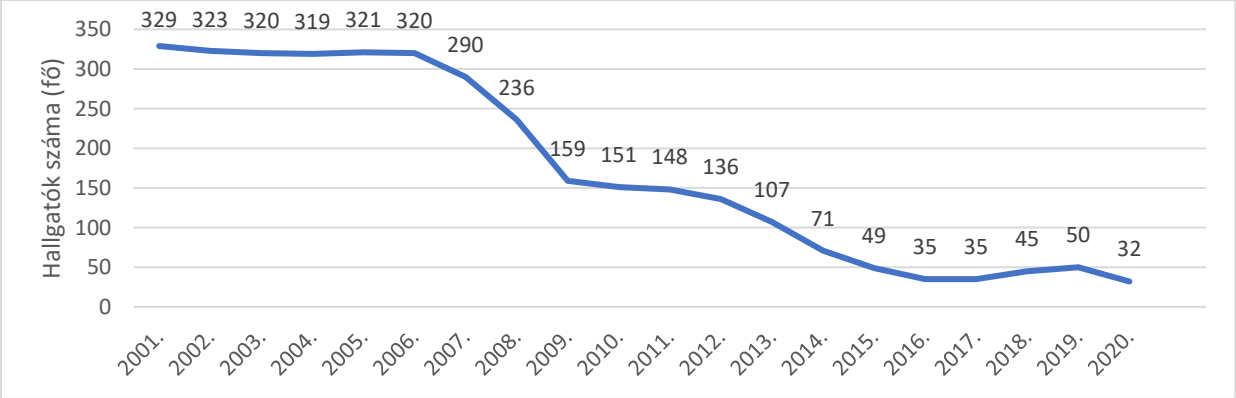
17. ábra: A felsőfokú oktatásban részt vevők száma és megoszlása Esztergomban (fő) (2001-2020). Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

A városban többnyire nők jártak egyetemre, ennek hátterében az indított pedagógusképzés áll. Ez a szám kiegyenlítődött 2007-től, majd 2012-től kezdődően (18. ábra).

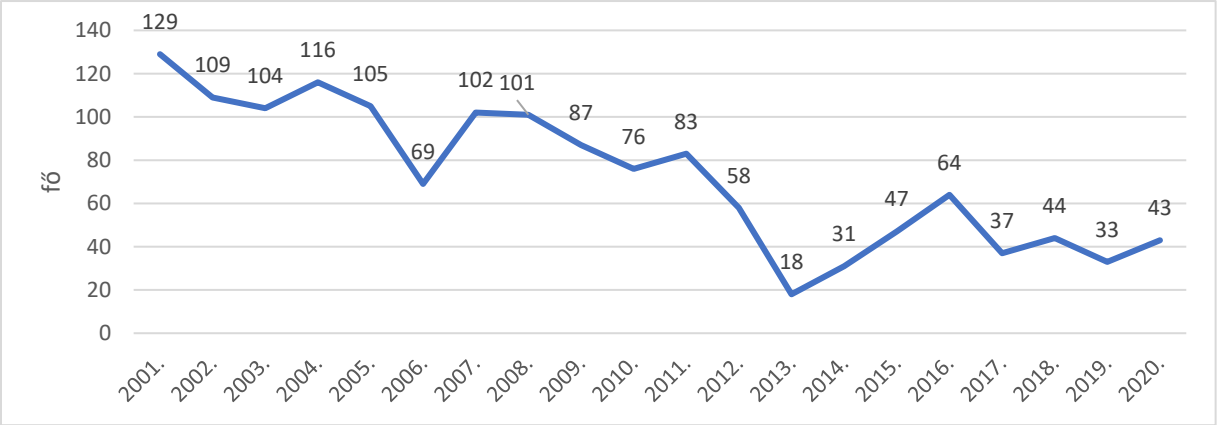
18. ábra: A felsőoktatásban részt vevők száma nemekre bontva (fő), 2003-2020. Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

2007-ig még jelentős volt az egyetemi, így a kollégiumi élet is (min. 300 kollégista volt), azonban ez mára egyértelmű csökkenésbe ment át, mára 30-50 fő közt van a kollégisták száma, amely a felsőoktatásban résztvevők számának csak a töredéke (19. ábra).

19. ábra. Kollégiumban lakó felsőfokú alap- és mesterképzésben részt vevő hallgatók (fő). Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

A felsőoktatásban dolgozó oktatók száma is csökkenő, korábban, a 2000-es évek kezdetén, még több, mint 100 fölötti volt a számuk, mára 30-40 közti értékre csökkent. (20. ábra)

20. ábra: Felsőoktatási intézményekben dolgozó oktatók száma Esztergomban (fő) (2001-2020). Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

Egyéb szociális ellátás

A település humán infrastruktúráját meghatározza az, hogy a lakosság mit és milyen arányban részesül különböző szociális juttatásokban. A szociális juttatások többsége hátrányos helyzetet fejezhet ki, így a magas értékek általában a település hátrányos helyzetét jelentheti. Esztergom esetében foglalkoztatást helyettesítő támogatást, ápolási díjat, időskorúak járadékát, rendszeres gyermekvédelmi kedvezményt és közgyógyellátási igazolványhoz kapcsolódó támogatásokat osztottak.

A foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesítettek havi átlagos száma évről évre csökkent, 2011-ben még havi 415,5 fő volt, 2020-ra már csak 31 fő volt.

Az alanyi jogon megállapított ápolási díjban részesítettek száma 2006-ban még csak 36 volt, de aztán egészen 2018-ig emelkedő tendenciát mutatott (145,24), az utóbb években kezdett el csökkenő tendenciát mutatni (2020: 98,6).

Időskorúak járadékában részesítettek havi átlagos száma növekvő tendenciát mutatott 2011-ig (8 fő), de azután csökkenő menetbe kezdett, 2017-re már csak 2,67 volt ez a mutató. Mára ismét növekvő tendencia mutatható ki (2020: 4,56 fő/hó).

Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek havi átlagos száma (fő) esetében is érdemes megjegyezni, hogy szintén 2011 volt a csúcs (1286,5), és 2020-ra ennek már csak a negyede (339,5) volt számontartva.

Közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkezők száma (alanyi és normatív alapon kiadott) általában 600 fő körül ingadozott. A segélyezéseket mérve tehát észrevehető, hogy egyre kevesebben veszik/tudják igénybe venni.

12. táblázat: Egyéb szociális ellátási adatok. Forrás: KSH.

Mutató	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesítettek havi átlagos száma (fő)	171	202	415	382	281	163,53	156	66	53	37	22	31
Alanyi jogon megállapított ápolási díjban részesítettek havi átlagos száma (fő)	52	65	78	81	88	111	122	125	136	145	98	99
Időskorúak járadékában részesítettek havi átlagos száma (fő)	7	7	8	6	6	4	4	3	3	4	4	45
Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek havi átlagos száma (fő)	457	826	1287	1261	1254	1074	996	795	666	543	432	338
Közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkezők száma (alanyi és normatív alapon kiadott) (fő)	553	610	294	560	284	593	680	699	688	694	680	634

2.1.6.2. Esélyegyenlőség biztosítása

Esztergom Megyei Jogú Város a helyi esélyegyenlőségről a 2003. évi CXXV. tv az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról, valamint a 321/2011 (XII. 27.) Korm. rendelet a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról alapján Helyi Esélyegyenlőségi Programban rögzítette az esélyegyenlőség érdekében szükséges ellátandó feladatokat. A program célja, hogy a település esélyegyenlőséggel kapcsolatos problémáit azonosítsa, illetve intézkedési javaslatokat fogalmazzon meg. 2018-ban Esztergom Város Önkormányzatának Képviselő-testülete a 832/2018 (XI.15) számú határozatával fogadta el öt év időtartamra a Helyi Esélyegyenlőségi Programot (a továbbiakban: HEP), melyet 2020-ban módosítottak. A program kitér a jogszabályi kötelezettségeknek megfelelően:

- a mélyszegénységben élők és romák helyzetére, esélyegyenlőségére
- a gyermekek helyzetére, esélyegyenlőségre, a gyermekszegénységre
- a nők helyzetére, esélyegyenlőségére
- az idősek helyzetére, esélyegyenlőségére
- a fogyatékkal élők helyzetére, esélyegyenlőségére

A helyi esélyegyenlőségi program megvalósulását a HEP fórum ellenőrzi és javaslatot készít a HEP szükséges aktualizálására, felülvizsgálatára. A HEP fórum a fent említett öt hátrányos helyzetű csoportra fókuszáló munkacsoportból épül fel. Esztergom Város Önkormányzata tagja a megyei felzárkózási folyamatokat koordináló megyei Felzárkózási Fórumnak. Segítette a Fórum hátrányos helyzetű társadalmi rétegek esélyteremtését szolgáló stratégiai tervezését, így a megyei szolgáltatási út térkép és a megyei esélyteremtő paktum készítését is.

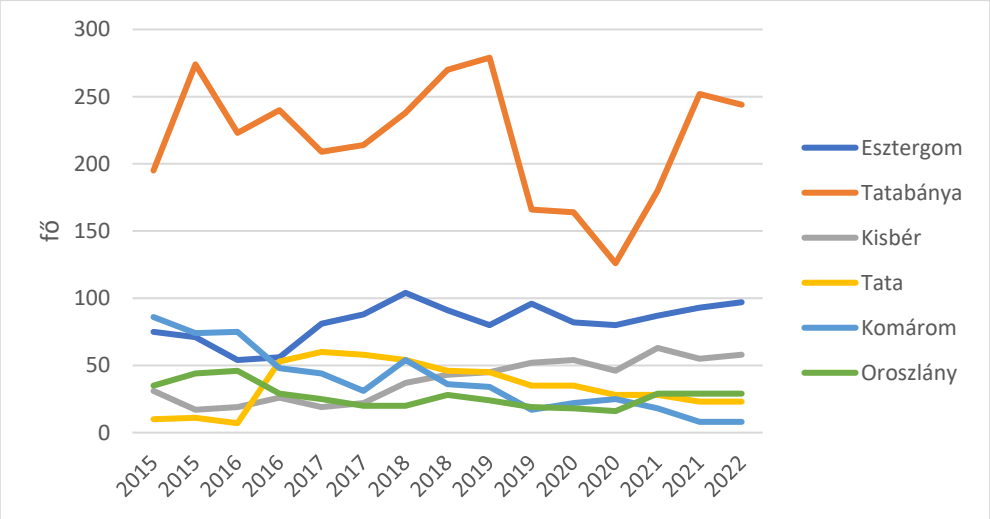
Mélyszegénységben élők, munkanélküliek, romák

A munkanélküliségi trendek alapján a településen csökkenőben van a tartósan munkanélküliek lakosságon belüli aránya, mely hozzájárul a mélyszegénységnek való kitettség csökkenéséhez. A legrosszabb elhelyezkedési esélyeik az 50-60 év körülieknek van, akik még mindig a munkanélküliek között korcsoportosan a legmagasabb arányban vannak a településen. A nyilvántartás alapján az álláskeresők között a legtöbben az általános iskolai végzettségűek, de jelentős a szakgimnáziumi végzettségűek száma is.

Esztergomban a 2011. évi népszámlálás során 757 fő vallotta magát románnak. A Cigány Nemzetiségi Önkormányzat szerint számuk 2600-3000 fő. A szegénység az elszegényedés folyamatának felszínre kerülő problémái között a lakosság munkaerő-piaci helyzete, a munkanélküliségből eredő problémák, illetve a lakhatással összefüggő problémák, a hátralékok felhalmozódása a lakossági adósságállomány folytonos újratermelődése szerepel (ITS, 2015).

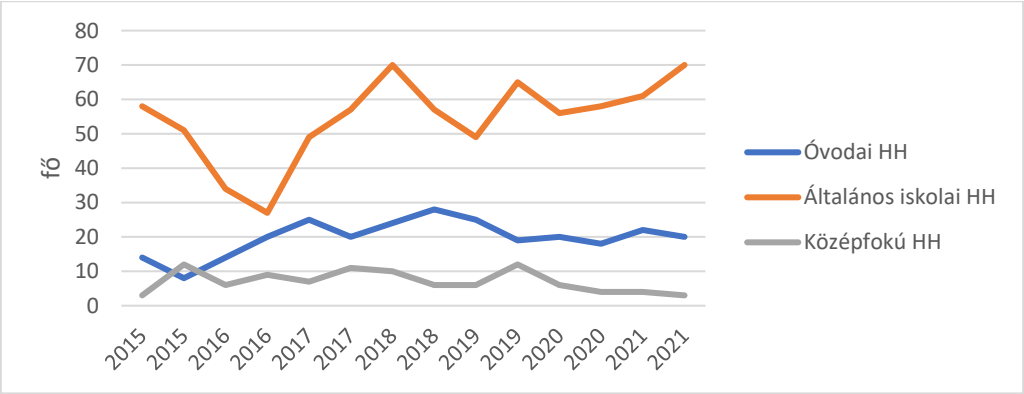
Hátrányos helyzetű gyermekek

Az önkormányzat elkötelezett az esztergomi gyermekek támogatása mellett. Az elmúlt években folyamatosan csökkent a gyermekszegénység veszélyeztetettsége a településen.

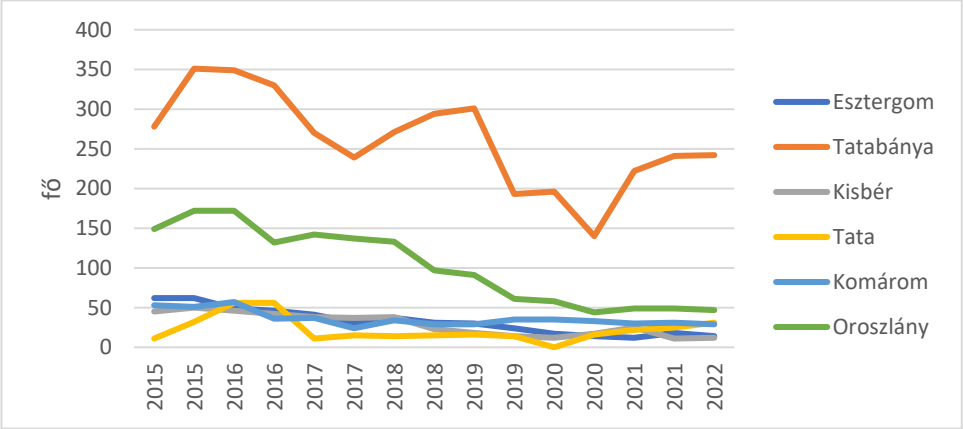
21. ábra: A hátrányos helyzetűek száma Komárom-Esztergom megye városaiban (félévenkénti bontásban). Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

A hátrányos helyzetűek száma Komárom-Esztergom megyében különösen Tatabánya esetében jelentős (még a teljes lakosságához képest is), míg Esztergom esetében számuk általában 50-100 fő alatt mozgott, míg a többi járásszékhely esetében már inkább 50 alatti számok jellemzőek az elmúlt években (21. ábra).

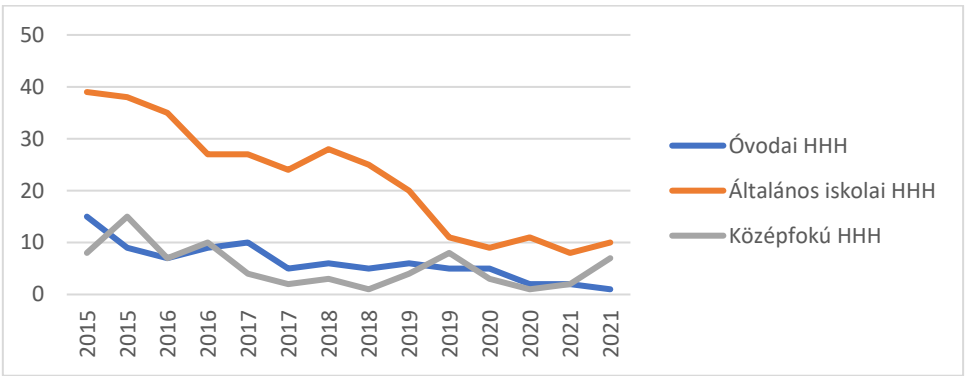
22. ábra: A hátrányos helyzetű tanulók megoszlása Esztergomban féléves bontásban (óvodai, általános iskolai, középiskolai). Forrás: KSH

A halmozottan hátrányos helyzetűek esetében Tatabánya magasan kiemelkedik, Esztergom esetében 50 fő alatti a számuk, Oroszlány esetében jelentősebb még a számuk (különösen a 2019-ig), ahol 50 - 170 fő között mozgott a számuk (22. ábra).

23. ábra: A halmozottan hátrányos helyzetűek száma Komárom-Esztergom megye városaiban (féléves bontásban). Forrás: KSH

A halmozottan hátrányos helyzetűek száma Esztergomban az általános iskolások esetében a 2010-es évek kezdetén jelentős volt (30-70 fő közt). A halmozottan hátrányos helyzetű óvodások és a középiskolások száma az általános iskolás diákok számának csupán töredéke volt ebben az időszakban (23. ábra). Az elmúlt évtizedben a halmozottan hátrányos helyzetűek száma drasztikusan lecsökkent. Az utóbbi 2 évben azonban növekedett a középiskolások száma (24. ábra).

24. ábra: A halmozottan hátrányos helyzetű tanulók megoszlása Esztergomban féléves bontásban (fő) (óvodai, általános iskolai, középiskolai). Forrás: KSH

13. táblázat: Gyermekjóléti szolgáltatások rendszere. Forrás: HEP Esztergom

Közszolgáltatások	Helyben	Más településen, éspedig	Helyben, más településről kijáró szakember(ek). Havonta hány alkalom?	A szolgáltatás ellátatlan
GYERMEKJÓLÉTI ALAPELLÁTÁSOK				
Gyermekjóléti szolgáltatás	X			
Bölcsőde	X			
Családi napközi	X			
Iskolai napközi	X			
Házi gyermekfelügyelet	X			
Családi gyermekfelügyelet				
Alternatív napközbeni ellátás	X			
GYERMEKVÉDELMI ELLÁTÁSOK				
Területi Gyermekvédelmi Szakszolgáltatás		Tatabánya		
Gyermekotthon	X			
Nevelőszülő hálózat		Tatabánya		
Helyettes szülői hálózat		Tatabánya		
Anyaotthon		Tatabánya		
Biztos kezdet gyermekház	X			
Gyermekek átmeneti otthona		Tatabánya		X
Családok átmeneti otthona	X			

Nők

A gazdasági válság vesztesei a településen a nők voltak, azonban a munkanélküliek nemek szerinti arányban már csak kis mértékben térnek el. Közel annyi az álláskeresők száma, mint a férfiaké. Ezt kis mértékben torzítja a pandémia okozta időszakos álláskeresés. A 180 napon túli nyilvántartott álláskeresők száma fokozatosan csökkent az elmúlt 10 évben, azonban tapasztalat azt mutatja, hogy a hosszútávú visszailleszkedés a nők számára nehezebben megy. A GYÁS, GYES-ről való visszatérés a munkaerő piacra mérsékli a szegénység kialakulásának kockázatát, továbbá a magányérzet kialakulásával nemcsak az anya mentális állapota lehet rosszabb, családi konfliktusokhoz is vezethet.

Idősek

Az idősek körében a következő főbb problémák azonosíthatók: magas az egyedül élők aránya, a morbiditási statisztikák rangsorában - a daganatok, keringési zavarok, szív- és érrendszeri megbetegedések, ízületi problémák - mellett pszichés problémák leggyakrabban előforduló betegségek, gyakran válnak áldozattá, nemzedékek közötti kapcsolat nehézsége, idős korral összefüggő társadalmi sztereotípiák (ITS, 2015).

Fogyatékkal élők

A fogyatékkal élők esetén az elszigeteltség, a szolgáltatásokhoz való hozzáférés jelenti a legfőbb akadályt, illetve pszichiátriai betegségek is egyre inkább okává válnak a fogyatékossá válásnak.

14. táblázat: Szociális szolgáltatások rendszere Esztergomban. Forrás: Esztergom HEP

Szolgáltatások	Helyben	Férőhely (fő)	Helyben ki látja el (Intézmény)	Szolgáltatás jellege
SZOCIÁLIS ALAPSZOLGÁLTATÁS				
Falu és tanyagondnoki szolgáltatás	X			nem kötelező
Étkeztetés	X	Igény szerint	KEMISZI (Szt. Rita) KEMISZI (idősek klubja) Máltai Szer.szolg.(idősek klubja)	kötelező
Családsegítés	X	Igény szerint	HÍD Család Gyermek Központ Máltai Szeretetszolgálat	kötelező
Házi segítségnyújtás	X	60 300	KEMISZI (Szt. Rita) Tábita Alapszolg.Közp.	kötelező
Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás	X	144	KEMISZI (Szt. Rita)	nem kötelező
Közösségi ellátások	X		KEMISZI (Szt. Rita) Máltai Szer.szolg (szenv.beteg)	nem kötelező
Támogató szolgáltatás	X	48	Máltai Szeretetszolgálat Veled-érted Egyesület	nem kötelező
Utcai szociális munka	X	Igény szerint	Máltai Szeretetszolgálat	nem kötelező
Nappali ellátás	X	60 16 10 5 40 40	Máltai Szer.szolg (hajléktalan ellát) Életút Egyesület (Sérült fiatal) KEMISZI (Szt. Rita) KEMISZI (Pszich.Bet.Otthon) KEMISZI (idősek klubja) Máltai Szer.szolg (idősek klubja)	kötelező
SZAKOSÍTOTT ELLÁTÁSOK (ápolás, gondozás)				
Idősek otthona	X	88 50 59 24	Máltai Szer.szolg.(Estahajnal) Máltai Szer.szolg.(Zöld fenyő) Irgalmas Nővérek (Szt Vince Otthon) Ferences Szociális Otthon	nem kötelező
Pszichiátriai betegek otthona	X	120	Máltai Szer.szolg (Esthajnal) KEMISZI (Pszich.Bet.Otthon)	nem kötelező
Fogyatékos személyek otthona	X	55 100	KEMISZI (Szt. Rita) KEMISZI (Fogyaték Otthon)	nem kötelező
Szenvedélybetegek otthona				nem kötelező
Hajléktalanok otthona				nem kötelező
SZAKOSÍTOTT ELLÁTÁSOK (rehabilitáció)				
Pszichiátriai betegek rehabilitációs intézmény	X	20	KEMISZI (Pszich.Bet.Otthon)	nem kötelező
Fogyatékos személyek rehabilitációs intézmény	X		KEMISZI (Szt. Rita)	nem kötelező
Szenvedélybetegek rehabilitációs intézmény				nem kötelező
Hajléktalanok rehabilitációs intézmény				nem kötelező
SZAKOSÍTOTT ELLÁTÁSOK (átmeneti elhelyezés)				
Időskorúak gondozása	X	12 23	Máltai Szer. Szolg (Esthajnal) Pünkösdi Egyház Gondozóház	nem kötelező
Fogyatékos személyek gondozóháza				nem kötelező
Pszichiátriai betegek átmeneti otthona	X	5	KEMISZI (Pszich Bet. Otthon)	nem kötelező
Szenvedélybetegek átmeneti otthona				nem kötelező
Hajléktalanok átmeneti szállása	X	40	Via Bona Alapítvány	nem kötelező
Éjjeli menedékhely	X	30+10	Máltai Szer. Szolg (hajléktalan ellát.)	nem kötelező
SZAKOSÍTOTT ELLÁTÁSOK (lakóotthonok)				
Rehabilitációs célú lakóotthon	X	14	Életút Egyesület (Sérült fiatalok)	nem kötelező
Ápoló gondozó célú	X	10	KEMISZI (Fogyaték. Lakóotthon)	nem kötelező
TÁMOGATOTT LAKHATÁS (intézményen kívüli)				
Fogyatékos személyek	X		IRMÁK KHT	nem kötelező
Pszichiátriai betegek				nem kötelező
Szenvedélybetegek				nem kötelező

2.1.7. A település gazdasága

2.1.7.1. A település gazdasági súlya, szerepköre

Esztergom Komárom-Esztergom megye keleti részének gazdasági centruma, a Duna menti ipari térség, valamint a Budapest környéke turisztikai térség szerves részét képezi, vonzáskörzetébe közel 50 település tartozik (az Ister-Granum Európai Területi Társulás szlovákiai településeit is érintve). Feldolgozóipari kapacitásai jelentősek, a járműgyártás, mint húzóágazat az egész mikrotérségét képes dinamizálni, de a városban meghatározók a hagyományos iparágak is, mint az építőipar, gumiipar, valamint a gépgyártás. Az egy lakosra jutó jegyzett tőke értéke alapján a városban működő vállalkozások (elsősorban a Magyar Suzuki Zrt. és a köréje szerveződő beszállító cégek) szignifikáns gazdasági potenciált biztosítanak a város számára. A turizmus, mint a tercier szektor húzóágazata szintén kiemelendő. Esztergom számos történelmi emléket, hagyományt őrizve a magyar kultúra ezeréves múltjának képviselője, számos országos jelentőségű turisztikai desztinációt kínál a turisták számára.

Az Esztergomi járás újraiparosodó, gazdasági struktúraváltó járás is egyben, melynek központja és motorja Esztergom gazdasága és a köré szerveződő beszállítói hálózat. Az újraiparosodás pozitív hatással van nem csak a városra, de térségére is, hiszen az elmúlt évtizedekben új ágazatok, tevékenységek, termékek jelentek meg. Mindez munkaerőigényt támasztott és megindította a települések ingázási központtá válását és átrajzolta a korábbi gazdasági térszerkezetet is. A megyében a korábbi tradicionális ipari tevékenységek megszűnnek vagy a háttérbe szorulnak, és más ipari tevékenység vette kezdetét.

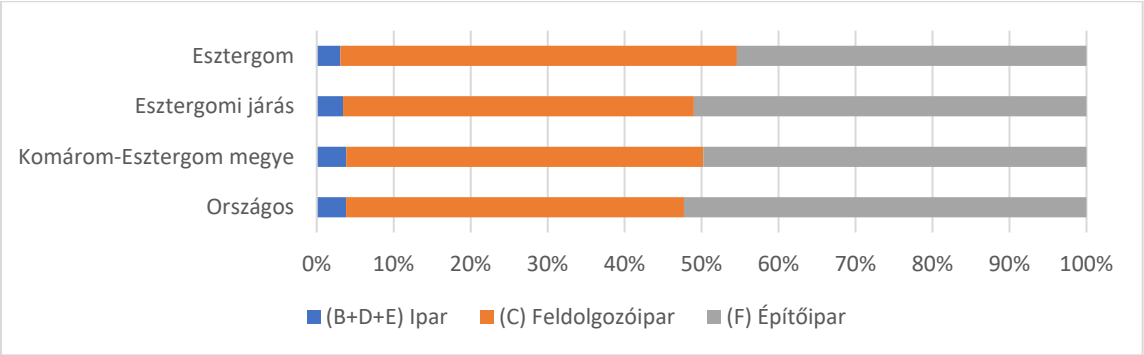
2.1.7.2. A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői

Mezőgazdaság

Esztergom és térségében a domborzati viszonyok okán korlátozottan érhető állnak rendelkezésre mezőgazdasági területek. A városban 2011-2020 között nyolc darab agráriumban tevékenykedő társas vállalkozás működött, de a regisztrált gazdasági szervetek számában is marginális eltérés volt tapasztalható (275 darab (2014), 278 darab (2021)). A térségben hagyománya van a szőlő- és bogyósgyümölcsök termesztésének, azonban Komárommal ellentétében Esztergomban az agrárprofilú cégek kevésbé meghatározók a helyi gazdaság életében. Az állattartás szintén földrajzi okok miatt relatíve alacsony színvonalon működik.

Ipar

Esztergom iparvárosként is definiálható, a Suzuki 1991-es idetelepülése óta egyértelműen a járműipar és a gépgyártás a helyi gazdaság motorja. Az ipari szektor szerkezetét vizsgálva a feldolgozóiparban tevékenykedő társas vállalkozások dominanciája jellemző (135 darab), 52%-os részesedése meghaladta a járási (46%), a megyei (46%) és az országos átlagértéket (44%) is (25. ábra). A feldolgozóipar jelentőségét mutatja, hogy 25 legtöbb alkalmazottat foglalkoztató cég közül 16 darab ebben a nemzetgazdasági ágban tevékenykedik, 2020-ban összes 6862 embernek biztosítottak közvetlen megélhetést (ebből a Magyar Suzuki Zrt. 2837 főt foglalkoztatott). *(Opten)*

25. ábra: Az ipari ágazat megoszlása (működő társas vállalkozások száma alapján nemzetgazdasági áganként), 2019. Forrás: KSH

Ipari park

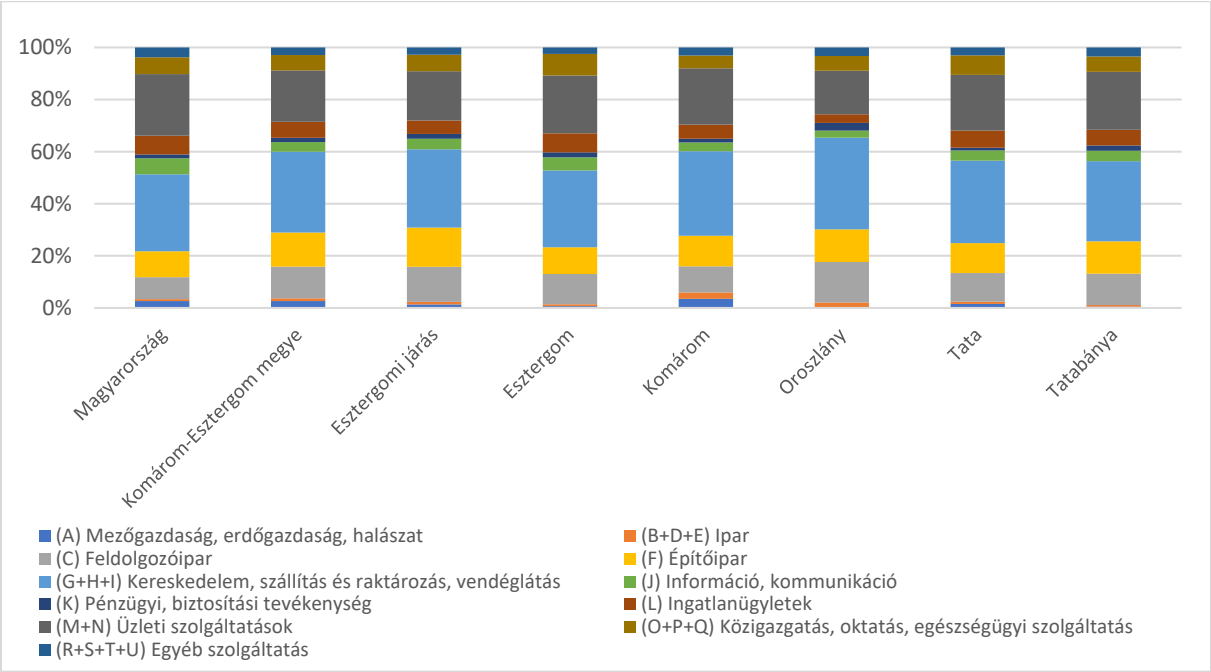
Esztergom Ipari Park területe mintegy 286 hektár, ebből jelenleg kiépítettsége miatt csaknem 37 hektár hasznosítható. A fennmaradó terület a jövőben további fejlesztésre szorul. A területen 64 db vállalkozás működik, melyek összterülete meghaladja a 134 hektárt. Az itt foglalkoztatottak száma több, mint 4900 fő. A parkban 88%-ban mikro-, kis- és középvállalkozások találhatók. A területen jól kiépült szolgáltatási hálózat működik, mint például a területellenőrzési, banki, postai, irodai, orvosi, étkeztetési, kiskereskedelmi, közlekedési, takarítási és karbantartási szolgáltatások. Emellett a területen logisztikai, innovációs (tech. transzfer, K+F stb.), valamint inkubátorházi szolgáltatások is elérhetőek. A területen a világítás 53 %-os, az ivóvíz ellátás 79%-os, a csatornahálózat 74%-os, a villamos energia 84%-os, valamint a gázhálózat kiépítettsége 79%-os. Az önkormányzatnak 6 db különálló területe van az Ipari Parkban. Az ipari park működtetésében a profi menedzselő-kiszolgáló-befektetés-ösztönző szervezet hiányzik, mely a vállalkozások számára hátrányt jelent.

Az elmúlt években jelentős szerepet játszottak az uniós és állami források Esztergom ipari és infrastrukturális fejlesztéseiben. 2018-as támogatási adatok alapján 50 milliárd forintnyi támogatás érkezett a járásba. A Rákosrendező-Esztergom vasútvonal villamosítása mellett 3 esztergomi GINOP projekt érte el az 1 milliárdos összköltségvetést. Ezek a következő projektek: innovatív hálózat kialakítása a Magyar Suzuki Zrt., a beszállítói, valamint a kutató helyek közreműködésével (5,5 milliárd Ft); a NEXOGEN Kft. Üzleti folyamatainak fejlesztése (1,38 milliárd Ft); valamint a kapacitás bővítés a HÖPE Vasipari KFT-nél (1,38 milliárd Ft) (esztergom.hu).

Szolgáltatások

Esztergomban a tercier szektorban 2019-ben összesen 561 darab társas vállalkozás működött. Ezek között a kereskedelem, szállítás és raktározás, vendéglátás nemzetgazdasági ágakban tevékenykedő vállalkozások voltak a legnagyobb arányban (29%). Az 26. ábra alapján, Esztergomban a társas vállalkozások 74 százaléka a szolgáltatói szektorban működik, mely meghaladta a megyei és a járási értékeket is. A Suzuki gyár jelenléte nem csak a helyi ipar, hanem a tercier szektorban tevékenykedő vállalkozások számára is üzleti lehetőségeket teremtett. A 2020-as üzleti évre vonatkozó beszámolók alapján, három gépjárműalkatrész-nagykereskedelemmel foglalkozó cég (Summit D & V Kft., Ryowa Hungary Kft. és NIFAST Hungary Kft.) nettó árbevétele is meghaladta az 5 milliárd forintot. *(Opten)*

Az új Duna-híd átadásával, valamint az M10, M100-as gyorsforgalmi utak későbbi megépülésével a logisztikai ágazatban rejlő gazdasági potenciál is kibontakozhat, amely akár új húzóágazattá is válhat a közeljövőben.

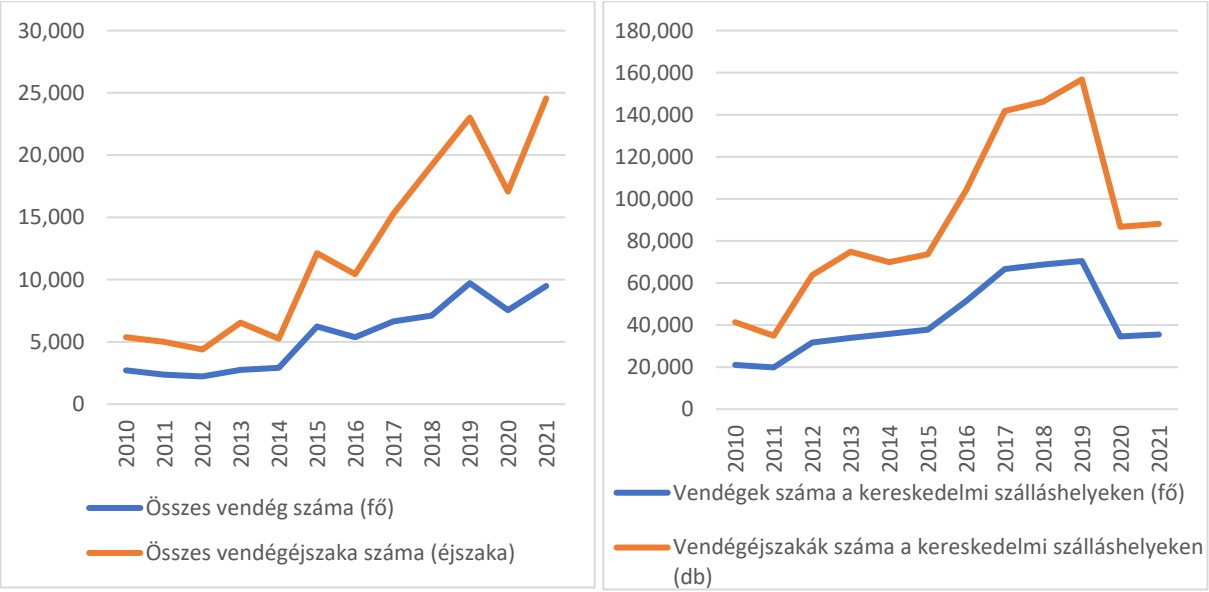
26.ábra: A működő vállalkozások nemzetgazdasági ágak szerinti megoszlása 2019-ben. Forrás: KSH

Turisztikai folyamatok, bevételek, trendek

Esztergom történeti-történelmi, kulturális és természeti értékei a turizmus számára is kedvezőek. A Dunakanyar fővárosa számos turisztikai attrakciót kínál, azonban a jelenlegi vendégszám, illetve vendégéjszaka szám is elmarad attól, mely a település értékeiből adódhatna.

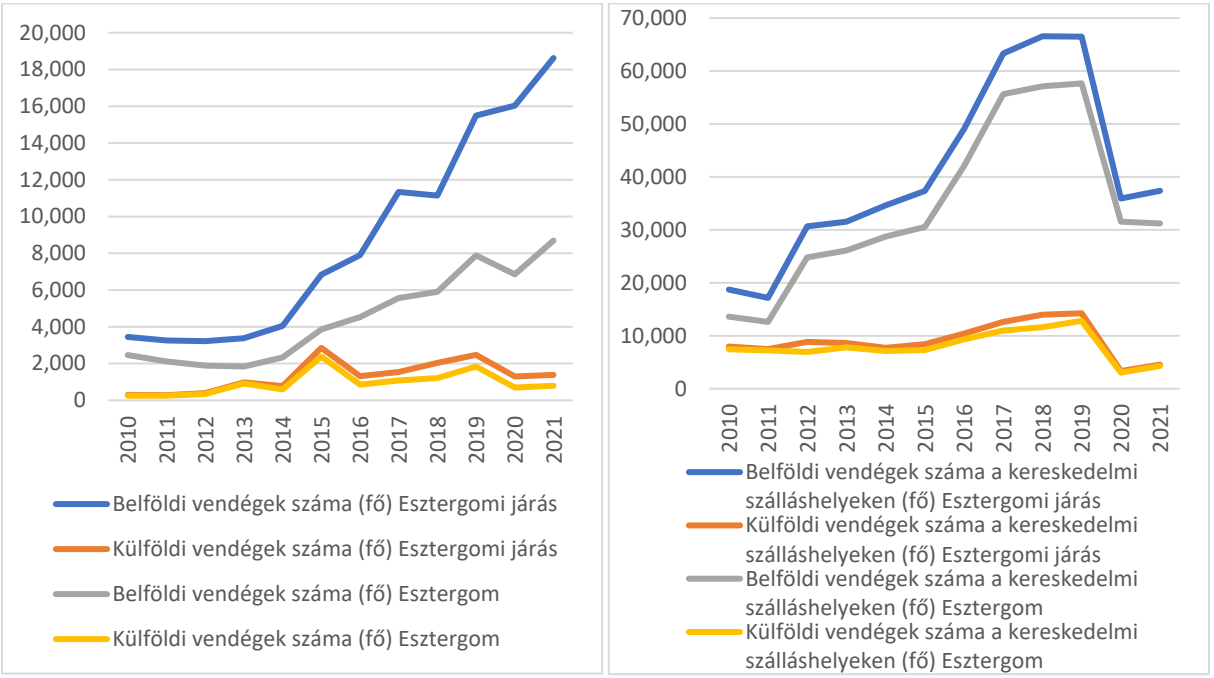
Bár Esztergom megyei jogú város a járás vendégforgalmának többségét, átlagosan közel 50%-át adja, a megye összes vendégforgalmának pedig átlagosan 25%-át, az országos viszonylatban vendégforgalom tekintetében nem közelíti meg a 0,5 %-ot. A vendégéjszaka tekintetében Esztergom a járás átlagosan 45%-át, a megye közel 20%-át teszi ki.

Bár a vendégforgalom tekintetében a településen erőteljes növekedés indult be 2010 óta a vendégforgalom tekintetében, azonban a vendégforgalom növekedésének dinamikája elmarad a járás dinamikájától, ami azt jelenti, hogy a környező települések rendre nagyobb mértékben képesek növelni turistaforgalmukat. A település vendégforgalma és vendégéjszaka számának növekedése is dinamikusnak tekinthető, a 2020-as és 2021-es évek visszaesése ellenére (körülbelül a 2015-18-as időszak értékeihez esett vissza a két említett turisztikai mutató értéke). 2021-ben 24 556 vendégéjszakát töltött el 9486 vendég üzleti vagy egyéb szálláshelyen (magán, Airbnb típusú szálláshelyek). Ez a vendégéjszakák esetében 4,5-szeres, a vendégszám esetében 3,5-szeres bővülést jelent közel 10 év alatt. Az országos értékekhez viszonyítva (2,4-szeres és 2,4-szeres bővülés), ez Esztergom turisztikai jelentőségének növekedését mutatja. 2021-ben 88100 vendégéjszakát töltött el 35508 vendég kereskedelmi szálláshelyen. Ez a kereskedelmi vendégéjszakák esetében több, mint kétszeres, a vendégek esetében másfélszeres bővülés, szemben az országos, közel 20%-os csökkenéssel.

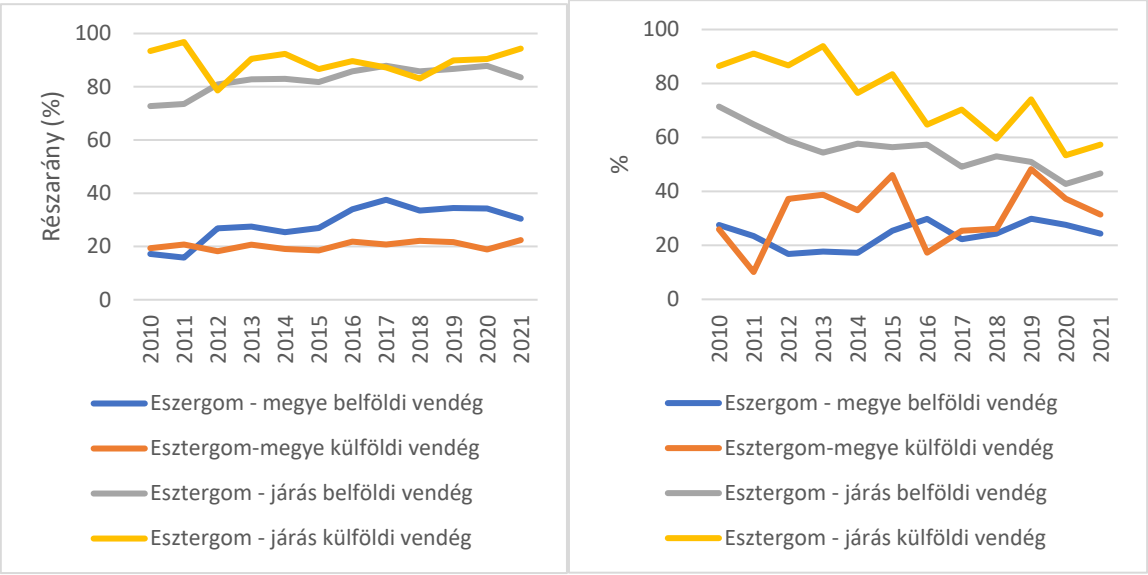
27. ábra: Vendégek és vendégéjszakák számának változása Esztergomban az üzleti és egyéb (bal) és a kereskedelmi szálláshelyeken (jobb). Forrás: KSH Statinfo

Nagy különbségek vannak azonban a külföldi és belföldi vendégforgalmi adatokban. Komárom-Esztergom megye, illetve az Esztergomi járásban Esztergom városa meghatározó a külföldi vendégforgalom koncentrálásában. Ez két tényezőből adódik. Egyrészt mind a járás, mind pedig a megye a külföldi vendégforgalom esetében átlagosan kétezrelékes részesedéssel bír a magyarországi külföldi vendégforgalomból, mely rendkívül alacsony, így alacsony bázis-hatás érezhető, másrészt viszont Esztergom a külföldiek számára jól kiépített és ismert brand, érdekesség, mely képes külföldi turistákat vonzani, jelenleg nem megfelelő számban. Egy-egy világszínvonalú rendezvény, mint például az egykori Duna-maraton kiemelkedő külföldi vendégforgalmat képes generálni (lásd 2015-ös év kiemelkedése), így a város és térsége további nemzetközi programok szervezésével elősegítheti a desztináció nemzetköziesedését.

28. ábra: A külföldi és belföldi vendégek számának változása Esztergom és az Esztergomi járás, viszonylatában. Forrás: KSH Statinfo

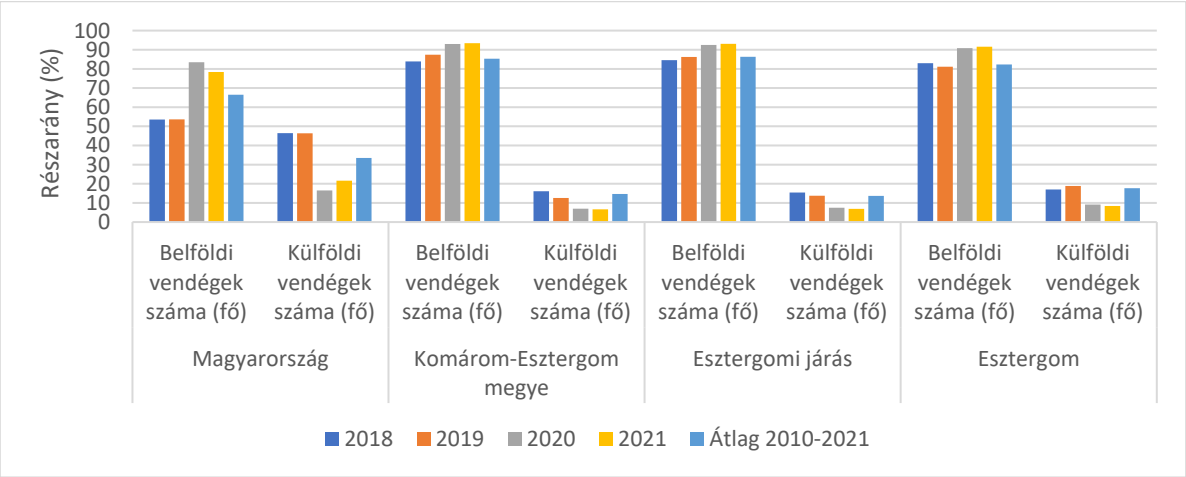
A külföldi vendégszám az elmúlt évtizedben növekvő tendenciát mutatott és az összes vendégszámhoz viszonyítva mind a járásban mind pedig Esztergomban nőtt a külföldi vendégek részaránya. Ezt a növekedési tendenciát törte meg a 2020-as koronavírus járvány, mely után azonban várhatóan a korábbi lassú növekedési tendencia tér majd vissza. Esztergom mind a megyében mind a járásában kiemelkedően nagy arányban koncentrálja a külföldi turistákat. A kereskedelmi szálláshelyek esetében a járás külföldi vendégeinek több, mint átlagosan 90%-át, az üzleti és magánszálláshelyek esetében a járás külföldi vendégeinek közel 70%-át. Míg a megyei szinten a kereskedelmi szálláshelyeken megszálló vendégek 20%-át, addig az üzleti és magánszálláshelyen megszálló megyei külföldi vendégek megközelítőleg 30%-át adja Esztergom. Ez a koncentrációs arány azonban csökkenni látszik a koronavírus pandémia hatására.

29. ábra: A külföldi és belföldi vendégek arányának változása Esztergom és az Esztergomi járás, valamint Esztergom és Komárom-Esztergom megye viszonylatában Jobb oldalon az üzleti és egyéb, bal oldalon a kereskedelmi szálláshelyek esetében. Forrás: KSH Statinfo

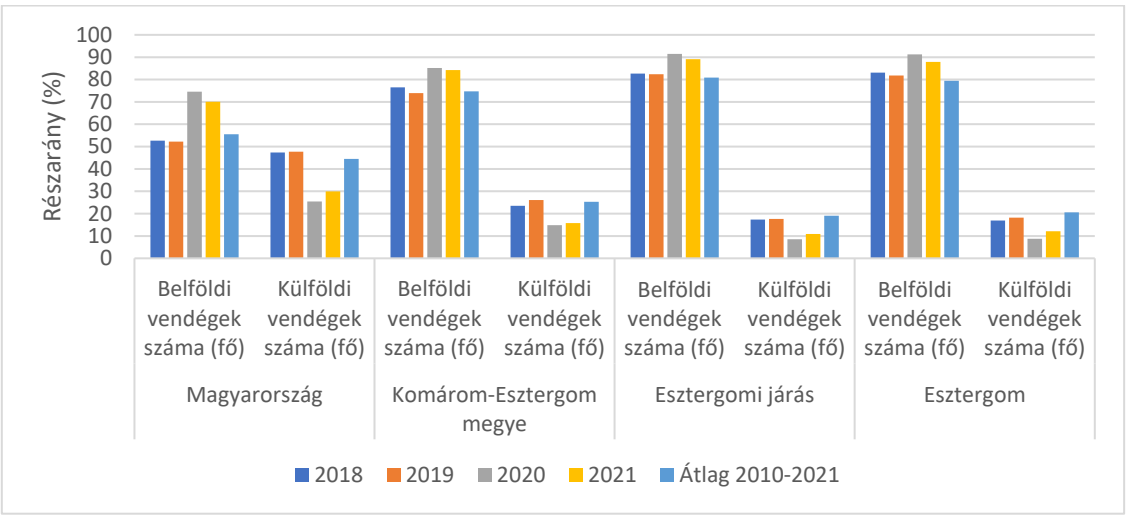
Esztergom külföldi-belföldi turistaaránya igen egyenlőtlen mind a kereskedelmi mind pedig az üzleti és egyéb magánszálláshelyek esetében.

Az üzleti és magánszálláshelyek esetében a külföldi turisták adják a vendégforgalom átlagosan 17%-át, ez a járás esetében rosszabb 13%, a megye esetében 15%. Annak ellenére, hogy saját járásában és a megyében is dominánsabban képes koncentrálni a külföldi turistákat az országos aránytól (39% külföldi) jelentősen elmarad. Ennek ellenére pozitív, hogy Eszteregomban elindult a külföldi turisták részarányának növekedése. Mind az Esztergomi járásban és Komárom-Esztergom megyében is inkább a belföldi vendégek részaránya növekedett az elmúlt években, ennek természetesen a hátterében a pandémia áll.

30. ábra: A külföldi és belföldi vendégek számának és arányának változása Esztergom, az Esztergomi járás, Komárom-Esztergom megye és Magyarország viszonylatában 2018, 2019, 2020 és 2021-es évekre, valamint a 2010-2021-es időszakra üzleti és magánszálláshelyeken. Forrás: KSH Statinfo

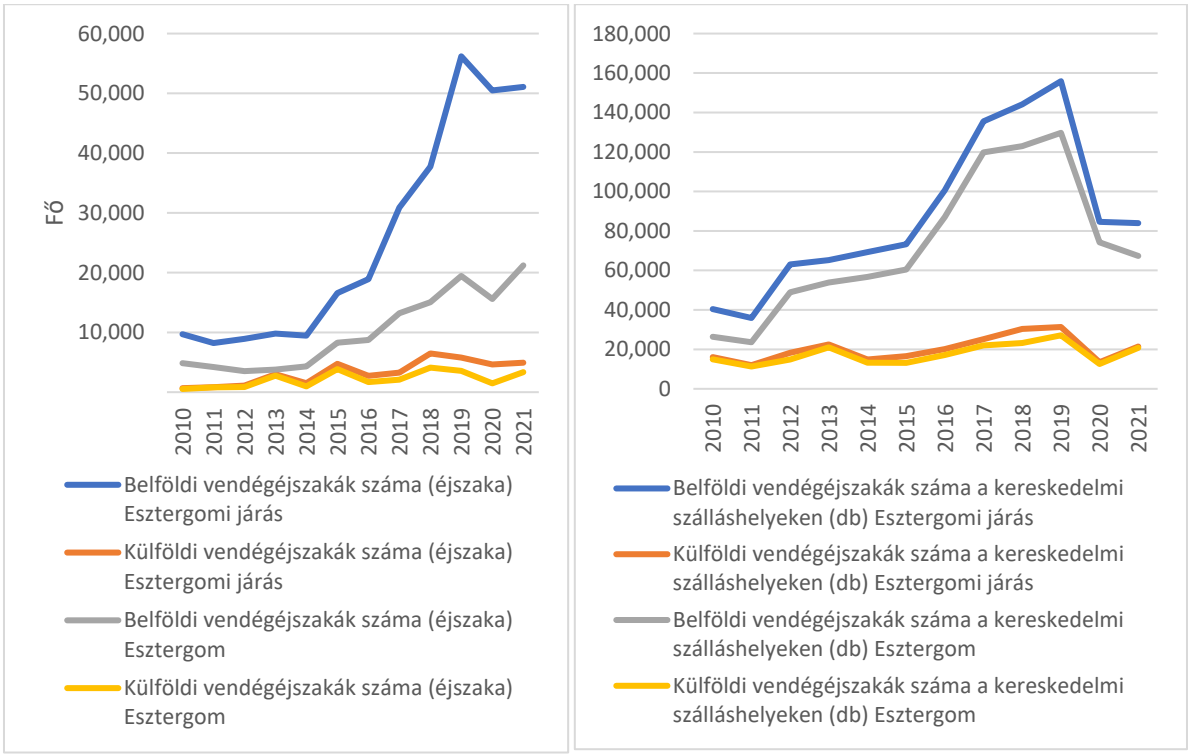
A kereskedelmi szálláshelyek esetében hasonló arányok és tendenciák figyelhetők meg, csak az előzőtől eltérő léptékben. Míg Magyarország esetében a kereskedelmi vendéglátóhelyeken a vendégek átlagosan 55-45% arányban belföldi-külföldi megoszlást mutatnak, addig ez Esztergomban, illetve a járásában inkább 20-80% a belföldi vendégek javára. A trendek azonban kedvezőnek látszanak hiszen megindult a külföldiek részarányának a növekedése Esztergomban. Ezt tovább lehet fokozni további nemzetközi jelentőségű programok szervezésével.

31. ábra: A külföldi és belföldi vendégek számának és arányának változása Esztergom, az Esztergomi járás, Komárom-Esztergom megye és Magyarország viszonylatában 2018, 2019, 2020 és 2021-es évekre, valamint a 2010-2021-es időszakra a kereskedelmi szálláshelyeken. Forrás: KSH Statinfo

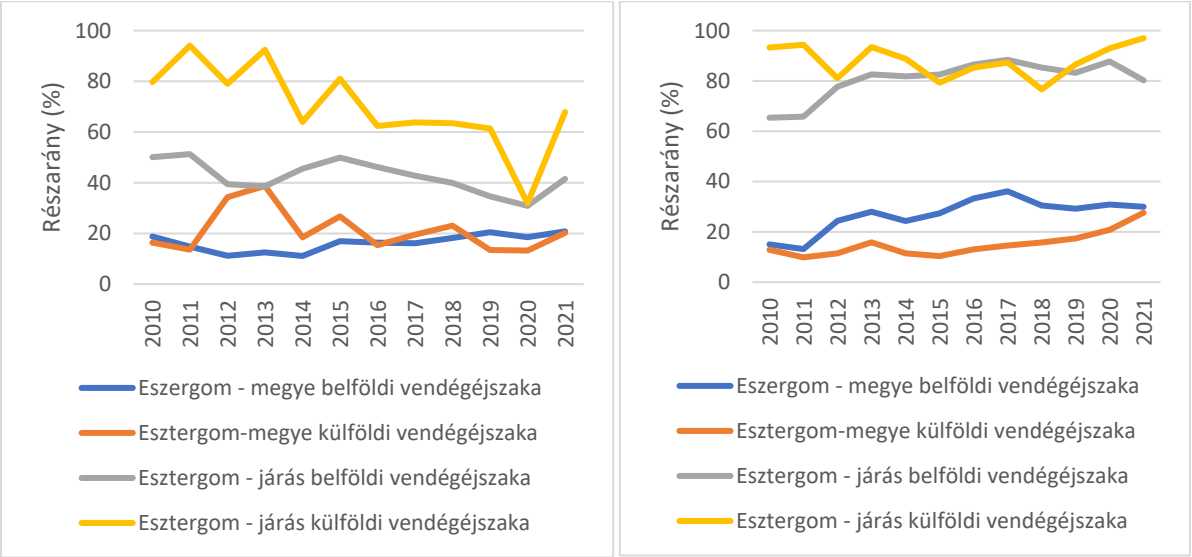
A vendégek száma mellett kiemelten fontos, hogy az adott településen a turisták hány vendégéjszakát töltenek el. A vendégéjszaka számának növekedésével nő a fogyasztási hajlandóság is és kiszámíthatóbbá válik a turistáktól származó bevétel is. Esztergom esetében az elmúlt évtizedben, főként a 2014-es éveket követően ugrásszerűen nőtt a településen eltöltött belföldi vendégéjszakák száma, mely az üzleti és magánszálláshelyek esetében megnégyszereződött, a 2010-ben mért 4850 vendégéjszakához képest 2021-re a pandémia utáni több, mint 21 ezer vendégéjszakát töltöttek el a településen. A kereskedelmi szálláshelyeken is hasonló trendek figyelhetők meg, azonban itt a növekedés, a magasabb bázis miatt is, fékezettebb volt, a járás esetében kétszeres, Esztergom esetében pedig két és félszeres. Mindkét szálláshelytípus esetében a külföldi vendégéjszaka szám is

bővült, az üzleti és magánszálláshelyek esetében még nagyobb ütemben, ott közel hatszoros a növekedés mértéke. Természetesen egy alacsonyabb bázisról, a közel 600 fős külföldi vendégéjszaka szálláshelyen 2021-ben meghaladta a 3300-at. A kereskedelmi szálláshelyek esetében a növekedés közel másfélszeres értékű volt 2010 és 2021 között.

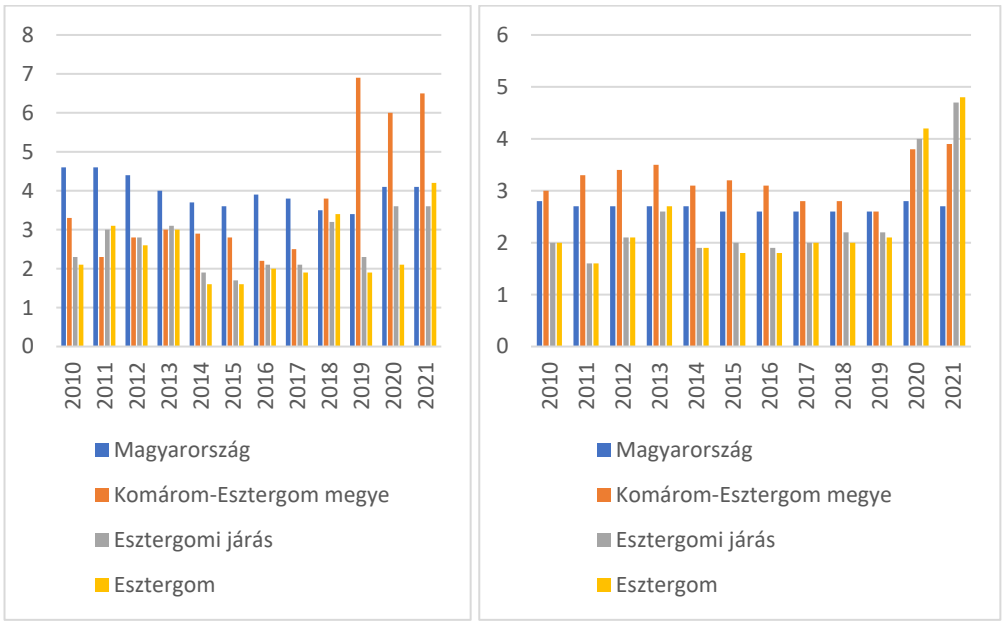
32. ábra: A külföldi és belföldi vendégéjszakák számának változása Esztergom és az Esztergomi járás, viszonylatában az üzleti és egyéb magánszálláshelyeken (balra) és a kereskedelmi szálláshelyeken (jobbra). Forrás: KSH Statinfo

Az elmúlt évtizedben Esztergom járásában növelni tudta arányaiban az eltöltött belföldi vendégéjszakák számát. Az üzleti és egyéb szálláshelyek esetében azonban a külföldi vendégéjszakák aránya 90%-ról 70% körülire csökkent. Mind a külföldi mind a belföldi vendégéjszaka számot illetően Esztergom részesedése a megyében eltöltött vendégéjszakákból csökkent. Ennek a tendenciának a hátterében az áll, hogy a megyei vendégéjszaka szám sokkal dinamikusabban növekedett, mint Esztergom esetében. Illetve, hogy a turizmusiparba egyre több vállalkozás csatlakozott be magánszálláshelyek kiadásával. Mindez Esztergom esetében nem tekinthető „pozícióvesztésnek”, hiszen a vendégéjszaka számban jelentős növekedés indult meg, illetve a kereskedelmi szálláshelyek esetében nem tapasztalható ilyen részarány-csökkenés, éppen ellenkezőleg, Esztergom a kereskedelmi vendégéjszakákban növelte mind külföldi, mind pedig belföldi részesedését.

33. ábra: A külföldi és belföldi vendégéjszakák arányának változása Esztergom és az Esztergomi járás, valamint Esztergom és Komárom-Esztergom megye viszonylatában egyéb és üzleti szálláshely (balra) illetve kereskedelmi szálláshelyek esetében (jobbra). Forrás: KSH Statinfo

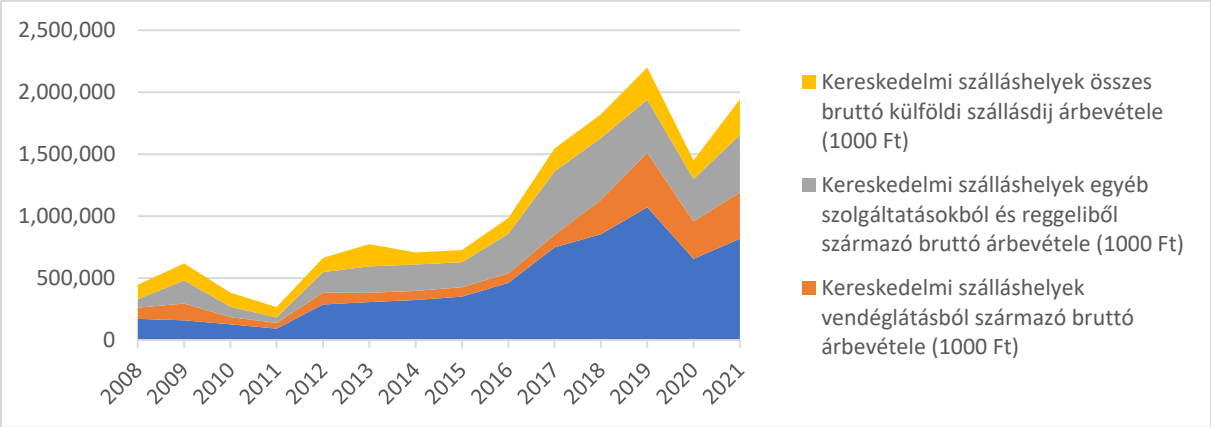
A pandémia számos negatív következménye mellett a település turizmusában és eltöltött vendégéjszakáinak számában pozitív változást hozott. Ugyan a külföldi vendégéjszakák száma és részaránya is lecsökkent, a belföldi vendégéjszakák száma is alacsonyabb volt Esztergomban, mégis egy kulcsfontosságú mutatóban ért el a település javulást. Esztergomban, járásában, sőt még a megyében is megnőtt a külföldiek által átlagosan eltöltött vendégéjszakák száma, mind a kereskedelmi szálláshelyen, mind a magánszálláshelyeken. Utóbbi esetében kiemelkedő a megyében eltöltött átlagos vendégéjszaka-szám (több, mint 6 éjszaka). A belföldi eltöltött átlagéjszaka-szám nem változott, vagy kis mértékben csökkent a vizsgált időszakban.

34. ábra: A külföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje éjszakában 2010 és 2021 között magánszálláshelyen (bal) és kereskedelmi szálláshelyen (jobb). Forrás: KSH Statinfo

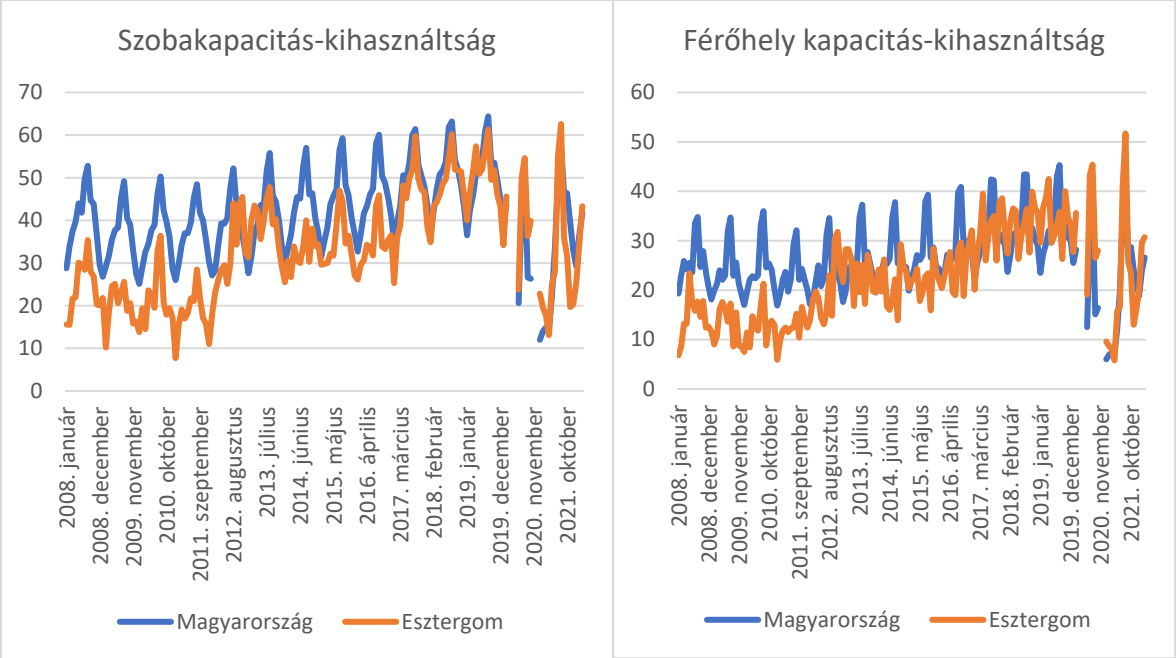
A kereskedelmi szálláshelyek szállásdíjból, vendéglátásból és egyéb szolgáltatásokból származó bevétele is folyamatosan nőtt Esztergomban, a 2015-ös év után egy sokkal meredekebb növekedés

tapasztalható, mint korábban. Ez többek között köszönhető a kormányzati turizmusösztönző politika jótékony hatásának, illetve a város turisztikai szolgáltatási palettájának bővülésének is.

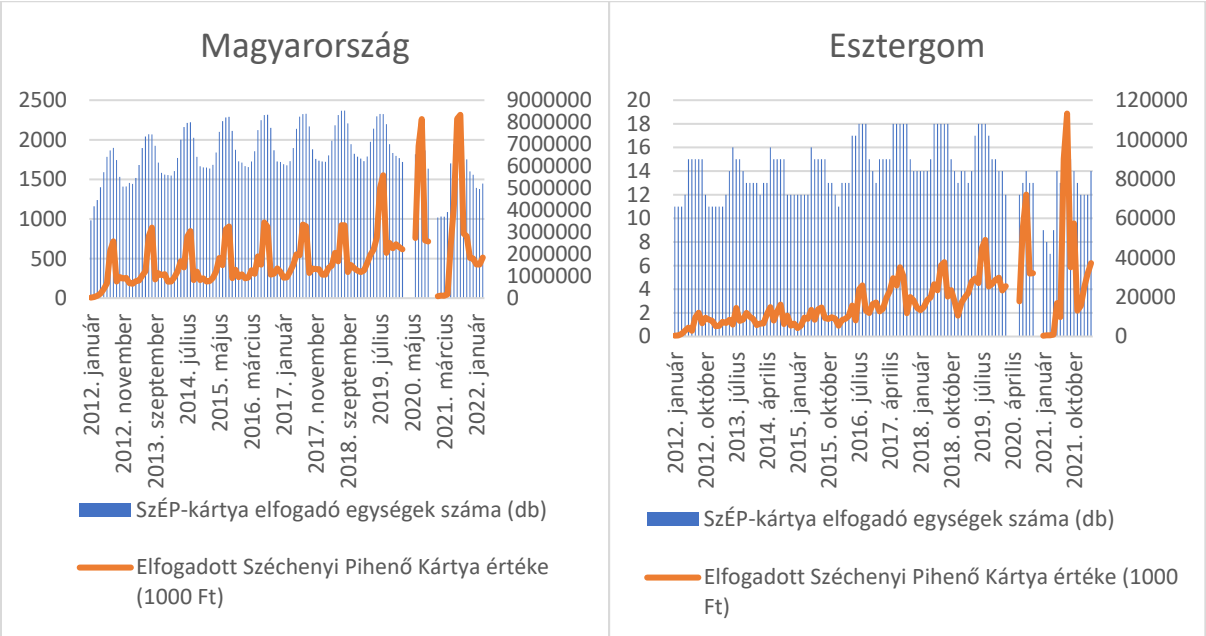
35. ábra: Kereskedelmi szálláshelyek bevételeinek alakulása 2008 és 2021 között magánszálláshelyen (bal) és kereskedelmi szálláshelyen (jobb). Forrás: KSH Statinfo

Esztergom kereskedelmi szálláshelyeinek kapacitás-kihasználtsága az országos trendeket követi, mind szobakapacitás, mind férőhely-kapacitás esetében korábban elmaradt az országos értékektől, azonban 2016-óta fokozatos a felzárkózás. A nyári, frekventált kiránduló időszakokban a kihasználtság meghaladja a 60%-ot.

36. ábra: Kereskedelmi szálláshelyek kapacitás-kihasználtságának alakulása 2008 és 2021 között. Forrás: KSH Statinfo

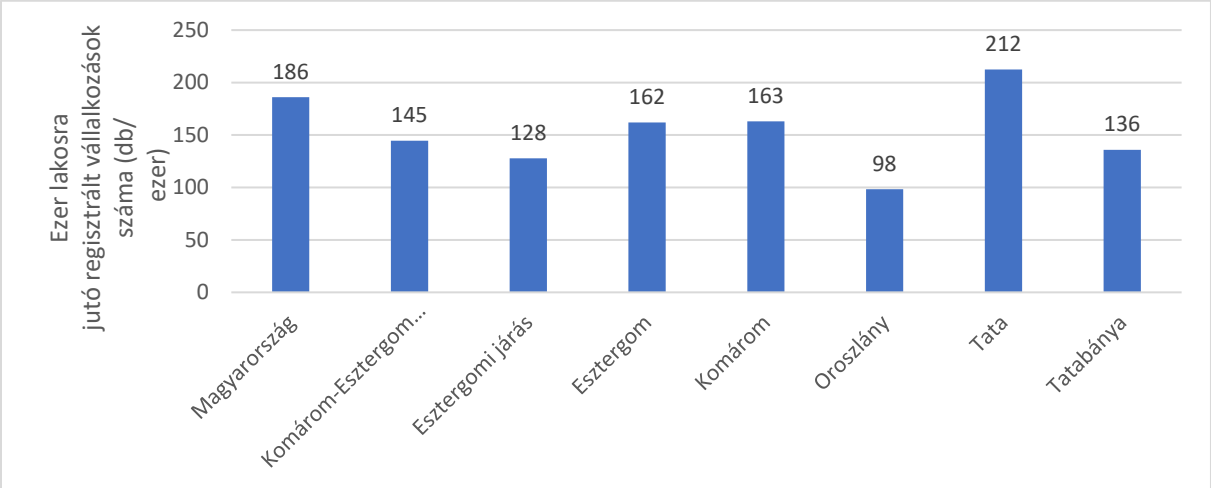
A belföldi turizmus serkentése érdekében létrehozott Széchenyi Pihenő Kártya (SZÉP kártya) országosan és Esztergom szintjén is bevételt generált és felpörgette a turizmust. 2012 óta egyre több elfogadó helyen költenek egyre több pénzt szálláshelyre és vendéglátásra az Esztergomba látogató turisták. 2021 augusztusában rekord összeget költöttek el a belföldi látogatók SZÉP kártyával, összesen több, mint 113 millió forintot. A jövőben a SZÉP-kártya bevételek további bővülése várható.

37. ábra: Kereskedelmi szálláshelyek SZÉP-kártya bevételei Magyarországon és Esztergomban. Forrás: KSH Statinfo

2.1.7.3. A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai települést érintő fejlesztési elképzelése

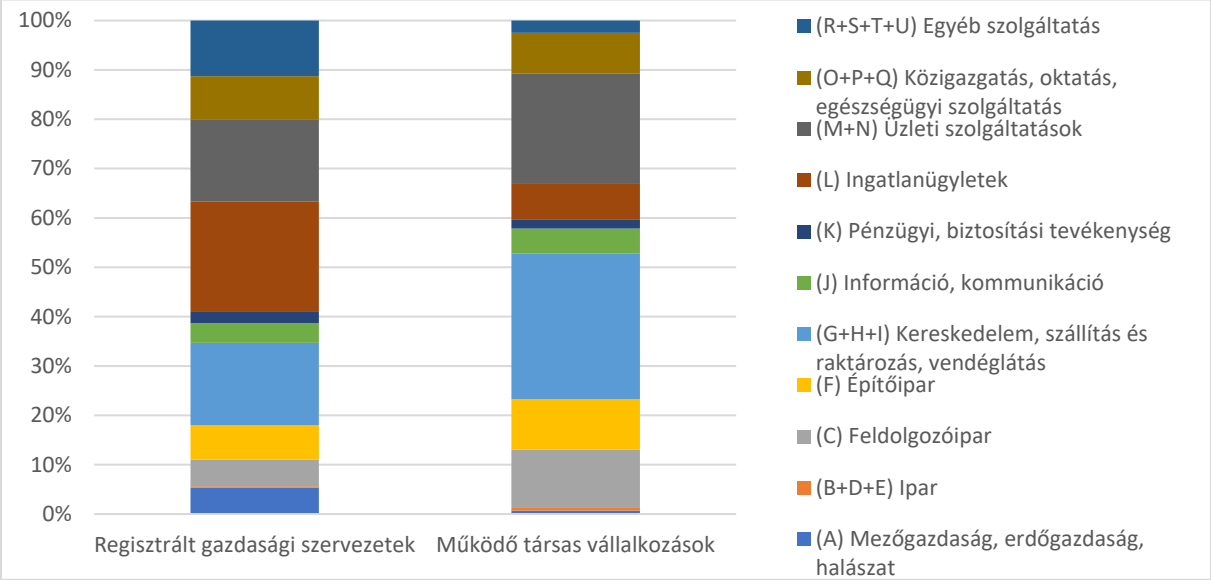
A Közép-Dunántúl régióra, Komárom-Esztergom megyére és Esztergomra is jellemző volt a rendszerváltás követő három évtizedben, hogy az országos átlaghoz kedvezőbb gazdasági kondíciók ellenére a vállalkozási hajlandóság relatíve alacsony maradt. Ez elsősorban gazdaságtörténeti hagyományokra és kulturális okokra vezethető vissza.

38. ábra: Vállalkozási aktivitás (2020). Forrás: KSH

Esztergomban ezer lakosra 162 darab vállalkozás jutott 2020-ban, mely meghaladta a megyei átlagértéket (38.ábra). A regisztrált gazdasági szervezetek 23 százaléka volt működő társas vállalkozás 2019-ben (1160 darab). A megyei jogú városban a társas vállalkozások esetében az üzleti szolgáltatásokban, a kereskedelemben, a szállítás és raktározásban, valamint a vendéglátásban tevékenykedő cégek jóval nagyobb súlyt képviselnek (39.ábra). Az egyéni vállalkozók az agrárszektorban és az ingatlanközvetítők és értékbecslők körében vannak felülreprezentálva, azonban ezen vállalkozások csekély mértékben járulnak hozzá a város gazdasági teljesítményéhez. 2014 és 2021

között 10 százalékponttal növekedett a regisztrált gazdasági szervezetek száma, miközben a működő társas vállalkozások esetében - melyek a helyi gazsaság gerincét alkotják -, a vizsgált időszakban 57 darab szűnt meg. A csökkenés elsősorban a KATA (kisadózó vállalkozások tételes adója) és a KIVA (kisvállalati adó) bevezetésének hatásával, valamint a cégalapítás megszigorításával magyarázható.[5] A megszűnt társas vállalkozások több mint fele (35 darab) a kereskedelem, szállítás és raktározás, vendéglátás nemzetgazdasági ágakban tevékenykedtek.

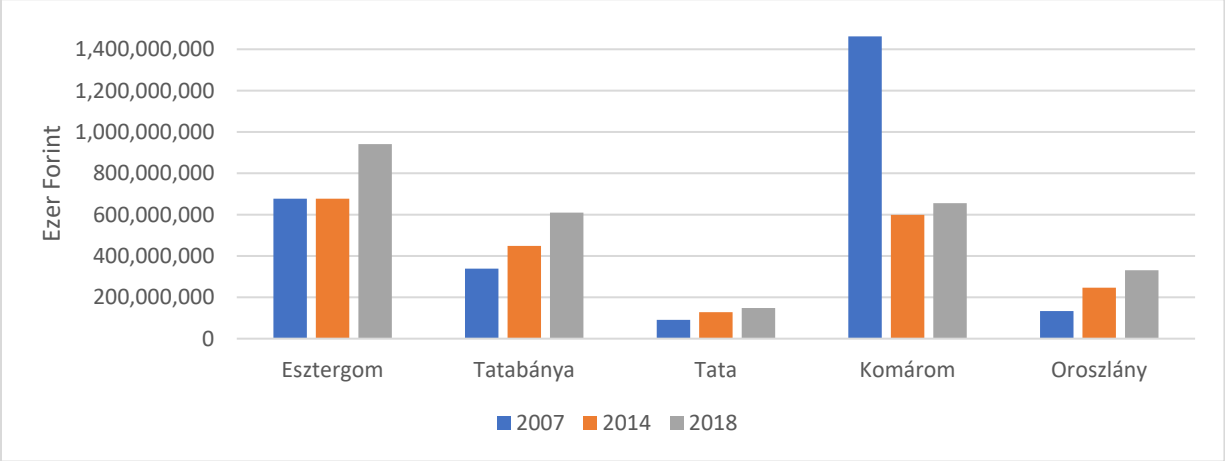
39. ábra: A regisztrált gazdasági szervezetek és a működő társas vállalkozások nemzetgazdasági ágak szerinti megoszlása 2019-ben. Forrás: KSH

A vállalkozások abszolút és lakosságarányos száma nem mutatja kielégítően a város relatív gazdasági erejét, ezért fontos megvizsgálni a város legjelentősebb vállalkozásait is.

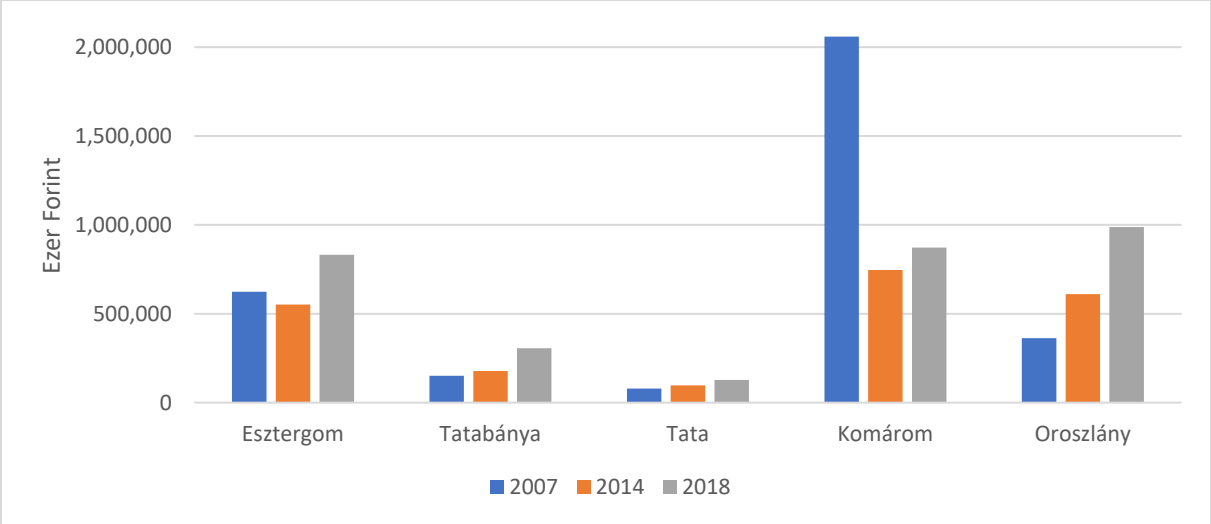
A legnagyobb helyi vállalkozások halmazából szigetszerűen emelkedik ki a Magyar Suzuki Zrt., mely alapvetően meghatározza az egész helyi gazdaság működését. 2020-ban, több, mint 600 (!) milliárd forintos árbevételt ért el a cég - amely a Covid-19 pandémia okozta gazdasági sokkhatás mellett különösen figyelemre méltó eredmény -, mindemellett a legnagyobb foglalkoztató is a településen (2020-ban 2837 ember dolgozott a cégnél), munkaerő-felszívó hatása átlépi a járás, a megye, valamint az országhatárt is.

A - bevallást benyújtó - vállalkozások nettó árbevételének alakulását vizsgálva kijelenthető, hogy az esztergomi vállalkozások ebben a mutatóban kiemelkedő eredményt értek el megyei összehasonlításban 2018-ban, amely elsősorban a Magyar Suzuki Zrt.-nek köszönhető (40. ábra). *(Komáromban a látványos visszaesés a Nokia gyár 2014-es bezárásának következménye).* Települési összehasonlítás alapján, az egy vállalkozásra jutó nettó árbevétel vonatkozásában Esztergom a harmadik helyen áll, mivel Oroszlány és Komárom esetében is jelentősen kevesebb a vállalkozások száma, ezáltal a nagyobb árbevételt generáló cégek nagyobb hatással vannak az aggregált eredményekre. A 2020-as üzleti évre vonatkozó beszámolók alapján, 42 darab esztergomi székhelyű vállalkozás érte el legalább az 1 milliárd forintos nettó árbevételt, ezek közül pedig 10 darab az 5 milliárd forintos bevételt is átlépte (15. táblázat). Ezen cégek főtevékenységei rámutatnak a Suzuki gyár és a köréje szerveződő beszállítói és kereskedelmi hálózat kiépítettségére, amely az egész helyi gazdaságot dinamizálja.

[5] http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/gazd/2019/index.html

40. ábra: A vállalkozások nettó árbevétele. Forrás: TeIR

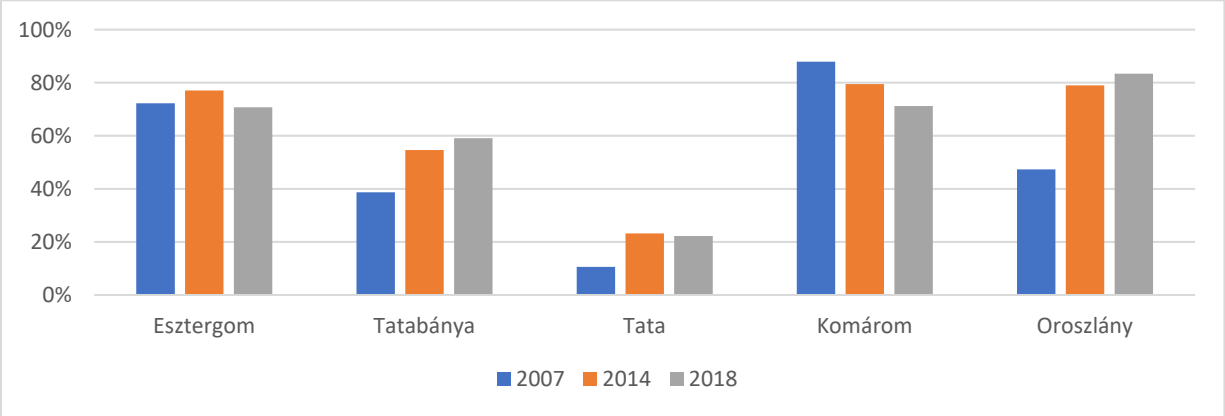
41. ábra: Egy vállalkozásra jutó nettó árbevétel. Forrás: TeIR

15. táblázat: Nettó árbevétel alapján Esztergom legjelentősebb helyi gazdasági szervezetei. Forrás: Opten

Cégnév	Nettó árbevétel (Ezer Ft)	Főtevékenység
Magyar Suzuki Zrt.	604 899 314	2910 Közúti gépjármű gyártása
Tyco Electronics Hungary Kft.	57 802 193	2611 Elektronikai alkatrész gyártása
Kirchhoff Hungária Kft.	41 678 271	2932 Közúti jármű, járműmotor alkatrészeinek gyártása
EURASIA LOGISTICS Kft.	25 447 919	5229 Egyéb szállítást kiegészítő szolgáltatás
Summit D & V Kft.	13 304 984	4531 Gépjárműalkatrész-nagykereskedelem
Diamond Electric Kft.	11 692 321	2932 Közúti jármű, járműmotor alkatrészeinek gyártása
Ryowa Hungary Kft.	9 517 773	4531 Gépjárműalkatrész-nagykereskedelem
ENVIROTRADE Kft.	7 233 542	3822 Veszélyes hulladék kezelése, ártalmatlanítása
BETONSPED KFT	6 075 713	2363 Előre kevert beton gyártása
NIFAST Hungary Kft.	5 028 258	4531 Gépjárműalkatrész-nagykereskedelem

16. táblázat: Létszám alapján Esztergom legjelentősebb helyi gazdasági szervezetei. Forrás: Opten

Cégnév	Létszám (fő)	Főtevékenység
Magyar Suzuki Zrt.	2837	2910 Közúti gépjármű gyártása
Tyco Electronics Hungary Kft.	1335	2611 Elektronikai alkatrész gyártása
Kirchhoff Hungária Kft.	643	2932 Közúti jármű, járműmotor alkatrészeinek gyártása
RELABOR Kft.	488	2611 Elektronikai alkatrész gyártása
LIVITA-DORTA Kft.	390	7820 Munkaerőkölcsönzés
EURASIA LOGISTICS Kft.	333	5229 Egyéb szállítást kiegészítő szolgáltatás
Sanoh Magyar Kft.	188	2932 Közúti jármű, járműmotor alkatrészeinek gyártása
JUSZT Optika Kft.	187	4778 Egyéb m. n. s. új áru kiskereskedelme
NEUZER Kft.	178	3092 Kerékpár, mozgássérültkocsi gyártása
I-PRO Hungary Kft.	174	2611 Elektronikai alkatrész gyártása

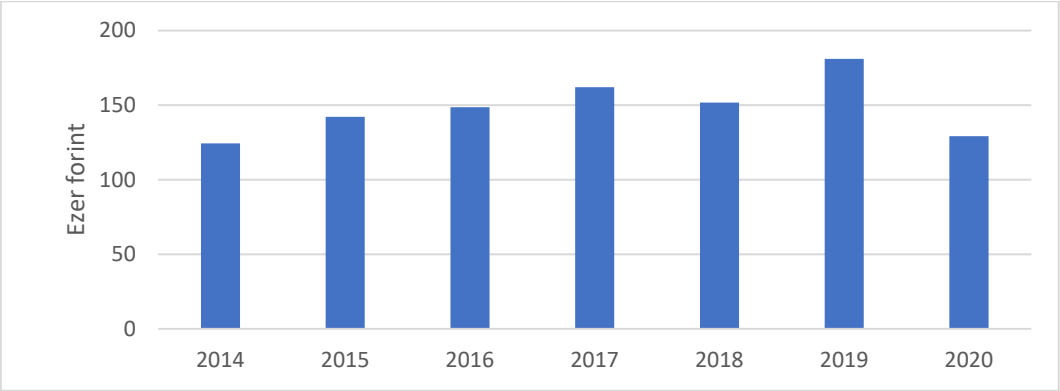

42. ábra: Az exportból származó árbevétel aránya. Forrás: TeIR

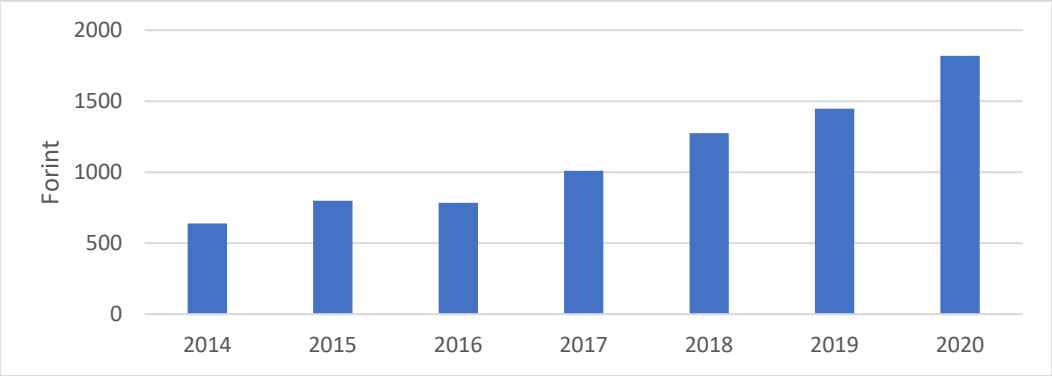
Esztergom városában a 2020-as üzleti évre vonatkozó beszámolók szerint, 13 cég lépte át az 1 milliárd forintos export árbevételt. *(Opten)* A vizsgált cégek tevékenységei alapján felül vannak reprezentálva a feldolgozóipari (jármű- és gépgyártás), valamint a logisztikai, kereskedelmi vállalkozások. Az 42.ábra alapján, a legnagyobb árbevételt generáló gazdasági szervezetek mára bekapcsolódtak a regionális- és globális értékláncokba. Ezen értékláncok biztosíthatják a nemzetközi tudástranszfer áramlását, amely az Ipar 4.0. időszakának kezdetén Esztergom gazdaságának jövőjét is meghatározhatja. A Covid-19 pandémia azonban rávilágított arra, hogy a kialakult vis maior helyzetekben az értékláncok rendkívül sérülékennyé válnak, így az elmúlt években elkezdődő globális és makroregionális átrendeződések jelentős veszélyforrást is hordoznak magukban.

2.1.7.4. A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők

A helyi adóbevételek fontos forrásai az önkormányzati költségvetésnek, az iparűzési adó-, valamint az idegenforgalomi adóbevételek továbbá remek indikátorai lehetnek a helyi gazdasági szereplők versenyképességének vizsgálatához is. A 2014-2019 közötti időszakban az egy főre jutó iparűzési adóbevételt dinamikus növekedés jellemezte, ami a helyi gazdaság erősödésének, valamint a regionális és országos léptékben is tapasztalható gazdasági konjunktúrának volt köszönhető. 2020-ban közel 30 százalékkal csökkent az adóbevétel, a Covid-19 pandémia okozta gazdasági sokkhatás, illetve az önkormányzati adópolitikát érintő kormányzati döntések következtében. A kedvezőtlen gazdasági hatások ellenére az önkormányzati költségvetés továbbra is stabil, a források továbbra is elegendőek a pályázati források áthidaló likviditásának áthidalására.

43. ábra: Egy főre jutó iparűzési adó 2014-2020 között. Forrás: TeiR

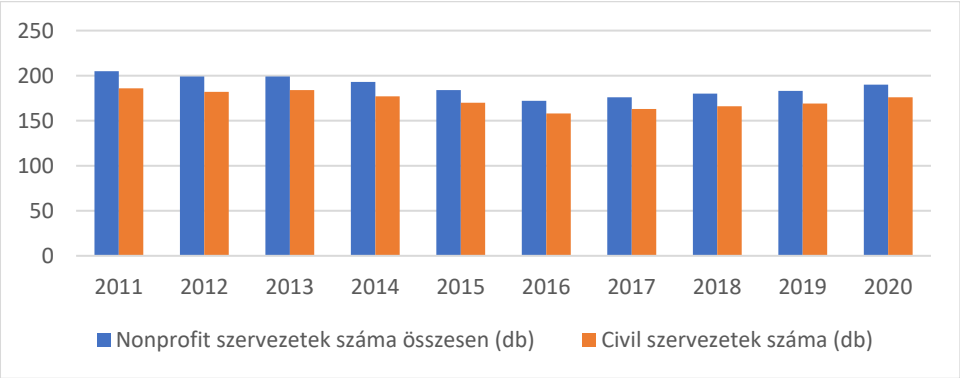
44. ábra: Egy főre jutó idegenforgalmi adóbevétel alakulás 2014-2020 között. Forrás: TeiR

Az egy főre jutó idegenforgalmi adóbevétel trendszerű növekedést mutatott 2014-2020 között, ez alapján megállapítható, hogy Esztergom egyre nagyobb mértékben tudja kihasználni a helyi turizmusban rejlő gazdasági potenciálját. A 2020-as kimagasló érték szintén a Covid-19 pandémiára vezethető vissza, mivel a nemzetközi turizmusban tapasztalható korlátozó intézkedések és biztonságérzet felértékelődése a belföldi turizmus élénkülését eredményezte.

A település külső elérhetősége minden közlekedési mód szerint lehetséges, az intermodális kapcsolatok kialakításának alapfeltételei (vasút, közút, vízi út) adottak, de jelentős fejlesztések szükségesek még a közlekedés (logisztika) hatékonyságának javításához. A közúti forgalomban jelenleg meglévő szűk keresztmetszet oldását az M1 és M0 összeköttetés megteremtése és a város elkerülő útjának, valamint a teherforgalmú Duna-híd megépítése jelentené. A közlekedési hálózatok és kapacitások tervezésekor azonban tekintettel kell lenni Esztergom versenypozíciójának megőrzésére, mely az országos ipari jelentőség mellett az országos turisztikai központi szerepet is jelenti.

Társadalmi vállalkozások

A társdalami vállalkozásokkal kapcsolatos adatgyűjtést alapvetően nehezíti a közös definíció, valamint az elfogadott jogi forma hiánya. A társadalmi vállalkozásokhoz alapvetően az ún. nonprofit szervezetek (egyesületek, alapítványok, közhasznú társaságok, köztestületek és közalapítványok) sorolhatók.

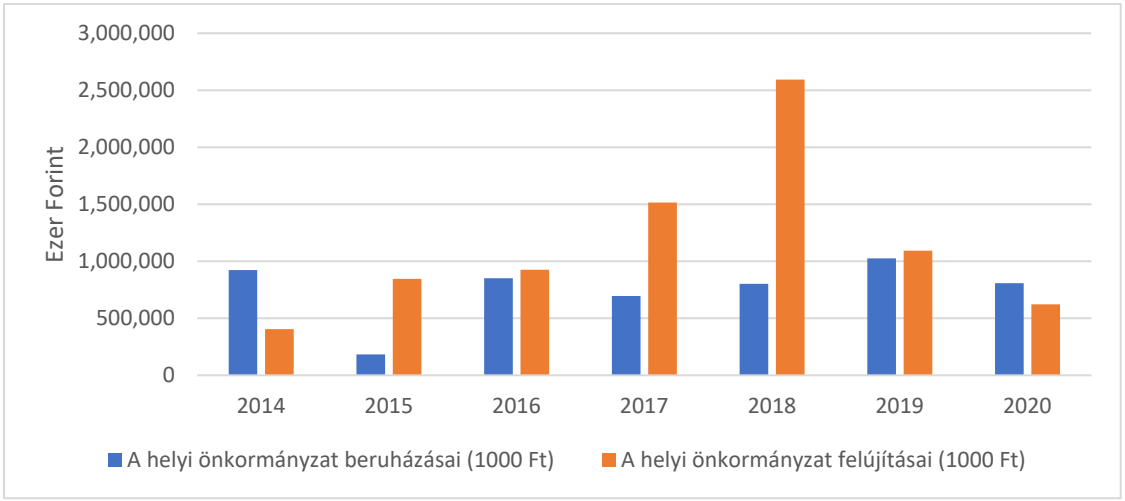

45. ábra: A nonprofit és civil szervezetek számának alakulása Esztergomban 2011-2020 között. Forrás: KSH

2011 és 2016 között egy trendszerű csökkenés figyelhető meg a nonprofit szervezetek számában, azonban az elmúlt években ismét gyarapodásnak indult a számuk, 2020-ban 190 ilyen típusú gazdasági szervezet működött a városban. Esztergomban működik ilyen társadalmi vállalkozás. A Gipsy Style egyedi és igényes divatot teremt a roma lányok, asszonyok körében. Olyan ruhákat, szoknyákat terveznek és alkotna melyek elegánsak és egyszerűek. A vállalkozás a roma nők társadalmi elismerését is támogatja, hiszen varrónőik, ruhadíszítőik cigány asszonyok, akik kreativitásukkal és tehetségükkel valódi értéket teremtenek. Gipsy Style társadalmi vállalkozás fejlesztése" című projektet a Befogadó Társadalomért Egyesület az Európai Szociális Alap és Magyarország költségvetése társfinanszírozásának támogatásával valósítja meg. A projektben 3 fő roma származású női munkavállalót foglalkoztatnak, akik betanított varrósegéd, díszítő munkakörben kerülnek alkalmazásra. A program keretében sor került a feladat ellátásához szükséges eszközök (varrógép, egyéb szabászati és varrási kellékek, eszközök, stb.) és szoftverek beszerzésére. Az új munkavállalók gazdasági szerepvállalásához kötődő egyéni fejlesztését megbízott szakemberek végzik, akik nemcsak szakmai ismeretekkel bővítették a célcsoport tudását, de pszichoszociális, mentálhigiénés fejlesztésükért is felelősek. Tevékenységüket szabásminta-tervezéssel, szériázással, modellezéssel külső szakember támogatta.

K+F, innováció

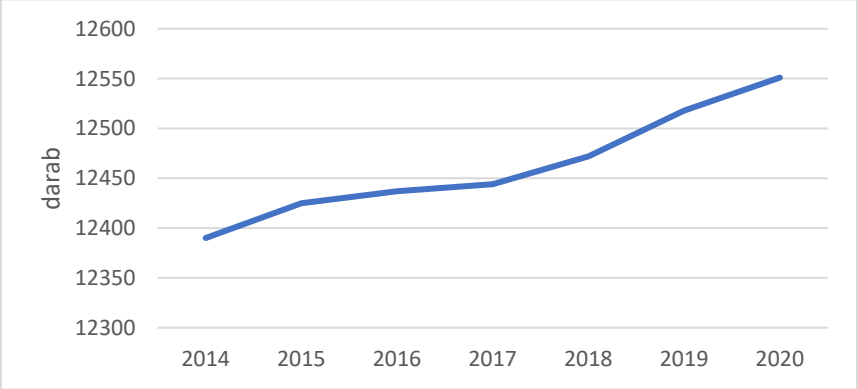
Esztergomban a tudástőkét, valamint ehhez kapcsolódó 'know-how' importot a Magyar Suzuki Zrt., illetve a köré szerveződő beszállítói hálózat biztosítja. Az elmúlt években a helyi önkormányzat növekvő mértékű forrást biztosított különböző településszerkezetet és gazdaságfejlesztést, infrastruktúrafejlesztést érintő beruházások megvalósítására, emellett pedig az elmúlt évtizedben közel 10 milliárd forintot fordított felújításra, mellyel egy élhetőbb és biztonságosabb várost teremtett.

46. ábra: Esztergom önkormányzati beruházásai és felújításai 2014 és 2020 között. Forrás: KSH Statinfo

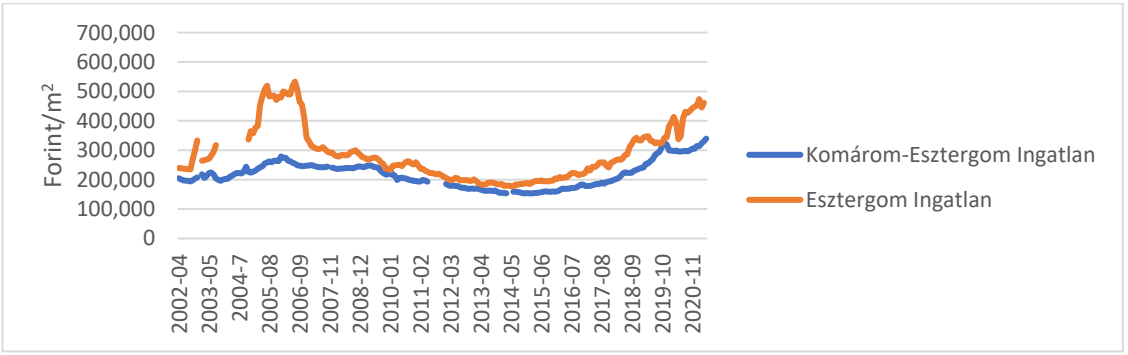
2.1.7.5. Ingatlanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat)

A lakóingatlanok száma Esztergom településen 2009-ben 11 930 darab volt, mely 2014-re 12 390 darabra emelkedett. Ez azt jelenti, hogy Esztergom településen a lakóingatlanok száma 5 év alatt 3,86%-kal, azaz 460 darabbal bővült. Ez alatt az időszak alatt a lakóingatlanok száma átlagosan egy évben 92 darabbal növekedett meg. A 2015-ös években a válság utóhatásaiból is kilábalva korábban nem tapasztalható építőipari és ingatlanpiaci boom kezdődött el. Ennek következtében az ország számos településén, főként a nagyvárosokban építési hullám indult be. Ennek hátterében elsődlegesen a Kormányzat családtámogatási politikája áll, másrészt pedig a kedvező konjunkturális gazdasági helyzet. a 2015-ös évtől kezdve a korábban említett növekedés tovább folytatódott, 2020-ra az esztergomi épületállomány elérte a 12 551 darabot. A növekedés üteme ugyan lelassult, azonban az újonnan épített ingatlanok száma egyre növekedett.

47. ábra: Az ingatlanállomány számának változása 2014-2020 között. Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

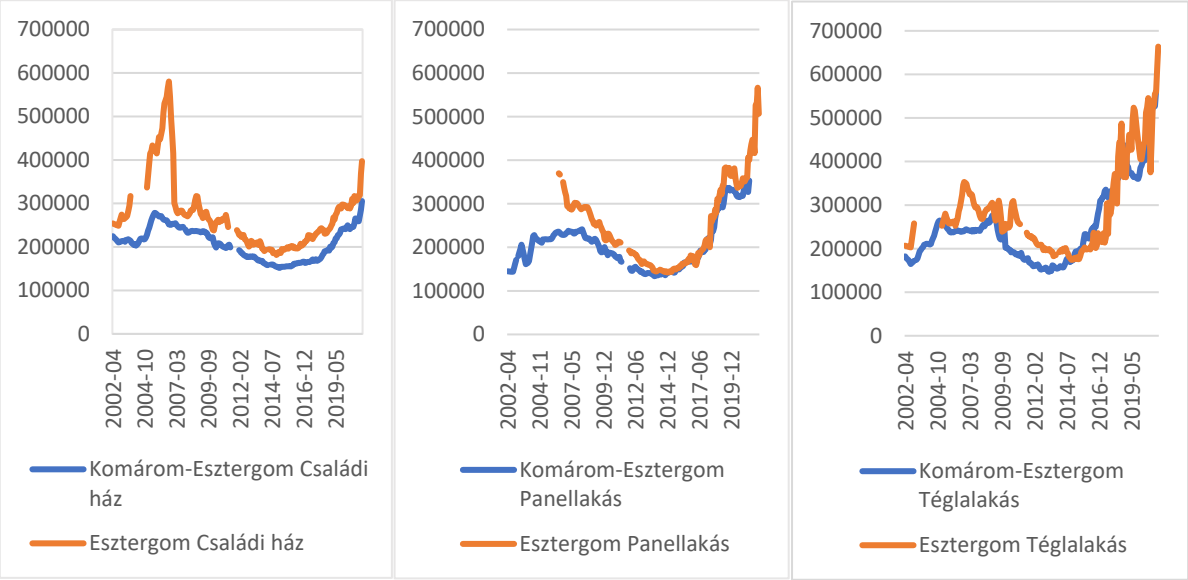
Az ingatlanállomány növekedése mellett a kereslet-kínálat viszonyok is átalakultak. Az ingatlannet statisztikai adatai alapján a meghirdetett ingatlanok átlagára reál értéken (vagyis a maginflációval visszaszámított értéken) megduplázódtak. Az árnövekedés mértéke Esztergomban magasabb volt, mint a megyében. Ez azzal is magyarázható, hogy a szuburbanizáció szempontjából Esztergom sokkal előnyösebb helyzetben van, Budapesthez jóval közelebb helyezkedik el, ráadásul kötött pályán már felújított útvonalon is elérhető a főváros. A növekedési ütemet a koronavírus-járvány ugyan megtörte, azonban egy apróbb visszaesés után a további növekedési ütem folytatódott.

48. ábra: Esztergom és Komárom-Esztergom megye ingatlanjainak reál ára (négyzetméterre vetítve). Forrás: Ingatlannet statisztika

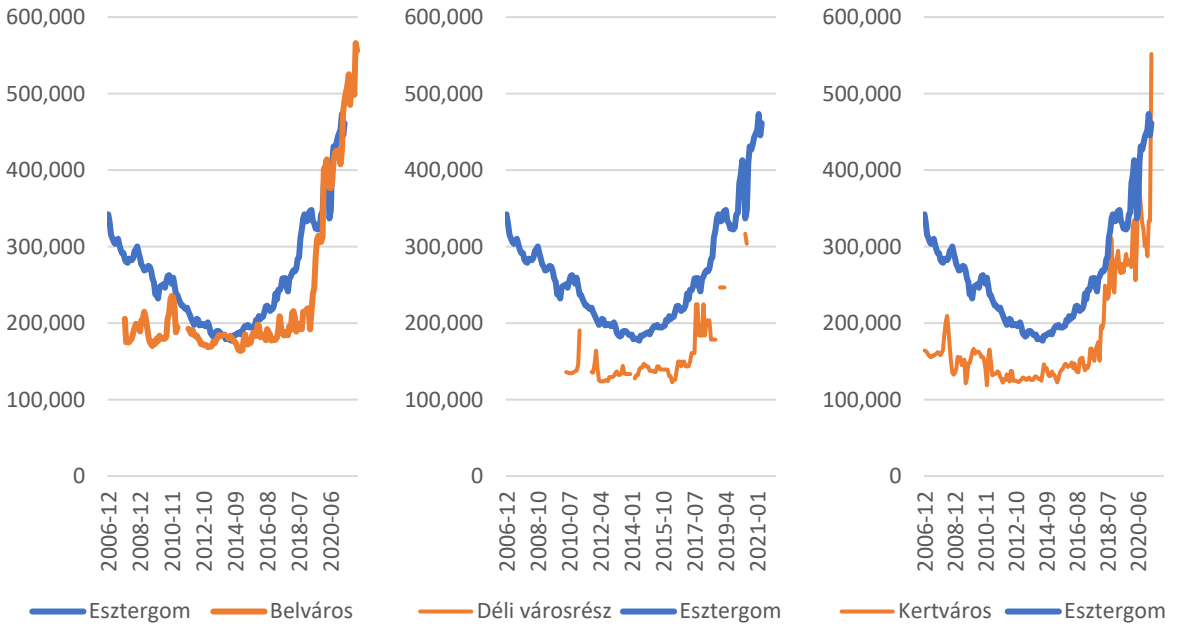
Az ingatlanpiaci növekedés differenciáltnak bizonyul, ugyanis lakástípus (falazat anyaga) illetve jelleg alapján (családi vagy társas) is van különbség az árakban. Míg a családi házak ára kevésbé dinamikus

növekedést mutat, addig a panellakások és a téglalakások ára exponenciális növekedésbe kezdett az elmúlt években, de nem csak Esztergomban, hanem a megye teljes területén. A panellakások és a téglalakások esetében közel ötszörös-hatszoros árnövekedés detektálható.

49. ábra: Esztergom és Komárom-Esztergom megye ingatlanjainak reál ára (négyzetméterre vetítve) lakás jellege (családi) vagy a falazat anyaga alapján. Forrás: Ingatlannet statisztika

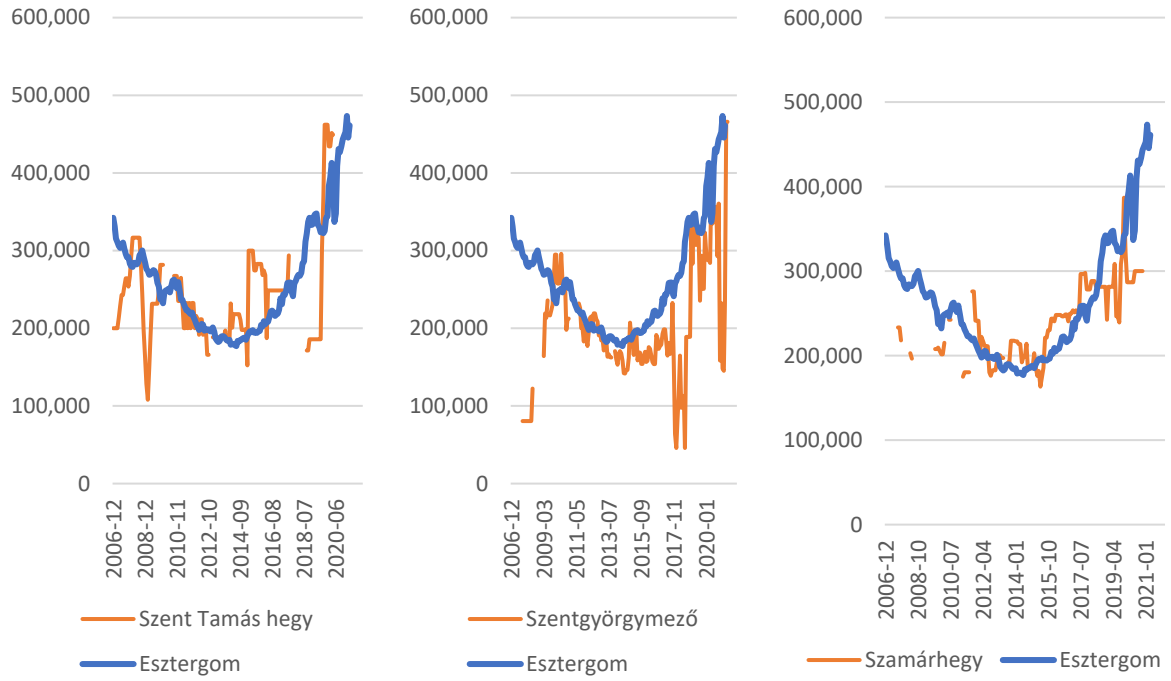
Az ingatlanállomány és a lakáspiac területileg is differenciált, mely a kereslet-kínálatban is megmutatkozik. Míg a város központja, a Belváros viszonylag állandó egységáron volt jellemezhető, tehát hagyományosan magasabb árat tartott, addig az inkább kertvárosias Déli városrész és a részben lakótelepi jellegű, de szintén kertvárosias Esztergom-Kertváros lakásai alacsonyabb áron találtak gazdára. A Déli városrész iránti kereslet igen korlátozott az adatok alapján, mely azonban adathiánynak is betudható, illetve ebben a városrészben nem volt olyan dinamikus az átalakulási folyamat.

50. ábra: Esztergom és városrészi ingatlanjainak reál ára (négyzetméterre vetítve). Forrás: Ingatlannet statisztika

A hagyományosan a város szövetét alkotó Szentgyörgymező és Szent Tamás-hegy azonban sokkal hektikusabb árváltozást mutat, mely a két városrész ingatlanállományának differenciáltságából ered. Mindkét városrész esetében előfordulnak nagyon jó állapotú, igen presztízsértékű helyen előforduló ingatlanok, illetve leromlott állapotú, nehezen megközelíthető ingatlanok is. Mindez nagyban befolyásolja az ingatlanok értékét és a kereslet-kínálat viszonyokat is.

A város hagyományosan kertes zónája, a nemrégiben belterületté nyilvánított Búbánat-völgy és Szamár-hegy, vagyis a város északkeleti városrésze számos problémával küzd. Ezek közül az egyik legégetőbb probléma a közművesítés megoldásának a kérdése. Mindez egyértelműen csökkenti az ingatlanok értékét, így a város egészére vonatkozó gyakran öt-hatszoros növekedési ütem itt csupán másfél-kétszeres növekedést eredményezett az ingatlan árak növekedésében. Bár a kereslet megvan az ingatlanok iránt, azonban a kínálati és a majdani vételár is sokkal alacsonyabban marad, mint a város többi városrésze esetében.

51. ábra: Esztergom és városrészi ingatlanjainak reál ára (négyzetméterre vetítve). Forrás: Ingatlannet statisztika

A város jelenleg is rendelkezik lakóingatlan elhelyezésére szolgáló fejlesztési területekkel, azonban a város továbbra is a meglévő épületállomány javításával, illetve a lakott táj program segítségével kívánja tudatosan fejleszteni az ingatlanállományát. Mindez szolgálja a városi túlburjánzás megakadályozását és a városi fenntarthatóságot is.

2.1.8. Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere

2.1.8.1. Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program

17. táblázat: Az önkormányzat bevételeinek és kiadásainak alakulása 2014-2020 között. Forrás: TeIR

BEVÉTELEK	2014. év	2015. év	2016. év	2017. év	2018. év	2019. év	2020. év
A helyi önkormányzatok összes költségvetési bevétele (1000 Ft)	7 069 251	6 366 604	6 798 461	7 922 554	8 891 653	9 219 328	8 453 627
A helyi önkormányzatok bevételei az államháztartáson belülről érkező működési célú támogatásokból (1000 Ft)	2 310 283	1 120 089	1 179 006	1 197 953	1 335 197	1 497 584	1 440 756
A helyi önkormányzatok bevételei az államháztartáson belülről érkező felhalmozási célú támogatásokból (1000 Ft)	89 177	122 256	1 679	732 955	1 567 243	728 043	1 596 555
A helyi önkormányzatok bevételei helyi adóból (1000 Ft)		4 680 864	4 852 925	5 262 808	5 051 143	5 829 472	4 337 639
A helyi önkormányzatok helyi adó bevételeiből a gépjárműadó (1000 Ft)	76 872	100 071	92 573	97 837	129 960	78 191	
A helyi önkormányzatok helyi adó bevételeiből az iparűzési adó (1000 Ft)	3 495 712	3 980 081	4 157 638	4 511 917	4 271 940	5 100 340	3 622 099
A helyi önkormányzatok helyi adó bevételeiből az idegenforgalmi adó (2) (1000 Ft)	17 938	22 365	21 953	28 121	35 857	40 744	50 989
A helyi önkormányzatok bevételei bírságokból (1000 Ft)	14 721	8 509	14 995	1 886	2 403	475	448
A helyi önkormányzatok bevételeiből a készlet értékesítése és a szolgáltatások nyújtása (1000 Ft)	70 508	113 171	98 025	115 621	382 527	163 008	191 646
A helyi önkormányzatok bevételeiből ellátások nyújtása (1000 Ft)	78 813	67 872	45 908	48 550	51 518	54 864	41 372
A helyi önkormányzatok bevételeiből a tulajdonosi, kamat és egyéb nyereségjellegű bevételek (1000 Ft)			98 946	135 324	121 427	114 426	215 296
A helyi önkormányzatok bevételei ingatlan értékesítéséből (1000 Ft)	82 358	30 469	74 118	104 184	98 095	519 283	263 560
A helyi önkormányzatok bevételei az államháztartáson kívülről (1000 Ft)	3 031	2 055	263 210	51 490	13 950	31 001	81 804

KIADÁSOK	2014. év	2015. év	2016. év	2017. év	2018. év	2019. év	2020. év
A helyi önkormányzatok összes költségvetési kiadása (1000 Ft)	5 840 364	5 370 478	7 785 523	8 188 168	9 650 908	7 894 619	7 385 731
A helyi önkormányzatok kiadásai törvény szerinti illetményekre, munkabérekre saját foglalkoztatottak részére (1000 Ft)	955 501	986 191	1 078 860	1 307 143	1 371 085	1 493 981	1 491 945
A helyi önkormányzatok kiadásai (személyi juttatásai) saját és egyéb foglalkoztatottak részére (1000 Ft)	1 120 021	1 156 076	1 285 042	1 540 269	1 658 671	1 740 414	1 794 919
A helyi önkormányzatok munkaadókat terhelő járulékai és szociális hozzájárulási adója (1000 Ft)	303 447	335 456	355 356	389 370	381 445	387 481	341 088
A helyi önkormányzatok beruházásai (1000 Ft)	922 647	184 032	851 369	695 374	802 403	1 025 643	807 935
A helyi önkormányzatok felújításai (1000 Ft)	404 935	845 449	926 672	1 515 395	2 593 623	1 093 414	622 160
A helyi önkormányzatok dologi kiadásai (1000 Ft)	2 482 949	2 081 044	3 397 902	2 854 980	2 671 902	2 381 020	2 478 839
A helyi önkormányzatok dologi kiadásaiból a szakmai és üzemeltetési anyagok, áru beszerzése (1000 Ft)	67 418	61 183	83 545	89 704	100 144	97 121	94 255
A helyi önkormányzatok dologi kiadásaiból a szolgáltatásokra, bérlésre, lízingre, reklámra fordított díjak (1000 Ft)	1 080 613	1 292 832	1 800 631	1 372 985	1 839 583	1 566 206	1 700 797
A helyi önkormányzatok dologi kiadásaiból a közüzemi díjak (1000 Ft)	174 519	121 486	258 257	184 612	192 886	249 346	256 352
A helyi önkormányzatok kiadásai foglalkoztatással, munkanélküliséggel kapcsolatos ellátásra (1000 Ft)	62 143	8 601					
A helyi önkormányzatok kiadásai családtámogatásra (1000 Ft)	40	40		8 163	6 319		
A helyi önkormányzatok kiadásai lakhatási támogatásra (1000 Ft)	30 950	20 985	11 320				

Az önkormányzat gazdasági programja részletesen elérhető a város honlapján. Legfőbb elemei a következőkben foglalhatók össze:

1. Felelős településüzemeltetés és gazdálkodás
2. Tudatos településfejlesztés erős gazdaságfejlesztési fókusszal
3. Adózás és adópolitika helyi igényekhez illő alakítása
4. Köznevelés, közművelődés, kultúra és sport, a gazdaság szolgálatában
5. Egészségügyi-szociális és gyermekjóléti rendszer fenntartása és modernizációja
6. Turizmusfejlesztés

2.1.8.2. Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere

Esztergomban városfejlesztéssel kapcsolatos döntési jogkörrel Esztergom Megyei Jogú Város Önkormányzata rendelkezik. Az önkormányzat képviselő-testülete rendeletek és határozatok elfogadásával dönt a rendelkezésre álló pénzeszközök nagyságáról, valamint a releváns, városfejlesztést célzó pályázatokhoz szükséges önerő biztosításáról. A város térbeli fejlődését alapvetően meghatározó településrendezési dokumentumok (településszerkezeti terv, helyi építési szabályzat és szabályozási terv) elfogadása és módosítása is a testület feladatkörébe tartozik. A döntések előkészítésében az önkormányzat különböző bizottságai is fontos szerepet játszanak.

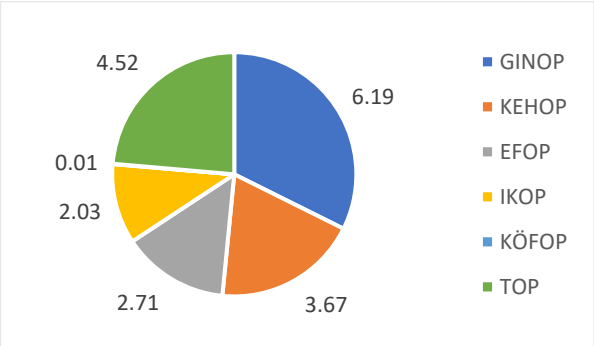
A városfejlesztéssel összefüggő döntések végrehajtása az közös önkormányzati hivatalon belül a Városfejlesztési Osztály feladata.

Az osztály településfejlesztéssel kapcsolatos feladatait az Esztergomi Közös Önkormányzati Hivatal - 122/2021. (V. 10.) határozatával elfogadott - Szervezeti és Működési Szabályzata határozza meg. A Városfejlesztési Osztály legfontosabb feladatai: a beruházások, az EU-s és hazai pályázatok figyelése, a közbeszerzése eljárások előkészítésében és lebonyolításában való részvétel, pályázatok kiírása és monitoringja, valamint a fejlesztési koncepciók, programok készítése.

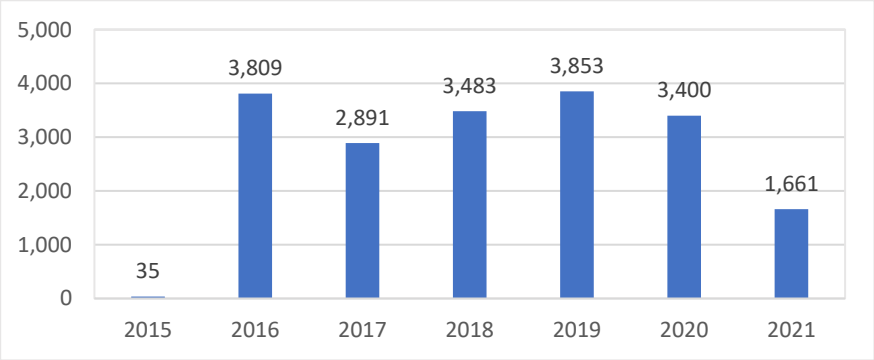
2.1.8.3. Gazdaságfejlesztési tevékenység

A település rendelkezik gazdasági programmal, mely rögzíti a fejlesztési irányokat. Esztergom Város Önkormányzatának döntéshozói, - külső szakértői támogatással – a város előtt álló kihívásokat elemezve, az illetékes szakterületek vezetőit és az esztergomi szakmai közvéleményt is bevonva határozott jövőképet, célokat bizonyos részterületeken konkrét terveket alakítottak ki a város távlati fejlesztésére. A fejlesztések lehetséges forrásai tekintetében megállapítható, hogy az önkormányzati gazdálkodás korábbi években kialakult gyakorlata, szabályszerűségei miatt jelentősebb fejlesztések kizárólag külső (Európai Uniós, illetve önkormányzati) támogatásból valósíthatók meg.

Esztergom és az Esztergomban működő vállalkozások fejlesztését számos állami és Európai Uniós forrásból közösen finanszírozott pályázat elősegítette (például GINOP, TOP, KEHOP, EFOP, KÖFOP, IKOP, stb.). A pályázatok közül a legkiemelkedőbb gazdasági fejlesztéseket a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP) által finanszírozott források biztosították, amelyek Esztergom esetében meghaladja a 6 milliárd forintos értéket (52. ábra). Emellett fontos kiemelni, hogy a 2015 és 2021 között elnyert esztergomi pályázatok összértéke meghaladja a 19 milliárd forintos összértéket (53. ábra).

52. ábra: Elnyert pályázatok eloszlása 2015 és 2021 között (milliárd Ft) Esztergomban. Forrás: TeIR, saját szerkesztés

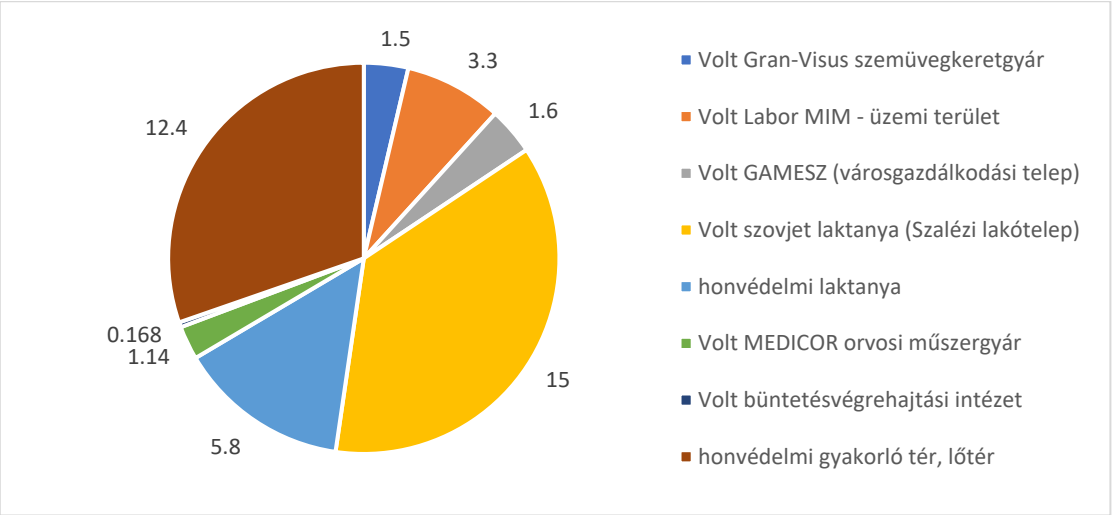

53. ábra: Összes elnyert pályázat Esztergomban évenkénti bontásban (millió Ft). Forrás: TeIR, saját szerkesztés

Esztergom városában jelentős posztindusztriális kihívást jelentek az ún. barnamezős területek rehabilitációja. A barnamezős területek olyan területek, amelyek korábban kereskedelmi, vagy ipari funkciókat láttak el és ezáltal terheltek lehetnek alacsony koncentrációjú veszélyes hulladékkal, vagy más szennyezéssel. Ezen területek újra-használata lehetséges és javasolt a terület megtisztítását követően.

Esztergom közigazgatási területén belül összesen 42,08 hektárnyi barnamezős terület található. A barnamezős területek 69%-a Esztergom belterületein, valamint 30% a város külterületein található. Az egész területhez 104 helyrajzi szám tartozik. Összesen 8 db telekcsoporti azonosítóra oszthatók ezen területek, mely magába foglalja a volt Granvisus szemüvegkeretgyárat, a volt Labor MIM üzemi területét, a volt Gamesz városgazdálkodási területét, az egykori szovjet laktanyát (Szalézi lakópark), egy volt honvédelmi laktanyát, a volt MEDICOR orvosi műszergyárat, a volt büntetésvégrehajtási intézetet, valamint a honvédelmi gyakorlóteret, lőteret. Legnagyobb területtel a Szalézi lakópark, valamint a honvédelmi gyakorlótér rendelkezik. Előbbi 15 hektár, utóbbi pedig 12,4 hektár. (54. ábra) A Granvisus szemüvegkeretgyár, a labor MIM – üzemi terület, a Gamesz – városgazdálkodási telep, a szovjet laktanya, valamint a MEDICOR orvosi műszergyár területének eredeti használata 1990-1991-ben szűnt meg. A honvédelmi laktanya és a honvédelmi gyakorló tér, lőtér eredeti használata a rendszerváltást követően szűnt meg. A büntetésvégrehajtási területet eredeti funkciója szerint 2005-2006-ig használták.[6]

[6] https://www.kemma.hu/helyi-kultura/2018/10/tegnap-es-ma-az-esztergom-kertvarosi-volt-laktanyaban

54. ábra: Esztergom barnamezős területei területi bontásban (ha). Forrás: önkormányzati adatok, saját szerkesztés

A területek 62%-a rendelkezik épülettel, amelynek 69%-a van használatban és működéseit tekintve ipari, egyéb gazdasági, lakó, vegyes, felhagyott épület vagy egyéb funkciót töltenek be. A Granvisus szemüvegkeretgyár 0,23, a Labor MIM-üzemi terület 3,29, a szovjet laktanya (Szalézi lakópark) 9,06 és a honvédelmi gyakorlótér 0,82 hektáros területe használatban van. A területen belül az eddigiek folyamán kialakításra került üzem, lakatosműhely, telephely, közterület, szolgálati lakás, garázs, út és sporttelep. A területekből 29,66 hektár művelési ágát tekintve kivett terület.

Önkormányzati vagy önkormányzati vegyes tulajdonú területek száma 32, amely összesen 22,87 hektárt jelent. A városban továbbá megtalálható állami tulajdonban lévő területek is, melyek összesen 1,61 hektárt tesznek ki. A fennmaradó 17,6 hektárnyi terület magántulajdonban áll. Így a barnamezős területek 56%-a önkormányzati vagy önkormányzati vegyes tulajdonú terület, 43%-a magántulajdonban lévő terület, 3,8%-a pedig állami tulajdonban lévő területeknek minősül.

A Granvisus szemüvegkeretgyár a Labor MIM üzemi területén és a Gamesz városgazdálkodási telepén, valamint MEDICOR orvosi műszergyár területén 100%-os a közműellátottság. A volt szovjet laktanya (Szalézi lakópark) esetében a villamos energia 69%-os, a földgáz 43%-os, a víz 56%-os, a távközlés 43%-os, valamint a csatorna 53%-os közműellátottsággal rendelkezik. A volt honvédelmi gyakorlótér esetében pedig villamos energia biztosított, mely a terület harmadát fedi le. A talajszennyezettség a területen kis mértékben vagy egyáltalán nem fordul elő. A 8 db telekcsoporti azonosítóval ellátott területből rozsdaövezeti besorolását tekintve azonnali munkafolyamatokra volna szükség, ebben az esetben a Gamesz – városgazdálkodási telepen, a MEDICOR orvosi műszergyár és a volt honvédelmi lőtér területén. A többi területet közép- és hosszútávú akcióterületek közé sorolták be.

2.1.8.4. Foglalkoztatáspolitika

A foglalkoztatáspolitika elemei a 2023-ig szóló Helyi Esélyegyenlőségi Programban (HEP) kerültek megfogalmazásra. A HEP kiemelt figyelmet fordít a munkaerőpiaci szegregáció visszaszorítására, valamint a hátrányos helyzetűek munkaerőpiaci hátrányainak csökkentésére, foglalkoztatási esélyeik javítására. A helyi foglalkoztatási programok keretében kiemelendő a közfoglalkoztatás. Esztergomban 2021-re az ötödére csökkent a 2016-os közfoglalkoztatásban részt vevők száma (53 fő), feladatkörük elsősorban a közterületek tisztántartása koncentrálódik.

A foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény 8. §-a értelmében külön törvényben meghatározott foglalkoztatási feladatainak ellátása során a helyi önkormányzat:

- közfoglalkoztatást szervez figyelemmel kíséri a helyi foglalkozgatási viszonyok alakulását,
- döntéseinek előkészítése, valamint végrehajtása során figyelembe veszi azok foglalkoztatáspolitikai
- következményeit, az állami foglalkoztatási szerv működési feltételeihez és fejlesztéséhez támogatást nyújt.

A hátrányos helyzetűek foglalkoztatásával a 2016-2018 és a 2018-2021 között megvalósult helyi foglalkoztatási paktum számos eredményt ért el. A 170 projektbe bevont ügyfél közül a legtöbb az alacsony iskolai végzettségűek, a roma nemzetiségűek, a tartós munkanélküliséggel veszélyeztetettek, valamint az 50 év felettiek célcsoportjába tartozott. Jelentős volt a közfoglalkoztatottak és az inaktívak bevonása is a projektekbe. Mintegy 1160 munkaerőpiaci szolgáltatási (mentorálás, tanácsadás) alkalom valósult meg 2018. szeptember végéig a foglalkoztatási paktum első ütemében Esztergomban. 125 ügyfél került foglalkoztatásba, ebből 9 egyéni vállalkozást indításához kapott támogatást. A 79, térségben működő, bérjellegű foglalkoztatási támogatásban részesült munkáltató túlnyomó többsége (90%) mikro-, illetve kisvállalkozás, tehát a támogatások nagy része a helyi KKV-khoz került. A projekt folytatásaként további 157 álláskereső élethelyzetén sikerült javítani, közülük 28 fő szerzett piacképes szakmát. 2021 februárjáig 96 személy helyezkedett el az elsődleges munkaerőpiacon, túlnyomó többségben az Esztergomi járásban működő 85 mikro-, illetve kisvállalkozásnál. Ehhez a Kormányhivatal több mint 98 millió forint bérjellegű támogatást nyújtott. Továbbá 23 új egyéni vállalkozás is segítséget kapott.

A foglakkoztatási helyzetet a városban nehezíti a demográfiai helyzet, illetve az elvándorlás. További konfliktusforrásokat okozhat a városban a külföldi munkaerő alkalmazása, mely jelenleg a munkaerőhiány időszakában nem élezi ki az ellentéteket, azonban egy recessziós időszakban problémákat okozhat. További problémát okozhat a lakosság és a vendégmunkások között a kulturális különbségek megléte.

2.1.8.5. Lakás- és helyiséggazdálkodás

A Gazdasági Programban leírtak alapján, Esztergom Megyei Jogú Város Önkormányzata 110 darab piaci alapon bérelhető lakással, 147 darab szociális lakással, valamint 59 darab szolgálati lakással rendelkezik, amelyeket a Város 100%-os tulajdonában álló Strigonium Zrt. kezel. Az önkormányzati lakások bérbeadásának feltételeit a 35/2021. (IX. 16.) helyi rendelet szabályozza. A szociális lakások iránti igény meghaladja a rendelkező lakások számát.

2.1.8.6. Intézményfenntartás

Esztergom Megyei Jogú Város Önkormányzata saját fenntartású intézményei útján óvodai, bölcsődei ellátást, kulturális, sport és szabadidős szolgáltatásokat, valamint szociális ellátásokat biztosít.

A 2020-as önkormányzati költségvetés alapján, az intézmények fenntartása (személyi kiadások és járulékok, dologi kiadások) összesen 1,650 milliárd forintot tett ki 2020-ban, a működési bevételek az összes bevételből 5 százalékos arányt képviseltek. Az önkormányzati intézmények részletes költségvetési adatait az 18. táblázat mutatja.

18. táblázat: Intézmények költségvetése 2020-ban. Forrás: 21/2021. (V.27) önkormányzati rendelet (2020. évi zárszámadás)

Intézmény neve	Létszám (fő)	Működési kiadások (Ft)	Működési bevétel (Ft)	Finanszíroz-ás (Ft)	Beruházás (Ft)	Felújítás (Ft)	Bevételek összesen (Ft)	Kiadás összesen (Ft)
Angyalkert Óvoda	25	125 322 019	14 498 538	114 293 709	181 546	-	128 792 247	125 503 565
Aranyhegyi Óvoda	21	108 035 348	3 629 998	106 334 242	64 320	-	109 964 240	108 099 668
Bánomi Óvoda	16	77 120 276	1 077 007	77 368 642	14 980	-	78 445 649	77 135 256
Belvárosi Óvoda	17	94 622 762	2 128 927	93 404 537	60 740	-	95 533 464	94 683 502
Erzsébet Királyné Óvoda	16	81 332 858	123 245	83 987 261	16 675	1 200 000	84 110 506	82 549 533
Honvéd utcai Óvoda	23	135 024 704	1 996 332	133 825 870	44 667	-	136 322 202	135 069 371
Kertvárosi Óvoda	34	187 334 727	1 308 698	187 322 716	128 484	-	188 631 414	187 463 211
Szentgyörgy-mezei Óvoda	24	137 502 200	2 596 178	136 186 628	376 566	-	138 782 806	137 878 766
Zöld Óvoda	17	81 464 820	552 151	82 496 975	136 659	-	83 049 126	81 601 479
Féja Géza Közösségi Ház	4	24 141 454	1 288 023	24 451 209	-	-	25 739 232	24 141 454
Helischer József Városi Könyvtár	13	48 678 189	968 439	48 731 231	371 965	-	49 699 670	49 050 154
Pézsa Tibor Sportcsarnok	7	45 952 243	8 919 694	39 318 982	802 908	-	48 238 676	46 755 151
Szentgyörgy-mezői Olvasókör	4	28 332 331	1 543 423	28 508 796	1 212 598	-	30 052 219	29 544 929
Híd szociális, család- és gyermekjóléti központ	58	203 304 759	196 673	341 834 761	98 115	241 300	342 722 311	203 644 174
Aprófalva Bölcsőde	38	158 197 832	2 744 120	156 383 806	9 999	-	159 127 926	158 207 831
Szent István Városi Strandfürdő	19	113 276 023	53 712 494	61 873 525	99 929	-	115 852 011	113 375 952

2.1.8.7. Energiagazdálkodás

Az Önkormányzat számára a 2014-2020-as uniós költségvetési ciklusában a Területfejlesztési Operatív Programjának 3.2.1-16-os pályázati konstrukciója (Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése) kínált olyan fejlesztési komponenseket, amelyek hozzájárultak az önkormányzati tulajdonban lévő épületek energiahatékonyságának javításához. A Környezet és Energia Operatív Program (KEOP) forrásából 2015-ben továbbá kiépítésre került egy fotovoltaikus energiatermelő rendszer a Polgármesteri Hivatal épületén, 22 millió forint összköltséggel.

19. táblázat: A TOP forrásból megvalósuló, energiahatékonyságot célzó önkormányzati projektek. Forrás: https://www.palyazat.gov.hu/tamogatott_projektkereso

Támogatási konstrukció	Projekt megnevezése	Megítélt támogatás (Ft)	Projekt összköltség (Ft)	Megvalósítás kezdete	Megvalósítás vége
TOP-3.2.1-16-KO1 - Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése	Esztergom Város intézményeinek energetikai korszerűsítése	170 500 000	170 500 000	2020.10.01	2022.09.30
TOP-3.2.1-16-KO1 - Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése	Esztergom, Dobó Katalin Gimnázium komplex energetikai megújítása	685 245 272	685 245 272	2018.04.16	2022.01.31
TOP-3.2.1-16-KO1 - Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése	Esztergomi Kőrösy László Középiskolai Kollégium energetikai korszerűsítése	132 000 000	132 000 000	2021.02.11	2022.09.30

2.1.8.8. Településüzemeltetési szolgáltatások, okos város települési szolgáltatások

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény a helyi önkormányzatok által ellátandó településüzemeltetési feladatokat a következők szerint határozza meg a 13. § (1) bekezdés 2. pontjában:

- köztemetők kialakítása és fenntartása;
- a közvilágításról való gondoskodás;
- kéményseprő-ipari szolgáltatás biztosítása;
- a helyi közutak és tartozékainak kialakítása és fenntartása;
- közparkok és egyéb közterületek kialakítása és fenntartása;
- gépjárművek parkolásának biztosítása.

20. táblázat: Településüzemeltetési szolgáltatások Esztergom városában. Forrás: ITS (2015), https://www.strigonium.hu/bemutatkozas/, saját gyűjtés

Szolgáltatás	Helyzete
Ivóvíz szolgáltatás	Északdunántúli Vízmű Zrt. (ÉDV Zrt.)
Szennyvíz-elvezetés és tisztítás	Északdunántúli Vízmű Zrt. (ÉDV Zrt.) Esztergom-Dorogi Vízmű Üzem
Hulladékkezelés	Esztergomi Köztisztasági Szolgáltató Nonprofit Kft (Vertikál Nonprofit Zrt. alvállalkozójaként)
Távhőszolgáltatás	Promtávhő (dorogi cég, piaci alapon végzi)
Tömegközlekedés	Volánbusz Zrt.
Helyi közutak fenntartása	Zöld Út Esztergom Kft.
Temetőfenntartás és -fejlesztés	Esztergomi Kegyeleti Kft. (Strigonium Zrt. leányvállalata)
Közvilágítás	E.ON Észak-dunántúli Áramhálózati Zrt.
Parkfenntartás	Zöld Út Esztergom Kft.közfoglalkoztatottak
Csapadékvíz és szennyvízcsatornák karbantartása	Északdunántúli Vízmű Zrt. (ÉDV Zrt.), Önkormányzat
Parkolási rendszer üzemeltetése	Gran Parkoló Kft.

Strigonium Zrt.

A Strigonium Zrt. 2015-2019 között jelentős átszervezésen esett át. Jelenleg az alábbi (működő) leányvállalatok látnak el aktív városüzemeltetési és egyéb (önként vállalt, vagy városi megbízás alapján delegált) feladatokat:

- önkormányzati tulajdonú ingatlanok kezelése, a Bástya Áruház önkormányzati tulajdonrészének üzemeltetése;
- Zöld-Út Esztergom Kft. (önkormányzati kezelésű közutak, közterületek kezelése, karbantartása, közmű-javításokhoz kapcsolódó tevékenységek);
- Esztergomi Kegyeleti Kft. (temetkezés, kegyeleti szolgáltatás, temető-gondozás);
- Gran Parkoló Kft. (parkolási rendszer üzemeltetése);
- Port Danube Kft. (kikötő-, ill. kikötői jogok kezelése, hajó-üzemeltetés);
- Esztergom - Mahart Kft. (kikötői jogok kezelése Esztergom Város területén – a cég 51%-ban a Strigonium Zrt., 49%-ban a MAHART - PassNave Kft. tulajdona).

A Művelődés Háza Esztergom Nonprofit Kft.

A 2008-ban alapított nonprofit társaság közművelődési feladatokat lát el, az Önkormányzat által biztosított támogatás alapján üzemelteti a művelődési házat (Zsinagógát).

Esztergomi Köztisztasági Szolgáltató Nonprofit Kft.

A Társaság a Vertikál Nonprofit Zrt. alvállalkozójaként végzi Esztergom területén a lakossági hulladék gyűjtését. Esztergom Város Önkormányzata többségi tulajdonjoggal rendelkezik. Jelenleg végelszámolás alatt áll.

Esztergomi Turisztikai Nonprofit Kft.

A 2021-ben alapított, önkormányzati tulajdonú társaság feladata az önként vállalt önkormányzati feladatok ellátása, erőforrások optimalizálása és pályázati lehetőségek kiaknázása.

Gran Spa & Sport Kft.

Az Aquasziget Élményfürdő üzemeltetésére 2021-ben létrehozott, 100 %-ban önkormányzati tulajdonú gazdasági társaság.

Tatabánya-Esztergom Kiemelt Járműipari Térség NKft.

A 2017-ben alapított társaság feladatai közé tartozik például a megyei-térségi gazdaságfejlesztési programok pozícionálása, a megyei meghatározó autóipari és autóipari beszállító cégek beruházásainak, fejlesztési törekvéseinek támogatása, a járműipari projektgazdák és leendő tagok felkutatása, a fejlesztési projektek menedzselése, a duális képzés megerősítése és fejlesztése. Esztergom Megyei Jogú Város Önkormányzata 20 %-os tulajdonjoggal rendelkezik.

2.1.9. Zöldfelületi rendszer vizsgálata

2.1.9.1. A települési zöldfelületi rendszer elemei

A CORINE Land Cover alapján három fő osztályt különböztetünk meg a településre levetítve:

- a mesterséges felszínek,
- mezőgazdasági területek,
- erdők és természetközeli területek.

Ezen osztályokon belül a mesterséges felszínek osztályába további három alcsoportot oszthatunk fel:

- lakott,
- ipari,
- városi zöld és szabadidős területekre.

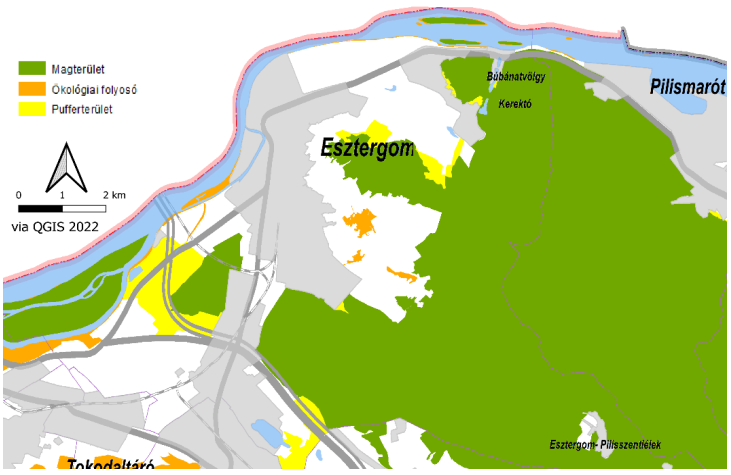
A mezőgazdasági területek osztályán belül további elkülönítéseket tehetünk:

- szántóföldeket,
- állandó növényi kultúrákat,
- legelőket,
- vegyes mezőgazdasági területeket.

Az erdős és természetközeli osztályt a továbbiakban három alcsoportra osztjuk:

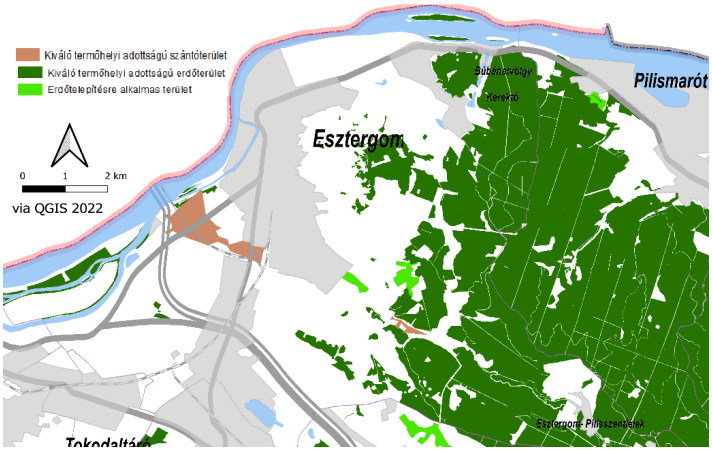
- erdős,
- cserjés és/vagy lágyszárú növényzetű,
- kevés és/vagy növényzet nélküli területekre.

Az ökológiai zónákat a magterületek, a pufferterületek, valamint az ökológiai folyósók alkotják. A magterület olyan kiemelt megyei, valamint térségi területrendezési tervekben megállapított övezet, melyben olyan természetes, avagy természet közeli élőhelyek tartoznak, amelyek az adott területre jellemző természetes élővilág fennmaradását és életkörülményeit hosszútávon biztosítani képesek és számos védett közösségi jelentőségű fajnak adnak otthont. A terület ezen részei a várostól kelet, délkeleti irányban helyezkedik el. Továbbá ezen övezet peremterületei a pufferterületek, mely azt a célt szolgálja, hogy megakadályozza, esetekben mérsékelje azon tevékenységek negatív hatásait, melyek a magterületek, illetve az ökológiai folyosók állapotát kedvezőtlenül befolyásolják vagy rendeltetésükkel ellentétesek (55. ábra).

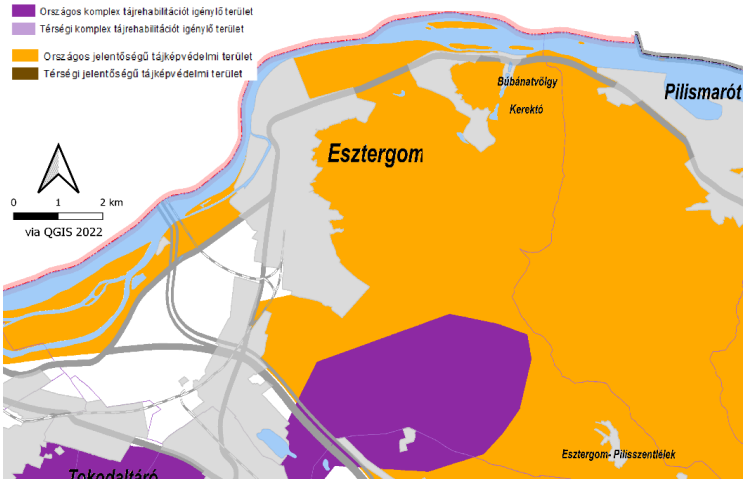
55. ábra: Esztergom környéki ökológiai övezetek. Forrás: TeIR, saját szerkesztés-QGIS

A település déli, délnyugati területein nagy kiterjedésben, Esztergom és Esztergom-Kertváros között kiemelt fontosságú kiváló termőhelyi adottságú szántóterületek vannak, kisebb része a várostól délkeleti irányban található. Ezen területek védelme és megfelelő felhasználása kiemelt fontosságú. Ezek a területek amellett, hogy a magterületen belül detektálhatók, kiemelt tájvédelmi körzetben is vannak. (56. ábra)

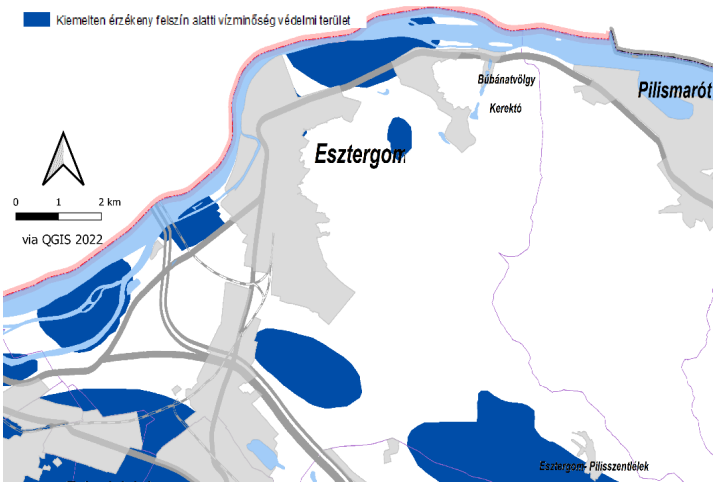
56. ábra: Esztergom és környéke kiemelt fontosságú kiváló termőhelyi adottságú szántó és erdőterületek elhelyezkedése. Forrás: TeIR, saját szerkesztés

A város környékén két igen jelentős terület van kijelölve, melyre a városvezetésnek fokozottan figyelnie kell. Ilyen például az országos komplex tájrehabilitációt igénylő területek, valamint az országos jelentőségű tájképvédelmi terület. Utóbbi a város beépített területének majdnem egészét körülöleli, míg a tájrehabilitációt igénylő területek az Esztergom-Kertváros központjától, kicsivel több mint egy kilométerre keleti, délkeleti irányban helyezkedik el. (57. ábra)

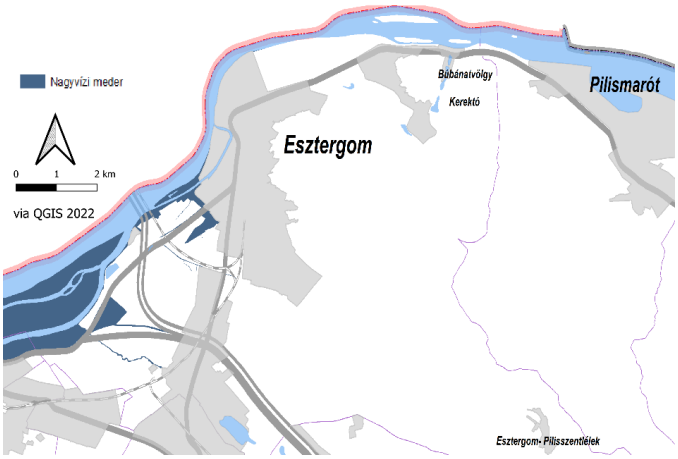
57. ábra: Esztergom és környéki országos tájrehabilitációs és tájképvédelmi területek elhelyezkedése. Forrás: TeIR, saját szerkeztés

Esztergom és környékének jelentős mennyiségű kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség védelmi területe van. A várost ezen területek több ponton is érintik és kiemelt fontossággal kell ezeket a területeket kezelni. Elhelyezkedését tekintve a város északi, valamint északkeleti területein Esztergom és Szamárhegy között helyezkedi el, továbbá a várostól keletre egy 500 méteres átmérőjű foltban és nyugati irányban a Duna mentén található ilyen terület. Esztergom-Kertváros területétől keletre a tájrehabilitációs területekkel egybeesve vannak kiemelten érzékeny felszín alatti vizek. (58. ábra)

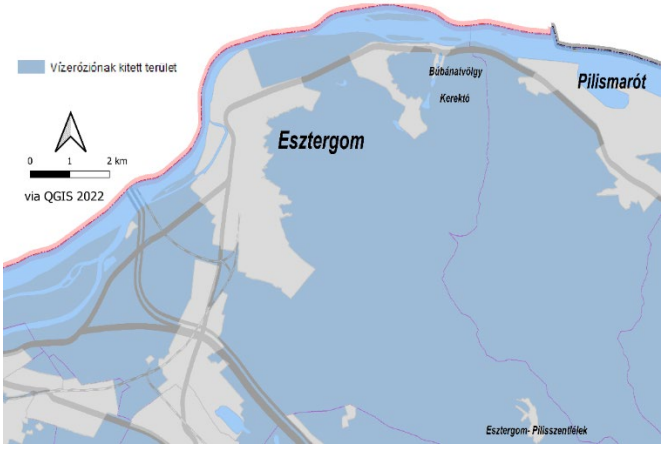
58. ábra: Esztergom és környéki kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség védelmi területek elhelyezkedése. Forrás: TeIR, saját szerkesztés

A város közvetlen északi és északnyugati határai mellett található a nagyvízi meder, ezen övezet területe újonnan beépítésre szánt területbe nem sorolható, továbbá a nagyvízi mederben lévő üdülőterület lakó-, vegyes vagy gazdasági építési övezetbe nem sorolható át (59.ábra).

59. ábra: Esztergom és környékének nagyvízi meder elhelyezkedése. Forrás: TeIR, saját szerkesztés

A régióban két fontosabb természeti tényező játszik szerepet, az egyik ilyen övezet a vízeróziónak kitett területek, mely a város egészét körülöleli (60.ábra), a másik pedig a széleróziónak kitett területek, mely ugyancsak a város közvetlen környezetét érinti (61.ábra).

60. ábra: Esztergom és környékének vízerózió által kitett területeinek elhelyezkedése. Forrás: TeIR, saját szerkesztés-QGIS

61. ábra: Esztergom és környékének szélerózió által kitett területeinek elhelyezkedése. Forrás: TeIR, saját szerkesztés-QGIS

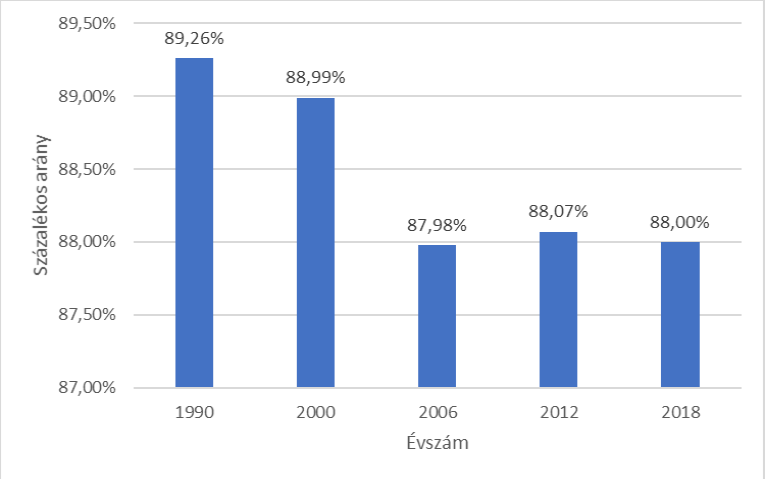
2.1.9.2. Zöldfelületi ellátottság értékelése, szerkezeti-, kondicionáló szempontból lényeges, valamint a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek

Esztergom közigazgatási területe 100,11 km^2, vagyis 10011 ha. A település nem összefüggő beépítésre szánt területei az évek folyamán fokozatosan növekedtek és ezzel párhuzamosan az ipari és kereskedelmi területek expanziója is megfigyelhető. Ez a növekedés azonban csökkenést eredményezett az idősor folyamán a nem öntözött szántóföldek, valamint a lomblevelű erdők területi nagyságában. 2018-ban a nem összefüggő települési terület (beépített terület) nagysága megközelítőleg 8,76% a teljes közigazgatási területből. A közigazgatási terület 36,35%-a mezőgazdasági terület, mely jelentős része magántulajdonban van és többsége művelés alatt áll. A mesterséges felszínek ipari osztályába a területek 3,24%-os része tartozik. Az erdők és természetközeli területek aránya 49,62%. A mesterséges nem mezőgazdasági terület alig 2%-a az összes területnek azonban 1990 és 2018 között összesítve növekedett ez az érték.

A zöldterületek méretében a táblázat (21. táblázat) és a diagram alapján (62.ábra) 1990-től 2006-ig jelentős csökkenés következett be, melyet 2006-tól egy stagnálási folyamat követett. Feltehetően ez a stagnálási folyamat az Európai Unióba való csatlakozás és zöldpolitika miatt alakulhatott ki.

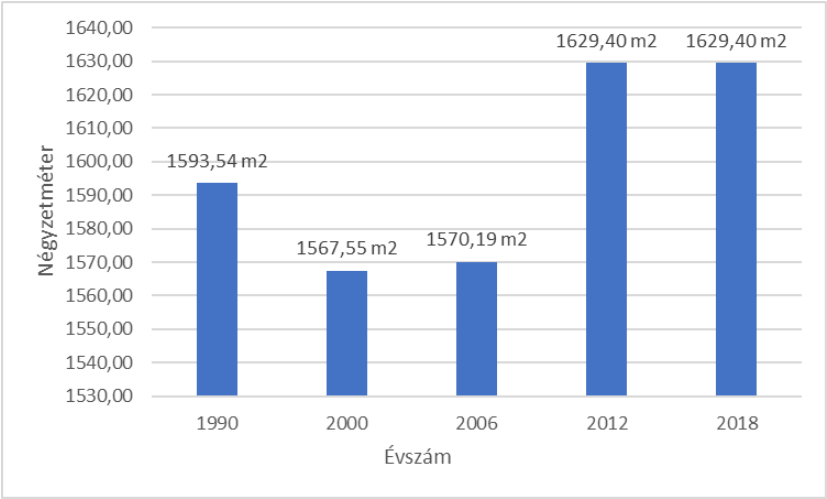
21. táblázat – Zöldterületek alakulása Esztergomban 1990 és 2018 között. Forrás: TeIR

Megnevezés	1990	2000	2006	2012	2018
Nem-összefüggő település szerkezet (ha)	798,13	797,78	801,52	796,64	812,81
Ipari vagy kereskedelmi területek (ha)	178,35	218,99	306,96	306,72	300,28
Sport-, szabadidő-és üdülő területek (ha)	164,97	132,26	151,88	188,20	188,20
Nem-öntözött szántóföldek (ha)	1687,38	1588,07	1468,33	1498,67	1462,67
Szőlők (ha)	181,55	181,55	0	0	0
Gyümölcsösök, bogyósok (ha)	0	0	68,91	66,79	78,99
Rét/legelő (ha)	507,31	851,32	861,66	791,04	829,54
Komplex művelési szerkezet (ha)	754,30	749,45	805,75	702,24	702,24
Elsődleges mezőgazdasági területek jelentős természeti növényzettel (ha)	298,35	241,49	291,79	295,11	299,05
Lomblevelű erdő (ha)	3587,93	3598,29	3495,60	3487,17	3485,08
Tűlevelű erdő (ha)	0	0	0	0	0
Vegyes erdő (ha)	33,71	33,71	33,71	65,33	65,33
Természetes gyepek, természetközeli rétek (ha)	406,06	386,18	421,06	433,13	433,13
Átmeneti erdős-cserjés területek (ha)	493,29	459,10	515,04	617,57	619,66

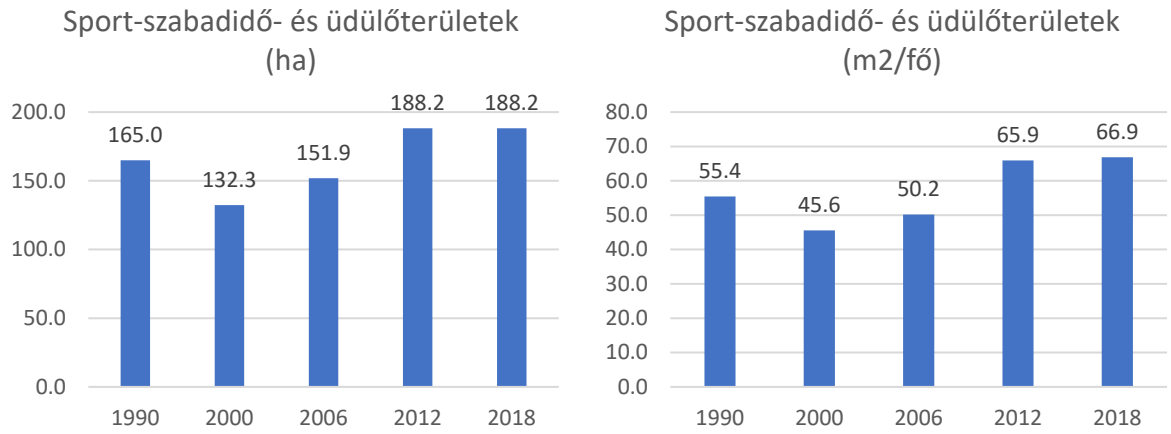
62. ábra: Esztergom közigazgatási területén lévő zöldterületek alakulása 1990 és 2018 között. Forrás: TeIR, saját szerkesztés

Az egy főre jutó zöldterület nagysága az idősor alatt növekedett. A zöldterület ebben az esetben a mesterséges nem mezőgazdasági területek, mezőgazdasági, valamint az erdő és természetközeli területek összessége adta. Városi zöldterületi adat a városra nem áll rendelkezésre, így az összes, nem mezőgazdasági felület került a számítás alapjául (63. ábra).

63. ábra: 1 főre jutó összes zöldterület nagysága 1990 és 2018 között Esztergomban. Forrás: TeIR, saját szerkesztés

A városban rekreációra, sportolásra és üdülésre elérhető zöldterületeket alapján város ellátottsága a rendszerváltozás óta javult. A növekvő népesség hatására az egy főre jutó rekreációs terület a 2000-es évek elejére ugyan csökkent, de azóta növekvő tendenciát mutat (64. ábra). Mindez azért is kiemelten fontos, mert a jövőben az egészséges életmód támogatása céljából egyre több városi rekreációs és sportterületre lesz szükség.

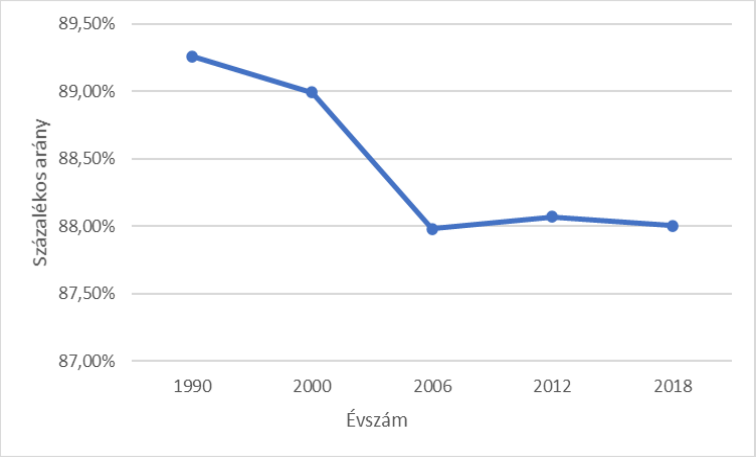

64. ábra: Sport- szabadidő területek nagysága hektárban és 1 főre számítva. Forrás: TeIR, saját szerkesztés

2.1.9.3. A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái

Az 1990 és 2018 közötti időszakban az esztergomi közigazgatási területein belül jelentős mértékben csökkent a zöldfelületi terület aránya és csak az utóbbi időkben indult meg a stagnálás. A nagymértékű csökkenés feltehetően az iparosodási folyamatoknak, valamint az infrastruktúrai hálózatok egyre nagyobb volumenű kiépítése miatt következett be. A jövőben ezek a természetes és/vagy természet közeli területek felértékelődnek és rehabilitációjuk egyre nehezebb feladat elé állítják a későbbiekben a régió és a település vezetőit.

Azonban a területi arány csökkenése mellett a 1990-es évektől kezdve lassú és kismértékű növekedés történt a sport-, szabadidő és üdülő területeknél. Emiatt következtethető az, hogy az önkormányzatnak vannak efféle törekvései a jobb és élhetőbb város kialakításában (65. ábra).

65. ábra: Esztergom közigazgatási területén található összes zöldfelületi terület aránya. Forrás: TeIR, saját szerkesztés

Jelenleg a településen nincs megfelelő zöldfelületi kataszter. A kataszter, vagy a zöldfelületekre vonatkozó digitalizált egyéb adatbázis létrehozása kiemelten fontos lenne, mert jelenleg nincs egy olyan egységes dokumentum, mely Esztergom adottságait szem előtt tartja, a Zöld Infrastruktúra Fejlesztési és Fenntartási Akciótervhez hasonló, esetleg vele egyenértékű. Jelenleg nincs olyan érvényben lévő dokumentum, mely a fő csapásvonalak mellett irányelvként már a gyakorlati megvalósításra vonatkozóan is tartalmaz információkat. Ahhoz, hogy tervezhető, koncepcionális zöldfelület kezelés legyen Esztergomban, ahhoz alapfeltétel a jól működő használható adatbázis és térinformatikai rendszer. A hatékony fenntartás, kezelés kezdeti lépése kell legyen, az alapvető fontosságú, megfelelő rendeletek megalkotása, mely kellő védelmet és szabályozást biztosít a meglévő önkormányzati zöldfelületeknek.

A zöldfelület-gazdálkodásban kiemelt probléma, hogy a megfelelő technikai és szakmai, szakipari háttér folyamatos biztosítása állandó folyamatosan visszatérő probléma.

A zöldfelületek védelme, zöldfelületein biodiverzitásának fejlesztése, alkalmazott növényfajok, alkalmazott agrotechnikai és parkgondozási technikák adaptálása és új elemek kísérleti alkalmazása folyamatos feladat a jövőre vonatkozóan ezeknek a kérdésnek a napirenden tartása.

2.1.10. Közlekedés

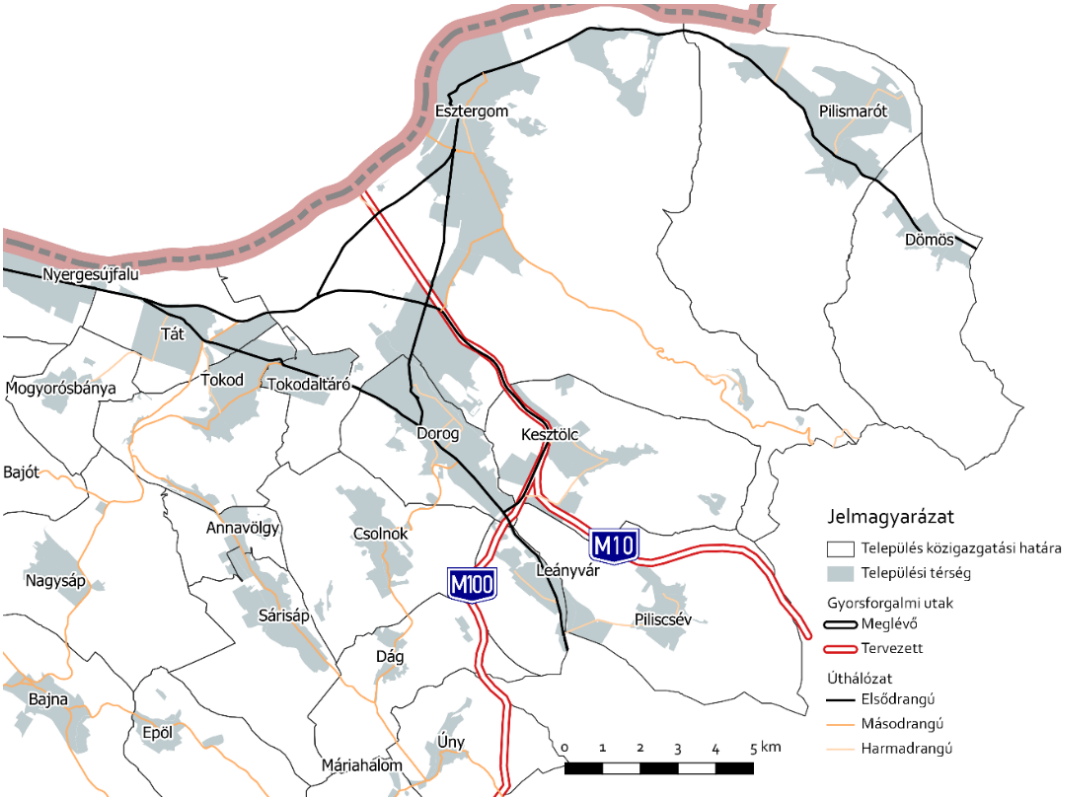
2.1.10.1. Hálózatok és hálózati kapcsolatok

A város úthálózatának gerincét három (a 111., ill. a 10. és a 11. sz.) főútvonal alkotja, utóbbi a „Dunakanyar fűútja” végig is halad a városon kelet-nyugati irányban (ezek még a távolsági buszforgalom igényeit is kielégítik). A várost a szlovákiai Párkánnyal összekötő Mária Valéria híd ismét felhelyezete Esztergomot a tágabb térség közlekedésföldrajzi térképére, a kötöttpályás közlekedést tekintve pedig kiemelendő 2-es (Budapest-Esztergom) vasútvonal 2012 és 2015 közötti fejlesztése, mely a fővárossal való kapcsolatát új minőségi szintre emelte. Emellett a várost földrajzi elhelyezkedéséből adódóan a Duna integrálja a hazai és nemzetközi hajóközlekedési hálózatba is.

66. ábra: Az Esztergom és Párkány közötti Mária Valéria híd, előtérben az egykori révátkelő rámpájával. Forrás: terepbejárás

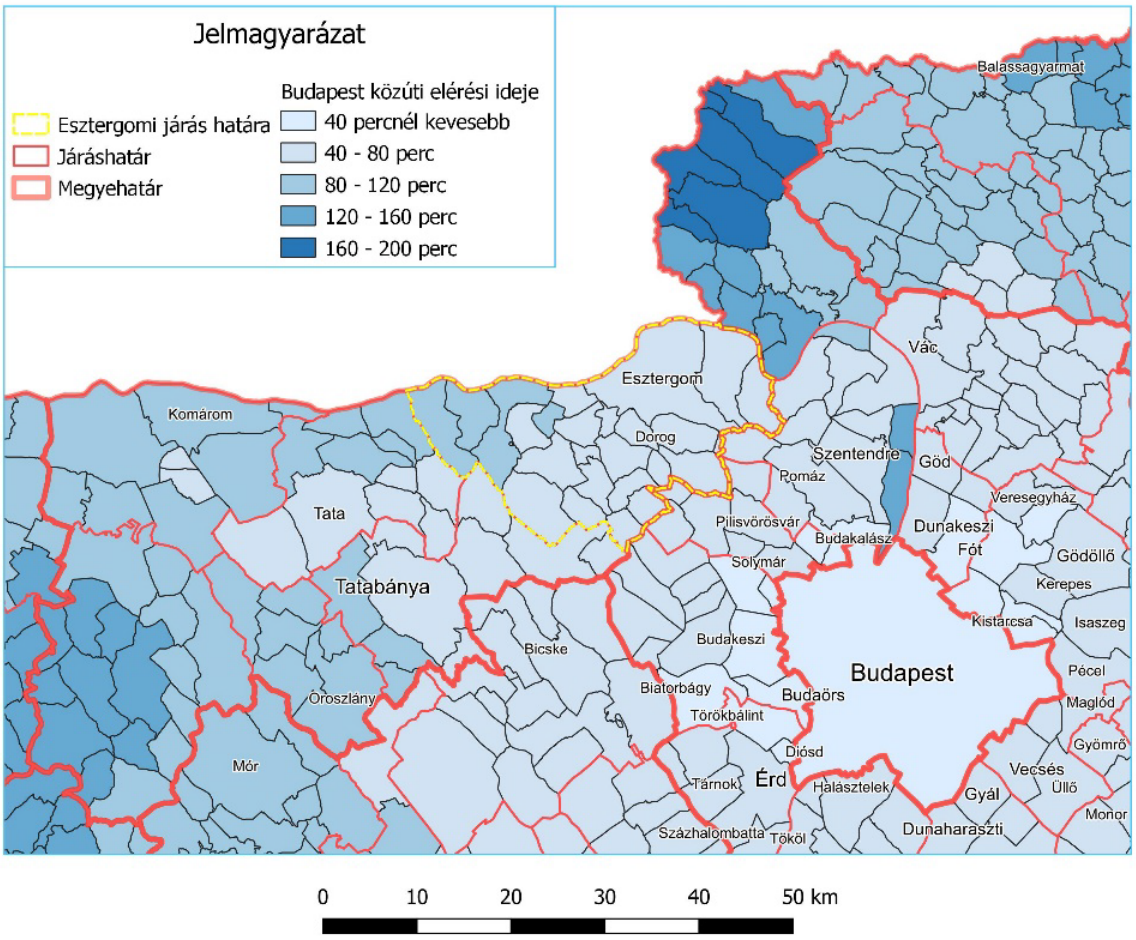
A városnak közúton és kötött pályán is kapcsolata van a fővárossal, azonban a megyeszékhellyel, Tatabányával már nincs minőségi úthálózati kapcsolat kiépítve, amely akadályozza a települések közötti gazdasági kapcsolatok erősítését (67. ábra).

67. ábra: Esztergom és környékének úthálózata, fontosabb útvonalai. Forrás: TeIR

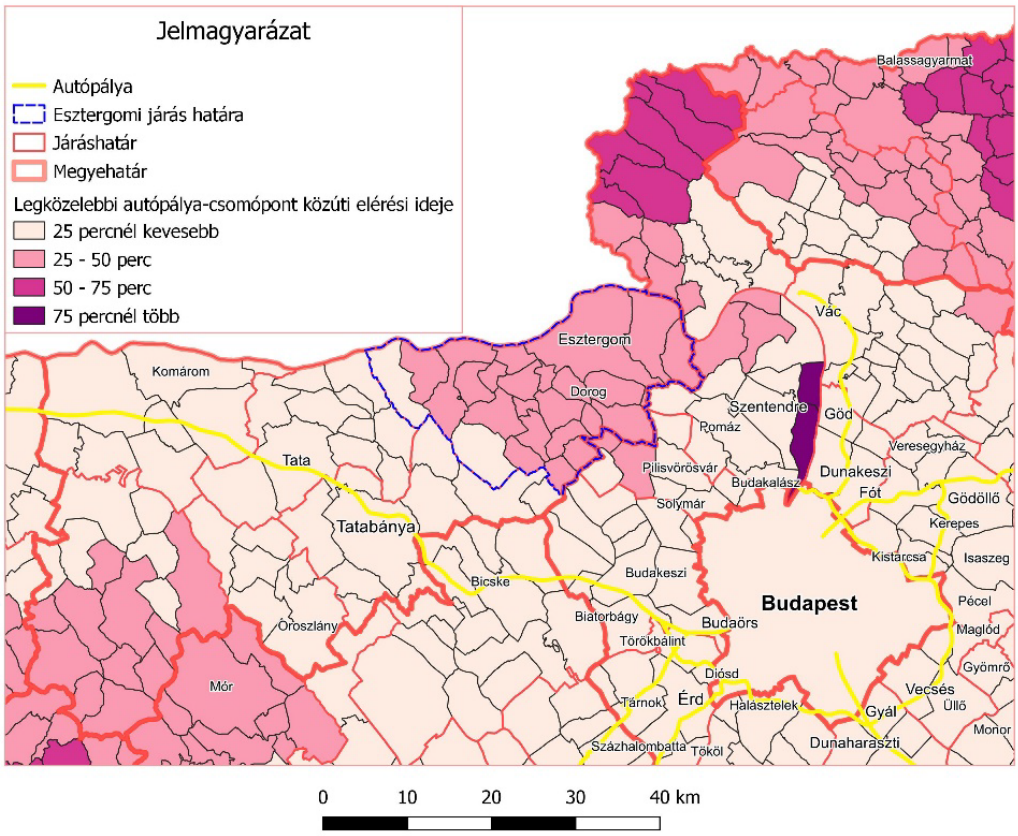
Esztergom, mint ahogy korábban szó esett róla nem csak járását, de tágabb, határon átnyúló térségét is szervezi. Duna-hídja remek összeköttetést jelent Szlovákia felé, emellett munkalehetőségei miatt számos munkavállaló ingázik a városba. Ennek következtében több kapcsolattal is rendelkezik, a tágabban értelmezett Esztergom-térségben az egyik legintenzívebb a közúti kapcsolat.

Esztergom viszonylagos földrajzi közelsége Budapesthez elősegíti a fővárosba történő ingázást. A legutóbbi 2019-es közúti felmérésk alapján a forgalmi helyzeteket és a forgalmi előírásokat figyelembe véve Esztergomból Budapest 40-80 perc közötti időintervallumban megközelíthető közúton.

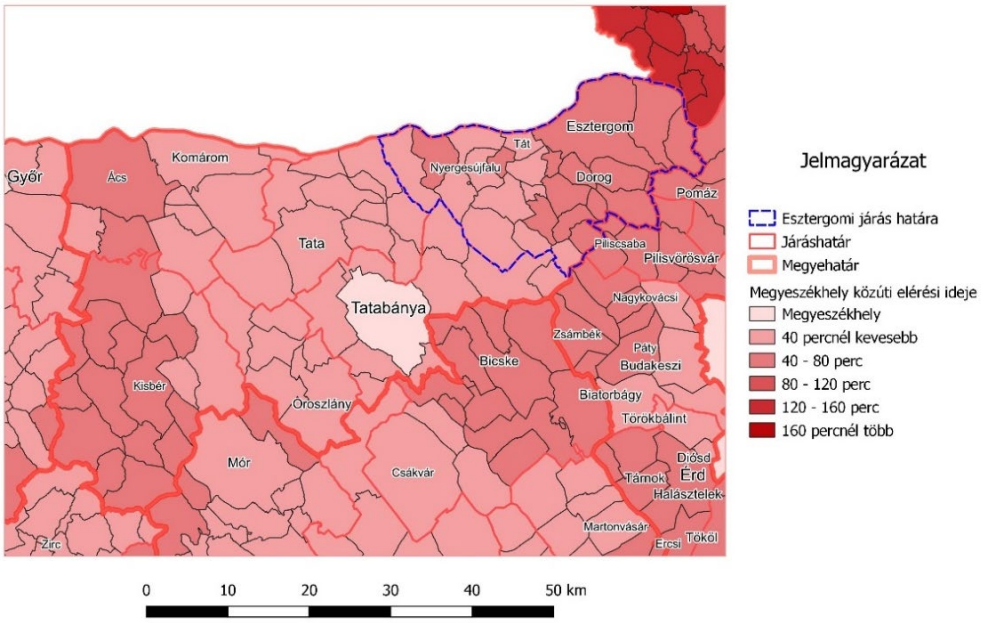
68. ábra: Budapest közúti elérési ideje percben. Forrás: GeoX adatok alapján saját szerkesztés

Közúti közlekedési szempontból az egyik legkényelmesebb és biztonságosabb utazási mód az autópálya és a gyorsforgalmi út. Ezért Esztergomnak és térségének helyzete hátrányos Budapest és az ország többi nagyobb központja elérése szempontjából, hiszen a város és környéke nincs se gyorsforgalmi úttal, se autópályával bekötve. A legközelebbi autópálya csomópont elérhetősége mintegy 45 percet vesz igénybe. Ez jelentősen megnehezíti a térség gyorsforgalmi közlekedését és visszaveti a település fejlődését is.

69. ábra: A legközelebbi autópálya-csomópont elérési ideje percben. Forrás: GeoX adatok alapján saját szerkesztés

Esztergom a megye perifériikus részén helyezkedik el, hiszen a megyeszékhely közúti elérési ideje innen az egyik leglassabb. Tatabányát legalább 40 perc közúton elérni. Mindez azért is jelentős, mert vannak bizonyos szolgáltatások, melyek csak a megyeszékhelyen érhetők el. A város Megyei Jogú Várossá nyilvánítása részben enyhít ezen a problémán, hiszen megyei jogú városként 2025-ig Esztergom is számos szolgáltatást kell, hogy kiépítsen, felépítsen a városban.

70. ábra: Megyeszékhely elérési ideje percben. Forrás: GeoX adatok alapján saját szerkesztés

A városban az önkormányzati kiépített utak hossza 2020-ban 104,6 km volt, ebből 98 km belterületen, 7 km pedig külterületen található. A kiépített utak és közterületek összterülete 517,7 ezer m^2. A településen az állami fennhatóság alatt álló közutak hossza 17,6 km. (Forrás: KSH, TeIR)

2.1.10.2.Közúti közlekedés

Országos viszonylatban is példaértékű a városban létrehozott intermodális csomópont. Az állomás előtti területen P+R (129 férőhely) és B+R (120 férőhely) parkoló található. Az intermodális kapcsolatok fejlesztésére az alábbi projektek készültek el vagy fejlesztés alatt állnak: autóbusz pályaudvar építése, új megközelítő út építése a 111. sz. főút felől, B+R kapacitás növelése. Az állomáson akadálymentes, térkő burkolatú peronok épültek. Közös autóbuszos és vasúti váró és pénztár, valamint korszerű utastájékoztatási rendszer létesült. (Forrás: ITS, 2015)

A közösségi közlekedést tekintve az elmúlt években számos átszervezés történt. A város közösségi közlekedési járműállománya 2020-ra 3 autóbuszra csökkent. A közösségi közlekedés igényeit jelenleg a Volánbusz szolgálja ki, így nem minden szolgálatban lévő autóbusz Esztergomban regisztrált. 2010-2018 között mind az utasszám, mind az utasforgalom nagymértékben csökkent, több, mint tizedére esett vissza. 2018-ban a közösségi közlekedési rendszer átalakulásával, racionalizálásával az utasforgalom azonban jelentősen emelkedett, 2011-es értékhez képest közel ötszörösére, visszatérve a 2010-es értékhez. A közúton történő közösségi közlekedésre tehát folyamatosan nő az igény, azonban a kínálati oldal ezt még nem követi le.

22. táblázat Az autóbusz járműállomány és a szállított utasok számának alakulása éves bontásban. Forrás: KSH)

	2010	2011	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Járműállomány (db)	6	4	2	3	4	4	4	3	3
Szállított utasok (fő)	5138	1181	436	636	751	759	2346	5588	5521

A helyi tömegközlekedést vizsgálva, az utaskilométerek számában jelentős ingadozás történt az elmúlt évtizedben. A 2017-ig tartó csökkenő tendenciát követően az utóbbi pár évben ugrásszerű növekedés volt tapasztalható. Ez elsősorban a viszonylatok számának növekedése, illetve az autóbusz hálózat bővülése miatt történt. (23. és 24. táblázat)

23. táblázat: Az autóbusz hálózat és az útviszonylatok alakulása Esztergomban (2014-2020). Forrás KSH

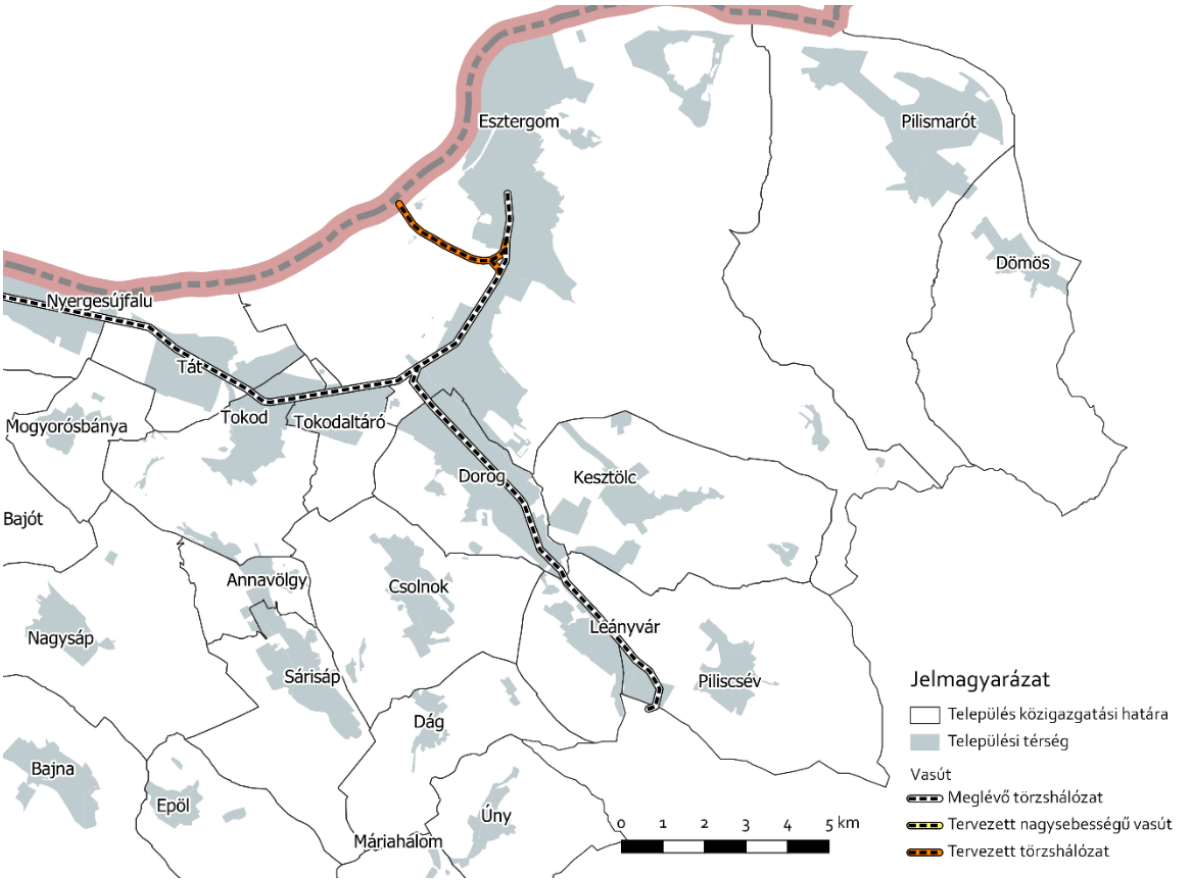
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Hálózat hossza (km^2)	22,8	28,0	33,3	34,3	34,4	34,3	34,3
Autóbusz útviszonylatok	3	4	4	4	4	6	6

24. táblázat: Utaskilométer a helyi tömegközlekedésben évekre bontva (2011-2020). Forrás: KSH

Év	2010	2011	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Utas-kilométer	19271,1	4428,6	1636,6	2386,7	2817,1	2845,3	8800,1	20961,9	20707,3

2.1.10.3.Közösségi közlekedés: közúti, kötöttpályás

A településen található egy vasúti megállóhely (Esztergom-Kertváros), illetve Esztergom vasútállomás, mint főpályaudvar. Mindkettő esetében korszerűsítés történt az utóbbi években, amelynek keretében villamosításon esett át a vonal, akadálymentes sk+55 cm magasperonok épültek ki, valamint korszerű audiovizuális utastájékoztatás telepítettek. Ezeknek, a bevezetett ütemes menetrendnek és a korszerű, alacsonypadlós, légkondicionált és halk motorvonatok megjelenésének köszönhetően nagyfokú utasszám növekedés tapasztalható az egész 2. sz. vasúti elővárosi vonalon. A vasúti kapcsolatok kielégítőek a főváros, Budapest felé. A vasúthálózatnál nincsen közvetlen kapcsolat a megyeszékhellyel, Tatabányával. A két város között nincsen közvetlen vasúti menetrendszerinti járat, csak átszállással közelíthetőek meg vagy autóbusszal. Ez a hátráltató tényezőként hat a megye, a város, és a megyeszékhely számára egyaránt. (71. ábra)

71. ábra: A vasút kiépítettsége Esztergom környékén. Forrás: TeIR

A városban a helyi és a helyközi járatokat egyaránt a Volánbusz üzemelteti. Helyi járaton 6 helyi járatú autóbuszjáratot különböztethetünk meg (1,2,11,43,43F,111). (72. ábra) Korábban egy körirányú (hurkos) bevásárlóbusz-vonal is létezett, amely a „Tesco Áruház” és a „Pilismaróti vám” megállóhelyek között közlekedett. Esztergom részt vett a Zöld Busz Programban, aminek keretében teszt jelleggel 2021 áprilisában egy tisztán elektromos autóbusz volt menetrendszerinti tesztelésében. Az utasok ingyenesen vehették igénybe a szolgáltatást. Egy regionális járattal is rendelkezik a város, a 223 sz. járattal Szlovákia irányába Železničná Stanica - Vasútállomás érhető el. A járművek jellemzően alacsony belépésűek vagy alacsonypadlósak.

72. ábra: Volánbusz helyi és regionális menetrendszerinti járatai Esztergom térségében (részlet). Forrás: Volánbusz

A város nem rendelkezik önálló közösségi közlekedési applikációval. Egy Guide@Hand Esztergom nevű applikáció elérhető, amely a turistáknak ad útmutatót, viszont nem tartalmazza az autóbuszjáratok menetrendi információit. A Google Maps alkalmazásába nincsenek integrálva a Volánbusz helyi járatai. A helyközi járatok azonban – hasonlóan az egész országban – megtalálhatóak a Google Maps applikációjában, amellyel az utazástervezés lehetséges mobil és személyi számítógép használatával egyaránt.

Az elkészült intermodális csomópont magában foglalja az akadálymentesítést is. Az autóbusz-állomás megközelítése minden irányból teljesen akadálymentessé vált, taktilis sávok kialakításával, hangos utastájékoztatással, valamint a gyalogos megközelíthetőség(járdák) szintbe építésével. Az autóbuszok jellemzően alacsonypadlósak, illetve alacsony belépésűek. A vasútállomás, amely néhány méterre található az autóbusz végállomástól, szintén teljesen akadálymentesített. Az állomásépület is akadálymentesen megközelíthető, illetve a korszerű motorvonatok is igénybe vehetőek minden mozgáskorlátozott számára is kényelmesen és egyszerűen. A vonalon személyszállításban kizárólag akadálymentes vonatok közlekednek Budapest irányába.

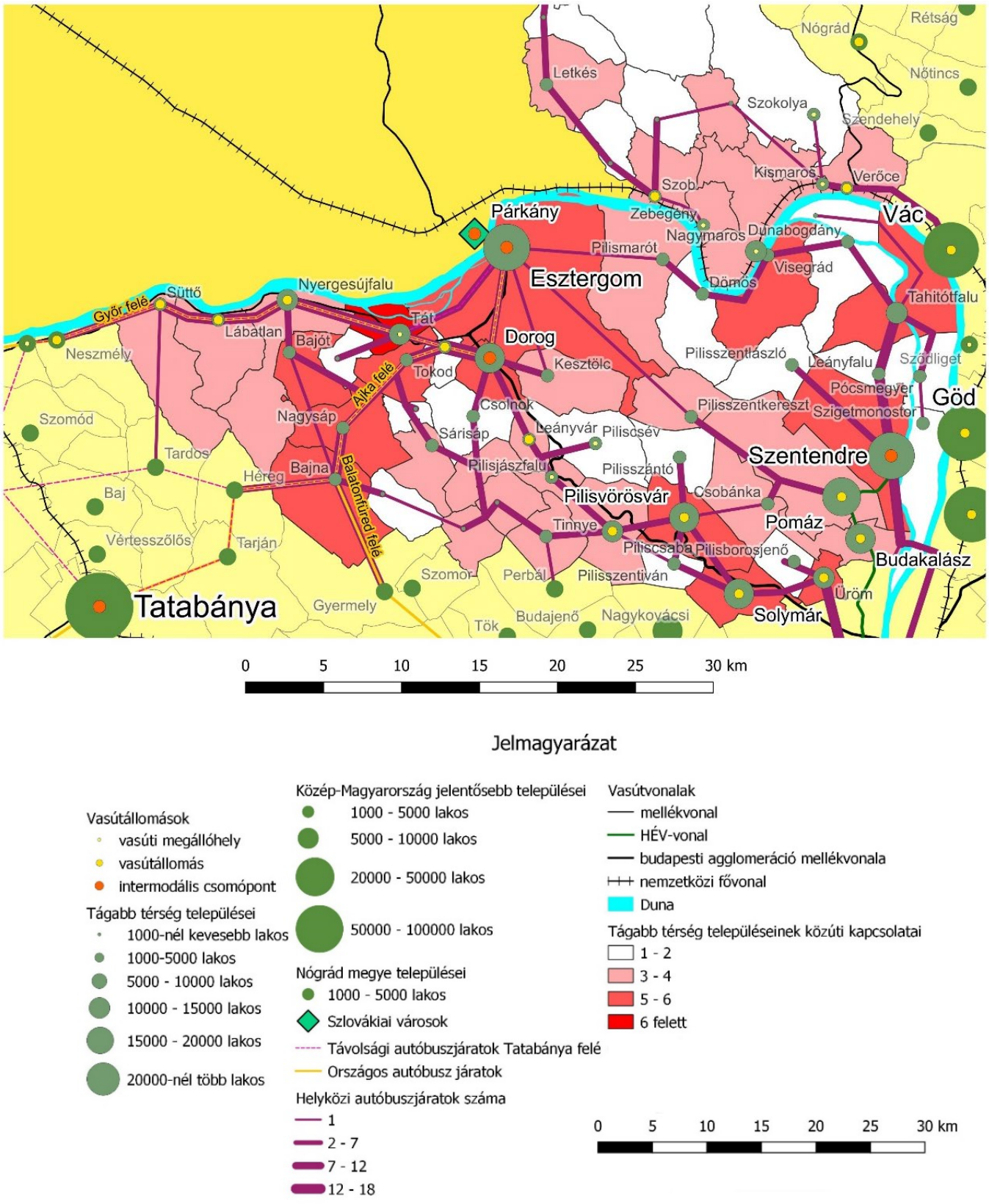
73. ábra: A vasútállomás átépítésével kialakított intermodális csomópont. Forrás: terepbejárás

Az intermodális csomópont korábbi értékes városi területet szabadított fel. Ennek újrahasznosítása a jövőben kiemelt kérdés és hatalmas lehetőséget is biztosít városfejlesztés szempontjából.

74. ábra: Az intermodális csomópont kialakításával funkcióját vesztő, de értékes fejlesztési célterületnek számító egykori buszvégállomás. Forrás: terepbejárás

Esztergom térségszervező ereje közösségi közlekedési hálózatában is megmutatkozik. Intermodális csomópontja bár nem egyedülálló a térségben, azonban az intermodális csomópontok közötti hálózat igen erőteljesen kirajzolódik. Visegrád-Szentendre felé egy irányban Budapest, közvetlenül Győr, Dorog, illetve Dorogon keresztül Tatabánya is elérhető.

75. ábra: Esztergom térségének tömegközlekedése *(Módszertani megjegyzés: A helyközi autóbuszjáratok száma azt mutatja meg, hogy az adott települések közötti útszakaszt hány járat használja. Így tehát a mutató nem a hagyományos értelemben vett járatsűrűségről ad képet, hanem arról, hogy egy adott település lakói hányféle autóbuszjáratot vehetnek igénybe, hány féle úticélt tudnak átszállás nélkül elérni.) Forrás: saját szerkesztés*

2.1.10.4.A Duna közlekedésföldrajzi szerepe; vízi közlekedés

Esztergom közlekedésföldrajzi helyzetét és lehetőségeit alapjaiban határozza meg a Duna közelsége. A folyó a város és természetes nyugati vonzáskörzete között nagyon markáns választóvonalat képez, mely választóvonal a történelmi közelmúlt során egyben országhatárrá is vált. A II. világháború során Esztergom elveszítette egyetlen Duna-hídját, a Mária Valéria hidat, ezzel pedig bizonyos értelemben hosszú időre közlekedésföldrajzi zsákutcává vált. A fejlődő, és az államszocialista éra évtizedei alatt erőteljes központi támogatást is élvező Dorogi-szénmedence, illetve a Duna-menti ipari tengely felemelkedésének pozitív hatásaiból a város hiányos közlekedési hálózata okán sem tudott igazán részesedni, hisz hídvárosi jellege megszűnt. A Párkányon keresztülhaladó nemzetközi utas- és áruforgalom jórészt vasúton, a Szob-Nagymaros nyomvonalon futó Budapest-Pozsony nemzetközi vasúti fővonalon zajlott, a közúti összeköttetés helyreállításában tehát a csehszlovák fél sem volt igazán érdekelt; a két város között csupán kompjárat teremtett kapcsolatot.

A lebombázott Mária Valéria csupán a XXI. század elejére építették újjá. Bár a régi-új átkelő valóban visszahelyezte Esztergomot a tágabb térség közlekedésföldrajzi térképére (a Komárom és Budapest közötti folyószakaszon itt található az egyetlen híd.), a város gazdasági, ipari szerepkörét csak részben tudta növelni, lévén, hogy áruszállító nehézgépjárművek nem használhatják. A Pilisvörösvári- és a Dorogi-árok alkotta természetes közlekedési folyosónak a kereskedelem számára történő meghosszabbítására több elképzelés is felmerült, például a 2016-ban megvalósult Esztergom-Párkány teherkomp, illetve a távlati elképzelések között szereplő M100-as számú gyorsforgalmi utat átvezető új, déli Duna-híd, mely kapcsolatot teremthetne egy majdani dél-szlovákiai autópályával is.

A folyó természetesen nem csak akadály, de egyben kiemelten fontos nemzetközi víziút is, a kontinens nagy szállítási útvonalait összefogó TEN-T-folyosók hálózatának része. A Dunán zajló áruszállítás a város és a tágabb térség szempontjából kevésbé jelentős; az egykori ipari üzemek (pl.: Lábatlani cementgyár, Párkányi papírgyár kikötői) már nem működnek. A legközelebbi jelentősebb teherkikötő Budapesten található. A lábatlani cementgyár területén található kikötőt a Suzuki autók folyami szállítása céljára ma is használják, és a párkányi kikötőben is zajlik forgalom, igaz a korábbiakhoz képest elhanyagolható volumenben.

A személyszállításnak, bár erősen szezonális jellegű, komolyabb szerepe van, elsősorban a város idegenforgalmában. A késő tavasztól kora őszig tartó időszakban számos, elsősorban Németországból, Ausztriából és más nyugat-közép európai országokból érkező nagy befogadóképességű szállodahajó fordul meg Esztergomban; a zömmel Budapestig közlekedő járatoknak szinte „kötelező megállóhelye" a város. Bár az általuk generált idegenforgalom látszólag jelentős, anyagi vonzata, tényleges haszna a város számára viszonylag csekély: mivel a szállodahajók magas szintű ellátást nyújtanak, utasaik gyakorlatilag csupán egy kisebb sétát tesznek a városban, felkeresve annak legfontosabb nevezetességeit. Helybeli kiadásaik alacsonyak, ténylegesen nem töltenek vendégéjszakát a városban, a nemzetközi turizmusnak ez a szegmense tehát nem jelent komoly bevételforrást a város számára, igaz, az általános imázsépítés szempontjából egyáltalán nem elhanyagolható a szerepe.

A belföldi hajós turizmus szintén erős szezonalitást mutat. A város a nyári dunakanyari kirándulójáratok hagyományos forduló- és végpontja. Bár az egynapos hajókirándulások révén a szállodahajókénál kisebb vásárlóerejű és a városban rövid időt eltöltő turisták érkeznek a városba, Esztergom és a térség idegenforgalma szempontjából ez a fajta közlekedési mód sem hagyható figyelmen kívül. Az utóbbi

időszakban jelentős átalakuláson és bővítésen átesett, előnyös elhelyezkedésű Prímás-szigeti hajóállomás növelheti a város víziközlekedésben és regionális turizmusban betöltött szerepét.

76. ábra: Az esztergomi hajóállomás. Forrás: terepbejárás

77. ábra: A Prímás-szigetet a várostól elválasztó Kis-Duna. Forrás: terepbejárás

A szállodahajók és kirándulóhajók bonyolította klasszikus vízhez kötődő idegenforgalom mellett a kishajós víziturizmus fejlesztéséhez is kedvező feltételeket kínálhat a város. A környéken több gazdag élővilággal rendelkező, bolygatatlan természeti környezettel jellemezhető sziget, szigetcsoport és folyóág található, melyek az egynapos kenutúrák, motorcsónakos túrák számára ideális úticélul

szolgálhatnak. A keskeny Kis-Duna városhoz való közelsége okán a csónakbérlés révén kínálhat érdekes, néhány órás időtöltést város nevezetességeit megtekintő turistáknak. A különleges természetvédelmi oltalom alatt álló Táti-szigetek az egész napos kikapcsolódásra vágyók számára kínál értékes célpontot, a szintén különleges természetvédelmi oltalom alatt álló Helemba-sziget és a Búbánatvölgy közelében található Fogaras-sziget nehezebb megközelíthetőségük okán a tapasztaltabb vízitúrázók és a kötetlen programot keresők számára jelenthet vonzó úticélt.

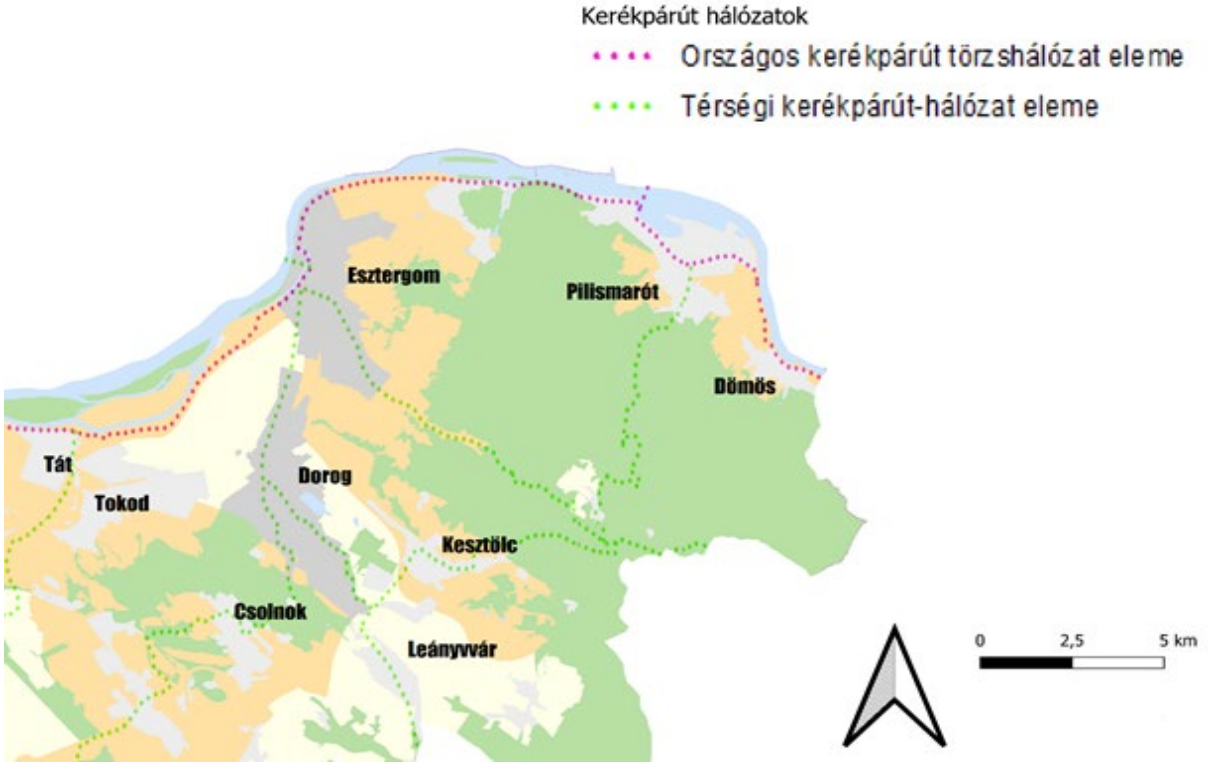
78. ábra: A szállodahajók kikötésére szolgáló pontonok egyike. Forrás: terepbejárás

A város ideális megállóhely lehet a hosszabb távú vízitúrák résztvevői számára is. A Prímás-sziget belvároshoz közel eső, északi részén jelenleg nagy kiterjedésű, funkciójukat vesztett és/vagy elhanyagolt, ám részben közművesített zöldterületek találhatók, melyeken a Kis-Dunához kapcsolódva vízitúra szálláshely kialakítása is lehetséges. A szálláshelyet igénybe vevők értelemszerűen gyarapíthatják a városban eltöltött vendégéjszakák számát, s esetlegesen a helyi nevezetességekhez kötődő idegenforgalmat is növelhetik.

A Kis-Dunán áthaladó, illetve az Esztergomból a Táti-szigetek felé irányuló víziturizmus lehetőségeit szűkítheti a város árvízi biztonságának javítása miatt indokolttá vált új árvízvédelmi rendszer kiépítése. A Kis-Duna felső szakaszán megépíteni tervezett beeresztő műtárgy szűk keresztmetszetű gravitációs átvezetésein az áthaladó kishajós forgalom nem, vagy csak az év rövid időszakaiban lesz lehetséges. A szárazföldi átemelés csónakrámpa segítségével biztosított lesz, ugyanakkor a vízitúrázó csoportok, illetve a Kis-Dunát használó vízisport egyesületek tagja számára a folyóágon való közlekedés a jelenlegi helyzethez képest értelemszerűen nagymértékben megnehezül; az útvonal vonzereje jelentősen lecsökkenhet. A szárazföldi átemelést gyorsabbá és kényelmesebbé teendő indokolt lehet akár a városi kerékpárkölcsönző rendszer záraihoz hasonló műszaki megoldással lezárható, bérelhető sólyakocsik kihelyezése.

2.1.10.5.Kerékpáros és gyalogos közlekedés

A kerékpáros forgalom Esztergomban jelentős, azonban gyenge az infrastruktúra kiépítettsége és a forgalomtechnika (legfőbb oka a domborzat). A KSH 2011-es népszámlálási adatai szerint a napi rendszeres kerékpárhasználat részaránya 8% körüli, ami mintegy 1 000 fő kerékpárost jelent. Az EUROVELO 6 „Duna-menti kerékpárút" III. Bécs-Budapest szakasza érinti Esztergomot a Duna parton. Az itt kiépített kerékpárút szakaszok egy része nem felel meg a jelenlegi EuroVelo kívánalmaknak, ezen kívül jellemzően a kerékpáros útvonalak a gépjármű forgalommal közös felületen vannak kijelölve (pl. Dobogókői út, Árok utca, Kis-Duna sétány, Móricz Zsigmond utca). 2013-ban Esztergomon adták át az első közösségi kerékpáros rendszert, az EBI-t (Esztergom Bicikli), melyet az elmúlt években jelentősen bővítettek. Az ajánlott kerékpárutak információs táblarendszere hiányosságként jelenik meg. (Forrás: ITS, 2015) (79. ábra)

79. ábra: A kerékpáros közlekedés Esztergom területén. Forrás: TeIR

A kerékpáros közlekedési infrastruktúra kiépítése lényeges pont a város közlekedés fejlesztésében, ugyanis (ahogyan a tendencia is mutatja) növekvő kerékpáros igények korszerűbb infrastruktúrát követelnek, azonban ezen a téren (különösen megyei jogú városi, ill. Budapest agglomerációs övezetébe tartozó városként) le van maradva. A jelenlegi kiépített bicikli úthálózat mindössze 6 km hosszú.

80. ábra: A Vízivárost Szentgyörgymezővel és a Szamárheggyel összekötő kerékpárút kezdőpontja az Erzsébet-parkban. Forrás: terepbejárás

A kerékpáros közlekedést segíti, hogy a városban kiépített biciklikölcsönző működik, a Mária Veléria Bike. Esztergomban az „MVBike" Mária Valéria Bike Közösségi Bérkerékpár Rendszer kétféle kerékpárkölcsönzést tesz lehetővé. Alkalmi felhasználók regisztrációt követően jegy vásárlásával, pin kód segítségével és a rendszeres felhasználók havi, fél éves vagy éves bérlet vásárlásával. A helyi kerékpárút-hálózat bővítése révén további területek válnak bekapcsolhatóvá.

81. ábra: A városi biciklikölcsönző rendszer egyik állomása a Rudnay Sándor téren. Forrás: terepbejárás

A belterületi gyalogutak és járdák teljes hossza 97,5 km. A közlekedési infrastruktúra (járda, gyalogátkelőhelyek) kialakításában az autós közlekedés az uralkodó. A gyalogosforgalmi létesítményeknél az akadálymentesítés jelenleg nem/ vagy részben megoldott (kevés a szegély lesüllyesztés, kétoldali gyalogjárat, zebrák, nagyobb főútvonalakon járdaszigetek, forgalomtechnikai eszközök), de a Szent István tér és a Bazilika környezetében kialakított gyalogúthálózat jellemző. A KSH 2011-es népszámlálási adatai alapján a településen belüli rendszeres – kizárólag – gyalogos helyváltoztatások részaránya közel 40%, ami 12 700 gyalogost jelent. A Duna parton (főként az Erzsébet parkban) és a Kis-Duna sétányon különösen jelentős a gyalogosforgalom. (Forrás: ITS, 2015)

A város a Csellengő program megvalósításával is folyamatosan támogatja a gyalogos közlekedés fejlesztését. Az egykori városi piac helyszíne, a Simor János utca sétáló utcává alakítása is a közúti közlekedési forgalom belvárosból való elterelését és mérséklését jelenti.

82. ábra: A városi piac egykori helyszíne, a Simor János utca sétálóutcává alakított szakasza. Forrás: terepbejárás

A városban még mindig számos olyan forgalmas csomópont van, melynek közlekedésbiztonsága növelhető, illetve mely további fejlesztésre szorul. Számos városrész jelenleg közlekedési összeköttetést szolgáló csomóponttal, azonban valódi közösségi központtal nem rendelkezik. Ez egyrészt közlekedésfejlesztési, másrészt pedig közösségi térfejlesztési kérdésként merül fel Kertváros, Szentgyörgymező vagy akár a Déli városrész esetében is.

83. ábra: A városi közlekedés egyik kritikus területe, a Terézia út és a Petőfi Sándor utca kereszteződése (körforgalommá alakításra kijelölt kereszteződés). Forrás: terepbejárás

84. ábra: A városi közlekedés központja, a forgalmas Rákóczi tér. Forrás: terepbejárás

85. ábra: A város közlekedésének déli alközpontja, a Rudnay Sándor tér. Forrás: terepbejárás

86. ábra: A Belváros forgalmi tehermentesítését is szolgáló fontos belső közlekedési útvonal, a Bánomi áttörés. Forrás: terepbejárás

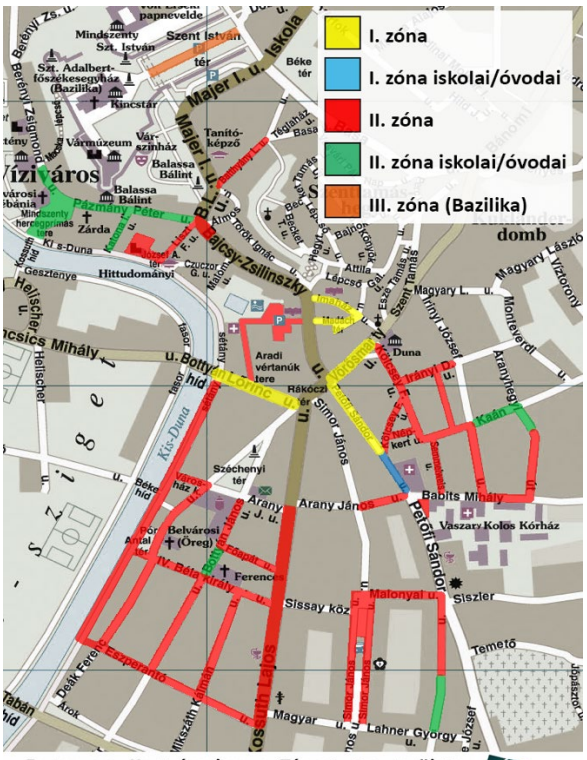
87. ábra: Szentgyörgymező „főtere”. Forrás: terepbejárás

Mindent összegezve a városképben látható, hogy nagy a közúti forgalom hegemóniája, annak ellenére, hogy nőnek a kerékpáros és a gyalogos igények.

2.1.10.6. Parkolás

A városban neuralgikus pont a parkolás és a parkolási rendszer. A belváros nehezen parkolható és állandó túlzsúfoltság jellemzi. Az elmúlt időszakban megindult murvás parkolófejlesztés részben enyhíteni fogja a problémát, azonban a jövőben egy egész városra kiterjedő integrált parkolási rendszer kidolgozása szükséges.

A településen 4 zónát különböztetünk meg (88.ábra). Az első zónát kettő részre bonthatjuk, iskolai vagy óvodai kedvezményben részesülhetnek az ott parkolók. A díjszabás átlagosan 200 Ft és 300 Ft közé esik. (kivéve tópart) A napijegy díja 500 és 1000 Ft között van (kivéve tópart). Palatinus-tó melletti Tópart utca kivételt képez a díjszabás alól. Bérletek esetén létezik kedvezményes lakossági 3000 Ft/év, ami két utcára vonatkozhat, éves bérlet, amely a mindenkori következő év január 31-ig érvényes 15 és 30 ezer forint közötti díjjal, féléves bérlet, szintén következő év január 31-ig 10 ezer és 22 ezer forint között, valamint havi bérlet, amely legkésőbb következő év január 31-ig érvényes 5 ezer és 9 ezer forint közötti térítéssel. (88.ábra)

Bérlet árak (személygépjármű)	
***Kedvezményes lakossági* (két utcára, parkolóra érvényes, Ft/év) – fizető övezetben lakcímmel rendelkezők számára**	3.000,-Ft
Éves bérlet (Ft/év) – kiállítás napjától érvényes következő év január 31-ig	
esztergomi lakcímmel rendelkező lakosok számára	15.000,-Ft
esztergomi székhelyű vállalkozások számára	25.000,-Ft
egyéb esetben	35.000,-Ft
Féléves bérlet (Ft/félév) – kiállítás napjától érvényes, legkésőbb következő év január 31-ig	
esztergomi lakcímmel rendelkező lakosok számára	10.000,-Ft
esztergomi székhelyű vállalkozások számára	15.000,-Ft
egyéb esetben	22.000,-Ft
Havi bérlet (Ft/hó) – kiállítás napjától érvényes, legkésőbb következő év január 31-ig	
esztergomi lakcímmel rendelkező lakosok számára	5.000,-Ft
esztergomi székhelyű vállalkozások számára	7.000,-Ft
egyéb esetben	9.000,-Ft

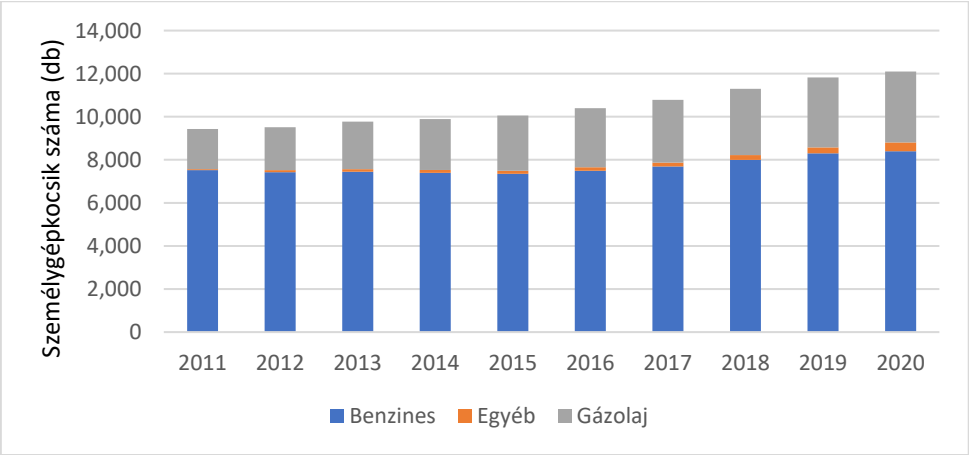
Személygépjármű várakozási díjai						
	I.övezet	II.övezet	I.övezet általános iskolai, óvodai kedvezmény	II.övezet általános iskolai, óvodai kedvezmény	Tópart	Bazilika parkoló
Várakozási díj (Ft/óra)	300,-Ft	200,-Ft	300,-Ft	200,-Ft	60,-Ft	300,-Ft
Napijegy (Ft/nap)	1.000,-Ft	500,-Ft	1.000,-Ft	500,-Ft	300,-Ft	1.000,-Ft

A 3,5 tonnát meghaladó össztömegű tehergépjárművek az egész városban 750 Ft/óra díjjal parkolhatnak, és napijegy váltásra nincs lehetőségük.

88. ábra: Esztergom fizetős parkolási zónái, a várakozási díjtáblázat és bérletek ára. Forrás: Strigonium Esztergom.hu

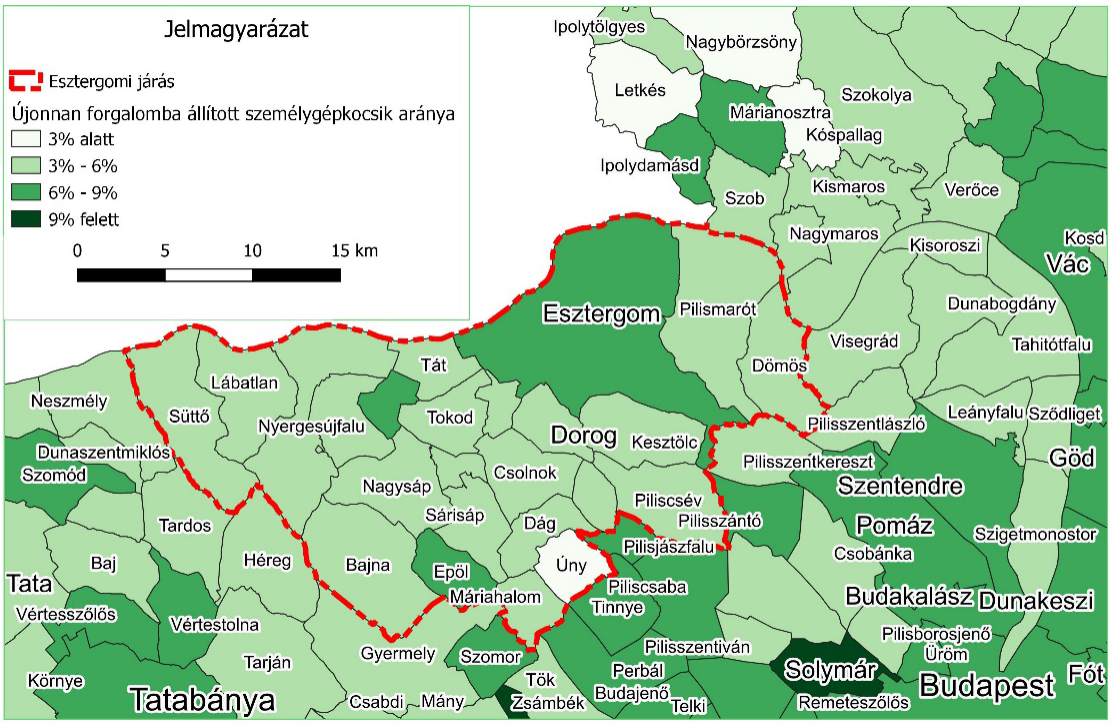
A személygépjárművek számának esetében a csökkenő/stagnáló, elöregedő népesség ellenére növekvő tendencia figyelhető meg. Az 1000 főre jutó autók száma ennek megfelelően növekvő, 2011-hez képest (313 db szgj./1000 fő) ez a szám 2020-ra 25%-kal nőtt (413 db szgj./1000 fő). Az

üzemeltetésük tekintetében a benzinnel működő autók a legjelentősebbek, de arányuk a vizsgált időszakban csökkent a gázolajjal, ill. az alternatív (pl. elektromos) autók javára. Utóbbi esetében a 2011-es 0,5%-hoz képest ez a szám növekedett 3,4%-ra, kis mértékben, de nőni tudott a számuk. A gázolajjal működő személygépkocsik esetében is látható növekedés (2011: 20%, 2020: 27%), de még így is a benzinnel működő autók vannak többségben.

89. ábra: A személygépkocsik száma és üzemeltetésük típusai 2011-2020 között. Forrás: KSH

Esztergom az újonnan forgalomba állított személygépkocsik aránya alapján országos szinten is meghatározó, átlagosan évente 6-9%-os arányt mutat.

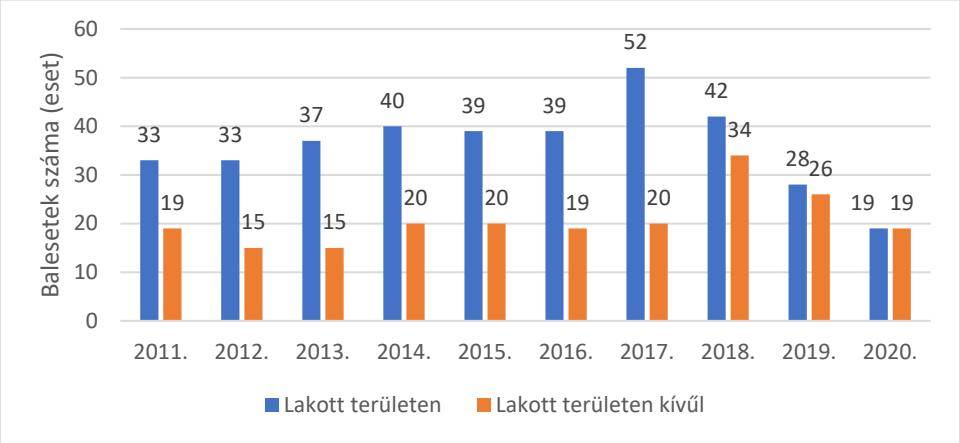

90. ábra: Az újonnan forgalomba állított személygépkocsik aránya 2020. Forrás: KSH

Járműmegosztó (sharing) rendszer elérhető a kerékpáros közlekedés esetében. A Neuzer Kft. közösségi kerékpáros rendszert fejlesztett ki melyet 2013. szeptember 20-án átadott Esztergomnak, mint Magyarország első közösségi kerékpármegosztó rendszereként. A korábban létrehozott EBI-t (Esztergomi Bicikli) jelenleg már MVBike-ként működik, a cég jelenleg 20 állomással rendelkezik és Esztergom és Párkány területén a T-System üzemelteti. Ez a rendszer egyesíti az egyéni közlekedés

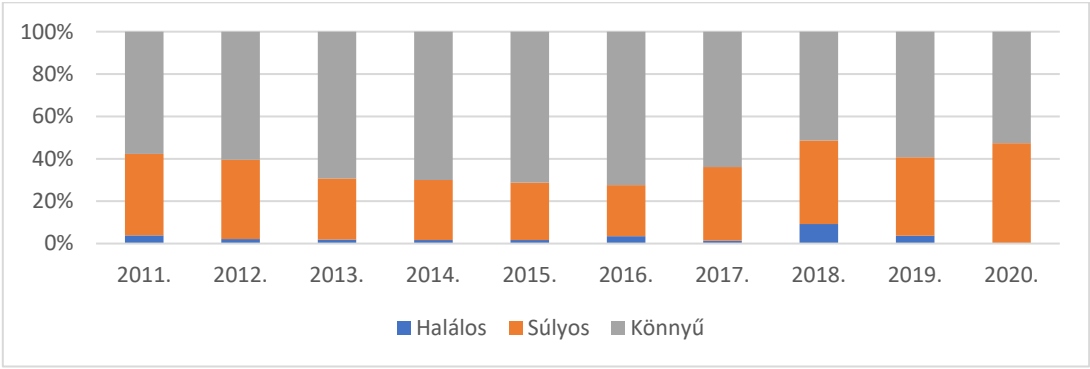
szabadságát a kötött pályás közlekedés megbízhatóságával. Adatok szerint a kerékpárok kihasználtsága 34%-os, éves szinten közel 21 ezer utazást generálva. Az Ister-Granum ETT tervezi ennek a szolgáltatásnak a kibővítését a határ menti agglomeráció településeire is. A rendszer lényege, hogy minél több felhasználó használja a kerékpárokat mindennapjaihoz, ezáltal csökkentve a város levegőjének szennyezettségét, a városi dugókat, zajokat és mindemellett fő célja, hogy népszerűsítse a belvárosi utazásokhoz a hatékony és környezetbarát alternatívát.

A Volánbusz, MÁV rendszerei digitális megoldásnak tekinthető, melyek online utazástervezésre, jegyvásárlásra (helyi és helyközi jegyek és bérletek egyaránt), élő járműkövetésre stb. alkalmasak. A MÁV Zrt. és a Volánbusz Zrt. összeolvadásával a helyi és helyközi jegyek értékesítésének fejlesztése folyamatban van: a MÁV ELVIRA menetrendi keresőjét bővítik, átalakítják a helyi és helyközi autóbuszokra szóló jegyek, bérletek vásárlásának lehetőségével. Ezzel az integrációval jelentősen könnyebbé válik a közösségi közlekedést használók számára az utazástervezés.

91. ábra: A közúti balesetek száma Esztergom területén (2011-2020). Forrás: KSH

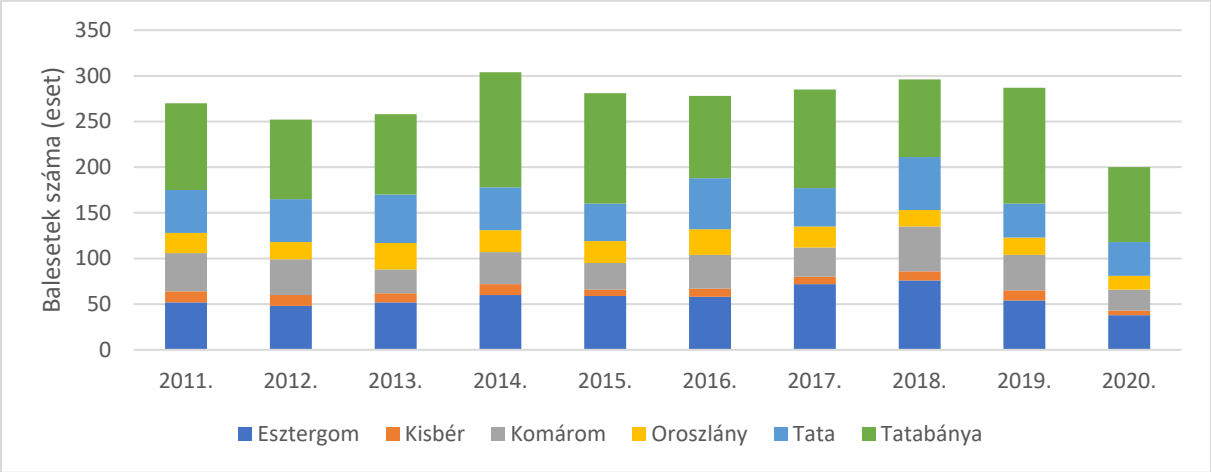
A balesetek többnyire a város lakott területén történtek, igen magas szinten (átlagosan 30-40 eset évente). Ez az arány mérséklődött az utóbbi években, de ezzel együtt növekedő tendenciát mutat a lakott területen kívül (többnyire főútvonalakon) történő balesetek száma, amely Esztergom számára jelzésértékű, szükségszerű a forgalom szabályozása.

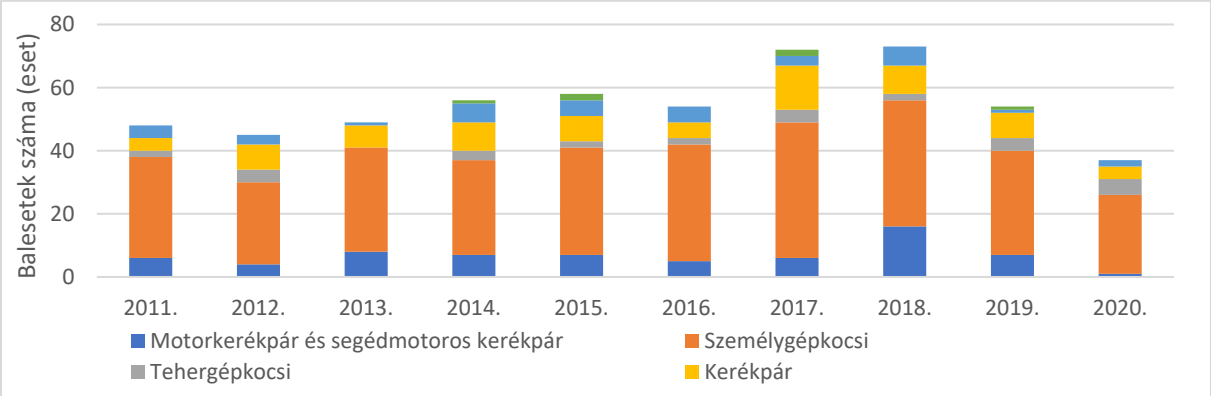
92. ábra: A közúti balesetek megoszlása mértékük alapján. Forrás: KSH

Esztergom területén gyakoriak a súlyos balesetek, minden évben közel 15-20 fő esik áldozatul, és majdnem minden évben történik halálos eset (az utóbbi évtizedben 2018-ban történt a legtöbb halálos kimenetelű baleset) (92. ábra).

Komárom-Esztergom megye területén található jelentősebb városok és járásközpontok esetében Tatabánya kiemelkedik (mint 70 ezer fős megyeszékhely), megelőzve Esztergomot és Tatát. A táblázatból kiderül, hogy minél nagyobb az úthálózati infrastruktúra ellátottság, illetve a városi népesség száma, annál nagyobb a balesetek valószínűsége (93. ábra). Esztergomban átlagosan 50 feletti baleset szám a jellemző évente, az esetek száma különösen magas volt 2017 és 2018 között. 2020-ra dinamikusan csökkenő tendenciát mutatott ez az arány. A baleseteket többnyire közúton közlekedő járművek okozzák (különösen a személygépkocsik és a motorok), de jelentős közlekedési konfliktusokat generálnak a kerékpárral közlekedők, a csökkenő esetszámok ellenére is (94. ábra).

93. ábra: A közúti balesetek száma Komárom-Esztergom megye városaiban. Forrás: KSH

94. ábra: A közúti balesetek száma és eloszlása Esztergomban (2011-2020). Forrás: KSH

2.1.11. Közművesítés

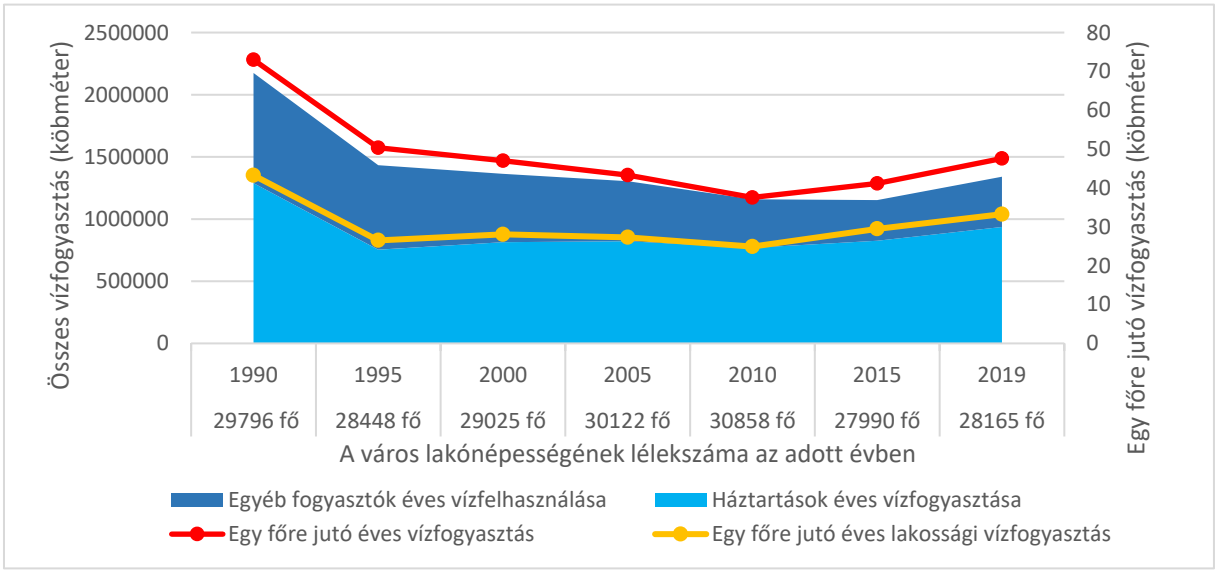
2.1.11.1. Víziközművek

A város víziközmű hálózata kiterjedt, lefedettsége általában megfelelő, az ivóvízellátásba bekapcsolt lakások aránya 96%. A periférikus, részint üdülőházas beépítésű városrészeken (pl.: Döbönkút, Kusztusi-dűlő), melyek fokozatosan és részben spontán módon alakulnak át lakófunkcióval rendelkező területekké, a hálózat sűrűsége értelemszerűen alacsonyabb.

Vízgazdálkodás és vízellátás tekintetében a város vízellátása jelenleg a Duna vizére és a környező területek rétegvizeire alapozott. Ezek a jövőben a klímaváltozás hatására és a túlhasználat miatt veszélybe kerülhetnek ezért szükséges a tudatos városi vízgazdálkodás kialakítása. Az ipari vízigények biztosítása a jövőben az említett okok miatt hosszabb távon nem problémamentes.

2.1.11.2. Vízgazdálkodás és vízellátás (ivó-, ipari-, tűzoltó-, öntözővíz, termálvíz hasznosítás)

A város vízfogyasztása az 1990-től 2010-ig tartó időszakban tapasztalható csökkenést követően az elmúlt évtizedben ismét növekedni kezdett. A fogyasztás szerkezetén belül megnőtt a lakossági vízfelhasználás aránya, s történt mindez annak ellenére, hogy a város népességszáma a teljes vizsgált időszakban stagnált. A fentebb említett folyamatoknak köszönhetően az egy főre eső vízfogyasztás és az egy főre jutó lakossági vízfogyasztás egyaránt emelkedett, ami a város ökológiai lábnyomának növekedését eredményezheti. A városban a 180 mBf feletti területeken alacsony a víznyomás, ez mindenképpen fejlesztésre szorul.

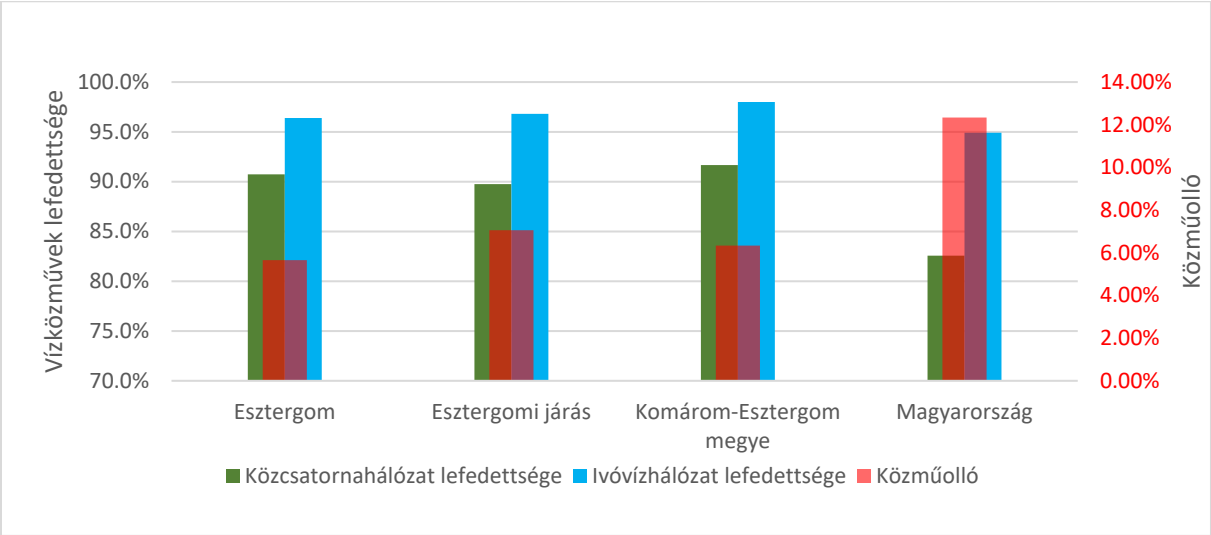

95. ábra: Vízfogyasztás (1990-2019). Adatok forrása: KSH

2.1.11.3. Szennyvízelvezetés

A város szennyvízhálózata szintén jó lefedettségű, 2000-ben 6814 lakás, az akkori lakásállomány 61,3 %-a csatlakozott a közcsatorna hálózathoz, 2014. január 1-én már 8543, azaz a lakásállomány 69%-a. 2020-ban a lakások több, mint 90%-a rendelkezik vezetékes kapcsolattal, így a közműolló 5,7%, ami járási, megyei és országos összevetésben egyaránt kedvező értéket jelent. A szennyvízkezelés helyben, magas szinten biztosított, a város saját tisztítóteleppel rendelkezik. Esztergom városa KEOP pályázat segítségével indította el a szennyvíztelep rekonstrukcióját, amit 2011-ben fejeztek be. A

csatornahálózat a városban legnagyobb részben egyesített rendszerrel épült ki, csak a legutóbbi csatornaépítéseknél építettek már külön szennyvíz és csapadékvíz-elvezető, elválasztott rendszerű csatornahálózatot. A városi szennyvíztelep az Északdunántúli Vízmű Zrt. kezelésében, működtetésében van, állami tulajdonban. A fejlesztéseket is a társaság hajtotta végre. Az egyesített rendszer problémája, hogy csapadékosabb időszakaszok esetén az elvezető rendszer túlterheltté válik, továbbá feleslegesen terheli a szennyvíztisztító telep biológiai tisztító fokozatát és hidraulikai kapacitását. Jelentősebb probléma még a Molnár sor szennyvízátemelő környezetvédelmi problémája is. Fontos, hogy a nagyarányú egyesített rendszer mellett nagy probléma a hálózat elavultsága is. Ez nem csak esztergomi, hanem megyei és országos probléma is. További problémát jelent, hogy a Búbánatvölgy – Szamárhegy városrészek ivóvíz ellátása és csatornázottsága alacsony szintű. Annak ellenére, hogy ezek a városrészek nagy része nem állandó lakóhelyként igénybe vehető terület besorolású, mégis sokan költöznek ki a településrész szépsége, természeti közelsége miatt. Mindez a lakók számára sok bosszúságot és alacsonyabb életszínvonalat eredményez.

96. ábra: A víziközművek lefedettsége és a közműolló (2019). Adatok forrása: KSH

2.1.11.4. Csapadékvíz elvezetés, felszíni vízrendezés

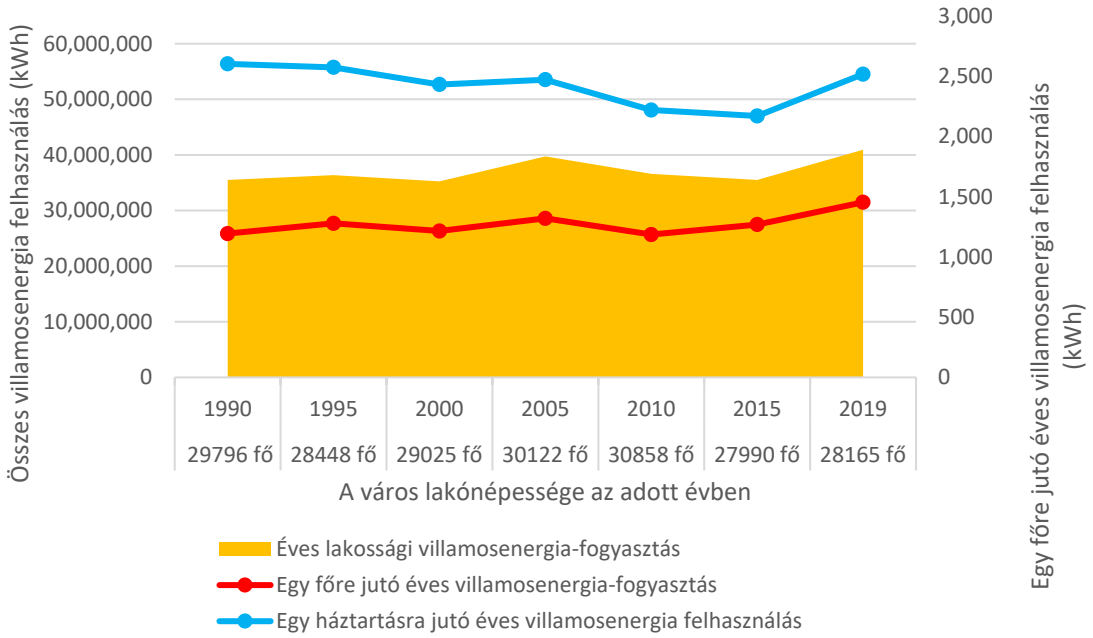
Esztergom csapadékvíz elvezetése a belső városközponti részeken egyesített csatornákkal épült ki, amellyel –a fent már leírt módon- elvezetett szennyvíz csapadékos időszakokban a szennyvíztisztító telepet hidraulikailag túlterheli. Ahol a csatornahálózat nem épült ki, ott döntően nyílt árkos kialakítású a csapadékvíz elvezetés, amelyek hidrológiai rendezettsége nem jellemző. Így az árkok vízelvezető képessége korlátozott. Egyes szakaszai szikkasztó árokként üzemelnek, de jellemzően előfordulnak árokfeltöltések (pl. kocsi behajtó létesítése miatt), árokfeltöltődések feliszaposodás, illetve növényzettel való benövések miatt. A csapadékvízelvezető-hálózat kiterjedt, kapacitásai azonban a nagyobb esőzésekkor, kiváltképp a nyári időszakban gyakran elégtelennek bizonyulnak. A vízelvezetés elsődleges célirányа a Duna folyó. A külső városrészek, illetve Esztergom-Kertváros, Pilisszentlélek és Búbánatvölgy esetében kisebb vízfolyások árkok (pl.: Kincses-árok, Kenyérmezei-patak, Szentléleki-patak) jelentenek alternatív levezetési lehetőséget. Királyi város és a tőle keletre található, részint az Előhegyeken fekvő városrészek csapadékvizét azonban közvetlenül a Dunába (és a Kis-Dunába) szükséges vezetni, ami a nagyobb zivatarok során rendszeresen a csatornák túltöltődéséhez, gyors lefolyású, kis vízszinttel jellemezhető, de az épületállományt hosszú távon károsító „villámárvizek” kialakulásához vezet az alacsonyabb fekvésű belterületeken, elsődlegesen a Királyi város Kis-Duna menti utcáiban. Esztergom területén több jelentős tó és tározó is található, amelyek árvízcsúcs csökkentésre is használhatók lehetnek.

2.1.12. Energia

A helyi energiaellátásában meghatározó a villanyáram szerepe. A város mutatói az ellátásbiztonság és a károsanyag kibocsátás szempontjából az országosnál számottevően kedvezőbbek: míg 2019-ben Esztergomban 2,9 áramfogyasztó jutott minden gázfogyasztóra, addig országosan ugyanez az arányszám 1,6 volt.

2.1.12.1. Energiagazdálkodás és energiaellátás (villamos energia, közvilágítás, gázellátás, távhőellátás és más ellátórendszerek)

A villamosenergia-hálózat és a vezetékes földgáz hálózat egyaránt nagy lefedettségű. A villanyáram elérhetősége az üdülőházas, külvárosi és periferikus városrészek területének nagy részén is biztosított; a vezetékes földgáz-hálózat Pilisszentlélek és Búbánatvölgy-Szamárhegy kivételével minden lakóterületi besorolású negyedet elér. A távhő alkalmazása elsődlegesen a lakótelepek ellátásában és a közintézmények ellátásában játszik fontos szerepet. Bár a hálózat nem olyan kiterjedt, mint a többi közmű esetében, a várost Kovácsitól Bánomig átszeli, esetleges jövőbeli bővítésének feltételei tehát kedvezőek. A távhőellátás helyi központja a gáz- és biomassza-tüzelésű dorogi hőerőmű, melynek korszerűsítésére, hatásfoknövelésére és károsanyag-kibocsátásának csökkentésére több beruházás is történt a közelmúltban. A város áramellátása jórészt az országos hálózatról történik; a közeli dorogi hulladékégető üzem villamosenergia-termelési képessége nem jelentős. A város villamosenergia-fogyasztás az elmúlt évtizedekben stagnáló, kis mértékben növekvő tendenciát mutatott. A lakónépesség lélekszámának stagnálása, csökkenése mellett az egy főre jutó villamosenergiafogyasztás szintén növekedett.

97. ábra: Villamosenergia fogyasztás 1990-2019. Adatok forrása: KSH

Az ipari park, iparterületek energiaellátási kapacitásai, a fejlesztések energiaigényei jelenleg biztosítottak, azonban a jövőben szükség lehet kapacitásnövelő fejlesztésekre, melyet főként a zöld energia-termelés útján lenne célszerű előállítani. A város jelenleg számos barnamezős területtel rendelkezik, melyek hasznosítása vonatkozásában a napelemparkok telepítése is felmerülhet.

2.1.12.2.Megújuló energiaforrások alkalmazása, a környezettudatos energiagazdálkodás lehetőségei

A megújuló energiaforrások alkalmazása kevéssé elterjedt, elsősorban a napenergia használatára korlátozódik, főként az egyes háztartások és közintézmények ellátását szolgálja. Nagyobb napelempark, vagy egyéb megújuló energiaforrással üzemelő erőmű nem járul hozzá a város energiaellátásához. (A képet árnyalja, hogy a dorogi hőerőmű a közelmúltban történt korszerűsítéseknek köszönhetően a korábbinál nagyobb arányban tud megújuló biomasszát használni, így működése fentarthatóbbá vált.) A környezettudatos energiagazdálkodást szolgálja több nemréginben lezárult, vagy jelenleg is zajló projekt, mely az önkormányzati tulajdonú közintézmények energetikai korszerűsítésére irányul, vagy nem önkormányzati tulajdonú közintézmények felújításához biztosít városi támogatást. A környezettudatos energiagazdálkodásban rejlő lehetőségek ugyanakkor még jórészt kiaknázatlanok; a belváros számos lakott műemlék-épülete szorul felújításra és energetikai korszerűsítésre, több, nem műemléki besorolású épület is alkalmas lehet napelemek telepítésére, illetve jelentős energiahatékonyság-növelési potenciál rejlik a lakótelepi lakások szigetelésjavításában. Egyik esztergomi lakótelep esetében sem volt átfogó felújítási munkálat az elmúlt évtizedben, így ezen a területen a lakótelepi energiafogyasztás még mérsékelhető a jövőben. A város a MOL-lal együttműködve kívánja a jövőben a közintézmények energiaellátását zöldebbé tenni. A rendezési tervben lehetőséget teremtettek további megújuló energia termelésére szolgáló egységek telepítésére.

Az ipari parkban eddig kihasználatlan zöldmezős területeket lehetne megújuló energia termelésére hasznosítani a város koordinálásában amellett, hogy több piaci szereplő a saját meglévő területein zöldenergiát állít elő. Egy a kesztölcihez hasonló központi napelempark hasznosítható lenne mind a város, mind pedig a piaci szereplők által.

2.1.12.3. Az önkormányzati intézmények energiahatékonysági értékelése

Az önkormányzat tulajdonában álló épületállomány energetikai korszerűsítésére a közelmúltban több projekt is indult. Ezek lezárultával érdemben javítható lesz az egyes intézmények, köztük a magas energiaigényű és kiemelt fontosságú intézmények (pl.: óvodák, iskolák) energiahatékonysága. Szimbolikus és gyakorlati szempontból egyaránt kiemelt fontosságú a Városháza, az egykori Megyeháza és a jelenleg okmányirodaként, kormányablak pontként működő épület alkotta komplex szerepkörű, műemléki besorolású belvárosi igazgatási épületegyüttes felújítása. Ennek első ütemére, a Városháza homlokzatfelújítására a közelmúltban önálló projekt indult. Az elmúlt időszakban megtörtént több közintézmény, rendelőintézet és óvoda megújítása, mely mind hozzájárul az energiahatékonyság növekedéséhez.

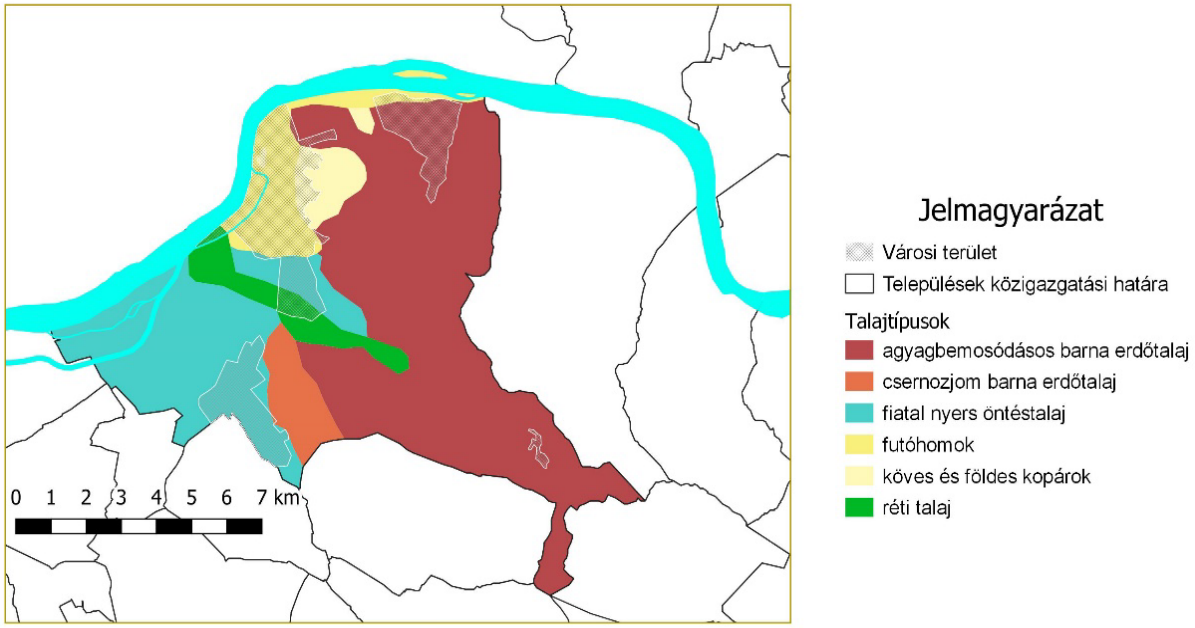
2.1.12.4. Elektronikus hírközlés (vezetékes elektronikus hálózat, vezeték nélküli hírközlési építmények)

Az elektronikus hírközlési hálózat lefedettsége a villamosenergia-hálózatéhoz mérhető; egyedül az üdülőházas beépítésű területeken nincs jelen a szolgáltatás. A 100 lakosra jutó internet-előfizetések tekintetében az országos átlag körüli (34 előfizetés / 100 lakos), a kábeltelevízió-hálózatba bekötött lakások aránya 67%, mely az országos értéket 6%-kal meghaladja.

2.1.13. Környezetvédelem (és településüzemeltetés)

2.1.13.1. Talajviszonyok

Esztergom talajadottságai vegyes képet mutatnak, a nagyüzemi mezőgazdasági művelés szempontjából a város közigazgatási területe nem rendelkezik kedvező feltételekkel. A Duna közelsége igen markánsan meghatározza a talajtípusok előfordulását, s jelentősen korlátozza a művelés lehetőségeit. A várostól délre fekvő, kenyérmezői síkvidéki térség meglehetősen alacsony fekvésű, így gyenge öntéstalajai és réti talajai fokozottan ki vannak téve a Duna áradásaikor fellépő belvizek kialakulásának. A város magterülete döntően a Duna homokos, kavicsos hordalékára és a rajta felhalmozott vékonyabb öntéstalajra épült. A város belterületét a középkor óta intenzív antropogén hatások érték, az előhegyek irányából lejtőhordalék is érkezhetett, így a homokos, kavicsos jellegnek a folyópartokat leszámítva nincs látható felszíni nyoma. A talajokat bemutató térképen látható „futóhomok" név a talajtípus hivatalos szakmai megnevezése, természetesen nem a morfológiai jellegre, hanem a fluviális eredetre utal.

98. ábra: Esztergom talajtípusai. A térkép az MTA ATK TAKI Agrotopo adatbázisának felhasználásával készült

A város keleti peremén található dombokat jórészt löszös és kopáros talajok, illetve a magasság növekedésével barna erdőtalajok borítják. A városnak ez a területe a korábbi intenzív antropogén beavatkozások, az élénk relief és az emberi hatásra többszörösen átalakult, mozaikos növénytakaró miatt kiemelten erózióveszélyesnek számít.

A várostól északnyugatra fekvő területek esetében a Vaskapu hegylábfelszíne sokkal jobban megközelíti a Dunát, mint a Kenyérmezőnél. Ebből fakadóan a térszín kiemelt helyzetű, a folyótól távolodva gyorsabban növekszik a tengerszint feletti magassága. A folyóvízi elöntéstől való viszonylagos mentességnek köszönhetően a területen barna erdőtalajok az uralkodók, fluviális homok csak a közvetlen folyóparti sávban található. Kedvezőbb talajadottságai nyomán értékes mezőgazdasági területnek számít, ármentessége okán egyszersmind a város jövőbeli tervezett bővülési-bővítési területe is.

A város közigazgatási területének keleti részén, a Visegrádi-hegység vulkanikus alapkőzetű, magas erdőborítottságú területein agyagbemosódásos barna erdőtalajok jellemzőek. Az Esztergom-Kertvárostól északkeletre elhelyezkedő, a Pilis-hegységhez tartozó mészkő alapkőzetű Kis- és Nagy-

Strázsa-hegy környékén csernozjom barna erdőtalaj alkotja a talajtakarót. Mindkét terület esetében magasfokú a természetes növényborítás aránya.

2.1.13.2. Felszíni és a felszín alatti vizek

A város térségének vízrajza döntően a Duna mentén szerveződik. A kisebb patakok (pl.: Szentléleki-patak, Kenyérmezei-patak) többsége a domborzat általános északnyugat-délkeleti irányultságát követve tart a Duna felé. E patakok jelentős villámárvízi kockázatot nem jelentenek, mivel vízgyűjtőjük kicsi, magas fokon erdősült és általában megnyúlt, hosszúkás alakú, alsóbb szakaszaikon pedig csak elvétve érintenek lakott területeket. A jelentősebb felszíni vízfolyások a Kincses-árok, a Szentlélek-patak, és a Kenyérmezei-patak, melyeken a rendkívüli csapadékok idején villámárvíz is kialakulhat. Az ebből származó elöntések Esztergom külterületét érintik. A vízfolyások környezetében jelentősebb elöntéseket okoz a dunai árvizek időszakában a folyó visszaduzzasztó hatása. A vízfolyások érintett szakasza a Duna nagyvízi medrében található. A város közigazgatási területén több tó is található; kivétel nélkül mesterséges eredetűek. A legjelentősebbek a homokbányászat révén kialakult kertvárosi Palatinus-tó, illetve Búbánatvölgy duzzasztással kialakított halastavai. A tavak rekreációs és üdülési célú hasznosítása jelentős.

A felszín alatti vizek tekintetében a térség helyzete felemás. A talajvízutánpótlás az alacsonyabban fekvő területeken a Duna vízhozamának köszönhetően biztosított, ugyanakkor a Kenyérmező esetében már a kisebb tavaszi áradások idején adódhatnak belvízproblémák, ami jelentősen megnehezíti a terület (mezőgazdasági) hasznosítását.

A város jelenleg 17 aktív termálforrással rendelkezik. A források nem magas hőmérsékletűek, nagyjából 25-29 fokosak. A víz télen is ilyen hőmérsékletű, mivel a termálvizek zöme 110 m mélyről jön. A város legrégebbi 1909-ben fúrt Szent István artézi kútja 323 m mély, a legszárazabb időkben is percenként 2500-3000 liter 29 fokos ivóvíz minőségű termálvizet ad. Ez napi 2 millió liter, aminek zöme kezeletlenül megy a Kis-Dunába.

<u>Források és kutak Esztergomban</u>:

1. Barti forrás; Barti kút
2. Cigány forrás
3. Csurgó kút
4. Diósvölgyi forrás
5. Hideg forrás
6. Holop forrás; Holop kút
7. Majális-forrás; Majális-kút
8. Szent János kút
9. Vadvirág kút
10. Vasvári-kiskút
11. Fári-kút
12. Schuller-forrás
13. Oldal-forrás
14. Ráró-forrás
15. Felsőrárói-kút
16. Felsődűlő-forrás
17. Méhesvölgyi-kút
18. Malonyai-kút
19. Barát-kút
20. Vályús-kút
21. Bodza-kút
22. Hármas-kút
23. Erzsike-forrás
24. Égetett-hárs-forrás
25. Lajoskerti-forrás
26. Aranka-forrás

A XX. század második felében folytatott intenzív bányászat miatt a vízszint nagymértékben csökkent, igen sok forrás elapadt, vízfolyások hozama jelentősen lecsökkent. A bányászat befejezésével a karsztvízkészlet folyamatosan regenerálódott. Az elmúlt 20-25 év alatt a legtöbb forrás ismét megszólalt, mivel tartós vízkitermelés már csak lokálisan történik. A Dunántúli – középhegység területének legnagyobb részén a karsztvízszint napjainkra regenerálódottnak tekinthető, ingadozása meteorológiai viszonyok függvénye. Az esztergomi források közül a legjelentősebb a Mala-forrás, a Kis-Duna kanyarulatánál, a jobb parton.

2.1.13.3. Levegőtisztaság és védelme

Esztergom az ország szennyezettebb levegőjű városai közé tartozik; kedvezőtlen helyzetének több oka is van. Ezek közül kiemelendő, hogy a város iparvidéki területek szomszédságában található. Bár saját üzemei viszonylag kevés légszennyező anyag kibocsátással járó termelőtevékenységet folytatnak (pl. autógyártás, alkatrészgyártás), a szomszédos déli, illetve nyugati települések, a Süttő-Dorog ipari tengely gyárairól és erőműveiről ugyanez nem mondható el. A helyzet az 1990-es évektől kezdve, a hagyományos nehézipar leépülésével, átalakulásával és a dorogi szénbányászat megszűnésével a némileg javult.

Az uralkodó, nyugat-északnyugati szélirány miatt a levegőminőség szempontjából különösen fontos kérdés, hogy a környező határon túli területeken milyen jellegű ipari tevékenység bontakozik ki a közeljövőben. A szomszédos Párkány és térsége nem tekinthető iparvidéknek, ugyanakkor kedvező és gyorsforgalmi útkapcsolat kialakításával tovább javítható közlekedésföldrajzi helyzete okán többféle, akár magasabb károsanyag-kibocsátással járó iparág számára is vonzó befektetési célterületté válhat.

Az általánosan kedvezőtlen légminőségi helyzet kialakulásához a térségi ipar mellett hozzájárul a várost érintő átmenő forgalom is. Esztergom a Dunakanyar felé vezető, 11. számú út mentén fekszik, mely számottevő árufuvarozási forgalmat ugyan nem bonyolít, a térségi egyéni és tömegközlekedés szempontjából azonban egyaránt kiemelten fontos útvonalnak számít, forgalma jelentős. A domborzati viszonyok, a Vaskapu és a Visegrádi-hegység közelsége, valamint a városkörnyéki természeti értékek miatt elkerülőút építésére nehezen találni optimális nyomvonalat.

Levegőtisztaságvédelem területén a környező településekről érkező szennyezések vonatkozásában jelentős javulás történt, azonban a szomszédos Párkány felől érkező szennyezések tekintetében még szükség van további fejlesztésekre.

A levegőminőség tekintetében veszélyforrás a dorogi égetőmű.

2.1.13.4. Zaj- és rezgésterhelés

A zaj- és rezgésterhelés szempontjából az átmenő forgalom szintén meghatározó. A 11. sz. út nem csupán légszennyező forrás, de egyben komoly zajterhelést is jelent a város számára, különösen a belső, szoros beépítésű, emeletes épületek dominálta városnegyedekben. A városban egyéb, komolyabb zajforrást jelentő terület nincsen. A vasúthálózat a városnak csupán a külső negyedeit érinti, áthaladó vasúti teherszállítás nincs, a személyszállítást korszerű villamos motorvonatok bonyolítják, melyek zaj- és rezgésterhelése egyaránt alacsony. Az autóbuszpályaudvar belvárosból a vasútállomás környékére történt áthelyezésével és az új telephely zajvédő falakkal való lekerítésével az autóbuszközlekedés zajszennyezése is lecsökkent.

A helyi ipari üzemek tevékenysége nem jár jelentős zajszennyezéssel. Az ipari park nyersanyagellátása és a késztermékek elszállítása a lakóterületek elkerülésével Tát, Dorog és Párkány irányába magoldható (ez utóbbi esetében a dunai teherkomp-szolgáltatás révén).

2.1.13.5. Sugárzás védelem

Esztergom közvetlen szomszédságában nincs nukleáris energiát előállító és hasznosító létesítmény, mely esetében a radioaktív anyagok esetleges szivárgása vagy egy súlyosabb baleset elsőként a várost érintené. A legközelebbi ilyen üzem a szlovákiai Mohi Atomerőmű, mely a várostól 55 km-re északnyugatra található. Az uralkodó, nyugat-északnyugati szélirányt figyelembe véve tehát egy súlyosabb nukleáris baleset bekövetkeztekor a Esztergom a szennyező anyagok szóródási sávjába kerülhetne, a viszonylag jelentős távolság miatt azonban a kellő óvintézkedések megtételére jó eséllyel elég idő állna rendelkezésre.

2.1.13.6. Hulladékkezelés

A hulladékkezelés többféle módon zajlik. A keletkezett szemét jelentős része korábban az Esztergom-Kertváros és Kesztölc közötti lerakókba került. Jelenleg a hulladékot ideiglenesen az Esztergomi Hulladékkezelő Telepen gyűjtik, majd innen szállítják végleges helyére, a Polgárdin található hulladéklerakóba. Alternatív megoldást jelent a dorogi szemétégetőmű, illetve az elmúlt években fokozatosan kiépülő, bár többször átszervezett szelektív gyűjtési rendszer is. Korábban a városszerte több ponton kialakított állomásokon volt lehetőség a szelektíven gyűjtött hulladék leadására; ma a háztartások által ingyenesen igényelhetőek az újrahasznosítható hulladék tárolására szolgáló kukák, melyek ürítése természetesen a vegyes kommunális hulladék elszállításától eltérő időpontban történik. A fémhulladék leadására is van lehetőség a városban.

A kommunális hulladékok mellett az ipari és mezőgazdasági hulladékok, inert és veszélyes hulladékok tekintetében is kihívások előtt áll a település. Az ipari termelés növekedésével szükségszerűen nő az ipari hulladék mennyisége, melynek szállítása és kezelése is külön eszközparkot és bővülő kapacitásokat igényel. Mindezt egységes, több településre, akár megyére kiterjedő stratégiában szükséges kezelni.

2.1.13.7. Vizuális környezetterhelés

A vizuális környezetterhelés Esztergom esetében a gazdag műemléképület-állomány miatt különös jelentőséggel bíró kérdés. A villamosenergia-hálózat vezetékei a Királyi városban és környékén jórészt földkábeles megoldás alkalmazásával kerültek elhelyezésre, illetve a városfelújítási beruházások során megtörtént a vezetékhálózat esztétikusabb átépítése. Szentgyörgymezőn és a külső városrészekben viszont még gyakoriak a légkábelek; igaz e negyedek műemléki és idegenforgalmi értéke is kisebb.

A barokk, eklektikus és klasszicista stílusú épületállománnyal rendelkező belvárosban a XX. század második felében több, a városképet drasztikusan átalakító beavatkozás is lezajlott, melyek közül a legjelentősebb a Bástya áruház és a környező monumentális lakótelepi épületegyüttes felépítése volt. Bár az komplexum változatos felépítésű és kedvező elhelyezkedésű, többféle funkció ellátására is képes (lenne) így komoly tér- és közösségszervező erővel bírhatna, állaga az utóbbi évtizedekben jelentősen leromlott, a városközpont összképét jelentősen rontja.

A Víziországban, mely a város másik történelmi magjának számít, hasonló beavatkozásra nem került sor, a Várnegyed jobbára úgyszintén megőrizte a XIX. században kialakult képét és épületállományát.

A vizuális környezetterhelésnek leginkább kitett terület a jelenleg a Vaskapu és környéke. Az Előhegyek egykori gyümölcsösei, szőlő, kertjei az elmúlt időszakban elnéptelenedtek és megkezdődött fokozatos átformálódásuk, erdővé történő visszaalakulásuk. A terület jelenleg elhanyagolt; bozótos növényborítás jellemző, sokhelyütt megtalálhatóak az egykori üdülőházak, présházak romjai. Az előhegyi területek kiürülése azonban egyben új terjeszkedési lehetőséget is jelent a város számára. A hegyi lakónegyedek kiépítésekor a látképvédelmi szempontok, lévén, hogy a történelmi belvárostól távol eső, műemléki besorolású épületekkel nem rendelkező területekről van szó, nehezebben érvényesíthetőek, ugyanakkor olyan területről van szó, melynek beépítése hosszú távra határozhatja meg a város összképét. Tájképi, ökológiai és rekreációs szempontból egyaránt káros lenne, ha a városkörnyéki részben természetes állapotú területek lakóövezetté alakulnának. A terjeszkedés kívánatos iránya a településrendezési tervben is kijelölt Szentgyörgymező környéki sáv. A város terjeszkedése azonban kettős megítélésű lehet, azt figyelembe véve, hogy a lakosságszám stagnál, a település gazdasági-kulturális népességvonzó ereje nem igazán növekedett az elmúlt időszakban, a belvárosban pedig számos lakatlan, elhagyatott épület található. Például Urkután és az előhegyek északi dűlőin a város terjeszkedése gyorsabb ütemben zajlik. A beépítés spontán jellegűnek hat, a területen burkolt utcahálózat nem, vagy csak részlegesen épült ki, az új lakóépületek szórtan helyezkednek el, így nagy területen alakítják át a Vaskapu környékének eredeti természeti képét.

Tehát Esztergom esetében, kiváltképp az előhegyek és a természetileg értékes területek környékén, a városszétfolyás tipikus folyamata zajlott, ami problémákat, konfliktusokat eredményezett mind városképi mind pedig infrastrukturális szempontból. Ezt a korábbi folyamatot mérsékli 2019 óta a lakott táj program.

2.1.13.8. Árvízvédelem

A Duna Esztergom számára a sokrétű hasznosítási lehetőségek mellett komoly veszélyforrást is jelent. Az árvizeknek való kitettség elsősorban a Prímás-szigeten és a Kis-Duna-parti városrészekben jelentős, a magasabban fekvő Szentgyörgymező esetében a veszélyeztetettség mértéke kisebb. A jelenlegi védővonal a Vízivárosi Templomtól indulva a Kis-Duna jobb partján fut végig egészen a kenyérmezei városhatárig, ahol kelet felé kanyarodva a Kincses-árok mentén halad tovább a vasútállomásig. A Prímás-sziget árvízvédelme tehát nem biztosított, a töltés pedig közvetlenül a városszövetet határoló utcák mentén fut így a buzgárok, vízbetörések elleni védekezéshez nem áll rendelkezésre szélesebb pufferterület. A 2013-as áradás alkalmával a folyó tetőzésének szintje új rekordot ért el, ezzel kiemelt fontosságúvá vált a meglévő, elavult árvízvédelmi rendszer korszerűsítése, bővítése.

A tervezett új védővonal a Prímás-sziget nyugati peremén futna és a Szentléleki-patak torkolatánál szelné át a Kis-Dunát. A mellékág szabályozottá, árvíz esetén lezárhatóvá válna, ezzel a jelenlegi védvonal tehermentesülne. Az új védmű a szomszédos Tát város árvízvédelmi gátjáig tartana, teljessé téve a Kenyérmező és az ún. Esztergom-Táti öblözet árvízvédelmét.

2.1.13.9. Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák

Esztergom esetében az egyik legkomolyabb belvárosi területen érvényesülő környezeti problémát a közlekedés jelenti. Az átmenő forgalom haladása, bár jelentős zaj- és légszennyezéssel jár, általában zavartalan. A reggeli csúcsforgalomban azonban értelemszerűen megnő a városon belül autóval közlekedők száma, súlyosan túlterhelve a belvárosi úthálózatot, lassítva a forgalom haladását, megnövelve a károsanyagkibocsátást.

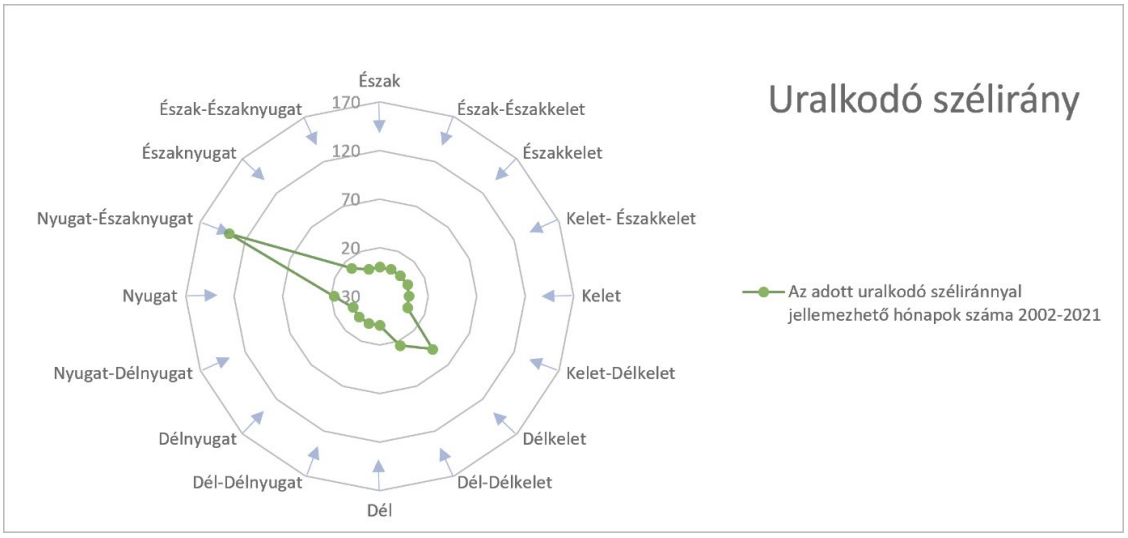
A város jelenleg is zajló és a jövőben vélhetően fokozódó terjeszkedése az Előhegyek irányába jelentős természetes és átalakult zöldfelületi veszteségekkel jár. A dombvidék ökológiai szempontból a Vaskapu, mint a nemzeti parki védettséget élvező terület sajátos pufferzónája. Egykori kertes, üdülőházas terület beépítése e funkciót kevésbé korlátozta, a kertek, gyümölcsösök visszaszorulásával pedig megindult a természetes vegetáció helyreállása, amely révén az erdők és erdőjellegű területek sajátos módon közelebb húzódtak a belvárosi negyedekhez, javítva a rekreáció lehetőségeit. A lakóépületekkel történő beépítés hosszabb távú átalakítást eredményez, s a zöldterületeket a kertesházas beépítés idején jellemzőnél is kisebb területre szoríthatja vissza.

A felszíni vízhálózat egyik sérülékeny elemének számító Kis-Duna vízhozama kisvizek idején drasztikusan lecsökken, az általában méteres mélységű folyóág néhol patakká sekélyedik. Mindez a vízáramlás lassulásával, a mocsarasodás kockázatának növekedésével jár és a városi, városkörnyéki értékes élőhelyek átalakulásához, zsugorodásához vezethet. Emellett csökken a vízfelületek esetében meglévő hűtő hatás kialakulásának esélye, mely rontja a belváros hőháztartását és mikroklímáját.

2.1.14. Városi klíma

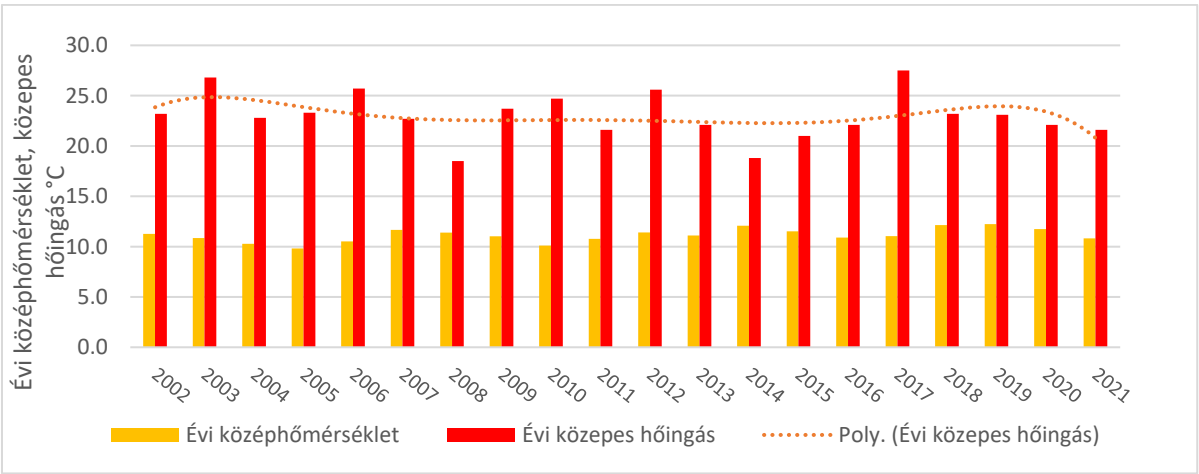
Esztergomban nem üzemel meteorológiai mérőállomás így a helyi klíma adottságainak elemzése a szomszédos városban, Táton 2002-ben létesített állomás adatain alapul. A két település közötti kis távolság (8,5 km) és a hasonló földrajzi, domborzati helyzet miatt az állomáson mért adatok Esztergom éghajlatára nézve is relevánsak lehetnek.

Esztergom a Magyarország területén a nedves és a száraz kontinentális éghajlat között húzódó választóvonaltól északnyugatra található, így éghajlatában meghatározóbbak a nedves kontinentális jellegek. Az évi középhőmérséklet 10 °C körül alakul, a csapadék éves mennyisége általában 500 és 600 mm közötti. A klíma helyi módosító tényezői közül kiemelendő a Duna, mely általános kiegyenlítő szereppel bír, csökkentve a hőmérsékleti szélsőségeket. Az uralkodó szélirány a nyugat-északnyugati, esetenként előfordulnak dél-délkeleti és délkeleti uralkodó széliránnyal jellemezhető időszakok is. A szélsebesség általában alacsony.

99. ábra: Uralkodó szélirány. Adatok forrása: Országos Meteorológiai szolgálat

Az vizsgált időszakban az évi középhőmérséklet hullámzóan alakult, a hőingás stagnált, sőt a közelmúltban csökkent. Az esztergomi járás ugyanakkor a hőhullámokkal szemben közepes kitettségű területnek számít, a nyári szélsőséges hőmaximumok kialakulására tehát érdemi esély van.

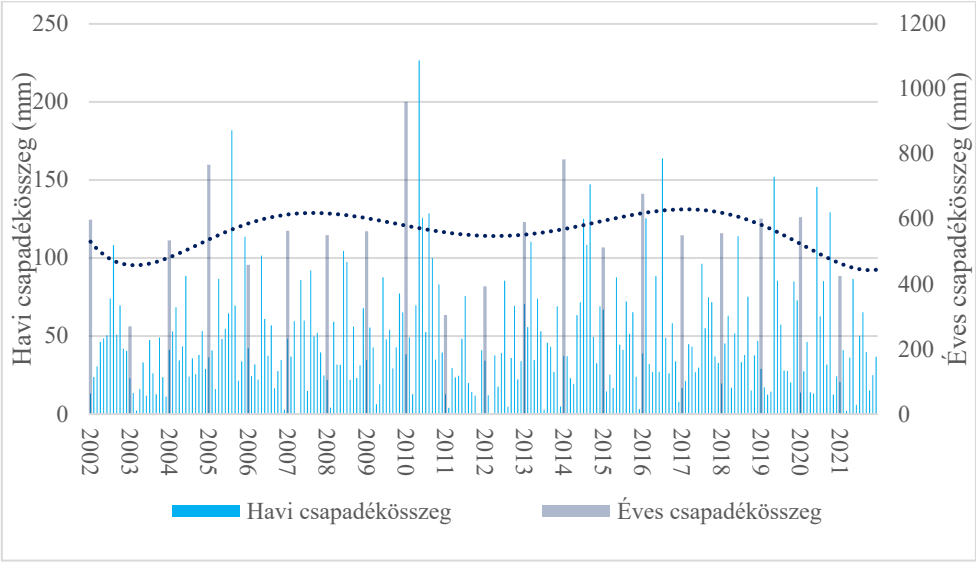

100.ábra: Évi középhőmérséklet és közepes hőingás. Adatok forrása: Országos Meteorológiai Szolgálat

A csapadék mennyiségében és eloszlásában markánsabb változások figyelhetők meg. Az éves csapadék mennyisége érdemben nem csökkent, az eloszlásában meglévő különbségek azonban növekedtek. Az alábbi táblázat a rendelkezésre álló havi csapadékadatokat tartalmazza. Kék színnel kerültek kijelölésre azok az adatok, amelyek a vizsgált időszak adott hónap-kategóriájában a legnagyobb lehullott csapadékmennyiséget jelentették, pirossal, amelyek a legkisebbet. Megfigyelhető, hogy az időszak felezőpontját (zöld vonallal jelölve) követően a szélsőséges értékekkel jellemezhető hónapok száma kis mértékben ugyan, de megnőtt. A 2002 január-2011 júniusi időszakban 7 havi csapadékminimum és 4 havi csapadékmaximum rekord született (összesen 11 szélsőséges csapadékhozamú hónap), a 2011 július – 2021 decemberi időszakra viszont már 7 minimum- és 8 maximumérték jutott (összesen 13 szélsőséges csapadékhozamú hónap).

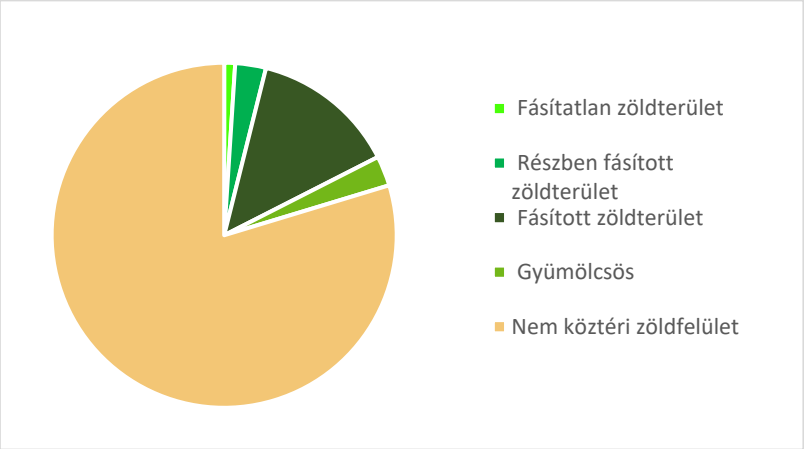
25. táblázat: Havi csapadékmaximumok és minimumok (2002-2021). Adatok forrása: Országos Meteorológiai Szolgálat

	Január	Február	Március	Április	Május	Június	Július	Augusztus	Szeptember	Október	November	December
2002	13 mm	24 mm	31 mm	46 mm	48 mm	51 mm	74 mm	108 mm	51 mm	70 mm	42 mm	40 mm
2003	23 mm	14 mm	2 mm	16 mm	33 mm	12 mm	47 mm	26 mm	13 mm	49 mm	24 mm	11 mm
2004	41 mm	53 mm	68 mm	34 mm	43 mm	89 mm	24 mm	36 mm	26 mm	38 mm	53 mm	29 mm
2005	36 mm	41 mm	16 mm	87 mm	48 mm	55 mm	65 mm	182 mm	70 mm	21 mm	34 mm	114 mm
2006	42 mm	24 mm	32 mm	22 mm	102 mm	61 mm	37 mm	57 mm	17 mm	28 mm	35 mm	3 mm
2007	48 mm	37 mm	60 mm	1 mm	86 mm	60 mm	15 mm	92 mm	50 mm	52 mm	40 mm	25 mm
2008	22 mm	4 mm	59 mm	32 mm	32 mm	105 mm	98 mm	22 mm	56 mm	23 mm	31 mm	68 mm
2009	35 mm	55 mm	43 mm	6 mm	19 mm	88 mm	48 mm	54 mm	29 mm	43 mm	77 mm	65 mm
2010	38 mm	49 mm	13 mm	70 mm	227 mm	126 mm	53 mm	129 mm	100 mm	35 mm	83 mm	39 mm
2011	13 mm	4 mm	30 mm	24 mm	25 mm	48 mm	76 mm	20 mm	14 mm	12 mm	0 mm	41 mm
2012	34 mm	12 mm	1 mm	38 mm	18 mm	39 mm	86 mm	5 mm	36 mm	69 mm	22 mm	34 mm
2013	71 mm	56 mm	110 mm	35 mm	74 mm	53 mm	3 mm	46 mm	43 mm	27 mm	69 mm	5 mm
2014	37 mm	37 mm	23 mm	19 mm	63 mm	72 mm	125 mm	108 mm	147 mm	50 mm	33 mm	69 mm
2015	67 mm	15 mm	25 mm	17 mm	88 mm	44 mm	41 mm	72 mm	51 mm	65 mm	24 mm	3 mm
2016	39 mm	126 mm	32 mm	27 mm	88 mm	27 mm	164 mm	49 mm	26 mm	58 mm	34 mm	8 mm
2017	17 mm	21 mm	45 mm	43 mm	27 mm	30 mm	96 mm	55 mm	75 mm	72 mm	37 mm	33 mm
2018	20 mm	45 mm	63 mm	17 mm	52 mm	114 mm	33 mm	38 mm	75 mm	15 mm	38 mm	47 mm
2019	29 mm	17 mm	12 mm	14 mm	152 mm	86 mm	57 mm	28 mm	28 mm	20 mm	85 mm	73 mm
2020	14 mm	27 mm	46 mm	14 mm	13 mm	146 mm	63 mm	85 mm	32 mm	129 mm	12 mm	24 mm
2021	21 mm	41 mm	2 mm	36 mm	87 mm	6 mm	50 mm	65 mm	40 mm	15 mm	25 mm	37 mm

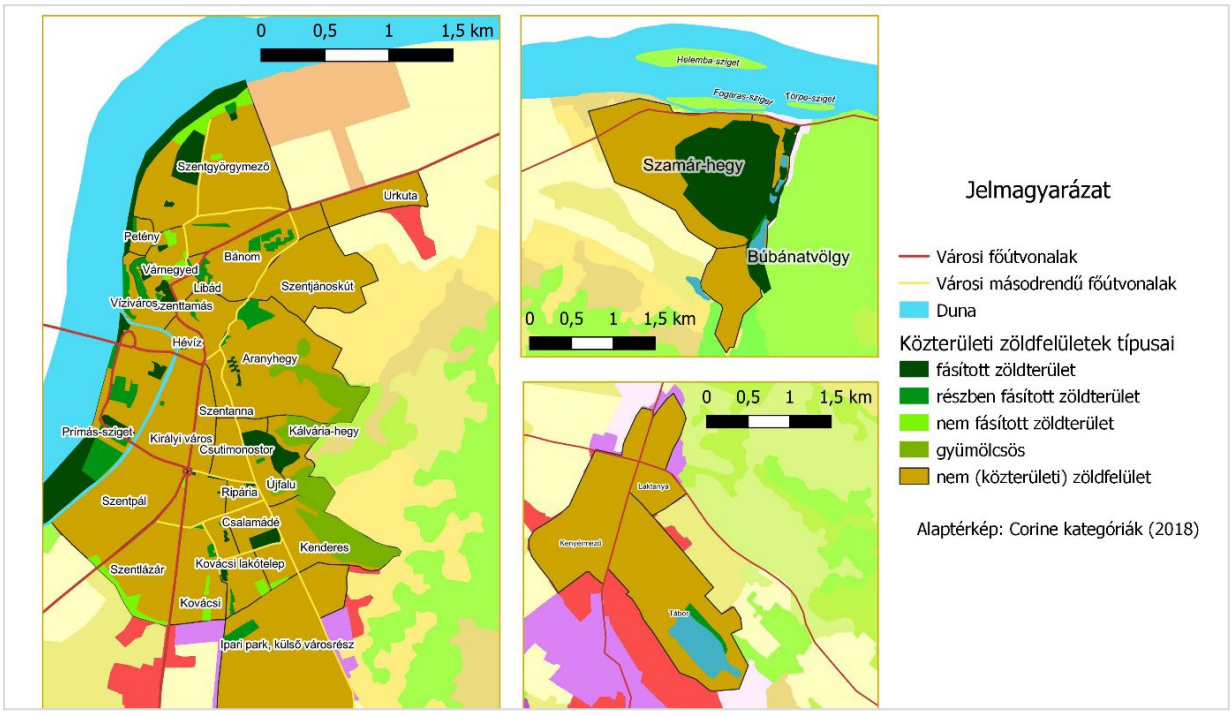
101. ábra: Évi csapadékösszeg alakulása 2002-2021. Adatok forrása: Országos Meteorológiai Szolgálat

A város közigazgatási területén belül a zöldfelületek aránya a településrendezési terv adatai alapján, a legmagasabb beépíthetőséget meghatározó kategóriákat figyelembe véve 37%. Az arány igen jelentős, hazánk átlagos erdősültségi szintjét számottevően meghaladja. A városi klíma és a rekreáció, a lakosság életminősége szempontjából meghatározó jelentőségű köztéri zöldfelületek aránya a teljes városi területre vetítve 20%. A települési területrendezési terv csak az egyes területek besorolását mutatja, a beépítettségük valódi mértékéről keveset mutat, például lehet, hogy a TRT szerint a városi terület 60%-a beépített lakónegyed, csakhogy, ha ennek felét-kétharmadát a kertek teszik ki, akkor azért mikroklimatikus szempontból sokkal kedvezőbb a helyzet. Éppen ezért a klimatikus viszonyok meghatározásához egyedi feldolgozáson alapuló, műholdképek segítségével határoztuk meg a közösség számára is elérhető zöldterületi értéket. Ez az érték nem tartalmazza a kertek, lezárt zöldborítású magánterületek és az egyes belépődíj fizetése ellenében igénybe vehető intézmények (Élményfürdő, Prímás-palota) zöldfelületeit. Tartalmazza ugyanakkor a városi területen belül található előhegyi gyümölcsösök területét. Ezek növényzeti jellege az elmúlt évtizedekben jelentősen átalakult; a természetes erdőkéhez vált hasonlóvá. Jórészük elhagyatott, a telekhatáraik már nem vehetők ki pontosan, így egyre inkább belesimulnak a Vaskapu vegetációjába, ami által a rekreációs hasznosításuk lehetőségei növekedtek, a közeljövőben a városi mikroklímára gyakorolt hatásuk is felértékelődhet. Az összes zöld közterületen belül kiemelkedő arányt képviselnek a fásított, erdősült területek; a fásítatlan területek aránya 1% körüli.

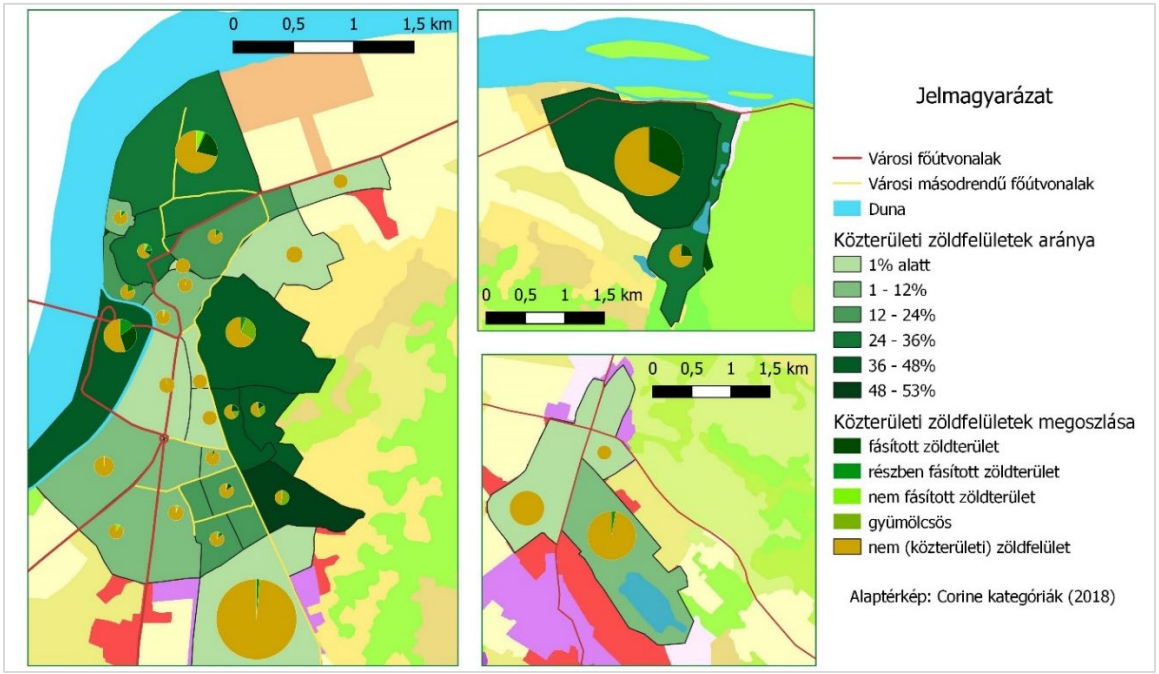
102. ábra: Zöldterületek megoszlása Esztergomban. Adatok forrása: saját adatfelvétel digitális térkép és műholdkép alapján

A közterületi zöldfelületek eloszlása és így a köztéri zöldfelületek aránya városszerte igen eltérő. Sokrétű és nagy kiterjedésű köztéri zöldterülettel rendelkeznek az előhegyi városrészek, Szentgyörgymező és a Várnegyed. Szintén kedvező a külvárosi városrészek (pl.: Csalamádé, Kovácsi) és a lakótelepekkel rendelkező, lazább beépítésű negyedek (pl.: Bánom, Kovácsi lakótelep) helyzete. Igen kevés zöld köztérrel rendelkezik azonban a Királyi város és környéke, illetve Esztergom-Kertváros. Búbánatvölgy, és Szamárhegy és a Prímás-sziget magas köztéri zöldfelület aránya jórészt a természetes vegetáció megmaradásának köszönhető. Pilisszentlélek esetében alacsony a városi meghatározás szerinti zöld közterületek aránya, azonban kis területe, hegyvidéki helyzete és az őt körülvevő kiterjedt erdőségek révén mind mikroklímája, mind rekreációs lehetőségei kedvezőek.

103.ábra: Városi köztéri zöldfelületek. Forrás: saját adatfelvétel digitális térkép és műholdkép alapján

A városi hőszigetek kialakulásának esélyét illetően a köztéri zöldfelületek aránya mellett meghatározó az egyes területek beépítési jellege is, vagyis, hogy mekkora a zöld magánterületek kiterjedése és aránya. Így tehát például a kertvárosias beépítésű Szentpál és Szentlázár városrészek esetében a mikroklimatikus adottságok az alacsony közterülti zöldfelület-arány ellenére is kedvezőbbek lehetnek, míg a hasonlóan alacsony köztéri zöldterület aránnyal bíró, de szoros beépítésű, sok burkolt felülettel rendelkező Királyi városban vagy Szenttamáson a hőszigetek kialakulásának esélye lényegesen nagyobb.

104.ábra: Városi köztéri zöldfelületek aránya és jellege. Forrás: saját adatfelvétel digitális térkép és műholdkép alapján

2.2. Területi lehatárolás

2.2.1. A várostérség lehatárolása, bemutatása

Az FVS készítésének során figyelmet kell fordítani az önkormányzati partnerségre, hiszen a város komplex térségi szövetbe ágyazottan működik. A településhálózati kapcsolatok meghatározzák az együttműködési lehetőségeket, amely többek közt befolyásolják a városversenyben való érvényesüli lehetőségeket, illetve a városi funkciók ellátásának körülményeit is.

Esztergom az Észak-magyarországi Középhegység nagytáj, a Visegrádi-hegység középtáj és a Visegrád-Dunakanyar kistáj része.

A makrotérségi összefüggések alapján Esztergom számára kedvező feltételeket biztosít, hogy átszeli a Duna, mint európai közlekedési folyosó, valamint, hogy dinamikus nagyvárosok, azaz Bécs-Budapest-Pozsony-Győr által meghatározott négyszögben fekszik. Az Esztergomi járás, egyben maga a város is az ország és a régió határán fekszik, így periférikus helyzetűnek mondható. Ezen javított a Mária Valéria híd 2001-es átadása, amely erősítette a határon átnyúló kapcsolatokat, és segítette az Esztergom-Párkány ikerváros pár fejlődését. Esztergom térkapcsolatait meghatározza a város történelmi múltja, a fekvése és vallási szerepköre – ezeknek köszönhető, hogy a hasonló méretű városokhoz képest szélesebb körben lát el térségi és regionális feladatokat. Ezt az is segíti, hogy több 10 kilométeres körzetben nem található hasonló népességű város. Esztergom, mint a Duna-mente tematikus térség keleti kapuja, a Budapest környéke kiemelt turisztikai térség meghatározó turisztikai desztinációja, a magyar kultúra ezeréves múltjának képviselője, valamint a megye három turisztikai „csomópontjának" egyike. Mindezek mellett Esztergom a Duna túloldalán fekvő szlovákiai Párkány településsel szinte összenőtt és a nemzetközi határon átnyúló kapcsolatok megtestesítője. Emellett lényeges Budapest közelsége, a megfelelő közlekedési kapcsolatok erősítésével a város még erőteljesebben kapcsolódhat a fővároshoz és agglomerációjához.

Igaz, hogy Esztergom lakosságszáma nem éri el a megyei jogú városok esetében előírt 40 ezres, viszont Párkánnyal együtt igen. Az országhatáron fekvő, nem megyeszékhelynek számító Sopronhoz hasonlóan Esztergom egyedül akkor töltheti be sikeresen a megyei jogú státusszal járó feladatkörét, ha a határ túloldalán fekvő térséggel minél szorosabb együttműködést alakít ki, és szolgáltatásait nem kizárólag a magyarországi járás, hanem a Párkány körüli települések lakossága számára is nyújtja, és ezt egy tudatos stratégia mentén teszi. Esztergom esetében azonban a párkányi testvérvárosi kapcsolat, valamint az Ister-Granum eurorégió és ETT világos kereteket biztosít egy ilyen, minden fél számára előnyös építkezés számára. A jövőben tudatosan be kell vonnia a fejlesztési-tervezési tevékenységbe a szomszédos önkormányzatokat és az ETT-t is.

Esztergom szűkebben értelmezve nagyjából 65 ezer, tágabban, határon túli területeket is beleértve nagyjából 170 ezer fő ellátóközpontja.

A jövőbeni fejlesztések kulcsfontosságú eleme az észak-déli közlekedési folyosó (M100) kiépítése, ami Esztergom és Párkány térségét az M1-es autópályával, távlatban pedig az M7-es autópályával, így tágabb értelemben a hazai gyorsforgalmi úthálózattal kötné össze. Az M100 gyorsforgalmi út így a térségi összekapcsoltság mellett nagyobb, országos elérhetőséget is biztosít Esztergom számára. Ennek az útnak a megépülése azért is fontos, mert a jelentős gazdasági szereplőkkel rendelkező magyar városok közül Esztergomból tart a legtovább elérni a legközelebbi gyorsforgalmi utat. Emellett javítandók a várostérségen belüli közlekedési kapcsolatok is. M100 egyben az V/c részeként a tágabb

Gdansk-Plocej V/c korridorhoz is kapcsolódhat a Mo.-i szakaszon ráfűződve az M1-M0-M6 autópályákra.

Esztergom széleskörű funkciókkal rendelkezik, amelyek jelentős része a határon átnyúló jelentőséggel is rendelkezik, mivel a felvidéki települések többsége (Párkány kivételével) meglehetősen funkciószegénynek tekinthető. Az alábbiakban Esztergom várostérségének lehatárolását az alábbi szempontok alapján vizsgáljuk: közigazgatás, fejlesztéspolitika, oktatás és nevelés, egészségügy, foglalkoztatás, turizmus és szolgáltatások. Az egyes funkciók által kirajzolódó vonzáskörzetek egymástól eltérhetnek, bár általánosságban elmondható, hogy a járási, valamint a határon átnyúló kapcsolatok a legmeghatározóbbak.

2.2.2. Közigazgatási vonzáskörzet

Az Esztergomi járás 2013-ban jött létre, a korábbi Esztergomi és a Dorogi kistérség településeiből. A Járási Hivatalhoz 24 település tartozik, ezek: Annavölgy, Bajna, Bajót, Csolnok, Dág, Dorog, Dömös, Epöl, Esztergom, Kesztölc, Lábatlan, Leányvár, Máriahalom, Mogyorósbánya, Nagysáp, Nyergesújfalu, Piliscsév, Pilismarót, Sárisáp, Süttő, Tát, Tokod, Tokodaltáró, Úny. Esztergom, mint járásszékhely ezen települések számára biztosítja a központi funkciókat, illetve központi szerepköröket A járásban öt település visel város rangot: Esztergom mellett Dorog, Lábatlan, Nyergesújfalu és Tát. Az Esztergomi járás a megye legnépesebbje több mint 91 000 lakossal.

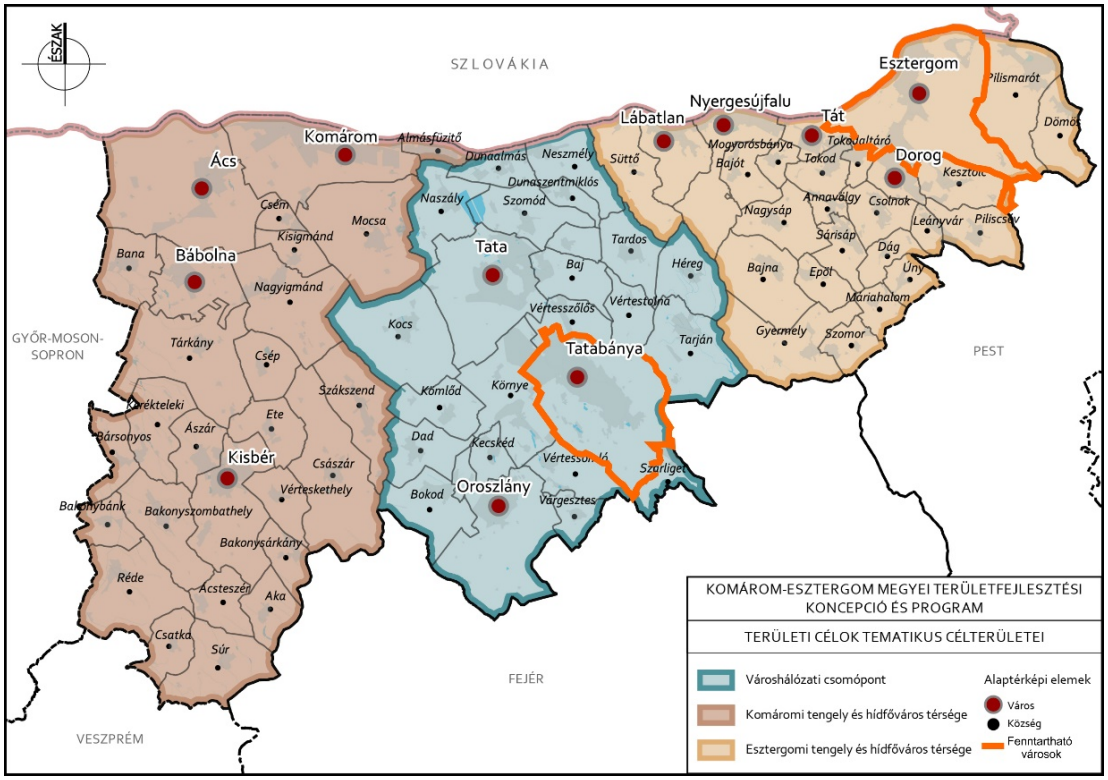
Esztergom és Dömös 2013. július 1-e óta közös önkormányzati hivatalt működtet, amelynek székhelye: 2500 Esztergom, Széchenyi tér 1. A hivatal kirendeltségei:

- Dömösi Kirendeltség: 2027 Dömös, Táncsics Mihály u. 2.
- Esztergom-kertvárosi Kirendeltség: 2509 Esztergom, Damjanich János út 85.
- Pilisszentléleki Kirendeltség: 2508 Esztergom, Hunyadi u. 1.

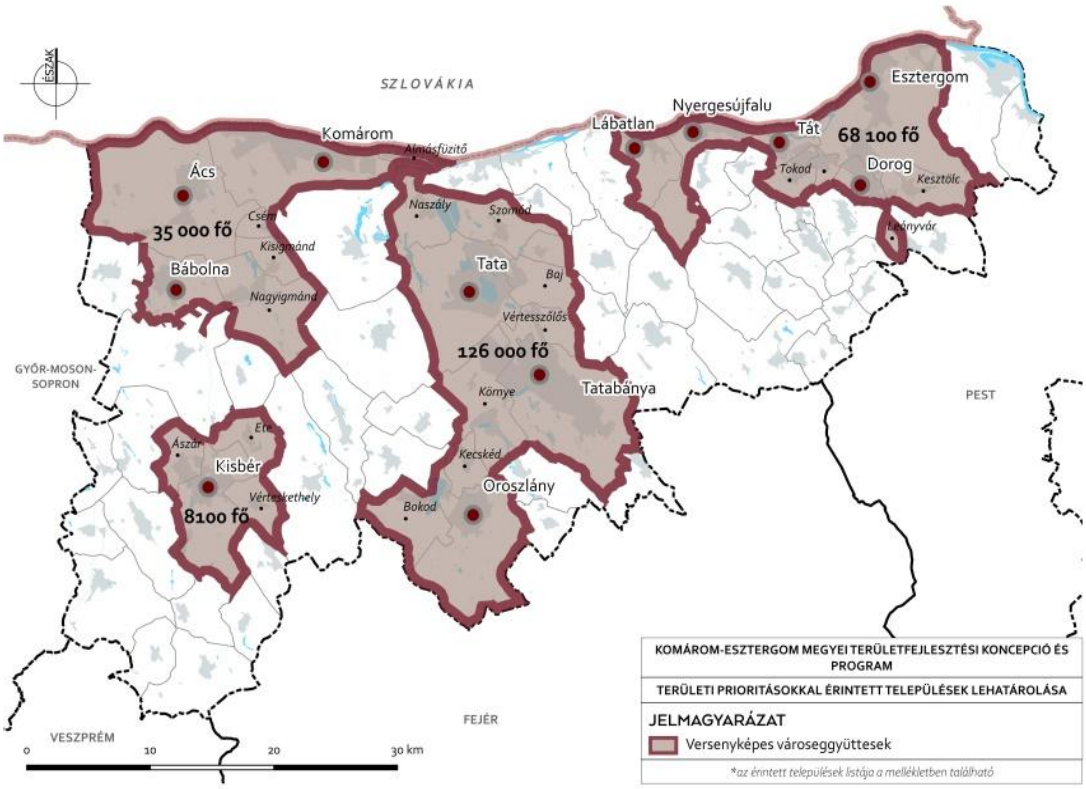
A közös önkormányzati hivatal látja el a hozzá tartozó településeken az önkormányzati törvényben előírt feladatokat.

2.2.3. Fejlesztéspolitikai vonzáskörzet

Komárom-Esztergom megye 2021-ben elfogadott a megyei területfejlesztési és programja kijelöli az esztergomi hídfőtérséget és településeit. Az ehhez kapcsolódó Integrált Területi Programja alapján a város funkcionális várostérsége Esztergommal együtt 7 településre terjed ki. A következő községek kapcsolódnak Esztergomhoz: Pilismarót, Dömös, Kesztölc, Tokod, Tokodaltáró, Leányvár. Ezen kívül szélesebb körben értelmezve Esztergom az úgynevezett Esztergom hídfőváros része. Az FVS kiemelt feladatának tartja, hogy a megyei és országos fejlesztésekkel összhangban fogalmazzon meg fejlesztési irányokat és célokat, ennek érdekében a fejlesztések megfogalmazásakor az FVS a térségi szemléletet, Esztergom fejlesztéspolitikai vonzáskörzetét is figyelembe veszi.

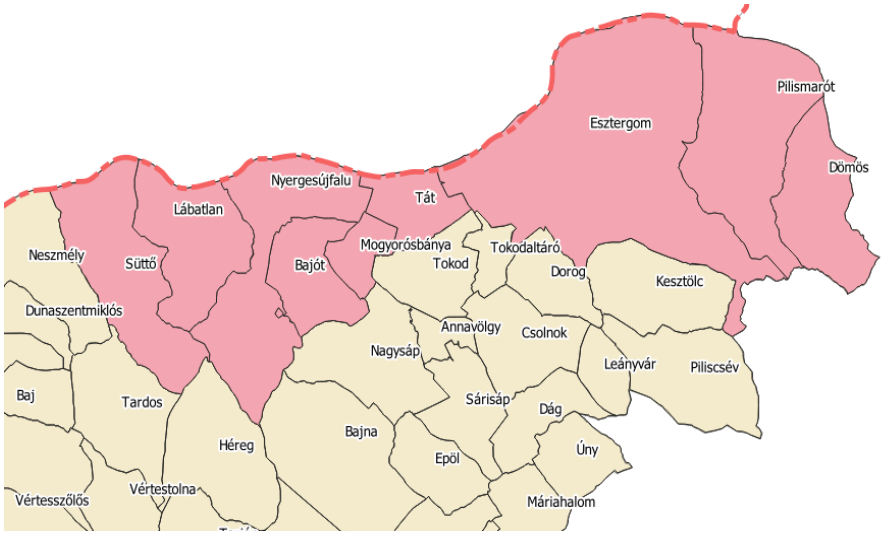

105.ábra: A Komárom-Esztergom megye tervezési térségei. Forrás: Komárom-Esztergom Megye Területfejlesztési Koncepció

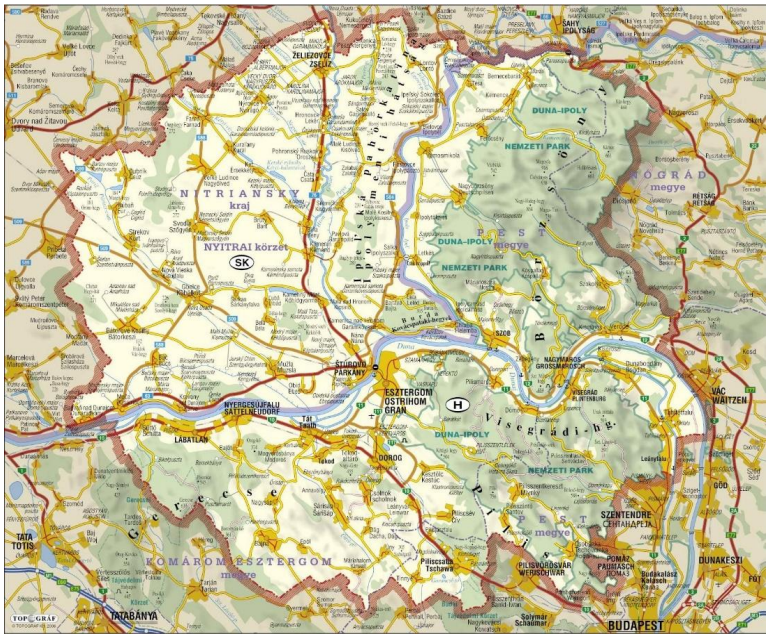
106. ábra: A Komárom-Esztergom megyei Területfejlesztési Koncepció és Program Versenyképes városegyüttes tervezési térségei. Forrás: KEM Területfejlesztési Koncepció

Esztergom aktívan együttműködik a térség önkormányzataival a közös fejlesztések érdekében. Esztergom és Nyergesújfalu Többcélú Kistérségi Társulás: Bajót, Dömös, Esztergom, Lábatlan, Mogyorósbánya, Nyergesújfalu, Pilismarót, Süttő, Tát

107. ábra: Esztergom és Nyergesújfalu Többcélú Kistérségi Társulás területe (rózsaszínnel kiemelve)

A 2008-ban létrehozott Ister-Granum Európai Területi Társulásnak (EGTC) 82 tagja van, ebből 42 magyarországi, 40 szlovákiai település. A Társulás tevékenysége kiterjed a közlekedésfejlesztés (ezen belül kiemelten a határon átnyúló fejlesztések), a turizmus, a helyi termékek támogatása, a gazdaságfejlesztés, a környezetvédelem és az energetika területére.

108. ábra: Az Ister-Granum Európai Területi Társulás. Forrás: istergranum.eu

A társulás területe mintegy 1 806 km^2, lakossága meghaladja a 170 000 főt – ennek mintegy 80%-a magyar anyanyelvű. A kezdetben laza szövetség mára önálló szervezet lett, saját költségvetéssel, munkaszervezettel. A társulás központja Esztergomban található. A területi társulás térségi szemlélete hozzájárul a jövőben ellátandó megyei jogú városi szerepkörök hatékonyabb ellátásához is, hiszen a társulás keretében elindult gazdaságfejlesztés tapasztalatot és jó gyakorlatot biztosít a város számára.

2.2.4. Oktatási-nevelési és művelődési vonzáskörzet

Esztergom hagyományosan iskolaváros. Az alapfokú oktatásban Esztergom nem lát térségi szerepet, ugyanakkor a diákok mintegy 10%-a bejáró. A középfokú oktatásban, amelyet 8 intézmény nyújt, átlagosan 50% körüli a bejáró és kollégista diákok aránya, ők elsősorban a járás településeiről érkeznek.

Az Esztergomi Tankerületi Központhoz a következő települések tartoznak: Bajna, Dorog, Esztergom, Kesztölc, Lábatlan, Leányvár, Nyergesújfalu, Piliscsév, Pilismarót, Sárisáp, Süttő, Tát, Tokod, Tokodaltáró.

Az esztergomi felsőoktatási intézmények vonzáskörzete túlmutat a várostérségen. A városban három felsőoktatási intézmény működik:

- a Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Vitéz János Tanárképző Központja;
- az Esztergomi Hittudományi Főiskola;
- az Érseki Papnevelő Intézet.

A korábban főiskola rangban önálló Vitéz János Tanárképző központ képzései jelentős mértékben szűkültek és ennek következtében hallgatói létszáma is csökkent. A hitéleti képzés is alacsony létszámokkal működik, így összességében a felsőfokú képzésben visszaszoruló jelentőséggel jellemezhető a város. A kedvezőtlen változások ellenére is kijelenthető, hogy Esztergom a térségének elsőszámú oktatási központja. A 2020-ban létrejött Esztergomi Szakképzési Centrum ugyanakkor erősítheti a város térségi szerepét. Az oktatási szerepkör megőrzése és további megerősítése az FVS célja, melyet oktatási- és kulturális infrastruktúrafejlesztés nyomán kíván elérni.

Bár Esztergom a kultúra területén sok szempontból nagytérségi és országos jelentőséggel rendelkezik, a hiányos funkciói miatt e téren nem használja ki a lehetőségeit. Ennek legfőbb oka a kulturális és sportlétesítmények hiánya. A város FVS-ében éppen ezért célul tűzi ki komplex kulturális és rekreációs terek kialakítását, fejlesztését.

2.2.5. Egészségügyi vonzáskörzet

Az Esztergomban található Vaszary Kolos Kórház 2012. január 1-je óta állami fenntartásban üzemel. Számos területen megyei feladatokat lát el, tehát a város szűkebb vonzáskörzeténél szélesebb területi lefedettséggel rendelkezik – ez az egyes ellátások és progresszivitási szintek esetén eltérő. A legtöbb esetben az ellátás a járás területére terjed ki, de például a neurológia vagy a belgyógyászat esetén túlnyúlik azon. A Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő adatai alapján az Esztergomi járáson kívül Visegrád, Piliscsaba, Pilisszentlászló, Pilisszentkereszt, Pilisjászfalu, Pilisszántó, Tinnye, Tök, Csobánka, Perbál, Pilisszentiván, Pilisszántó, Pilisvörösvár, Solymár lakói tartoznak még legalább egy ellátási forma esetében az esztergomi kórházhoz. A megyében az esztergomin kívül még két kórház működik: Komáromban és Tatabányán.

A város egészségügyi vonzáskörzete is átnyúlik a határon, mivel Párkányban csak járóbeteg ellátás található. A szlovákiai oldal betegei számára évente mintegy 200-250 kezelési alkalmat biztosít a Vaszary Kolos Kórház. A kórház a város megyei jogú várossá nyilvánításával még kiemelkedőbb szerepet kap majd, hiszen a megye teljes egészére kiterjedő szolgáltatást kell, hogy nyújtson, ehhez viszont nagyléptékű fejlesztés válik szükségessé.

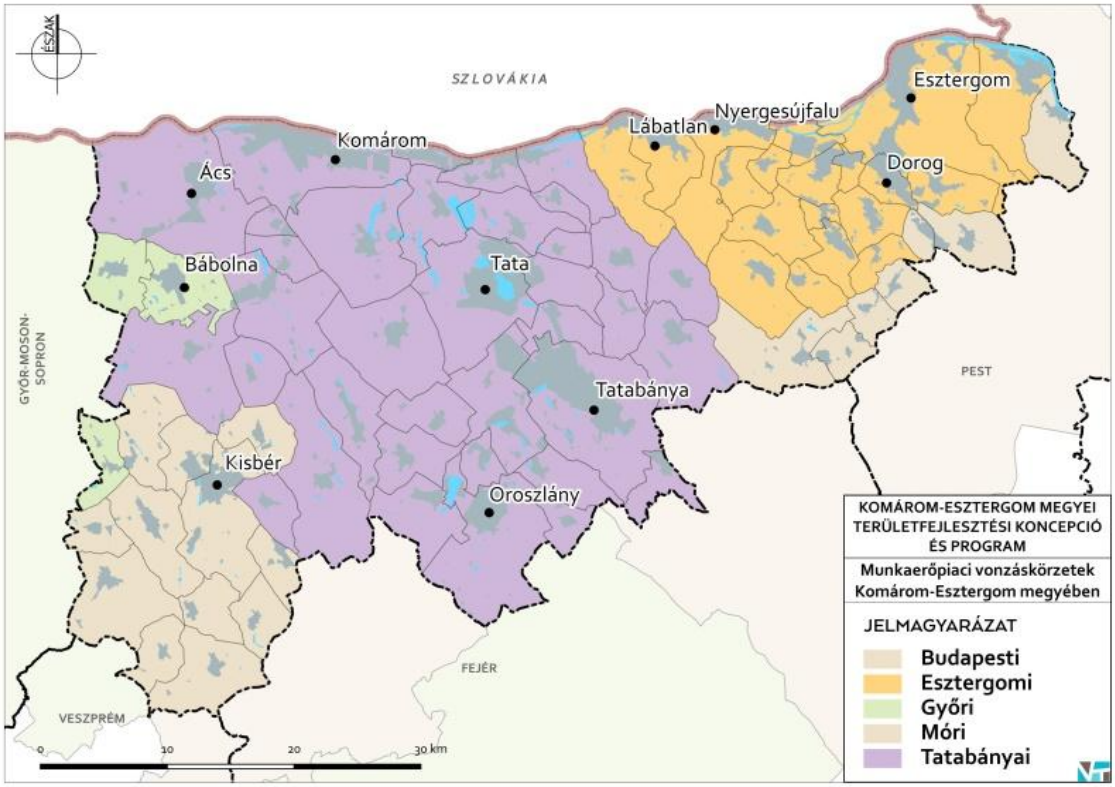
2.2.6. Foglalkoztatási vonzáskörzet

Esztergom pozitív ingázási egyenleggel rendelkezik. A térségben a Suzukira épülő gazdaság mellett a gyógyszeripar, vegyipar, építőanyagipar, a gépipar egyéb alágazatai vannak jelen, de megkezdődött a

zöld és a kreatív ipar betelepülése is. A gazdaságban a munkamegosztás a városok között tetten érhető, a városok múltja, eltérő fejlődési pályája a jövőre nézve is biztosítja az önálló arculatot.

Más munkaerőpiaci körzetekkel összevetve az esztergomiban viszonylag alacsony a belső foglalkoztatás arány, és magas a más térségekbe, elsősorban a fővárosba és agglomerációjába ingázók aránya. Ugyanakkor az elmúlt években város munkaerőpiaci vonzáskörzete bővül.

A várostérség foglalkoztatási vonzáskörzete több központú, Dorog mellett (itt kétirányú ingázás van) Nyergesújfalu-Lábatlan térségét is vonzza. A város ipari parkjában található, elsősorban a járműgyártáshoz kapcsolódó vállalkozások jelentős számú munkaerőt foglalkoztatnak a környező településekről. Az ingázók foglalkoztatottakhoz viszonyított aránya alapján Mogyorósbánya, Dorog, Tokod, Nagysáp, Pilismarót, Tokodaltáró és Tát kapcsolódik a legszorosabban Esztergomhoz: foglalkoztatottak több mint 25%-a ingázott a városba. 15-25% közötti aránnyal Dág, Csolnok, Kesztölc, Sárisáp, Annavölgy, Bajót és Nyergesújfalu rendelkezett. 7 és 15% között volt az Esztergomba ingázók aránya Dömös, Leányvár, Lábatlan, Piliscsév, Epöl, Bajna, Úny, Süttő és Máriahalom esetében. Abszolút számokban Dorog, Tát és Nyergesújfalu szerepe a legmeghatározóbb, innen ingáznak a legtöbben Esztergomba. Dorog az elingázás első számú célpontja. A helyi nagyvállalatok mintegy 30-50 kilométeres körzetből toboroznak munkaerőt – így a vonzáskörzet átterjed Szlovákia területére is. A jövőben a város számára a munkaerőpiaci vonzáskörzet további növekedése egyre nagyobb ingázási terhet okozhat, melynek kezelésére részleges választ ad a már megkezdett közösségi közlekedésfejlesztés, azonban ez csak mérsékelten nyújt megoldást. A COVID idején mintegy 600 szlovák állampolgár dolgozott csak a Suzukiban, ami azt sejteti, hogy ma is jelentős számban vehetnek részt az esztergomi értéktermelésben, azonban erre vonatkozólag pontos adatok nem állnak rendelkezésre.

109. ábra: Helyi munkaerőpiaci körzetek 2011-ben. Forrás: Városteampannon Kft. Forrás: KEM Területfejlesztési Koncepció

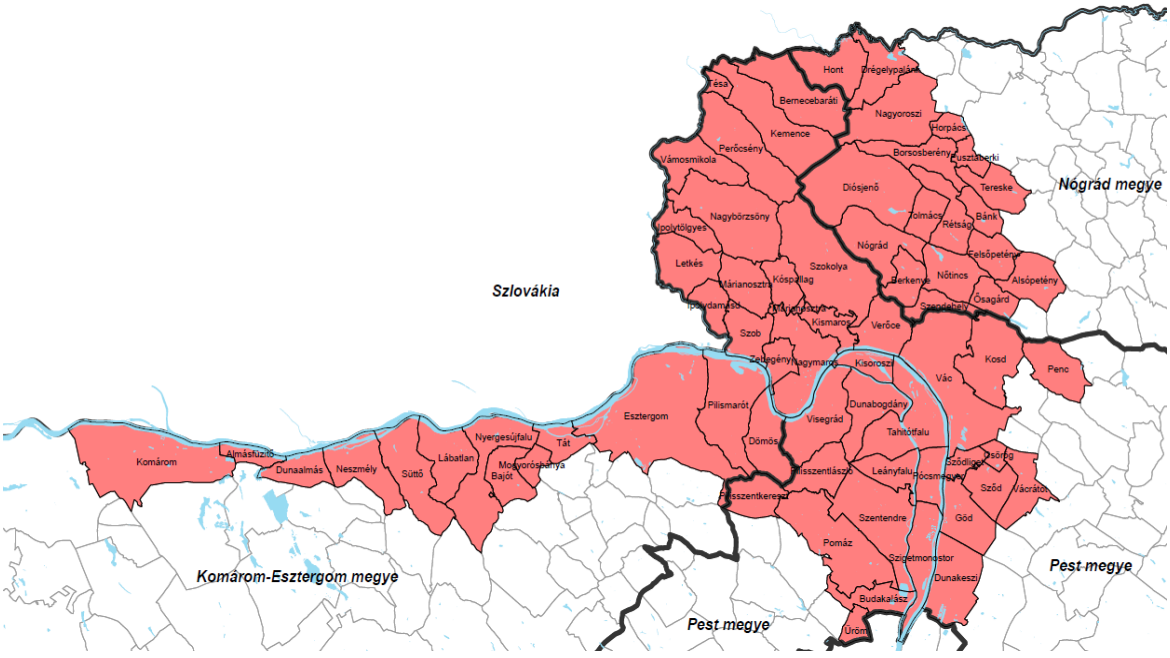
2.2.7. Tatabánya - Esztergom kiemelt járműipari térség és fejlődési zóna

A megye gazdasága jelentős mértékben az európai járműipari vertikum szerves része, melyben Esztergom kiemelt szerepet játszik. Már a városban is megjelentek az újabb, modern piacvezető járműipari alrendszerek telephelyei, melynek további fejlesztése céljából a Kormány 1206/2014. (IV.1.) sz. Korm. határozatában Tatabánya és Esztergom térségét kiemelt járműipari központtá nyilvánította. A zóna partnerei közötti együttműködés megerősítését és intézményesítését a Tatabánya-Esztergom Kiemelt Járműipari Térség és Fejlődési Zóna Nonprofit Kft. létrehozásával erősítették meg. Az NKft. fő feladatai a megyei-térségi gazdaságfejlesztési programok pozícionálása, járműipari projektgazdák, leendő tagok felkutatása, fejlesztési projektek menedzselése, a megyében meghatározó autóipari és autóipari beszállító cégek beruházásainak, fejlesztési törekvéseinek támogatása, a duális képzés megerősítése, összehangolt fejlesztése.

2.2.8. Turisztikai vonzáskörzet

Esztergom turisztikai vonzáskörzetét meghatározza a főváros közelsége és a Dunakanyar, valamint a országhatár menti fekvése. A vonzáskörzet egyrészt kiterjed az Esztergomba látogató turisták lakhelyére, másrészt pedig a turisztikai szolgáltatásokat nyújtó együttműködésekre. A turisztikai kínálatban az Esztergom és Térsége Turisztikai Egyesület (ETTE) révén közösen jelenik meg Dömös, Esztergom, Kesztölc, Párkány, Szob, Tát, Vác, Verőce, Visegrád és Zebegény. Az esztergomi térségben jelentős, több éves működéssel bíró turisztikai szervezet a Dunamente és Térsége Turisztikai Egyesület (DUTE). A DUTE és az Esztergom és Térsége Turisztikai Egyesület között együttműködés van.

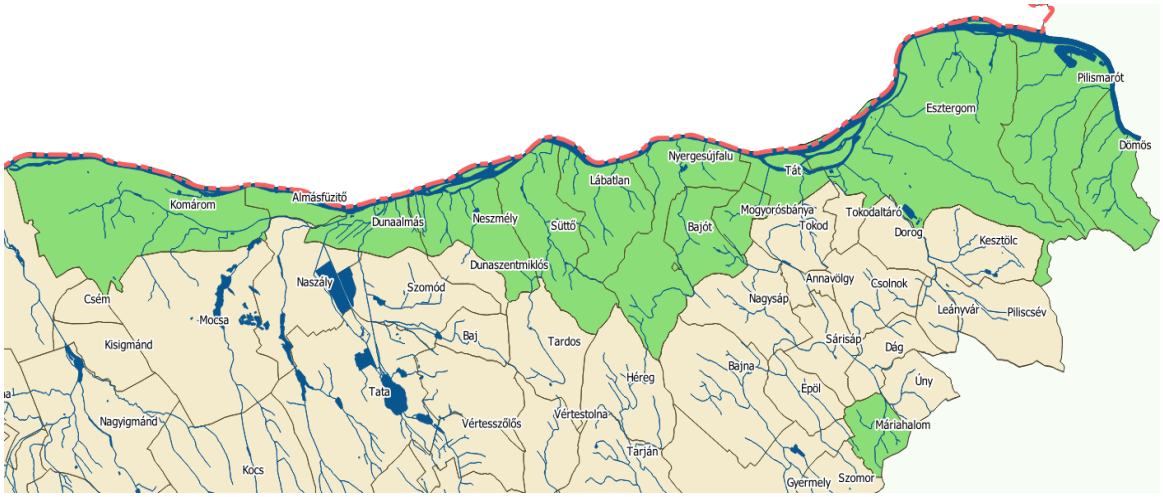
1550/2017. (VIII. 18.) Korm. határozat a Dunakanyar kiemelt turisztikai fejlesztési térség meghatározásáról, valamint a térségben megvalósítandó egyes fejlesztésekről meghatározta a 2017-2030 időszakra vonatkozó stratégiai fejlesztési programot 70 darab Dunakanyar térségébe tartozó településre.

110. ábra: Dunakanyar kiemelt turisztikai fejlesztési térség. Forrás: 1550/2017. (VIII. 18.) Korm. határozat

A Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 – Turizmus 2.0 stratégiához kapcsolódóan kijelölt 11 turisztikai térségből Esztergom a Budapest környéke turisztikai térség része. Ezen belül a Dunakanyar kapcsán aktív és ökoturisztikai kínálat és a történelmi hagyományok kötik össze a településeket. A stratégia célok alapján Budapest és Esztergom kapcsolata erős, és tovább erősíthető a közlekedési fejlesztések (pl. kerékpár, hajós közlekedés), valamint együttműködések, programcsomagok révén.

Turisztikai vonatkozásai vannak a már említett Ister-Granum Európai Területi Társulásnak is, amely a határon átnyúló turisztikai fejlesztések kapcsán közös programcsomagok, tájékoztató anyagok kidolgozását, illetve a hálózatosodás erősítését célozza. A határon átnyúló Podunajsko/Dunamente OOCR a Komárom-Párkány közötti területet érintően a felvidéki és a határon átnyúló együttműködések jelenlévő szereplője a turisztikai piacon. Működési területe miatt a DUTE és az ETTE-tel történő jövőbeni együttműködése pozitív hozadékkal járhat.

111. ábra: A Budapest és környéke turisztikai térség települései Komárom-Esztergom megyében (zöld színnel jelölve). Forrás: Magyar Turisztikai Ügynökség

2.2.9. Szolgáltatói vonzáskörzet

HÍD Szociális, Család- és Gyermekjóléti Központ integrált szociális és gyermekjóléti intézmény, amely a járás 24 településén látja el a család- és gyermekjólléti feladatokat. Emellett a szociális törvény alapján az Esztergomban élő idősek számára nappali ellátást nyújt. A Szent Vince Szociális Otthon Esztergom az ország teljes területéről fogad időseket.

A határon átnyúló közlekedési kapcsolatokat, a várospár kapcsolatot erősíti a 223-as buszjárat, amely Esztergom és Párkány között közlekedik, lehetőséget teremtve a munkavállalási, tanulmányi és szabadidős célú utazásokra.

2.2.10. Kereskedelmi vonzáskörzet

A város kereskedelmi kapcsolatait is befolyásolja a határ menti fekvés: az árviszonyok, árfolyamok alakulástól függően jellemző a bevásárlóturizmus. Esztergom a szűkebb térség kiskereskedelemi központja, ahol több hazai és nemzetközi lánc (Tesco, Lidl, Praktiker) is jelen van szakáruházával. A kereskedelem foglalkoztatási szerepe is fontos.

2.2.11. Agglomerálódás

Esztergom és térsége nem tartozik a KSH által meghatározott agglomerációk közé, azonban fontos hangsúlyozni, hogy Nánától Párkányon át, Esztergomon és Dorogon át Tátig egy körülbelül 65 000 lakosú várostérség rajzolódik ki. Ennek a központi városa a középvárosi szerepkörrel bíró Esztergom. Ennek a várostérségnek a belső kapcsolatait jelentősen erősíti a Mária Valéria híd, aminek köszönhetően a funkciók megosztása jellemző Párkánnyal. A két város komplementer funkciói megmutatkoznak az egészségügyben és az oktatásban is.

	tényező	város szerepe	települések köre	települések száma és/vagy felsorolása
A.) Kötött	közigazgatási egység	megyeszékhely	megye települései	
		járásközpont	járás települési	24 település: Annavölgy, Bajna, Bajót, Csolnok, Dág, Dorog, Dömös, Epöl, Esztergom, Kesztölc, Lábatlan, Leányvár, Máriahalom, Mogyorósbánya, Nagysáp, Nyergesújfalu, Piliscsév, Pilismarót, Sárisáp, Süttő, Tát, Tokod, Tokodaltáró, Úny
	Közös önkormányzati hivatal	közös önkormányzati hivatal központ	A közös önkormányzati hivatalhoz tartozó települések	2 település: Esztergom, Dömös
B.) Rugalmas	agglomerálódás	agglomerációs központ	azon települések köre, ahová a városból jellemzően kiköltöznek a helyi lakosok, akik munkavégzés és szolgáltatások igénybevétele céljából továbbra is a városhoz kötődnek	Nána, Párkány (Szlovákia) Esztergom, Dorog, Tát, Tokod, Tokodaltáró
	foglalkoztatás	vonzásközpont[7][8]	az adott városba irányuló munkavégzési célú ingázás kibocsátó településeinek köre	Erős kapcsolat (7 település): Mogyorósbánya, Dorog, Tokod, Nagysáp, Pilismarót, Tokodaltáró, Tát Közepes kapcsolat (7 település): Dág, Csolnok, Kesztölc, Sárisáp, Annavölgy, Bajót, Nyergesújfalu Gyenge kapcsolat (9 település): Dömös, Leányvár, Lábatlan, Piliscsév, Epöl, Bajna, Úny, Süttő, Máriahalom
	funkcionális	szolgáltató központ	a város által nyújtott alap, és közép-szintű köz- és piaci szolgáltatásokat napi szinten igénybe vevő térségi lakosok települései	Egészségügyi ellátás: Erősebb kapcsolat a járás településeivel (24) Gyengébb kapcsolat: Visegrád, Piliscsaba, Pilisszentlászló, Pilisszentkereszt, Pilisjászfalu, Pilisszántó, Tinnye, Tök, Csobánka, Perbál, Pilisszentiván, Pilisszántó, Pilisvörösvár, Solymár
		szolgáltatói hálózati központok (nem szükségszerűen)	bizonyos térségi szinten szervezett (köz) szolgáltatásokban résztvevő települések köre (társulások pl. szociális gondozás, idősellátás, családsegítés, orvosi ügyelet stb.)	Pilismarót, Dömös, Kesztölc, Tokod, Tokodaltáró, Leányvár
	fejlesztési cél alapon	a térségi fejlesztéseket koordináló önkormányzat (nem feltétlen, hiszen ágazatonként eltérő lehet a központ pl. szennyvízkezelés)	közmű, turisztikai fejlesztések és szolgáltatások, beszállítói hálózatok (jellemzően csak az agráriumban, hagyományos város-vidék kapcsolat-rendszer)	Esztergom és Nyergesújfalu Többcélú Kistérségi Társulás (9 település) Ister-Granum ETT (82 település) Budapest és környéke turisztikai térség települései: Esztergom, Pilismarót, Dömös, Mogyorósbánya, Esztergom, Tát, Nyergesújfalu, Lábatlan, Bajót, Máriahalom, Süttő

[7] Forrás: Pénzes – Pálóczi (2014): Helyi munkaerő-piaci vonzáskörzetek az ezredforduló utáni Magyarországon. TERÜLETI STATISZTIKA, 2014, 54(5): 474–490.

[8] KSH Munkaerőpiaci körzetek Magyarországon c. tanulmány (2017)

2.3. Helyzetértékelés, szintézis

Az FVS helyzetértékelő munkarészében a helyzetfeltárás adatkörére és elemzéseire támaszkodva egy értékelő szintézis jelenik meg, mely az FVS gondolati vonalát meghatározó tervezési dimenziók mentén szerveződő szempontrendszerének bevezetésével fogalmazza meg a helyzetértékelés hangsúlyait. A tematikus helyzetfeltárás széleskörűen számba veszi az adatokat, elemzési szempontokat, és erre alapozva a helyzetértékelés kiemeli azokat a külső és belső folyamatokat, összefüggéseket, melyek az FVS stratégiájának kialakítását meghatározzák és alátámasztják.

2.3.1. Prosperáló város

A prosperáló város a belső erőforrásokat és adottságokat fenntartható és innovatív módon hasznosítja. A külső (gazdasági) környezet által biztosított lehetőségeket és kihívásokat felismerve a gazdasági szereplőket facilitáló infrastruktúra és szolgáltatások biztosításával, következetes befektetés- és fejlesztéspolitikát alkalmazva hozzájárul a helyi vállalkozások versenyképességéhez és a dinamikus, több lábon álló gazdasági struktúra kialakulásához.

Értékelési szempontok	Szakági területek
	A város, várostérség gazdasága
P1: Térségi gazdasági és innovációs ökoszisztéma jellemzői (ágazati együttműködések, térségi hálózatosodás, kulcsszereplők jelenléte, innovációteremtés, innovációterjedés P4: Gazdasági szereplők tőkeereje (magánberuházások alakulása) P5: A helyi gazdaság ágazati szerkezete (vállalkozások ágazati megoszlása)	Esztergom, mint újraiparosodó térség jelentős szerepet játszik a hazai gazdaságban. Tatabánya-Esztergom Kiemelt Járműipari Térség és Fejlődési Zóna tagjaként kiemelt szerep jut a városnak a járműipar és a hozzá kapcsolódó **beszállítói hálózat szervezés**ében, koordinálásában. Kulcsszereplőként jelenik meg a város nagy foglalkoztatója a Suzuki, mely közel 3000 főt foglalkoztat, ebből 670 főt buszoztatnak Szlovákiából. A gazdaságban a jármű- és feldolgozóipar dominál, a közel 13 ezer foglalkoztatott nagyjából fele ebben a szektorban dolgozik. **Alapvetően autóiparra épül a gazdaság**, az **idegenforgalomban jelentős fejlesztések** valósultak meg a közelmúltban, viszont megtérülésük a Covid miatt még nem mérhető. A társas vállalkozások és az egyéni vállalkozások, a kkv-k aránya alapján a városban pár húzónévre alapoz a gazdaság, mely csökkenti ugyan a gazdaság stabilitását, azonban **az elmúlt évtizedben egyre szélesebb körű beszállítói hálózat és helyi kis- és középvállalkozás csatlakozott be az autóipari értéktermelési láncolatba.** A városnak közép- és hosszútávon is célja, hogy **biztosítsa a több lábán állás**át, így az autóiparon és a hozzá kapcsolódó tevékenységeken kívül kiemelten kezeli a turizmus és vendéglátáshoz kapcsolódó tevékenységeket, illetve nagy hangsúlyt kíván a jövőben is fektetni az oktatásra és képzésre. **A gazdasági szereplők és az egyetemek közötti együttműködés egyre fontosabbá válik**, melyre nem csak a városvezetés, de a helyi vállalkozások részéről is igény van. A város elkötelezett a helyi kisvállalkozások, helyi kézműiparhoz kapcsolódó tevékenységek támogatása mellett. A város és térségének gazdasága szempontjából a **Nyugat-Magyarországi gazdasági zóna** létrehozásában és közös fejlesztésében a jövőben a város számára előnyt jelenthet. Mindez a gazdaság diverzifikációjához járulhat hozzá, főleg azért, mert a MJV-k kiemelt szerepkörrel bírnak saját és térségük fejlesztésében. **A szlovákiai gazdasági kapcsolatok erősítése** szükséges, ugyan jelenleg is aktív kapcsolat van a gazdasági szereplők között, azonban ez főként a munkaerő oldaláról erős, míg a kooperáció és a koordinált termelés esetében még nem kellően kiforrott. A jövőben a határon átnyúló hálózatosodás a gazdasági szerkezet

	kiegyensúlyozottabbá válását, illetve a város térségi szerepkörének erősödését hozhatja. Problémaként jelentkezik, hogy a foglalkoztatottak egy jelentős része **alacsonyan képzett, főként betanított munkát végez**, az összeszerelés és gyártás a kevésbé innovatív munkalehetőségeket biztosít. Ennek ellensúlyozására az Esztergomi Ipari Park területén a tudományos és technológiai transzfer ágazatok megtelepedését segítik elő. Az elmúlt években számos sikeres pályázat járult hozzá **a hatékonyabb és innovatív hálózatok** kialakítására is. A város elkötelezett a formális és informális gazdasági kapcsolattartás mellett, így számos lehetőség segíti a **hálózatosodást és a kapcsolatépítés**t, melynek gyakran a facilitátora maga a város. Gazdasági szereplőként nagyban segíti a várost számos nagyvállalat, jó az együttműködés, és az utóbbi években egyre komolyabb **együttműködési szálak vannak az ipari parki szereplők és a város** között. Létezik egy gazdasági kerekasztal, amit a polgármester létrehívott. Társadalmi felelősségvállalási (CSR) politikájuk arra épül, hogy a helyi rendezvényeket, szervezeteket, sportegyesületeket, kultúrát támogassák a cégek. **Együttműködés a jövőben a vállalkozók szélesebb körének megszólításával javasolt** fontos lenne, hogy az egészségügyet és a szakképzés fejlesztése szempontjából is rendkívül fontos oktatást is támogassák a helyi vállalkozások**.** Sok, helyben működő cég már fejlett digitális megoldásokat alkalmaz, egyik oka ennek, hogy a tapasztalható demográfiai folyamatok hosszú távon nem teszik lehetővé a hatékony toborzást és ezért már sok esetben hosszabb távon az **automatizáció**t szeretnék kialakítani. A régióban jellemző munkaerőhiány miatt **nem munkaerő-, hanem inkább fejlett technológia-intenzív iparágak bevonzása szükséges**. A **tudásintenzív gazdasági ágazat**okban, ahol a helyhez kötöttség kevésbé számít, tehát a kreatív iparban, a tervezésben, kutatásban, egy olyan inspiráló helyszín, mint Esztergom kiváló lehetőségekkel rendelkezik, ha megfelelő színvonalú lakhatást tud biztosítani az ide költözőknek. Mindez hozzájárulna a tudásintenzívebb, innovatív munkahelyek megteremtéséhez, egy innovatív környezet kialakításához. **Fejlett, nem munkaerő-intenzív és CO_2 semleges technológia alkalmazása és beruházás szükséges**, hogy a település vállalkozásaival versenyben lévő más kelet-európai helyszíneket magunk mögé tudják utasítani. Ebben szükség van az önkormányzat és a kormányzat támogatására is. A közös **energetikai együtt gondolkodásra** lenne szükség az ipari szereplők és az önkormányzat között. **Önfenntartó város** energetikai szempontból kívánatos lenne, ennek a személyi hátterét is érdemes lenne biztosítani, ebben a város szerepet vállalhat különböző zöld városfejlesztési és energetikai szakértői, tanácsadói pozíciók meghirdetésével. Mindez segíthet az ipari termelés **energetikai egyensúlyának megteremtésében.** A turizmus esetében kiemelten fontos, hogy a jövőben **a turizmusfejlesztés ne csak a Bazilikáról szóljon**. A megyeszékhelyek turisztikai kínálatát alapul véve, sokkal nagyobb turisztikai kínálattal rendelkezik, mint sok megyei jogú város. Ezeket szükséges kiaknázni, mert jelenleg ezek a potenciálok még kihasználatlanok. Ugyan Esztergom a Dunakanyar része, de elsőre nem ez jut az emberek eszébe a városról. A Bazilika miatt idejön 5–700 ezer ember évente, azonban ezen túl szükséges lépni a jövőben. **Esztergom továbbra is csak egynapos kirándulás**ra vonzza ide az embereket. A nagy világdesztinációk melletti mellékdesztinációk (Firenze / Assisi, Párizs / Versailles, Madrid / Toledo, stb.) példája mutatja: a turisták kimennek, de nem alszanak ott. A másik aspektusa a turizmus fejlesztésének a regionális gondolkodás, hogy a régió települései egy közös turisztikai kínálatot fogalmazzanak

	meg. Nána, Párkány, Esztergom, Tokod, Tokodaltáró, Tát egybe vannak épülve: ez egy település valójában. **A turisztikai hálózatosodás**, a megyei aktív és ökoturisztikai fejlesztésekben érintett Duna-menti településekkel való együttműködés nem csak a megyei tervek szerint indokolt, de a Budapest és térsége turisztikai régió keretében is elvárás. Az ökoturisztikai és aktív turizmusfejlesztési beruházásokban a város így számos potenciális együttműködési lehetőséggel rendelkezik, mint a turisztikai térség, mind a határon átnyúló együttműködések szintjén. Esztergom turizmusában **meghatározó szerepet játszanak az ide látogató szlovák turisták.** Ezek jelentős része Párkányban tölt egy-egy hetet, az ottani termálfürdő vendégeként. A fürdő vonzerejét jól jellemzi, hogy a május 1-től szeptember 30-ig terjedő szezon alatt 300 ezernél is több vendégéjszakát generál a szomszédos városban. Ehhez képest az esztergomi éttermekben **alig találni szlovák étlapot, szlovákul beszélő felszolgálót, és hiányoznak a szlovák nyelvű tájékoztatók, idegenvezetők**. Ez egy olyan kardinális hiányosság, melyen javítva sokkal vonzóbbá válhatna a település a szlovák turisták számára. A város jelenleg is kialakulóban lévő rövid ellátási lánccal rendelkezik, mely elősegíti a helyi termékek piacra jutását illetve csökkenti a karbonlábnyomot is. Esztergomban **működik az országban az egyik legjobb bevásárló közösség** (Kiskosár néven). Az Ister-Granum ETT-vel együttműködve a bevásárló közösséget működtető Esztergomi Környezetkultúra Egyesület **az eurorégiót lefedő helyitermék-klasztert fejleszt**, amelynek keretében több mint 600 őstermelőből és kézművesből álló adatbázist alakítottak ki. Az értékesítési rendszer kialakítása folyamatban van, 2023-ra elkészül.
P2: A humán erőforrás jellemzői (egészség, tudás, életminőség, munkaképes korúak száma, ingázási adatok) és azok viszonya a helyi gazdaság igényeihez [munkaerőpiac keresleti és kínálati oldala, mennyiségi és minőségi jellemzői)]	A tendencia azt mutatja, hogy **a térségben erős munkaerőhiányt tapasztalnak** a vállalkozások, és úgy prognosztizálható, hogy Szlovákiából már nem lesz munkaerő az ottani feltételek javulása miatt, emellett a régióban szintén végesek a lehetőségek munkaerő szempontjából. A munkaerőhiány mérséklésében az **Ister-Granum együttműködésben**, annak működési területében rejlő lehetőségek kiaknázásában számos potenciál van, mind a munkaerő bevonzása, mind pedig a munkamegosztás és a beszállítói hálózatok kiépítése terén. A Vállalkozók Esztergomért Egyesület 15 évvel ezelőtt még 32 ezer lakossal számolt, ma már a lakosság 29 ezer, 10 %-os a lakosságszám csökkenése. **Inkább a fiatalok, és inkább az egyetemi, felsőfokú oktatás hiánya miatt költöznek el.** Stabil felsőoktatási intézmény nincsen a térségben, munkahely van, de megfelelő, a munkahelyekhez illeszkedő felsőfokú oktatás nincs. Ennek következtében a munkaerőpiacon arányaiban még nagyobb hiány alakul ki a magasan képzettek körében. Esztergom kisváros, így nem tudják a vállalkozások csupán a városra alapozni a HR politikájukat, a dolgozók nagy hányada, akár 18-20 % is Párkányból jön egyes cégekhez. **A vállalkozások nem a városra, hanem a régióra tekintenek** toborzási körzetként. **Korábban a fejlesztések miatt a létszám növelése volt a cél, jelenleg a dolgozók megtartása. A lokális munkaerő a lojális munkaerő,** így mindenképpen cél, hogy jó legyen Esztergomban és a környéken élni a dolgozóknak.
P3: Gazdasági igényeken alapuló humán infrastruktúra, oktatási-nevelési intézményrendszer jelenléte (duális	A helyi szakiskolákkal relatív aktív az együttműködése a gazdaságnak, a vállalkozások keresik a lehetőséget, hogy megjelenhessenek az oktatásban. De ehhez fejleszteni kellene az oktatást, hogy átkerülhessenek a gyerekek az iskolapadból a munkaerőpiacra. **A jelenleg oktatott technológiák, a gyakorlati oktatás korszerűtlenek**, ehelyett nagyon sok cégnél már digitális 3D lézerrel, kovácsolt acél hotforming berendezésekkel dolgoznak, ezekre kellene felkészítenie

oktatás, szakképzés, digitális készségek, bölcsődei/óvodai ellátás biztosítása a munkavállalóknak)	a tanulókat az oktatásnak. Elindult egy együttműködés évekkel ezelőtt egy **tanműhely létrehozására** is, de ez nem lett sikeres, mert nem tudták a tanmenethez illeszteni az elképzeléseiket, **az oktatás kötött tematik**ája miatt. Ez nem az önkormányzaton és nem az iskolán, nem a vállalkozókon múlott. Van Esztergomi Szakképzési Centrum, ami nem megyei irányítással működik és megtalálja a vállalkozásokkal a kapcsolódási lehetőségeket, ami mind a két oldal igényeit és lehetőségeit kielégíti és kiaknázza. **A probléma az emberanyag, a diákok felkészültsége, tudása, motiváltsága**. **A szakképzési hozzájárulás direkt támogatási form**ája nagyon hiányzik a rendszerből. Ennek segítségével a vállalkozások, támogatás formájában, helyben tudnák elkölteni ezt az összeget és befolyásolhatnák, hogy milyen fejlesztésekre fordítsák azt. Ez nagyon jó helyi együttműködésekre lehetne forrás. Az oktatás színvonala gyakran nem olyan szintű, amit a cégek elvárnak, a szakmát tanulók gyakran **pályát váltanak**, van, hogy rögtön a végzés után, vagy nem alkalmasak a munkavégzésre, vagy **külföldre mennek**. Jelenleg alulfinanszírozott a szakoktatás. A Mercedes Kecskeméten létrehozott esete jó példa lehet, ahol magániskolát alapítottak, mely rendkívül professzionális és kielégíti az ipar munkaerőigényét. A **térségben működő autóipari cégek közösen is indítanának magán szakiskola létesítését**, ha az Önkormányzat partner lenne benne. A Suzukié jelenleg az egyetlen **vállalati óvoda** Esztergomban, ami egy helyi magán óvodával együttműködik egy külső óvodai szolgáltatás keretében biztosítja ezt a szolgáltatást a dolgozóinak. Ez követendő példa lehet, mellyel bővülhet a város vonzereje további gazdasági szereplők számára. A városban jelenleg működő **bölcsőde és óvoda bővítése** elősegítené a városban és térségében a helyben tartást és növelhetné a beköltözést. Jelenleg az épületek átlagos állapotúak, további **felújítást igényelnek** az intézmények, melyekben a kor igényeihez alkalmazkodó, digitális átállást is segítő eszközök beszerzése lenne kívánatos. Esztergomban a helyi adottságok, a hátrányos helyzetű rétegek jelenléte kapcsán az oktatásban a tanodáknak is van létjogosultsága, melyek működése hozzájárulhat a képzett munkaerő biztosításához a jövőben. Ehhez kapcsolódóan fontos a pályaorientációs tevékenységek támogatása, minél sokrétűbb és hatékonyabb alkalmazása az oktatás területén. A jelenlegi gazdasági struktúra alapján nagy szükség lenne **felsőoktatási műszaki képzés**re, gépész, mechatronikus, vagy bármi hasonló szakra. Jelenleg a foglakoztatók nagyon **ki vannak téve a budapesti munkavállalóknak**, mérnöki, irodai munkavállalói szinten a dolgozók egy része Budapestről és a budapesti agglomerációból jár dolgozni. Nagy az igény felsőfokú műszaki képzésre. A megyei felsőfokú műszaki képzés létrejöttét támogatni tudná, ha Esztergom lehetőséget látna abban, hogy a tatabányai Edutus Egyetemmel működjön együtt. Érdemes lenne megfontolni, hogy tudná-e, illetve hogyan tudná **a város a vállalkozásait az Edutussal való együttműködésre ösztönözni**, segítené-e a település fejlődését, ha a Tatabányán tanuló diákok a duális képzés lehetőségével élve Esztergomban kapnának gyakorlat megszerzésére lehetőséget. Tatabányán is hasonló a helyzet, mint Esztergomban. A két városnak ezügyben közösen kellene a megyével összefogva lépni és az Edutus bázisán ezt fejleszteni, akár esztergomi kihelyezett karral is, az érdekelt vállalatok bevonásával, ösztöndíjrendszer kialakításával. A műszaki képzés mellett az **idegenforgalmi képzés feltételeinek a megteremtése** is a város és térsége szakemberhiányát mérsékelhetné.
P6: A helyi gazdasági infrastruktúra helyzete	Az alapvetően autóiparra épülő gazdaság (Suzuki és közvetlen, valamint közvetett beszállítói) a térségben **egyedülálló méretű**, azonban infrastruktúráját illetően

(kereslet-kínálat, közművesítettség, ipari parkok, iparterületek jellemzői)	jelenleg **nem túl fejlett** ipari park integrálja a szereplőket. **Jelenleg az ipari parknak nincsen menedzsmentje.** Annak érdekében, hogy újabb vállalkozókat vonzhasson be a város az ipari parkot önállóan kezelő stratégiaalkotó professzionális önkormányzati cégre, vagy részlegre van szükség, aki kezeli a meglévő szereplőket, illetve vonzza az újakat. Egy városfejlesztési cég keretében is meg lehetne a szolgáltatásfejlesztést, a közösségfejlesztést és a regionális együttműködés koordinációját valósítani. Van egy arculati kézikönyve az ipari parknak, de nincs annyira markánsan megkülönböztetve más egységektől, ezt erőteljesebben lehetne hangsúlyozni. Az ipari park területén van egy hatalmas kamion terminál lebetonozva, ami nem működik. **A dolgozói parkolási lehetőségek is korlátozottak**. Ezt a meglevő leaszfaltozott területen lehetne infrastruktúrafejlesztéssel továbbfejleszteni. Az **ipari park szünetmentes, átmeneti, backup megoldásokkal jelenleg nincs felszerelve**, és ha megáll a termelés, akkor a Mercedesnél, vagy Győrben is megáll, mert rövidek a termelési láncok. Bár a vállalatok megpróbálják cégen belül kiegyensúlyozni az ingadozásokat, de még erre nincs együttműködés az ipari park szereplői között. Ilyen jellegű továbbfejlesztése az ipari parknak mindenképpen indokolt lenne. A rendkívül érzékeny **energia ellátás**i, zöld energiatermelési- és kiegyensúlyozási kérdésekben is **összehangolt stratégiára van szükség**. A városban az ipari parkon kívül számos ipari terület, vagy ipari hasznosításba vonható barnamezős terület van még, melyek jelenleg alulhasznosítottak, használatuk kevésbé koordinált. További lehetőséget kínál a vasúti közlekedés révén egyórás közelségben fekvő budapesti belváros abból a szempontból is, hogy Esztergom gyakorlatilag egyfajta elővárosi szerepet játszik. Amennyiben a polgári élet feltételei kialakulnak, az kedvező klímát teremt ahhoz, hogy főként olyan iparágak fiatal képviselői telepedjenek le a városban, akik számára a munkahelyhez kötöttség kevésbé lényeges (programozók, kreatív ipari vállalkozások). Az ő számukra prémium kategóriás lakóövezetek kialakításával lehetne megfelelő ajánlatot tenni. **A home office**, a rugalmas munkavégzés lehetőségeinek biztosítása előnyt jelenthet az ipari irodai munkavállalók számára. Esztergom pedig kiváló környezetet nyújthat a távmunkában dolgozók számára, ennek lehetőségeit a jövőben mindenképpen szükséges hatékonyabban kiaknázni. Esztergomban lehet az ország első **„Virtuális gazdaság ipari parkja a főváros közelében”.** **A munkásszállások, munkásszállók** létesítése országos szabályozás született, mely elősegíti a munkavállalók elszállásolását a munkaerőhiányos területeken. Esztergomban a helyi építési szabályzatban lehetőséget ad a város munkásszállások létesítésére. A munkásszállások a munkakörülmények javítását is szolgálnák, mely hozzájárulna a munkaerőhiány csökkentéséhez. A lakhatásban **a bérlakások építésének hiánya gátolja a munkavállalók letelepedését**, így a jövőben szükséges nem csak munkásszállókat, de jó minőségű, különböző családi élethelyzetekhez alkalmazkodó bérlakások építése, az épületállomány megújításával, létrehozása. Az Önkormányzat **inkubátorház**at létesítve a partereket össze tudja hozni, azonban ez önmagában nem elegendő. Megindult az ipari park reklámja és „kikínálása” a piaci szereplők felé. Mindez a jövőben erőteljesebben kell, hogy megjelenjen a város PR tevékenységei között.

	A **város úthálózata felújításra szorul**. Nagyjából a város 70%-ban az úthálózat rossz állapotú. Éves szinten 300-400 millió infrastruktúrafejlesztés szükséges annak érdekében, hogy ez a közeljövőben változhasson. A használaton kívüli ingatlanok, **barnamezős területek bevonása a város gazdasági és társadalmi vérkeringésébe** jelenleg alacsony fokú, így ezen a téren közép-hosszútávon beavatkozások szükségesek.
A város, várostérség szolgáltatási mixe	
P7: A helyi gazdaságot kiszolgáló szolgáltatási mix jelenléte (fejlett üzleti szolgáltatások elérhetősége, a munkavállalók gyerekei számára bölcsőde/óvoda stb.)	A fehérgalléros dolgozók ideköltözésben számos probléma merül fel, mely a város kiszolgáló-szolgáltató jellegéből adódik. Az ingatlanárak magasak, **a vásárlási lehetőségek korlátozottak,** az eladó házak, lakások állapota nem megfelelő, a városban kevés a szórakozási lehetőség, színház, mozi, bevásárlóközpont, jó iskola a gyereknek kulcskérdés. Rendezett településkép részben hiányzik. A város kórházának felújítása és szakmai oldalról elismertté válása itt esszenciális pont. **A belváros épületeinek, az utak felújítása elengedhetetlen a jobb városi szolgáltatások nyújtásához**. Jelenleg még nincs olyan állapotban a város, hogy ezeket a szolgáltatásokat, szempontokat megtalálják az idevándorolni kívánók az elvárt színvonalon. A **dolgozók szállítása** jelenleg igen nagy hiányossága a városnak, hiszen rengeteg privát cég saját költségen vagy kiszervezett cégeken keresztül valósítja meg a munkavállalók szállítását. **Koordináltabb szállíttatás**sal csökkenne az utak leterheltsége, a környezeti terhelés, ezért a város zöldítése irányában is nagyon sokat jelentene, azonban fontos megjegyezni, hogy a vállalatok műszakváltásainak időzítése nem kedvez egy ilyen megoldásnak, se az ingázók lakóhelyének területi elhelyezkedése nem könnyíti meg egy ilyen rendszer kialakítását. A vállalkozások körében egyértelműen van igény a helyi termékek, szolgáltatások előállításának támogatása. **A megyei jogú várossá való nyilvánítás a jövőben a városban szolgáltatások fejlődését fogja eredményezni**. Várhatóan tovább folytatódik a minőségi kultúra fejlesztése. Esztergom az ország „rendezett, tisztaszobája", ezt viszont tükröznie kell a városnak is, ehhez azonban szükséges egy széleskörű épületállomány-fejlesztés és infrastruktúrafejlesztés is. Esztergom nem pusztán a munkahelyek, az oktatás, az egészségügyi, kereskedelmi és kulturális stb. szolgáltatások nyújtásával kell, hogy erősítse térbeli súlyát, hanem **tudatosan be kell vonnia a fejlesztési-tervezési tevékenységbe a szomszédos önkormányzatokat és az ETT-t is.**
Az önkormányzat gazdálkodása	
P8: Önkormányzat településfejlesztési forrásainak összetétele, s az elmúlt 5 év tendenciái a saját forrás és a támogatások megoszlását is vizsgálva P9: Önkormányzati település- és gazdaságfejlesztési	Az esztergomi ipart a helyi műszaki szürkeállomány vonzotta ide, a beszállítók vagy önerőből, vagy a szocialista ipar romjaiból alakultak ki, jelentős önerő befektetéssel. Az elmúlt évtized gazdaságfejlesztése **elsősorban a nagyokat támogatta vissza nem térítendő megerősítésekkel, adókedvezménnyel, út és vasútépítéssel**, amiből **a kicsik is profitáltak**. Az elmúlt tíz esztendőben a Településfejlesztési Operatív Programok, a Telepfejlesztési és Vállalkozásfejlesztési hozzájárulások (Széchenyi terv) számos szinten és mértékben segítette a növekedést. Az önkormányzat kiegyensúlyozott költségvetéssel gazdálkodik, amelyet Európai Uniós és hazai pályázati forrásokkal egészít ki. A város az elmúlt években jelentős mennyiségű **Európai Uniós pályázati forrás**t tudott igénybe venni. A jövőben ezek a források kiegészülhetnek **a kormányzati Modern Városok Program** keretében felhasználható állami támogatásokkal. A pályázati források nyújtanak fedezetet az

együttműködések bemutatása	infrastrukturális beruházások és számos szociális és társadalmi probléma megoldását támogató projekt megvalósítására. A **közfoglalkoztatási program**, a segélyezési rendszer, valamint a lakás- és helyiséggazdálkodás segítségével igyekszik a halmozottan hátrányos helyzetű társadalmi rétegek esélyegyenlőségét biztosítani. A város **a megyei foglalkoztatási paktum részeként** a 2018-2021-es időszakban közel háromszáz munkavállaló munkaerőipaci reintegrációját segítette elő. A jövőben is szükséges az együttműködés fenntartása. Esztergom Megyei Jogú Város csatlakozott a **Megyei Jogú Városok Szövetség**éhez. A határon átnyúló együttműködéssel párhuzamosan a hazai városok közötti együttműködés is erősödik, mindez az érdekérvényesítő képességét is növeli. A 21. században a **kommunikáció és kooperáció** válik a legfontosabbá és a határon átnyúló együttműködések mellett a hazai, belső együttműködések rendszere is felértékelődik. Az önkormányzat **határon átnyúló együttműködésekben** is részt vesz Interreg-projektek és testvérvárosi kapcsolatai révén, ezen felül több civil szervezetet is támogat, amelyek a közszolgáltatások biztosítását, a város kulturális és sportéletének előmozdítását segítik. Kiemelt szerepet vállal az Ister-Granum régió fejlesztésében. **Testvérvárosok együttműködése**, tapasztalatcseréje gazdaságélénkítő hatással is bír. A gazdaságélénkítés mellett a közösségi szerepköre is jelentős, mert ennek segítségével a „hétköznapok szintjére is sikerül levinni” a gazdasági kooperációt. Az önkormányzat szorosan együttműködik a roma, német, lengyel és szlovák **nemzetiségi önkormányzatokkal** is. A nemzetiségi önkormányzattal nem, de történeti múlttal rendelkező nemzetiségek is a város jövőbeli fejlődésének alapját adják (örmények, bolgárok), így a város ezekre a kisebbségekre is számít a jövő városfejlesztésében. Negyedévente, félévente van **kerekasztal megbeszélés** a legnagyobb gazdasági szereplőkkel, vállalkozásokkal, de az elmúlt időszakban volt már több KKV-s megbeszélés is. Mindezt a jövőben lehetne még tovább fejleszteni. Szorosabb gazdasági kerekasztalra lenne szükség, melybe kamarák, civil szervezetek is bevonhatók, ezáltal sokkal széleskörűbb együttműködés valósulhat meg.

2.2.1. Zöldülő város

A zöldülő város valósítja meg a zöld átállást, melynek részét képezi az éghajlatváltozás hatásainak mérséklése, illetve ahhoz való alkalmazkodás, az erőforrások fenntartható használata, a körforgásos gazdaságra való átállás, szennyezés megelőzése, és a környezeti ökoszisztémák védelme.

Értékelési szempontok	Szakági területek
	Zöld hálózatok és klímaváltozás
Z1: Zöld hálózatok és zöld szolgáltatások térségi kiterjedése: energiatermelés és tárolás kiépítettsége, körforgásos gazdaság jelenléte, a városban elérhető éghajlatváltozáshoz történő alkalmazkodást ösztönző tevékenységek bemutatása	**Esztergom a klímaváltozás okozta hatásoknak fokozottan kitett**. Ezen belül is az árvízvédelem első rendű feladat, mely megoldásra kell, kerüljön. Ebben Esztergom a túlparton elhelyezkedő Párkánnyal szemben még óriási hátrányban van, azonban elindult a város árvízvédelmi beruházásának a megvalósítása, mely új fejlesztési irányokat és lehetőségeket kínál a település számára. Például a városba vezető két főútvonal (11, 111) árvízvédelmét is biztosítja Esztergom–Tát irányban. Így az város és a környező települések, valamint egyes városrészek közötti elérhetőségi kapcsolat is biztonságossá válik. Nem csak a Prímás sziget, de kertváros irányában nagy mértékű területek ármentesítése is megtörténik válik, amely alapul szolgál ezen területek további fejlesztéséhez, emelt szintű hasznosításához. A projekt megvalósítása lehetőséget jelent és alapul szolgál több tervezett fejlesztési elképzelés, célkitűzés megvalósításához is. (pl. régi védvonal menti árvízvédelmi fal megnyitásával Kis-Duna élhetőbb megközelítése. **A település jelenleg nem rendelkezik városi klímastratégiával és SECAP-pal, amit mindenképpen szükséges a jövőben elkészíteni**. Ezen dokumentumok hiányában a település ugyan már jó lépéseket tett a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás irányába, azonban a mitigációs és az adaptációs út elején jár csak. **A város nem rendelkezik integrált vízgazdálkodási tervvel**, melynek hiányában a városi vizek védelme és a vizek helyben tartása nehezebb. **Ezen dokumentum elkészítése a jövőben szükséges.** **A város kék infrastruktúrája által biztosított lehetőségek kevésbé kiaknázottak**. A városban 17 aktív forrás van, mely 25-29 Celsius fokos hévizet ad. A termálvíz segítségével a város egyrészt a belváros fűtését, másrészt az aktív források nem tárolt vizének tárolását megoldva az egész város nyári locsolását meg lehetne oldani, és legalább a belvárosban több ivókutat lehetne létesíteni a források vizének közvetlen bevezetésével. A klinikai vizsgálatok eredményei alapján 2006-ban gyógyvíz minősítést kapott az esztergomi Élményfürdő fürdővize. A biodiverzitás megőrzésében a speciális vizes élőhelyek, mint például a források és patakok kiemelt szereppel rendelkeznek.
	Környezet- és természetvédelem
Z2: Városi és várostérségi gazdasági vállalkozások környezetre gyakorolt hatásai (légszennyezés, talajszennyezés, zaj, szag, teherforgalom stb.) Egyes elemek környezeti terhelési értéke, környezetvédelmi intézkedések Z6: Zöldfelületi ellátottság	Esztergom egyedi természeti környezetben helyezkedik el, mely **kiváló zöld infrastrukturális ellátást és ökoszisztéma szolgáltatást nyújt** a városban és környékén lakók és látogatók számára. A természeti környezet, a Duna, a hegyek, barátságos és élhető városszerkezeti kereteket ad. Nem vidék, de mégis tágas, szellős, nyugodt, békés, csendes, élhető és rendezett. A város az egyik legszennyezettebb levegőjű térségben helyezkedik el, azonban a Duna természetes légcsatornája, illetve a hegy-völgyi szelek segítenek a város megfelelő átszellőzését biztosítani. Ennek ellenére az ipari termelés nagymértékű kitettséget okoz a város számára. A város az ökológiai hálózatot tekintve igen előnyös helyzetben van, a település jelentős területe az ökológiai hálózat része**. A város Natura 2000 területei, a magas az erdősültség arány mind a város kedvező zöldfelületi helyzetét eredményezik**. A város domborzati adottságainak köszönhetően igen erőteljesen kapcsolódik a

Z7: Természeti ökoszisztémák helyzete	természeti környezethez, mely azonban számos konfliktus kialakulását is magában hordozza. **A védett területek közelsége határt szab a város kiterjedésének**, szétfolyásának, azonban a szabályozási környezetet kijátszva a védett természeti értékek sérülhetnek a kiskertes és hegyvidéki zóna lassú, de intenzív beépülésével, így nagy hangsúlyt kell fektetni a túlzott tájhasználat megelőzésére. Ezt segíti 2019 óta a lakott táj program. A jövőben környező településekkel való funkció megosztás átgondolása szükséges. **A város tehát be van határolva a földrajzi korlátok miatt, ami felhajtja az árakat az új építéseknél, mert ugyanakkora helyen kell osztozniuk az új épületeknek.** Meglévő épületállomány felújítása, újrahasznosítása jó megoldás lehet az árfelhajtó erő csökkentésére. **Érdemes lenne akár a műemléki környezetben magas kategóriájú ingatlanfejlesztés megvalósítása, amely kettős hatással járna: megújulna az értékes épületállomány, és egyedi, exkluzív lakások jönnének létre.** Az újrahasznosítás ráadásul környezetbarát, nem csökken a zöldfelület, a műemlékek is elviselik ma már az energiatakarékos műszaki megoldások egy részét, és nem keletkezik hulladék a régi épületek elbontásából. A polgári létformához szervesen tartozik hozzá a sportolás. A rendszerváltás előtt, a helyben működő vállalatok a sportolás gazdag infrastruktúráját építették ki, főként a Prímás-szigeten. Ez az infrastruktúra mára látványosan leromlott, vagy be is zárt, a Rögbi Klub pályáját nem számítva. Az árvízvédelmi gát kiépítése lehetőséget teremt ezeknek a sportpályáknak a felújítására is. **A város közigazgatási területén belül nincs olyan kikapcsolódási lehetőség, témapark, amely a gyermekes családok számára egész napos minőségi elfoglaltságot nyújtana**, pedig egy ilyen létesítmény a város idegenforgalmára is hatással lenne. Témát pedig bőven adhat Esztergom története vagy Európa második legnagyobb folyójának közelsége. A Vízivárostól a Szentgyörgymezőig tartó szakaszon az elmúlt években a Szent Erzsébet park rendbe lett téve, **egy integrált koncepció mentén a Prímás-szigeten és a Szent György mezőn túli területeken is igény lenne a megújulásra**, akár olyan területeken is ahol a nem hivatalos szabadstrandok vannak. A Duna nyújtotta lehetőségeket kiaknázni célzó közösségi csónakház létrejött, de valójában nem lett használatba véve. **Az erdők és hegyek adta lehetőségek kiaknázására jelenleg pontszerű kezdeményezések vannak**, például a Strázsa-hegyen egy tanösvényt kiépítettek a kilátóig, de ez csak elszórtan jellemző. Mindez nem elégséges egy aktív hétvége, pár napos tartózkodás lekötésére. **A várostérségi fejlesztési szemlélet** lehetővé tenné, hogy a településen élők számára is szélesebb területen legyen lehetőség sportolni. Például a kiépített, vagy tervezett kerékpárutak révén a környező települések és térségek adta lehetőségek kezelhetik a városban meglévő hiányosságot**. A témaparkok magukban hordozzák annak a veszélyét, hogy turisztikailag frekventált településeken a turisták kiszorítják a helyi lakosokat** a használók köréből, akár azért, mert önmagukban térségi vonzerőt jelenthetnek, akár azért, mert az egyéb vonzerők miatt a városba érkezőknek kiegészítő programként szolgálhatnak. **A desztinációs szemlélet a turizmusfejlesztésben** lehetőség arra, hogy a település lakosai számára is tudjon a város olyan rövidebb-hosszabb programokat ajánlani, melyek kielégíthetik a sportos, szabadidős lehetőségek iránti igényt. A városközponti zöldfelületek bővítése a feleslegesen leburkolt felületek rehabilitációjával megvalósulhat a jövőben. **Szükséges lehet a lakóközösségek bevonása a városi zöldfelületek kezelésébe érdekeltségi rendszer kialakításával** (szerszámok, ültetendő növények biztosítása, zöld hulladék elszállítása), így közösségi jellegű zöldfelületek, kertek is kialakulhatnak, melyek jelenleg hiányoznak a városból.

	A zöldfelület növelésének jelenleg hiányzó eleme a zöldtetők kialakítása, mely szintén további zöldfelület-növekedést hozhat a városnak. Az elkövetkező években Esztergomnak kiemelt figyelmet kell szentelnie a **zöldfelületek és közösség által is elérhető zöldfelületek fejlesztésére**, hogy legyen több olyan zöld folyosó, útvonal, melyek bevisznek a városba, ehhez pedig integránsan kapcsolódjanak az alternatív (biciklis, rolleres) közlekedési útvonalak.
Közműrendszerek és energiagazdálkodás	
Z3: Önkormányzat és intézményeinek energiagazdálkodása (Önkormányzati ingatlan állomány energia tanúsítványa, megvalósult energetikai fejlesztések), Településüzemeltetés: energiahatékonyságot támogató intézkedések bemutatása Z4: Közműhálózat: Energiaközművek – megújuló energia jelenléte, aránya; csapadékvíz hasznosítása; vízgazdálkodás, szennyvízelvezetés rendszere	A településen az elmúlt **években számos energiahatékonyságot növelő beruházás valósult meg.** Ezek főként a közintézmények megújítására (hőszigetelés és nyílászárócsere) irányultak Európai Uniós és kormányzati forrásból. A jövőben is elkötelezett a város az energiahatékonyság növelésében, a megújuló energiatermelésben. A MOL-lal együttműködve kívánja a jövőben fejleszteni a közintézmények megújuló energiaellátását. Az 1909-ben fúrt Szent István artézi kút, ami 323 m mély, a legszárazabb időkben is percenként 2500-3000 liter 29 fokos ivóvíz minőségű termálvizet ad. Ez napi 2 millió liter, aminek zöme kezeletlenül megy a Kis-Dunába. Ennek tárolását megoldva az egész város nyári locsolását meg lehetne oldani, és legalább a belvárosban több ivókutat lehetne létesíteni a forrás vizének közvetlen bevezetésével. **A strandfürdő felújítása során a vízforgató rendszer előírásai miatt még kevesebb vizet használ fel a város** ebből, annak ellenére, hogy vízbázisú hőszivattyúkat is használ a fűtéshez, illetve a park öntözőrendszerét és vízfelületeit is ezzel táplálják. Az Élményfürdő is ezt a vizet használja, de napi pár köbméternél többet nem használ belőle, mert van egy 300 m^3-es forgatott vizű tartálya, amit a kútból töltenek után, de ez minimális mennyiség. **Országos szinten is jelentős hévíz jelenleg lényegében hasznosítatlan**. A víz télen is 29 Celsius fok hőmérsékletű, mivel a zöme 110 m mélyről jön, így egy napelemekkel kiegészített hőszivattyús rendszerrel könnyen 45 fokig felmelegíthető, ami **az egész belváros fűtését tudná segíteni**. Ehhez fontos lenne a belváros és a városközpont házainak energetikai korszerűsítése során a felületfűtések (padló-fal-mennyezet) támogatása. **A nagyobb cégek is napelemes rendszerek telepítésében gondolkodnak**, hiszen az elmúlt időszakban a rezsiköltségek nagymértékben emelkedtek. A cégek fejlesztése csak a saját napi csúcsaikra méretezett. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a nagyobb cégek nem érdekeltek a közös energiatermelésben-és hasznosításban. A saját területen megvalósítandó napelemparkok átlagosan az éves igény kevesebb, mint 10%-át tudják megtermelni, vagyis ha lenne más közösen létrehozott megújuló alternatív forrás, abból a várossal, vagy más piaci szereplővel osztozva a nagyobb cégek is vásárolhatnának. A közösen megtermelt energia „szociális” hasznosítása (pl. a kórháznak átadhassák a termelési csúcsaikat) így megoldható lenne. **A város közmű ellátottsága nem mindenhol megfelelő, az ivóvízhálózat sem épült ki teljesen**, vannak olyan területek, ahol a beépítésre szánt területek csatornázása teljeskörűen megvalósult. Ugyanakkor az egyre inkább beépülő zártkerti területek csak vezetékes ivóvízzel (vagy néha azzal sem) rendelkezik, a szennyvízkezelés nem megoldott. **A csapadékvízelvezető-rendszer hiányos, kapacitása nem megfelelő**, ami egyes területek elöntéséhez vezet, s a csapadékvíz a szennyvízhálózatba is bejut. Szennyvízelvezetés biztosítása külsőbb városrészeken, talajvíz védelmét szolgálná. **Esztergom Szamárhegy, Előhegy, Búbábatvölgy, Hegyvidék esetében gyakori az áramszolgáltatás hiba, az útviszonyok nem megfelelőek, víz és csatornahálózatának kiépítése nem megoldott**, ez számos konfliktus forrása. A város a már lakott külterületi telkek belterületbe vonásával azonban további kiköltözéseket indíthat meg, mely a környezet állapotát tovább ronthatja, illetve a védett érték degradációjához vezethet.

Fenntartható közösségi közlekedés	
Z5: Jellemző közösségi közlekedési módok szolgáltatási oldalon (e-járművek, sharing szolgáltatások stb.)	A közösségi közlekedés helyi és regionális szinten is a Volán Zrt. végzi. A város kötöttpályás megközelítése a MÁV Start Zrt. járműveivel lehetséges. A közösségi kerékpáros rendszer egyesíti az egyéni közlekedés szabadságát a kötött pályás közlekedés megbízhatóságával. **Esztergomban az „MVBike" Mária Valéria Bike Közösségi Bérkerékpár Rendszer kétféle kerékpárkölcsönzést tesz lehetővé**. Alkalmi felhasználók regisztrációt követően jegy vásárlásával, pin kód segítségével és a rendszeres felhasználók havi, fél éves vagy éves bérlet vásárlásával. A helyi kerékpárút-hálózat bővítése révén további területek válnak bekapcsolhatóvá. Adatok szerint az MVBike kerékpárok kihasználtsága 34%-os, éves szinten közel 21 ezer utazást generálva. Az Ister-Granum ETT tervezi ennek a szolgáltatásnak a kibővítését a határ menti agglomeráció településeire is **A városi közlekedés reformjára szükség van**, egyrészt a környezetkímélő buszok beszerzésével, másrészt pedig az elektromos „carsharing" autómegosztó szolgáltatások bevezetésével. Több helyi cég számára presztízs értékű lehetne egy olyan rendszer, ahol az esztergomi gyártmányok jelentenék a car-sharing-hez az alapot.

2.2.2. Digitális város

Az okos vagy digitális város olyan város, amely a természeti és az épített környezetét, a digitális infrastruktúráját, valamint a települési szolgáltatások minőségét és gazdasági hatékonyságát korszerű és innovatív információtechnológiák alkalmazásával, fenntartható módon, a lakosság fokozott bevonásával fejleszti.

Értékelési szempontok	Szakági területek
	Gazdasági szervezetek
D1: Digitális technológia-szolgáltatók helyi jelenléte D2: Digitális technológiát alkalmazó cégek jelenléte, Ipar 4.0	Kevés információ áll rendelkezésre az innovatív technológiát alkalmazó cégekről, vállalkozásokról. A beszállítói hálózat tagjaival és legnagyobb szereplőivel készített interjúk alapján **a cégek nagy része gondolkodik digitális megoldások bevezetésében.** A vállalkozások egy része **fejlett digitális megoldásokat alkalmaz például a munkaerő toborzására, és hosszabb távon is a digitalizációban, az ipar 4.0. felé történő fejlesztésben hisz.** Ennek hátterében részben a pandémia által előidézett kényszerhelyzet, illetve a térségben jelentkező munkaerőhiány áll.
	Lakosság digitális kompetenciája
D3: A lakosság digitális eszköz ellátottsága, kompetenciák, felhasználói szokások (szolgáltatói adatokra és felmérésre alapozva) D4: A digitális átállást lehetővé tevő infrastruktúra mennyiségi és minőségi jellemzői a humán erőforrás digitális felkészültsége a közszolgáltatásokat végző helyi intézményeknél	Esztergomban az elvégzett kérdőíves felmérés alapján a megkérdezett lakosság gyakran, és rendszeresen használ digitális és okos eszközöket. A kérdőíves felmérés eredményei alapján **a válaszadó lakosság naponta több órát vagy naponta használja okostelefonját.** A válaszadó lakosság több, mint fele naponta vagy naponta több órát használ **asztali gépet, laptopot, illetve néz okos TV-t.** Legkevesebben táblagépet, tabletet, okosórát használnak rendszeresen. A válaszadó lakosság közel kétharmada nem rendelkezik okosórával vagy nem használ ilyen eszközt. A válaszadók többsége **naponta vagy naponta több órát is használja az internetet**. A válaszadók közel 10% havonta vagy ritkábban használja az internetet. Az internethasználat a használat célja alapján eltérő, hiszen online vásárlásra ritkábban, míg munkavégzésre sokkal gyakrabban használják a válaszadók az internetet. **A megkérdezett lakosság szinte 90%-a rendszeresen használ közösségi médiafelületeket** is. A válaszadók **kétharmada saját bevallása szerint az infokommunikációs eszközök használatával kapcsolatos jártasságát átlagosnak, egyharmada pedig átlagon felülinek ítéli.** A hivatalos ügyintézést főként személyesen végzik, azonban jelentős számú válaszadó választ digitális megoldásokat is. A közszolgáltatókkal való kapcsolattartás egyértelműen telefonos, illetve online vagy e-mailes platformon, módon történik.
	Humán közszolgáltatások
D5: Digitális ügyintézési lehetőségek a (köz)szolgáltatások területén, digitális felkészültségi állapot (ügyintézésre koncentrálva:	A városban jelenleg a digitális szolgáltatások elérhetősége és rendelkezésre állása is korlátozott. A digitális megoldások helyi közösségi és közúti közlekedésben hiányoznak. Amik elérhetők azok nem a városhoz, hanem egyes szolgáltatókhoz kapcsolható. Hiányoznak az átfogó városi szolgáltatásokat integráló lakossági applikációk, forgalomirányítás, parkolást támogató megoldások. Az esztergomi lakosok az elügy.hu elektronikus ügyintézési portálon intézhetnek a városhoz kapcsolódó ügyeket: 1. Adóügy

infrastruktúra és HR felkészültség) D6: Digitális (adat alapú) feladatszervezés helyzete a közfeladat ellátásban (egészségügy, szociális ellátás, hulladékkezelés stb.) D7: Digitális adatbázisok és adatfeldolgozás az önkormányzati tulajdonú, fenntartású épület-infrastruktúrák esetében, digitális épületüzemeltetés	2. Általános 3. Egészségügyi és szociális ügyek 4. Igazgatási ügyek 5. Kereskedelmi, ipari és mezőgazdasági ügyek 6. Környezet-, és állatvédelemmel, valamint állattartással kapcsolatos ügyek 7. Városüzemeltetési ügyek Az Esztergom Városi Polgárőr Egyesület pánikgomb alkalmazása, amit bármely korosztály használhat. Ha bajba kerülne segítséget tud kérni az Esztergom Városi Polgárőr Egyesület diszpécserétől és járőreitől. Az alkalmazás a következő helyeken működik: Belváros, Kertváros, Búbánatvölgy és Szamárhegy, Pilisszentlélek és Pilismarót, Dömös, Kesztölc. A pánikjelzést követően az Esztergom Városi Polgárőr Egyesület diszpécsere felveszi a segélyhívóval a kapcsolatot. A lakosság az Esztergomi Várszínházba a JEGYx1.hu-val együttműködve megválthatja online jegyét az előadásokra. A helyi termékekhez való hozzájutás egy újszerű formája is működik Esztergomban 2012 óta, ez az úgynevezett vásárlói közösség, ahol egészséges élelmiszerekhez juthat a vásárló, közvetlenül a termelőtől. Esztergom-Budapesti Főegyházmegye értékkincseit, turisztikai látnivalóit és programjait újonnan megalakult turisztikai irodája mutatja be, mely webfelületen, közösségi médián és mobilapplikáción is elérhető.
Közlekedés, közművek	
D9: Digitális megoldások a helyi közösségi és közúti közlekedésben (lakossági applikációk, forgalomirányítás, parkolást támogató megoldások stb.) D10: Közmű-működtetés szenzoros követése D11: Lakossági digitális megoldások (applikációk, közterületi okos megoldások stb.)	**Jelenleg a településen nincs szenzoros közmű-működéskövetés.** A közvilágítási hálózat további fejlesztése szükséges, még mindig vannak ellátatlan területek, ez ugyan nem számottevő, de ezt a hiányt mindenképpen pótolni szükséges, lehetőleg okos megoldások alkalmazásával. A meglévő hálózat korszerűsítése szükséges, szintén okos és energiahatékony megoldásokkal, és a városban ezt tervezik is. A városban a Magyar Telekom Nyrt. illetve az Invitel Zrt. végzi a vezetékes közcélú távközlési ellátást**. A város területén a mobilszolgáltatás minden mobilszolgáltatón keresztül elérhető**. A lakosság a Volánbusz illetve MÁV Start Zrt. által biztosított e-jegy rendszerben válthatja meg menetjegyét, azonban ez nem városi alkalmazáshoz kötött. Jelenleg nincsen integrált e-jegy rendszer a városban. A menetrendi információkról a két cég honlapján, illetve a Google Térképen lehet tájékozódni. Esztergom vasútállomása mellett adták át a város új buszpályaudvarát. A 240 járatot kiszolgáló létesítménnyel **intermodális közlekedési csomópont** (IMCS) jött létre, melyet 2020 augusztusától használhatnak a lakosok és a városba látogatók. Az új IMCS-ben digitális kijelzők és információs táblák segítik a tájékozódást. Gran Parkoló Kft. megállapodást kötött az EME Zrt.-vel közösen 2014-től elindították a mobilparkolási rendszert. 2020 októberében a 11-es út Temesvári Pelbárt Ferences Gimnázium melletti szakaszán alakítottak ki a város első **okos zebráját**, a második okoszebra a Mindszenty József Katolikus Általános iskola 111-es úton lévő bejáratánál valósult meg. Az úttestbe épített lámpák villognak, ha a gyalogos megközelíti az átkelőhelyet, illetve egészen addig működnek, amíg a járókelő a zebrán tartózkodik.
	Környezet- és természetvédelem
D8: Környezeti szenzorok fajtái, egyéb	**Esztergom a környezet és természetvédelem területén jelenleg nem rendelkezik digitális adatbázissal**, ill. olyan szenzorhálózattal, amely segíti az adatbázis

jellemzői, kapcsolódó adatmenedzsment	folyamatos frissülését. A város azonban nyitott ilyen hálózat létrehozására és egyre szükségesebbnek is tartja, hogy mihamarabb kiépüljön ilyen rendszer. Szükséges egy zöldfelület kataszter, zöldfelületekre vonatkozó digitalizált egyéb adatbázis, Esztergom adottságait szem előtt tartó Zöld Infrastruktúra Fejlesztési és Fenntartási Akcióterv. **A város honlapján elérhető a MINERVA térinformatikai rendszer**, amely alkalmas zöldfelületi és zöldterületi térképek, ex lege védett barlangok, források, lápok, fokozottan védett természeti területek, helyi jelentőségű természetvédelmi területek, Natura 2000 területek, nemzeti park területek megjelenítésére. Az elugy.hu esztergomi portálon a lakosság intézhet környezetvédelemhez kapcsolódó ügyeket, mint például fakivágási engedélyt kérhetnek.

2.3.4. Megtartó város

A megtartó város a társadalmi befogadás, integráció feltételeit biztosító város, amely intézkedéseken, valamint tervezett és spontán akciókon keresztül, különféle partnerekkel együttműködve gondoskodik a befogadás kedvező körülményeinek, feltételeinek biztosításáról.

A befogadó város egyben megtartó város is, amely az elvándorlást lassító és a vissza- ill. letelepedést támogató intézkedések/tevékenységek keretében biztosítja a kedvező feltételeket elsősorban a fiatalok helyben maradásához. A megtartó város intézkedései szoros összefüggést mutatnak a prosperáló város beavatkozásaival és végeredményben a teljes lakosságot érintik.

Értékelési szempontok	Szakági területek
	Társadalom
M1: Demográfiai helyzet M2: Helyi identitást meghatározó tényezők és szerepük a helyi /térségi közösség alakításában M3: Térségi mobilitási trendek (várostérségi ingázás) M4: Társadalmi rétegződés, konfliktusok M5: Civil tevékenység jelenléte, szerepvállalása a közfeladatok ellátásában – térségi (tematikus) civil hálózatok jellemzői	A város népessége az elmúlt időszakban enyhén csökkenő-stagnáló. Ez részben az egyedi természeti környezetnek, illetve a budapesti agglomeráció közelségének is köszönhető. **A jövőben a népesség megtartására, enyhe növelésére is lehetősége van a településnek**, azonban ehhez számos népességmegtartó beruházást kell véghezvinni, mely a városfejlesztés és üzemeltetés számos területét érinti. Esztergom újraiparosodási folyamatának köszönhetően egyértelműen munkaerővonzó település, határon átnyúló munkaerőpiaci vonzáskörzettel. Éppen ezért **a város szervezi környezetét és mobilitási központként is definiálható**. A városba érkező munkaerő munkavégzésen felül számos szolgáltatást is helyben vesz igénybe, mely a város ellátási rendszerében plusz teherként jelentkezik. **A város megyei jogú várossá nyilvánítása a szolgáltatások bővülését eredményezheti** a jövőben, melynek népességmegtartó hatása lehet. Az iparosítás és újraiparosodás, valamint az agglomerációs helyzet előidézte beköltözés azonban veszélyezteti a települési identitást. Az újonnan beköltöző lakókból hiányzik a város iránti szeretet és büszkeség, hogy Szent István városában élnek. A jövőben továbbra is fontos lenne erősíteni a városi lakosságban, hogy legyenek büszkék városukra. Erősíteni kell az összetartozást és város iránti szeretetet. **A városban vannak igazi lokálpatrióták, akik bevonhatók a városi közösségi élet szervezésébe**. A település annak ellenére, hogy pozitív vándorlási egyenleggel rendelkezik mégis elöregedő, mely megmutatkozik **az öregedési indexében és az eltartottsági rátájában is. Ugyan ezek az értékek mind a megyei, mind az országos értékeknél jobbak,** mégis a jövőben a fokozatos elöregedés a speciális városi szolgáltatások iránti igény növekedését fogja előidézni. A városban ennek a folyamatnak lehet az elejébe menni a megfelelő, stratégiai jellegű beruházásokkal, melyek éppen ezeket a speciális városi szolgáltatásokat fejlesztik és teszik hatékonyabbá. A település társadalma összetett, mely azonban kis területi differenciálódást mutat. **Bizonyos városrészek esetében magasabb a roma népesség aránya, néhol szegregátum vagy szegregációval veszélyeztetett terület is lehatárolható, azonban ez nem határozza meg egyetlen városrész arculatát markánsan**. Esztergom a békés együttélés és rendezett viszonyok városa, ahol az egyének és csoportok felekezeti hovatartozása, identitása, etnikuma nem lehet társadalmi feszültség indoka. **A település aktívan együttműködik nem csak a történeti kisebbségekkel és azokkal a nemzetiségekkel** is, akik nemzetiségi önkormányzattal nem rendelkeznek. Az esztergomi közösségi élet fenntartása és fejlesztése érdekében fontos volna, hogy **a helyi civil szervezetek működési hátterének biztosításában a város a**

	jelenleginél is aktívabb szerepet játsszon. Ezáltal elkerülhető, hogy egy-egy válságidőszak vagy "pillanatnyi" probléma (pl.: kedvező áron bérelt telephely elveszítése tulajdonosváltás miatt) hosszútávon is megnehezítse/ellehetetlenítse azok működését. **Hosszú múltra tekint vissza az esztergomi cserkészet**, mely kiemelkedő az ifjúság nevelésében. A jövőben a cserkész- és egyéb ifjúsági szervezetek támogatása kiemelt fontosságú a fiatal lakosság megtartásában. Elsősorban szükséges lenne egy **koordinált összefogás a helyi kulturális élet szereplői között** (pl. Babits ház, könyvtár, Malom műhely, Kaleidoszkóp, Vármúzeum, Bazilika) és felfűzni egymáshoz kapcsolódó rendezvényeket, hogy pl. március végétől októberig folyamatosan a turistákat és a helyieket is elláthassák számukra érdekes és megfizethető programokkal. Igény lenne **kulturális kerekasztal létrehozására**, mely a gazdasági kerekasztalhoz hasonló. Ez a kerekasztal korábban működött kistérségi szinten, "közkincs-kerekasztal" néven, tehát újraindítása nem lenne hagyomány nélküli és megfelelő ismeretek is rendelkezésre állnak. Ez a platform lehet a színtere a közös problémafelvetésnek, az együtt gondolkodásnak, az együtt tervezésnek. A kulturális kerekasztal lehetőséget nyújtana szinergikus megoldások kidolgozására. Mindez elősegíti, hogy az egyes kultúraszereplőknek ne kelljen „önállóan mozognia”, még ha egyes szereplők (pl. a Magyar Római Katolikus Egyház) meg is teheti a súlya miatt. **A fiatalok megtartásához elengedhetetlen közösségi teret adni**, amilyen korábban működő Zöld Ház volt. Szükség van egy új, minden igényt kielégítő újragondolt művelődési házra. Ennek az egyik feltétele, hogy megfelelő létszámú néző befogadására is lehetőség legyen, így itt előadásokat is lehetne tartani. **A városban jelenleg nincs állandó színházi társulat, mozi, hangversenyterem, igényes zenés-táncos szórakozóhely, rendszeres közösségi programok, időszakos nagy érdeklődésre számot tartó kiállítások**. Önálló könyvtárépület hiánya régóta problematikus a város lakossága számára és korlátozza a kulturális lehetőségeket is, a kultúrafogyasztást. A megyei levéltár három helyszínen való működtetése szakmailag nem kedvező. Az elvándorlás, helyben tartás érdekében Hazavár Program felépítése is javasolható lenne a város számára. A civil szervezetek közül több jelentős szerepet játszik a város kulturális-, oktatási és sportéletben. Az utóbbi években **szerveződött ifjúsági egyesületek elképzeléseit** szükséges a jövőben még nyitottabban meghallgatni, és támogatni kell az önszerveződésüket. Elképzeléseik becsatornázhatók a város működésébe. Esztergomot népszerűsítő események és médiában való megjelenés segíthetne a város imázsának javításán, segíthetne a népesség megtartásában. Az **iskolán kívüli szakkörök nagyobb támogatás**ával és a tehetséggondozó lehetőségek szélesebb körű biztosításával a szülőknek sokkal pozitívabb képe alakulhatna ki Esztergomról, ráadásul a tehetséges gyerekeknek nem kellene ingázni. A jövőben a városfejlesztés egyik legfontosabb feladata, hogy az identitástudat kialakuljon a városlakókban. **Annak ellenére, hogy a lakosok a városra ékszerdobozként tekintenek, a történelmi örökség a természeti értékek mind adottak, mégis valami miatt azt lehet érezni a városukat az itt lakók kétkedve és kritikusan kezelik.** Másfelől a lakosok büszkék mindarra, ami esztergomi és kialakult egyfajta lokálpatriotizmusa az embereknek. Olyan méretű és léptékű kulturális és történeti emlékek között járhatnak a mindennapokban, melyek sok százszorosan

	meghaladják a város saját kapacitásait, és amely évszázadokon keresztül hatalmas birtokhálózatok vagyonából, támogatásokból épült fel. Sok minden az identitásból indul ki, a közösségi identitás az aktív közösségi életet jelenlét, ennek pedig teret kell adni. Jelenleg a várost a lakosok gyakran tartják kihaltnak, mert **nincs megfelelő szórakozási lehetőség, alacsony fokú az önszerveződés.** Ezek azonban egymást gerjesztő folyamatok, a városfejlesztésnek tehát törekednie kell arra, hogy létrejöjjenek, azok a folyosók melyeken keresztül a városközponthoz eljuthatnak a lakosok és kapcsolatot teremt a központ és a külső városrészek között. Évszázadok óta a várost részét képzete az úgynevezett „magpolgárság”, akik egy morva-sváb-magyar-szlovák keverék volt, **nagyon erős polgári identitással**. A XIX században még páratlan polgári élet volt Esztergomban: színjátszó kör, takarékpénztár, fürdőszálló, színházi előadások, mozi, régészeti kör. A trianoni trauma majd a szocializmus évtizedei, az iparosítás, a kitelepítések és betelepítések ezt az összetartó polgárságot bontotta meg. Az első és legfontosabb feladat ennek a polgári szellemiségnek a visszaállítása volna. **Esztergom meghatározásából jelenleg kimarad az Árpád kor**, (az Árpádok szállásvárosa volt), másrészt sokszor kihagyják a város egyházi identitását, bár a vallási turizmus mostanában erősödik, és ez a folyamat tovább erősítheti a helyi identitáselemek fejlesztését. Ebben a **lengyel kisebbségi önkormányzat** is partner lehet és sok kihasználatlan lehetőség van a vallási turizmusban. **Az elmúlt harminc évben a Magyar Római Katolikus Egyháztöbb tízmilliárdnyi fejlesztést hozott a városba**. Létrejött a Szent Adalbert központ, épült mellé szálloda, a Prímás Pince étterem, a kiürült főiskolai kollégiumban létrejött egy új szálloda, két épületben megújult a könyvtár, a Prímási Palota felújítása zajlik, megújult az új Papnevelde. Tehát a Magyar Katolikus Egyház maga is fontos szerepet játszik a városfejlesztési és identitásképzési folyamatokban.
Esélyegyenlőség biztosítása, civil tevékenységek	
M6: Esélyegyenlőség biztosítása és a humán közszolgáltatások elérhetősége területén (pl. szociális bérlakás rendelet) M7: A leszakadó / veszélyeztetett társadalmi csoportok felzárkózást biztosító városi és térségi akciók, projektek, szervezetek (összhangban az antiszegregációs terv tartalmával)	A város rendelkezik Helyi Esélyegyenlőségi Programmal, melyet 2020-ban felülvizsgáltak és elfogadtak. **A város ITS-ben rögzített antiszegregációs programokat folyamatosan hajtja végre és elősegíti a roma családok társadalmi integrációját**. Esztergom kicsit jobban áll a szociális problémák szempontjából, mint több nagyobb megyeszékhely vagy a főváros, hiszen kisebb léptékben és kevésbé erőteljesen jelentkeznek különböző társadalmi devianciák (elterjedő droghasználat, bűnszervezetek kialakulása stb.) mint egy nagyobb városban, ennek ellenére fontos, hogy a szegregációs folyamatok, a polarizáció és a marginalizáció lassuljon, vagy megszűnjön a jövőben. A város folyamatosan dolgozik a szegregátumok felszámolásán, illetve a szegregátumban élők életminőségének javításán. A legnagyobb volumenű szegregátummal kapcsolatos városi lépés a Töltés sor felszámolása volt. A köznyelvben ez a rész „cigánysorként” élt. **A töltés sori telep felszámolásával a lakosokat áthelyezték. Most a kertvárosban kezd kialakulni egy szegregációval veszélyeztetett terület**. A Kertvárosban a TOP–ból elindult **Sándor majori városrehabilitációs program végrehajtása megállt**, viszont fontos lenne a jelenlegi helyzet átgondolása, a kialakult problémák kezelése. A bűnözési statisztikák is sokkal rosszabbak lettek a városrészben az elmúlt években. A Kertvárosi iskolát 2020-ban az egyház vette át. A diákok összetételében is látszik ez a szegregáció, hiszen a Töltés sorról a Kertvárosba költöztették át az ott lakók kétharmadát. **Egyes iskolák most már szegregált iskolákká váltak**, ezért nagyon szélsőséges az iskolák állapota a városban, például a József Attila iskola egyre szegregáltabbá válik,

	annak ellenére, hogy a városban törekvés van az integrált oktatásra. Ugyanakkor vannak elit iskolák a városban. **A városban több roma integrációt támogató egység működik**. A Ceferino Központ, ami a cigányokkal foglalkozó plébániai egység (cigány pasztoráció), ferences kisnővérek, szegénygondozó nővérek, a Caritas, a Máltai Szeretetszolgálat. A városban kiemelt figyelmet fordítanak a hátrányos helyzetű csoportok bevonására és integrációjára. Szentgyörgymező határában működik a Szent Rita ház, ahol születésüktől fogva értelmi fogyatékos emberek élnek. Jelenleg telt házzal működik, bekerült egy generáció, akik 40-50 év között vannak, így csak „kihalással" lehet bekerülni. A jövőben Esztergomnak még nagyobb hangsúlyt kell fektetnie a szociális alapszolgáltatások bővítésére, a sérült és fogyatékos gyermekek ellátásának bővítése. A szociális intézményekkel, a város szociális osztályával mindezidáig minimális volt az egyház kapcsolata. Az országban több helyen jól működő állami és egyházi együttműködés a jövőben akár példaként is szolgálhat a város szociális szolgáltatásainak minőségi javítására. **Esztergom többféle támogatást, kedvezményt nyújt a rászorulóknak, melyek egyrészt jogszabályban rögzített kötelesség keretében valósulnak meg**. Esztergom ezen felül is biztosít különféle támogatásokat időszakosan. Az önkormányzat saját lehetőségei nem elegendőek valamennyi probléma kezelésére, ezért szükséges pályázati források igénybevétele, a gazdasági élet szereplőinek és a civil szervezetek bevonása, továbbá a lakosság aktív közreműködése. **Megváltozott munkaképességűeket a cégek sok esetben nem tudnak foglalkoztatni a kékgallérosok között** a munkakörök specialitása miatt, hiszen gyakran nem könnyű összeszerelő munka, hanem a nehéz fizikai munka, amit végezniük kell a munkavállalóknak. Fehérgallérosok között viszont a cégeknél vannak megváltozott munkaképességűek, de irányított, direkt programok indítása nem jellemző a cégeknél, ennek az egyik oka strukturális, a járulékfizetési kötelezettségekbeli kedvezmények miatt nem tudnak ilyen programokat indítani. Kell, hogy legyen foglalkoztatás a városban olyanok részére, akik hátrányos helyzetben vannak, leszázalékoltak, vagy valamilyen fogyatékossággal élnek és a magánszektor nem képes őket foglalkoztatni. Ebben markánsabb szerepet vállalhat a jövőben a város. **A 2019-ben elfogadott helyi építési szabályzatnak köszönhetően mintegy 2 000 db építési lehetőség van a városban.** **A városban hiányos a bérlakás-szektor,** mely segíthetné a fiatalok letelepedését, emellett **a szociális bérlakások fejlesztésében is vannak szükségeltek**, melyek biztos lakhatást jelentene a hátrányos helyzetűek számára is. Mindezzel a jövőben oldható lenne a szegregáció és a társadalmi beilleszkedést is segíthetné az ilyen beruházás.
Szolgáltatások elérhetősége, szociális gazdaság	
M8: A szolgáltatások elérhetőségének elemzése a lakossági hozzáférés oldaláról, elégedettség (elégedettségi és /vagy igény felmérés)	**A város nagyon funkciógazdag. Az egészségügyi intézményrendszere jóval fejlettebb a lakosságszámhoz képest**: gyermek-egészségügyi ellátás, kórház, fogászatok, fogyatékos otthonok, iskolahálózat (általános és középiskolák) mind elérhető nem csak a lakosság, de a város vonzáskörzete számára. **A város kereskedelmi szolgáltatásai határon átnyúló forgalmat is bonyolítanak**. Tesconak és a Praktikernek az ügyfélköre 70%-a a szlovák oldalról jár át. Az

M9: Társadalmi vállalkozások helyzete (tevékenység, munkaerő vonzáskörzet, piac)	Esztergomi Kórházban a kezelésekből 200-250, amit a Szlovákiából érkezőknek nyújtanak, mert odaát nincs kórház. Az iskolákban nagyjából 50 diák tanul a határon túlról. A regionális szolgáltatási jelleg jelenleg nem eléggé tematizált. A **közösségi életnek ma nincs fóruma** lokális szempontból Esztergomban. Ez a kulcsa fejlesztéseknek. Megvannak az emberek, de nem nincs hol találkozniuk. A **megyei levéltár jelenleg három helyszínen működik**, ami nem hatékony, új helyén integráltan, a könyvtárral együtt láthatná el feladatát a jövőben, ezzel könnyítené a szolgáltatást igénybe vevőket. **Esztergomban működik társadalmi vállalkozás.** A Gipsy Style vállalkozás a roma nők társadalmi elismerését támogatja, hiszen varrónőik, ruhadíszítőik cigány asszonyok, akik kreativitásukkal és tehetségükkel valódi értéket teremtenek. Gipsy Style társadalmi vállalkozás fejlesztése" című projektet a Befogadó Társadalomért Egyesület az Európai Szociális Alap és Magyarország költségvetése társfinanszírozásának támogatásával valósítja meg. **CLLD típusú fejlesztésre volt példa a városban**, javasolt a várostérségben a Helyi vidékfejlesztési közösséggel (LEADER) való kapcsolat erősítése, fejlesztési terveik felkarolása, városi fejlesztési célkitűzésekbe való integrálása.

2.3.5. Kiszolgáló város

A kiszolgáló város a társadalmi elégedettséghez hozzájáruló, kedvező településszerkezetű, a táji és környezeti adottságokhoz igazodó, takarékos területfelhasználású, az építészeti sokszínűséget magában hordozó, műszaki elvárásoknak eleget tevő város.

Értékelési szempontok	Szakági területek Területfejlesztési és rendezési tervi összefüggései
K1: A magasabb szintű területfejlesztési dokumentumokkal való tervezési összhang, a város településhálózatban elfoglalt szerepe a város és várostérség fejlesztését érintő területspecifikus célok alapján K2: A várost és várostérséget érintő területfelhasználási kategóriák és a műszaki infrastruktúra hálózatok főbb elemeinek bemutatása K3: Városi és városkörnyéki települések településfejlesztési és rendezési tervi összhangja kiemelten a településhatáron érintkező beruházások terén	**Az OFTK alapján Esztergom kedvező, határmenti fekvésének köszönhetően az ország egy jelentős hídfőtérségének központja**. Ezt a szerepkört a megyei területfejlesztési koncepció is megerősíti. A várost a megye egyik határon átnyúló oktatási központját definiálja a megyei koncepció ebben szerepet kap a felsőoktatás fejlesztése, azonban a fő hangsúly az iskolavárosi pozíció megerősítését célozza meg. **Az újraiparosodásnak köszönhetően a város munkaerőpiaci központ** is. A város a jövőben kormányzati döntésnek köszönhetően megvalósíthatja az ipari park bővítését, új inkubációs kapacitásokkal, ill. a városban több barnamezős terület revitalizációjával. Esztergom a tágan vett budapesti agglomeráció része, azonban nem alvóvárosi szerepkört tölt be a **Budapest körüli belső városgyűrű meghatározó tagjaként definiálja az OFTK**. Nagy lehetősége a városnak, az a területi pozíciója, hogy úgy elővárosa Budapestnek, hogy nem tagja az elővárosi agglomerációnak hivatalosan, az éppen véget ér Esztergom előtt, de valójában az agglomeráció része. Amellett, hogy az ipari parkban 5 ezren dolgoznak úgy, hogy bejárnak dolgozni egy 50 km sugarú körből, a környező térségből (volt, hogy 18 ezer ember is a csúcsidőszakban), de kb. ugyanennyi (nagykából 20 ezer) ember eljár innen dolgozni Budapestre. Az Esztergomból elingázók visszacsalogatása potenciális munkaerőtartalék. **Mind országos, mind megyei szinten Esztergom kiemelt turizmusfejlesztést igénylő település és térség**. Természeti kincseit, a Duna nyújtotta vízi sportolási és kikapcsolódási lehetőségeket mind a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia, mind a megyei koncepció és program is rögzíti. A cél a turizmus kiszolgáló egységekkel és szállásfejlesztéssel való támogatása. Az országos és megyei területrendezési tervek értelmében az országos és megyei területfelhasználási kategóriák közül **a legjelentősebben az erdő- és mezőgazdasági térség, illetve az ökológiai hálózatok területe**. A megyei övezetek közül az ásványi nyersanyagvagyon, a földtani veszélyforrás, valamint a világörökségi várományos helyszín települési övezete, a szélerózióval veszélyeztetett terület a település teljes területére kiterjed. Az ökológiai hálózat, a tájképvédelmi, valamint a vízminőség védelmi övezetek területi lefedettsége is jelentős. **A szomszédos települések elsősorban a munkalehetőségek, az ingázás és a kulturális és kereskedelmi szolgáltatások igénybevételével**, turisztikai értékével kapcsolatban említik Esztergomot. Az országos és megyei területrendezési tervek a meglévő közúthálózatot és kerékpárút hálózatot bővítő elemeket tartalmaznak.

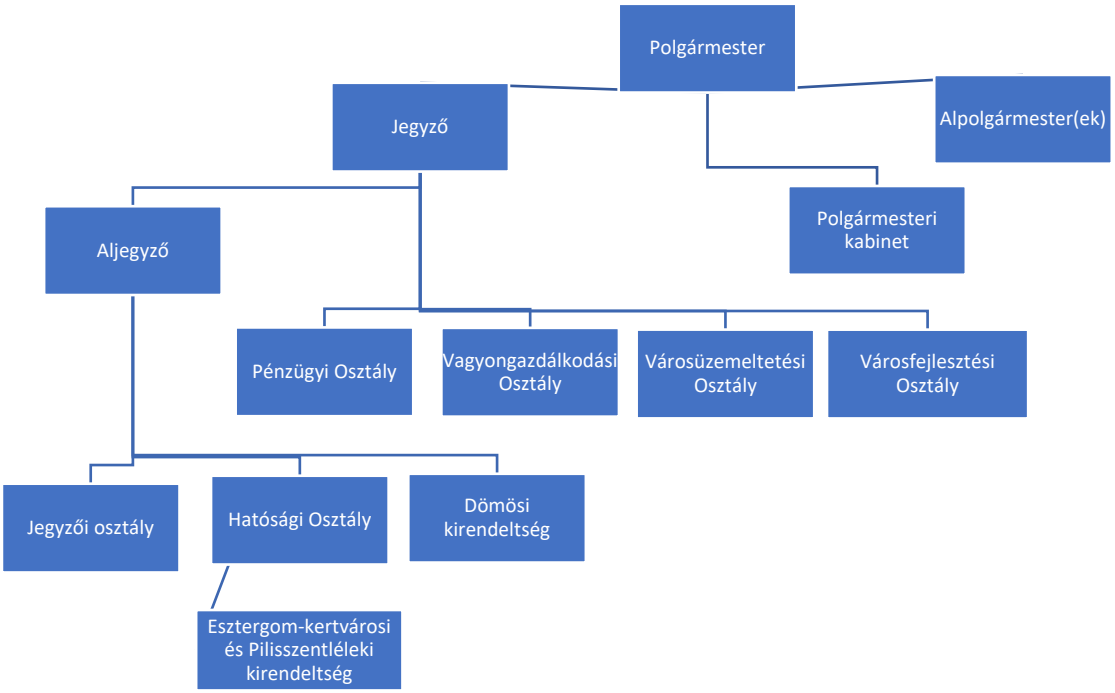
	A cél a turizmus kiszolgáló egységekkel és szállásfejlesztéssel való támogatása, **az egyedi kínálatok kiemelt fejlesztése, a turisztikai kínálat diverzifikálása, hálózatba szervezése , tematikus turisztikai csomagokba rendezése.**
Tájhasználat, táji és természeti adottságok	
K11: Zöld infrastruktúra hálózat nagysága, betöltött szerepe K14: Tájhasználat értékelése, tájhasználati konfliktusok kezelése K4: Társadalmi konfliktusok által érintett városrészek műszaki-infrastrukturális érintettsége K6: Városi hősziget jelenség a városban vagy térségében, a városi klíma kialakulásában és hatásainak mérséklésében meghatározó építészeti-műszaki megoldások	**A város jelentős zöldfelülettel és ökológiai szolgáltatással bír, mely a lakosság igényeit kielégíti**. A probléma, hogy ezen hálózatok minősége, a zöldfelületek elérhetősége nem minden esetben kielégítő. A település több kisebb városrészi egységre tagolódik, melyek közül számos terület- és tájhasználati konfliktus sújt. **Az egyik legkonfliktusosabb térség a zártkerti zónából az elmúlt évtizedben átminősített pár terület a város északi-keleti részén**. Itt az átminősítést nem követte megfelelő infrastrukturális beruházás és a közművesítés, gyakran még a villamos-energia ellátás sem megfelelő színvonalú. A legnagyobb probléma Szamárhegyen, illetve a Búbánatvölgyben jelentkezik, **ahol a lakosok megfelelő vízellátást, szennyvízelvezetést és közművesítést, illetve burkolt útfelületek kiépítését igénylik.** Nagymértékű a talajszennyezés a csatornahálózat hiánya miatt, másrészt a városra nézve igen negatív képet fest, hogy alapvető közművek, mint pl. a vezetékes víz, nem megoldott bizonyos településrészeken. A déli városrész, illetve a város határain régebben elindult nem szabályozott benépesülés a városrészek minőségi és társadalmi romlását is okozhatják a jövőben, mely elértéktelenedéshez vezethet. A kiköltözők által előidézett fokozott beépülés és benépesülés a városrészt egyre növekvő szolgáltatási teher alá helyezi. Városfejlesztés szempontjából fontos lenne az itt élő emberek közvetlen környezetének fejlesztése, **kiemelten a járdák, utak rendbetétele, esetlegesen az akadálymentesítések megoldása,** ahol csak lehetséges, illetve a közösségi szabad területek fejlesztése. Ezek a helyek már nem csupán üdülőhelyek, mint korábban, hanem rengeteg család él itt, akiknek szükségük van a csatornára, vezetékes vízre és aszfaltos útra. Az új nagy volumenű beépítések előtt szükséges annak felmérése, hogy az nem okoz-e a városnak további klímaváltozáshoz való adaptációs nehézséget. **Konfliktusforrás a város hegyvidéki területein történő városi terjeszkedés, mely a tájhasználat drasztikus megváltozását idézi elő**. Fontos, hogy a jövőben a város szétfolyás és az illegális építések kordában legyenek tartva, ezzel óvva a város zöld természeti környezetének épségét, a felszín alatti vizek biztonságát. A szabályozott városi terület növekedés érdekében **a város elindította a lakott táj programot is, melynek keretén belül a hagyományos tájhasználathoz illeszkedő települési formák kiépítését teszik lehetővé.** A beköltözéssel karakterét veszíthet az adott táj, ezért ősi gyümölcsfa fajták népszerűsítése, hozzáférhetővé tétele (csemete vásárlási lehetőségek kerttulajdonosoknak) elősegítheti a lakott táj program sikerességét. Felértékelődik a **város és térsége közötti kapcsolatrendszer** és a jövőben szükséges a környező településekkel és a budapesti agglomerációval való funkciómegosztás átgondolása. **A város belterületeinek további terjeszkedése káros a város egészére** hiszen ez generálja a városközpont és attól délre eső területek szlumosodását is, hiszen a városközpontból kiköltözők helyére akár alacsonyabb státuszúak is beköltöznek. **A település igen kitett a klímaváltozás hatásainak.** A történelmi jellegű, sejtes beépítés és a magas burkolt felületek aránya magasabb városi hőmérsékleteket okoz a nyári hónapokban. A belvárosban élők a jövőben egyre inkább kitettek lesznek a városi hősziget-hatásnak, ezt több klímamodell is megerősíti (pl. Aladin). A jövőben elengedhetetlen a városi zöldinfrastruktúra-hálózatok mennyiségi és minőségi védelme, a növényborítottság növelése, a közcélú zöldterületek bővítése és funkcióval való ellátása.

Területhasználat és épített környezet	
K7: A gazdasági területek fekvése, kihasználtsága, közlekedési kapcsolatai, ingatlanpiaci viszonyok alakulása (kereslet-kínálat vizsgálata) K8: ingatlangazdálkodás, kereslet-kínálat elemzés, önkormányzati vagyonkataszter szerkezete, intézményfenntartás meghatározó pozitív és negatív műszaki feltételek K12: Területhasználat elemzése, funkció nélküli ingatlanok, kihasználatlan ingatlanok nagysága, státuszuk okainak bemutatása, beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek nagysága, elhelyezkedése, funkcionalitása, beépítés, beruházás megvalósulását veszélyeztető egyéb építési korlátozások, potenciális fejlesztési területeket összesítő kataszter K13: Települési identitást meghatározó épített-művi környezeti elemek	A város déli részén helyezkedik el az ipari park Esztergom központi belterülete és Esztergom-kertváros között. Ez részben **behatárolja a növekedés irányait, azonban a városban még számos üresen álló, ipar számára is hasznosítható terület áll a rendelkezésre.** A közlekedési kapcsolatai kiválóak, a jövőbeli tervek megvalósulásával az ország egyik legversenyképesebb beszállítói hálózatát ellátó ipari park jöhet létre. A jelenleg kihasználatlan, nagyon romos állapotban lévő épületek rontják a városképet. A jövőben érdemes a hasznosításukra (például a könyvtár elhelyezése évtizedek óta megoldatlan) pályázatot vagy közösségi tervezést megvalósítani. Az ingatlanok állapota, a közterületek nem tükrözik jelenleg a város valódi rangját. Bár az elmúlt években a városfejlesztés elindult egy jó irányba, és sokat fejlődött a városkép, azonban ez még mindig nem kielégítő. **A városi közintézmények épületállománya elavultak, felújításra várnak.** **Az ipari múlt számos alulhasznosított barnamezős területet** (Szemüvegkeretgyár, MIM Labor, Lőtér, korábbi buszállomás) hagyott hátra maga után, amelyek a város szövetébe ékelődve helyezkednek el. Ezek az ingatlanok többségében nagy kiterjedésű, erősen szennyezett, barnamezős területek az egykori gyártelepek helyén, melyek rekultivációra és újrahasznosításra várnak. **Azbesztmentesítés a panelházaknál kiemelten fontos** lenne egészségmegőrzés érdekében. A jelenlegi paneles és lakótelepi lakásállomány csak kis mértékben felújított, így ezen épületek energiahatékonysága alacsony, ez pedig aránytalanul nagy kiadásokat okoznak az itt lakók számára. A Kis-Duna sétányt 1913-ban alakították ki a mai formájában, ma már nem igazán korszerű. A Kis-Duna védelmével már nem kell a parapetfal, akkor ki lehetne nyitni a víz felé a várost és hozzájárulhatna egy polgárosodási folyamathoz. **A város ingatlanpiaci helyzete kettős.** Bizonyos városrészek értéke az elmúlt évtizedben jelentősen, akár 5-6-szorosan is emelkedett, míg más városrészek ingatlan értéknövekedése az országos trendeket sem követte. Ennek hátterében a differenciált épületállomány és a megközelíthetőség áll. A lakóházak és lakótelkek többsége magánkézben van. A település számos **települési identitást meghatározó épített örökséggel rendelkezik**, ezeket a településképi arculati kézikönyvben rögzítik. • Esztergomi Bazilika • Szent Ignác plébániatemplom • Belvárosi templom és Ferences templom • Esztergomi Vármúzeum • Kerektemplom • Ószeminárium • Mária Valéria híd • Szent István megkoronázása szobor • Aquasziget • Fájdalmas Szűz-kápolna
Közlekedés, közműhálózat	
K5: A városi/várostérségi közmű szolgáltatási lefedettsége, infrastrukturális háttere	Fontos a **szemétszállítás** újjászervezése a lakótelepeken (gyűjtőkonténer típusa, szállítás gyakorisága), mert a jelenlegi önbevallás nem ad pontos képet a valós hulladéktermelésről. Ez azért sem szerencsés, mert a kertesházakból gyakran a lakótelepre viszik a szemetet, így a lakótelepi konténer igen hamar betelik. A szelektív hulladékgyűjtés sem működik jelenlegi formájában a lakótelepeken, fontos lenne **könnyebben elérhetővé tenni a lakosságnak** az ilyesfajta lehetőségeket.

K9: Közlekedési infrastruktúra általános állapota, kedvező és kedvezőtlen feltételek valamennyi közlekedési módban K10: Közművesítettség mértéke, állapota, kedvező és kedvezőtlen feltételek, közműellátottság kapacitási helyzetét, bővítési lehetőségei	A klímaváltozás hatására **a nagy intenzitású csapadékok gyakorisága és intenzitása is növekszik, ami az elöntési események további fokozódásához vezet**. A jelenleg elégtelen szennyvízelvezetés és csatornahálózat ezt a problémát tovább súlyosbítja. A jövőben szükségessé válik a csapadékvíz-visszatartásra hangsúlyt helyező integrált **csapadékvíz-gazdálkodási gyakorlat meghonosítása**, erősítése. **A városban jelenleg az autós forgalom igen sok problémát okoz. A domborzati viszonyoknak köszönhetően a város a városon áthaladó főút forgalmának igen kitett.** A közúthálózat forgalmi terhelése az elmúlt 10 évben nőtt, a város tengelyét jelentő 11-es úton néha kritikus a forgalom. Ennek enyhítésére van szükség az alternatív közlekedési formák támogatásával, kényelmének/vonzerejének növelésével. Mindez a városon belüli autózás leszorítása érdekében, pl. elektromos roller rendszer kialakításával. **Szükség van forgalmi modellezés alapján a városközpont forgalomtechnikai átalakítására gyalogos- és biciklisbarát területek és korridorok növelése érdekében**. A kerékpáros közlekedés lehetőségei a városban korlátozottak, azonban kapcsolódó szolgáltatások részben kiépültek (MVBike). **A gyalogos közlekedés lehetőségei jelenleg bizonyos városrészekben nem kielégítőek, sok kisebb utcában rossz minőségű vagy nincsen burkolt járda,** a meglévő létesítmények állapota változó és elegendő önkormányzati forrás hiányában egyre romlik. **A kerékpáros hálózat területén határon átnyúló jelleggel zajlanak a legjelentősebb fejlesztések**: Passau és Budapest között a két utolsó hiányzó EuroVelo 6-os szakasz 2023-ra készül el a szlovákiai Karva és Párkány, valamint Párkány és a magyarországi Ipolydamásd között. Az Ister-Granum ETT jóvoltából az eurorégió egészét lefedő hobbikerékpáros hálózat fejlesztése is megkezdődik, pihenőhelyek létesítésével. A Bazilika felől szükség van a **gyalogos átjárhatóság jobb kialakítására**, összeköttetés, vonzó sétány kialakítása a Széchenyi tér felé. Tovább szükséges hegyoldali átkötő utcák és gyalogos utak létesítése a terület vonzerejének, tisztaságának, **rendezettségének, átjárhatóságának növelésére**. Ehhez gyalogos turista-/séta-/zarándokutak egységes fejlesztése és kitáblázása szükséges. **Buszhálózat és szolgáltatás jelentős bővítése szükséges** (minden városrész felé, kereskedelmi létesítmények bevásárlóközpontok felé is), megbízhatóságának fejlesztése és szerves összekapcsolása Párkánnyal és Szobbal. Európai Uniós jogszabályok biztosítják a cabotage tilalmát és ez jelentősen korlátozza a határon átnyúló közösségi közlekedési szolgáltatások fejlesztését. Az agglomerációs előny kiaknázása érdekében minden esztergomi vonatjárathoz közvetlen buszcsatlakozás kialakítása lehet kívánatos, és a buszközlekedés koordinációja az egész Duna menti agglomeráció területére (Süttőtől Esztergomig, illetve Párkány környékére) kiterjesztendő. **Budapest közelsége előny is és hátrány is. A** fiataloknak inkább hátrány, az 50+-os generáció előnynek nevezné, mert amikor akar, bemegy a nagyvárosba, de amikor nem, akkor elkerülheti. Esztergom pont az agglomeráció határán van, bár távolságban az agglomeráció része, de a közlekedés nem igazán jó ehhez, mert a vonat és a távolsági buszjáratok a város szélén állnak meg, és az IMCS összeköttetése a többi városrésszel még nem elégséges.

2.4. A város irányítási és működési modellje

Esztergom Közös Önkormányzati Hivatalt tart fent. A közös önkormányzati hivatal a képviselő-testület szerve. Költségvetési szervnek, így jogi személynek minősül azzal, hogy költségvetési szerv alapítására az érintett helyi önkormányzatok jogosultak. A közös önkormányzati hivatal az önkormányzat működésével, valamint a polgármester vagy a jegyző feladat- és hatáskörébe tartozó ügyek döntésre való előkészítésével és végrehajtásával kapcsolatos feladatokat látja el. Közreműködik az önkormányzatok egymás közötti, valamint az állami szervekkel történő együttműködésének összehangolásában, és ellátja a bizottságok működésének ügyviteli feladatait is. A hivatal működési költségét az állam – az adott évi központi költségvetésről szóló törvényben meghatározott mértékben, és a hivatal által ellátott feladataikkal arányban – finanszírozza, amelyet a székhelytelepülés, valamint a megye részére, e célra elkülönített számlájára folyósít. A Hivatal alapvető feladata továbbá a képviselő-testület és bizottságaik, továbbá az általuk létrehozott szervek munkájának segítése, illetve a helyi nemzetiségi önkormányzatok munkája eredményességének elősegítése.

112. ábra: Esztergom Közös Önkormányzati Hivatal szervezeti ábrája
Forrás: Esztergom Megyei Jogú Város Közös Önkormányzati Hivatal Szervezeti és Működési Szabályzata alapján saját szerkesztés

A Hivatal irányító jogait Esztergom Megyei Jogú Város Önkormányzat Képviselő-testülete (Közgyűlése) gyakorolja. A polgármester a Képviselő-testület (Közgyűlés) döntései szerint és saját hatáskörben irányítja a Hivatalt. A polgármester a jegyző javaslatainak figyelembevételével határozza meg a Hivatal feladatait. A polgármester munkáját az alpolgármesterek segítik, feladataikat a polgármester és az alpolgármester közötti feladatmegosztásról szóló polgármesteri utasítás szerint látják el. A polgármester hatáskörébe tartozó ügyekben szabályozza a kiadmányozás rendjét, gyakorolja a munkáltatói jogokat a jegyző és az egyéb munkáltatói jogokat az alpolgármester tekintetében, a Hivatal működésének egyéb általános szabályait pedig polgármesteri utasításban határozza meg.

A jegyző vezeti a Hivatalt, őt az aljegyző helyettesíti, aki a Jegyzői osztály vezetője. A jegyző felelős a Hivatal szakszerű és törvényes működéséért, a polgármester által meghatározott feladatok végrehajtásáért, koordinálja és ellenőrzi a szervezeti egységek munkáját.

A Hivatal nyolc jogi személyiséggel nem rendelkező szervezeti egységre tagolódik, a szervezeti egységek vezetői a polgármester és a jegyző utasításai, intézkedései alapján végzik feladatukat, a hatályos jogszabályok betartása mellett. A Kabinet a polgármester közvetlen irányítása alatt álló szervezeti egység, melyet a kabinetfőnök vezet. Az aljegyző közvetlen alárendeltségében működik a Jegyzői Osztály, a Dömösi Kirendeltség, valamint a Hatósági Osztály.

A képviselő-testület munkájában aktív szerepet játszanak a bizottságok.

2.4.1. Esztergom képviselő-testületének bizottságai és feladatai

Pénzügyi és Jogi Bizottság

Részt vesz az önkormányzat költségvetésének összeállításában, véleményezi azt, ellenőrzi a költségvetés végrehajtását, véleményezi az önkormányzat gazdálkodásáról szóló beszámolót, figyelemmel kíséri a költségvetési bevételek és kiadások alakulását, a vagyonváltozás alakulását, értékeli az azt előidéző okokat.

Véleményezi a tervezett beruházásokat, fejlesztéseket, vizsgálja ezek pénzügyi hatásait. Véleményezi az önkormányzat Szervezeti és Működési Szabályzatának tervezetét, véleményezi az önkormányzat rendelettervezeteit, vizsgálja az önkormányzat rendeleteinek hatályosulását.

Városfejlesztési, Környezetvédelmi és Kulturális Bizottság

Véleményezi a település fejlesztésével kapcsolatos feladatokat, részt vesz egy-egy fejlesztési feladat végrehajtásának megszervezésében, kutatja a település fejlesztésének lehetőségeit és a pénzügyi forrásokat, véleményezi a településfejlesztési koncepció, településrendezéssel összefüggő előterjesztéseket.

Figyelemmel kíséri a város közútjainak kiépítését, keresi a gazdaságos fejlesztés módjait.

Figyelemmel kíséri és előmozdítja a környezetvédelmi tevékenységet, javaslatot dolgoz ki az épített és természeti környezete védelme érdekében felmerülő feladatokra, részt vesz ennek céljából lakossági akciók megszervezésében.

A bizottság figyelemmel kíséri város kulturális és művészeti életével kapcsolatos tervek előkészítését, megvalósulását.

Közjóléti, Egészségügyi és Nemzetiségi Bizottság

Közreműködik a rászorulók felderítésében, közreműködik a hátrányos helyzetű és veszélyeztetett kiskorúak felderítésében, véleményezi a költségvetésben a szociális gondoskodásra fordítható anyagi forrásokat, véleményezi a szociális és gyermekvédelmi tárgyú rendeleteket, javaslatot dolgoz ki a helyi szociális háló fejlesztésére, javaslatot dolgoz ki a gyermekvédelmi ellátások, szolgáltatások fejlesztésére. Figyelemmel kíséri a munkaképes lakosságának foglalkoztatottsági helyzetét. Ellenőrzi az önkormányzat köztisztaságra vonatkozó rendelkezéseinek a hatályosulását, javaslatot tesz módosításukra.

Köznevelési, Ifjúsági és Sport Bizottság

Az önkormányzati fenntartású, illetve működtetésű oktatási, nevelési intézmények létesítésére, működésére, megszüntetésére, valamint az ellátásukra vonatkozó előterjesztéseket, a távlati terveket és koncepciókat véleményez, dolgoz ki. A képviselő-testület hatáskörébe tartozó köznevelési, ifjúsági és sport kérdésekkel foglalkozó testületi anyagokat, együttműködési megállapodásokat, a város

köznevelési ifjúsági és sport programjait véleményezi, áttekinti. Figyelemmel kíséri az önkormányzat költségvetésének köznevelléssel, ifjúsági és sport ügyekkel összefüggő részét, pályázatokat.

Közbeszerzési Bizottság

A bizottság vizsgálja a közbeszerzések tárgyát képező pályázatokat, a közbeszerzések jogszerűségét, a különböző közbeszerzési típusok megvalósulását és hatályosulását. A közbeszerzési szabályok betartását.

2.4.2. Várostérségi koordináció

A várostérségi koordináció a TOP Plusz forrásokra nem releváns, de mivel az FVS teljes tervezéssel készül ezért röviden összefoglalva az alábbi témakörökben a várostérség együttműködése kívánatos lehet:

Városüzemeltetés, működési hatékonyság-növelés:

- várostérségi fejlesztési tanács létrehozása, mely a térség fejlesztési irányait közösen határozza meg
- a városüzemeltetési funkciók közös ellátása néhány területen

Klímavédelem:

- térségi területhasználat-koordináció: az agglomerálódás és a városi szétterjedés koordinált megakadályozása. A szuburbanizáció okozta negatív és pozitív hatások együttes kezelése.
- a kék infrastruktúra koordinált fejlesztése, a felszíni és a felszín alatti vízkincs együttes kezelése és megóvása, hasznosítása
- a zöld infrastruktúra hasznosításának és gyarapításának közös tervezése

Gazdaság- és szolgáltatásfejlesztés:

- turizmusfejlesztési célok megvalósítása az öko-zöld, aktív, kulturális és vallási turisztika terén
- térségi beszállítói hálózat működésének elősegítése kerekasztallal, gazdaságfejlesztési együttműködésekkel
- nevelési, oktatási és egészségügyi ellátás közös szervezése és ellátása, racionalizálása
- kulturális szolgáltatások együttes fejlesztése
- munkaerőipaci helyzet javítása és a foglalkoztatás növelése foglalkoztatási paktumok segítségével

Közlekedésfejlesztés:

- a közösségi és alternatív közlekedési módok előnyben részesítése, koordinált szervezése

2.5. Kockázatok és lehetőségek értékelése

A város helyzetének tervezési dimenziók szerinti és területi értékelését szükséges kiegészíteni egy olyan értékeléssel, amely a külső tényezők, és az abból fakadó kockázatok és lehetőségek széles tárházát veszi számba és vetíti le a helyi sajátosságokra. A fejezet elsősorban a természeti majd a társadalmi-gazdasági környezettel kapcsolatos kockázatokat és azok várható negatív hatását veszi lajstromba, majd ezt követően a tervezési dimenziók mentén is feldolgozza a várost fenyegető veszélyeket és kockázatokat, illetve a helyzetből kovácsolható előnyöket.

26. táblázat: Természettel kapcsolatos kockázatok és előfordulási gyakoriságuk Esztergomban. Forrás: Komárom-Esztergom megye Klímavédelmi Stratégiája alapján szakértői becslés, saját szerkesztés

Várható negatív hatás	kockázati besorolás	gyakoriság	várható hatás mérték	Összesített kitettség
Zöldfelületek csökkenése, erdők sérülékenységének, kitettségének növekedése	5	4	5	14
Szélsőséges hő, fokozódó városi hősziget jelenség	4	4	5	13
Biológiai diverzitás csökkenése, sérülékenységének növekedése	4	4	5	13
Szélsőséges csapadékhullás, mennyiségében és eloszlásában	4	4	4	12
Árvizek mennyiségének és mértékadó szintjének növekedése	5	3	4	12
Villámárvizek kialakulása domb- illetve hegyoldali területen	4	4	3	11
Szélsőséges hideg, extrém fűtési kényszerhelyzet	3	4	3	10
Belvízzel érintett területek, belvízjárta évek gyakoriságának növekedése	4	3	3	10
Talajdegradáció az intenzív használat, és klimatikus viszonyok változása miatt	4	3	3	10
Ökoszisztéma szolgáltatások skálája csökken	4	3	3	10
Viharok gyakoriságának és intenzitásának növekedése	3	4	2	9
Földcsuszamlások gyakoriságának növekedése	2	3	2	7
Vegetáció megváltozása, a Pannon növényvilág elvesztése	2	1	4	7
Aszályok gyakoriságának növekedése a mezőgazdasági területeken	1	3	2	6
Erdőtüzek gyakoriságának növekedése	2	2	2	6
Invazív fajok terjedése a monokultúrás mezőgazdálkodás, a klímaváltozás miatt	3	1	2	6

Kockázat	**Gyakoriság**	**Várható hatás**
1: elenyésző kockázat	1: 20-30 évente egyszer	1: kis területet, kis hatással érintő
2: kicsit kockázatos	2: évtizedenként egyszer	2: kisebb területeket, mérsékelt hatással érintő
3: közepesen kockázatos	3: többévente egyszer	3: közepesen nagy területeket, közepesen sok szereplőt érintő
4: kockázatos	4: évente többször	4: viszonylag nagy területet és sok szereplőt érint
5: nagyon kockázatos	5: szinte állandóan fennáll	5: nagy területeket, sok szereplőt komolyan érintő

27. táblázat: Társadalmi- és gazdasági kockázatok és előfordulási gyakoriságuk Esztergomban. Forrás: Komárom-Esztergom megye Klímavédelmi Stratégiája alapján szakértői becslés, saját szerkesztés

Várható negatív hatás	kockázati besorolás	gyakoriság	várható hatás mérték	Összesített kitettség
Elöregedő társadalom az alacsony születésszám és bevándorlás miatt	4	5	4	13
Munkaerőpiaci kitettség az egyoldalú gazdaság miatt	4	5	4	13
Munkaerőhiány a konjunkturális időszak felpörgetett termelése miatt	4	5	4	13
Hulladék mennyiségének növekedése a fogyasztói társadalom miatt	5	5	3	13
Közszolgáltatási ellátási nehézségek az elöregedő társadalom, túlzott beköltözés miatt	4	5	4	13
Növekvő városi fenntartási költségek az elöregedő társadalom miatt	4	5	4	13
Hőhullámok általi egészségügyi veszélyeztetettség növekedése	4	4	4	12
Erős átmenő forgalom a városon belüli mobilitás növekedése miatt	5	5	2	12
Növekvő ipari teherforgalom növekvő ipari teljesítmény miatt	5	5	2	12
Növekvő ipari környezetterhelés növekvő ipari teljesítmény miatt	5	5	2	12
A digitális tudásszint nem növekszik megfelelő mértékben	4	5	3	12
Az épületállomány degradációja fokozódik	4	5	3	12
Szegregált és/vagy hátrányos helyzetű csoportok digitális leszakadása	4	5	3	12
A közszolgáltatások digitális elmaradása	4	5	3	12
Agrárpotenciál csökkenése	5	3	3	11
Növekvő energiaárak	3	4	4	11
Túlzsúfoltság, over tourism	5	4	2	11
Zajterhelés növekedése	4	5	2	11
A digitális transzformáció negatív hatással lesz az összeszerelőiparra	4	3	4	11
Közműhálózat túlterheltsége	3	5	3	11
Hátrányos helyzetű csoportok esélyegyenlőségének csorbulása	4	5	2	11
Ivóvízbázis túlhasználata	4	4	2	10
Járványhelyzet	3	2	5	10
Zöldmezős beruházások előtérbe kerülése	4	3	3	10
Monoindusztriális gazdaság	4	3	3	10
Dízel üzemű gépkocsik számának további növekedése	4	3	2	9
Szegregált helyzetű csoportok létszámnövekedése	3	4	2	9
Ivóvíz szennyeződése	4	2	2	8
Gazdasági válság, struktúraváltás	2	1	5	8
Városi túlburjánzás ökológiailag értékes területeken	4	2	2	8
Helyi identitás elvesztése	3	2	2	7

Kockázat	Gyakoriság	Várható hatás
1: elenyésző kockázat	1: 20-30 évente egyszer	1: kis területet, kis hatással érintő
2: kicsit kockázatos	2: évtizedenként egyszer	2: kisebb területeket, mérsékelt hatással érintő
3: közepesen kockázatos	3: többévente egyszer	3: közepesen nagy területeket, közepesen sok szereplőt érintő
4: kockázatos	4: évente többször	4: viszonylag nagy területet és sok szereplőt érint
5: nagyon kockázatos	5: szinte állandóan fennáll	5: nagy területeket, sok szereplőt komolyan érintő

2.5.1. Prosperáló város

Kockázat	Lehetőség
A város és várostérség gazdasága	
• A barnamezős területek rehabilitációjának elmaradása. • Alacsony K+F+I ráfordítás következtében a helyi vállalkozások sebezhetővé válnak az Ipar 4.0 által támasztott kihívásokkal szemben. • Tervezett (közúti) közlekedési fejlesztések elmaradnak. • Esztergom és a megye városai közötti együttműködési hajlandóság továbbra is alacsony szintű marad. • A globális értékláncok újjászerveződése/épülése során Esztergom és térségének versenypozíciója romolhat. • A város nagyfoglalkoztatójának/meghatározó ágazatának esetleges kivonulása. • Tatabánya-Esztergom kiemelt járműipari központ állami/kormányzati támogatása elmarad, nemzetstratégiai jelentőségének mérséklődése. • A globális gazdasági változásoknak (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) az élvonalhoz viszonyított eltávolító hatása érvényesül. • A klímaváltozás és az energiagazdaság helyzetének változása kedvezőtlenül érinti a térséget. A termelési árak megugranak, a beszállítói hálózat széteshet.	• A város barnamezős területeinek hasznosíthatósága nő. • A hagyományos iparágak többsége prosperál a városban, technológiai fejlesztésekkel tovább fokozzák a helyi vállalkozások a versenyképességüket. • A páneurópai közlekedési folyosókba való integráció (M10, M100 gyorsforgalmi utak révén) erősíti a város külföldi működőtőke-vonzó képességét. • Esztergom a külföldiek számára jól kiépített és ismert brand, a város és térsége további nemzetközi programok szervezésével, turisztikai attrakciók fejlesztésével elősegíti a desztináció nemzetköziesedését. • A határ közelsége, az új Duna-hídban rejlő kapcsolati tőke kihasználása. • Az ipari park fejlesztése mellett a szakosodás elősegítésével erősödnek a helyi gazdasági kapcsolatok, valamint a vállalatközi együttműködések, amelyek hozzájárulnak a klaszteresedés jobb feltételeinek megteremtéséhez. • A vállalkozások a zöld átállás segítségével alkalmazkodni tudnak a globális klíma- és energiaválsághoz. Zöldebb és tisztább energia felhasználásával, sokkal hatékonyabban képesek termelni.
Humán erőforrás	
• A jövőipar ágazatihoz illeszkedő képzési kínálat elmaradásával a gazdasági termelő és felszívó erő áttevődhet más településekre. • A munkaerőhiány a helyi vállalkozások fejlődését akadályozza. • A robotika térnyerésével elsősorban a szakképzetlen munkaerő bekerülhet a szociális ellátórendszerbe, aminek következtében a fogyasztói kereslet visszaesik. • Mennyiségi problémák a munkaerőutánpótlás vonatkozásában. • A szomszédos térségek fejlődése, a Budapesti Agglomeráció további bővülése a munkaerő-vonzáskörzeteket átrajzolja, a potenciális beérkező munkaerő ezekről a területekről elmarad.	• A lakosság képzettségi szintje emelkedik, a magas hozzáadott értékű munkahelyek kínálata bővül. A digitális kompetenciák fejlődnek, a lakosság könnyedén át tud térni az innovációkra, az ipar változását könnyedén le tudja követni. • A város fejlődése, munkahelyeinek és szolgáltatásainak bővülése, a népességnövekedés kellő munkaerőutánpótlást jelent a vállalkozások számára. A város a térség regionális szervező erejévé válik.
Humán infrastruktúra és szolgáltatási mix	

• Az oktatási intézmények kihasználtságának csökkenése. • A felsőfokú oktatás további erodálódása. • A város lakosságot kiszolgáló infrastruktúrája, szolgáltatásai nem fejlődnek megfelelő ütemben, így a felsőfokú, magasan képzett lakosság nem vándorol be a településre.	• A meglévő oktatási, képzési szerkezet a helyi gazdaságfejlesztést szolgálja. • A szolgáltatások lépést tudnak tartani a helyi igényekkel. • Határon átnyúló, transznacionális és régiók közötti együttműködések több területen főként Ister Granum (EGTC) keretében. • A városfejlesztés hatására magasan képzett munkaerő számára is vonzóvá válik. Esztergom egy élhetőbb, békésebb környezetben „Virtuális ipari parkká” válik.
Önkormányzati gazdálkodás	
• Helyi adók fokozott elvonása. • Az önkormányzat szerepkörének csökkenése. • További feladat- és forráselvonás.	• Az ipari parkba sikeresen betelepített vállalkozások az önkormányzat adóbevételeit is növelik. • A 2021-2027 EU-s költségvetési ciklus forrásai esélyt adnak a tervezett és szükséges önkormányzati fejlesztések megvalósításának finanszírozására.

2.5.2. Zöldülő város

Kockázat	Lehetőség
Zöld hálózatok és klímaváltozás	
• A zöldterületek revitalizálása, fejlesztése elmarad • Köztéri zöldfelületek degradálódása • A településen nincs megfelelő zöldfelületi kataszter • A globális klímaváltozás begyűrűzése kedvezőtlen fenntarthatatlan folyamatokat indít el helyben • A lakó- és gazdasági területek bővítése a zöldterületek csökkenését eredményezi	• Az erdőszerkezet (és kiterjedés) átgondolása, a valóban klímavédelmet szolgáló erdőtípusok (és fajok) arányának további növekedése • Parkgondozási technikák adaptálásával a meglévő zöldterületek klímatudatos átalakítása • Zöldfelület kataszter, zöldfelületekre vonatkozó digitalizált egyéb adatbázis létrehozása a fenntartható zöldfelület-gazdálkodás érdekében • A globális gazdasági változások (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) hatékonyan ösztönzik a helyi zöld átállást • Városi zöld imázs kiépítése • Klímaváltozással kapcsolatos alkalmazkodási akciótervek, stratégiák kidolgozása, aktualizálása (SECAP, Klímastratégia)
Környezet- és természetvédelem	
• Zöldmezős beruházások előtérbe helyezése, érintetlen területek beépítése • A zöldmezős beépítések az előhely izoláció növekedésével jár • Az illegálisan lerakott hulladék mennyiségi növekedése a természeti ökoszisztémák károsodását idézi elő • Invazív fajok és károsítók terjedése	• Alulhasznosított, barnamezős területeken beruházások elősegítése • Fenntartható hulladékgazdálkodás kialakítása, a körkörös gazdaság alapjainak megteremtése
Közműrendszerek és energiagazdálkodás	

• Az energiatudatosság nem épül be a helyi szereplők működésébe • Energiahatékonysági és a megújuló energetikai fejlesztések, korszerűsítések külső forrásai elmaradnak • Lakóövezetek bővítése a szükséges közműhálózat fejlesztése nélkül	• Az energiatudatosság a helyi szereplők jellemzőjévé válik • (Külső források felhasználásával) folytatódnak az elmúlt évek energetikai fejlesztései, korszerűsítései • A megújuló erőforrások helyi hasznosítása megfelelő mértékű lesz • Csatornázottság, ivóvízzel való ellátottság arányának növelése, elválasztott rendszerű hálózat megvalósítása
Fenntartható közösségi közlekedés	
• A helyi közlekedésben nem a fenntartható közösségi közlekedési módok kerülnek előtérbe • A globális és makroregionális közlekedés-földrajzi és geopolitikai helyzet változása fenntarthatatlan pályára állítja a térséget • A közösségi közlekedést érintő fejlesztések elmaradása	• Közösségi közlekedés színvonalának emelése (közös tarfiarendszerrel, valamint egységes menetrenddel, korszerű járművekkel) • Hidrogén- valamint elektromos meghajtású autóbuszok beszerzése

2.5.3. Digitális város

Kockázat	Lehetőség
Gazdasági szervezetek	
• A város vállalatainak digitális lemaradása • A város ágazati szerkezetének digitális lemaradása • A digitális innovációk elkerülik a térséget • A vállalatok szűkkörű nyitottsága az Ipar 4.0.-típusú fejlesztések iránt • Fejlett technológia-intenzív iparágak hiánya miatt munkaerőhiány keletkezik	• A város vállalatai élen járnak a digitális átalakulásban • A város ágazati szerkezete a digitális kor trendjei szerint alakul • A digitális innovációk begyűrűznek a térségbe • Digitális platform létrehozása a gazdasági szervezetek számára • Fejlett technológia-intenzív iparágak bevonzásával csökkenthető a munkaerőhiány
Lakosság digitális kompetenciája	
• A munkaerő digitális felkészültségnek elmaradása • A helyi lakosok digitális felkészültségének elmaradása • A társadalmi modernizáció (a fogyasztói társadalom térnyerése, túlurbanizáció és zsúfoltság, elidegenedő társadalom, polarizálódó társadalom stb.) begyűrűzése gátolja a digitalizációt	• A munkaerő digitális felkészültsége lépést tart a digitalizációval • A helyi lakosok digitálisan képzetteké válnak • A társadalmi modernizáció (a fogyasztói társadalom térnyerése, túlurbanizáció és zsúfoltság, elidegenedő társadalom, polarizálódó társadalom stb.) begyűrűzése elősegíti a digitalizációt
Humán közszolgáltatások	
• Az oktatási, képzési szerkezet a saját útját járja, nem, vagy nehezen befolyásolható • A digitális szolgáltatások lassú ütemben jelennek meg	• Az oktatási, képzési szerkezet kedvezően, a helyi igények szerint alakul • A digitális szolgáltatások az igényekhez igazodóan tudnak megjelenni
Közlekedés, közművek	

• A köz- és közműszolgáltatások terén elmaradnak a digitalizációs beruházások	• A város közszolgáltatóinak digitális átállása végbemegy • Smart city, smart grid projektek és a meglévő hálózat korszerűsítése megvalósul • Közösségi közlekedésen belül egy integrált e-jegy rendszer létrejön
Környezet- és természetvédelem	
• A környezet- és természetvédelem terén elmarad a digitális megoldások alkalmazása	• Digitális megoldások alkalmazása a környezete- és természetvédelem területén (smart city, smart grid) • Digitális adatbázis létrehozása és fenntartása megvalósul

2.5.4. Megtartó város

Kockázat	Lehetőség
Társadalom	
• A fiatalabb korosztály számának további csökkenése, a társadalmi elöregedés felgyorsulása • A vándorlás továbbra sem képes ellensúlyozni a népesség természetes fogyását • Strukturális munkaerőhiány kialakulása • A felsőfokú oktatásban részt vevők számának csökkenése • Az oktatási intézmények kihasználtságának csökkenése tovább fokozódik • A klímaváltozás okozta időjárási extremitások negatívan hatnak az (elöregedő) lakosság egészségi állapotára	• Helyben tanuló fiatalok városban tartása • A kedvező foglalkoztatási szerkezet magas hozzáadott értékű munkahelyek létrehozását segíti elő • A közfoglalkoztatottak munkaerőpiaci integrációja tovább folytatódik • Célirányos szakképzésnek köszönhető jobb elhelyezkedési lehetőségek • Növekvő megyei, regionális vonzerő az oktatási intézmények által • Egészségügyi és szociális hálózatok, kapcsolatok erősítése • A tartósan munkanélküliek számának csökkenésével a mélyszegénységnek való kitettség tovább mérséklődik
Esélyegyenlőség biztosítása, civil élet	
• A város egyes részeinek (szegregátumok) további leszakadása • A szegregátumokban élő népesség számának és arányának növekedése • A társadalmi rétegek közötti jövedelmi, társadalmi és kulturális különbségek fokozódása • A jelenlegi civil és közösségi élet visszaszorulása	• Szociális városrehabilitáció megvalósítása a szlumosodó, leszakadó területeken • Komplex egészség-megőrzési, valamint (munkaerőpiaci igényekhez igazodó) képzési programok megvalósítása a hátrányos helyzetű célcsoportok számára • Összefogás a különböző társadalmi, gazdasági és az egyéb szereplők között, a társadalmi kohézió erősítése • A civil társadalom külső kapcsolatépítésének támogatása
Szolgáltatások elérhetősége, szociális gazdaság	
• A szolgáltatási mix nem tud lépést tartani a városok versenyében • Az elöregedés következtében az időseknél elégtelen kapacitások keletkeznek az intézményrendszerben	• Kórházi infrastruktúra és szolgáltatásainak bővítése • A helyi kulturális kínálat potenciális külső célcsoportjainak felkutatása, vonzása • Sport, rekreációs és szabadidős helyszínek kialakítása, fejlesztése

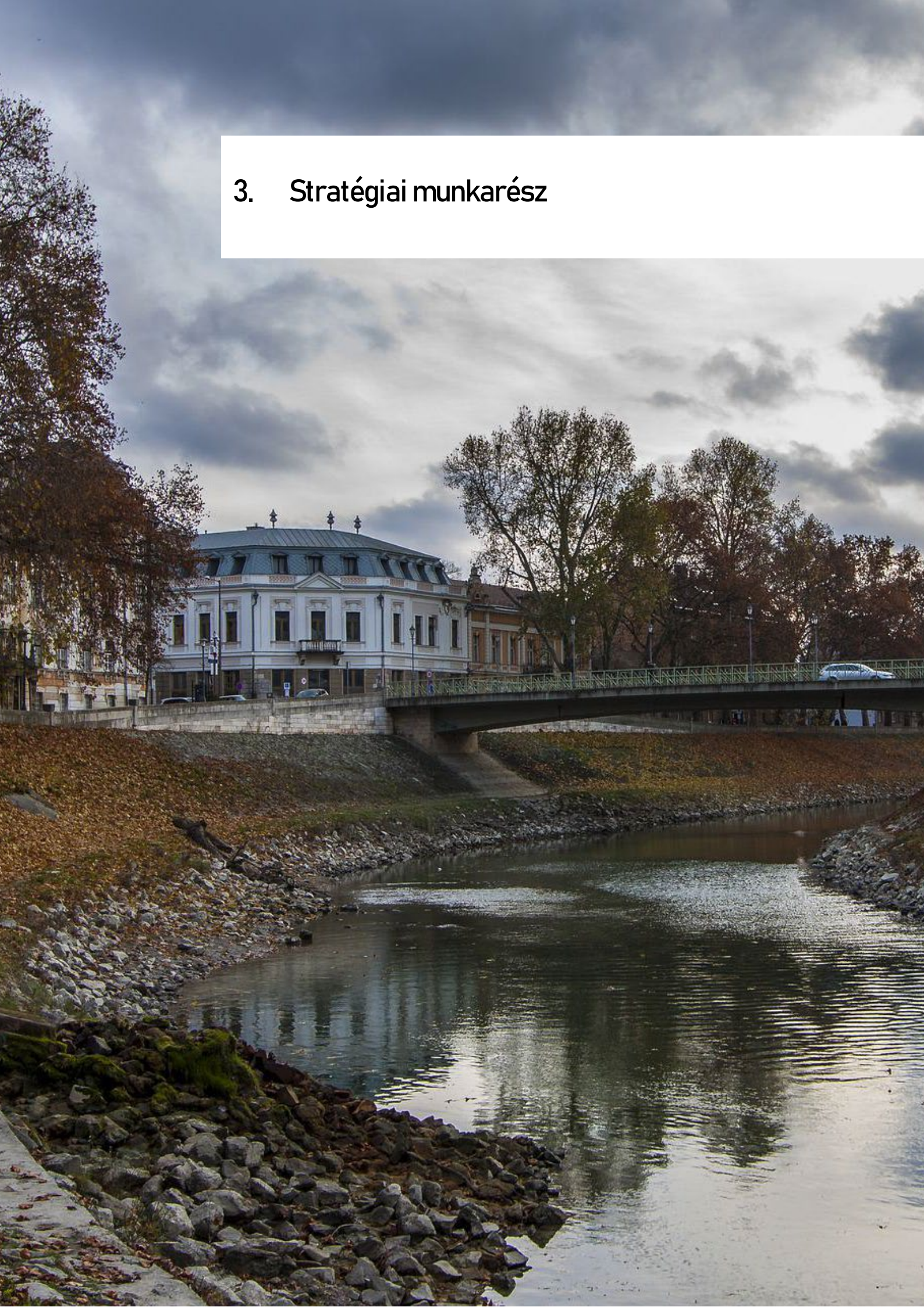
• Az utánpótlás hiánya a kultúra, a rekreáció és a sport tevékenységek esetében • A fiatal népesség csökkenése miatt a közösségi terek funkciónak gyengülése	

2.5.5. Kiszolgáló város

Kockázat	Lehetőség
Településfejlesztési és –rendezési tervek összefüggései	
• A településpolitikai jog- és szabályozási rendszer folyamatos változása • Erősödő centralizáció az építéshatósági folyamatokban, lokális kontroll gyengülése • A jelenlegi gazdasági helyzetben a településfejlesztési és területfejlesztési összegek csak korlátozottan állnak majd rendelkezésre • A fejlesztési források megítélése európai szinten politika vezérelt, így a kormányzat és az EU közötti politikai nézeteltérések akadályozhatják a város fejlődését, a források lehívását	• A szabályozási környezet változása erősíti a város kiszolgáló/ellátóképességét • Esztergom esetében előny származhat abból, hogy Megyei Jogú Város lett, pl. Modern Városok Program forrásainak lehívása is lehetőség nyílik • A város kormányzaton kívül eső forrásokhoz is szabadon hozzáférhet, csatlakozhat különböző közösségekhez, amin keresztül forrásokhoz juthat
Tájhasználat, táji és természeti adottságok	
• A fenntartható tájhasználatot veszélyeztető gazdasági környezet kialakulása, mely a lakosság életminőségét ronthatja • Zöldmezős beruházások előtérbe helyezése, érintetlen területek beépítése, mely a lakosság felé szűkülő zöldfelületi kínálatot fog eredményezni • A turizmus túlzott térnyerése a természeti tőke csökkenését eredményezi, mely a helyi lakosokban ellenérzést vagy konfliktushelyzetet szülhet. • A városi terület további növekedése a védett természeti területek megközelítését eredményezi, mely a puffertérség (és annak kapacitásának) csökkenésével járhat • A nem szabályozott városi kiterjedés a biodiverzitás csökkenéséhez vezethet • A lakott táj program sikertelensége a kultúrtáj elvadulásához és kezeletlenségéhez vezet, mely rendezetlen városképet eredményez.	• Tudatos, takarékos területgazdálkodás kialakítása • Alulhasznosított, barnamezős területeken beruházások elősegítése • A természeti adottságok kihasználása a turizmus, valamint a természet- és környezetvédelem számára, mely a meglévő értékek és örökség racionális tájhasználathoz köthető hasznosítását teszi lehetővé. • Az új védmű megépítésével jelentősen csökken az árvízveszély kialakulásának esélye, mely sokkal biztonságosabb és élhetőbb települési környezet kialakítását teszi lehetővé • A kontrollált és tudatos városi tervezés hatására racionálisan szervezett, egymással jól kommunikáló, értékeit őrző rendezett települési területi egységeket alkotnak, mely növeli a lakosság számára nyújtható települési ökoszisztéma szolgáltatásokat
Zöldfelületi rendszer	
• A zöldterületek revitalizálása, fejlesztése elmarad • Köztéri zöldfelületek degradálódása • A településen nincs megfelelő zöldfelületi kataszter	• Az erdőszerkezet (és kiterjedés) átgondolása, a valóban klímavédelmet szolgáló erdőtípusok (és fajok) arányának további növekedése • Parkgondozási technikák adaptálásával a meglévő zöldterületek klímatudatos átalakítása • Zöldfelület kataszter, zöldfelületekre vonatkozó digitalizált egyéb adatbázis létrehozása a fenntartható zöldfelület-gazdálkodás érdekében
Területhasználat és épített környezet, városi hősziget-hatás	

• A zöld és kék infrastruktúrát érintő fejlesztések lassú ütemben tudnak csak haladni • Az alulhasznosított, barnamezős területek kihasználatlanok maradnak • Városi ingatlanok és városi infrastruktúra állapotának további romlása • A beépítési sűrűség és a burkolt felületek arányának további növekedésével a városi hősziget-hatás erősödik	• Funkcióváltó, rehabilitáció programok megvalósulásával a város klímaadaptációs képessége erősödik • Az alulhasznosított, barnamezős területek funkcióváltása megtörténik • Önkormányzati tulajdonú ingatlanok értékőrző fejlesztése, megóvása • A városi mikroklíma kedvezően alakul (zöldülés, vízfelületek)
Közlekedés, közműhálózat	
• Elválaszott rendszerű hálózat kiépítése nem valósul meg, ezáltal növekszik az időjárási extremitásoknak (pl. villámárvizeknek) való kitettség • A kihasználatlan, hiányos infrastruktúrájú kikötőállások további állapotromlása • Tervezett (közúti) közlekedési fejlesztések elmaradnak • A hagyományos, robbanómotoros gépjárműállomány további bővülése, parkolási igények növekedése • A hibrid, valamint elektromos meghajtású gépjárművek aránya továbbra is relatíve alacsony marad	• Csatornázottság, ivóvízzel való ellátottság arányának növelése, elválasztott rendszerű hálózat megvalósul • Vízi közlekedésben rejlő (kereskedelmi, idegenforgalmi) potenciál kihasználása • Az új Duna-hídban rejlő kapcsolati tőke kihasználása • Kerékpárosbarát infrastrukturális fejlesztések megvalósulnak • A gyalogos elérhetőségi lehetőségek javulnak • A városrészek közötti fizikai kapcsolatok, közlekedési szolgálatatások fejlődnek

3. Stratégiai munkarész

3. Stratégiai munkarész

A stratégiai fejezet dinamikus keretként működik és támogatja a város jövőképének és célrendszerének meghatározását és szükség esetén felülvizsgálatát, kiigazítását. A helyzetértékelő munkarészt záró alfejezet számba vette azokat a külső kockázati tényezőket és lehetőségeket, melyekre a város részben tud intézkedéseket hozni, nagyrészt azonban azok bekövetkezte azon túlmutató folyamatoktól és azok externális hatásaitól függ. A városi fejlődés lehetőséghalmaza két fő tényezőtől függ: - belső erőforrások, helyi sajátosságok; és - a külső feltételrendszer. Ezen tényezők figyelembevételével két forgatókönyv (standard és adaptív) kidolgozása valósul meg, ahol az adaptív forgatókönyv része egy változásmenedzsmentet is magában foglaló fejlesztési megközelítés. Az adaptív forgatókönyvben a tematikus célrendszer és az öt tervezési dimenzió összefüggései bemutatásra kerülnek, melyek összességében meghatározzák, hogy a város mennyire tud rugalmas és adaptív módon reagálni a külső környezeti impulzusokra, vagyis mennyire reziliens.

3.1. Forgatókönyv elemzés

Forgatókönyv-elemzési kockázati területek azonosítása dimenziónként	Vizsgálandó kockázati tényezők	Standard forgatókönyv	Adaptív forgatókönyv
Prosperáló város			
Térségi gazdasági és innovációs környezetet érintő kockázatok	Ágazati együttműködések megléte – térségi hálózatosodás mértéke	A város a jelenlegi kapcsolati lehetőségeit kihasználva fenntartja a meglévő együttműködéseket. A kijelölt járműipari lehetőségeket kihasználva a térségben vezető foglalkoztatóvá válik Tatabányával párban. Az erőforrások elosztása és beszervezése nehézkessé válik, hiszen a munkaerő és az energiaigény növekedésével ezen tényezők hozzáférhetősége csökken. A térségi növekedés alábbhagy, más, szomszédos területek struktúraváltása a város lemaradását okozza. A nem kellően hálózatos és diverz gazdaság idővel nem képes megújulni és ellensúlyozni a negatív gazdasági externáliákat. A település gazdasága egyoldalú, nem képes megfelelően kiküszöbölni a globális gazdaságból adódó hatásokat. A vállalkozások között kevés vagy mérsékelt az együttműködési készség, mely a kooperatív előnyök elmaradását okozza. A térségben egyedülálló területi együttműködés megreked, nem fejlődik tovább, ezáltal a város nem tudja kihasználni a határmentiségből és a határon	A város a határmenti helyzetét még jobban kihasználva az Esztergom-Párkány térség együttműködő szerves egységéért dolgozik. Uniós szinten aktív határon átnyúló kezdeményezések kiindulópontja. A hagyományos klaszter szemlélet mellett egyre inkább rugalmas együttműködési, és rövid ellátási láncok kiépítésére törekszik. A hagyományos járműipar, mint húzóágazat adta lehetőségeket kihasználja, azonban innovatív szemlélettel beépíti a zöld energiát a termelésbe, az összeszerelésről egyre inkább a kreatív, nagy hozzáadott értéket igénylő munkák kerülnek előtérbe. Aktívan képzi lakosságát és segíti az ipar 4.0 kiteljesedésében és a digitális átállásban. Képes nagyobb vonzáskörzetéből tudást felhasználni. A település gazdasága diverz, melyben a vállalkozások együttműködnek, és nem csak a kompetitív, hanem a kooperatív előnyökre és az agglomerációs előnyökre is építenek. A város tudatosan részt vesz a vállalkozói kerekasztalok szervezésében a helyi gazdasági szereplők közötti kommunikációban. A határon átnyúló kormányzási (governance) innovációt, amelyre

		átnyúló együttműködésből fakadó előnyöket.	Európában is kevés példa ismert a térségben sikeresen fejlesztik, egyre széleskörűbb szolgáltatási-gazdasági együttműködés alakul ki a települések között, mely hatékonyabb működést és racionalizált ellátást biztosít a térségben élők számára.
A humán erőforrás keresleti és kínálati feltételeinek megváltozásának kockázata	Megfelelően kvalifikált munkaerő jelenléte az egyes gazdasági ágakban, a helyben lévő munkaerő foglalkoztatottsági viszonyai	A járműipari beruházások fokozódása miatt egyre növekvő munkaerőigényt a térség nem tudja fedezni. Megindul a távolabbi térségekből a munkaerő bevándorlása vagy beutaztatása. A településen a képzési struktúra egyoldalúan szolgálja a húzóágazatok igényeit, mely kevésbé rugalmas, váltásra nehezen képes szerkezetet alakít ki. A lakosság egy része alacsonyan képzett, aki a struktúraváltozásra kevésbé reziliens. A munkaerőt a határ másik oldalán kialakuló gazdasági egységek elvonzzák.	A népesség folyamatos továbbképzéssel, a gazdaság diverzifikációjával folyamatosan nagy a foglalkoztatási ráta. A népesség gyarapodása segítségével helyi munkaerővel megoldható a munkaerőhiány. A munkaerőhiányt rugalmas és/vagy atipikus foglalkoztatási módok segítségével oldják meg. A város nem csak lakossága, hanem térsége számára is hosszútávú, biztos megélhetést nyújt.
A gazdasági igényeken alapuló humán infrastruktúra helyzetében bekövetkező kockázati tényezők	A város oktatási intézményei által nyújtott képzések, szakképzési feltételek, adottságok	Az oktatási intézményrendszer standard forgatókönyv alapján nem bővül, esetlegesen csökken a csökkenő gyermekszám miatt. Mindez rontja a település adta képzési vertikumot. A képzések infrastrukturális feltételei nem javulnak, az oktatásba befektetett forrás szűkül. A település és térségének oktatási potenciálja zsugorodik, vagy stagnál. A jelenlegi oktatási rendszer a digitális átálláshoz nem elégséges, a humánerőforrás fejlesztése a piaci igényektől elmarad.	Az oktatási rendszer új irányban, innovatívan a jövő gazdasági ágazataihoz illeszkedve nyújt képzést. Ez sokszínű, gyorsan, igényekhez rugalmasan alkalmazkodó, minden képzési szinten megmutatkozó bővülést jelent. Az oktatási infrastruktúra fejlesztése zöld, energiahatékony és fenntartható, illetve szolgálja a digitális átállás igényei. A diákok magasszintű informatikai tudással és tudatos digitális önrendelkezési kultúrával rendelkeznek. A vállalkozásokat segíti az önkormányzat a digitalizáció útján.
Helyi gazdasági beruházások megvalósulását befolyásoló kockázati tényezők	A rendelkezésre álló barna és zöldmezős fejlesztési területek rendelkezésre állása, a gazdasági területek közművesítettsége.	A város területét tekintve az ország egyik legnagyobb települése népességarányosan. A település rendelkezik mind zöldmezős mind barnamezős területekkel. Standard forgatókönyv alapján főként a zöldmezős területek kerülnek beépítésre, melyek kialakítása sokkal kevesebb kötöttséget jelent a város és a befektetők számára, a barnamezős területek továbbra is kihasználatlanok maradnak. A standard forgatókönyv szerint az ipari park energiaellátása a központi hálózatról ellátott, arányaiban az országostól nem eltérő energiamixszel.	A város a barnamezős területeit újrahasznosítják, melynek következtében több beépítetlen zöldfelület marad, illetve a korábban szennyezett barnamezők is rehabilitációra kerülnek. Az ipari területek energiaellátása főként zöld energiából történik a közművesítés folyamatában kiemelt figyelmet fordítanak a körkörös gazdasági elvárásokra. A város a városi lakosság és vállalkozások közös együttműködése és beruházása révén zöld energetikai beruházásokat valósít meg, mely hosszútávon biztosít elérhető áron energiaforrást a vállalkozások és a lakosság számára is. Az ilyen kis energiaközösségek a reziliens város és a fenntartható gazdaság irányába mutatnak.
Önkormányzat gazdálkodását	Az önkormányzat település- és gazdaságfejlesztési	A város tőkebevonó képessége korlátozott, a kormányzati támogatásoktól függ. A magán	A város önállóan előrelátóan segíti a vállalkozások innovációját, megfelelő mennyiségű pénzeszközt biztosít a

befolyásoló kockázati tényezők	pénzeszközeinek rendelkezésre állása, tőkebevonás lehetőégei	befektetések elmaradnak, a tőkeberuházások egyre inkább az innovatív gazdasági ágba, illetve a szolgáltatásokba áramolnak, a hagyományos húzóágazatok így kevésbé lesznek versenyképesek.	helyi KKV-k és nagyobb vállalkozások számára is. A város elősegíti a befektetéseket és a tőke körforgását formális és nem formális gazdaságélénkítő eszközökkel. Katalizátorként segíti elő a városi együttműködéseket és befektetéseket. Megjelenik nemzetközi vásárokon és a várost a befektetők számára megfelelően brandingeli.

Forgatókönyv-elemzési kockázati területek azonosítása dimenziónként	**Vizsgálandó kockázati tényezők**	**Standard forgatókönyv**	**Adaptív forgatókönyv**
Zöldülő város			
Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodó-képességben rejlő kockázatok	Energiatermelés összetétele, energiatárolási kapacitások, az éghajlatváltozás hatásaira való cselekvési terv, klímastratégia intézkedései	A város a zöld energetikai átállással lassan halad, a dráguló energiaárak miatt a gazdasági versenyképesség csökken. A lakosság egyre kitettebbé válik az energiapiac ingadozásainak, mely további társadalmi feszültséget és polarizációt idéz elő. A város rendelkezik klímastratégiával és akciótervvel is, azonban azok betartása és megvalósítása nem prioritás. A város nem teljesít legalább 20%-os CO_2 kibocsátás csökkentést az elkövetkezendő 10 évben.	Esztergom a zöld energetikai átállásban úttörő, ezzel biztosítja a gazdaságának és lakosságának energiafüggetlenségét és élet-minőségét. A város adaptív stratégiákkal rendelkezik. Figyelemmel kíséri a város klímacéljait. A megfelelő cselekvési terveket elkészítik és betartják. A város hozzájárul a klímacélok teljesüléséhez.
Gazdasági szereplők környezetre gyakorolt hatásában rejlő kockázatok	Környezetszennyező tevékenységek környezeti terhelési értékei, környezetvédelmi intézkedések, programok	A növekvő beépítés és az ipari területek bővülése a természetes zöldfelületi rendszer egyensúlyának megbomlását okozhatja. Nő a közlekedésből és a szállítmányozásból adódó környezetterhelés, melyet nem megfelelőképpen kompenzálnak. Zöldmezős beruházások előtérbe kerülnek a barnamezős területek újra hasznosításával szemben.	A város kiemelt figyelmet fordít a környezeti károk enyhítésére. Tudatos környezetalakítási politikával, területhasználati szervezéssel segíti a hatásmérséklést. A város hosszútávó közlekedési és szállítmányozási terv alapján a lakott területeket kevésbé terhelő rendszert alakít ki, mely a lakosságot a legkevesebb mértékben érinti. A közlekedési igényeket pedig leginkább alternatív és zöld megoldásokkal elégítik ki. A szabályozási környezet alakítása révén a gazdasági szereplőket kötelezi a legjobb elérhető technológia alkalmazására.
Önkormányzati energiagazdálkodás elé támasztott követelmények szigorodásának kockázata	Önkormányzati energetikai fejlesztések, ingatlanállomány energiatanúsítványa, településüzemeltetés hatékonysága	Az önkormányzati és közösségi tulajdonban lévő ingatlanok energetikai minősítése továbbra is átlagos vagy rossz marad. Az épületállomány megújulása nem követi az új trendeket, a minőségük leromlik, ezáltal rosszabb minőségű szolgáltatást nyújt majd. A település tulajdonában álló ingatlanok a klímaváltozás hatásainak nem, vagy nem eléggé ellenállók.	Az önkormányzat szigorú energetikai elvárásokat támaszt mind lakosság, mind pedig saját maga felé, ezzel a szabályozási rendszerrel próbálja a klímaváltozás hatásaival valólépést tartást elérni. De nem csak előír és diktál, hanem aktívan segíti a lakosságot a lépéstartásban. A helyi vállalkozások és lakosság energiatudatos. A város, a városi lakosság és vállalkozások közös együttműködése

		Az energiatudatosság nem épül be a helyi szereplők működésébe.	és beruházása révén zöld energetikai beruházásokat valósít meg, mely hosszútávon biztosít elérhető áron energiaforrást a vállalkozások és a lakosság számára is. Az ilyen kis energiaközösségek a reziliens város és a fenntartható gazdaság irányába mutatnak.
Nem megújuló energia magas települési részarányának kockázata	Energiaközmű-hálózat fejlesztései	A közműhálózat fejlesztése nem a zöld átállást szolgálja.	A város aktívan tesz a lakossági zöld átállás érdekében, az egyéni és közösségi energiagazdálkodás kezdeményezéseit támogatja.
Városi zöldfelületek állapotában bekövetkező változások kockázata	Zöldfelületi rendszer területe, rekreációs terek fejlesztései természeti ökoszisztémák helyzete	A városi zöldfelület nem nő, a klímaváltozás hosszútávú hatására nagymértékben degradálódik. Az önkormányzat nem fordít kellő figyelmet a változások észlelésére, azok ellensúlyozására. A településen megnő a klímaváltozás következtében a zöldfelületi igény, mely azok túlhasználatát eredményezi. A hagyományos mezőgazdasági- és erdőterületek helyét lakóházak és hétvégi telkek foglalják el, melynek hatására növekvő a beépítettség, nő a burkolt felületek aránya.	A város lépést tart a zöld menetrenddel, a zöldfelületét digitális eszközök segítségével rendszeresen monitorozza. A fenntartásra kellő figyelmet fordít. A változásokra reagál, a zöldfelületek túlhasználatát a zöldterületek bővítésével és beépítési stoppal éri el. A település gazdag ökoszisztéma szolgáltatását védi, a természetvédelem és a sokszínűség védelme elsődleges szempont a különböző beruházásoknál.

Forgatókönyv-elemzési kockázati területek azonosítása dimenziónként	**Vizsgálandó kockázati tényezők**	**Standard forgatókönyv**	**Adaptív forgatókönyv**
Digitális város			
Digitális technológia szolgáltatások városi jelenléte / hiánya	A városban digitális szolgáltatást nyújtó vállalkozások száma, a digitális szolgáltatások elérhetősége	A városban a vállalkozások elmaradnak, a fejlesztések nem követik a globális digitális transzformációt.	A vállalkozások állami és önkormányzati segítséggel digitalizációs szintet növelnek.
A lakosság digitális felkészültsége	A digitális tudáselemek megléte a társadalomban	A helyi lakosság és a munkaerő digitális felkészültségnek elmaradása. Tovább nő a generációk közötti digitális szakadék.	Az oktatási rendszer felkészült és a digitális átállásra is felkészíti a lakosságot. A digitális szakadék szűkül, mindenki számára elérhető az internet, mint alapszolgáltatás.
Közszolgáltatások digitalizációja	A közszolgáltatás digitalizációs szintje	A digitális közszolgáltatások lassú ütemben jelennek meg. A közműszolgáltatások terén elmaradnak a digitalizációs beruházások.	Az önkormányzati adatbázisok, közlekedés, feladatszervezés, környezeti szenzorok, lakossági alkalmazások digitálisan elérhetők. Környezet- és természetvédelemben alkalmazható digitális megoldások is elérhetők.

Forgatókönyv-elemzési kockázati területek azonosítása dimenziónként	Vizsgálandó kockázati tényezők	Standard forgatókönyv	Adaptív forgatókönyv
Megtartó város			
Demográfiai trendekben rejlő kockázatok	Természetes szaporodás / fogyás, belföldi vándorlási különbözet mutatói	A település továbbra is megtartja népességét, a bevándorlás mértéke fokozódik, mellyel veszélybe kerül a települési identitás. A népesség ugyan nem csökken, de szerkezete átalakul, egyre inkább elöregedővé válik, az elvándorlás főként a fiatal korosztályt érinti. Az elöregedő társadalom miatt az egészségügyi és szociális intézményekre nehezedő nyomás nő. Szegregátumokban élő népesség arányának növekedése. A társadalmi polarizáció nő.	A településen kiegyensúlyozott a népesség, enyhe növekedés tapasztalható, mely a természetes szaporulat és a vándorlási egyenleg egészséges egyensúlyából fakad. A településen élők esztergominak vallják magukat és vallják a közös települési értékeket, aktívak és tenni akarnak a település fejlődéséért. A településen a szegregátumokban és a szegregációval veszélyeztetett területen élőlakosság száma csökken. Erős, széles középosztály jellemezi a várost. A fenntarthatósági szemlélet adaptálásával a település képes kielégíteni a különböző szolgáltatási igények iránti megnövekedett igényeket. A település demokratikusan, igazságosan és méltányosan működik melyben mindenki számára biztosított az élehető, minőségi környezet és a természet, a kulturális intézmények és egészségügyi egységek nyújtotta szolgáltatások elérése.

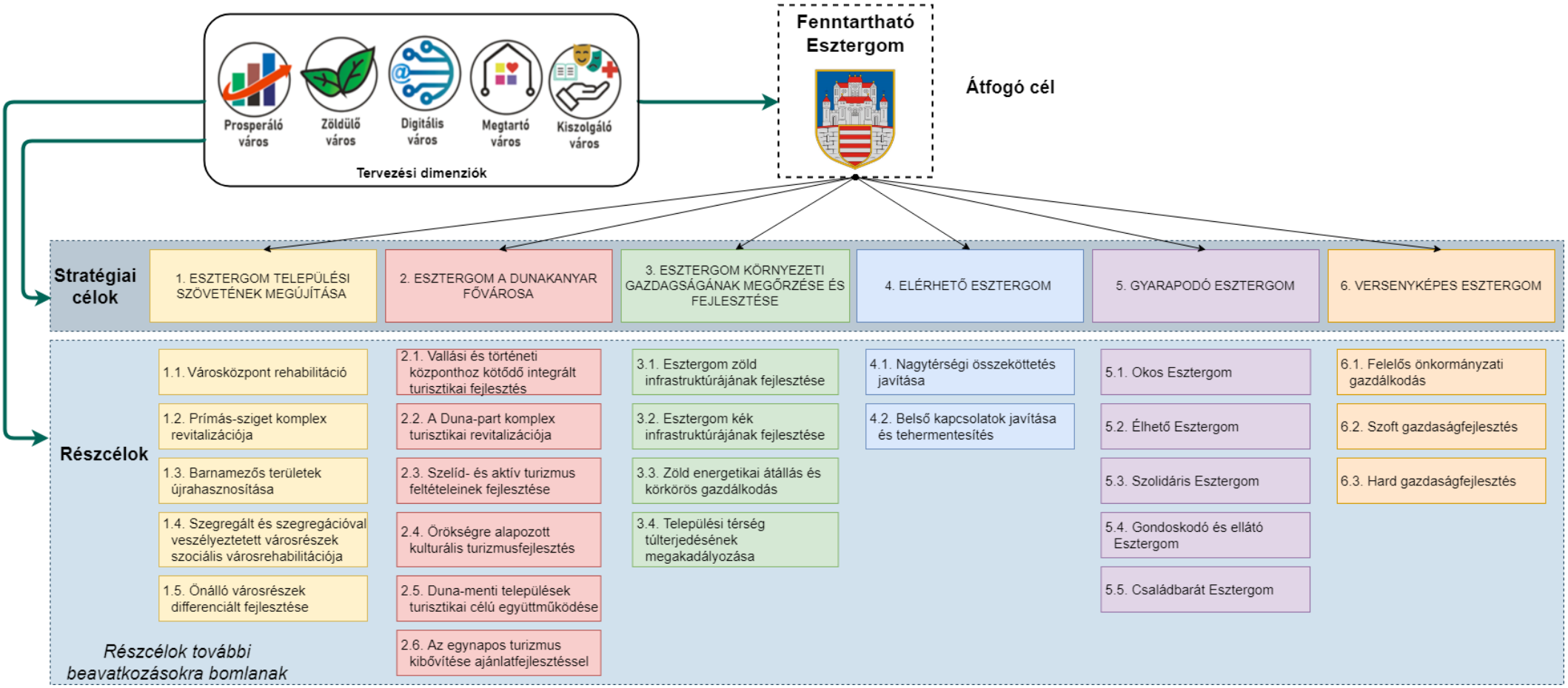
Forgatókönyv-elemzési kockázati területek azonosítása dimenziónként	Vizsgálandó kockázati tényezők	Standard forgatókönyv	Adaptív forgatókönyv
Kiszolgáló város			
város térségi-regionális közlekedési kapcsolataiban rejlő kockázatok	Közúti / kötöttpályás / vízi / közösségi / kerékpáros és gyalogos infrastruktúra állapota, kihasználtsága, elérhetőség jellemzői	A település közép-hosszútávon sem kapcsolódik a gyorsforgalmi rendszerhez, a vasút nyújtotta lehetőségeket nem kellően aknázza ki. Az iparban nem használják ki a különböző közlekedési módok együttlétéből adódó előnyöket. A dunai teherforgalom nem megoldott. A domborzati és településszerkezeti, hálózati adottságok miatt sok a hiányzó kapcsolat a településrészek és a környező települések között. Az úthálózat minősége nem megfelelő, az évek során az út minősége nem változik, esetlegesen romlik. A település közösségi közlekedési rendszere nem felel meg a települési igényeknek, nem nyújt versenyképes alternatívát, ezért magas a gépjárműhasználók aránya. A vasúti kapcsolatok továbbra sem határon átívelők, mely részben visszaveti az áru- és személymozgást.	A város okos mobilitás befektetések segítségével környezettudatosan szolgálja ki a városi közlekedési igényeket. A településen belül a parkolási problémák megszűnnek, a parkoló autók helyét zöldterület veszi át. A város megközelíthető gyorsforgalmi utakon. A fejlesztések sem belső sem külső összeköttetés tekintetében nem maradnak el. Az új Duna-híd elősegíti a térség összekapcsoltságát, a létesült vasúti kapcsolat pedig határon átnyúló áru-és személymozgást generál.

A város ingatlanpiaci helyzetéből adódó kockázatok	Lakó / gazdasági területek ingatlanárainak piaci alakulása, eladó építési telkek száma	Az országos ingatlanpiaci boom hatással lesz a városra és megindulhat a további kiköltözés a külsőbb városrészekbe, mely tovább növeli majd a terhelést. A mezőgazdasági városrészek és az erdőterületek beépítésével szennyvíz elvezetési problémák és a közművesítési igények előtérbe kerülnek. Az épületfelújítások és korszerűsítések elmaradásával az épített környezet egyre inkább degradálódik.	Az ingatlanpiacon nem maradnak el a beruházások, azonban ez kiegyensúlyozott a különböző városrészek között. A város szerkezete nem változik, csak az összekapcsoltság javul. A beépítés aránya nem nő. A megfelelő beruházásokkal a települési környezet minősége is jó állapotú.
Települési szolgáltatások	Egészségügyi, oktatási és szociális szolgáltatások megléte	A település demográfiai viszonyai egyre nagyobb terhet rónak a települési szolgáltatások iránti igénynövekedés miatt a településre. Az ellátórendszer fenntartása egyre költségesebb, melyet tovább súlyosbít, hogy a klímaváltozás következtében az intézmények ellenállása további fenntartási pluszkiadásokat idéz majd elő. Az intézmények iránti igény tovább nő a klímaváltozás negatív egészségkockázattó hatása miatt is. A település nem képes megfelelő mennyiségű és minőségű programot ajánlani lakosai számára, a növekvő kultúra-igényt nem képes kielégíteni.	A település rezíliens, jól reagál a klímaváltozás hatásaira, megfelelő akciótervvel és preventív beavatkozásdokkal segíti a lakossági adaptációt. A digitalizáció segítségével a város kulturális kínálata nő, melynek hozzáférhetősége mindenki számára biztosított.

3.2. Jövőkép – stratégiai célrendszer

Esztergom a magyar államiság alapköve, több, mint ezer éves hagyománnyal rendelkezik. Természetes fejlődését a XX. századi trianoni trauma megtörte, a szocializmus időszakában pedig öröksége miatt elhanyagolt, jogától megfosztott város lett. Földrajzi helyzete miatt egyszerre külső és belső perifériává is vált, amit a rendszerváltozás időszaka tovább erősített. És bár az elmúlt 20 évben részben megindult a vonzáskörzet visszaépülése a Mária Valéria híd megépülésének, illetve az EU-s csatlakozásnak és a Schengeni egyezménynek köszönhetően, azonban még mindig számos potenciált tartogat a város. A város kapuszerepe, az Ister-granum együttműködésben betöltött szerepe kapcsán további együttműködések alakíthatók ki a város és térsége között, melynek szerves része a határon átnyúló terület is. A város megyei jogú várossá szervezése átfogóan jelenik meg, mint rövidtávú cél, és amely elvárt komplex önkormányzati igazgatási, szolgáltatási, infrastrukturális fejlesztési feladatokat ölel fel. Az FVS-ben nevesített stratégiai célok hozzájárulnak a város megyei jogú városi ranghoz való fejlesztéséthez.

Esztergom a hagyományaira építve, szomszédaival együttműködve a jövőben fenntartható, élhető és szerethető város lesz. Esztergom kiegyensúlyozott, vonzó, versenyképes, védelmező középváros. A magyar gazdaság húzóvárosa, diverz, kis- és középvállalkozásokon nyugvó gazdasággal. Kulturális, vallási értékeit nem csak mindennapjaiban, de a turizmusban is hasznosítja. A Pilis, a Visegrádi-hegység és a Duna által nyújtott természeti erőforrásokat és táji értékeket tudatosan, de mégis fenntarthatóan hasznosítja. Esztergom a határon átnyúló együttműködés és a partnerség mintavárosa.

Prosperáló város
Zöldülő város
Digitális város
Megtartó város
Kiszolgáló város
Tervezési dimenziók
Fenntartható Esztergom
Átfogó cél
Stratégiai célok
1. ESZTERGOM TELEPÜLÉSI SZÖVETÉNEK MEGÚJÍTÁSA
2. ESZTERGOM A DUNAKANYAR FŐVÁROSA
3. ESZTERGOM KÖRNYEZETI GAZDAGSÁGÁNAK MEGŐRZÉSE ÉS FEJLESZTÉSE
4. ELÉRHETŐ ESZTERGOM
5. GYARAPODÓ ESZTERGOM
6. VERSENYKÉPES ESZTERGOM
Részcélok
1.1. Városközpont rehabilitáció
1.2. Prímás-sziget komplex revitalizációja
1.3. Barnamezős területek újrahasznosítása
1.4. Szegregált és szegregációval veszélyeztetett városrészek szociális városrehabilitációja
1.5. Önálló városrészek differenciált fejlesztése
2.1. Vallási és történeti központhoz kötődő integrált turisztikai fejlesztés
2.2. A Duna-part komplex turisztikai revitalizációja
2.3. Szelíd- és aktív turizmus feltételeinek fejlesztése
2.4. Örökségre alapozott kulturális turizmusfejlesztés
2.5. Duna-menti települések turisztikai célú együttműködése
2.6. Az egynapos turizmus kibővítése ajánlatfejlesztéssel
3.1. Esztergom zöld infrastruktúrájának fejlesztése
3.2. Esztergom kék infrastruktúrájának fejlesztése
3.3. Zöld energetikai átállás és körkörös gazdálkodás
3.4. Települési térség túlterjedésének megakadályozása
4.1. Nagytérségi összeköttetés javítása
4.2. Belső kapcsolatok javítása és tehermentesítés
5.1. Okos Esztergom
5.2. Élhető Esztergom
5.3. Szolidáris Esztergom
5.4. Gondoskodó és ellátó Esztergom
5.5. Családbarát Esztergom
6.1. Felelős önkormányzati gazdálkodás
6.2. Szoft gazdaságfejlesztés
6.3. Hard gazdaságfejlesztés
Részcélok további beavatkozásokra bomlanak

1.stratégiai cél: ESZTERGOM TELEPÜLÉSI SZÖVETÉNEK MEGÚJÍTÁSA

Esztergom 2035-ig megújuló és reziliens várossá válik, mely a város fizikai szövetének megújításával, zöldebbé és energiahatékonyabbá tételével lesz a klímaváltozás kihívásainak ellenállóbb, élhetőbb és minőségi életkörnyezetet biztosító város. Ennek érdekében a városközpont megújul, a felhagyott területeket újrahasznosítják, revitalizálják, a településrészek közötti különbségeket mérsékelik, az épített örökséget pedig megóvják. A város nem terjeszkedik túl a terület eltartóképességén, nem alakul ki túlzsúfolt és fenntarthatatlan lakókörnyezet az ésszerű területhasználati és településrendezési szabályozás révén. A megújított városrészek vonzó életteret jelentenek majd a lakosság, a letelepedni vágyók és az idelátogatók számára nem, mint szép, de üres kulissza, hanem tartalommal megtöltött élményszerű téregységek alakulnak ki. A város a friss városépítészeti megoldásokat figyelembe veszi, és a korszerű városfejlesztési elvek (pl. green és smart city megoldások) technikai és szemléletbéli alaptételeit beépíti a város megújításába. Például Free wifi pontok létesítésével, a parkolórendszer digitális megújításával vagy okos forgalomtechnikai megoldások alkalmazásával előmozdítja a város digitális megújulását, az okos várossá válást, a fenntarthatóbb üzemeltetést. A város átfogó városszerkezeti szemléletmód mellett a fejlesztések által szükségessé váló lakhatási igényeket is kezeli.

A városközpont rehabilitáció keretein belül a leromlott állapotú funkció nélküli épületek, a funkciójukat vesztett közterületek megújulnak, új funkciót kapnak. A városközpontban a széleskörű homlokzatmegújítási program javítja majd a város megítélését, imázsát. Megtörténik a Széchenyi tér emblematikus épületeinek felújítása, a Városháza felújítása is. A belvárosi lakásokat magas minőségű lakásokká válnak melyben aktív szerepet játszhat majd a felelős magánszektorral közös finanszírozási megoldások alkalmazása. A belváros felújításával a városközpont visszanyeri a hagyományos kiskereskedelmi szolgáltatási és kulturális funkcióját is. Ehhez hozzájárul a megkezdett piac felújítás is. Mindez ösztönzőleg hat a képzett munkaerő Esztergomba csábítására, a város gazdasági élete számára biztosított lesz a szükséges mennyiségű és minőségű munkaerő. A középületek energiahatékony megújulása mellett növekszik azok digitalizációs szintje is, olyan új kulturális terek jönnek létre, ahol az internet, mint alapjog könnyen elérhetővé válik mindenki számára. A Bástya áruház átépül és funkcionálisan megújul, ezáltal a város egy új multifunkcionális kulturális-kereskedelmi központtal bővül.

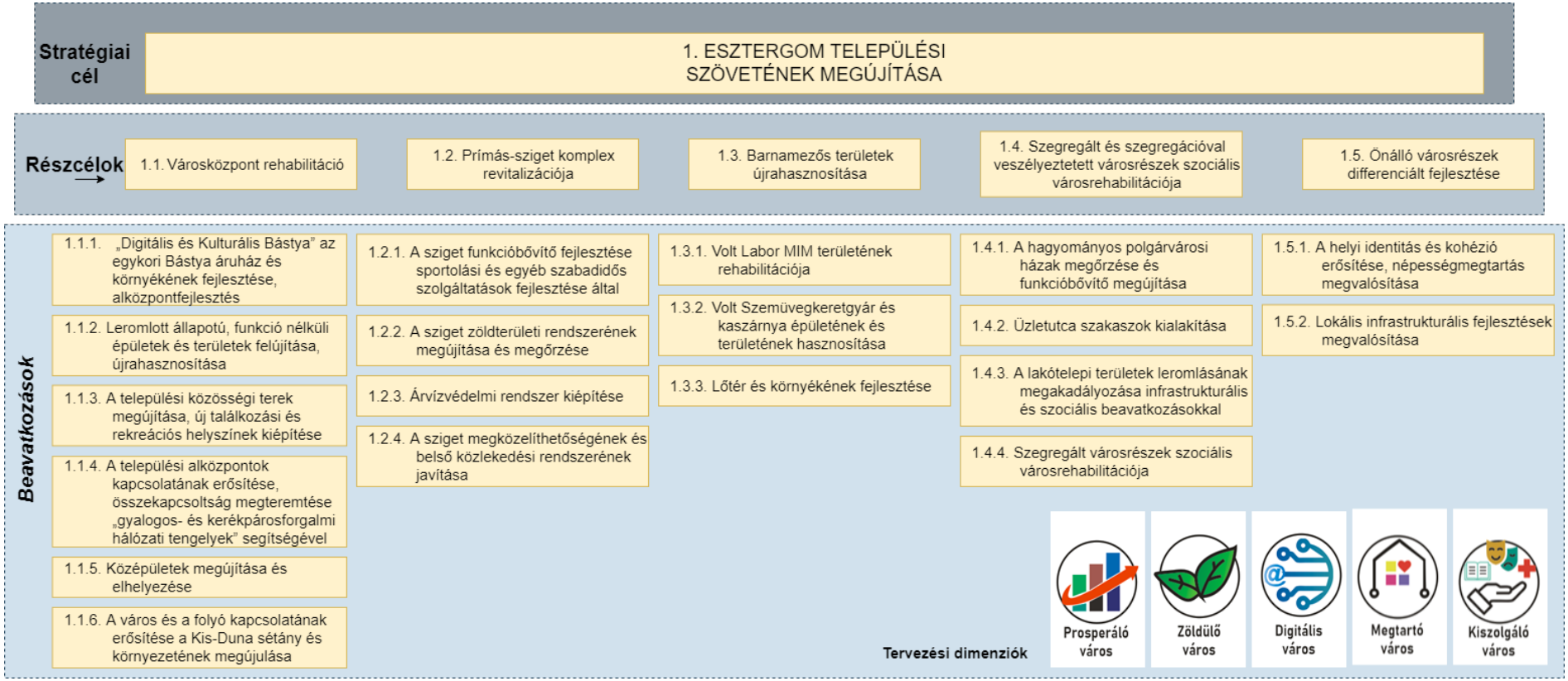
A város központi területei, városrészei összekapcsolódnak egységes gyalogos és kerékpáros zónaként, mérsékelt közúti és áthaladó járműforgalommal biztonságosabb, zöldebb és egészségesebbé válik. A városban az összekapcsoltságot korszerű és igény vezérelt közösségi közlekedés biztosítja. A parkolási és a lakófunkciók egyaránt kedvezőbb helyzetbe kerülnek a városközpont területének újjászerveződésével. A jövőben a városban olyan találkozási helyeket, lehetőségeket alakítanak ki, melyek frekventált helyszínek különböző méretű és célú rendezvények számára. A régi Simor János utcai autóbusz állomást újra szükséges gondolni, rehabilitálni a környezetét, kiskereskedelmi egységek fentmaradása érdekében, funkciót adni a területnek.

A város magjában található Prímás-sziget fejlesztése részben a városi szövet megújításához, részben pedig a zöldebb, élehetőbb egészségesebb város létrehozását is szolgálja. A Prímás-sziget a jövőben egy jól átjárható, átlátható a jelenleginél könnyebben megközelíthető zöld szív lesz. A sziget a Duna vízszintingadozásaitól védett, sport- és rekreációs lehetőségekben gazdag városrésszé fejlődik. Új árvízvédelmi rendszer épül ki, mely nagyobb biztonságot nyújt a klímaváltozás hatására növekvő környezeti kockázatokkal szemben, emellett lehetőséget teremt eddig korlátozottan hasznosítható területek funkciójának újragondolására. A Prímás-sziget rekreációs célokra történő hasznosítása kiszámíthatóvá válik, a Kis-Duna vízfelülete megnő, a terület komplex fejlesztése által közelebb hozhatóvá tehető a városi vízélmény, a várostól délre található mezőgazdasági területek művelése

egész évben biztosított lesz. A Prímás- szigeten több funkcionális zóna (séta és csendes kikapcsolódás zónája, fürdő- és wellness zónája, sport zónája, aktív vízi kikapcsolódás zónája) kialakítása mentén mind az esztergomiak, mind pedig az idelátogatóknak élményszerű kikapcsolódást nyújt majd a sziget látogatása. Megtörténik a Kis-Duna sétány revitalizálása, megújítása, kishajós és aktív sport- és turisztikai célokat szolgáló fejlesztése (csónakház(ak) fejlesztése, jacht-kikötő).

A város ipari múltjának öröksége a mai napig városi tájsebként van jelen. A jövőben Esztergomban megszűnnek a rozsdaövezetek, azokat új funkciókkal ruházzák fel, az esetleges károkat pedig felszámolják. Olyan területeket vonnak be lakóterületként, melyeknek korábban nem lakófunkciója volt, ezáltal bővül a lakóterületek nagysága, de a beépítés nem változik. A lakott táj program keretében a 3-6000 m^2 térmértékű ingatlanokon a terület belterületté válása nélkül hasznosulnak a területek.

Az ipari technológiával épült, illetve szegregációval veszélyeztetett közepes léptékű lakótelepek, városrészek komplex szociális városrehabilitációja révén az igen diverz társadalmi státuszú lakótelepek jobb helyzetbe kerülnek. A lakótelepek energetikai szempontból megújulnak, ezáltal a fenntartási költségek csökkennek, a lakosság számára könnyebb mindennapokat biztosítva. A teljes egészében felújított Esztergom vasútállomás mellett található Bem tér környéki panel lakóházak a városkép szempontjából nagyon meghatározóak, amikor az új intermodális csomópontba érkezik a látogató. Ezek energetikai korszerűsítése nagyban hozzájárulna a turisták/városba érkezők pozitív benyomásának kialakításához. A városrészek zöldfelületekkel, kereskedelmi és szolgáltatási egységekkel jól ellátottakká válnak, korszerű és kényelmes városias lakókörnyezetet biztosítanak. A fizikai szövet megújítása mellett párhuzamosan társadalmi lecsúszást gátló programokkal segítik a településrészek megújulását, egy erősödő városrészi és városi identitás kialakulását.

Stratégiai cél
1. ESZTERGOM TELEPÜLÉSI SZÖVETÉNEK MEGÚJÍTÁSA
Részcélok
1.1. Városközpont rehabilitáció
1.2. Prímás-sziget komplex revitalizációja
1.3. Barnamezős területek újrahasznosítása
1.4. Szegregált és szegregációval veszélyeztetett városrészek szociális városrehabilitációja
1.5. Önálló városrészek differenciált fejlesztése
Beavatkozások
1.1.1. „Digitális és Kulturális Bástya" az egykori Bástya áruház és környékének fejlesztése, alközpontfejlesztés
1.1.2. Leromlott állapotú, funkció nélküli épületek és területek felújítása, újrahasznosítása
1.1.3. A települési közösségi terek megújítása, új találkozási és rekreációs helyszínek kiépítése
1.1.4. A települési alközpontok kapcsolatának erősítése, összekapcsoltság megteremtése „gyalogos- és kerékpárosforgalmi hálózati tengelyek" segítségével
1.1.5. Középületek megújítása és elhelyezése
1.1.6. A város és a folyó kapcsolatának erősítése a Kis-Duna sétány és környezetének megújulása
1.2.1. A sziget funkcióbővítő fejlesztése sportolási és egyéb szabadidős szolgáltatások fejlesztése által
1.2.2. A sziget zöldterületi rendszerének megújítása és megőrzése
1.2.3. Árvízvédelmi rendszer kiépítése
1.2.4. A sziget megközelíthetőségének és belső közlekedési rendszerének javítása
1.3.1. Volt Labor MIM területének rehabilitációja
1.3.2. Volt Szemüvegkeretgyár és kaszárnya épületének és területének hasznosítása
1.3.3. Lőtér és környékének fejlesztése
1.4.1. A hagyományos polgárvárosi házak megőrzése és funkcióbővítő megújítása
1.4.2. Üzletutca szakaszok kialakítása
1.4.3. A lakótelepi területek leromlásának megakadályozása infrastrukturális és szociális beavatkozásokkal
1.4.4. Szegregált városrészek szociális városrehabilitációja
1.5.1. A helyi identitás és kohézió erősítése, népességmegtartás megvalósítása
1.5.2. Lokális infrastrukturális fejlesztések megvalósítása
Tervezési dimenziók
Prosperáló város
Zöldülő város
Digitális város
Megtartó város
Kiszolgáló város

2. stratégiai cél: ESZTERGOM A DUNAKANYAR FŐVÁROSA

Esztergom a Dunakanyar fővárosává válik, mely egyrészt filozófiai értelemben épít a „nemzet történelmi fővárosa” címre, másrészt pedig modern értelemben tervezi és koordinálja a Dunakanyar településeinek, főként gazdasági-turisztikai együttműködését. Ehhez szükség van a természeti és kulturális örökség újrafelfedezésére, újragondolására, megújítására. Ennek érdekében Esztergom közép-hosszútávon a Duna, a Pilis, a Visegrádi-hegység és a Börzsöny adta természeti kincsek tudatos és mértékletes felhasználásával az aktív – és szelíd turizmus szuprastruktúráját kiépíti, a Budapest Turisztikai Térség részeként a növeli látogatottságát és ismertségét. A vallási- és kulturális örökség megújításával, a fürdőkultúra továbbfejlesztésével pedig regionális szintű turisztikai központtá válik. Újjáéleszt és támogat a jövőben olyan ágazatokat, melyek szolgálják a helyi kulturális és turisztikai kínálatot, új turisztikai attrakcióként jelenik meg a kínálati palettán.

A jövőben is erőteljesen érvényesül Esztergom vallási és történeti központhoz kötődő integrált turisztikai fejlesztése, melynek két alapkövét a zarándoklat- és vallásturizmus, és az ezer éves kulturális örökség (újra)hasznosítása adja. A jövőben tovább mélyül a város és az egyház kapcsolata, erősödik az egyházi központi szerepkör. A város nem csak a kereszténység, de a török kultúra városa is, melyre nemzetközi kapcsolatok épülnek. A város feldolgozza a vallási és nemzetiségi, etnikai kisebbségeihez kapcsolódó örökségét (pl. örmény, zsidó stb. épített és immateriális örökség), hangsúlyozza gazdag örökségét és hasznosítja azokat a turizmusfejlesztésben. Az eszmei kulturális vagyon örökségturisztikai szempontból hasznosul. A jövő Esztergomában Szent Istváni örökség megjelenítésére méltó nemzeti emlékhely áll. A város világörökség várományosi helyszín. A jövőben a Várhegy kezelése egységessé válik, a Macskalépcső megújul, a Bazilikát és a belvárost sétány köti össze, mely ráhordó útként szolgál a Macskalépcsőhöz. Ezen belül többek között megtörténik a vár rekonstrukciója (Fehér torony, Várszínház a Vitéz János lovagterem), ezzel párhuzamosan a meglévő kulturális – muzeális értékeket összekapcsolják egy egységes kulturális szolgáltatássá. A vár a Rózsák kertjén és a Rózsák lépcsőjén keresztül is megközelíthető, mely alternatív és akadálymentes feljutást is biztosított. A város látképében a látogatók fogaskerekű segítségével gyönyörködhetnek.

Esztergom életében, minden szépségével és veszélyével együtt, a Duna markáns szerepet tölt be. A jövőben a klímaváltozás hatásainak következtében a folyóparti települések árvízi kitettsége a Kárpát-medencében megnő. Ehhez Esztergomnak is alkalmazkodnia kell. A jövőben a vízparttal szervesen összekapcsolt város árvízbiztonsága növekedni fog, mindezt úgy, hogy nem szakad meg a vízpart és a város közötti organikus kapcsolat. A Duna menti fekvés kedvező feltételeket kínál a vízi turizmus fejlesztéséhez, melyet a jövőben a város kiaknáz. A jövőben a helyi vízi életre alapozott, Duna által nyújtott vízisportolási lehetőségek kiaknázása megtörténik, a Prímás-sziget öko- és vízi turisztikai desztinációs fejlesztése színesíti a Duna-part turisztikai és rekreációs szolgáltatását. A város szabadstrandja a Dunakanyarban létesített szabadstrandok hálózatának tagja. Prímás-sziget nyújtotta ökológiai sokszínűsége turisztikai fejlesztéssel bekapcsolódik a város ökoturisztikai kínálatba. Létrejön egy települési landmark, az egykori Szénrakodó kulturális rehabilitációja révén.

Duna menti területek rehabilitációja, revitalizációja, megyei szintű érdek, így a város Dunához kapcsolódó célkitűzéseinek megvalósításával a megyei célok megvalósulását is szolgálja. A Duna mentén felmerülő közös fejlesztési igények (pl. elővárosi vasút továbbvitele Komárom irányába, teherszállítás fejlesztése a Duna mentén az ipai parkok kiszolgálására, 10-es út tehermentesítésére, vízi turizmus fejlesztése, világörökség várományos helyszínek fejlesztése) összekapcsolják Esztergomot a Duna-menti településekkel.

A MAHART-hajóállomás megépítésével javulnak a közeljövőben az ágazat feltételei a városban. A vízgazdálkodás új szemléletét honosítja meg a város, melyben a zöld infrastruktúrával egyenrangúan kezeli a kék infrastruktúra védelmét.

A regionális turisztikai szerepkör kialakításához a jövőben Esztergom nagy hangsúlyt fektet a fürdőturizmus fejlesztésére, elsősorban a Szent István fürdőre és a szomszédjában található hévízforrásra alapozva. A hévízforrás fölött található régi török fürdő jövőbeli „török tematikára" épített turisztikai hasznosítása megtörténik (Mattyasovszky-bástya projekt). Az aktív- és fürdőturizmus a Palatinus-tó környékén további fejlesztésekkel egészül ki a jövőben, ahol új sportközpontot, ökoturisztikai fogadóközpontot, tanösvényt is létesítenek a strand funkcionális és infrastrukturális fejlesztése mellett. A Búbánatvölgyi-tavak, a Kerek-tó természeti értékeit látógatóbarát infrastruktúrafejlesztés keretében kialakított fogadóközponton keresztül ismerhetjük meg.

Az egynapos turizmus kibővítése ajánlatfejlesztéssel valósul meg, így a Budapest Turisztikai Térség „Budapest+1 nap" koncepciójához teljes mértékben illeszkedik a város. Azoknak pedig, akik több időt töltenének el a városban és környékén tematikus, határon átnyúló túraútvonalak elérhetők. A városba látogatóknak a kerékpáros-, lovas-, és gyalogosturizmus infrastrukturális feltételei biztosítottak. A város az EuroVelo6 útvonal részese, kibővített kínálattal kapcsolódik össze a hazai kerékpáros hálózattal.

A regionális idegenforgalmi szerepkör erősítése érdekében a város a gasztronómiai kínálatot tudatosan bővíti és együttesen kezeli a borkultúra újjáélesztésével.

A turisztikai kapcsolatok növelése érdekében a helyi turisztikai szolgáltatások szervezéséhez a város meglévő turisztikai egységét a Magyar Turisztikai Ügynökség célkitűzéseivel összhangban a Budapest Turisztikai Térség keretrendszerén belül továbbfejlesztik. A regionális turisztikai szerepkör kapcsán a város integrálja a határon átnyúló turisztikai szolgáltatásokat és a turizmusmenedzsment szervezeti kereteit már eleve határon átnyúló perspektívával fejleszti. Lényeges a térségben gondolkodás a Budapest és környéke turisztikai térségbe tartozó Duna-menti településekkel és a Duna-mente TDM-el.

A Dunakanyar fővárosa cím az esztergomi identitás mellett egyfajta „Dunakanyar" identitás fejlesztését és erősítését is feltételezi, mely a jövőben egy Esztergom központú, intézményes keretek között működő gazdasági-turisztikai, kulturális és szociális társaság létrejöttét eredményezi. Mindez hozzájárul Esztergom megyei jogú városi címéből eredő többletfeladatainak ellátásához is.

A város a megyei jogú városi cím elnyerése révén tudatosan kapcsolódik be a térség erőteljesebb szervezésébe, melynek valóban fővárosává, Tatabánya mellett meghatározó térszerkezeti egységévé válik. A város a jövőben bekapcsolódik a megyei jogú városok fejlesztését célzó Modern Városok Programba, mely széleskörű fejlesztési palettának nyújt pénzügyi forrásokat. A Dunakanyar fővárosa stratégiai célhoz kapcsolódóan az uszoda és a fürdőkultúra további fejlesztése, városi sportfejlesztések, a Vár és a Bazilika környékének komplex turisztikai fejlesztése révén kapcsolódhat be, ezzel erősítve az TOP Plusz által biztosított források koncentrált felhasználást és eredményességét.

Stratégiai cél

2. ESZTERGOM A DUNAKANYAR FŐVÁROSA

Részcélok →

2.1. Vallási és történeti központhoz kötődő integrált turisztikai fejlesztés	2.2. A Duna-part komplex turisztikai revitalizációja	2.3. Szelíd- és aktív turizmus feltételeinek fejlesztése	2.4. Örökségre alapozott kulturális turizmusfejlesztés	2.5. Duna-menti települések turisztikai célú együttműködése	2.6. Az egynapos turizmus kibővítése ajánlatfejlesztéssel
2.1.1. A zarándoklat- és vallásturizmus feltételeinek javítása	2.2.1. A Duna menti fogadó turisztikai infrastruktúra fejlesztése	2.3.1. A helyi vízi életre alapozott vízisportolási lehetőségek kiaknázása	2.4.1. Világörökségi várományos területek fejlesztése	2.5.1. Budapest térsége turisztikai térségen belüli turisztikai kooperációk elősegítése	2.6.1. A város „fürdőközpont" szerepének erősítése infrastruktúra- és szolgáltatásfejlesztéssel
2.1.2. A vallási és nemzetiségi kulturális örökség újrafelfedezése	2.2.2. Hajózási feltételek javítása a yacht kikötő infrastrukturális fejlesztésével és új kikötő létesítésével	2.3.2. Kerékpáros-, lovas-, és gyalogosturizmus infrastrukturális feltételeinek kialakítása	2.4.2. Nemzeti Emlékhely kezelése és fejlesztése	2.5.2. Tematikus túraútvonalak kialakítása	2.6.2. Konferenciaturizmus fejlesztése
2.1.3. A Királyi Vár és a Viziváros kulturális szempontú rehabilitációja	2.2.3. Duna menti ártéri területek, az ökológiai hálózat részeinek értéknövelő megőrzése		2.4.3. Szent István-emlék- és zarándokhely fejlesztése	2.5.3. Határon átnyúló integrált turisztikai fejlesztések	2.6.3. Esztergomi gasztro- és borkulturális fejlesztések megvalósítása
2.1.4. Kiemelet jelentőségű közgyűjtemények fejlesztése turisztikai célú fejlesztése	2.2.4. Települési landmark fejlesztése a Szénrakodó kulturális rehabilitációja		2.4.4. A települési sírkertek és temetők kezelése és fejlesztése	2.5.4. Ister-Granum régió településekkel való kapcsolat erősítése	2.6.4. Helyi hagyományokra alapozott zene- és koncert programkínálat bővítése
			2.4.5. „Esztergom a szépmesterségek, tárgyformálás városa" – a hagyományos mesterségek ötvös – iparművészeti kultúra újjáélesztése	2.5.5. Helyi turisztikai menedzsment szervezet fenntartása, fejlesztése	2.6.5. Török emlékek turisztikai hasznosítása, tematikus szervezése
			2.4.6. Az eszmei kulturális vagyon örökségturisztikai hasznosítása, topotéka létrehozása		

Beavatkozások

Tervezési dimenziók

3. stratégiai cél: ESZTERGOM KÖRNYEZETI GAZDAGSÁGÁNAK MEGŐRZÉSE ÉS FEJLESZTÉSE

A jövőben Esztergomban a zöldfelületi rendszer digitálisan felmért, folyamatosan fenntartott adatbázissal rendelkezik, melynek üzemeltetése a város alapfeladatai közé tartozik. Ezen adatbázis segítségével történik a városi zöldterületekkel és felületekkel kapcsolatos döntéshozatal. A belterületi zöldfelületek és zöldterületek területe a jövőben növekedik és minősége javul. A jövőben a város kiemelt figyelmet fordít a klimatikus viszonyokhoz alkalmazkodó és őshonos növényállomány telepítésére és erre a lakosságát is buzdítja, különböző szemléletformáló programok keretén belül elősegíti a klímatudatos növénytelepítést. A település területén őshonos, Kárpát-medencére jellemző növényeket ültet, mellyel a genetikai megőrzést is szolgálja a város. Természetvédelmi területek és ökológiai hálózatok védelme továbbra is kiemelt feladat. A jövőben Esztergom erdőterületei bővülnek, a meglévő erdőterületek pedig igényesen jó állapotban fenntartottak és szolgálják a biológiai sokszínűségi célokat, ökoszisztéma szolgáltatásokat nyújtanak a város lakosai és az ide látogató turisták számára. A hagyományos erdőgazdálkodáshoz kapcsolódó helyi kezdeményezéseket a város támogatja.

Nagy lehetőséget tartogat a Pilis és a Visegrádi-hegység mely természeti gazdagságával a város számára olyan ökoszisztéma szolgáltatásokat nyújt, amivel a lakosság könnyeben tud a klímaváltozás negatív hatásaihoz alkalmazkodni. Esztergom közigazgatási területe az egyik legnagyobb az országban, melynek jelentős része a Duna-Ipoly Nemzeti Park természetvédelmi oltalma alatt áll. A gondozott természeti környezet hozzájárul a város népességmegtartó erejének növeléséhez, éppen ezért szükség van ezek megóvására. A Pilis közelségét sokkal jobban kiaknázza a város, összekapcsolt túraútvonalak vezetnek a városból a Pilisbe, a város aktív részese a nagyobb túramozgalmaknak. A Pilis és a Duna együttes értékeire épülő EuroVelo6 kiterjedt és egyéb akár terepkerékpározási lehetőségekkel felfejlesztett. Esztergom az Ister-Granum Európai Területi Társulás (ETT) az egész eurorégiót lefedő kerékpárút-hálózat része. A megvalósuló fejlesztések hatására a kerékpáros turizmus egyik központjává válik Esztergom, miközben a fenntartható, alternatív mobilitási mód bővül a városi és helyközi közlekedés a modal splitjében.

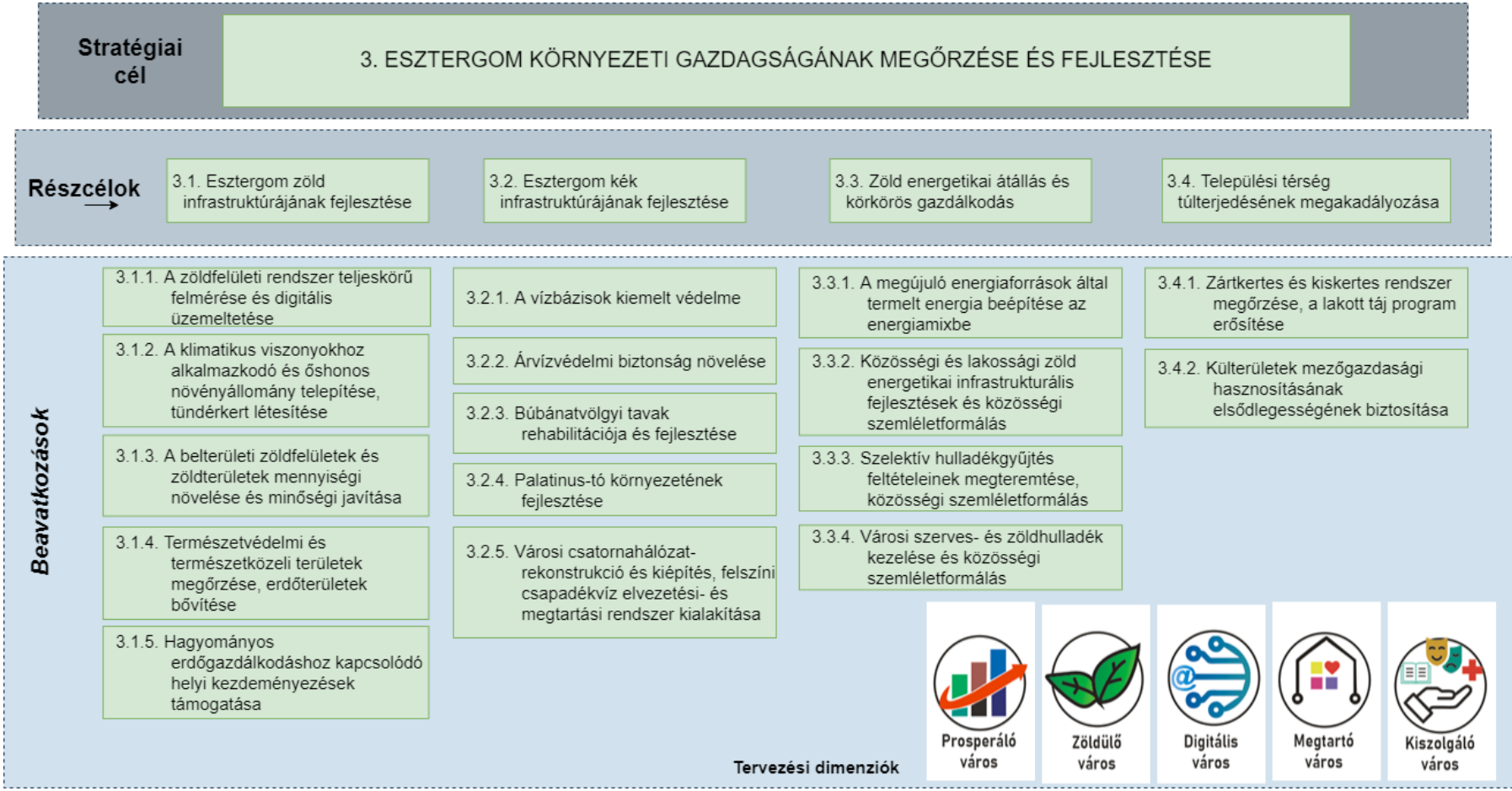
A város kék infrastruktúrája a célrendszerben kiemelt fontosságú. A város a vízbázisait kiemelt védelemmel kezeli, ennek érdekében megtörténik a városi csatornahálózat-rekonstrukciója és a hiányok pótlásával annak kiépítése. Az aszályos időszakokra gondolva pedig a felszíni csapadékvíz elvezetési rendszer korszerűbbé és fenntarthatóbbá válik, a vizet nem csak elvezetik, de erre kijelölt területeken meg is tartják. A város integrált települési vízgazdálkodási tervvel rendelkezik, mely segít a tervezett beruházások környezettudatos megvalósításában és a víz helyben tartásában. Ehhez járulhat hozzá, hogy a jövőben az új infrastruktúra (pl. P+R parkoló, út) építésénél a csapadékvizek lehetőség szerinti helyben tartása elsődleges szemponttá válik. A hegyvidéki lakóterületeken a szennyvíz- és hulladékkezelési kapacitást a város megnövelte, a városközpontban az úthálózat rekonstrukciója során megtörtént a közműfelújítás is. Esztergom a villámárvizek hatásaival is számol, a hirtelen lezúduló vízmennyiséget nem csak elvezeti, de tudatosan megőrzi. A város a vízgazdálkodás fejlesztések során, tervek készítésébe azok minél jobb összehangolása és rendszerbe illesztése érdekében, a koncepcionális, és a vízjogi engedélyes / egyéb tervezéskor már a tervezés megkezdése során bevonja az érintett szakmai szerveket konzultáció, tervezői egyeztetés keretében.

Esztergom 2035-re az árvizektől védett, biztonságos település. A Búbánatvölgyi-tavak, a Kerek-tó, a Palatinus-tó környéke szervezett és kulturált módon látogatható, környezeti értékük kellőképpen megóvott a turisztikai túlhasználattól.

A rezíliancia azonban nem csupán a klímaváltozás hatásaihoz való adaptációt jelenti, de különböző gazdasági hullámvölgyek mérséklését is. A jövőben Esztergom nagy hangsúlyt helyez a környezettudatosságra, a körkörös gazdálkodásra és a rövid ellátási láncok támogatására. A megújuló energiaforrások nagyobb arányú alkalmazása segítségével a város és lakossága is kevésbé lesz kitett az energiaszektor ingadozásainak. A mindenki számára fontos stratégiai és a mindennapokban is domináló téma a gazdasági és társadalmi élet zavartalan fejlődéséhez szükséges energia biztosítása. Ennek érdekében a város és a város ipari szereplői közösen dolgozzák ki a város zöldenergia előállítására használható területek felhasználási tervét, azt folyamatos konzultációval tovább fejlesztik. Az energiatermelés a jövőben a vállalkozások a város és akár a lakosság közös energetikai beruházásával valósulhat meg, melynek helyszínét a város szabályozásán keresztül biztosítja. Továbbá a körkörös gazdálkodás alapelvei mentén a település a szelektív hulladékgyűjtést előtérbe helyezi.

A települési térség túlterjedését, a beépítettség növekedését átgondolt, fenntartható települési területhasználattal és erre vonatkozó szabályozással akadályozzák meg, a zártkertes és kiskertes rendszert megőrzi és a lakott táj program keretén belül a táji értékekre alapozott lakhatás kerül előtérbe. Esztergom külterületein a mezőgazdasági hasznosításának elsődlegesség elve érvényesül.

Hangsúlyos szerepet kap a természeti értékek fenntartható módon történő beépítése a térség idegenforgalmába, a látogatók több napos itt tartózkodását lehetővé tevő kisebb fejlesztésével.

Stratégiai cél
3. ESZTERGOM KÖRNYEZETI GAZDAGSÁGÁNAK MEGŐRZÉSE ÉS FEJLESZTÉSE
Részcélok
3.1. Esztergom zöld infrastruktúrájának fejlesztése
3.2. Esztergom kék infrastruktúrájának fejlesztése
3.3. Zöld energetikai átállás és körkörös gazdálkodás
3.4. Települési térség túlterjedésének megakadályozása
Beavatkozások
3.1.1. A zöldfelületi rendszer teljeskörű felmérése és digitális üzemeltetése
3.1.2. A klimatikus viszonyokhoz alkalmazkodó és őshonos növényállomány telepítése, tündérkert létesítése
3.1.3. A belterületi zöldfelületek és zöldterületek mennyiségi növelése és minőségi javítása
3.1.4. Természetvédelmi és természetközeli területek megőrzése, erdőterületek bővítése
3.1.5. Hagyományos erdőgazdálkodáshoz kapcsolódó helyi kezdeményezések támogatása
3.2.1. A vízbázisok kiemelt védelme
3.2.2. Árvízvédelmi biztonság növelése
3.2.3. Búbánatvölgyi tavak rehabilitációja és fejlesztése
3.2.4. Palatinus-tó környezetének fejlesztése
3.2.5. Városi csatornahálózat-rekonstrukció és kiépítés, felszíni csapadékvíz elvezetési- és megtartási rendszer kialakítása
3.3.1. A megújuló energiaforrások által termelt energia beépítése az energiamixbe
3.3.2. Közösségi és lakossági zöld energetikai infrastrukturális fejlesztések és közösségi szemléletformálás
3.3.3. Szelektív hulladékgyűjtés feltételeinek megteremtése, közösségi szemléletformálás
3.3.4. Városi szerves- és zöldhulladék kezelése és közösségi szemléletformálás
3.4.1. Zártkertes és kiskertes rendszer megőrzése, a lakott táj program erősítése
3.4.2. Külterületek mezőgazdasági hasznosításának elsődlegességének biztosítása
Tervezési dimenziók
Prosperáló város
Zöldülő város
Digitális város
Megtartó város
Kiszolgáló város

4. stratégiai cél: ELÉRHETŐ ESZTERGOM

A város akkor lehet igazán dinamikus és mozgalmas, ha megfelelő összeköttetéssel rendelkezik, és a régió és az ország vérkeringésébe is bekapcsolódik. Ennek elengedhetetlen kelléke az elérhetőség javítása. Ezért Esztergom a jövőben könnyen és gyorsan elérhető város, ahol a belső összeköttetések esetében a fenntarthatóság, a zöld elvek érvényesülnek, alternatív közlekedési módok segítségével juthatunk el a város egyik részéből a másikba jó minőségű, teljeskörű közlekedési és azt kiszolgáló infrastruktúra segítségével. A városban racionális, jól szervezett közlekedési rendszer van, kiépült P+R rendszerrel, ami tehermentesíti a szűken értelmezett városközpontot. A külső összeköttetések esetében pedig a város összekapcsoltsága nem ál meg a határnál. Gyorsforgalmi utak és elkerülők teszik könnyedén megközelíthetővé a várost. Esztergom több mint 65 ezer fős, határon is átnyúló vonzáskörzetet szolgál ki, és összességében az esztergomi járás összesen 24 települést foglal magába, több mint 96 ezer lakossal, ezzel Komárom-Esztergom megye legnépesebb járása.

A város belső közlekedési rendszere 2035-re megújul és fenntartható. A városközpont peremén található intermodális csomópont (IMCS) gyalogos, kerékpáros és egyéb közlekedési összekapcsoltsága megoldott. A városi és térségi közlekedést fenntartható közösségi közlekedés szolgálja ki, mely félórás követési távval szolgálja az igényeket, ezáltal a belváros gépkocsiterhelése csökken. Kiépül a szomszédos települések ráhordó hálózata az IMCS átszállóhelyként koncentrálja a különböző érkező és induló járatokat, melyek nem terhelik a városközpont forgalmát. A város környezetbarát közösségi közlekedést üzemeltet, a város helyi járatait racionális hálózatba szervezve üzemelteti, a járműparkot zöldítette, okos megoldásokat alkalmaz (pl. elektronikus utastájékoztatás, e-jegyrendszer). A városban közösségi bringarendszer működik.

A szűkös parkolói kapacitásokat egyrészt P+R illetve P+B+B rendszerrel bővítik, másrészt a meglévő mélygarázsokat újranyitják. A Gőzhajó utcai murvás parkoló kiselemes burkolása fenntartható és kulturált parkolási lehetőséget nyújt a belvárosba érkezőknek. A parkolási morál javul, a belváros utcáit nem terhelik parkoló gépkocsik, a közterület a lakosságé, a csellengő program keretében akadálymentesen bejárható a városközpont. Parkolóház segíti a parkolási igények kielégítését. Az önálló településrészek mindennapi és az idegenforgalmi közlekedési igények kielégítése érdekében a belterületi összekötő utak burkolata megújul.

A Prímás-sziget kerékpárosan, gyalogosan és alternatív közlekedési eszközökkel is könnyedén megközelíthető, az újonnan épült Kis-Duna híd(ak)nak köszönhetően.

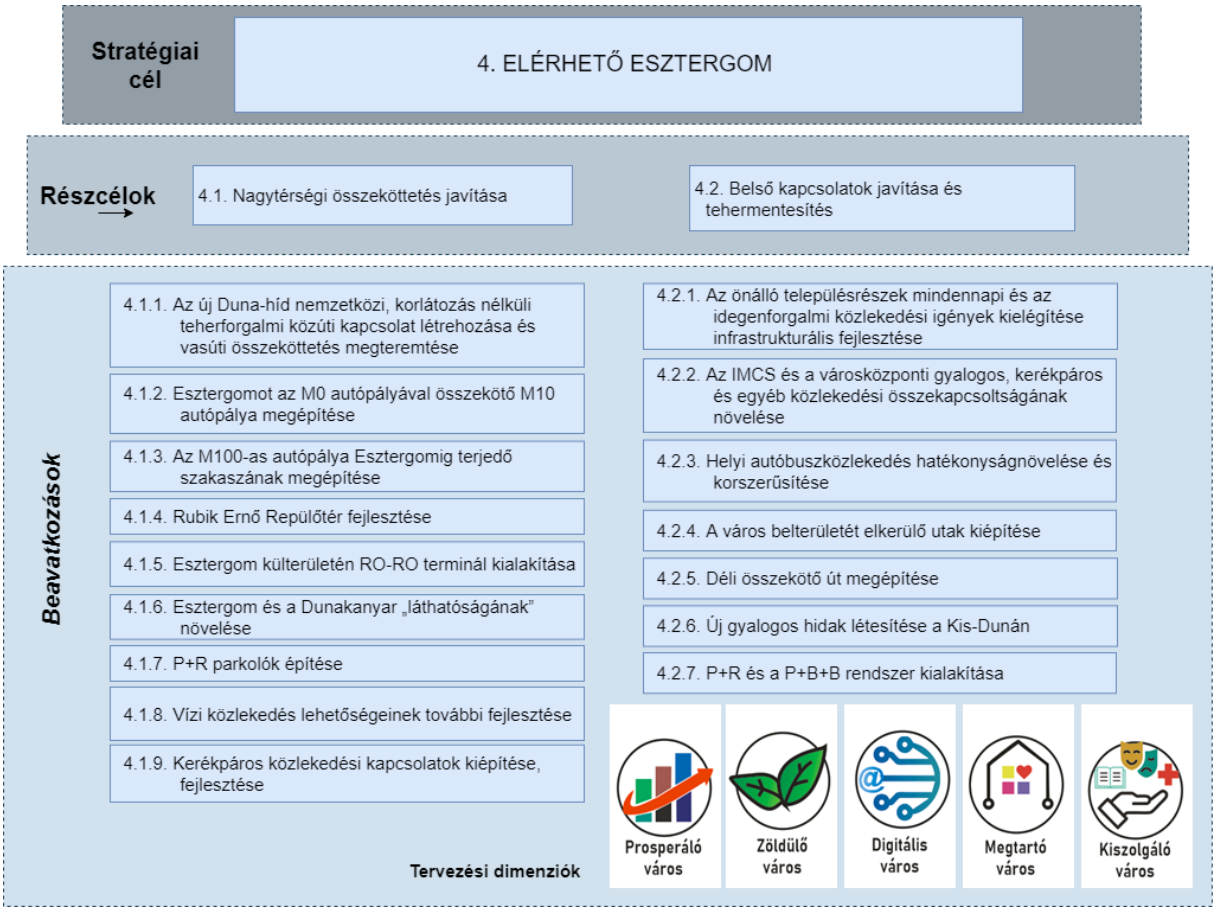
Esztergom csatlakozik a térségi kerékpáros hálózatokhoz, várostérségén belül a kerékpárutak a mindennapi és a turisztikai jellegű forgalmat is lebonyolítják. Új szakaszok épültek ki, vagy meglévők újultak meg a Városközpont és Kertváros, az ipari park, a Búbánatvölgy, a Szamárhegy, Pilisszentlélek, Dorog, Tokod és Párkány között. Működik egy széleskörű, várostérségre kiterjedő kerékpáros szolgáltatási rendszer, mely folyamatos fejlesztés alatt áll.

A megosztáson alapuló kerékpáros rendszer példáján a városban elektromos "carsharing" is működik. Az esztergomi gyártmányok jelentik a carsharing-hez az alapot. Ezáltal a városban csökken a környezeti terhelés és helyi munkahelyet is teremt a város.

A város külső közlekedési rendszere a jövőben elősegíti, hogy Esztergom szerves része legyen a gazdasági-turisztikai vérkeringésnek. Esztergom gazdasági aktivitásának erősítése szempontjából kiemelt jelentősége van a város külső közlekedési kapcsolatai fejlesztésének. A közlekedési kapcsolatok megteremtésével Esztergom és a Dunakanyar turisztikai „láthatósága” növekszik. A város földrajzi adottságai a hálózat térbeli bővítésére kevés lehetőség van, azonban azokat kiaknázva a város 2035-re több gyorsforgalmi úthálózati csomóponttal is rendelkezik majd. Megépül 2X2 forgalmi sávval

az M100-as autóút Esztergom déli határától az M1-es autópályáig, melynek eredményeként fél órára csökken a menetidő az M1-es autópályához. Az M100 autóút megépítése nem csak összeköti Esztergomot az M1-es autópályával, de feltárja a város déli, a megye keleti területeit is. Megépül az Esztergomot az M0-ás autóúttal összekötő M10-es gyorsforgalmi út is, mely Budapest felé csökkenti le a menetidőt közúton. Mindez a SUZUKI autógyártó és más, nagy szállítási igénnyel bíró feldolgozó ipari és szállítmányozási cég számára is versenyelőnyt jelent majd. A gépjárműforgalom növekedését a P+R parkolók építésével kezeli majd a város, illetve megépül több, a város belterületét elkerülő út is. Megépül az új Duna-híd mely a nemzetközi, korlátozás nélküli teherforgalmat bonyolítja Magyarország és Szlovákia között. Az új Duna-hídnak köszönhetően Esztergom nagytérségi elérhetősége jelentősen javul, a Balti-tenger és az Adriai-tenger közötti szállítási kapcsolatok új piacokat, beszállítókat, vállalatközi kapcsolatokat eredményeznek a város és vonzáskörzetének ipari és szolgáltató cégei számára. Emellett a fejlesztésnek köszönhetően közúti és vasúti kapcsolat jön létre a két között az Ister-Granum ETT-ben. Erre a potenciálra épül fel Esztergom külterületén a RO-RO terminál.

A vasúti és közúti fejlesztések következtében Esztergom a budapesti agglomeráció részévé válik, annak északnyugati kapuja. Az esztergomiak könnyebben jutnak Budapestre és a budapestiek és a turisták is könnyebben jutnak a városba.

5. stratégiai cél: GYARAPODÓ ESZTERGOM

A jövőben Esztergom gyarapodik, mind lakosságban, mind közösségi értékekben, mind anyagiakban. Olyan élhető várossá válik, mely szolidáris, méltányos és proaktív. Nagy hangsúlyt fektet a megelőzésre, az egészségre, a hagyományos és modern értékek békés együttélésére. Gondoskodik azokról, akiknek szüksége van erre és kiszolgálja a városi lakosság igényeit. A jövőben, továbbra sem tesz különbséget lakos és lakos között, tiszteletben tartja a különböző véleményeket. Az Esztergomban élők plurális közösségének összekapcsolója az esztergomi identitás, az „esztergomiság", a közös történelem, a közös élmények és a közös tenni akarás a város felemelkedéséért. Esztergom ennek érdekében a jövőben is aktív szerepet kíván vállalni a lakosság és a környék kulturális, egészségügyi, oktatási ellátásában, a közszolgáltatások elérhetőségének és minőségének növelésében.

A gyarapodó város nem csak a növekedését tartja szem előtt, hanem a meglévő értékek megtartását is. Egyszerre folytat növekedésorientált népességhívó településfejlesztést és véghezvisz népességmegtartó beruházásokat. A különböző városfejlesztési eszközök alkalmazásának hatására a népesség fogyása a népességszám emelkedésébe fordul át, mely csupán részben köszönhető a budapesti agglomerációs helyzetnek. A népesség beáramlása révén fiatalosabb lesz a helyi társadalom szerkezete.

A város hatékonyságát és vonzerejét annak okossá tételével, a digitális átállás elősegítésével növeli a jövőben. Erősíti az oktatási szerepkört, melyhez hozzájárul az új Tudásközpont, mely az esztergomi kreatív és tudásipar egyik meghatározó eleme. A digitálisan képzett lakosság, a bárki számára könnyen elérhető e-önkormányzat pedig versenyképes humánerőforrást és hátteret biztosít mindenhez. Számos okos városfejlesztési eszközt alkalmaz a város és lakossága, mert digitálisan felkészült, képzett. Az általános és középiskolai, valamint a szakképzés magas színvonalú, ahol piacképes szakmák érhetők el. Az oktatási infrastruktúra a tankerületi központ és a város együttműködése révén megújul. Mindez hozzájárul Esztergom diákvárosi pozíciójának erősödéséhez. A felsőoktatási kínálat a lehetőségekhez mérten kibővült és magas színvonalú képzettséget biztosít nem csak a környékbeliek számára.

A város közösségi szerveződésén (amely az épített környezetre is kihat) elsősorban azzal lehet javítani, ha kialakulnak a közösségi élet színterei. Ezeknek térben minél koncentráltabb módon jelennek meg, egyesítve azokat a ma hiányzó vagy fejletlen funkciókat a könyvtártól a helytörténeti múzeumig, amelyek egy megyei jogú városhoz de facto hozzátartoznak. A gyarapodó Esztergom stratégiai célon belül egy ilyen integrált közösségitér-fejlesztést, más nagyvárosok agóráihoz hasonlóan, de jobban illeszkedve a városi szellemi és épített örökséghez szükséges létrehozni. Ehhez a jövőben sokszínűbbé válik a város kulturális-, szabadidős- és sport programkínálat, hangsúlyos szerepet kapnak a különböző korosztályoknak szóló programok. Például a Bástya áruház felújításával, új közösségi terek és találkozási pontok létrehozásával új helyszínek kerülnek bevonásra a város és térségének kulturális vérkeringésébe, melyet a határon túli magyar lakossággal is meg tud osztani. Az élhetőbb Esztergom létrejötte nem felülről irányított folyamat, mert erős az esztergomi civil öntudat, a közösségi részvétel és a döntéshozásba való beavatkozási igény. A város nem csak élhető, de biztonságos is, jó imázzsal rendelkezik mely egy része a hagyományaira és identitására alapozott. A meglévő és a létrejövő formális és nem formális civil csoportok programjaikkal és tevékenységükkel színesítik a város életét. A helyi kulturális örökségre épülve erős városi és városrészi identitás alakul ki, amiben a közösségi szerepvállalás és civil hálózatosodás alapfeltételei is teljesülnek.

A város népességmegtartó képességét növeli, hogy a város kiemelten kezeli a fiatalokat érintő kérdéseket. A város különös tekintettel hoz létre csoportokat, melyek a fiatalok egszisztenciális lehetőségét javítja. A város a fiatalok elvándorlására vonatkozó programokat dolgozott ki, mert a város

fiatalok nélkül hosszú távon nem fenntartható. A város a népességmegtartó képesség növelésének érdekében megválaszolja kimondottan a fiatalokat érintő lakhatási kérdéseket.

A város a fiatalok társadalmi integrációját elősegítő (hasonlóan a lakhatási területhez) megoldásra kidolgozott javaslatcsomaggal rendelkezik, mely kiemelt szempontként kezeli a széles társadalmi bevonást és képviseletet.

Esztergomban 2035-re a sportolás alapfeltételei adottak, mert a város rendelkezik azokkal a sport-infrastrukturális létesítményekkel, melyek e szerepre alkalmassá teszik. A város ezen felül a tömegsportolás feltételeit is megteremti kiaknázva a Prímás-sziget illetve a Pilis adta lehetőségeket.

Esztergom a jövőben a társadalom széles rétege számára biztosít egyenlő hozzáférést a szolgáltatásokhoz, ellátáshoz. Támogatja a rászorulókat és erősíti az önkéntességet. A város kiemelt figyelmet fordít az antiszegregációra és a békés együttélésre. A leszakadó társadalmi rétegek életminősége a szervezett komplex programok révén nő. A szegregátumban élők aktív szerepet vállalnak környezetük alakításában és együttműködésre készen partnerként mozdítják elő a szegregált helyzet feloldását. A város törekszik a függőségben szenvedők élethelyzetének javítására, a megváltozott munkaképességűek és rászoruló személyek integrációjára és támogatása.

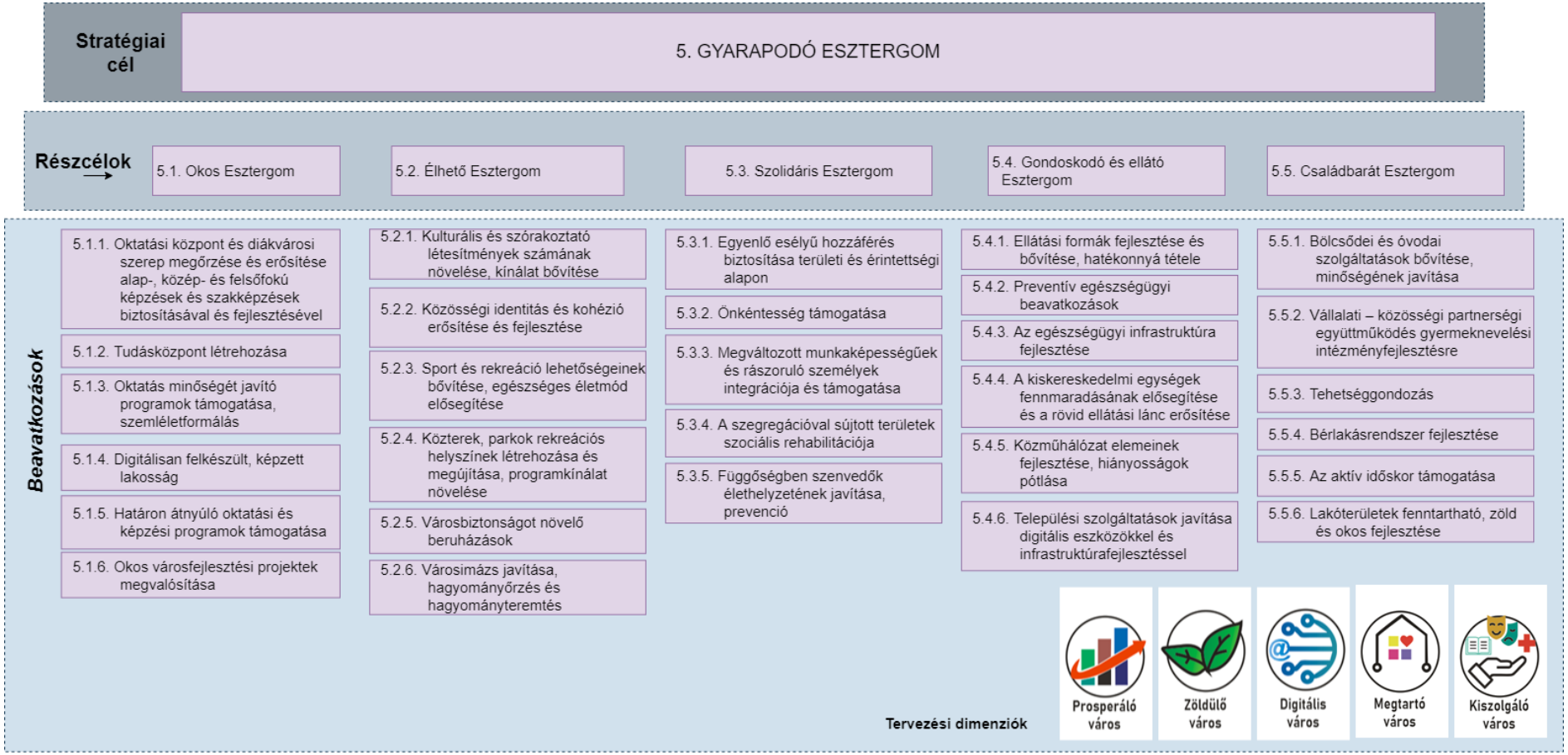
Esztergomban 2035-ben a közszolgáltatások és ellátások hatékonyan, gyorsan és teljeskörűen elérhetők. Esztergom gondoskodó és kiszolgáló város. A városban a preventív egészségügyi szemlélet érvényesül, azonban emellett megtörténik az alap- és szakellátási szintű egészségügyi infrastruktúra fejlesztés is. Az esztergomi kórház ellátási körzete határon túlra bővül, melyhez az intézményi portfólió is kibővül.

A bölcsődei, óvodai ellátás minden esztergomi család számára biztosított, melybe akár a nagyobb esztergomi vállalatok is bekapcsolódnak partnerségi és társadalmi felelősségvállalási alapon. A gyermekeknek és a fiataloknak a város teret enged, a fiatalok bevonásával, önszerveződő és önfenntartó közösségek jönnek létre, melyek hozzájárulnak a népességmegtartáshoz. A város a jövőben is elkészíti a helyi közösségépítési stratégiáját és támogatja az önálló városrészeket is ilyen programok elkészítésére és végrehajtására.

Az aktív életmód és a közösség azonban rendkívül jó hatással van az egészségre és az életminőségre is, Esztergom ezt felismerve 2035-re proaktív módon támogatja az aktív időskorhoz szükséges infrastruktúra- és programfejlesztést. Ez egyaránt jelent mérsékelt intenzitású testedzéshez szükséges feltételek megteremtését, illetve a szellemi frissesség megőrzését célzó komplex programokat.

Esztergom célja, hogy tehetséggondozás révén 2035-re még több kiemelkedő képességű gyermekek, tanuló részesüljön olyan pedagógiai és pszichológiai támogatásban annak érdekében, hogy képességeik még jobban ki tudjanak teljesedni. Ez gyarapítja a város tudástőkéjét és segíti a városi innovációs potenciál növekedését is.

Esztergomban 2035-re XXI. századhoz méltó lakhatási körülményeket biztosítanak minden esztergomi, kiemelten a hátrányos helyzetű polgárok számára. Ennek keretén belül megtörténik a szegregált helyzetű telepek felszámolása és kialakul egy sokak számára elérhető, család- és fészekrakó barát önkormányzati bérlakásprogram. A lakosság anyagi lehetőségei lehetővé teszik, hogy szűkebb lakókörnyezetük megjelenéséhez a lakosok is hozzájáruljanak. A város célzottan teremti meg a lehetőségeket új lakóterületek kijelölésével a környezeti-természetvédelmi szempontok figyelembevételével.

Stratégiai cél
5. GYARAPODÓ ESZTERGOM
Részcélok
5.1. Okos Esztergom
5.2. Élhető Esztergom
5.3. Szolidáris Esztergom
5.4. Gondoskodó és ellátó Esztergom
5.5. Családbarát Esztergom
Beavatkozások
5.1.1. Oktatási központ és diákvárosi szerep megőrzése és erősítése alap-, közép- és felsőfokú képzések és szakképzések biztosításával és fejlesztésével
5.1.2. Tudásközpont létrehozása
5.1.3. Oktatás minőségét javító programok támogatása, szemléletformálás
5.1.4. Digitálisan felkészült, képzett lakosság
5.1.5. Határon átnyúló oktatási és képzési programok támogatása
5.1.6. Okos városfejlesztési projektek megvalósítása
5.2.1. Kulturális és szórakoztató létesítmények számának növelése, kínálat bővítése
5.2.2. Közösségi identitás és kohézió erősítése és fejlesztése
5.2.3. Sport és rekreáció lehetőségeinek bővítése, egészséges életmód elősegítése
5.2.4. Közterek, parkok rekreációs helyszínek létrehozása és megújítása, programkínálat növelése
5.2.5. Városbiztonságot növelő beruházások
5.2.6. Városimázs javítása, hagyományőrzés és hagyományteremtés
5.3.1. Egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása területi és érintettségi alapon
5.3.2. Önkéntesség támogatása
5.3.3. Megváltozott munkaképességűek és rászoruló személyek integrációja és támogatása
5.3.4. A szegregációval sújtott területek szociális rehabilitációja
5.3.5. Függőségben szenvedők élethelyzetének javítása, prevenció
5.4.1. Ellátási formák fejlesztése és bővítése, hatékonyá tétele
5.4.2. Preventív egészségügyi beavatkozások
5.4.3. Az egészségügyi infrastruktúra fejlesztése
5.4.4. A kiskereskedelmi egységek fennmaradásának elősegítése és a rövid ellátási lánc erősítése
5.4.5. Közműhálózat elemeinek fejlesztése, hiányosságok pótlása
5.4.6. Települési szolgáltatások javítása digitális eszközökkel és infrastruktúrafejlesztéssel
5.5.1. Bölcsődei és óvodai szolgáltatások bővítése, minőségének javítása
5.5.2. Vállalati – közösségi partnerségi együttműködés gyermeknevelési intézményfejlesztésre
5.5.3. Tehetséggondozás
5.5.4. Bérlakásrendszer fejlesztése
5.5.5. Az aktív időskor támogatása
5.5.6. Lakóterületek fenntartható, zöld és okos fejlesztése
Tervezési dimenziók
Prosperáló város
Zöldülő város
Digitális város
Megtartó város
Kiszolgáló város

6. stratégiai cél: VERSENYKÉPES VÁROS

Bár a XX. század számos gazdasági megpróbáltatás elé állította a várost, jelenleg a térség egyik legdinamikusabb gazdasági teljesítőképességével rendelkezik, mely szervezi környezetét. A jövőben Esztergom továbbra is meg kívánja őrizni vezető szerepét, a meglévő húzóágazatokat támogatni, a Tatabánya- Esztergom Kiemelt Járműipari Térség és Fejlődési Zóna egyik motorja lenni.

A városi gazdasági szereplők kooperatívak, a rövidtávú piaci érdekeket felülírja az egymással és a várossal való együttműködésben rejlő potenciálokat kiaknázó fejlesztési szemlélet.

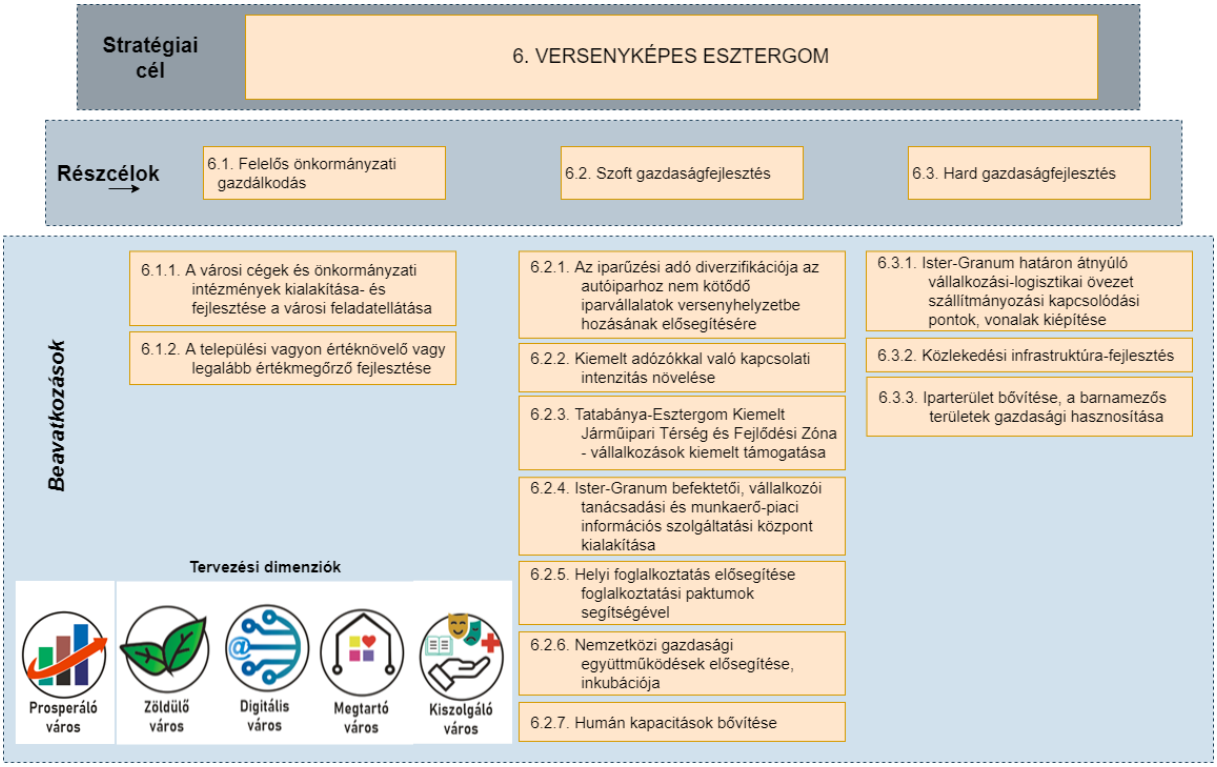
A jövőben kiemelt célként fogalmazódik meg a gazdaság diverzifikációja, a gazdaság több lábra állítása a helyi mikro-, kis- és középvállalkozások kiemelt támogatása révén. A város a kreatív és tudásintenzív iparágak felé való nyitással igyekszik megtartani a fiatalokat. Esztergom déli városrészének egyik legnagyobb barnamezős beruházási területe a volt Labor MIM gyártelep tömbje 2035-re megújul, területén kreatív és egyéb húzó iparágak kapnak majd helyet. A tudás- és technológiaintenzív tevékenységek meghonosítását a barnamezős területek új infrastrukturális fejlesztésével éri el a város. A város adókedvezményeket nyújt a gazdaság diverzifikációja céljából.

A város ipari területeinek további bővülése is megtörténik, ahol egy vállalkozói inkubációs központ jön létre, itt kapnak helyet a nagyobb helyigényű, növekedő vállalkozások és új cégek, start-upok is.

A város bővülő ipari infrastruktúrája nem veszélyezteti a jövőben sem a természeti-környezeti értékeket, nem történik túlzott beépítés. A már nem használt rozsdaövezeteket pedig a jövőben a város újrahasznosítja, ezáltal is növeli a fenntarthatóságot.

A gazdaságfejlesztést áthatja a határon átnyúló logika. Esztergom-Párkány gyújtópontokkal történik a vállalkozási-logisztikai övezet szállítmányozási kapcsolódási pontok, vonalak kiépítése, fejlesztése, koordinációja.

A beruházásoknak egy meghatározó része a helyi és térségi munkaerő fejlesztését, a humáninfrastruktúra támogatását célozza. A hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű, munkaképes korú népesség foglalkoztathatóságát megfelelő képzési, felzárkóztatási programok segítik elő a helyi gazdaság munkaerő keresletével összhangban. A gazdaságfejlesztés és a társadalmi felzárkóztatási erőfeszítések eredményeként a munkanélküliség alacsony szintű, és a leszakadó társadalmi rétegek integrációja jól érzékelhető mértékben előrehaladott. A fiatalok el tudnak helyezkedni a városban. Emellett a város tisztességesen és tudatosan gyarapítja a városi vagyont.

Stratégiai cél
6. VERSENYKÉPES ESZTERGOM
Részcélok
6.1. Felelős önkormányzati gazdálkodás
6.2. Szoft gazdaságfejlesztés
6.3. Hard gazdaságfejlesztés
Beavatkozások
6.1.1. A városi cégek és önkormányzati intézmények kialakítása- és fejlesztése a városi feladatellátása
6.1.2. A települési vagyon értéknövelő vagy legalább értékmegőrző fejlesztése
6.2.1. Az iparűzési adó diverzifikációja az autóiparhoz nem kötődő iparvállalatok versenyhelyzetbe hozásának elősegítésére
6.2.2. Kiemelt adózókkal való kapcsolati intenzitás növelése
6.2.3. Tatabánya-Esztergom Kiemelt Járműipari Térség és Fejlődési Zóna - vállalkozások kiemelt támogatása
6.2.4. Ister-Granum befektetői, vállalkozói tanácsadási és munkaerő-piaci információs szolgáltatási központ kialakítása
6.2.5. Helyi foglalkoztatás elősegítése foglalkoztatási paktumok segítségével
6.2.6. Nemzetközi gazdasági együttműködések elősegítése, inkubációja
6.2.7. Humán kapacitások bővítése
6.3.1. Ister-Granum határon átnyúló vállalkozási-logisztikai övezet szállítmányozási kapcsolódási pontok, vonalak kiépítése
6.3.2. Közlekedési infrastruktúra-fejlesztés
6.3.3. Iparterület bővítése, a barnamezős területek gazdasági hasznosítása
Tervezési dimenziók
Prosperáló város
Zöldülő város
Digitális város
Megtartó város
Kiszolgáló város

3.3. A stratégia célrendszere

Esztergom Integrált Városfejlesztési Stratégiája (2015-2023), Esztergomot élhető, sajátos gazdasági potenciállal rendelkező, a lakosság és látogatói számára is vonzó középvárosként írja le, ahol három stratégiai fejlesztési cél mentén szükséges integrált településfejlesztési beavatkozásokat elvégezni.

Az ITS stratégiai fejlesztési céljai 3 szinten épülnek egymásra:

- 3 átfogó cél (stratégiai célok) a három fő tématerülethez kapcsolódóan (társadalom, gazdaság, épített és természeti környezet)
- 15 hosszú távú célkitűzés (prioritások) az átfogó célokhoz kapcsolódva
- 55 középtávú tematikus célkitűzés (beavatkozások), melyek mindegyike egy-egy hosszú távú célkitűzéshez kapcsolódik.

Az ITS-ben megfogalmazott átfogó célok jelenleg is érvényesek a városra nézve, azonban azok újrastrukturálása és egzaktabb definiálása szükséges egy középtávú, fenntarthatósági szempontú dokumentum létrehozásához. A korábbi átfogó célok felbontásából lettek definiálva az átfogó célok, a prioritásokból születtek meg a tematikus stratégiai részcélok és az ezekhez rendelt részcélok. Az újonnan megalkotott, az ITS-ben és a Településfejlesztési Koncepcióban (TFK) megfogalmazott célok illeszkednek és alkalmazkodnak a Komárom-Esztergom megyei Integrált Területi Programjában, Területfejlesztési Koncepciójában és Operatív Programjában megfogalmazott célstruktúrához, valamint tematikájukban illők a TOP Plusz kiírásaihoz is. A célkitűzések minden esetben kapcsolódnak az FVS-ben megnevezett öt tématerülethez, tervezési dimenzióhoz is, így könnyen használható, logikus, átlátható és koherens fejlesztéspolitikai eszköz.

A jelenlegi FVS elsődlegesen a 2027-ig tartó fejlesztési ciklusra vonatkozóan, másodsorban 2030-ig és harmadsorban bizonyos nagyobb idő- és térbeli léptékű fejlesztéseknél 2035-ig elérendő célokat jelöl ki. Összesen 6 nagy stratégiai célt tűz ki, melyek a megfogalmazott jövőkép elérése érdekében meghatározható legfontosabb területeket jelölik ki:

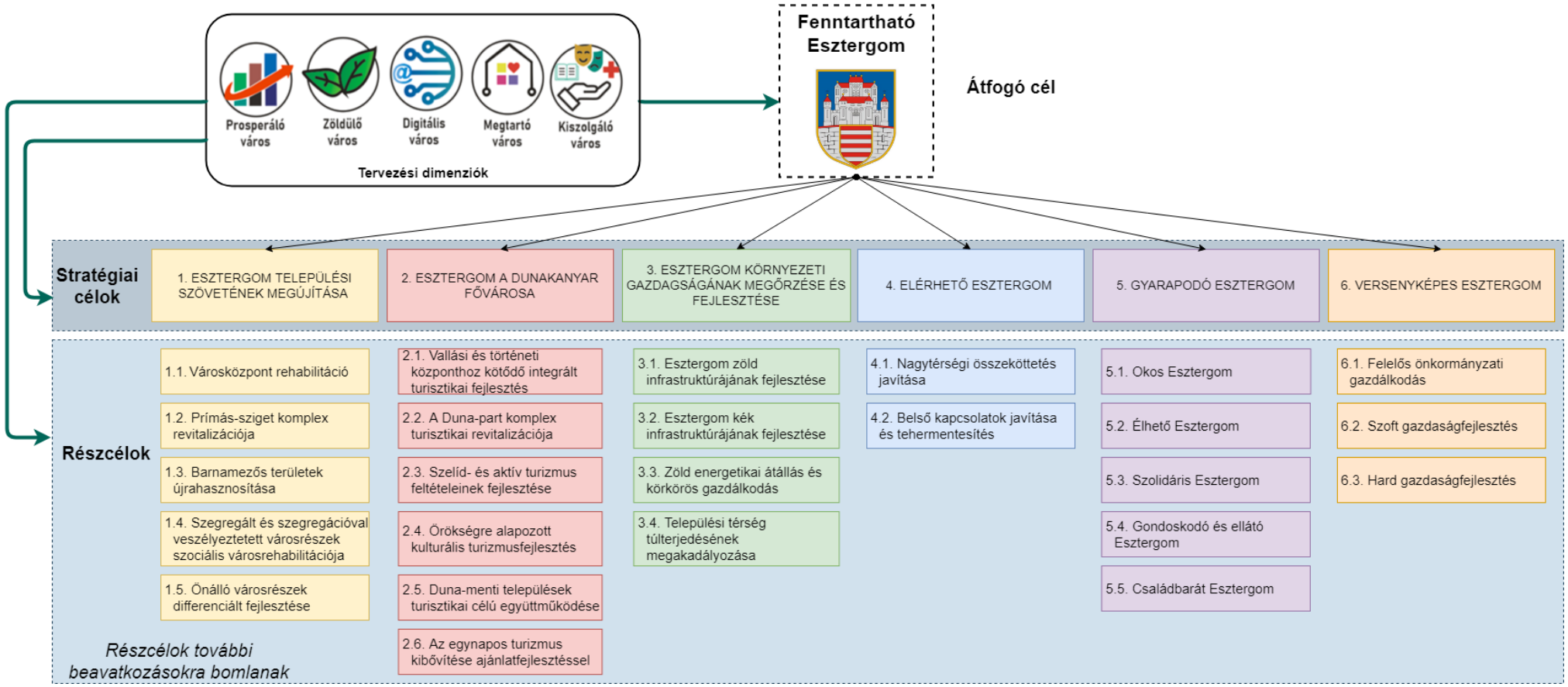
1. ESZTERGOM TELEPÜLÉSI SZÖVETÉNEK MEGÚJÍTÁSA
2. ESZTERGOM A DUNAKANYAR FŐVÁROSA
3. ESZTERGOM KÖRNYEZETI GAZDAGSÁGÁNAK MEGŐRZÉSE ÉS FEJLESZTÉSE
4. ELÉRHETŐ ESZTERGOM
5. GYARAPODÓ ESZTERGOM
6. VERSENYKÉPES ESZTERGOM

A stratégiai célokat lebontva a 2027-ig elérendő részcélok száma az FVS-ben 25 darab lett. Ezek pedig további intézkedéseket, projektszintű célzott beavatkozásokat tartalmaznak. Az FVS cselekvési tervében a megnevezett részcélok intézkedéssé, azon belül meghatározott tevékenység-központú célok pedig beavatkozásokká válnak.

1. stratégiai cél: ESZTERGOM TELEPÜLÉSI SZÖVETÉNEK MEGÚJÍTÁSA **STRATÉGIAI CÉL:** A város lakosságának életminőségének javítása a fizikai struktúra, valamint az épületállomány átalakításával, megújításával. A városrészek közötti tematikus és fizikai kapcsolat növelése minőségi közterek és közintézmények kialakításával. Az	**1.1.** Városközpont rehabilitáció **1.2.** Prímás-sziget komplex revitalizációja **1.3.** Barnamezős területek újrahasznosítása **1.4.** Szegregált és szegregációval veszélyeztetett városrészek szociális városrehabilitációja

épített környezet komplex fejlesztése a városrészi igényekhez alkalmazkodva. *Horizontális elv a történelmi épületállomány és műemléki értékek védelme, a városi kultúra és identitás erősítése.*	**1.5.** Önálló városrészek differenciált fejlesztése
2. stratégiai cél: ESZTERGOM A DUNAKANYAR FŐVÁROSA **STRATÉGIAI CÉL:** A városba látogatók számának és tartózkodási idejének növekedése, a kereskedelmi és magán-szálláshelykínálat mennyiségi és minőségi bővülése, a turisztikai attrakciók számának és minőségének javulása. *Horizontális elv a természeti-környezeti és kulturális értékek védelme és fenntartható hasznosítása.*	**2.1.** Vallási és történeti központhoz kötődő integrált turisztikai fejlesztés **2.2.** A Duna-part komplex revitalizációja **2.3.** Szelíd- és aktív turizmus feltételeinek fejlesztése **2.4.** Örökségre alapozott kulturális turizmusfejlesztés **2.5.** Duna-menti települések turisztikai célú együttműködése **2.6.** Az egynapos turizmus kibővítése ajánlatfejlesztéssel
3. stratégiai cél: ESZTERGOM KÖRNYEZETI GAZDAGSÁGÁNAK MEGŐRZÉSE ÉS FEJLESZTÉSE **STRATÉGIAI CÉL:** A város klímaváltozás okozta növekvő kihívásoknak való rezílienciájának növelése, a zöld és kék infrastruktúra állagmegóvása, fejlesztése. A mindenki számára hozzáférhető városi zöldfelületek és közösségi zöldterületek növelése. *Horizontális elv a természeti-környezeti értékek védelme és fenntartható hasznosítása. A fenntartható és hatékony energiagazdálkodás és a körkörös gazdaság elveinek beépítése a mindennapi gyakorlatba*	**3.1.** Esztergom zöld infrastruktúrájának fejlesztése **3.2.** Esztergom kék infrastruktúrájának fejlesztése **3.3.** Zöld energetikai átállás és körkörös gazdálkodás **3.4.** Települési térség túlterjedésének megakadályozása
4. stratégiai cél: ELÉRHETŐ ESZTERGOM **STRATÉGIAI CÉL:** a város elérhetőségének javítása, az áthaladó forgalom ésszerű, domborzati és környezeti feltételeknek megfelelő elvezetése. A belső közlekedés modal splitjének fenntartható irányú javítása, az alternatív közlekedési módok előnyben részesítése és a közösségi közlekedés hatékonyabbá tétele. A hiányzó kapcsolatok kiépítése, a közösségi közlekedés fejlesztése városi és térségi szinten. *Horizontális elv: akadálymentesség és esélyegyenlőség biztosítása, a szolgáltatásokhoz való hozzáférés alapfeltételeinek megteremtése*	**4.1.** Nagytérségi összeköttetés javítása **4.2.** Belső kapcsolatok javítása és tehermentesítés
5. stratégiai cél: GYARAPODÓ ESZTERGOM **STRATÉGIAI CÉL:** A város népessége növekszik, a fiatal korosztály helyben maradását a jó oktatási rendszer és a pezsgő szabadidős és kulturális élet vonzza, a családosokat pedig kedvező lakhatási feltételekkel támogatja. A gyarapodó Esztergom szolidáris és minden társadalmi csoport érvényesülését biztosítja, egyúttal a közösségfejlesztésre, identitás megőrzésére nagy hangsúlyt fektet. *Horizontális elv: inkluzív, befogadó társadalom, diszkrimináció menteség, esélyegyenlőség biztosítása*	**5.1.** Okos Esztergom **5.2.** Élhető Esztergom **5.3.** Szolidáris Esztergom **5.4.** Gondoskodó és ellátó Esztergom **5.5.** Családbarát Esztergom
6. stratégiai cél: VERSENYKÉPES ESZTERGOM	**6.1.** Felelős önkormányzati gazdálkodás **6.2.** Szoft gazdaságfejlesztés

STRATÉGIAI CÉL: A város a kis- és középvállalkozások támogatása mellett stratégiai kapcsolatban áll a legnagyobb szereplőkkel. Diverzifikált gazdasági szerkezetét a meglévő gazdasági erősségekre alapozva alakítja ki. A versenyképesség alapfeltételét a fenntartható, felelős és stabil önkormányzati gazdálkodás adja. *Horizontális elv: rövid ellátási láncok és helyi termelők támogatása, KKV-k támogatása, partnerség a nagyvállalatokkal, humán fejlesztések és hátrányos helyzet felszámolása.*	**6.3.** Hard gazdaságfejlesztés

Prosperáló város
Zöldülő város
Digitális város
Megtartó város
Kiszolgáló város
Tervezési dimenziók
Fenntartható Esztergom
Átfogó cél
Stratégiai célok
1. ESZTERGOM TELEPÜLÉSI SZÖVETÉNEK MEGÚJÍTÁSA
2. ESZTERGOM A DUNAKANYAR FŐVÁROSA
3. ESZTERGOM KÖRNYEZETI GAZDAGSÁGÁNAK MEGŐRZÉSE ÉS FEJLESZTÉSE
4. ELÉRHETŐ ESZTERGOM
5. GYARAPODÓ ESZTERGOM
6. VERSENYKÉPES ESZTERGOM
Részcélok
1.1. Városközpont rehabilitáció
1.2. Prímás-sziget komplex revitalizációja
1.3. Barnamezős területek újrahasznosítása
1.4. Szegregált és szegregációval veszélyeztetett városrészek szociális városrehabilitációja
1.5. Önálló városrészek differenciált fejlesztése
2.1. Vallási és történeti központhoz kötődő integrált turisztikai fejlesztés
2.2. A Duna-part komplex turisztikai revitalizációja
2.3. Szelíd- és aktív turizmus feltételeinek fejlesztése
2.4. Örökségre alapozott kulturális turizmusfejlesztés
2.5. Duna-menti települések turisztikai célú együttműködése
2.6. Az egynapos turizmus kibővítése ajánlatfejlesztéssel
3.1. Esztergom zöld infrastruktúrájának fejlesztése
3.2. Esztergom kék infrastruktúrájának fejlesztése
3.3. Zöld energetikai átállás és körkörös gazdálkodás
3.4. Települési térség túlterjedésének megakadályozása
4.1. Nagytérségi összeköttetés javítása
4.2. Belső kapcsolatok javítása és tehermentesítés
5.1. Okos Esztergom
5.2. Élhető Esztergom
5.3. Szolidáris Esztergom
5.4. Gondoskodó és ellátó Esztergom
5.5. Családbarát Esztergom
6.1. Felelős önkormányzati gazdálkodás
6.2. Szoft gazdaságfejlesztés
6.3. Hard gazdaságfejlesztés
Részcélok további beavatkozásokra bomlanak

3.3.1. A részcélok és a tervezési dimenziók összefüggése városi szinten

Stratégiai cél	Részcél	Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	Megtartó város	Kiszolgáló város
1. ESZTERGOM TELEPÜLÉSI SZÖVETÉNEK MEGÚJÍTÁSA	1.1. Városközpont rehabilitáció	X	XX	XX	XX	XX
	1.2. Prímás-sziget komplex revitalizációja		XX		XX	XX
	1.3. Barnamezős területek újrahasznosítása	XX	X		X	X
	1.4. Szegregált és szegregációval veszélyeztetett városrészek szociális városrehabilitációja	X	XX		XX	XX
	1.5. Önálló városrészek differenciált fejlesztése			X	XX	XX

Stratégiai cél	Prosperáló város	Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	Megtartó város	Kiszolgáló város
2. ESZTERGOM A DUNAKANYAR FŐVÁROSA	2.1. Vallási és történeti központhoz kötődő integrált turisztikai fejlesztés	XX	X	X		
	2.2. A Duna-part komplex revitalizációja	XX	XX	X	X	X
	2.3. Szelíd- és aktív turizmus feltételeinek fejlesztése	XX	XX		XX	X
	2.4. Örökségre alapozott kulturális turizmusfejlesztés	XX	X		X	X
	2.5. Duna-menti települések turisztikai célú együttműködése	XX		X		X
	2.6. Az egynapos turizmus kibővítése ajánlatfejlesztéssel	XX		X		XX

Stratégiai cél	Részcél	Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	Megtartó város	Kiszolgáló város
3. ESZTERGOM KÖRNYEZETI GAZDAGSÁGÁNAK MEGŐRZÉSE ÉS FEJLESZTÉSE	3.1. Esztergom zöld infrastruktúrájának fejlesztése	X	XX	X	X	X
	3.2. Esztergom kék infrastruktúrájának fejlesztése	X	XX		X	X

	3.3. Zöld energetikai átállás és körkörös gazdálkodás	X	XX		X	XX
	3.4. Települési térség túlterjedésének megakadályozása		XX		XX	

Stratégiai cél	Részcél	Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	Megtartó város	Kiszolgáló város
4. ELÉRHETŐ ESZTERGOM	4.1. Nagytérségi összeköttetés javítása	XX			X	X
	4.2. Belső kapcsolatok javítása és tehermentesítés	X	X	X	XX	XX

Stratégiai cél	Részcél	Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	Megtartó város	Kiszolgáló város
5. GYARAPODÓ ESZTERGOM	5.1. Okos Esztergom	X		XX	XX	XX
	5.2. Élhető Esztergom	X	X		XX	XX
	5.3. Szolidáris Esztergom			X	XX	XX
	5.4. Gondoskodó és ellátó Esztergom	X		XX	XX	XX
	5.5. Családbarát Esztergom	X		X	XX	XX

Stratégiai cél	Részcél	Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	Megtartó város	Kiszolgáló város
6. VERSENYKÉPES ESZTERGOM	6.1. Felelős önkormányzati gazdálkodás	X			X	
	6.2. Szoft gazdaságfejlesztés	XX		X	XX	X
	6.3. Hard gazdaságfejlesztés	XX	X		XX	X

3.4. A reziliens város a stratégiai célrendszerben

A fejezetben a stratégiai célrendszer és annak beavatkozásai az FVS öt dimenziója, fókuszterülete mentén kerül bemutatásra. Minden dimenzió elején a feltárt legjelentősebb kockázatokat táblázatos formában mutatja be a dokumentum.

3.4.1. Prosperáló város

Potenciális negatív hatás	Milyen a város abszorpciós képessége?	Milyen a város adaptációs képessége?	Milyen a város transzformációs képessége?	Adaptációs index	Alacsony abszorpciós képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony adaptációs képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony transzformációs képesség esetén tervezett beavatkozások:
Monoindusztriális gazdaság: A járműipar eluralja a térség vállalkozási struktúráját, amitől kitettebb és válságoknak kevésbé ellenállóvá válik a gazdasága.	3	3	3	9	2. Esztergom a Dunakanyar fővárosa stratégiai cél a turizmus fejlesztésére 6.2.1. Az iparűzési adó diverzifikációja az autóiparhoz nem kötődő iparvállalatok versenyhelyzetbe hozásának elősegítésére6.2.4. Ister-Granum befektetői, vállalkozói tanácsadási és munkaerő-piaci információs szolgáltatási központ kialakítása		
Zöldmezős beruházások előtérbe kerülése: a gazdaság fejlődése magával hozza, hogy az olcsóbban megszerezhető, főként jó aranykoronaértékű mezőgazdasági művelés alatt álló területekkel bővül az iparterület. Mindez csökkenti a térség környezeti gazdagságát és csökkenti a biodiverzitást is.	4	4	5	13	1.3. Barnamezős területek újra-hasznosítása részcél elemei 6.3.3. Iparterület bővítése, a barnamezős területek gazdasági hasznosítása		
Növekvő ipari környezetterhelés: az ipari teljesítmény növekedése növeli a környezetterhelést, mely mind a levegőminőségre, mind a szállítmányozás okozta zaj- és rezgésterhelésre, mind pedig az egyéb negatív extern hatásokat is magában foglalja. Elsődlegesen probléma lehet, ha a vállalkozások növekvő termelési teljesítménye az energiafelhasználás drasztikus növekedését okozza.	4	3	4	11	3.3.1. A megújuló energiaforrások által termelt energia beépítése az energiamixbe		

<u>Zajterhelés növekedése</u>: az ipari termelés fokozódása, a gazdasági növekedés hatással van a forgalomra, mely zaj- és rezgésterhelés-növekedést okoz. Emellett a gyártástechnológia javulása mérsékeli ugyan a hangos, zajszennyező ipari tevékenység zavaró hatását, azonban az ipari területek lakóterületek melletti bővülése további konfliktushelyzetet szülhet a lakosság és a vállalkozások között. Ezt az önkormányzatnak szükséges kezelnie a jövőben.	3	2	5	10	3.1.3. A belterületi zöldfelületek és zöldterületek mennyiségi növelése és minőségi javítása 4.1.9. Kerékpáros közlekedési kapcsolatok kiépítése, fejlesztése 4.2.3. Helyi autóbuszközlekedés hatékonyságnövelése és korszerűsítése 4.2.4. A város belterületét elkerülő utak kiépítése 4.2.5. Déli összekötő út megépítése

Esztergom fejlődésének irányát és intenzitását elsősorban a helyi gazdaság versenykésessége és a feldolgozóipari húzóágazatok térségszervező ereje határozza meg. Esztergom a rendszerváltást követően az ország egyik feldolgozóipari fellegvára lett, a Suzuki és köréje szerveződő beszállítók a település gazdaságának legjelentősebb szereplői. A helyi önkormányzat az Ipari Park folyamatos fejlesztésével igyekszik egy prosperáló vállalkozási környezetet kialakítani. A helyi gazdaság vonatkozásában gyengeségként jelenik meg a kihasználatlan, barnamezős területek megléte, az elhanyagolt Duna-menti sétány és a rendezetlen, hiányos infrastruktúrájú kikötőállások. Esztergom országos léptékben is kiemelkedő vonzereje tagadhatatlan, a városba évtizedek óta 1-1,5 millió ember érkezik évente. Esztergom turisztikai kínálatában kifejezetten sok tényező jelenthet vonzerőt, az ezekben rejlő gazdasági potenciál kiaknázása azonban elmarad a kívánt szinttől. **Összességében elmondható, hogy fejlődési lehetőségek továbbra is az ipar és a turizmus területén kínálkoznak.**

A stratégia célrendszere az akut gazdasági problémákra számos javaslattal reagál. A prosperáló város alapvetően **mindegyik stratégiai célban érvényesül**, különösen az **„Esztergom a Dunakanyar fővárosa”** (turizmusfejlesztés), valamint a **„Versenyképes város” stratégiai célokban.**

A prosperáló város kialakításához elengedhetetlen a devalválódó, funkció nélküli **barnamezős területek újrahasznosítása**. A gazdasági vérkeringésbe való visszacsatolásukkal erősödnek a lokális gazdasági kapcsolatok, valamint a vállalatközi együttműködések is, amelyek összességében a vállalkozó hajlandóság javítását eredményezik. Az első, „Esztergom települési szövetének megújítása és megújulása” stratégiai cél keretén belül számos alulhasznosított terület (volt Labor MIM területe, Granvisus szemüvegkeretgyár és kaszárnya, volt honvédelmi terület és lőtér) megújul, elősegítve a fenntartható és egyben kompakt gazdasági fejlődés kibontakozását.

A prosperáló város megteremtéséhez kulcsfontosságú a **vonzó és élhető városi és természeti környezet biztosítása**. Ennek érdekében a harmadik, „Esztergom környezeti gazdagságának megőrzése és fejlesztése” stratégiai cél keretében komplex zöld- és kékinfrastrukturális fejlesztések, valamint a fenntarthatóság és a klímasemlegesség felé elmozduló energiagazdálkodás valósul meg.

A turizmus Esztergom egyik legfontosabb húzóágazata, ennek megfelelően önálló stratégiai cél („Esztergom a Dunakanyar fővárosa”) foglalkozik a fejlesztésével. A **kereskedelmi és magán-szálláshelykínálat mennyiségi és minőségi bővülése, a turisztikai attrakciók számának és minőségének javulása** a városba látogatók számának és tartózkodási idejének növekedését vonja maga után. A **turizmusmenedzsment erősítésével**, az attrakciók fejlesztésével, összekötésével és hálózatba szervezésével, továbbá a helyi természeti-környezeti és kulturális értékek védelmével és

fenntartható hasznosításával Esztergom meghatározó és prosperáló regionális idegenforgalmi centrummá válik.

A város gazdasági és ipari fejlesztése szempontjából elengedhetetlenek a jó közlekedési kapcsolatok kialakítása. A térszerkezetileg bezárt Esztergom és térségének oldását segítik az **M10 és M100-as gyorsforgalmi utak megépülése**, amelyek ez ebből származó jótékony terület- és gazdaságfejlesztő energiák becsatornázásával hozzájárulnak a több lábon áll gazdaság megerősödéhez. Az **új Duna-híd megépülése, az Esztergom külterületén kialakított RO-RO terminál, valamint a vízi közlekedés lehetőségeinek további fejlesztése** a Duna elválasztó szerepét mérsékelik, egyúttal erősítik a folyó kapcsolati tőkéjét is. Az IMCS közvetlen környezetébe szerveződő **új alközpont kialakítása**, a fejlesztés keretében megvalósuló új funkcióival elsősorban a helyi vállalkozások számra biztosít ideális működési feltételeket. Ezeket a fejlesztéseket a negyedik, „Elérhető Esztergom stratégiai cél foglalja magában.

A versenyképesség javítása szempontjából kulcsfontosságú a helyi piaci igényekhez igazodó és kiszolgáló **humán erőforrás, emberkincs fejlesztése**. A felsőoktatási kínálat a lehetőségekhez mérten kibővül és magas színvonalú képzettséget biztosít nem csak a környékbeliek számára, amely hozzájárul a hosszú távú – tudás és magas hozzáadott értékű termelésen alapuló - gazdasági fejlődés kialakulásához. A **tehetséggondozás támogatásával** a település tudástőkéje erősödik, valamint segíti a városi innovációs potenciál növekedését is. A város hatékonyságát és vonzerejét annak okossá tételével, a digitális átállás elősegítésével növeli a jövőben. Az **információ- és kommunikációtechnológiai infrastruktúrák fejlesztésével**, valamint a **helyi lakosság digitális kompetenciájának javításával** Esztergom gazdaságának válságálló képessége erősödik. Esztergom **piacterének fejlesztése és megújulása** segíti a helyi adottságon alapuló hatékony erőforrásfelhasználást, a fenntarthatósági szempontok maximális figyelembevételével (pl. Rövid ellátási láncok támogatása az élelmiszergazdaságban).

Esztergom versenyképességét erőteljesen befolyásolja, hogy a város vezetése milyen közvetlen és közvetett eszközöket alkalmaz a vállalkozások megtartására, illetve a befektetések ösztönzésére. A diverzifikált gazdasági szerkezet kialakításához elengedhetetlen az önkormányzat elképzelésével és támogatásával megvalósuló **szoft és hard gazdaságfejlesztés.** A szoft gazdaságfejlesztés gyújtópontjában a kis- és középvállalkozások támogatása, a humánerőforrás fejlesztés és a különböző gazdasági szereplők közötti kapcsolatok intenzitásának növelése áll. Az Ister-Granum szolgáltatási központ kialakításával, valamint Esztergom térségének kiemelt járműipari központtá nyilvánításával a város és térsége nemzetközi és makrotérségi beágyazódása erősödik. A humán és kapcsolati tőke megerősödése új alapokra helyezi a jelenlegi K+F+I hálózatokat és egyben segíti a tudástranszfer áramlást, ezáltal hozzájárulva a reziliens gazdaság kialakulásához. A hard gazdaságfejlesztés célja a **meglévő ipaterületek bővítése**, amely a már működő vállalkozások és a jövőbeli beruházások innovatív fejlődéséhez biztosít ideális fizikai feltételeket.

3.4.2. Zöldülő város

Potenciális negatív hatás	Milyen a város abszorpciós képessége?	Milyen a város adaptációs képessége?	Milyen a város transzformációs képessége?	Adaptációs index	Alacsony abszorpciós képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony adaptációs képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony transzformációs képesség esetén tervezett beavatkozások:
Árvizek: a klímaváltozás hatására a Duna vízszintingadozása erőteljesen fogja érinteni a várost.	2	2	2	6	1.2.3. Árvízvédelmi rendszerének kiépítése 3.2.2. Árvízvédelmi biztonság növelése		
Agrárpotenciál csökkenése: A klímaváltozás egyik negatív hatása, hogy megváltozik a tenyészidőszak, a vegetáció lassan átalakul. Ehhez mindenképpen szükséges települési szinten is alkalmazkodni.	3	2	2	7	3.1.1. A zöldfelületi rendszer teljeskörű felmérése és digitális üzemeltetése 3.1.2. A klimatikus viszonyokhoz alkalmazkodó és őshonos növényállomány telepítése, tündérkert létesítése		
Villámárvizek és szélsőséges csapadékozás: A domb- és hegyvidéki területeken a hirtelen lezúduló csapadék elvezetése nagy problémákat okoz, emellett a városokban a csatornahálózatot oly mértékben megterheli, hogy időszakosan a mélyebben fekvő területeket elárasztathatja a csatornaszenny és az esővíz, míg a hegyoldalakban pedig megnöveli az eróziós kockázatot.	3	2	2	7	1.2.3. Árvízvédelmi rendszerének kiépítése 3.2.2. Árvízvédelmi biztonság növelése 3.2.3. Búbánatvölgyi tavak rehabilitációja és fejlesztése 3.2.4. Palatinus-tó környezetének fejlesztése		
Szélsőséges hő: A városi területeken kialakuló hősziget hatás Esztergomot erőteljesen fogja érinteni. A beépített területek növekedése, az intenzitás növekedésével, az egyre gyakoribbá váló hőhullámok negatívan érintik a lakosságot, növeli az elhalálozás kockázatát és a klímaberendezések révén megnöveli az energiafogyasztást is. Mindez nagy nyomást gyakorolva az egészségügyi ellátó rendszerre és az energiaellátásra is. A helyzetet tovább súlyosbítja, hogy a szolgáltatásokhoz és az energiához való hozzáférés társadalmi- és gazdasági státusztól is függ, a társadalmi egyenlőtlenségek miatt nem biztosított az ellátáshoz való egyenlő hozzáférés. A városnak vannak olyan területei, melyeket erőteljesebben érint majd a klímaváltozás okozta hőstressz, főként a belvárosi lakóterületek kitettebbek. A szélsőséges hő elleni védekezésben kiemelt szerepet kapnak a	3	2	2	7	1.1.1. Leromlott állapotú, funkció nélküli épületek és területek felújítása, újrahasznosítása 1.1.2. Középületek megújítása és elhelyezése 1.1.3. A települési közterek megújítása, új találkozási és rekreációs helyszínek kiépítése 1.2.2. A sziget zöldterületi rendszerének megújítása és megőrzése 3.1.2. A klimatikus viszonyokhoz alkalmazkodó és őshonos növényállomány telepítése, tündérkert létesítése 3.1.3. A belterületi zöldfelületek és zöldterületek mennyiségi növelése és minőségi javítása 3.1.4. Természetvédelmi területek, erdőterületek bővítése, megőrzése		

zöldfelületek, melyeket szintén kockáztat a klímaváltozás okozta átalakulás.					3.1.5. Természetvédelmi területek és ökológiai hálózatok kiemelt védelme 3.3.2. Közösségi és lakossági zöld energetikai infrastrukturális fejlesztések és közösségi szemléletformálás 5.1.6. Okos városfejlesztési projektek megvalósítása 5.2.4. Közterek, parkok rekreációs helyszínek létrehozása és megújítása, programkínálat növelése 5.3.1. Egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása területi és érintettségi alapon 5.4.1. Ellátási formák fejlesztése és bővítése, hatékonnyá tétele 5.4.2. Preventív egészségügyi beavatkozások 5.4.3. Az egészségügyi infrastruktúra fejlesztése 5.5.6. Lakóterületek fejlesztése
Ökoszisztéma szolgáltatások skálája csökken: a biodiverzitás csökkenése egyben magában hordozza veszélyt, hogy a zöldterületek és vízfelületek által kínált ökológiai szolgáltatások száma csökkenni fog. A csökkenő ökoszisztéma szolgáltatások a lakosság számára is negatívak, hiszen kevesebb az igénybe vehető természet által nyújtott szolgáltatás, mely nem csak a rekreációs potenciált, de a mezőgazdasági termelést is befolyásolja.	3	2	2	7	1.2.2. A sziget zöldterületi rendszerének megújítása és megőrzése 2.2.3. Duna menti ártéri területek, az ökológiai hálózat részeinek értéknövelő megőrzése 3.1. Esztergom zöld infrastruktúrájának fejlesztése részcél elemei 3.2.3. Búbánatvölgyi tavak rehabilitációja és fejlesztése 3.2.4. Palatinus-tó környezetének fejlesztése
Talajdegradáció: a klímaviszonyok változása megváltoztatja a talaj szerkezetét is hosszútávon.	3	3	2	8	
Biológiai diverzitás csökkenése, sérülékenysége: a diverzitás-csökkenés hosszabb távon az egész térségre jellemző flóra és fauna megváltozását is okozza.	3	3	2	8	
Ivóvíz szennyeződése: a nem megfelelő csatornázási rendszer, a túlzott műtrágya-használat a talajvíz szennyeződését okozza, mely egészségügyi kockázatot rejt magában.	3	2	4	9	3.2.1. A vízbázisok kiemelt védelme
Dízel üzemű gépkocsik növekedése: az elmúlt évek tapasztalatai alapján a motorizáció rohamos mértéke a dízel-üzemű személy- és tehergépkocsik számának növekedésével is járt. Amennyiben ezek inkább használt, külföldről behozott járművek, azok sokkal szennyezőbbek kibocsátás szempontjából, mint egy újonnan vásárolt jármű. A CO2 kibocsátás növekedése közép- és hosszútávon a térségi levegőminőséget rontja, emellett a város klímacéljainak megvalósulását is gátolja. Erre viszonylag kis ráhatása van a	4	2	3	9	1.1.4. A települési alközpontok kapcsolatának erősítése, összekapcsoltság megteremtése „gyalogos- és kerékpárosforgalmi hálózati tengelyek” segítségével 4.1.5. Esztergom külterületén RO-RO terminál kialakítása 4.1.7. P+R parkolók építése 4.1.9. Kerékpáros közlekedési kapcsolatok kiépítése, fejlesztése 4.2.2. Az IMCS és a városközponti gyalogos, kerékpáros és egyéb

településnek, azonban helyi szabályozás és alternatív közlekedési módok előnyben részesítése, a forgalom relokációja segíthet.					közlekedési összekapcsoltságának növelése 4.2.3. Helyi autóbuszközlekedés hatékonyságnövelése és korszerűsítése 4.2.4. A város belterületét elkerülő utak kiépítése 4.2.5. Déli összekötő út megépítése 4.2.7. P+R és a P+B+B rendszer kialakítása
Belvíz: A belvíz főként az alacsonyabban fekvő esztergomi területeket érinti, azonban ezen területeken a vízelvezetés még csak egy lépés a fenntartható vízgazdálkodáshoz. A város jelenleg ugyan a vízelvezetési problémákat kezelni tudja, azonban nem felkészült a víz megtartására, mely az aszályos időszakokban lehet hasznos a térség fenntarthatósága szempontjából.	2	3	4	9	3.2.5. Városi csatornahálózat-rekonstrukció és kiépítés, felszíni csapadékvíz elvezetési- és megtartási rendszer kialakítása
Zöldfelületek csökkenése, erdők sérülékenysége: A térség erdőállománya a védett természeti értékek miatt magasnak tekinthetők országos viszonylatban, így ezen területek védelme kiemelt fontosságú. A különböző klímamodellek szerint a klímaváltozás hatására a jelenleg még hegyvidéki-kontinentális klímazóna területi csökkenését fogja okozni, ez pedig a Pilis és térségi erdőállomány csökkenését, átalakulását okozza, növeli sérülékenységét.	3	3	3	9	1.1.3. A települési közterek megújítása, új találkozási és rekreációs helyszínek kiépítése 1.1.6. A város és a folyó kapcsolatának erősítése a Kis-Duna sétány és környezetének megújulása 1.2.2. A sziget zöldterületi rendszerének megújítása és megőrzése 2.4.4. A települési sírkertek és temetők kezelése és fejlesztése 3.1. Esztergom zöld infrastruktúrájának fejlesztése részcél elemei
Hulladék mennyiségének növekedése: az életminőség javulása a fogyasztói társadalom kiteljesedése a hulladéktermelés növekedését idézi elő. Félő, hogy a megtermelt hulladék egyszerűen gyűjtve, nem szelektíven, újrahasznosításra szánva kerül begyűjtésre, mely az ökológiai lábnyom növekedését okozza majd.	4	3	3	10	3.3.3. Szelektív hulladék gyűjtés feltételeinek megteremtése, közösségi szemléletformálás 3.3.4. Városi szerves- és zöldhulladék kezelése és közösségi szemléletformálás
Városi túlburjánzás ökológiailag értékes területeken: a város célkitűzése a népesség megtartása és kis mértékű növelése egyrészt a beépített területek növekedését hozhatja magával, mely kontrollálatlan körülmények között számos természeti-társadalmi probléma gyökere lehet. A városi túlburjánzás megváltoztatja a lokális klímarendszert, ráadásul a beépített területek biodiverzitása se mennyiségében se minőségében nem hasonlítható össze a korábbi területfelhasználási kategóriák nyújtotta sokszínűséggel.	4	4	4	12	3.4. Települési térség túlterjedésének megakadályozása részcél elemei

A fenntartható szempontok mentén történő tervezés során szem előtt szükséges tartani, **hogy globális viszonylatban a települések a legnagyobb üvegházhatású gáz kibocsátók**, ráadásul a városok rendelkeznek a legnagyobb ökológiai lábnyommal népsűrűségük és méretük miatt a településtípusok között. A megyében a legnagyobb fogyasztó az ipar (63%), melyet a lakossági felhasználás követ 20%-os részaránnyal, végül pedig a szolgáltató szektor fogyasztása tesz ki 11%-ot. A megye villamos energiafogyasztása éves szinten 1 695 166 ezer kwh-t tesz ki, melyhez 610 259 t CO2 kibocsátás párosul. A fogyasztás összetételéről elmondható, hogy az egyes karakterisztikák illeszkednek a megye gazdasági profiljához, az erős ipari szereplőkhöz köthető a legnagyobb kibocsátási mutató, melyet a több mint 300.000 fős lakosság és a szintén erős szolgáltató szektor adatai követnek. A trend a következő években várhatóan az iparban további növekedést jelez előre, míg a további szektoriális értékek várhatóan stagnálni fognak.

Esztergom városa jelen stratégiában megfogalmazott stratégiai céljait a zöldülő város dimenzió mentén alkotta meg. A stratégiában alapvető, horizontális, elvként érvényesül **a természeti-környezeti és kulturális értékek védelme, valamint fenntartható hasznosítása**. Törekedve az éghajlatváltozás hatásainak mérséklésére, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra, a vízi erőforrások fenntartható használatára és védelmére, a zöld átállás és körforgásos gazdaság szempontjainak érvényesítésére, a szennyezésmegelőzés és -csökkentés elősegítésére, valamint a biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelmére és helyreállítására.

Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és az éghajlatváltozás hatásainak mérséklése gyakorlatilag az összes stratégiai fejlesztési célban és részcélban megjelenik, kezdve a települési közterek megújítása során alkalmazandó eljárásokban, anyaghasználatban és szemléletmódban, de **a közterek, parkok rekreációs helyszínek létrehozása és megújítása** során is, már a tervezési folyamat kezdetétől jelen kell, hogy legyenek azok a folyamatok, amelyek az éghajlatváltozás hatásait szem előtt tartva, azok helyi szinten történő mérséklését célozzák.

Esztergom szerves részét képezik a vízpartok, vízfolyások így a stratégia megvalósítása során nagy jelentőséggel bír a vízbázisok kiemelt védelme, valamint az árvízvédelmi biztonság növelése. Egyik fő megvalósítási helyszínként jelenik meg a stratégiában a Prímás-sziget, amely sziget jellegéből adódóan jelentős vízi kitettséggel rendelkezik, így **árvízvédelmi rendszerének kiépítése** alapvető feltétele a sziget bármilyen jellegű infrastruktúra-fejlesztésének. A biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme, helyreállítása szintén hangsúlyosan jelentkezik a célrendszerben, a természetvédelmi területek **erdőterületek bővítése, megőrzése, valamint a természetvédelmi területek és ökológiai hálózatok kiemelt védelme** révén.

A fejlesztések során a Duna menti ártéri területek és az ökológiai hálózat részeinek értéknövelő megőrzése a cél, ezen szempontok a Búbánatvölgyi tavak rehabilitációja és fejlesztése, valamint a Palatinus-tó környezetének fejlesztése során is kiemelt prioritást élveznek. A helyi vízi életre alapozott, **Duna által nyújtott vízisportolási lehetőségek kiaknázása**, a hajózási feltételek javítása és a város, valamint a folyó kapcsolatának erősítése kizárólag az erőforrások gondos felhasználását garantáló tervezés mellett jöhet létre – jelen stratégia célrendszere garantálja ezt.

A stratégiában a zöld átállás és körforgásos gazdaság szempontjait figyelembe véve került kijelölésre a következő évek fejlődési iránya, ezen szempontok egyaránt érvényesülnek a turisztikai fejlesztési célokban, a megújuló energiaforrások energiamixbe történő integrálásában, valamint a közösségi és lakossági zöld energetikai infrastrukturális fejlesztésekben is.

A városi barnamezős területek újrahasznosítása során cél a korábbi tevékenységek által generált szennyeződések hatásainak csökkentése, illetve a megújulás során a szennyeződésmegelőzés az elsődleges elv. A célrendszerben határozottan érvényesülnek a szennyeződésmegelőzési törekvések,

különös tekintettel a szelektív hulladék gyűjtésére, valamint a szerves- és zöldhulladék kezelési feltételeinek megteremtésére. Az infrastrukturális és szolgáltatási feltételek biztosítása mellett nem elhanyagolható a közösségi szemléletformálás jelentősége, hiszen a fejlesztési dimenzió céljainak teljesülése a lakosság tájékoztatása és aktív közreműködése nélkül nem teljesíthető, ezért jelen stratégiában is megjelenik a szemléletformálás, mint a klímaadaptációs törekvések egyik leghatékonyabb eszköze.

3.4.3. Digitális város

Potenciális negatív hatás	Milyen a város abszorpciós képessége?	Milyen a város adaptációs képessége?	Milyen a város transzformációs képessége?	Adaptációs index	Alacsony abszorpciós képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony adaptációs képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony transzformációs képesség esetén tervezett beavatkozások:
A digitális transzformáció negatív hatással lesz az összeszerelőiparra: az egyfókuszú, nem diverz gazdaság a válságoknak mindig kitettebb, hiszen a munkaerő transzformációs képessége viszonylag alacsony magasabb szintű munkavégzésre. Az ipar 4.0 egyre inkább az összeszerelő ipar digitalizációja felé halad és a magasabb képzettséget igénylő mérnöki irányvonal erősödését vetíti előre. Esztergom járműipara nagyban alapoz az összeszerelő jellegű munkákra, mely sérülhet a jövőben. Így a digitalizáció és robotizáció negatívan érintheti a város legnagyobb foglalkoztatójánál dolgozó munkásokat.	2	2	2	6	5.1.3. Oktatás minőségét javító programok támogatása, szemléletformálás 5.1.4. Digitálisan felkészült, képzett lakosság 5.3.1. Egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása területi és érintettségi alapon 5.4.6. Települési szolgáltatások javítása digitális eszközökkel és infrastruktúrafejlesztéssel 6.2.1. Az iparűzési adó diverzifikációja az autóiparhoz nem kötődő iparvállalatok versenyhelyzetbe hozásának elősegítésére 6.2.2. Kiemelt adózókkal való kapcsolati intenzitás növelése 6.2.7. Humán kapacitások bővítése		
Szegregált és/vagy hátrányos helyzetű csoportok digitális leszakadása: a digitalizáció és a mindennapokat egyre jobban átható elektronikus ügyintézés a társadalmi különbségek egy új aspektusát, a digitális szakadékot is előtérbe hozza. Esztergom esetében a digitalizáció szempontjából hátrányos helyzetű csoportok tekintetében igen kitett, hiszen társadalma elöregedő jellegű, illetve előfordul a városban szegregációval veszélyeztetett terület is. Ezen a társadalmi csoportok esetében megfigyelhető a lemaradás, a digitalizációhoz való lassabb és nehezebb adaptáció. Ez tovább növeli a már kialakult társadalmi egyenlőtlenségeket.	2	2	2	6			
A digitális tudásszint nem növekszik megfelelő mértékben: a társadalom bizonyos	3	2	2	7			

rétegei nem tudnak a digitális átállással lépést tartani, az oktatási rendszer nem készül fel eléggé a gyorsan változó trendekhez. Ez a munkaerőpiacon hátrányt okoz majd. A vállalkozások esetében a továbbképzés és az önképzés hiánya a versenyképességet ronthatja.					
A közszolgáltatások digitális elmaradása: A jövőben a települési ügyek intézése, ha teljeskörűen nem lesz online is elérhető, akkor az ügyintézés időbeli és anyagi vonzata megemelkedik. Ez a városi szolgáltatások színvonalának csökkenését, az elégedettséget is csökkenti. A digitális hozzáférés nem megfelelő biztosítása a társadalmi távolságot növelheti.	3	2	2	7	

Esztergom városa a stratégia célrendszerének megalkotása során arra törekedett, hogy csak olyan (digitális) célok kerüljenek a stratégiába, amelyek társadalmi létjogosultsággal bírnak és az okos város megoldások közül is csak azokat fogja alkalmazni, amelyek beágyazottan illeszkednek a város valamely céljához. A technológia fejlődésének üteme általánosságban jóval meghaladja a lakosság készségfejlődésének szintjét, ennek megfelelően az **„Okos Esztergom”** részcél az oktatásra, képzésre, oktatás minőségét javító programokra helyez kiemelt hangsúlyt a lakosság **digitális felkészültségének fejlesztése** mellett. Az okos városfejlesztési programok csak akkor lehetnek valóban sikeresek, ha ezek olyan felhasználókat és célcsoportokat szólítanak meg, akik készen állnak befogadni az innovációt és érdemben élni is tudnak a technológia által felkínált lehetőségekkel.

A települési szolgáltatások javítása digitális eszközökkel és infrastruktúrafejlesztéssel fontos eleme a stratégia célrendszerének, hiszen a települési digitális szolgáltatások jelentősége napjainkban egyre jelentősebbé válik, ráadásul a települések közötti összevetésben is versenyelőnyt jelent a megfelelően kiépített digitális infrastruktúra. A digitális tervezési dimenzió horizontális jellegéből fakadóan megkerülhetetlen a célrendszer megalkotása folyamán, a digitális fejlesztési célok szervesen illeszkednek a stratégia gyakorlatilag összes eleméhez.

3.4.4. Megtartó város

Potenciális negatív hatás	Milyen a város abszorpciós képessége?	Milyen a város adaptációs képessége?	Milyen a város transzformációs képessége?	Adaptációs index	Alacsony abszorpciós képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony adaptációs képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony transzformációs képesség esetén tervezett beavatkozások:
Hőhullámok általi egészségügyi veszélyeztetettség: a klímaváltozás hatására egyre gyakoribbá válnak a városi hősziget jelenségek és a hőhullámok is. Ennek igen negatív hatása lesz az elöregedő társadalmú Esztergomra.	2	3	2	7	5.4.2. Preventív egészségügyi beavatkozások 5.4.3. Az egészségügyi infrastruktúra fejlesztése		
Elöregedő társadalom: A település népessége, bár az országos trendekhez képest kedvezőbb képet mutat, azonban a település lassan elöregszik, melyet a bevándorlás sem képes ellensúlyozni. Ennek következtében a település egyre kiszolgáltatottabb lesz, és egyre inkább szolgáltatásoktól függő. Az egészségügyi szolgáltatásokkal szembeni igény növekszik majd, melyhez igazodnia kell a városnak is. Továbbá szükségessé válik a szociális szolgáltatások kiszélesítése is, mely az önkormányzat számára extra teherként jelenik majd meg. Az elöregedés negatív vonzatát számos módon lehet mérsékelni ezen módszerek alkalmazása az önkormányzat feladta.	3	2	3	8	5.2.3. Sport és rekreáció lehetőségeinek bővítése, egészséges életmód elősegítése 5.4.1. Ellátási formák fejlesztése és bővítése, hatékonnyá tétele 5.4.2. Preventív egészségügyi beavatkozások 5.4.3. Az egészségügyi infrastruktúra fejlesztése 5.5.1. Bölcsődei és óvodai szolgáltatások bővítése, minőségének javítása 5.5.2. Vállalati – közösségi partnerségi együttműködés gyermeknevelési intézményfejlesztésre 5.5.3. Tehetséggondozás 5.5.4. Bérlakásrendszer fejlesztése 5.5.5. Az aktív időskor támogatása 5.5.6. Lakóterületek fejlesztése		
Munkaerőhiány: a jelenlegi konjunkturális helyzetben a vállalkozások versenyképességét nagyban rontja, hogy nem találnak sem megfelelő mennyiségű, sem megfelelő minőségű munkaerőt. A munkaerőhiány hatására új csoportok, lakosok érkezhetnek be a városba, akik identitásukban nem feltétlenül esztergomiként azonosítják magukat, mindez a helyi identitás csökkenéséhez vezethet.	2	3	3	8	5.2. Élhető Esztergom részcél elemei		
Munkaerőpiaci kitettség: A nem kellően diverzifikált, alacsony hozzáadott értékű	3	3	3	9	5.1.1. Oktatási központ és diákvárosi szerep megőrzése és		

munkák esetében a munkaerőpiaci folyamatoknak és a globális konjunkturális és dekonjunkturális időszakoknak a munkavállalók és a cégek is sokkal inkább kitettek.					erősítése alap-, közép- és felsőfokú képzések és szakképzések biztosításával és fejlesztésével 5.1.2. Tudásközpont létrehozása 5.1.3. Oktatás minőségét javító programok támogatása, szemléletformálás 5.1.4. Digitálisan felkészült, képzett lakosság 6.2.1. Az iparűzési adó diverzifikációja az autóiparhoz nem kötődő iparvállalatok versenyhelyzetbe hozásának elősegítésére 6.2.5. Helyi foglalkoztatás elősegítése 6.2.6. Nemzetközi gazdasági együttműködések elősegítése, inkubációja 6.2.7. Humán kapacitások bővítése
Hátrányos helyzetű csoportok esélyegyenlőségének csorbulása: a digitális leszakadás, a szegregáció, a klímaváltozáshoz köthető energia- és klímaszegénység tovább növelheti az amúgy is hátrányos helyzetű csoportok lemaradását, leszakadását és polarizált társadalom kialakulását okozhatja.	3	3	3	9	5.3. Szolidáris Esztergom részcél elemei
Az épületállomány degradációja: a nem megfelelő fenntartás, a városi üzemeltetési költségek növekedése az épületállomány fenntartásának forrásaiból vonhatnak el erőforrásokat. A város számos értékes műemléki jellegű épülettel, műemlékkel rendelkezik, melyek fenntartásának igen magas költségei vannak. A klímaváltozás hatására az épületeket érő külső hatások gyakoribbá válnak, melyek az épületek további degradációját fokozzák.	3	3	4	10	1.1. Városközpont rehabilitáció részcél elemei 1.3. Barnamezős területek újrahasznosítása részcél elemei 1.4. Királyi város és a lakótelepek szociális városrehabilitációja részcél elemei
Túlzsúfoltság, túlturizmus (over tourism): Esztergom a Dunakanyar fővárosa kíván lenni, mely a turizmus fejlesztésével kapcsolódik össze, Fontos kiemelni, hogy a turizmusiparba való befektetés veszélyeztetheti a természeti értékeket, azok túlhasználatát is előidézheti. A természeti környezet degradációjavagy a kulturális örökség kommercializációja, kommodifikációja veszélyforrásként jelenik, meg.	4	3	4	11	2.3. Szelíd- és aktív turizmus feltételeinek fejlesztése 2.2.3. Duna menti ártéri területek, az ökológiai hálózat részeinek értéknövelő megőrzése 3.1.5. Természetvédelmi területek és ökológiai hálózatok kiemelt védelme 3.2.3. Búbánatvölgyi tavak rehabilitációja és fejlesztése 3.2.4. Palatinus-tó környezetének fejlesztése

A stratégia célrendszerének alapvető vezérelve a város népességmegtartó képességének erősítése. Ennek érdekében mind a hat stratégiai cél tartalmaz olyan részcélokat, amely közvetlen vagy közvetett kapcsolódással hozzájárulnak az esztergomi lakosok életminőségének javulásához, valamint segítik a helyben maradásukat. A kapcsolódási pontok sokaságát indokolja, hogy a megtartó város dimenzióhoz egyaránt kapcsolódnak akut gazdasági, társadalmi és környezeti jellegű problémák és kihívások.

Esztergom lakosságszámának alakulását tekintve, 2010 és 2020 között közel 10 százalékpontos csökkenés volt tapasztalható. A népességfogyás mellett az öregedési index értéke is emelkedik a városban, amely a közeljövőben új kihívások elé állíthatják a városvezetést. A népességszám változása és a főváros elérhetősége között erős korreláció mutatható ki, a térszerkezetileg bezárt Esztergom kevésbé versenyképes az agglomeráció középvárosaival szemben, amelyek a szuburbanizáció fő színterei voltak az elmúlt évtizedekben. A népességmegtartás szempontjából emiatt különösen fontos fejlesztés volt a vasúti kapcsolat modernizálása. További problémát jelent, hogy a településen hiány van a jó minőségű ingatlanokból, amely akadályozza a magasan képzett munkaerő bevonzását és helyben tartását is. A városban működő közép- és nagyvállatok jelentős munkaigényt generálnak, ezért a lakosságszám csökkenése a közeljövőben a gazdaság versenyképességét is negatívan befolyásolhatja.

A stratégia célrendszere a népességmegtartó képességgel összefüggő gazdasági, társadalmi és környezeti problémákra számos javaslattal reagál.

Az első stratégiai cél keretében Esztergom városközpontjának és több városrészének rehabilitációja, különféle rekreációs területének (pl. Prímás-sziget) revitalizációja, valamint a **barnamezős területek hasznosítása és városszövetbe való integrálása** is megvalósul. A lakosság megtartására érdekében különösen fontos a lakhatási problémák megoldása, ezt a cél szolgálja a Királyi város **és a lakótelepek szociális városrehabilitációja**, illetve **új lakóterületek kijelölése**. A fejlesztések összességében hozzájárulnak ahhoz, hogy a város a különböző korú és élethelyzetben lévő lakosok számára ideálisabb életkörülményt tudjon biztosítani, mindezt az életminőség javítása mellett.

A városrészek megújulása magában foglalja a zöld- és kékinfrastrukturális fejlesztéseket is, Esztergom a **körkörös gazdaság feltételinek megteremtés**ével, valamint az ellátó infrastruktúra fenntarthatóság-orientált fejlesztésével teremti meg a hosszú távú, élhető városi környezet alapjait. A jelenlegi gazdasági-társadalmi berendezkedés mellett a népességmegtartás szempontjából elengedhetetlenek a jó közlekedési kapcsolatok. A belső összeköttetések esetében a fenntarthatóság, a zöld elvek érvényesülésével javulnak kerékpáros közlekedési kapcsolatok, az autóbusz közlekedés, valamint a parkolási feltételek is.

Az éghajlatváltozás hatására a Kárpát-medencében módosul a csapadékmintázat, az intenzívebb esőzések befolyásolhatják a Duna vízhozamát, amely akár az élet- és vagyonbiztonságot is veszélyeztetheti a városban. Emiatt célként fogalmazódik meg az árvízvédelem megerősítése, a vízpart és a város lakossága közötti organikus kapcsolat megszakítása nélkül. A szelíd- és aktív turizmus feltételeinek fejlesztése közvetlen hatással van a helyi lakosság életminőségének javulásához. Hiszen a lakosság is részt vehet az így fejlesztett attrakciók látogatásában, kiránduláskén t.

A helyi gazdaság tudatos alakítása és több lábon állása a megtartó város egyik ismérve. Esztergom városa szoft- és hard gazdaságfejlesztési eszközökkel erősíti kapcsolati és humán tőkéjét, az innovatív fejlődést biztosító fizikai feltételek megvalósítása mellett. **A meglévő ipari terület bővítés**ével új, magas hozzáadott értékű munkahelyek jönnek létre, ezzel elősegítve a szakképzett munkaerő helyben tartását. A fiatal korosztályok - amely a várospolitika számára kiemelt célcsoportnak számít - helyben maradásához kulcsfontosságú a város oktatási központ és diákvárosi szerepének megőrzése és erősítése. Emellett legalább ennyire fontos cél a minőségi szórakozási, valamint a sport- és rekreációs lehetőségek kínálatának bővítése, amelyek elősegítik a helyi társadalmi kötődések, kapcsolatok

megerősödését. A város számára a következő évtized egyik jelentős kihívása **az idősödő lakosság egészségügyi állapotának javítása**, amihez elengedhetetlen az egészségügyi és szociális ellátások minőségének növelése, ez elsősorban városi kórház felújításával vagy akár átköltöztetésével valósul meg.

A stratégia célrendszere hangsúlyosan kezeli az alulról építkező és szerveződő, civil kezdeményezéseket. A helyi kulturális örökség védelmével, a városimázs javításával, illetve a hagyományőrző, -teremtő programokkal erős városi és városrészi identitás alakul ki, amiben a közösségi szerepvállalás és civil hálózatosodás alapfeltételei is teljesülnek.

Az esélyegyenlőség szempontjainak érvényesítése érdekében az ellátási formák fejlesztése és bővítése, hatékonnyá tétele kulcsfontosságú, továbbá a szegregációval sújtott területek szociális rehabilitációja, a megváltozott munkaképességűek és rászoruló személyek integrációja és támogatása, valamint a függőségben szenvedők élethelyzetének javítása is megvalósul.

3.4.5. Kiszolgáló város

Potenciális negatív hatás	Milyen a város abszorpciós képessége?	Milyen a város adaptációs képessége?	Milyen a város transzformációs képessége?	Adaptációs index	Alacsony abszorpciós képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony adaptációs képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony transzformációs képesség esetén tervezett beavatkozások:
Közműhálózat túlterheltsége	3	2	2	7	1.5.2. Lokális infrastrukturális fejlesztések megvalósítása 3.2.5. Városi csatornahálózat-rekonstrukció és kiépítés, felszíni csapadékvíz elvezetési- és megtartási rendszer kialakítása 3.3.3. Szelektív hulladék gyűjtés feltételeinek megteremtése, közösségi szemléletformálás 3.3.4. Városi szerves- és zöldhulladék kezelése és közösségi szemléletformálás 5.4.5. Közműhálózat elemeinek fejlesztése, hiányosságok pótlása		
Közszolgáltatási ellátási nehézségek	3	2	3	8	3.2.1. A vízbázisok kiemelt védelme 3.2.5. Városi csatornahálózat-rekonstrukció és kiépítés, felszíni csapadékvíz elvezetési- és megtartási rendszer kialakítása 4.2.4. A város belterületét elkerülő utak kiépítése 4.2.5. Déli összekötő út megépítése 4.2.7. P+R és a P+B+B rendszer kialakítása 5.1.6. Okos városfejlesztési projektek megvalósítása 5.4.1. Ellátási formák fejlesztése és bővítése, hatékonnyá tétele 5.4.6. Települési szolgáltatások javítása digitális eszközökkel és infrastruktúrafejlesztéssel 5.4.5. Közműhálózat elemeinek fejlesztése, hiányosságok pótlása 5.4.6. Települési szolgáltatások javítása digitális eszközökkel és infrastruktúrafejlesztéssel		
Növekvő városi fenntartási költségek	3	2	3	8			
Növekvő ipari teherforgalom	2	3	4	9			
Ivóvízbázis túlhasználata	4	3	3	10			
Erős átmenő forgalom	3	3	5	11			

Esztergom számos kihívással szembesült az elmúlt évtizedek folyamán, ezen kihívások bizonyos része viszont jelenleg is megoldásra vár. A stratégia a kiszolgáló városi dimenzió mentén is törekszik a város épített és művi környezetének megújítására, a városrészi fejlesztési szükségletek kielégítésére, figyelembe véve Esztergom speciális szerepkörét, melyet történelmi, turisztikai, térbeli és szociális adottságai biztosítanak.

A város funkcióbővítő megújítása több okból is elengedhetetlen. A városközpont funkcióhiányos területeinek tervezett fejlesztése keretében megújul maga a Bástya áruház, illetve annak közvetlen környezete, de a leromlott állapotú épületek, területek, közterek megújítása is hozzájárul ahhoz a célhoz, hogy Esztergom saját lakosai számára is többet nyújtó, vonzó életteret biztosítson. Cél továbbá, hogy a város leromlófélben lévő területei olyan módon kerüljenek fejlesztésre, hogy az ne csak fizikai infrastruktúrafejlesztést foglaljon magába, hanem a területek szociális rehabilitációjára is sor kerüljön. A szegregációval is érintett területek rehabilitációjának fontos eleme a szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása területi és érintettségi alapon, ami fontos eleme a stratégiának.

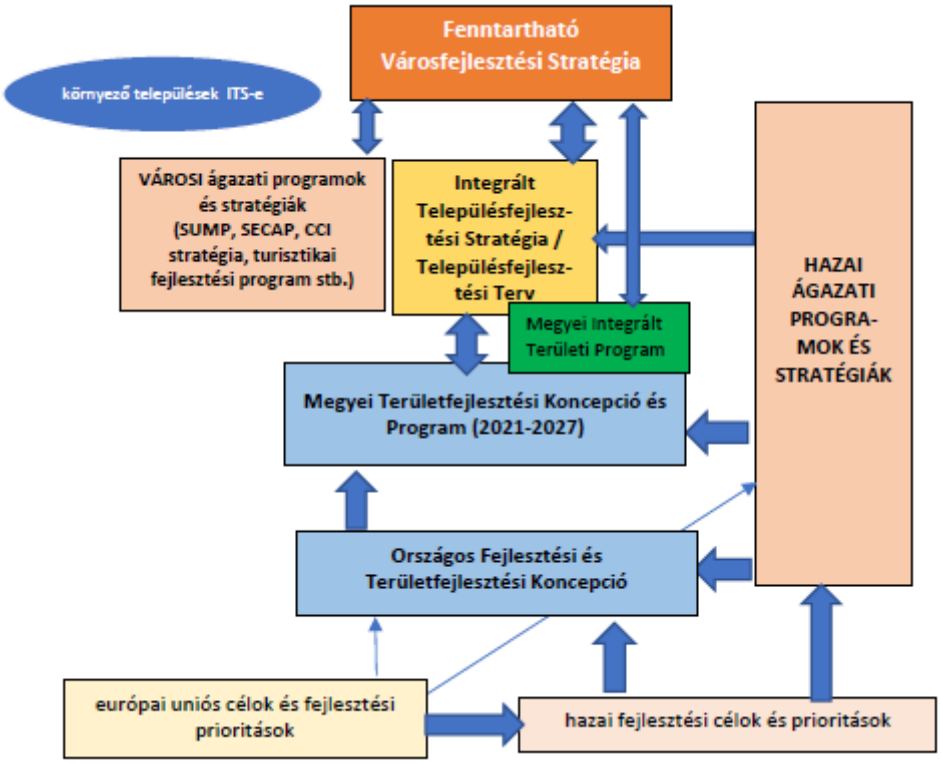
A városrészek közötti fizikai kapcsolatok, közlekedési szolgáltatások fejlesztésével a mindennapi és az idegenforgalmi közlekedési igények kielégítése érhető el, ennek a stratégia által is kezelt fontos eleme az IMCS és a városközponti gyalogos, kerékpáros és egyéb közlekedési összekapcsoltságának növelése, valamint a helyi autóbuszközlekedés hatékonyságnövelése és korszerűsítése is.

A barnamezős fejlesztések elengedhetetlenek a város funkcióváltó és funkcióbővítő megújítása érdekében. A volt Labor MIM területének rehabilitációja, a Szemüvegkeretgyár és kaszárnya épületének és területének hasznosítása, a Lőtér és környékének fejlesztése, valamint a volt honvédelmi terület újrahasznosítása mind olyan megoldandó feladat, amelyek a stratégia hangsúlyos részét képezik, ez pedig lehetőséget biztosít a jelenleg alulhasznosított, korábbi ipari-katonai funkciókat betöltő területek megújulásra. A komplex fejlesztések keretében átfogó közterületfejlesztésre is sor kerül, ami amellett, hogy hozzájárul a város közbiztonságának növeléséhez, a város rekreációs területeit is bővíti, mennyiségi és minőségi dimenzióban egyaránt. A sportolásra és rekreációs hasznosításra alkalmas területek, parkok fejlesztése, megújítása szélesíti a város rekreációs szolgáltatáskínálatát, így a lakosság egészséges életmódválasztását is megalapozhatja, megfelelő szemléletformáló tevékenység mellett. Kiemelt fejlesztési területként jelenik meg a stratégiában a Prímás-sziget, amely megközelíthetőségének és belső közlekedési rendszerének javítása, valamint a sportolási és egyéb szabadidős szolgáltatások fejlesztése, valamint zöldterületi rendszerének megújítása és megőrzése által, revitalizált rekreációs területként fontos szerepet kell, hogy játsszon a megújuló Esztergom éltében.

A szabadidő eltöltésére alkalmas helyek (kulturális és szórakoztató létesítmények) minősége és mennyisége gyakran kiemelt hiányosság Esztergomban. Ez egy olyan fejlesztési cél, amelyet a stratégia lényeges elemként kezel, hiszen egyrészt nagy szerepet játszik a fiatal generáció helyben maradásában, másrészt pedig Esztergom lakosságának generációkon túlmutató életminőség javításának is fontos eleme. Esztergom a turisztikai identitásépítés azon szakaszában van, amelyben világosan rögzíteni kell a város céljait. Az épített környezet, zöldterületek és a szolgáltatások javítása kedvezően hathat a turisták látogatási hajlandóságára. Az általános trendeket figyelembevéve az egynapos turizmus ajánlatfejlesztése egy olyan cél, ami hozzájárulhat a helyi turizmus felpezsdítéséhez. Többek között Esztergom „fürdőközpont” szerepének erősítése infrastruktúra- és szolgáltatásfejlesztéssel, a konferenciaturizmus, valamint a gasztro- és borkulturális fejlesztések megvalósítása egyrészt turisztikai vonzerőnövekedést generáló fejlesztési célok, másrészt pedig jól illeszkednek a város formálódó turisztikai célrendszerébe.

3.5. A stratégia összhangja más stratégiákkal

A 2014-20-as programozási időszakban elkészült Integrált Településfejlesztési Stratégiákhoz (továbbiakban: ITS) hasonlóan a 2021-27-es ciklusban is elkészülnek az ITS-ek, melyeket a települések ebben az időszakban már FVS-ként készítenek el. Az FVS-ek, ugyanúgy, mint az ITS-ek összhangban vannak a vele azonos szinten álló (Településfejlesztési Terv – korábban koncepció és program), valamint a felette álló megyei területfejlesztési koncepciókkal. Az FVS célja, hogy a racionális forrásfelhasználás tervezése érdekében a helyi igényekkel összhangban segítse a rendelkezésre álló források felhasználását teljes tervezésben. Az FVS integrált szemléletén keresztül összehangolja a településifejlesztési terv, a megyei fejlesztési koncepció és program, valamint a Terület- és Településfejlesztés operatív program, és annak helyi leképeződését jelentő Komárom-Esztergom megyei Integrált Területi Program (ITP) prioritásait és intézkedéseit. Mindezek pedig a 2030-ig szóló, az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció által megfogalmazott hosszútávú fejlesztési elképzelésekhez illeszkednek.

113. ábra: Az FVS kapcsolódása más stratégiákhoz. Forrás: FVS kézikönyv

A korábban, 2012-ben elkészült, majd felülvizsgált Komárom-Esztergom megyei területfejlesztési koncepció a 2021-es év elején megújult, kiegészült és az új EU-s költségvetési prioritások alapján átstrukturálódott. A megyei tervezéskor a megyei önkormányzat kiemelt figyelmet fordított az országos tervekre, stratégiákra és a nemzeti hosszú távú fejlesztési és területfejlesztési célokat integrálta az elkészült fejlesztési dokumentumaiba, így Esztergom FVS-e is a megyei és egyben az országos rendszerek fejlesztési céljaival összhangban, azok figyelembevételével készült el.

Esztergom FVS-e az Az Országos Fejlesztési- és Területfejlesztési Koncepció (OFTK) ***minden átfogó célkitűzéséhez*** hozzájárul.

- Az FVS a „Versenyképes Esztergom” stratégiai céljának megvalósításával szolgálja az „Értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés” átfogó célt.

- A „Gyarapodó Esztergom” és az „Élhető Esztergom” stratégiai célok a „Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom” átfogó célhoz illeszkedik
- Az „Esztergom környezeti gazdagsága” és „Esztergom a Dunakanyar fővárosa” stratégiai célok megvalósulása szolgálja a „Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme” átfogó célt.
- Az „Elérhető Esztergom” „Versenyképes Esztergom” stratégiai célok megvalósulása pedig szolgálja a „Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet” átfogó célkitűzést.

3.5.1. Országos Fejlesztési és Területfejlesztési koncepcióhoz való illeszkedés

Az OFTK ***specifikus célkitűzéseihez*** Esztergom FVS-e az alábbi módon kapcsolódik:

- Versenyképes, innovatív gazdaság: Esztergom célkitűzései között szerepel a gazdaság diverzifikálása és a gazdaságfejlesztéshez szükséges szoft tényezők, pl. humánerőforrás fejlesztés. mindezzel kis- és középvállalkozás-barát gazdasági környezet kialakítását is célozza.
- Gyógyító Magyarország, egészséges társadalom, egészség- és sportgazdaság specifikus céljához egyrészt a helyi sport-és rekreációs lehetőségek tudatos fejlesztése, másrészt pedig a preventív jellegű, proaktív egészségre nevelés is hangsúlyos célkitűzés. AZ FVS célozza a gyermekvállalást ösztönző társadalompolitikai, és gazdasági programok indítását, a családbarát gyermekellátó intézményrendszer kialakítását is, mely szintén az OFTK célokhoz illeszkedik.
- Életképes vidék, egészséges élelmiszertermelés és –ellátás specifikus célt az FVS-ben a rövid ellátási láncok és a helyi termékek támogatása célozza.
- Kreatív tudásalapú társadalom, piacképes készségek, K+F+I célkitűzéshez Esztergom diákvárosi szerepkörének erősítésével járul hozzá. A város támogatja a tehetség és kreativitás itthoni kibontakoztatását intézményrendszerén és annak fejlesztésén keresztül.
- Értéktudatos és szolidáris, öngondoskodó társadalom a „Gyarapodó Esztergom” stratégiai cél egy horizontális eleme. Stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata és környezetünk védelme célhoz az „Esztergom környezeti gazdasága” stratégiai cél szinte teljes mértékben illeszkedik. Mely elősegíti a helyi természeti értékek megóvását, a zöld- és kékinfrastruktúra fejlesztését, valamint a klímabiztonság megteremtését, a települési és intézményi klímavédelmet, valamint a klímaváltozáshoz való alkalmazkodást.

Esztergom FVS-e az OFTK ***területi specifikus céljainak*** megvalósításához az FVS több pont pontban is hozzájárul, többek között az alábbi országos célokban:

- Az ország makroregionális szerepének erősítése: a Duna-térség és a V4+2 együttműködés gazdaságfejlesztés, a határ menti térségek fejlesztése az elérhetőségen, a gazdasági és kulturális kapcsolatokon keresztül, mely az új dunai teherhíd, vagy Esztergom oktatási-kulturális szerepének növelésével megvalósulhat.
- A többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózat: a városhálózat területi kiegyenlítést szolgáló fejlesztésének megvalósítása például Esztergom integrált, fenntartható városfejlesztésével részben megvalósul a többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózat erősítésének támogatása.
- Kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése a Duna-part komplex fejlesztésével, a pilisi természetvédelmi területek és nemzeti parki területek látogatóbarát mégis környezettudatos fejlesztése szintén hozzájárul ezen területi cél megvalósulásához.
- Összekapcsolt terek: az elérhetőség és a mobilitás biztosítása: Esztergom, mint hídfőváros és térségének központja segít az összekapcsoltságot növelni és segít ellátni a térség településeit szolgáltatásokkal. Ezzel közvetve hozzájárul a vidéki népességmegtartó képesség növelése országos cél megvalósulásához is. Esztergom FVS-e helyi szinten egyrészt a városon belüli

közlekedés fejlesztését, másrészt a város és vonzáskörzete közötti mobilitás biztosítását is célozza, mindez hozzájárul az összekapcsolt terek OFTK célkitűzéshez.

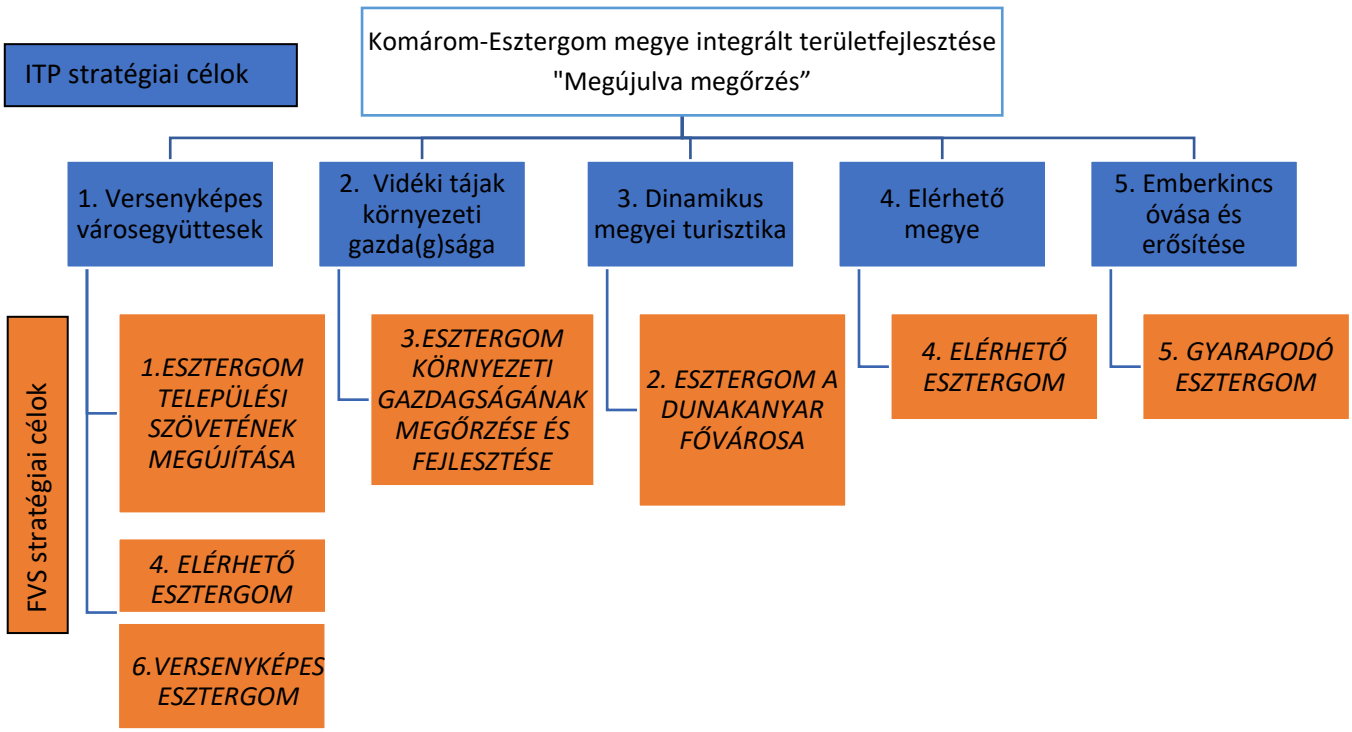
- A területi (és társadalmi) különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás elérése országos cél az OFTK horizontális céljaihoz kapcsolódik.

Komárom-Esztergom Megye Területfejlesztési Koncepciója három átfogó célt, az azok elérését szolgáló területi és specifikus stratégiai fejlesztési célok, és a bármely fejlesztés során érvényesítendő horizontális célok kitűzésével és megvalósításával tartja lehetségesnek a jövőképben felvázolt célállapotok elérését. A város FVS-e teljes egészében illeszkedik a megye célrendszeréhez.

3.5.2. Komárom-Esztergom megye Területfejlesztési Koncepciójának, Integrált Területi Programjának célkitűzései és az azokhoz való illeszkedés

Területfejlesztési Koncepció Átfogó céljai	*1. Lépéstartás a tudásalapú társadalom és az IT vezérelt gazdaság fejlődésével (A1)*	*2. Városok – városegyüttesek – urbanizált táj fejlesztése (A2)*	3. *A vidéki tájak új egyensúlyának elérése (A3)*
FVS stratégiai céljai	*5.GYARAPODÓ ESZTERGOM* *6.VERSENYKÉPES ESZTERGOM*	*1.ESZTERGOM TELEPÜLÉSI SZÖVETÉNEK MEGÚJÍTÁSA* *4.ELÉRHETŐ ESZTERGOM*	*2.ESZTERGOM A DUNAKANYAR FŐVÁROSA* *3. ESZTERGOM KÖRNYEZETI GAZDAGSÁGÁNAK MEGŐRZÉSE ÉS FEJLESZTÉSE*

Területfejlesztési Koncepció Specifikus céljai	Gazdasági fókuszok – a gazdaság diverzifikációja (S1)	Válaszok az éghajlatváltozás kihívásaira - Integrált tájgazdálkodás (S2)	Kisvárosok átfogó modernizációja (S3)	Emberkincs óvása és erősítése – képzés – egészség – szociális gondoskodás (S4)
FVS stratégiai céljai	*2. ESZTERGOM A DUNAKANYAR FŐVÁROSA* *4. ELÉRHETŐ ESZTERGOM* *6.VERSENYKÉPES ESZTERGOM*	*3. ESZTERGOM KÖRNYEZETI GAZDAGSÁGÁNAK MEGŐRZÉSE ÉS FEJLESZTÉSE*	*1.ESZTERGOM TELEPÜLÉSI SZÖVETÉNEK MEGÚJÍTÁSA*	*5.GYARAPODÓ ESZTERGOM*

114. ábra: Komárom- Esztergom megye ITP-hez való illeszkedés. Forrás: Komárom-Esztergom megye Integrált Területi Programja

3.5.3. Illeszkedés a Terület- és településfejlesztés Operatív Programhoz

Kapcsolódás a Partnerségi Megállapodás keretében létrejött Terület- és Településfejlesztés Plusz Operatív Program célkitűzéseihez:

Az FVS célja, hogy a 2021-27-es (2030) időszakban optimális forrásallokáció valósuljon meg, így az egyes stratégiai célkitűzéseket megfelelteti a TOP Plusz prioritástengelyeiben kihirdetett intézkedéseknek. Az FVS célkitűzései, a megyei területfejlesztési koncepció (MTFK) prioritások, a hozzájuk rendelt intézkedések és a TOP Plusz intézkedések (TOP+) szinergikus kapcsolatban állnak. Erőteljes a kapcsolat:

- a Versenyképes Esztergom (FVS 6 stratégiai cél), a versenyképes városegyüttesek célkitűzés (ITP 1 prioritás) és a helyi gazdaságfejlesztés (TOP+1.1 intézkedés) között,
- a Városi szövet megújítása és megújulása (FVS 1 stratégiai cél) valamint a fenntartható városfejlesztés a településfejlesztés (TOP+1.2 és 1.4 intézkedések), a versenyképes városegyüttesek célkitűzés (ITP 1 prioritás) között,
- a Gyarapodó Esztergom (FVS 5 stratégiai cél) az emberkincs megóvása és fejlesztése célkitűzés (ITP 5 prioritás) és a Területi humán fejlesztések (TOP+3 intézkedés) és a helyi és térségi közszolgáltatások fejlesztése (TOP+1.3 intézkedés) intézkedések között,
- az Esztergom környezeti gazdagsága (FVS 3 stratégiai cél), a vidéki tájak környezeti gazda(g)sága célkitűzés (ITP 3 prioritás) és a klímabarát megye (TOP+2 intézkedés) és a területi humánfejlesztések (TOP+3 intézkedés) között
- az Elérhető Esztergom (FVS 4 stratégiai cél), a településfejlesztés, települési szolgáltatások (TOP+1.2 és 1.3 intézkedés), és az elérhető megye (ITP 4 célkitűzés) célkitűzések között,
- az Esztergom a Dunakanyar fővárosa (FVS 2 stratégiai cél), a dinamikus megyei turisztika célkitűzés (ITP 3 prioritás) és a helyi gazdaságfejlesztés (TOP+1 intézkedés), valamint a fenntartható városfejlesztés intézkedések közt (TOP+2 intézkedés).

3.5.4. Illeszkedés az EU-s célkitűzésekhez

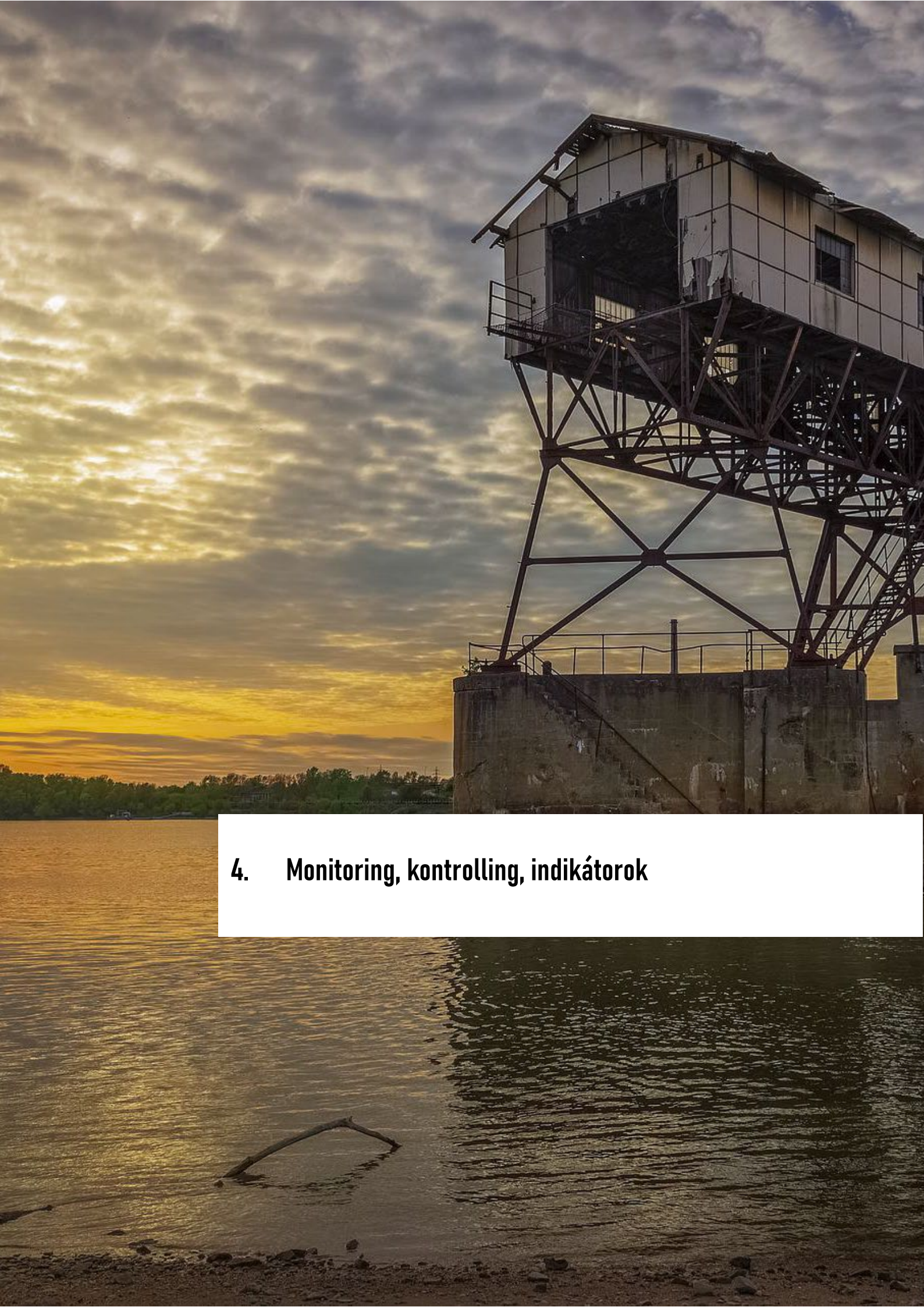
Az Európai Unió 2020-2027-es időszakra vonatkozó stratégiája a közösségi szakpolitikákat és költségvetést, valamint a tagállamok kapcsolódó eszközeit az alábbi célok megvalósulásának veti alá:

EU célkitűzések	FVS Stratégiai célok
1. versenyképesebb és intelligensebb Európa: tervezett beavatkozásai az Intelligens Szakosodási Stratégián alapulnak, amely stratégia meghatározza a kkv fejlesztés, a K+F+I, a digitalizáció és a hozzájuk kapcsolódó képzés témakörének fejlesztési irányait;	5. Gyarapodó Esztergom 6. Versenyképes Esztergom
2. zöldebb Európa: a gazdaságosan és környezetileg is fenntartható energiatermeléssel és biztonságos hálózatokkal, intelligens megoldásokkal, megújuló és bővülő kapacitású közművekkel, tisztább üzemű városi közlekedéssel segíti a klíma- és környezetvédelmi célok elérését;	3. Esztergom környezeti gazdagságának megőrzése és fejlesztése 5. Gyarapodó Esztergom
3. jobban összekapcsolt Európa: a tervezett beavatkozások a Nemzeti Közlekedési Stratégiával és az EU Fenntartható és intelligens mobilitási stratégiájával vannak összhangban;	4. Elérhető Esztergom
4. szociálisabb és befogadóbb Európa: ennek keretében a gyarapodó, egészséges és a munkaerőpiacon versenyképes társadalom alapjait erősítik;	5. Gyarapodó Esztergom
5. a polgárokhoz közelebb álló Európa: középpontjában a területi különbségek csökkentéséhez kapcsolódóan a térségek és települések fejlesztése áll, miközben a részét képezi a helyi térségi adottságokra és vonzerőkre építő, tematikusan és térségileg integrált és összehangolt turisztikai fejlesztések támogatása is;	1. Esztergom települési szövetének megújítása 2. Esztergom a Dunakanyar fővárosa
6. igazságos átmenet: azokra a térségekre és ágazatokra összpontosít, amelyeket a leginkább érint a klímavédelmi célú gazdasági átmenet, tekintettel szénalapú energiahordozóktól való függőségükre.	3. Esztergom környezeti gazdagságának megőrzése és fejlesztése 6. Versenyképes Esztergom

3.5.5. Esztergom Településfejlesztési Koncepciójának és FVS-ének illeszkedése

	1. Gazdasági helyzet megőrzése				2. Hagyományait őrző, megújulni képes társadalom ideájának megteremtése				3. Épített környezet magas szintű elvárásainak való megfelelése				4. Természeti környezet szerepének felismerése			
	Hálózati szerepkör erősítése	Gazdasági ágak fejlesztése	Városi gazdálkodás erősítése	Foglalkoztatás az igényekhez igazítva	Demográfiai kihívásokra válasz megfogalmazása	Egészségügy átgondolt fejlesztése	Oktatás, kultúra szerepének erősítése	Szociális érzékenység megteremtése	Városkép javítása	Intézmények fejlesztése	Közlekedés színvonalának emelése	Közművesítés szintjének emelése	Klímatudatos lépések	Környezetterhelés és katasztrófakockázat csökkentése	Táji érték fennmaradásának elősegítése	Városi zöldfelületek fejlesztése
1. Esztergom települési szövetének megújítása	X	X	X		X		XX		XX		X	X	X	x	x	XX
2. Esztergom a Dunakanyar fővárosa	XX	XX			X		X		XX		X		x	X	XX	X
3. Esztergom környezeti gazdagságának megőrzése és fejlesztése					X				x			XX	XX	XX	XX	XX
4. Elérhető Esztergom				X	XX		X		X		XX		X			
5. Gyarapodó Esztergom				XX	XX	XX	XX	XX		XX						
6. Versenyképes Esztergom	XX	XX	XX	XX												

Jelmagyarázat: XX – erős kapcsolódás, összefüggés, X – mérsékelt kapcsolat

4. Monitoring, kontrolling, indikátorok

4. Monitoring, kontrolling, indikátorok

4.1. FVS monitoring rendszere, nyomon követés a tervezés és végrehajtás során

A fejezet célja a stratégiai célokhoz kapcsolódó részcélokhoz, beavatkozásokhoz és intézkedésekhez rendelt indikátorok és célértékek, valamint a mérési módszer meghatározása. Az indikátorok mérése biztosítja az eredményesség követhetőségét az FVS élettartama alatt. Az indikátorok mérése folyamatos, végső értékelése pedig a stratégiai ciklus végén történik, a monitoring folyamatban. Az FVS megvalósulása egy folyamat, melyben az indikátorok folyamatos mérése lehetőséget ad a többszöri visszacsatolásra. Ezzel folyamatában értékelhetők a városfejlesztés és működés eredményei, a fejlesztési folyamat pedig hozzáigazítható a belső és külső környezethez.

Ennek érdekében olyan monitoring rendszert szükséges működtetni, amely alkalmas az időközi visszacsatolásra, azaz megállapítható a stratégiában kitűzött célok elérhetősége és a megfelelő korrekciók, módosítások is kezdeményezhetők. A város számára számszerűsíthetők az eredmények, mérhetők a teljesítések, kiértékelhetők az elért eredmények és az oda vezető út. Az indikátorok az adott témakörben és célkitűzésre specifikusak, mérhetőek, elérhetőek, megbízhatóak és jól meghatározott időszakra vonatkoznak.

A mérésre szolgáló indikátorok Esztergom város esetében a Komárom-Esztergom megye által, az ITP-ben meghatározott TOP Pluszhoz kapcsolódó indikátorokat is tartalmazza. Ezen felül az Európai Unió által az Európai Regionális Fejlesztési Alap által finanszírozott beruházásokra és a Kohéziós Alap által finanszírozott beruházásokra vonatkozó rendeletben[9] meghatározott releváns indikátorokat tartalmazza.

Jelen dokumentum opcionálisan határoz meg különböző indikátorokat, melyből a város a számára legalkalmasabbat választhatja ki a stratégiai célok alá rendelt alcélok teljesülésének mérésére. Az egyes indikátorok azonban messzebbre mutatnak, ugyanis segítséget nyújtanak akár a részcélok mérésére is, hiszen úgy lettek kiválasztva, hogy azokhoz is illeszkedjenek. Mivel minden indikátor a dokumentum készítésének idejét tekinti bázisévnek és megvalósuló beavatkozásokat céloz, azok eredményének mérését szolgálja ezért a bázisév zéró. Az indikátorokat stratégiai cél és alcél szintjén csoportosítva határozzuk meg a következőkben. A részcélokon belül vannak a beavatkozások, mely az adott részcél megvalósulását célzó tulajdonképpeni egyszerű vagy összetett projektek.

4.2. Az FVS-hez kapcsolódó indikátorok és azok mérési módszertana

Az FVS-hez kapcsolódó indikátorok alapvetően output vagy teljesítmény, illetve eredményindikátoroknak tekinthetők. A teljesítményindikátorok azt mutatják meg, hogy a beavatkozásoknak milyen közvetlen mérhető kimenete van. A teljesítmény a beruházás megvalósulásával, végeztével válik mérhetővé. Ehhez kapcsolódóan határozhatunk meg eredmény indikátorokat is, melyek ezen teljesítményi kimenetekre épülve a fenntartási időszak végéig realizálódnak. Mérhetőségük tehát folyamatos nyomonkövetés vagy egyszeri mérés eredményét tükrözik.

[9] Javaslat AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS RENDELETE az Európai Regionális Fejlesztési Alapról és a Kohéziós Alapról COM/2018/372 final - 2018/0197 (COD)

Az FVS-ben összegyűjtött indikátorok esetében az output jellegű indikátorok O betűre végződnek (CO, RCO, PO), míg az eredményindikátorok R betűre (RCR, PR).

Az indikátorok közül a stratégiai célok megvalósulásához az eredményindikátorokat ajánlatos figyelembe venni, míg a részcél és beavatkozás szintjén, illetve az alcélok eléréséhez elegendő lehet az output(teljesítmény) indikátorokat meghatározni.

115. ábra: Az indikátortípusok a stratégia és cselekvési terv megvalósulásának mérésére. Forrás: FVS kézikönyv alapján saját szekresztés

4.3. A beavatkozásokra vonatkozó adatok gyűjtésének és kezelésének módszertana

A beavatkozásokra vonatkozó adatok begyűjtése a beavatkozások megvalósulásának és elszámolhatóságának feltétele. Az adatbegyűjtés minden esetben a beavatkozás, beruházás megkezdését megelőzően el kell, hogy kezdődjön. Érdemes az adatokat a beavatkozások eredményeit rögzítő- és nyomonkövető adatbázisban tárolni. A beérkező adatok lehetnek szenzoros adatok, működésből származó felhasználói adatok, direktben gyűjtött adatok.

A következő lépések szükségesek a monitoring rendszer működtetéséhez:

1. A beavatkozások megkezdése előtt szükséges a megfelelő teljesítmény vagy eredményindikátor kiválasztása az FVS stratégiai és részcéljaihoz rendelt indikátorok közül.

2. Szükséges meghatározni a kiválasztott indikátorhoz kapcsolódó bázisértéket, mely újonnan megvalósuló beruházás esetén lehet zéró értékű is. A bázisérték minden esetben dátummal ellátott kell, hogy legyen, mely a megvalósulás viszonyítási alapja. Egy részcél megvalósulását több beavatkozás is szolgálhatja, illetve egy beavatkozás több részcél és stratégiai cél megvalósulását is elősegíti. Éppen ezért a kiválasztható indikátorok a megnevezett stratégiai és részcélok esetében átfedhetnek. Érdemes tisztázni, hogy az adott monitoring indikátor melyik stratégiai célhoz, részcélhoz, azon belül pedig melyik beavatkozáshoz kapcsolódik a kizárólagosság és a duplum, adatredundancia kiküszöbölése érdekében. Ezt célszerű a célhoz rendelt számozással jelezni.

3. Fontos, hogy a beavatkozás megindítása után már ne változtassunk a monitoring indikátoron, mert az összehasonlíthatóság és az eredményesség mérése torzul.

4. Előre meg kell tehát határozni, hogy milyen gyakorisággal kéri be a város a külső adatszolgáltatóktól az aktuális értékeket, illetve, hogy a saját maga által mért mutatók esetében milyen időközönként állítja elő a friss adatokat, avagy folyamatosan frissülő adatok esetében melyik az az időpillanat, amelynek elérkeztekor mért érték figyelembe vehető lesz friss adatként. A beavatkozások esetén az adatfelvétel:

- folyamatos monitoring esetén mérföldkövenként
- időközönként:
- a beavatkozás végén, output indikátorok felvétele történik meg egyszeri alkalommal
- fenntartási időszakban általában évente eredményindikátorok felvétele
- fenntartási időszakon túl hatásindikátorok felvétele történik meg, általában kisebb gyakorisággal, mint éves, esetlegesen 3-5 évente.

5. A személyes szintről, lakosságtól származtatott adatok kezelését csak a mindenkor hatályos GDPR (Általános Adatvédelmi Rendelet) előírások alapján lehet kezelni. Minden esetben gondoskodni szükséges a begyűjtött adatok felhasználása előtt azok anonimizálásáról.

6. A gyűjtött adatok tárolása a helyi adatmenedzsment része. A biztonságos adattárolás a teljes adatbázis hozzáférhetősége esetében is szükségszerű, az FVS adatbázisának felépítésekor szükséges tisztázni, hogy ki és milyen jogosultsággal férhet az adatbázishoz, ki végezhet benne adatjavításokat, ki az (milyen feladatkört ellátó személy) aki az adatrögzítést és az adatbázis kezelését végzi. Fontos, hogy ezek munkakörben és az SzMSz-ben is rögzítve legyenek.

7. Az adatbegyűjtés a beavatkozás megkezdése után is folyik. Abban az esetben, ha folyamatos monitoringra van szükség, akkor a beavatkozás megvalósítása alatt is meghatározott időközönként (esetlegesen pl. mérföldkövenként) megtörténik az adatfelvétel. A beavatkozás megkezdése előtti adatfelvételt követően leggyakrabban az első monitoring indikátor felvételének az időpontja a beavatkozás befejezése. Ekkor kerülnek felvételre az output- vagy teljesítményindikátorok. Ezek rögzítési módjaira ugyanazon előírások vonatkoznak, mint a beavatkozás előtti adatrögzítésre.

8. Az eredmény- és/vagy hatásindikátorok a beavatkozás befejezése után, meghatározott időközönként a fenntartási időszak végéig, vagy azt követően is felvételezésre kerülnek. Ezek rögzítési módjaira ugyanazon előírások vonatkoznak, mint a beavatkozás előtti adatrögzítésre.

A felvett adatok birtokában értékelés:

- folyamatos monitoring mellett közbülső számításokkal kimutatható a bázisévtől és az egyes mérföldkövektől mért változás,
- a beavatkozás végeztével a bázis és a befejezés közötti változás mértéke
- a fenntartási időszak végeztével a beavatkozás kezdete, a befejezése és a fenntartás végezte közötti változás
- a fenntartási időszakon túl a beavatkozás kezdete, a befejezése és a fenntartás végezte, valamint az aktuális mérési év közötti változás

9. A stratégiai szintű monitoring a város tudatosan és rendszerezetten felépített monitoring rendszerére támaszkodva segíti elő az elért eredmények kiértékelését, és teszi lehetővé a visszacsatolást a döntéshozók számára. Fontos, hogy a kiértékelést visszacsatolás kövesse, és ha szükséges, akkor az FVS célrendszerét és a hozzá kapcsolódó monitoring rendszert is változtatni szükséges.

4.4. Az FVS-hez kapcsolódó indikátorok bázis és célértékei

Az FVS-ben az eredmények elérését mérő mutatószámokat szükséges meghatározni, melyekhez célértékek is tartoznak. A jelen indikátorlista opcionális, választható indikátorokat tartalmaz, mellé pedig egy olyan minimális célértéket is jelöl, melyek mindenképpen szükségesek ahhoz, hogy a célkitűzések sikeresen megvalósuljanak.

FVS szintű egységes indikátorok – a rezilienciát, illetve az öt tervezési dimenzió mentén történő eredményeket vizsgáló indikátorok:

1. ESZTERGOM TELEPÜLÉSI SZÖVETÉNEK MEGÚJÍTÁSA **Ajánlott indikátorok:** ● A végrehajtás keretében megújított közösségi tereket rendszeresen igénybe vevő lakosság száma (fő) ● Az új közcélú digitális szolgáltatások és alkalmazások felhasználói (fő)		mértékegység	bázisérték	célérték 2027
1.1. Városközpont rehabilitáció	RCO 14 – Digitális szolgáltatások és alkalmazások kifejlesztéséhez támogatásban részesített közintézmények	db	0	1
	RCO 18 – Lakóingatlanuk energiahatékonyságának javítására támogatásban részesített háztartások	db	0	3
	RCO 19 – Energiahatékonyságuk javítására támogatásban részesített középületek	db	0	2
	RCO 36 – A támogatásban részesített környezetbarát infrastruktúra területe a városi térségekben	m^2	0	1000
	RCO 26 – Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás céljából épített környezetbarát infrastruktúra	db	0	5
	RCO 58 – Támogatásban részesített kerékpáros infrastruktúra	db	0	2
	RCO 65 – A helyreállított lakóegységek kapacitása – egyéb	fő	0	20
	RCR 11 – Az új közcélú digitális szolgáltatások és alkalmazások felhasználói*[10]	fő	0	2000
	PO05 - Megújult vagy újonnan kialakított zöldfelület nagysága	m^2	0	1000
	CO38 - Városi területeken létrehozott vagy helyreállított nyitott terek	m^2	0	1000
1.2. Prímás-sziget komplex revitalizációja	RCO 36 – A támogatásban részesített környezetbarát infrastruktúra területe a városi térségekben	ha	0	1
	RCO 26 – Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás céljából épített környezetbarát infrastruktúra	db	0	5
	RCO 99 – Védelmi és helyreállító intézkedések tárgyát képező, nem Natura 2000 területek	m^2	0	1000
	RCO 58 – Támogatásban részesített kerékpáros infrastruktúra	db	0	1
	RCR 37 – Az éghajlattal kapcsolatos egyéb természeti katasztrófák (nem árvíz, nem erdőtűz) elleni védintézkedésekben részesülő lakosság	fő	0	20000
	RCR 35 – Árvízvédelmi intézkedésekben részesülő lakosság	fő	0	20000
	RCR 52 – Zöld területek, szociális lakások, gazdasági és közösségi tevékenységek céljára használt rehabilitált terület	m^2	0	1000

[10] *-gal jelölt mutatók adott esetben a részcélkitűzésekhez rendelt egyedi célkitűzések közül több esetében is használhatók.

	PO05 - Megújult vagy újonnan kialakított zöldfelület nagysága	m^2	0	1000
1.3. Barnamezős területek újrahasznosítása	RCO 38 – A támogatásban részesített rehabilitált földterület teljes nagysága	ha	0	1
	RCO 99 – Védelmi és helyreállító intézkedések tárgyát képező, nem Natura 2000 területek	ha	0	1
1.4. Királyi város és a lakótelepek szociális városrehabilitációja	RCO 58 – Támogatásban részesített kerékpáros infrastruktúra	db	0	1
	RCO 18 – Lakóingatlanuk energiahatékonyságának javítására támogatásban részesített háztartások	db	0	10
	RCR 27 – Jobb energiahatékonyságú lakóingatlannal rendelkező háztartások	db	0	10
	RCO 65 – A helyreállított lakóegységek kapacitása – egyéb	fő	0	100
	RCO 70 – A támogatott szociális infrastruktúra kapacitása (a lakóegységek kivételével)	fő	0	20
	RCR 52 – Zöld területek, szociális lakások, gazdasági és közösségi tevékenységek céljára használt rehabilitált terület	m^2	0	1000
	PO18 - Szociális célú városrehabilitációval érintett akcióterületen élő lakosság száma	fő	0	30
	PR28 - A jobb életlehetőségekkel rendelkező hátrányos helyzetű személyek száma az akcióterületen	fő	0	20
	PR29 - Helyi társadalmi akciókban résztvevők száma	fő	0	100
	CO39 - Városi területeken épített vagy renovált köz- vagy kereskedelmi épületek	db	0	10
	PO22 - Szociális városrehabilitációs programmal elért hátrányos helyzetű lakosság száma	fő	0	20
	CO40 - Helyreállított lakóegységek városi területeken	db	0	10
	PR29 - Helyi társadalmi akciókban résztvevők száma	fő	0	100
1.5. Esztergom-Kertváros, Pilisszentlélek, Északi városrészek fejlesztése	RCO 30 – A háztartásokat a vízellátó hálózathoz csatlakoztató új vagy megerősített vezetékek hossza	m	0	500
	RCO 31 – Az újonnan épült vagy megerősített szennyvízgyűjtő hálózat hossza	m	0	500
	RCO 70 – A támogatott szociális infrastruktúra kapacitása (a lakóegységek kivételével)	fő	0	20
	RCR 11 – Az új közcélú digitális szolgáltatások és alkalmazások felhasználói*	fő	0	5000
	RCR 41 – Jobb vízellátó rendszerrel összekötött lakosság	fő	0	200
	RCR 44 – Megfelelően kezelt szennyvíz	m^3	0	2000
	PR29 - Helyi társadalmi akciókban résztvevők száma	fő	0	100

2. ESZTERGOM A DUNAKANYAR FŐVÁROSA **<u>Ajánlott indikátor</u>**: ● A természeti és a kulturális örökségnek, illetve látványosságnak minősülő támogatott helyszíneken tett látogatások várható számának növekedése (fő) vagy (%)		mértékegység	bázisérték	célérték 2027
2.1. Vallási és történeti központhoz kötődő integrált turisztikai fejlesztés	RCO 77 – A támogatott kulturális és turisztikai infrastruktúra kapacitása	fő	0	20
	RCR 77 – A támogatott helyszíneket felkereső turisták száma/a helyszínen tett látogatások száma*	fő	0	5000
	RCR 78 – A támogatott kulturális infrastruktúrát igénybe vevő felhasználók száma	fő	0	5000

	CO09 - A természeti és a kulturális örökségnek, illetve látványosságnak minősülő támogatott helyszíneken tett látogatások várható számának növekedése	fő	0	5000
2.2. A Duna-part komplex revitalizációja	RCO 58 – Támogatásban részesített kerékpáros infrastruktúra	db	0	2
	RCR 52 – Zöld területek, szociális lakások, gazdasági és közösségi tevékenységek céljára használt rehabilitált terület	m^2	0	1000
2.3. Szelíd- és aktív turizmus feltételeinek fejlesztése	RCO 58 – Támogatásban részesített kerékpáros infrastruktúra	db	0	2
	RCR 52 – Zöld területek, szociális lakások, gazdasági és közösségi tevékenységek céljára használt rehabilitált terület	m^2	0	1000
	RCO 77 – A támogatott kulturális és turisztikai infrastruktúra kapacitása	fő	0	50
	CO09 - A természeti és a kulturális örökségnek, illetve látványosságnak minősülő támogatott helyszíneken tett látogatások várható számának növekedése	fő	0	5000
2.4. Örökségre alapozott kulturális turizmusfejlesztés	RCO 77 – A támogatott kulturális és turisztikai infrastruktúra kapacitása	fő	0	20
	RCR 77 – A támogatott helyszíneket felkereső turisták száma/a helyszínen tett látogatások száma*	fő	0	5000
	RCR 78 – A támogatott kulturális infrastruktúrát igénybe vevő felhasználók száma	fő	0	5000
	RCO 77 – A támogatott kulturális és turisztikai infrastruktúra kapacitása	fő	0	100
	CO09 - A természeti és a kulturális örökségnek, illetve látványosságnak minősülő támogatott helyszíneken tett látogatások várható számának növekedése	fő	0	5000
2.5. Duna-menti települések turisztikai célú együttműködése	RCO 90 – Országhatárokon átívelő projektek hálózat-/klaszterépítési céllal	db	0	1
	PO09 - Kialakított kerékpárforgalmi létesítmények hossza	m	0	500
2.6. Az egynapos turizmus kibővítése ajánlatfejlesztéssel	RCO 77 – A támogatott kulturális és turisztikai infrastruktúra kapacitása	fő	0	20
	RCR 77 – A támogatott helyszíneket felkereső turisták száma/a helyszínen tett látogatások száma*	fő	0	5000
	CO09 - A természeti és a kulturális örökségnek, illetve látványosságnak minősülő támogatott helyszíneken tett látogatások várható számának növekedése	fő	0	5000

3. ESZTERGOM KÖRNYEZETI GAZDAGSÁGÁNAK MEGŐRZÉSE ÉS FEJLESZTÉSE **<u>Ajánlott indikátor:</u>** ● Üvegházhatást okozó gázok csökkentése: az üvegházhatású gázok becsült éves csökkenése (CO2 egyenérték tonna)		mértékegység	bázisérték	célérték 2027
3.1. Esztergom zöld infrastruktúrájának fejlesztése	RCO 38 – A támogatásban részesített rehabilitált földterület teljes nagysága	ha	0	1
	RCO 37 – A priorizált intézkedési tervnek megfelelően védelmi és helyreállító intézkedések tárgyát képező Natura 2000 területek	ha	0	0,1
	RCO 99 – Védelmi és helyreállító intézkedések tárgyát képező, nem Natura 2000 területek	ha	0	0,1
	RCO 24 – Új vagy korszerűsített katasztrófamegfigyelési, -készültségi, -előrejelző és -reagálási rendszerek*	db	0	1

3.2. Esztergom kék infrastruktúrájának fejlesztése	RCO 25 – Új vagy megerősített védelem part menti övezetekben, folyó- és tópartokon, valamint földcsuszamlás ellen, az emberek, a vagyontárgyak és a természeti környezet védelmében	db	0	1
	RCO 31 – Az újonnan épült vagy megerősített szennyvízgyűjtő hálózat hossza	m	0	500
	RCO 32 – Új vagy korszerűsített szennyvíztisztítási kapacitás	m^3	0	1000
	RCR 37 – Az éghajlattal kapcsolatos egyéb természeti katasztrófák (nem árvíz, nem erdőtűz) elleni védintézkedésekben részesülő lakosság	fő	0	5000
	RCR 35 – Árvízvédelmi intézkedésekben részesülő lakosság	fő	0	20000
	RCR 41 – Jobb vízellátó rendszerrel összekötött lakosság	fő	0	200
	RCR 44 – Megfelelően kezelt szennyvíz	m^3	0	3000
3.3. Zöld energetikai átállás és körkörös gazdálkodás	RCO 22 – Megújuló energiák termelésére irányuló új kapacitás (elektromos és hőenergia szerinti bontásban)	MW h	0	5
	RCO 34 – Új hulladék-újrafeldolgozási kapacitás	kg	0	1000
	RCO 19 – Energiahatékonyságuk javítására támogatásban részesített középületek	db	0	2
	RCR 26 – Éves végsőenergia-fogyasztás (a következő bontásban: lakóépületek, magáncélú nem lakóépületek, közcélú nem lakóépületek)	MW h	0	
	RCR 30 – Jobb energiahatékonyságú vállalkozások	db	0	10
3.4. Települési térség túlterjedésének megakadályozása	RCO 26 – Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás céljából épített környezetbarát infrastruktúra	db	0	1

4. ELÉRHETŐ ESZTERGOM **<u>Ajánlott indikátorok:</u>** • Az újraépített vagy felújított közutak teljes hossza (km) • Kialakított kerékpárforgalmi létesítmények hossza (m)		mértékegység	bázisérték	célérték 2027
4.1. Nagytérségi összeköttetés javítása	RCO 43 – A támogatásban részesített új utak hossza – TEN-T 4	m	0	1000
	RCO 45 – A helyreállított vagy korszerűsített utak hossza – TEN-T	m	0	500
	RCO 100 – A támogatott kikötők száma	db	0	1
4.2. Belső kapcsolatok javítása és tehermentesítés	RCO 44 – A támogatásban részesített új utak hossza – egyéb	m	0	500
	RCO 46 – A helyreállított vagy korszerűsített utak hossza – egyéb	m	0	1000
	RCO 58 – Támogatásban részesített kerékpáros infrastruktúra	db	0	1
	RCO 54 – Intermodális összeköttetések – új vagy korszerűsített	db	0	1
	RCO 57 – Környezetbarát járművek a tömegközlekedésben	%	0	10
	Közlekedésbiztonsági fejlesztést megvalósított települések, településrészek száma	db	0	1
	PO09 - Kialakított kerékpárforgalmi létesítmények hossza	m	0	500

5. GYARAPODÓ ESZTERGOM **Ajánlott indikátor:** ● Népességszámváltozás (%) ● Szolgáltatásokkal való lakossági elégedettségi szint (%)		mértékegység	bázisérték	célérték 2027
5.1. Okos Esztergom	RCO 60 – Új vagy korszerűsített digitalizált városi közlekedési rendszerekkel ellátott városok és települések	db	0	1
	RCO 67 – A támogatott oktatási infrastruktúra tanterem-kapacitása (új vagy korszerűsített)	fő	0	25
	RCO 59 – Alternatív üzemanyagok támogatásban részesített infrastruktúrája (hagyományos/elektromos töltőállomások)	db	0	5
	RCR 71 – A támogatott oktatási infrastruktúrát használó diákok éves száma	fő	0	100
	RCR 11 – Az új közcélú digitális szolgáltatások és alkalmazások felhasználói*	fő	0	2000
5.2. Élhető Esztergom	RCO 77 – A támogatott kulturális és turisztikai infrastruktúra kapacitása	fő	0	100
	RCR 78 – A támogatott kulturális infrastruktúrát igénybe vevő felhasználók száma	fő	0	1000
	RCR 52 – Zöld területek, szociális lakások, gazdasági és közösségi tevékenységek céljára használt rehabilitált terület	m^2	0	1000
	PR16 - A közösségi, szabadidős, közszolgáltatást nyújtó terekkel és létesítményekkel való lakossági elégedettség	%		
	PR23 -Intézmények száma, amelyekben nőtt a látogatottság a program előtti időszak-hoz képest			
5.3. Szolidáris Esztergom	RCO 65 – A helyreállított lakóegységek kapacitása – egyéb	fő	0	20
	RCO 70 – A támogatott szociális infrastruktúra kapacitása (a lakóegységek kivételével)	fő	0	20
	RCR 74 – A támogatott szociális ellátó intézményeket igénybe vevő személyek éves száma	fő	0	1000
	RCR 52 – Zöld területek, szociális lakások, gazdasági és közösségi tevékenységek céljára használt rehabilitált terület	m^2	0	1000
5.4. Gondoskodó és ellátó Esztergom	RCO 69 – A támogatott egészségügyi ellátási infrastruktúra kapacitása	fő	0	20
	RCO 14 – Digitális szolgáltatások és alkalmazások kifejlesztéséhez támogatásban részesített közintézmények	db	0	1
	RCR 72 – A jobb egészségügyi ellátásban részesülő személyek száma	fő	0	1000
	RCR 73 – A támogatott egészségügyi létesítményeket igénybe vevő személyek éves száma	fő	0	500
	PO11 - Újonnan épített vagy felújított rendelők, tanácsadók száma	db	0	1
5.5. Családbarát Esztergom	RCO 66 – A támogatott gyermekgondozási infrastruktúra tanterem-kapacitása (új vagy korszerűsített)	fő	0	25
	RCR 70 – A támogatott gyermekgondozási infrastruktúrát használó gyermekek éves száma	fő	0	250
	PO03 - Újonnan létrehozott, 3-6 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	0	25
	PO27 - Fejlesztett, 3-6 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	0	25
	PO21 - Fejlesztett, 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	0	25
	PO20 - Újonnan létrehozott, 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	0	10

6. VERSENYKÉPES VÁROS **Ajánlott indikátorok:** • Foglalkoztatottsági ráta (%) • Munkanélküliség aránya a munkakorú népességen belül (%) • Gazdaság diverzifikáltsága: a jelenlévő ágazatok közül a legnagyobb részaránya a vállalkozások bevételéből (%)		mértékegység	bázisérték	célérték 2027
6.1. Felelős önkormányzati gazdálkodás	RCO 95 – Az ERFA-ból és a Kohéziós Alapból finanszírozott személyi állomány	fő	0	2
6.2. Szoft gazdaságfejlesztés	RCO 04 – Nem pénzügyi támogatásban részesített vállalkozások	db	0	10
	RCO 17 – Készségfejlesztés céljából regionális/helyi ökoszisztémákba irányuló beruházások	db	0	1
	RCO 85 – Közös képzési rendszerek résztvevői	fő	0	10
	RCO 01 – Támogatott vállalkozások (mikro-, kis-, közép- és nagyvállalkozások szerinti bontásban)	db	0	10
	RCO 90 – Országhatárokon átívelő projektek hálózat-/klaszterépítési céllal	db	0	1
6.3. Hard gazdaságfejlesztés	RCO 15 – A vállalkozásalapításra létrehozott kapacitás*	db	0	1
	RCO 53 – Vasútállomások és vasúti létesítmények – új vagy korszerűsített	db	0	1
	RCR 18 – Az inkubátorház létrehozását követő egy éven belül inkubátorszolgáltatást igénybe vevő kkv-k	db	0	5
	PO01- A fejlesztett vagy újonnan létesített iparterületek és ipari parkok területe	ha	0	1

A stratégiai célokhoz és a részcélokhoz tartozó indikátorok körét és célértéküket a város maga határozza meg, ugyanakkor az ERFA 11. cikk eredményeinek követhetőségéhez és bemutathatóságához szükség van néhány olyan mutatóra is, amely mérhetővé teszi az eszköz teljesítményét, eredményeit. Ezért az alábbiakban az irányító hatóság elvárja egy komplex mutató, valamint azok részmutatói, továbbá az öt tervezési dimenziónak megfelelő mutatók mérését. Ezeket a városoknak a saját indikátoraik mellett mérniük kell és az éves előrehaladásukról az irányító hatóság felé be kell számolniuk.

	indikátor	mértékegység	bázisérték	célérték 2027	mérés módszere
Reziliencia: a gazdaság több lábon állása	helyi gazdaság diverzifikációjának mértéke	%			A legtöbb iparűzési adót befizető ágazat által befizetett iparűzési adó nagysága (Ft) / a város teljes iparűzési adó bevétele (Ft)
Reziliencia: energiafüggőség alternatív energiaforrásokkal való oldása	megújuló energiatermelés arányának növekedése	%			A város területén az adott évben megtermelt megújuló energia összmennyisége (MW GJ) / a város területén az adott évben felhasznált energia összmennyisége (MW GJ)

Reziliencia: digitális város	digitálisan indított ügymenetek aránya	%	100	110	A digitálisan elindítható ügymenetek száma (db) a aktuális évben / a digitálisan elindítható ügymenetek száma (db) a bázisévben
Reziliencia: megtartó város	az életminőséget meghatározó szolgáltatásokkal való elégedettség	%			A városban elérhető szolgáltatásokkal való elégedett megkérdezettek száma (fő) / A városban elérhető szolgáltatásokat igénybe vevő megkérdezettek száma (fő). Kétévente a város szolgáltatás-felmérő online kérdőívezést folytat, melyben a lakosság az egyes szolgáltatások minőségét értékeli elégedett - nem elégedett 4 fokozatú skálán. Az összes válaszadó számához viszonyítjuk az elégedett lakosságot.
Reziliencia: zöldfelületek	zöldfelületek arányának változása	%	100	100,5	települési zöld- és vízfelületek nagysága (ha) (aktuális év) / a települési zöld- és vízfelületek nagysága (ha)(bázisév)
Prosperáló város	fejlesztésekbe bevont külső forrás aránya	%			
Zöldülő város	éves ÜHG kibocsátás csökkentés (CO_2/t)	%	100	90	[városi ÜHG kibocsátás tonna CO_2 egyenérték (aktuális év év)] / [városi ÜHG kibocsátás tonna CO_2 egyenérték (bázis év)]
Digitális város	digitálisan mért adattípusok száma	db	0	1	Bármely korábban nem digitálisan mért adat digitális mérése
Megtartó város	vándorlási egyenleg hároméves átlaga ezrelékben	°%			[[Odavándorlás száma (fő) - Elvándorlások száma (fő)] / Lakónépesség (fő) az aktuális évben] * 1000 képlet alapján kiszámítani az aktuális mérési évben, és az azt megelőző két évben, majd ezen értékeket átlagolni szükséges a kirívó adatok elkerülése érdekében
Kiszolgáló város	közművesítettség mértéke	%			A közművekbe bekapcsolt (víz, gáz, villany, csatorna) lakások átlagos száma (db) / Az összes települési lakóingatlanok száma (db) [(Közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások száma + Közcsatorna hálózatba bekapcsolt lakások száma + Háztartási villamosenergia fogyasztók +Háztartási gázfogyasztók)/4] / Lakásállomány (db)

5. Irányítási és működési modell

5. Az irányítási és működési modell

Esztergom a legújabb megyei jogú városaink egyike, 2022.05.01-től kapta meg a megyei jogú városi címet, ennek megfelelően Esztergom Megyei Jogú Város Önkormányzata törvényben meghatározottak szerint, azokat a közszolgáltatásokat is biztosítja, melyek saját területén túl a megye egészére vagy nagy részére kiterjednek. A város továbbra is önként vállalhatja minden olyan helyi közügy önálló megoldását, amelyet jogszabály nem utal más szerv kizárólagos hatáskörébe. Az önként vállalt helyi közügyekben az önkormányzat mindent megtehet, ami jogszabállyal nem ellentétes. Az önként vállalt helyi közügyek megoldása nem veszélyeztetheti a törvény által kötelezően előírt önkormányzati feladat- és hatáskörök ellátását, finanszírozása a saját bevételek, vagy az erre a célra biztosított külön források terhére lehetséges.

A helyi önkormányzat - törvényben meghatározott esetekben - az állammal kötött megállapodás alapján elláthat állami feladatokat. A megállapodásban rendelkezni kell a feladatellátás finanszírozásáról. A megállapodás közigazgatási szerződésnek minősül.

A megyei jogú város képviselő-testülete a Közgyűlés. Feladata tehát a helyi közügyek és a helyben biztosítható közfeladatok ellátása. A feladatok ellátását a közgyűlés és szervei biztosítják, a feladatok elvégzésére pedig költségvetési szervet, gazdálkodó szervezetet, nonprofit szervezetet és egyéb szervezetet hozhat létre. A közgyűlés hatásköreit – bizonyos kivételektől eltekintve – a polgármesterre, a bizottságára, a részönkormányzat testületére, a jegyzőre, a társulására átruházhatja. A közgyűlés elnöke a polgármester, aki összehívja és vezeti a közgyűlés üléseit, tagjainak száma, a polgármesterrel együtt.

A polgármester - pályázat alapján határozatlan időre - nevezi ki a jegyzőt. Megyei jogú városban több aljegyző is kinevezhető.

A városban az Önkormányzat a városi szolgáltatásokat saját fenntartású költségvetési szervezetekkel, saját alapítású, 100 %-ban önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságokkal, valamint magáncégekkel kötött közszolgáltatási szerződésekkel biztosítja. Egyes területek esetében (pl. hulladékgazdálkodás, oktatás, egészségügyi-szociális ellátás), a helyi szolgáltatások számos környező településre is kiterjednek.

5.1. A városirányítási modell indokolt módosításai

Esztergom Megyei Jogú Város megyei jogú rangjának megfelelően az elkövetkezendő időszakban a település által nyújtott szolgáltatások bővítését kell, hogy végrehajtsa. Ehhez szükséges lesz a jelenlegi struktúra változtatására.

A városirányítási modell részbeni átalakítását indokolja továbbá, hogy a város jelenleg a zöld átállás menetrendhez és a digitális átálláshoz kevésbé alkalmazkodó struktúrában működik, a működési modell jelenlegi állapotában nem kellően fókuszál a zöld és klímatudatos városfejlesztési irányok megvalósításához, a megfelelő TOP Plusz, KEHOP Plusz, DIMOP Plusz források lehívásához.

A városnak a jövőben egyértelműbb szervezeti kiállásra van szüksége a zöld és okos fejlesztések megvalósítására. Erre alapvetően a jelenlegi Képviselő-testületi (Közgyűlés) Bizottsági rendszer részleges átalakításával, illetve a hivatal működési modelljének kismértékű megváltoztatásával lehetőség van. Az energia- és klímatudatos, valamint okos településfejlesztés előtérbe helyezése és megvalósítása megkívánja, és egyben szükségessé teszi a kisebb szervezeti kiegészítéseket az Önkormányzat döntés-előkészítő és döntéshozatali mechanizmusában, annak érdekében, hogy a

városfejlesztésben a lehető leghatékonyabb módon érvényesüljenek a horizontális klímavédelmi és fenntarthatósági elvek, valamint az okos városfejlesztési célkitűzések ebben az évtizedben. A szervezeti átalakítások irányulhatnak új feladatkörök kialakítására, valamint a feladatok ellátásához szükséges szakértői háttér megerősítésére is. Jelenleg is kiemelt szerepe van természetesen e téren a Polgármesteri Hivatal Városfejlesztési Osztályának, a Városüzemeltetési Osztályának és a Polgármesteri Kabinetnek.

A város turisztikai fejlesztési célkitűzései érdekében szükséges lehet a jövőben egy turizmusfejlesztéssel, pályázat figyeléssel és végrehajtással foglalkozó, integráns szemlélettel létrejövő térségi turizmusfejlesztési ügynökség kialakítása.

A város önkormányzatának és hivatalának alkalmassá kell válnia a TOP Plusz fenntartható városfejlesztési források felhasználására, a döntési, döntés-előkészítési, projekt-előkészítési és végrehajtás feladatok ellátására figyelemmel az összeférhetetlenségi szabályokra is (256/2021. (V. 18.) Korm. rendelet 44. §), ezért a működési modell kialakításakor:

Döntés előkészítésében és meghozatalában nem vehet részt, aki:

a) a támogatást igénylő,
b) a támogatást igénylő vezető tisztségviselője és más képviselője, felügyelő bizottságának tagja, könyvvizsgálója,
c) a támogatást igénylő tagja (részvényese) vagy a támogatást igénylőben legalább a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) szerinti többségi befolyással rendelkező személy,
d) a támogatást igénylővel munkavégzésre irányuló jogviszonyban álló személy,
e) az a személy, aki a támogatást igénylő tekintetében a támogatási kérelem benyújtását megelőző egy évben a b), a c) vagy a d) pont szerint minősült,
f) az a)-tól-e) pont szerinti személy Ptk. szerinti hozzátartozója (ezen alcím alkalmazásában a továbbiakban: hozzátartozó),
g) az a személy, akitől az ügy elfogulatlan megítélése egyéb okból nem várható.
h) Az a) és a b) pont nem jelent összeférhetetlenséget, a területi szereplő részéről benyújtott és megvalósított projekt, ha a területi szereplő szervezetén belül az adott projekt vonatkozásában a projekt elkészítéséhez, benyújtásához, megvalósításához, valamint a döntés előkészítéséhez, meghozatalához kapcsolódó feladatok személyi szinten elkülönülnek. (Az önkormányzat a saját TOP Plusz forrása tekintetében területi szereplőként értelmezhető.)

Szervezeti felépítése kialakításával, ellenőrzési nyomvonalával és belső eljárásrendjei révén biztosítani kell a feladatok funkcionális elkülönítését (értékelés, projektfejlesztés és projektmenedzsment). A szervezeti felépítés vonatkozásában elsősorban a műveletek kiválasztása során felmerülő összeférhetetlenség elkerülése érdekében szükséges a döntés-előkészítési, valamint a program végrehajtási (programmenedzsment) folyamat teljes elkülönítése, amely alapvetően az önálló (legalább két) szervezeti egység(ek) létrehozásával teljesíthető.

Az IH az MJV saját hatáskörében kívánja tartani az egységek elkülönítésének, létrehozásának, kialakításának szabályozását, mindössze egyetlen feltétel teljesülését írja elő: a döntés-előkészítés és a programmenedzsment (projekt-előkészítés- és megvalósítás) különüljön el egymástól, ehhez kapcsolódóan pedig a MJV a szervezeti egységek vezetői számára biztosítsa a feladatok ellátásához szükséges hatásköröket.

A feladatok hozzárendelhetők a hivatalon belüli egyes, a fejlesztések vonatkozásában vagy az FVS/TVP végrehajtásában releváns szakértői kapacitással rendelkező szervezeti egységekhez, megoszthatók az önkormányzat 100%-os tulajdonában lévő városfejlesztő társasággal, illetve létrehozhatók a képviselő

testületnek alárendelt bizottságok is. Vagyis a programmenedzsment feladatokat a már egyébként is létező stratégiai tervezési osztály/ főosztály/ pályázati / főépítész / városfejlesztési iroda, stb., a városfejlesztő társaság, vagy esetlegesen egy horizontális, feladatorientált munkacsoport látja el, ez utóbbi nem, mint önálló szervezeti egység (osztály), hanem mint egy adott időtartamra adott feladattal rendelkező munkacsoport jön létre.

A döntés-előkészítés feladatát pedig egy erre létrehozott bizottság részére delegálja ki a MJV. Bármelyik is végzi a fentiek közül a programmenedzsmentet, a döntés-előkészítésben nem vehet részt és fordítva, amely szervezeti egység döntés-előkészítési feladatokat lát el, annak munkatársai nem vehetnek részt a programvégrehajtásban.

5.1.1. Az átfogó városirányítási rendszer változásai, a városi működési modellt érintő javasolt változtatások

5.1.1.1. Koordinációs Munkacsoportok létrehozása

A munkacsoport az egyes témák bizonyos területeire specializálódnak. A munkacsoportoknak az az előnye, hogy független szakértők segítségével, azok széleskörű bevonásával valósulthat meg a munka félig formális keretek között. Előnye, hogy kevesebb az adminisztráció, a tagok a munkára koncentrálhatnak. A munkacsoport önálló, belső értékelési rendszert használhat, de átvehet más egységektől értékelési szempontokat például pályázatok megtárgyalásánál. A független szakértők köre civil szervezetektől kezdve, külső szaktekintélyek, felsőoktatási szakemberek, vállalati képviselők, központi adminisztrációs szervek stb. delegáltjaiból állhat, nincs megszabva (mint a bizottságok esetében) a külső tagok aránya. Nem önálló döntéshozó testület, azonban véleményezési joggal felruházható. A munkacsoport a minőségi jogalkotás, döntéshozás érdekében szakterületet érintő jogszabályokat, következtetéseket és ajánlásokat készíti elő.

Klímavédelmi és Energiahatékonysági Koordinációs Munkacsoport

A Polgármesterek Szövetségének (Covenant of Mayors) ajánlásával, a Klímavédelmi és Energiahatékonysági Koordinációs Munkacsoport (továbbiakban KEKM) egy olyan szükség szerint ülésező, az Önkormányzaton belüli szakmai fórum meghívott szakértőkkel, amely a klímavédelem és az energiahatékonyság témakörében érintett szervezeti egységeket foglalja magában. Feladata, hogy a szokásos önkormányzati bizottsági munkát megelőzően megvitassa, megalapozza és előkészítse a klímaváltozással és energiahasználattal, energiapolitikával kapcsolatos kérdéseket annak érdekében, hogy a szükséges integrált megközelítés minél teljesebben megvalósulhasson.

A Klímavédelmi és Energiahatékonysági Koordinációs Munkacsoport hozzájárul a megalapozott döntéshozáshoz, hatékonyabb pályázati forráslehíváshoz és ténylegesen helyi problémákra reflektáló adekvát válaszok megadásához. A KEKM előnye, hogy átmenetet képez a közösségi részvételen alapuló döntéshozás és a formális jogi kategória között. Segíti a lakossági részvétel növelését a helyi döntéshozatalban és elősegíti a lakossági vélemények és elképzelések érvényesülését. Hátránya, hogy a KEKM-ben való részvétel önkéntes, ad hoc, minden esetben adott témára fókuszáló, így összetétele sosem állandó, éppen ezért nehezebben tervezhető. Az önkéntesség-alapú munkacsoportok esetében a tiszteletdíjak megállapítása kérdéses, melynek hiányában előfordulhat, hogy nehezebben szólíthatók meg a potenciális résztvevő szakértők.

Okos és Digitális Városfejlesztési Koordinációs Munkacsoport

Az okosváros koncepció nagyon tág területet fed le, ám az biztos, hogy elsődlegesen önkormányzati feladat, az államnak leginkább a szabályozásban van fontos szerepe. Azonban az okos városfejlesztések legtöbb esetben széleskörű műszaki-informatikai tájékozottságra tartanak igényt, mellyel nem, vagy

csak korlátozott mértékben rendelkeznek a képviselő-testület (közgyűlés) bizottsági tagjai vagy a városfejlesztéssel és üzemeltetéssel foglalkozó hivatali egységek (osztályok). Éppen ezért az önkormányzatok nagyon kitettek és sok esetben tanácstalanok az okos városfejlesztésekkel kapcsolatos döntésekkel kapcsolatban. Annak érdekében, hogy a városban mindig a legmegfelelőbb okos fejlesztések valósuljanak szükséges lehet egy koordinációs munkacsoportfelállítása, mely hozzájárul a megalapozott döntéshozáshoz, hatékonyabb pályázati forráslehíváshoz és ténylegesen helyi problémákra reflektáló adekvát válaszok megadásához. Az Okos és Digitális Városfejlesztési Koordinációs Munkacsoport (továbbiakban ODVKM) egy olyan szükség szerint ülésező, az Önkormányzaton belüli szakmai fórum meghívott szakértőkkel, amely a digitalizáció és az innovatív, smart (okos) városfejlesztés témakörében érintett szervezeti egységeket foglalja magában. Az okos városfejlesztés a helyieket fókuszba állító megvalósítása valós problémákra ad megoldást. Legalább ennyire fontos, hogy aktiválja a helyi vállalkozásokat, gazdaságilag fenntartható legyen és mindenki megtalálja az ilyen fejlesztésekben a helyét. Az ODVKM feladata, hogy a szokásos önkormányzati bizottsági munkát megelőzően megvitassa, megalapozza és előkészítse az okos városfejlesztéssel és digitalizációval, digitális átállással kapcsolatos kérdéseket annak érdekében, hogy a szükséges integrált megközelítés minél teljesebben megvalósulhasson. Feladata közé tartozik, hogy a lakosságot és a helyi vállalkozásokat minél szélesebb körben ösztönözze a digitális átállásra és a digitális kompetenciák fejlesztésére.

5.1.1.2. Tanácsnoki rendszer bevezetése

Magyarország helyi önkormányzatairól c. 2011. évi CLXXXIX. törvény (későbbiekben Mötv.) alapján a képviselő-testület a polgármesternek vagy bármely önkormányzati képviselőnek a javaslatára az önkormányzati képviselők közül tanácsnokokat választhat. A tanácsnok felügyeli a képviselő-testület (közgyűlés) által meghatározott önkormányzati feladatkörök ellátását. A tanácsnok jogállását tekintve hasonló, mint a bizottság elnöke, viszont nem rendelkezik testülettel.[11]

Zöld városfejlesztésért felelős tanácsnok

Egy ***zöld városfejlesztésért felelős tanácsnoki pozíció*** létrehozása biztosíthatná a település a klímavédelemmel kapcsolatos önkormányzati feladatkörök megfelelő színvonalú ellátását. A tanácsnok megnevezésével, tiszteletdíjával és működésével kapcsolatos részletes szabályokat az adott helyi önkormányzat rendeletben állapíthatja meg.

Feladatköre:

- felkérésre közreműködik a klímavédelemmel, zöld városfejlesztéssel, fenntartható fejlődéssel kapcsolatos önkormányzati feladatok meghatározásában, előkészítésében;
- figyelemmel kíséri a zöld városfejlesztéssel kapcsolatos önkormányzati feladatok végrehajtását, a beruházások megvalósítását, erre tekintettel kapcsolatot tart az illetékes szervekkel;
- figyelemmel kíséri a feladatkörét érintő pályázati támogatások felosztását.

Feladatköreinek ellátásával összefüggésben kapcsolatot tart a közgyűlési állandó bizottságokkal és a Polgármesteri Hivatal illetékes szervezeti egységeivel.

Okos városfejlesztésért és digitális átállásért felelős tanácsnok

Egy ***okos városfejlesztésért és digitális átállásért felelős tanácsnoki pozíció*** létrehozása biztosíthatná a település okos városfejlesztéssel kapcsolatos önkormányzati feladatkörök megfelelő színvonalú

[11] http://töosz.hu/uploads/dokumentumok-kiadvanyok/helyiönkormányzatokszervezete.pdf

ellátását. A tanácsnok megnevezésével, tiszteletdíjával és működésével kapcsolatos részletes szabályokat az adott helyi önkormányzat rendeletben állapíthatja meg.

Feladatköre:

- felkérésre közreműködik az okos városfejlesztéssel, digitalizációval kapcsolatos önkormányzati feladatok meghatározásában, előkészítésében;
- figyelemmel kíséri az okos városfejlesztéssel kapcsolatos önkormányzati feladatok végrehajtását, a beruházások megvalósítását, erre tekintettel kapcsolatot tart az illetékes szervekkel;
- figyelemmel kíséri a feladatkörét érintő pályázati támogatások felosztását.

Feladatköreinek ellátásával összefüggésben kapcsolatot tart a közgyűlési állandó bizottságokkal és a Polgármesteri Hivatal illetékes szervezeti egységeivel.

5.1.1.3. Referensi rendszer létrehozása

Klímareferens

Az Önkormányzat számára az energiával és klímavédelemmel kapcsolatos tevékenységet végző ***klímareferens*** pozíció létrehozása javasolt. Feladatuk és hatáskörük a Szervezeti és Működési Szabályzat módosításával a következőkre terjedne ki:

- hivatali alkalmazottként foglalkozik a település klímastratégiával, felméri az uniós és a hazai jogszabályokból adódó klímavédelemhez és zöld átálláshoz szükséges teendőket;
- a klímavédelemmel kapcsolatos nyilvánosság biztosítása, nyomonkövetése;
- SECAP, Klímastratégia, ZIFFA gondozása, az akciótervvel kapcsolatos adatgyűjtés, monitoring feladatok ellátása;
- döntéshozatalt megalapozó anyagok összeállítása, készítése;
- kapcsolattartás civil szervezetekkel, lakossággal, a klímavédelem és energetikai fejlesztések szempontjából releváns gazdasági szereplőkkel közszolgáltatókkal;
- koordinálja a klímaváltozással kapcsolatos munkát;
- irányítja a zöld átállás menetrend végrehajtását, felügyeli a menetrend teljesülését és végrehajtását;
- figyeli a klímavédelemmel és energetikai feladatokkal, zöld átállással kapcsolatos pályázati lehetőségeket.

Smart City / okos város referens

Az Önkormányzat számára okos városfejlesztésekkel kapcsolatos tevékenységet végző **Smart city / *okos város referens*** pozíció létrehozása javasolt. Feladatuk és hatáskörük a Szervezeti és Működési Szabályzat módosításával a következőkre terjedne ki:

- hivatali alkalmazottként foglalkozik a település okos városfejlesztési stratégiával, a digitális átállással felméri az uniós és a hazai jogszabályokból adódó szükséges teendőket;
- az okos városfejlesztéssel, digitalizációval és a digitális átállással kapcsolatos nyilvánosság biztosítása, nyomonkövetése;
- Smart City / Okos város stratégia létrehozása, gondozása a hozzá kapcsolatos beavatkozással és akciótervvel kapcsolatos adatgyűjtés, monitoring feladatok ellátása;
- döntéshozatalt megalapozó anyagok összeállítása, készítése;
- kapcsolattartás civil szervezetekkel, lakossággal, gazdasági szereplőkkel, kormányzattal, közszolgáltatókkal;
- koordinálja az okos városfejlesztéssel és a digitális átállással kapcsolatos munkát;
- irányítja a digitális átállással kapcsolatos munkát, felügyeli a menetrend teljesülését és végrehajtását;
- figyeli az okos városfejlesztéssel és digitális átállással kapcsolatos pályázati lehetőségeket.

Turisztikai referens

A turizmus és a közigazgatás közötti kapcsolatot operatíve érdemes lenne megteremteni a Hivatal keretében turisztikai referens pozíció létrehozásával. A település részéről a turizmusfejlesztés markáns elem, ehhez az önkormányzat operatív szerveként működő polgármesteri hivatalban az ügyek intézésére, a projektek fejlesztésére hasznos lehet dedikált felelős kijelölése.

- hivatali alkalmazottként foglalkozik a település turizmusfejlesztésével, felméri az uniós és a hazai jogszabályokból adódó szükséges teendőket;
- a város turizmusfejlesztési stratégia és program létrehozása, gondozása a hozzá kapcsolatos beavatkozással és akciótervvel kapcsolatos adatgyűjtés, monitoring feladatok ellátása;
- döntéshozatalt megalapozó anyagok összeállítása, készítése;
- kapcsolattartás civil szervezetekkel, lakossággal, gazdasági szereplőkkel, kormányzattal, közszolgáltatókkal;
- figyeli a turizmusfejlesztéssel kapcsolatos pályázati lehetőségeket.

5.1.1.4. Klímavédelmi, Energetikai és Okos Városfejlesztési Bizottság

Javasolt egy ***Klímavédelmi, Energetikai és Okos Városfejlesztési Bizottság létrehozása***, amelyben az Önkormányzatot érintő klímavédelmi, energetikai, okos városfejlesztési kérdések és az ehhez kapcsolódó intézkedések, lehetséges beavatkozások kerülnek tárgyalásra. Az Mötv. által meghatározott módon, a Bizottság tagjává nem önkormányzati képviselő tag is választható. A nem önkormányzati képviselő tag jogai és kötelezettségei a bizottság ülésein megegyeznek az önkormányzati képviselő bizottsági tag jogaival és kötelezettségeivel. Az Önkormányzat számára ezáltal lehetőség nyílik olyan tagokat is meghívni, akik relatíve jelentős befolyással bírnak a város környezeti-társadalmi-gazdasági helyzetére és működésére (pl. nagyobb kis- és középvállalatok ügyvezetői, jelentősebb agrárszereplők, potenciális befektetők, katasztrófavédelem munkatársai, szociális- és oktatási intézmények vezetői stb.).

A Bizottság feladat- és hatásköre:

Javaslatot tesz:

- a környezeti ártalmak megszüntetésére, illetve csökkentésére (különösen az üvegházhatású gázok vonatkozásában);
- klímavédelmi programok indítására;
- energiahatékonysággal kapcsolatos intézkedésekre, beruházásokra;
- lakossági konzultációra klímavédelmi ügyekben;
- klímavédelmi stratégia, SECAP és ZIFFA létrehozására, elkészítésére;
- a digitális kompetenciák növelését célzó programok elindítására, szervezésére és menedzselésére;
- a digitális átállást célzó programok indítása;
- lakossági konzultáció a digitalizáció és okos városfejlesztés témakörében;
- okos városfejlesztési koncepció kidolgozására;
- okos városfejlesztési akcióterv kidolgozására;
- okos városfejlesztési programok indítására.

Véleményezi és figyelemmel kíséri:

- a lehetséges beruházásokat klíma-, környezet- és természetvédelmi szempontból;
- az Önkormányzat zöldterület-fejlesztéssel és klímavédelemmel kapcsolatos tevékenységét;
- a lehetséges beruházásokaz okos városfejlesztés és digitális kompetencianövelés terén;

- az Önkormányzat okos városfejlesztéssel és digitális átállással kapcsolatos tevékenységét.

Egyéb:

- közreműködik a településfejlesztési szakdokumentumok kidolgozásában;
- kapcsolatot tart a városfejlesztési egyesületek, társaságok, egyéb szervezetek képviselőivel;
- kapcsolatot tart a kormányzat klímavédelemben, energetikában érintett szerveivel (TIM)
- közreműködik az Önkormányzat fejlesztési elképzeléseinek kidolgozásában;
- figyelemmel kíséri a város környezet- és természetvédelmi helyzetét;
- kapcsolatot tart a kormányzat digitális átállásban érintett szerveivel, (pl.: Digitális Jólét Nonprofit Kft., Lechner Tudásközpont);
- felkutatja és megvizsgálja a felmerülő pályázati, együttműködési, fejlődési lehetőségeket.

5.1.1.6. Térségi konzultációs fórumok létrehozása

Térségi Klímavédelmi és Energetikai Konzultációs Fórum

Az Önkormányzatnak lehetősége van akár térségi léptékben is terveznie, ennek az egyik eszköze lehet egy ***klímavédelemmel, klímaadaptációval és mitigációval kapcsolatos megyei/térségi konzultációs fórum létrehozása, amely egy informális egyeztetés az involválódott települések között.*** Az évente pár alkalommal megtartandó fórum ideális platformot biztosíthat a közös, térségi klímapolitikai kialakításához, az ezzel kapcsolatos fejlesztési tervek és célkitűzések összehangolásához, valamint szemléletformálási akciók szervezésével és megvalósításával az érintett lakosság klímatudatosságát is erősítheti. Ha a részt vevő települések elég progresszívek, a fórum működtetése akár Uniós forrásból is finanszírozható. A konzultációs fórum tagjai a környező települések (önkéntes alapon) polgármesterei, (vonatkozó fejlesztéssel foglalkozó alpolgármesterei), illetve a képviselő testület bizonyos, vonatkozó fejlesztésekkel foglalkozó bizottságainak tagjai.

Térségi Digitális Innovációs és Okos Területfejlesztési Konzultációs Fórum

Az Önkormányzatnak lehetősége van akár térségi léptékben is terveznie, ennek az egyik eszköze lehet egy ***okos fejlesztéssel és digitalizációval, innovációval foglalkozó*** megyei/térségi konzultációs fórum létrehozása, amely egy informális egyeztetés a környező települések között. Az évente pár alkalommal megtartandó fórum ideális platformot biztosíthat a közös, térségi okos fejlesztési és innovációs politika kialakításához, az ezzel kapcsolatos fejlesztési tervek és célkitűzések összehangolásához, valamint szemléletformálási akciók szervezésével és megvalósításával az érintett lakosság digitális átállását is erősítheti. Ha a részt vevő települések elég progresszívek, a fórum működtetése akár Uniós forrásból is finanszírozható. A konzultációs fórum tagjai a környező települések (önkéntes alapon) polgármesterei, (vonatkozó fejlesztéssel foglalkozó alpolgármesterei), illetve a képviselő testület bizonyos, vonatkozó fejlesztésekkel foglalkozó bizottságainak tagjai.

Ister-Granum Határon Átnyúló Térségfejlesztési Tanács

Esztergom szolgáltatási és gazdasági szerepének erősítése érdekében célszerű egy határon átnyúló térségfejlesztési tanácsot felállítani, melyben Esztergom mellett Nána, Párkány, Dorog, Tokod, Tokodaltáró és Tát települések vehetnének részt. A tanács feladata lenne a térségre vonatkozó közép-hosszútávú fejlesztések összehangolása, a szolgáltatás-ellátás szervezésének racionalizálása. A tanács célja, hogy kellő szakértelemmel és helyi beágyazódással központilag koordinálhassa a térséget érintő fejlesztéseket. A tanács komplex szemlélettel táj- és környezetvédelmi, fenntarthatósági, oktatási, szociális, gazdasági tevékenység ellátását, turizmus fogadására alkalmas térség kialakítását célozhatja. A létrehozott sikeresen támogathatná Esztergom megyei jogú városi státuszának megerősítését és láthatóságát.

5.1.1.8. Esztergom és Térsége Turizmusfejlesztési Ügynökség

Esztergom Dunakanyar fővárosa cím a turizmusfejlesztési tevékenység intenzívebbé válását célozza. Ennek érdekében a városnak szüksége van egy koordinált, a környező településekkel együttműködő (azokat integráló) turizmusfejlesztéssel foglalkozó egység létrehozása. Ez a cég a 2021-ben alapított esztergomi Turisztikai Nonprofit Kft. feladatait átvéve, azt kibővítve láthatná el a turizmusfejlesztési tevékenységeket. Térségi turizmusfejlesztéssel foglalkozó egység célja Esztergom és környéki települések piacra juttatásának elősegítése és a környező települések, valamint a Magyar Római Katolikus Egyház által folytatott turisztikai tevékenységek összehangolása. A turizmussal foglalkozó helyi vállalkozások érdekképviselete és informálása, a város turizmusfejlesztési tevékenységének megkönnyítése, a városba látogató turisták és látogatók tájékoztatása. A turizmusfejlesztési ügynökség önálló, közhasznú tevékenységet folytató táraság, melynek vezetőjéről a Képviselő-testület (Közgyűlés) dönt a polgármester javaslatára. A turizmusfejlesztési ügynökség határon átnyúló feladatokkal és kompetenciával rendelkezik, a működtetésbe Párkány városát is bevonva (pl. egy Európai Gazdasági Érdekcsoport, EEIG formájában).

Feladatkör kiterjed:

- a térségi turizmusfejlesztés koordinálása;
- kapcsolattartás a Magyar Turisztikai Ügynökséggel, helyi turisztikai szervezetekkel, vállalkozásokkal, tanácsadó szervezetekkel, a város döntéshozóival, a Magyar Római Katolikus Egyházzal;
- kapcsolattartás a megyei, a térségi, desztinációs szervezetekkel
- hazai és nemzetközi turisztikai és vendéglátással kapcsolatos pályázatok figyelése, menedzselése;
- sajtókapcsolatok fenntartása és médiamegjelenések szervezése turisztikai témában;
- események rendezése, szervezése, kiadványok elkészítése;
- a térségi turizmusfejlesztési koncepció, stratégia és akcióterv elkészítése;
- a Tourinform iroda feladatainak koordinálása, működtetése.

5.1.2. A térségi koordináció mechanizmusainak változásai

A város jelenleg szociális szolgáltatást nyújt az Esztergomi járás 24 települése számára, illetve közös önkormányzati hivatalt tart fent Dömössel. Külön kirendeltség is működik a településen. Mivel a város nem ERFA 11-es város, így a térségi koordináció informális jellegű, jelen dokumentumban kifejtése nem releváns.

5.1.3. Részvételi akciók a stratégiai ciklus végrehajtási szakaszában

1. Érintettek tájékoztatása, aktivizálása, a kommunikációs csatornák kiépítése: a polgármester minimálisan egy előzetes tájékoztatót biztosít a beruházásokkal, fejlesztésekkel kapcsolatban. A partnerek lakossági fórumon szóban, a lakossági fórumtól számított 8 napon belül javaslatokat és észrevételeket tehetnek. A döntéseket befolyásoló információkat a fórum bevezető, tájékoztató előadása során kell a hallgatóság tudomására juttatni. Mindezek miatt fontos a megfelelő előzetes tájékoztatás. A polgármester jelenléte nem minden tájékoztató esetében szükséges, azonban növeli a rendezvény komolyságát.

2. Nyílt lakossági fórum: a tájékoztatás második eszköze a nyílt lakossági fórum a beruházásokkal, fejlesztésekkel kapcsolatban. A lakossági fórumon a lakosok felszólalhatnak, elmondhatják véleményüket és azok beépülhetnek a fejlesztésbe. Ezáltal elfogadottabbak és ismertebbek lehetnek.

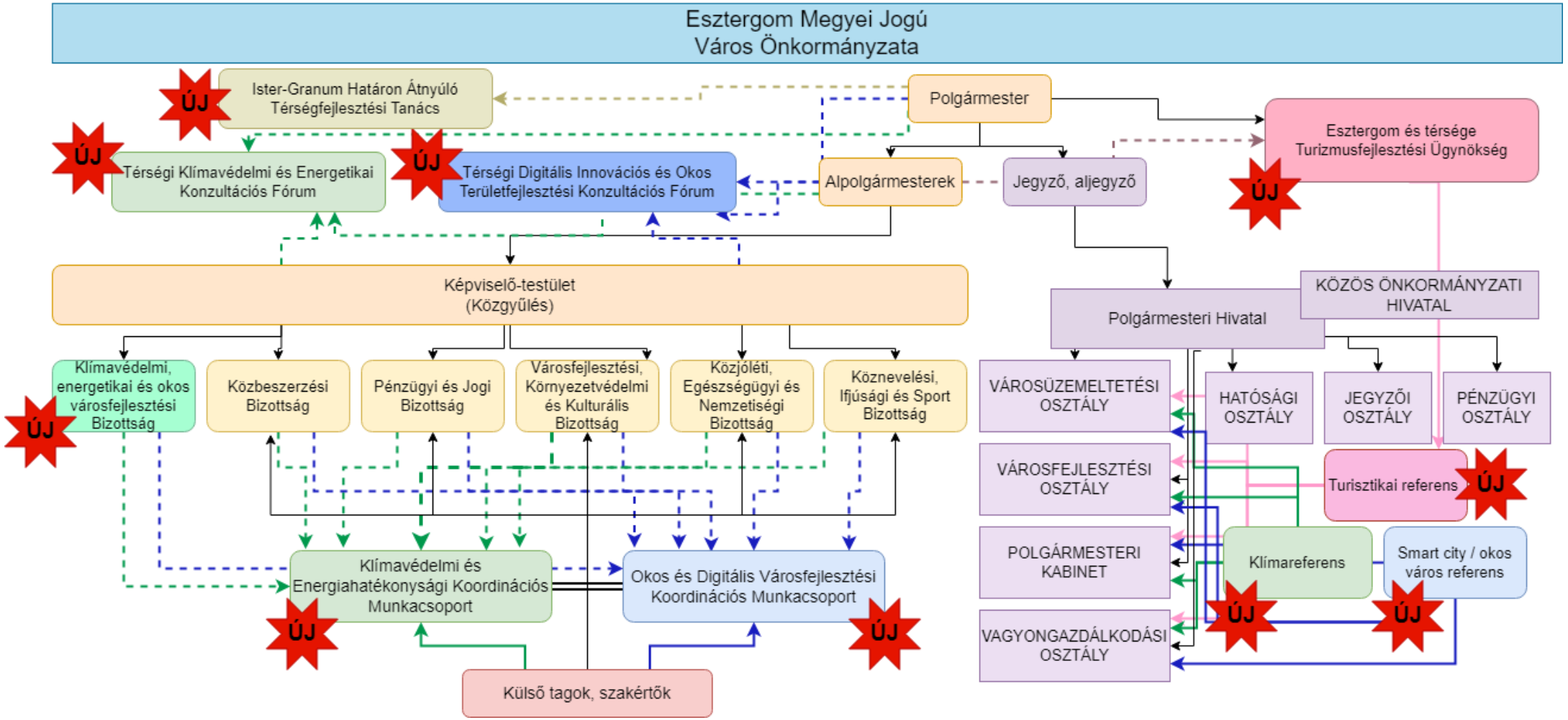
3. Kérdőívek, interjúk: a kérdőíves és interjús felmérés célozhatja a lakosságot, illetve a szakértői köröket. A kérdőíves felmérés nagyobb minta segítségével feltárhatja a beruházások és fejlesztésekkel kapcsolatos lakossági attitűdöket, álláspontokat. Mindezek megismerése a tervezés során a megfelelő kommunikációs eszközök könnyebbé és pontosabb alkalmazhatóságát teszi lehetővé. Az interjús kutatás főként az adott fejlesztéshez kapcsolódó legfőbb stakeholderek attitűdjének, véleményének megismerését célozza. Bizonyos beruházások megalapozó jellegű felmérést szolgálja.

4. Fókuszcsoportos megbeszélések: A közösségi tervezésben fontos szempont a bevontak egymás közti kapcsolatteremtése, beszélgetése, a háttérinformációk felfedése, ezért az egyszemélyes irányított kérdőívezés vagy interjúzás helyett az ún. fókuszcsoport alkalmazása javasolt. Egy adott interjúkérdés megválaszolására több (4-8) ember kerül meghívásra, akik szabadon beszélhetnek az adott kérdéssel kapcsolatban. Így az egy személlyel folytatott beszélgetéshez képest itt a meghívott érintettek kapcsolatba kerülnek egymással, és az egymás közti beszélgetéseikből sokkal több érzékeny információ kerül felszínre. A fókuszcsoportos megbeszélés alatt különböző indulatok és konfliktusok is felszínre bukkanhatnak, amelyek szintén értékes információt rejtenek. Aszerint, hogy többé-kevésbé egy álláspontonon lévőket, vagy inkább konfliktusos viszonyú szereplők kerülnek együtt leültetésre, más lehet a beszélgetés kimente. A módszer alkalmas lehet a konszenzus-teremtésre is.

5. Facilitált tematikus műhelymunka: lakosok, civil vagy az akcióterületekhez kötődő érintettek, helyi szereplők az őket érintő döntésről vagy tervről, tájékozódhatnak. Különböző tervezési feladatokhoz vagy beruházásokhoz kapcsán használható eszköz. A lakossági fórum a bevonás alacsony szintjét képviseli, hiszen az érintettek általában a már kész terveket, döntéseket véleményezhetik, a műhelymunka során a résztvevők maguk is alakíthatják a tervet.

5.2. A városi működési modellt érintő tervezett változtatások

A városi működését érintő tervezett (opcionálisan választható) változások a működési térképen „új” felirattal jelöltek.

Esztergom Megyei Jogú
Város Önkormányzata
ÚJ
Ister-Granum Határon Átnyúló Térségfejlesztési Tanács
Polgármester
Esztergom és térsége Turizmusfejlesztési Ügynökség
ÚJ
ÚJ
Térségi Klímavédelmi és Energetikai Konzultációs Fórum
ÚJ
Térségi Digitális Innovációs és Okos Területfejlesztési Konzultációs Fórum
Alpolgármesterek
Jegyző, aljegyző
Képviselő-testület
(Közgyűlés)
KÖZÖS ÖNKORMÁNYZATI HIVATAL
Polgármesteri Hivatal
Klímavédelmi, energetikai és okos városfejlesztési Bizottság
ÚJ
Közbeszerzési Bizottság
Pénzügyi és Jogi Bizottság
Városfejlesztési, Környezetvédelmi és Kulturális Bizottság
Közjóléti, Egészségügyi és Nemzetiségi Bizottság
Köznevelési, Ifjúsági és Sport Bizottság
VÁROSÜZEMELTETÉSI OSZTÁLY
HATÓSÁGI OSZTÁLY
JEGYZŐI OSZTÁLY
PÉNZÜGYI OSZTÁLY
VÁROSFEJLESZTÉSI OSZTÁLY
Turisztikai referens
ÚJ
POLGÁRMESTERI KABINET
Klímareferens
Smart city / okos város referens
ÚJ
ÚJ
VAGYONGAZDÁLKODÁSI OSZTÁLY
Klímavédelmi és Energiahatékonysági Koordinációs Munkacsoport
ÚJ
Okos és Digitális Városfejlesztési Koordinációs Munkacsoport
ÚJ
Külső tagok, szakértők

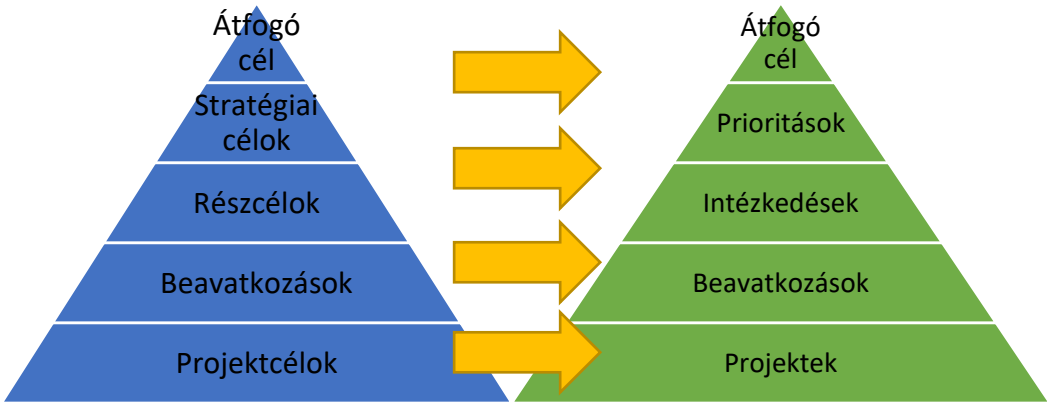
6. Cselekvési terv

6. Cselekvési terv

6.1. Intézkedések és beavatkozási területek rendszerezése

A stratégia és a célok fejlesztési irányokká, beavatkozásokká történő lebontása valósul meg a cselekvési tervben. A cselevési terv alapját a célok megvalósulását támogató **prioritások**, **intézkedések** és **beavatkozási területek** meghatározása jelenti. Az prioritások absztrakciós szintje a legmagasabb, ennek tematikus vagy integrált alábontása az intézkedési majd a beavatkozási területek szintje.

Esztergom város esetében a céloknak megfelelően hat fő prioritás került meghatározásra, melyekhez kapcsolódóan az intézkedések az egyes részcélokat, míg a beavatkozásokat az ezek alá rendelt beavatkozásokat értjük. Az egyes beavatkozások akcióterületi leképeződése egyben az adott javasolt projekt megnevezést is adhatja, ha kellően specifikus.

116. ábra: A stratégiai keret cselekvési tervbeni leképeződése. Forrás: FVS kézikönyv alapján saját szerkesztés

1. prioritás: ESZTERGOM TELEPÜLÉSI SZÖVETÉNEK MEGÚJÍTÁSA

1.1. intézkedés: Városközpont rehabilitáció intézkedés

1.1.1. beavatkozás: „Digitális és Kulturális Bástya” az egykori Bástya áruház és környékének fejlesztése, alközpontfejlesztés
1.1.2. beavatkozás: Leromlott állapotú, funkció nélküli épületek és területek felújítása, újrahasznosítása a Városközpontban
1.1.3. beavatkozás: A települési közösségi terek megújítása, új találkozási és rekreációs helyszínek kiépítése
1.1.4. beavatkozás: A települési alközpontok kapcsolatának erősítése, összekapcsoltság megteremtése „gyalogos- és kerékpárosforgalmi hálózati tengelyek” segítségével
1.1.5. beavatkozás: Középületek megújítása és elhelyezése
1.1.6. beavatkozás: A város és a folyó kapcsolatának erősítése a Kis-Duna sétány és környezetének megújulása

1.2. intézkedés: Prímás-sziget komplex revitalizációja intézkedés

1.2.1. beavatkozás: A sziget funkcióbővítő fejlesztése sportolási és egyéb szabadidős szolgáltatások fejlesztése által
1.2.2. beavatkozás: A sziget zöldterületi rendszerének megújítása és megőrzése
1.2.3. beavatkozás: Prímás-sziget öko- és vízi turisztikai desztinációs fejlesztése

1.2.4. beavatkozás: A sziget megközelíthetőségének és belső közlekedési rendszerének javítása

1.3. intézkedés: Barnamezős területek újrahasznosítása intézkedés

1.3.1. beavatkozás: Volt Labor MIM területének rehabilitációja
1.3.2. beavatkozás: Volt Szemüvegkeretgyár és kaszárnya épületének és területének hasznosítása
1.3.3. beavatkozás: Lőtér és környékének fejlesztése
1.3.4. beavatkozás: Déli Kanonok-sor komplex kulturális, közösségi és turisztikai fejlesztése

1.4. intézkedés: Szegregált és szegregációval veszélyeztetett városrészek szociális városrehabilitációja intézkedés

1.4.1. beavatkozás: A hagyományos polgárvárosi házak megőrzése és funkcióbővítő megújítása
1.4.2. beavatkozás: Üzletutca szakaszok kialakítása
1.4.3. beavatkozás: A lakótelepi területek leromlásának megakadályozása infrastrukturális és szociális beavatkozásokkal
1.4.4. beavatkozás: Szegregált városrészek szociális városrehabilitációja

1.5. intézkedés: Önálló városrészek differenciált fejlesztése intézkedés

1.5.1. beavatkozás: A helyi identitás és kohézió erősítése, népességmegtartás megvalósítása
1.5.2. beavatkozás: Lokális infrastrukturális fejlesztések megvalósítása

2. prioritás: ESZTERGOM A DUNAKANYAR FŐVÁROSA

2.1. intézkedés: Vallási és történeti központhoz kötődő integrált turisztikai fejlesztés intézkedés

2.1.1. beavatkozás: A zarándoklat- és vallásturizmus feltételeinek javítása
2.1.2. beavatkozás: A vallási és nemzetiségi kulturális örökség újrafelfedezése
2.1.3. beavatkozás: A Királyi Vár és a Viziváros kulturális szempontú rehabilitációja
2.1.4. beavatkozás: Kiemelet jelentőségű közgyűjtemények fejlesztése turisztikai célú fejlesztése

2.2. intézkedés: A Duna-part komplex revitalizációja intézkedés

2.2.1. beavatkozás: A Duna menti fogadó turisztikai infrastruktúra fejlesztése
2.2.2. beavatkozás: Hajózási feltételek javítása a yacht kikötő infrastrukturális fejlesztésével és új kikötő létesítésével
2.2.3. beavatkozás: Duna menti ártéri területek, az ökológiai hálózat részeinek értéknövelő megőrzése
2.2.4. beavatkozás: Települési landmark fejlesztése a Szénrakodó kulturális rehabilitációja

2.3. intézkedés: Szelíd- és aktív turizmus feltételeinek fejlesztése intézkedés

2.3.1. A helyi vízi életre alapozott vízisportolási lehetőségek kiaknázása
2.3.2. Kerékpáros-, lovas-, és gyalogosturizmus infrastrukturális feltételeinek kialakítása

2.4. intézkedés: Örökségre alapozott kulturális turizmusfejlesztés intézkedés

2.4.1. beavatkozás: Világörökségi várományos területek fejlesztése
2.4.2. beavatkozás: Nemzeti Emlékhely kezelése és fejlesztése
2.4.3. beavatkozás: Szent István-emlék- és zarándokhely fejlesztése
2.4.4. beavatkozás: A települési sírkertek és temetők kezelése és fejlesztése
2.4.5. beavatkozás: „Esztergom a szépmesterségek, tárgyformálás városa” – a hagyományos mesterségek ötvös – iparművészeti kultúra újjáélesztése
2.4.6. beavatkozás: Az eszmei kulturális vagyon örökségturisztikai hasznosítása, topotéka létrehozása

2.5. intézkedés: Duna-menti települések turisztikai célú együttműködése intézkedés

2.5.1. beavatkozás: Budapest térsége turisztikai térségen belüli turisztikai kooperációk elősegítése

2.5.2. beavatkozás: Tematikus túraútvonalak kialakítása
2.5.3. beavatkozás: Határon átnyúló integrált turisztikai fejlesztések
2.5.4. beavatkozás: Ister-Granum régió településekkel való kapcsolat erősítése
2.5.5. beavatkozás: Helyi turisztikai menedzsment szervezet fenntartása, fejlesztése

2.6. intézkedés: Az egynapos turizmus kibővítése ajánlatfejlesztéssel intézkedés

2.6.1. beavatkozás: A város „fürdőközpont" szerepének erősítése infrastruktúra- és szolgáltatásfejlesztéssel
2.6.2. beavatkozás: Konferenciaturizmus fejlesztése
2.6.3. beavatkozás: Esztergomi gasztro- és borkulturális fejlesztések megvalósítása
2.6.4. beavatkozás: Helyi hagyományokra alapozott zene- és koncert programkínálat bővítése
2.6.5. beavatkozás: Török emlékek turisztikai hasznosítása, tematikus szervezése

3. prioritás: ESZTERGOM KÖRNYEZETI GAZDAGSÁGÁNAK FEJLESZTÉSE ÉS MEGŐRZÉSE

3.1. intézkedés: Esztergom zöld infrastruktúrájának fejlesztése intézkedés

3.1.1. beavatkozás: A zöldfelületi rendszer teljeskörű felmérése és digitális üzemeltetése
3.1.2. beavatkozás: A klimatikus viszonyokhoz alkalmazkodó és őshonos növényállomány telepítése, tündérkert létesítése
3.1.3. beavatkozás: A belterületi zöldfelületek és zöldterületek mennyiségi növelése és minőségi javítása
3.1.4. beavatkozás: Természetvédelmi és természetközeli területek megőrzése, erdőterületek bővítése
3.1.5. beavatkozás: Hagyományos erdőgazdálkodáshoz kapcsolódó helyi kezdeményezések támogatása

3.2. intézkedés: Esztergom kék infrastruktúrájának fejlesztése intézkedés

3.2.1. beavatkozás: A vízbázisok kiemelt védelme
3.2.2. beavatkozás: Ár- és belvízvédelmi biztonság növelése
3.2.3. beavatkozás: Búbánatvölgyi tavak rehabilitációja és fejlesztése
3.2.4. beavatkozás: Palatinus-tó környezetének fejlesztése
3.2.5. beavatkozás: Városi csatornahálózat-rekonstrukció és kiépítés, felszíni csapadékvíz elvezetési- és megtartási rendszer kialakítása

3.3. intézkedés: Zöld energetikai átállás és körkörös gazdálkodás intézkedés

3.3.1. beavatkozás: A megújuló energiaforrások által termelt energia beépítése az energiamixbe
3.3.2. beavatkozás: Közösségi és lakossági zöld energetikai infrastrukturális fejlesztések és közösségi szemléletformálás
3.3.3. beavatkozás: Szelektív hulladékgyűjtés feltételeinek megteremtése, közösségi szemléletformálás
3.3.4. beavatkozás: Városi szerves- és zöldhulladék kezelése és közösségi szemléletformálás

3.4. intézkedés: Települési térség túlterjedésének megakadályozása intézkedés

3.4.1. beavatkozás: Zártkertes és kiskertes rendszer megőrzése, a lakott táj program erősítése
3.4.2. beavatkozás: Külterületek mezőgazdasági hasznosításának elsődlegességének biztosítása

4. prioritás: ELÉRHETŐ ESZTERGOM

4.1. intézkedés: Nagytérségi összeköttetés javítása intézkedés

4.1.1. beavatkozás: Az új Duna-híd nemzetközi, korlátozás nélküli teherforgalmi közúti kapcsolat létrehozása és vasúti összeköttetés megteremtése

4.1.2. beavatkozás: Esztergomot az M0 autópályával összekötő M10 autópálya megépítése
4.1.3. beavatkozás: Az M100-as autópálya Esztergomig terjedő szakaszának megépítése
4.1.4. beavatkozás: Rubik Ernő Repülőtér fejlesztése
4.1.5. beavatkozás: Esztergom külterületén RO-RO terminál kialakítása
4.1.6. beavatkozás: Esztergom és a Dunakanyar „láthatóságának" növelése
4.1.7. beavatkozás: P+R parkolók építése
4.1.8. beavatkozás: Vízi közlekedés lehetőségeinek további fejlesztése
4.1.9. beavatkozás: Kerékpáros közlekedési kapcsolatok kiépítése, fejlesztése

4.2. intézkedés: Belső kapcsolatok javítása és tehermentesítés intézkedés

4.2.1. beavatkozás: Az önálló településrészek mindennapi és az idegenforgalmi közlekedési igények kielégítése infrastrukturális fejlesztése
4.2.2. beavatkozás: Az IMCS és a városközponti gyalogos, kerékpáros és egyéb közlekedési összekapcsoltságának növelése
4.2.3. beavatkozás: Helyi autóbuszközlekedés hatékonyságnövelése és korszerűsítése
4.2.4. beavatkozás: A város belterületét elkerülő utak kiépítése
4.2.5. beavatkozás: Déli összekötő út megépítése
4.2.6. beavatkozás: Új gyalogos hidak létesítése a Kis-Dunán
4.2.7. beavatkozás: P+R és a P+B+B rendszer kialakítása

5. prioritás: GYARAPODÓ ESZTERGOM

5.1. intézkedés: Okos Esztergom intézkedés

5.1.1. beavatkozás: Oktatási központ és diákvárosi szerep megőrzése és erősítése alap-, közép- és felsőfokú képzések és szakképzések biztosításával és fejlesztésével
5.1.2. beavatkozás: Tudásközpont létrehozása
5.1.3. beavatkozás: Oktatás minőségét javító programok támogatása, szemléletformálás
5.1.4. beavatkozás: Digitálisan felkészült, képzett lakosság
5.1.5. beavatkozás: Határon átnyúló oktatási és képzési programok támogatása
5.1.6. beavatkozás: Okos városfejlesztési projektek megvalósítása

5.2. intézkedés: Élhető Esztergom intézkedés

5.2.1. beavatkozás: Kulturális és szórakoztató létesítmények számának növelése, kínálat bővítése
5.2.2. beavatkozás: Közösségi identitás és kohézió erősítése és fejlesztése
5.2.3. beavatkozás: Sport és rekreáció lehetőségeinek bővítése, egészséges életmód elősegítése
5.2.4. beavatkozás: Közterek, parkok rekreációs helyszínek létrehozása és megújítása, beavatkozás: programkínálat növelése
5.2.5. beavatkozás: Városbiztonságot növelő beruházások
5.2.6. beavatkozás: Városimázs javítása, hagyományőrzés és hagyományteremtés

5.3. intézkedés: Szolidáris Esztergom intézkedés

5.3.1. beavatkozás: Egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása területi és érintettségi alapon
5.3.2. beavatkozás: Önkéntesség támogatása
5.3.3. beavatkozás: Megváltozott munkaképességűek és rászoruló személyek integrációja és beavatkozás: támogatása
5.3.4. beavatkozás: A szegregációval sújtott területek szociális rehabilitációja
5.3.5. beavatkozás: Függőségben szenvedők élethelyzetének javítása, prevenció

5.4. intézkedés: Gondoskodó és ellátó Esztergom intézkedés

5.4.1. beavatkozás: Ellátási formák fejlesztése és bővítése, hatékonnyá tétele
5.4.2. beavatkozás: Preventív egészségügyi beavatkozások

5.4.3. beavatkozás: Az egészségügyi infrastruktúra fejlesztése
5.4.4. beavatkozás: A kiskereskedelmi egységek fennmaradásának elősegítése és a rövid ellátási beavatkozás: lánc erősítése
5.4.5. beavatkozás: Közműhálózat elemeinek fejlesztése, hiányosságok pótlása
5.4.6. beavatkozás: Települési szolgáltatások javítása digitális eszközökkel és infrastruktúrafejlesztéssel (Esztergom kártya)

5.5. intézkedés: Családbarát Esztergom intézkedés

5.5.1. beavatkozás: Bölcsődei és óvodai szolgáltatások bővítése, minőségének javítása
5.5.2. beavatkozás: Vállalati – közösségi partnerségi együttműködés gyermeknevelési beavatkozás: intézményfejlesztésre
5.5.3. beavatkozás: Tehetséggondozás
5.5.4. beavatkozás: Bérlakásrendszer fejlesztése
5.5.5. beavatkozás: Az aktív időskor támogatása
5.5.6. beavatkozás: Lakóterületek fenntartható, zöld és okos fejlesztése

6. prioritás: VERSENYKÉPES VÁROS

6.1. intézkedés: Felelős önkormányzati gazdálkodás intézkedés

6.1.1. beavatkozás: A városi cégek és önkormányzati intézmények kialakítása- és fejlesztése a városi feladatellátása
6.1.2. beavatkozás: A települési vagyon értéknövelő vagy legalább értékmegőrző fejlesztése

6.2. intézkedés: Szoft gazdaságfejlesztés intézkedés

6.2.1. beavatkozás: Az iparűzési adó diverzifikációja az autóiparhoz nem kötődő iparvállalatok beavatkozás: versenyhelyzetbe hozásának elősegítésére
6.2.2. beavatkozás: Kiemelt adózókkal való kapcsolati intenzitás növelése
6.2.3. beavatkozás: Tatabánya-Esztergom Kiemelt Járműipari Térség és Fejlődési Zóna - vállalkozások kiemelt támogatása
6.2.4. beavatkozás: Ister-Granum befektetői, vállalkozói tanácsadási és munkaerő-piaci információs szolgáltatási központ kialakítása
6.2.5. beavatkozás: Helyi foglalkoztatás elősegítése
6.2.6. beavatkozás: Nemzetközi gazdasági együttműködések elősegítése, inkubációja
6.2.7. beavatkozás: Humán kapacitások bővítése

6.3. intézkedés: Hard gazdaságfejlesztés intézkedés

6.3.1. beavatkozás: Ister-Granum határon átnyúló vállalkozási-logisztikai övezet szállítmányozási kapcsolódási pontok, vonalak kiépítése
6.3.2. beavatkozás: Közlekedési infrastruktúra-fejlesztés
6.3.3. beavatkozás: Iparterület bővítése, a barnamezős területek gazdasági hasznosítása

6.1.1. Intézkedések és beavatkozások területi leképeződése

	Akcióterület	A) Városközpont						B) Duna-part	C) Északi városrész			D. Kertváros		E) Hegyvidék és Pilisszentlélek		F) Déli városrész
Intézkedés	Beavatkozás	Királyi város	Víziváros és várhegy	Szentgyörgymező	Szenttamás	Kovácsi	Prímás-sziget		Szamárhegy	Búbánatvölgy	Északi terület	Központ	Palatinus	Hegyvidék	Pilisszentlélek	Ipari park
1.1. Városközpont rehabilitáció	1.1.1. „Digitális és Kulturális Bástya” az egykori Bástya áruház és környékének fejlesztése, alközpontfejlesztés	X														
	1.1.2. Leromlott állapotú, funkció nélküli épületek és területek felújítása, újrahasznosítása	X	X		X											
	1.1.3. A települési közterek megújítása, új találkozási és rekreációs helyszínek kiépítése	X	X	X	X	X	X	X						X		
	1.1.4. A települési alközpontok kapcsolatának erősítése, összekapcsoltság megteremtése „gyalogos- és kerékpárosforgalmi hálózati tengelyek” segítségével			X		X		X	X	X	X	X		X	X	
	1.1.5. Középületek megújítása és elhelyezése	X	X	X	X	X						X		X	X	
	1.1.6. A város és a folyó kapcsolatának erősítése, a Kis-Duna sétány és környezetének megújulása	X	X			X	X	X	X	X						
1.2. Prímás-sziget komplex revitalizációja	1.2.1. A sziget funkcióbővítő fejlesztése sportolási és egyéb szabadidős szolgáltatások fejlesztése által						X	X								
	1.2.2. A sziget zöldterületi rendszerének megújítása és megőrzése						X	X								
	1.2.3. Árvízvédelmi rendszerének kiépítése						X	X								
	1.2.4. A sziget megközelíthetőségének és belső közlekedési rendszerének javítása						X	X								
1.3. Barnamezős területek újra-hasznosítása	1.3.1. Volt Labor MIM területének rehabilitációja	X				X										
	1.3.2. Szemüvegkeretgyár és kaszárnya épületének és területének hasznosítása	X				X										
	1.3.3. Lőtér és környékének fejlesztése											X				
	1.3.4. Volt honvédelmi terület újrahasznosítása											X				X
1.4. Szegregált és szegregációval veszélyeztetett városrészek szociális városrehabilitációja	1.4.1. A hagyományos polgárvárosi házak megőrzése és funkcióbővítő megújítása	X	X	X	X	X								X		
	1.4.2. Üzletutca szakaszok kialakítása	X		X	X	X						X				
	1.4.3. A lakótelepi területek leromlásának megakadályozása infrastrukturális és szociális beavatkozásokkal	X		X	X	X						X		X		

1.5. Önálló városrészek differenciált fejlesztése	1.5.1. A helyi identitás és kohézió erősítése, népességmegtartás megvalósítása								X	X	X	X			X	
	1.5.2. Lokális infrastrukturális fejlesztések megvalósítása								X	X	X	X	X		X	

	Akcióterület	A) Városközpont						B) Duna-part	C) Északi városrész			D. Kertváros		E) Hegyvidék és Pilisszentlélek		F) Déli városrész
Intézkedés	Beavatkozás	Királyi város	Víziváros és várhegy	Szentgyörgymező	Szenttamás	Kovácsi	Prímás-sziget		Szamárhegy	Búbánatvölgy	Északi terület	Központ	Palatinus	Hegyvidék	Pilisszentlélek	Ipari park
2.1. Vallási és történeti központhoz kötődő integrált turisztikai fejlesztés	2.1.1. A zarándoklat- és vallásturizmus feltételeinek javítása	X	X		X										X	
	2.1.2. A vallási és nemzetiségi kulturális örökség újrafelfedezése	X	X		X										X	
	2.1.3. A Királyi Vár és a Víziváros kulturális szempontú rehabilitációja	X	X		X											
	2.1.4. Kiemelet jelentőségű közgyűjtemények turisztikai célú fejlesztése	X	X													
2.2. A Duna-part komplex revitalizációja	2.2.1. A Duna menti fogadó turisztikai infrastruktúra fejlesztése			X			X	X								
	2.2.2. Hajózási feltételek javítása a yacht kikötő infrastrukturális fejlesztésével és új kikötő létesítésével	X	X				X	X								
	2.2.3. Duna menti ártéri területek, az ökológiai hálózat részeinek értéknövelő megőrzése			X		X		X	X	X						
	2.2.4. Települési landmark fejlesztése a Szénrakodó kulturális rehabilitációja							X								
2.3. Szelíd- és aktív turizmus feltételeinek fejlesztése	2.3.1. A helyi vízi életre alapozott, Duna által nyújtott vízisportolási lehetőségek kiaknázása		X				X	X	X	X			X			
	2.3.2. Kerékpáros-, lovas-, és gyalogosturizmus infrastrukturális feltételeinek kialakítása		X				X	X	X	X	X		X	X	X	
2.4. Örökségre alapozott kulturális turizmusfejlesz-tés	2.4.1. Világörökségi várományos területek fejlesztése	X	X					X								
	2.4.2. Nemzeti Emlékhely kezelése és fejlesztése	X	X		X											
	2.4.3. Szent István-emlék- és zarándokhely fejlesztése	X	X		X											
	2.4.4. A települési sírkertek és temetők kezelése és fejlesztése			X								X		X	X	
	2.4.5. „Esztergom a szépmesterségek, tárgyformálás városa” – a hagyományos mesterségek ötvös – iparművészeti kultúra újjáélesztése	X	X		X											
	2.4.6. Az eszmei kulturális vagyon örökségturisztikai hasznosítása, topotéka létrehozása	X	X	X	X	X								X	X	
2.5. Duna-menti települések	2.5.1. Budapest térsége turisztikai térségen belüli turisztikai kooperációk elősegítése	X	X		X		X	X		X			X		X	

turisztikai célú együttműködése	2.5.2. Tematikus túraútvonalak kialakítása	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
	2.5.3. Határon átnyúló integrált turisztikai fejlesztések	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
	2.5.4. Ister-Granum régió településekkel való kapcsolat erősítése	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
	2.5.5. Helyi turisztikai menedzsment szervezet fenntartása, fejlesztése	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
2.6. Az egynapos turizmus kibővítése ajánlatfejlesztéssel	2.6.1. A város „fürdőközpont” szerepének erősítése infrastruktúra- és szolgáltatásfejlesztéssel		X				X									
	2.6.2. Konferenciaturizmus fejlesztése	X	X				X									
	2.6.3. Esztergomi gasztro- és borkulturális fejlesztések megvalósítása	X	X	X	X	X	X		X	X	X			X	X	
	2.6.4. Helyi hagyományokra alapozott zene- és koncert programkínálat bővítése	X					X	X							X	
	2.6.5. Török emlékek turisztikai hasznosítása, tematikus szervezése	X	X		X		X									

	Akcióterület	A) Városközpont						B) Duna-part	C) Északi városrész			D) Kertváros		E) Hegyvidék és Pilisszentlélek		F) Déli városrész
Intézkedés	Beavatkozás	Királyi város	Víziváros és várhegy	Szentgyörgymező	Szenttamás	Kovácsi	Prímás-sziget		Szamárhegy	Búbánatvölgy	Északi terület	Központ	Palatinus	Hegyvidék	Pilisszentlélek	Ipari park
3.1. Esztergom zöld infrastruktúrájának fejlesztése	3.1.1. A zöldfelületi rendszer teljeskörű felmérése és digitális üzemeltetése	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	3.1.2. A klimatikus viszonyokhoz alkalmazkodó és őshonos növényállomány telepítése, tündérkert létesítése						X	X	X	X	X			X	X	
	3.1.3. A belterületi zöldfelületek és zöldterületek mennyiségi növelése és minőségi javítása	X	X	X	X	X	X				X	X	X	X	X	
	3.1.4. Természetvédelmi területek, erdőterületek bővítése, megőrzése						X	X	X	X	X				X	
	3.1.5. Természetvédelmi területek és ökológiai hálózatok kiemelt védelme						X	X	X	X	X		X		X	
	3.1.6. Hagyományos erdőgazdálkodáshoz kapcsolódó helyi kezdeményezések támogatása														X	
3.2. Esztergom kék infrastruktúrájának fejlesztése	3.2.1. A vízbázisok kiemelt védelme						X	X		X			X			
	3.2.2. Árvízvédelmi biztonság növelése						X	X								
	3.2.3. Búbánatvölgyi tavak rehabilitációja és fejlesztése									X						
	3.2.4. Palatinus-tó környezetének fejlesztése												X			
3.3. Zöld energetikai átállás és körkörös gazdálkodás	3.3.1. A megújuló energiaforrások által termelt energia beépítése az energiamixbe	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	3.3.2. Közösségi és lakossági zöld energetikai infrastrukturális fejlesztések és közösségi szemléletformálás	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

	3.3.3. Szelektív hulladék gyűjtés feltételeinek megteremtése, közösségi szemléletformálás	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	3.3.4. Városi szerves- és zöldhulladék kezelése és közösségi szemléletformálás	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
3.4. Települési térség túlterjedésének meg-akadályozása	3.4.1. Zártkertes és kiskertes rendszer megőrzése, a lakott táj program erősítése					X		X	X	X	X			X	X	
	3.4.2. Külterületek mezőgazdasági hasznosításának elsődlegességének biztosítása			X		X		X	X	X	X			X	X	

	Akcióterület	A) Városközpont						B) Duna-part	C) Északi városrész			D. Kertváros		E) Hegyvidék és Pilisszentlélek		F) Déli városrész
Intézkedés	Beavatkozás	Királyi város	Víziváros és várhegy	Szentgyörgymező	Szenttamás	Kovácsi	Prímás-sziget		Szamárhegy	Búbánatvölgy	Északi terület	Központ	Palatinus	Hegyvidék	Pilisszentlélek	Ipari park
4.1. Nagytérségi összeköttetés javítása	4.1.1. Az új Duna-híd nemzetközi, korlátozás nélküli teherforgalmi közúti kapcsolat létrehozása és vasúti összeköttetés megteremtése											X				X
	4.1.2. Esztergomot az M0 autópályával összekötő M10 autópálya megépítése											X				X
	4.1.3. Az M100-as autópálya Esztergomig terjedő szakaszának megépítése											X				X
	4.1.4. Rubik Ernő Repülőtér fejlesztése															X
	4.1.5. Esztergom külterületén RO-RO terminál kialakítása															X
	4.1.6. Esztergom és a Dunakanyar „láthatóságának” növelése							X								
	4.1.7. P+R parkolók építése			X		X	X	X				X	X			X
	4.1.8. Vízi közlekedés lehetőségeinek további fejlesztése						X	X	X	X						
	4.1.9. Kerékpáros közlekedési kapcsolatok kiépítése, fejlesztése						X	X	X	X						
4.2. Belső kapcsolatok javítása és teher-mentesítés	4.2.1. Az önálló településrészek mindennapi és az idegenforgalmi közlekedési igények kielégítése infrastrukturális fejlesztése								X	X		X			X	
	4.2.2. Az IMCS és a városközponti gyalogos, kerékpáros és egyéb közlekedési összekapcsoltságának növelése	X				X						X				
	4.2.3. Helyi autóbuszközlekedés hatékonyságnövelése és korszerűsítése	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	4.2.4. A város belterületét elkerülő utak kiépítése											X				X
	4.2.5. Déli összekötő út megépítése											X				X
	4.2.6. Új gyalogos hidak létesítése a Kis-Dunán	X	X			X	X									
	4.2.7. P+R és a P+B+B rendszer kialakítása			X		X	X		X	X	X	X				X

	Akcióterület	A) Városközpont						B) Duna-part	C) Északi városrész			D. Kertváros		E) Hegyvidék és Pilisszentlélek		F) Déli városrész
Intézkedés	Beavatkozás	Királyi város	Víziváros és várhegy	Szentgyörgymező	Szenttamás	Kovácsi	Prímás-sziget		Szamárhegy	Búbánatvölgy	Északi terület	Központ	Palatinus	Hegyvidék	Pilisszentlélek	Ipari park
5.1. Okos Esztergom	5.1.1. Oktatási központ és diákvárosi szerep megőrzése és erősítése alap-, közép- és felsőfokú képzések és szakképzések biztosításával és fejlesztésével	X	X			X										
	5.1.2. Tudásközpont létrehozása	X				X										
	5.1.3. Oktatás minőségét javító programok támogatása, szemléletformálás	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	5.1.4. Digitálisan felkészült, képzett lakosság	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	5.1.5. Határon átnyúló oktatási és képzési programok támogatása	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	5.1.6. Okos városfejlesztési projektek megvalósítása	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
5.2. Élhető Esztergom	5.2.1. Kulturális és szórakoztató létesítmények számának növelése, kínálat bővítése	X	X				X	X				X	X		X	
	5.2.2. Közösségi identitás és kohézió erősítése és fejlesztése	X			X				X	X		X			X	
	5.2.3. Sport és rekreáció lehetőségeinek bővítése, egészséges életmód elősegítése						X	X	X	X			X	X	X	
	5.2.4. Közterek, parkok rekreációs helyszínek létrehozása és megújítása, programkínálat növelése	X	X	X	X	X	x	X	x	x	X	x	X	X	X	
	5.2.5. Városbiztonságot növelő beruházások	X														
	5.2.6. Városimázs javítása, hagyományőrzés és hagyományteremtés	X										X	X	X	X	
5.3. Szolidáris Esztergom	5.3.1. Egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása területi és érintettségi alapon	Horizontális														
	5.3.2. Önkéntesség támogatása															
	5.3.3. Megváltozott munkaképességűek és rászoruló személyek integrációja és támogatása															
	5.3.4. A szegregációval sújtott területek szociális rehabilitációja	X			X	X			X	X	X	X		X	X	
	5.3.5. Függőségben szenvedők élethelyzetének javítása, prevenció	Horizontális														
5.4. Gondoskodó és ellátó Esztergom	5.4.1. Ellátási formák fejlesztése és bővítése, hatékonyá tétele															
	5.4.2. Preventív egészségügyi beavatkozások															
	5.4.3. Az egészségügyi infrastruktúra fejlesztése	X		X		X					X	X		X	X	
	5.4.4. A kiskereskedelmi egységek fennmaradásának elősegítése és a rövid ellátási lánc erősítése	X	X	X	X		X					X	X		X	

	5.4.5. Közműhálózat elemeinek fejlesztése, hiányosságok pótlása	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	5.4.6. Települési szolgáltatások javítása digitális eszközökkel és infrastruktúrafejlesztéssel	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
5.5. Családbarát Esztergom	5.5.1. Bölcsődei és óvodai szolgáltatások bővítése, minőségének javítása	X		X		X						X		X	X	
	5.5.2. Vállalati – közösségi partnerségi együttműködés gyermeknevelési intézményfejlesztésre	Horizontális														
	5.5.3. Tehetséggondozás	Horizontális														
	5.5.4. Bérlakásrendszer fejlesztése	X				X								X		
	5.5.5. Az aktív időskor támogatása	Horizontális														
	5.5.6. Lakóterületek fejlesztése			X								X				

	Akcióterület	A) Városközpont						B) Duna-part	C) Északi városrész			D. Kertváros		E) Hegyvidék és Pilisszentlélek		F) Déli városrész
Intézkedés	Beavatkozás	Királyi város	Víziváros és várhegy	Szentgyörgymező	Szenttamás	Kovácsi	Prímás-sziget		Szamárhegy	Búbánatvölgy	Északi terület	Központ	Palatinus	Hegyvidék	Pilisszentlélek	Ipari park
6.1. Felelős önkormányzati gazdálkodás	6.1.1. A városi cégek és önkormányzati intézmények kialakítása- és fejlesztése a városi feladatellátása	Horizontális														
	6.1.2. A települési vagyon értéknövelő vagy legalább értékmegőrző fejlesztése	X	X	X	X		X									
6.2. Szoft gazdaság-fejlesztés	6.2.1. Az iparűzési adó diverzifikációja az autóiparhoz nem kötődő iparvállalatok versenyhelyzetbe hozásának elősegítésére	Horizontális														
	6.2.2. Kiemelt adózókkal való kapcsolati intenzitás növelése															
	6.2.3. Tatabánya-Esztergom Kiemelt Járműipari Térség és Fejlődési Zóna - vállalkozások kiemelt támogatása															
	6.2.4. Ister-Granum befektetői, vállalkozói tanácsadási és munkaerő-piaci információs szolgáltatási központ kialakítása															
	6.2.5. Helyi foglalkoztatás elősegítése															
	6.2.6. Nemzetközi gazdasági együttműködések elősegítése, inkubációja															
	6.2.7. Humán kapacitások bővítése															
6.3. Hard gazdaság-fejlesztés	6.3.1. Ister-Granum határon átnyúló vállalkozási-logisztikai övezet szállítmányozási kapcsolódási pontok, vonalak kiépítése		X	X		X		X				X				X
	6.3.2. Közlekedési infrastruktúra-fejlesztés: autópálya-kapcsolat megteremtése, Duna-híd kiépítése, kikötő- és, vasútfejlesztés		X			X		X				X				X
	6.3.3. Iparterület bővítése, a barnamezős területek gazdasági hasznosítása	X				X						X				X

6.2. Az akcióterületek kijelölése, a kijelölés és a lehatárolás indoklása

Esztergom területét összesen 6+1 fejlesztési területre osztja az FVS. A területek lehatárolásában azonban kisebb részterületek is nevesítve vannak annak érdekében, hogy az összefüggő nagyobb egységeken belül azonosítható legyen a beruházások elhelyezkedése és célja.

27. táblázat: Az akcióterületek lehatárolása és a lehatárolás indoklása

Akcióterület megnevezése	Akcióterület lehatárolása	A lehatárolás indoklása
Városközpont	Az akcióterület magában foglalja a város történeti magját, illetve a további szerves fejlődés eredményeként hozzánőtt városrészeket: Királyi város, Szentgyörgymező, Viziváros és Vár, Szenttamás, Kovácsi és a Prímás-sziget. Annak érdekében, hogy az egyes fejlesztések tényleges területe jobban lehatárolható legyen az akcióterületen belül elkülönítünk kiemelt akcióterületi egységeket is. A **Királyi város (A1)** az egykori piactér (a mai Széchenyi tér) és annak vonzáskörzete alkotja a történelmi belváros magját, ahol a lakó és intézményi funkciók egyaránt megtalálhatók. Rendkívül sok, főként barokk, klasszicista és romantikus stílusban épült műemlék található itt, melyek állapota mára leromlott. A szigorú műemlékvédelmi szabályozás miatt az ingatlanok felújítása nehéz és költségigényes feladat. Az önkormányzati tulajdonban lévő épületek rossz állapota és funkcióvesztése mellett a lakóépületek elnéptelenedése és az osztatlan közös tulajdon magas aránya is megoldandó probléma. **Viziváros és a vár (A2)**: a Bazilika közvetlen környezetét és a történelmi belváros közötti sávot öleli fel, főként önkormányzati és egyházi tulajdonú területek találhatók itt, a terület déli részén pedig jobbára magánkézben lévő kisvárosias lakóövezetbe sorolt ingatlanok. A csatornahálózat, a közútburkolatok nagyon rossz állapotúak, a gyalogos és hivatásforgalmi kerékpáros forgalom nem megoldott. Jelenleg nincs olyan kellemes, gyalogszerrel kényelmesen megtehető útvonal, amin keresztül a Bazilikához érkező turisták megközelíthetnék a történelmi belvárost, az épületek homlokzata felújításra szorul, több közülük üresen áll. **Szentgyörgymező (A3)**: Egyike Esztergom négy „klasszikus” városrészének, amiket a 19. században egyesítve létrejött a mai város. Nagy kiterjedésű, nagy népességű városrész, falusias jellegű, önálló identitással, ahol még a mai napig erősen élnek a népi hagyományok. Itt található a XIX. században létesített Simor Kórház. A városrészben található a város legnagyobb temetője, a Szentgyörgymezői Temető. **Bánom (A4)**: a Bazilikával szemben elterülő sűrűn lakott városrész, az épületek nagy többsége négy emeletes panelház (Béke téri lakótelep, Bánomi lakótelep). Szentgyörgymező és Szenttamás szomszédságában található nagy zöldterületi aránnyal rendelkező terület. **Szenttamás (A5):** a 19. században főleg iparosok költöztek ide, ez után alakult ki a mai jellegzetes sok kis, kanyargós utcából álló utcaszerkezet. Szent Tamás-hegy, Libád és Örmény részek alkotják.	Az EU-s forráskoordinációs elvek mentén a település központi területe egy akcióterületet alkot, így a beruházások szinergikus egymásra hatása érvényesül. Az akcióterületi fejlesztések célja olyan belvárosi funkció visszaállítása, ami képes a városba jelenleg mindössze egy-két órára érkező turistákat legalább egy napon át megfelelő színvonalon kiszolgálni, emellett javítja a város épület-állományának minőségét is.

	Jelenleg a településrész differenciált állapotú, a főbb útvonalakhoz közelebb jobb, míg a városrész belseje felé inkább lepusztult állapotú épületekből áll. **Kovácsi (A6):** a Királyi várost délről határoló, nagy kiterjedésű, kertvárosias beépítésű terület. Itt épült fel Esztergom vasútállomása, és itt található az IMCS. A településrészt több barnamezős terület is határolja, érinti. Kovácsi városrészhez kapcsolódik a huszadik század végén épült négyemeletes házakból álló panel lakótelepek. A sűrűn lakott városrészben található a tűzoltóság, itt nyílt meg a város első hipermarketje, délről az ipari park határolja.	
(A/b) **Prímás-sziget**	**Prímás-sziget (A6)** A város mellett elhúzódó Duna sziget, aminek nagyobb, északi részén a Víziváros kertjei voltak. Az eredetileg két külön sziget közti csatornát a 19. században feltöltötték. Több kis híd köti össze a várossal. A belvároshoz közeli részén modern épületekből álló városrész van kiépülőben, míg a déli részek megmaradtak a természetnek. Itt található a hajóállomás, az élményfürdő, két csillagos szálloda (Grand Hotel, Portobello Hotel). A szigeten keresztül lehet átjutni a szomszédos Párkányba a Mária Valéria hídon át.	A Prímás-sziget a Városközpont részét képezi, azonban külön nevesítést érdemel, hiszen egy részcél csak a Prímás-sziget megújítását és funkcióbővítését célozza.
(B) **Duna-part**	Az „**Esztergomi Duna- part**” (**B2**) a Prímás-szigettől nyugatra található feltöltéstől egészen Búbánatvölgyig az akcióterület részét képezi. A lehatárolt területek részben külterületen találhatók, beépítésre nem szánt területként vannak nyilvántartva. Funkciójuk többnyire kettős: egyrészt szabadidő eltöltésére alkalmas közterületként kerülnek hasznosításra, másrészt fontos szerepük van a város árvíz elleni védekezésében.	A Duna-part mint árvízjárta terület egyrészt katasztrófa-kezelés- és elhárítás szempontból is kiemelt terület. Mindemellett természeti-táji értékei, illetve hozzá kapcsolható országos és nemzetközi jelentőségű vízi-forgalma miatt önálló területként kezelendő. Fejlesztése nem csupán városi, hanem országos érdek.
(C) **Északi város**	Az 1960-as, 70-es években kezdett üdülőkkel kiépülni a mai Szamárhegy, Búbánatvölgy, Kerektó. A várostól távoli üdülőterület mára belterületi besorolást kapott, kiskertes, zártkertes jellege, nagy zöldfelületi aránya hosszútávon is megőrzendő érték. A településrészen a közszolgáltatások kiépülése még mindig hiányos. Az akcióterületet északon a Duna határolja, illetve áthalad rajta a 11-es főút. Az akcióterület potenciális strandturisztikai fejlesztés helyszíne. A területhez tartozik a Helemba-sziget, nemzetközileg is kiemelt, védett terület.	A jelenlegi infrastrukturális állapot, az egyedi táji értékek védelme, turisztikai potenciálja a terület külön akcióterületként kezelését igényli. Számos területspecifikus beruházás színtere a fejlesztési időszakban.
(D) **Kertváros**	**(D1) Esztergom-Kertváros-központ** Szentgyörgymező mellett a legnagyobb lakásállománnyal rendelkező városrész, kertvárosi övezet, a legtöbb lakos itt él, ennek ellenére nincs egy alközpont, ami a szűkebb társadalmi érintkezésre alkalmas színtere lenne. Itt található a városban lévő mindhárom szegregátum, a nehezebb körülmények között élő lakosság életkörülményei javítása érdekében is fontos a városrész fejlesztése, élhetőbbé tétele. A Kertváros fizikailag teljesen elkülönül a többi városrésztől, fizikailag inkább Doroggal van összeépülve, funkcionális kapcsolata azonban Doroggal sincs. **(D2) Palatinus tó:** A városrész egyik legnagyobb vonzereje a délkeleti részén található Palatinus-tó, ami az ország egyik legtisztább bányatava. A tó dél-nyugati partja magántulajdonban van, nyaralók vannak rajta. A nyaralók mind építészetileg, mind	

	pedig városrendezési szempontból kifogásolhatóak. Az észak-keleti part végig önkormányzati tulajdonban van, jelenleg elvadult zöldfelület. A tó a helyi lakossági egyik kedvelt kikapcsolódási területe, azonban ennek kiszolgálására jelenleg az infrastruktúra nincs megfelelően kiépítve, de fejlesztése már megindult	
(E) **Hegyvidék és Pilisszentlélek**	**(E1) Hegyvidék** a város keleti részén húzódik a szőlőhegy és kiskertes hegyvidék. Jelenleg gyéren lakott, kertes, hétvégiházas övezet. **(E2) Pilisszentlélek** hagyományosan Esztergom városrésze, bár valójában egy, a várostól 7-8 km-re fekvő kis zsákfalu. Az akcióterületen alig több, mint 300-an élnek, a fiatalok aránya igen alacsony a lakosok között. Érdekesség, hogy a lakosság 98%-a szlovák nemzetiségű. A lakónépesség drasztikusan fogy, általános iskolai osztályt már nem tudtak indítani. Az iskola épülete jelenleg kihasználatlanul áll.	A hegyvidék és Pilisszentlélek karakterében egyedülálló és a várostól elkülönülő egység, mely sajátos fejlesztési igénnyel rendelkezik.
(F) **Déli városrész, ipari park**	Esztergom városközpontja és Kertváros közötti területen épült ki az ipari park zónája, mely több nagyvállalat, köztük a Suzuki telephelyéül is szolgál.	A város dinamikusan fejlődő gazdasága külön fejlesztési célokat kapott az FVS-ben, a sajátos fejlesztési igények miatt sajátos fejlesztési akcióterület lehatárolása szükséges. Bizonyos beavatkozások településszerkezeti szempontból csak a déli városrész területén valósulhatnak meg.

6.3. Városi szintű beavatkozási területek részletezése

Az FVS keretein belül összesen 9 programcsomag került kidolgozásra, mely különböző intézkedések és beavatkozások közös reprezentációja. Ezek a városi programcsomagok több akcióterületen átívelő, specifikus fejlesztések, melyek között a területi jellegük, városi jelentőségük, illetve hálózatosságuk tesz különbséget. A következőkben a fejlesztési programcsomagokat részletesen mutatjuk be. A programcsomagok több elemre bonthatók, melyek együttes beruházási értéke kerül megnevezésre, de az egyes hozzá tartozó beavatkozások önállóan is megvalósíthatók, tehát a programcsomag részleteiben is megvalósítható. Ez szolgálja azt, hogy az egyes programcsomag elemek abban az esetben, ha az adott rendelkezésre álló források lehívhatók, akkor önállóan is megvalósíthatók.

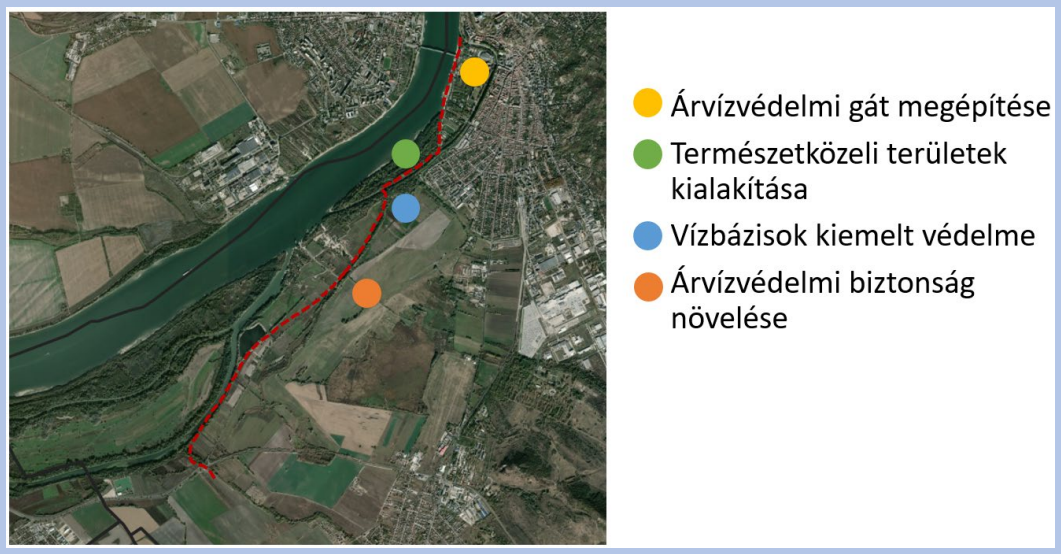
rendelkezésre álló források lehívhatók, akkor önállóan is megvalósíthatók.

27. táblázat: Programcsomagok a 2021-2027-es fejlesztési ciklusra. Forrás: szakértői egyeztetés alapján saját szerkesztés

Programcsomagok	**Programcsomag becsült költsége**
1. Duna part árvízvédelmi fejlesztése	45 mrd Ft
2. Duna part funkcióbővítő revitalizációja	25 mrd Ft
3. Digitális-kulturális várostengely kialakítása	37 mrd Ft
4. A Várnegyed és Viziváros komplex turisztikai fejlesztése	15-20 mrd Ft
5. E-Kertváros digitális városközpont fejlesztés	10 mrd Ft
6. Palatinus és környékének klímatudatos rekreatív megújítása	10 mrd Ft
7. Tájbarát kapacitásbővítés a Pilis kapujában	35 mrd Ft
8. Pilisszentlélek program	5 mrd Ft
9. Hálózatos iparfejlesztés	40-120 mrd Ft
ÖSSZESEN	**~ 292 mrd Ft**

6.3.1. Stratégiai célkitűzéseket támogató egyedi beavatkozások

Kérdés		**kifejtés**
1.	illeszkedés a tervezési dimenziókhoz	Zöldülő város, Kiszolgáló város
2.	munkacím	**Duna part árvízvédelmi fejlesztése**
3.	illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	2. ESZTERGOM A DUNAKANYAR FŐVÁROSA 3. ESZTERGOM KÖRNYEZETI GAZDAGSÁGÁNAK MEGŐRZÉSE ÉS FEJLESZTÉSE
4.	miért stratégiai jellegű beavatkozás / kulcs projekt? mi indokolja az egyedi beavatkozást?	A Duna-part a stratégia megalkotása szempontjából adottság és veszélyforrás is egyben. Az elmúlt évek szélsőséges vízállásai megmutatták, hogy a város árvízvédelme nem megfelelően megoldott. Az árvízvédelmi fővédvonali fejlesztés projekt kivitelezése előkészített stádiumban van, a megfelelő források rendelkezésre állását követően a kivitelezés indítható. A Duna-part árvízvédelmével egyrészt növelhető a településbiztonság, másrészt a vízbázisok védelme is megvalósul.
5.	a beavatkozás/ projekt célja és rövid tartalma	Az árvízvédelmi fővédvonal fejlesztése a város és térsége nagyobb biztonságát szolgálja, de lehetőséget teremt eddig korlátozottan hasznosítható területek funkcióinak újragondolására. A beruházás következtében árvízmentessé válik a Prímás-sziget, mely

	Kérdés	kifejtés
		ezután egész évben az árvízi hullámoktól függetlenül, rekreációs és sportcélokra hasznosítható. Várható költsége 30 mrd Ft. A fővédvonali fejlesztés nem tartalmazza a Kis-Dunaág állandó vízszinttartásra vonatkozó elképzelés költségeit. Ennek a beruházásnak a segítségével a Kis-Duna állandó vízszinttel rendelkezik majd, melybe a lezúduló csapadékvizet is bele lehet vezetni, ezzel növelve a vízvisszatartást. A beruházás az Országos Vízügyi Főigazgatóság, Esztergom Város Önkormányzata közös együttműködésével valósítható meg. Várható költsége 15 mrd Ft.
6.	városrészi leképeződése	Duna-part akcióterület (B), Prímás sziget akcióterület (A6)
7.	A beavatkozás területi lehatárolása és a legfőbb beavatkozási eredmények: 	

	kérdés	kifejtés
1.	illeszkedés a tervezési dimenziókhoz	Prosperáló város, Megtartó város, Kiszolgáló város
2.	munkacím	**Digitális – kulturális Bástya**
3.	illeszkedés az FVS stratégiai céljaihoz	2. ESZTERGOM A DUNAKANYAR FŐVÁROSA 3. ESZTERGOM KÖRNYEZETI GAZDAGSÁGÁNAK MEGŐRZÉSE ÉS FEJLESZTÉSE
4.	miért stratégiai jellegű beavatkozás/ kulcs projekt? mi indokolja az egyedi beavatkozást?	A 70-es évek végén kialakított, „szocreál” városközpont élhetővé, környezetbaráttá és fenntarthatóvá tételéhez szükséges infrastrukturális fejlesztéseket kívánunk jelen projekt során megvalósítani. Esztergomban a modern kor kihívásainak megfelelő központ létrehozása a cél, amely a környezeti adottságokra építve, a történelmi szerep tiszteletben tartásával, a környezetvédelmi- és energiatudatos megoldásokat előtérbe helyezve, hozzájárul a regionális és határmenti térségi szerep erősítéséhez, illetve növeli a térség népességmegtartó erejét. A digitális- kulturális bástya fejlesztésével a város a megyei jogú városi ranggal járó többlet ellátási feladatok elvégzéséhez is hozzájárul.

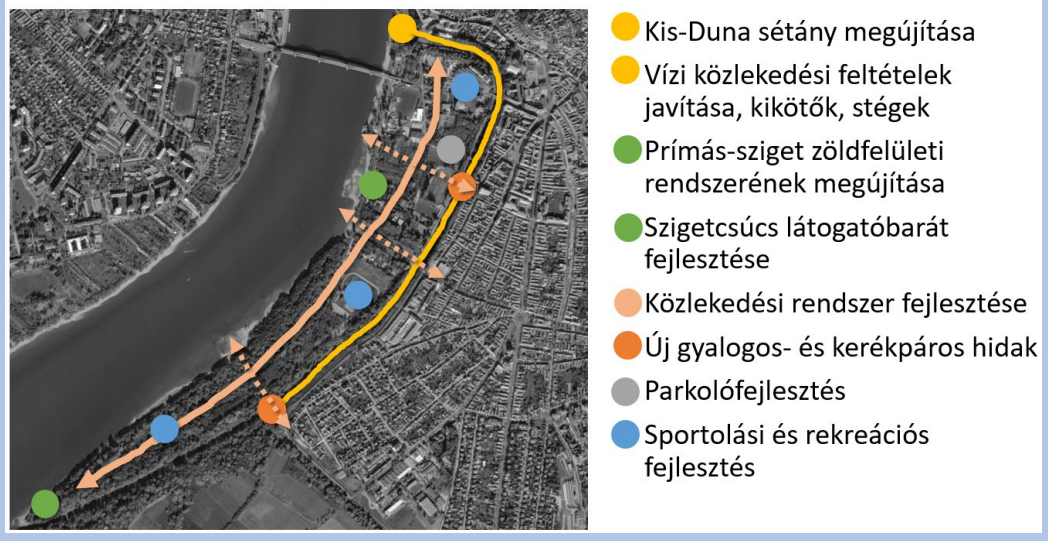
kérdés		kifejtés
5.	a beavatkozás/ projekt célja és rövid tartalma	A jelenleg Bástya áruházként funkcionáló, többségi önkormányzati tulajdonú, kb. 2200 m^2 alapterületű ingatlan teljes funkcióváltással Digitális Kulturális Térré alakul át, környezetét pedig energiatudatos, ú.n. „smart city" megoldásokkal fejlesztik tovább. A projekt legfontosabb, központi eleme a rosszul hasznosított, gazdaságtalanul üzemelő, a történelmi belváros „szégyenfoltjaként" emlegetett Bástya-tömb megújítása és hasznosítása. A források rendelkezésre állásától függően szeretnénk a környezet megújítását is megtenni. A komplex fejlesztés az alábbi elemeket tartalmazza: Digitális Kulturális Tér (DKT) – a Bástya áruház helyén, amely modern mozit, kereskedelmi és szolgáltató tereket, szabadidős létesítményt, mindezeket kiszolgáló szociális blokkot és az épület használatra alkalmas berendezését jelenti. A fejlesztéssel bővül a közösségi, kulturális, sportolási infrastruktúra, e-sportra is alkalmas tér kerül kialakításra, emellett a beruházás gazdaságélénkítő tevékenység is, a Bástya-tömb funkcióváltással történő átalakítása Digitális – Kulturális Térré további üzlethelységeket biztosít kis- és középvállalkozások számára. A Bástya áruház megújulása közösségi célú fejlesztés is, az ingatlan környezetének rendezése is megtörténik, Bajcsy-Zs. út és Aradi tér megújítása valósul meg. A fejlesztés hozzájárul egy zöldebb és klímatudatosabb város kialakításához. Megtörténik a Bástya-tömb „zöld fallal" történő ellátása, az egészséges környezet biztosítása érdekében, belvárosi sétány kialakítása, amely a Kis-Duna part és a Szent Tamás hegy napóra felőli összeköttetését biztosítja, kellemes, belvárosi sétaút létrehozásával. A fejlesztés a csapadékvíz összegyűjtését és hasznosítását is célozza, emellett a Bástya-tömb környezetének vízelvezető hálózat felújítása, tisztítása is megtörténik. „Smart city" megoldások: Okos Település Módszertan kidolgozása, a Bástya parkoló smart city fejlesztése: időzített parkolás rendszerének kifejlesztése és működtetése, okos térfigyelő rendszer kiépítése, illetve smart közlekedésszabályozás: forgalom- és napszakhoz igazodó rendszer, okos zebra, világítás, stb. fejlesztések. A Kossuth L. – Lőrinc utcai kereszteződésben közlekedésbiztonsági beruházások is megvalósulhatnak (gyalogátkelők, világítás, stb. fejlesztése), amennyiben plusz forrás marad.
6.	városrészi leképeződése	Városközpont (A1)

kérdés		kifejtés
1.	illeszkedés a tervezési dimenziókhoz	Prosperáló város
2.	munkacím	**Ipari park területek fejlesztése**
3.	illeszkedés az FVS stratégiai céljaihoz	6. VERSENYKÉPES ESZTERGOM
4.	miért stratégiai jellegű beavatkozás / kulcs projekt? mi indokolja az egyedi beavatkozást?	Az esztergomi Ipari Park egy jelenleg 300 ha nagyságú, egybefüggő iparterület, melyen az egyes, ott működő gazdasági szereplők rendelkeznek tulajdonjoggal. Az Ipari Park által lefedett területek egy része jelenleg infrastruktúrával (út, víz, csatorna) nem rendelkezik, így értékesítésük nehézkes. A korábbi, iparterületek fejlesztésére vonatkozó TOP fejlesztési forrásoktól éppen a vegyes tulajdonviszonyok miatt esett el a város, mivel az Ipari park területe többségében már nem önkormányzati tulajdonban van.

kérdés		kifejtés
		A helyi gazdaság fejlesztése céljából szükséges további, ipari területként hasznosítható területek fejlesztésbe történő bevonása is.
5.	a beavatkozás/projekt célja és rövid tartalma	Az iparterületek fejlesztése, infrastruktúrával való ellátása, a meglévő infrastruktúra bővítése indokolt az Esztergomi Ipari Park területén, de a korábbi TOP kiírás kritériuma, így az ipari parki ingatlanok többségi önkormányzati tulajdonviszonya nélkül. Legyen lehetőség a korábban értékesített, már nem önkormányzati tulajdonban lévő területek infrastruktúrával való ellátására, hiszen az utak önkormányzati tulajdonban vannak. A közművek pedig a közműszolgáltatók tulajdonát képezik. Az ipari tevékenység fejlesztése, kiemelten az újabb autóipari beszállítók betelepítése szükségessé teszi további önkormányzati tulajdonú, jelenleg kihasználatlan területek bevonását a fejlesztésbe. Ilyen területek találhatók a Dobogókői út környezetében, a Montágh Imre Iskola melletti 18201 hrsz-ú, valamint a 20377/32 hrsz-ú 174 335 m^2 nagyságú, 100%-ban önkormányzati tulajdonban lévő terület. A zöldmezős beruházás ösztönözné a további vállalkozások betelepülését, új munkahelyek létrejöttét, növelné Esztergom város adóerő képességét.
6.	városrészi leképeződése	Déli városrész (F)

6.3.2. Stratégiai célkitűzéseket támogató nagyobb városi területekre kiterjedő beavatkozások

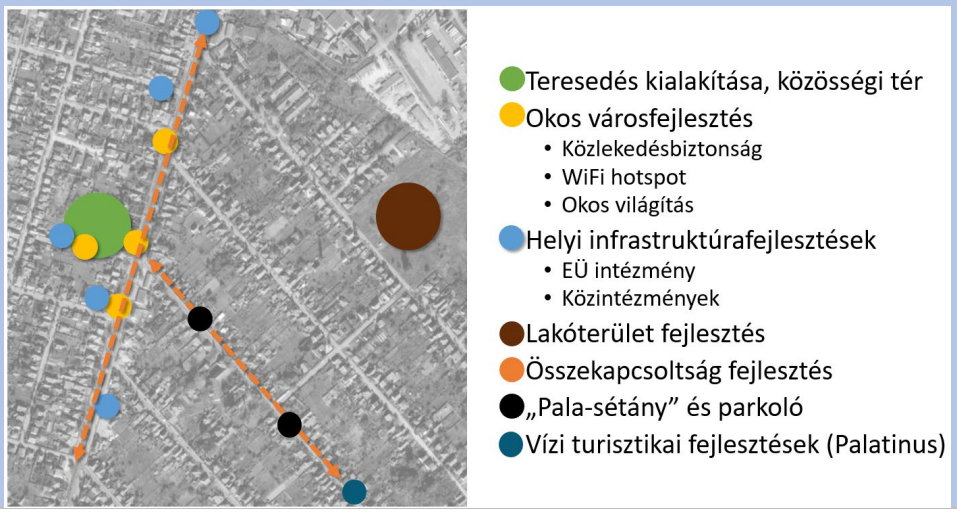
kérdés		kifejtés
1.	akcióterület illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	Prosperáló város, Zöldülő város, Kiszolgáló város, Megtartó város
2.	akcióterületi fejlesztés munkacíme	**Duna-part funkcióbővítő revitalizációja**
3.	akcióterületi fejlesztés illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	1. ESZTERGOM VÁROSI SZÖVETÉNEK MEGÚJÍTÁSA 2. ESZTERGOM A DUNAKANYAR FŐVÁROSA 3. ESZTERGOM KÖRNYEZETI GAZDAGSÁGÁNAK MEGŐRZÉSE ÉS FEJLESZTÉSE 5. GYARAPODÓ ESZTERGOM
4.	akcióterület kijelölésének indoklása	A Duna a település határát képezve alapvetően határozza meg a város lehetőségeit. A program nem csupán a belvárosi részre, de a teljes Dunahosszra vonatkozik, így komplex beavatkozásként valósítható meg.
5.	az akcióterületi fejlesztés célja és rövid tartalma	Az Duna, mint természetes barrier az évszázadok során lehetőséget és veszélyt is hordozott magában. Az árvízvédelmi beruházás megvalósulásával sokkal kiszámíthatóbbá váló Duna parti területek az aktív kikapcsolódás különböző formáinak, a szabadidő eltöltésének színterei lehetnek. A Duna sportolási lehetőséget nyújt, emellett vízi turisztikai és ökológiai szolgáltatásai révén egészségmegőrzési jelentőséggel is bír. A projektcsomag három markáns részből áll: 1) A Prímás-sziget komplex fejlesztése: rekortán futópálya kiépítése, a sportinfrastruktúra továbbfejlesztése, ökológiai látogatóközpont kialakítása, új közlekedési tengelyek és Duna-hidak kialakítása, a murvás parkoló rendbetétele, a fürdőkultúrához kapcsolódó infrastrukturális beruházások megvalósítása. Tematikus játszóterek, az ifjúság számára Görzenál és BMX-pálya kialakítása. A Kis-Duna mentén stégek, vízi közlekedést elősegítő infrastrukturális fejlesztések.

kérdés		kifejtés
		2) A Kis-Duna sétány megújulása – Esztergom korzója: a meglévő növényállomány megújítása, az akadálymentes megközelítés biztosítása, a város hosszanti tengelyének oldalirányú bekapcsolása a város központjába, kerékpáros megközelíthetőség kialakítása. 3) Az Északi városrész Duna-parti strandjának kialakítása, bekötése kerékpáros közlekedéssel. A Duna bekapcsolása, a hagyományos vízi életre alapozott fejlesztések, csónakkikötők, tanösvény és horgásztanyák kialakítása. A térség bekötése az EuroVelo6 rendszerébe.
6.	városrészi leképeződése	Prímás-sziget (A6) Duna-part (B) Északi városrész (C)
		

kérdés		kifejtés
1.	akcióterület illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	Prosperáló város, Zöldülő város, Kiszolgáló város, Megtartó város, Digitális város
2.	akcióterületi fejlesztés munkacíme	**Digitális-kulturális várostengely kialakítása, városrehabilitáció**
3.	akcióterületi fejlesztés illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	1. ESZTERGOM VÁROSI SZÖVETÉNEK MEGÚJÍTÁSA 2. ESZTERGOM A DUNAKANYAR FŐVÁROSA .
4.	akcióterület kijelölésének indoklása	A belváros leromlott fizikai állapotának kezelése kiemelkedő jelentőségű a város megújulása szempontjából, a kialakult imázs javításához elengedhetetlen. A nevesített projektjavaslatok szorosan kapcsolódnak a hagyományos funkcióbővítő városrehabilitációs célkitűzésekhez. Emellett azonban szolgálják a digitális átállást is, hiszen a város ikonikus épületeinek fizikai megújulása új kulturális tereket hoznak létre, ezek találkozási pontok lesznek a városban.

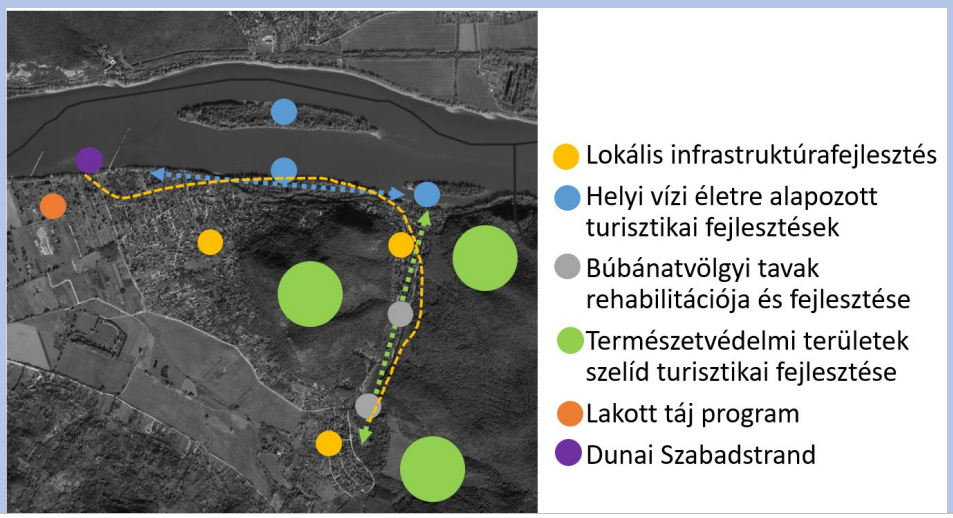
	kérdés	kifejtés
5.	az akcióterületi fejlesztés célja és rövid tartalma	A programcsomag célja egy digitális kulturális tengely kialakítása a városban, mely segít a város hagyományos értelemben vett központjába csatornázni a Bazilikához érkező vendégeket, turistákat, megteremti a kapcsolatot a szakrális és a történeti központ között. A tengely három markáns épülethez köthető megújítást tartalmaz, az egyik a már nevesített Bástya áruház átépítése, funkcionális megújítása, revitalizációja. A város középpontjában található Bástya áruház kulturális és kereskedelmi központtá építhető át. A Bástya helyet adna az új mozinak, és egy e-sport központnak is, ezzel szolgálva a település digitális átállását. A létrejövő épület nem csupán szórakozás és kikapcsolódás színtere, de a Bástya helyet biztosít a lakosság digitális kompetenciáinak emeléséhez is. Különböző internethasználatot elősegítő idősek és fiatalok számára szervezett programok által, digitális nyári táborok szervezésével. A másik eleme a tengely kialakításának a Bazilika mellett található Kanonok sori épületegyüttes, mely multifunkciós adminisztrációs, kulturális épületté alakítható. A két épület között két útvonal húzható meg, az egyik a hagyományos 11-es főút, a másik pedig a jelenleg nem akadálymentes, azonban a városra remek kilátást nyújtó Szent István lépcső, mely a Szent Tamás hegyen keresztül vezet el az említett épülethez. Mindkét útvonal akadálymentesítése, esetlegesen alternatív megközelítési lehetőség létesítése segítene a két pontot összekötni. A harmadik meghatározó épület a városháza, melynek környéke is megújításra szorul. A városháza az egyik, míg a Kanonok sor a másik végpontja a tengelynek, azonban mindkét irányban tovább bővíthető a tengely, délre egy új Tudásközpont elhelyezése, míg a Bánom felé az oktatási infrastruktúra fejlesztésével. A Városháza felújítása és a Széchenyi téren található épületegyüttes a városkép szempontjából, és az önkormányzati működés biztosítás szempontjából is fontos lenne. Az épületegyüttes komplex felújítása többek között magába foglalná a homlokzat- és tetőfelújítást, az ügyfélterek átalakítását, az akadálymentesítést, valamint az energetikai korszerűsítést. A tengelyhez kapcsolódóan lehet megindítani a települést jellemző barokk és klasszicista épületeinek megújítását is, a polgári karakter megőrzése érdekében. A tengely további leágazásokkal, találkozási pontokkal tovább vezethető a fürdőkomplexum, vagy akár az IMCS felé is. A projektcsomag célja a város találkozóhelyeinek, kulturális központjainak kialakítása, fejlesztése és a kulturális intézményhálózat elhelyezése is, melyre a város épületállománya teret ad. Az Esztergomi Kolping Katolikus Középiskola épületében található színházterem hasznosítása városi színházi célokra szintén a programcsomag részét képezheti.
6.	városrészi leképeződése	Városközpont (A)
		

	kérdés	kifejtés
1.	akcióterület illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	Prosperáló város, Kiszolgáló város, Digitális város, Megtartó város
2.	akcióterületi fejlesztés munkacíme	**A Várnegyed és Viziváros komplex turisztikai fejlesztése**
3.	akcióterületi fejlesztés illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	1. ESZTERGOM VÁROSI SZÖVETÉNEK MEGÚJÍTÁSA 2. ESZTERGOM A DUNAKANYAR FŐVÁROSA
4.	akcióterület kijelölésének indoklása	A városközpont egyik legősibb része a vár és az akóré szerveződő Víziváros. A Várhegy és környéke számos közgyűjteménynek, kulturális intézménynek ad otthont, melyek fejlesztése és digitális bemutatása turisztikai szempontból is nagyon hasznos lenne.
5.	az akcióterületi fejlesztés célja és rövid tartalma	A programcsomag keretében megtörténik a Várhegy komplex fejlesztése, a vár rekonstrukciója (Fehér torony, Várszínház, esetleg a Vitéz János lovagterem); a Várhegy északi oldalának feltárása és fejlesztése, a meglévő közgyűjtemények látogatóbarát fejlesztése, ezen belül a Keresztény Múzeum és Bibliotheca fejlesztése. Esztergom helytörténeti és kézművesmesterség hagyományait bemutató látogatóközpont vagy gyűjtemény kialakítása nem csak a turizmus lehetőségeit növelné, de a helyi identitástudat erősítését szolgálná, emellett oktatási célokra is használható lenne. A programcsomag kiegészülhet a Babits-emlékház kulturális fejlesztésével, mely irodalmi rendezvények, találkozók helyszíneként funkcionálhat. A várhegy megközelítését mindenképpen javítani szükséges, a Macskalépcső mellett új, alternatív és akadálymentes megközelítési módok kialakítását is meg kell célozni, pl. fogaskerekű vagy látványlift segítségével. A programcsomag tartalmazza a török fürdőkultúra emlékeinek feleleventését és felhasználását is. A Víziváros és a várhegy összekapcsolása szükséges a szomszédos fürdőkomplexummal.
6.	városrészi leképeződése	Városközpont (A1) Várhegy és Víziváros (A2)
		

	kérdés	kifejtés
1.	akcióterület illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	Zöldülő város, Kiszolgáló város, Megtartó város, Digitális város
2.	akcióterületi fejlesztés munkacíme	**E-Kertváros digitális városközpont**
3.	akcióterületi fejlesztés illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	1. ESZTERGOM VÁROSSZÖVETÉNEK MEGÚJÍTÁSA 5. GYARAPODÓ ESZTERGOM
4.	akcióterület kijelölésének indoklása	Jelenleg Kertváros nem rendelkezik megfelelő központtal. Így a cél, hogy a városrész egy új, digitális átálláshoz alkalmazkodó, okos és fenntartható központot kapjon. A városközpontban elérhető az ingyenes WIFI-szolgáltatás, mely a városi ügyintézésre is használható. Több olyan okos-város fejlesztés valósul meg, melyek növelik a városi biztonságot, a lakosság életminőségét.
5.	az akcióterületi fejlesztés célja és rövid tartalma	A fejlesztés célja a jelenlegi posta és buszmegálló mögötti önkormányzati tulajdonú tömbbelső feltárása, és közösségi tér kialakítása. A közösségi téren zöld szempontok alapján vízáteresztő burkolat és klímatudatos közösségi tértervezési elveket alkalmaznak majd. A városrész ezzel párhuzamosan okos közlekedési eszközökkel, menetrendi kijelzővel, okos padokkal és WIFI hotspottal lesz ellátva, mely biztosítja az internethez való hozzáférést mindenki számára. A közlekedésbiztonságot okos világítás és zebra szolgálja majd. A városrészben új lakóterületek kerülnek kialakításra és az új központtal átellenben kis teresedés kerül kialakításra, mely a Palatinus-sétány és kerékpárút kiindulópontja, mellyel könnyedén megközelíthetők lesznek a Palatinus vízi turisztikai fejlesztései. A városrészben pontszerű beavatkozásként megújulnak az egészségügyi alapellátást szolgáltató intézmények és közintézmények is.
6.	városrészi leképeződése	
		

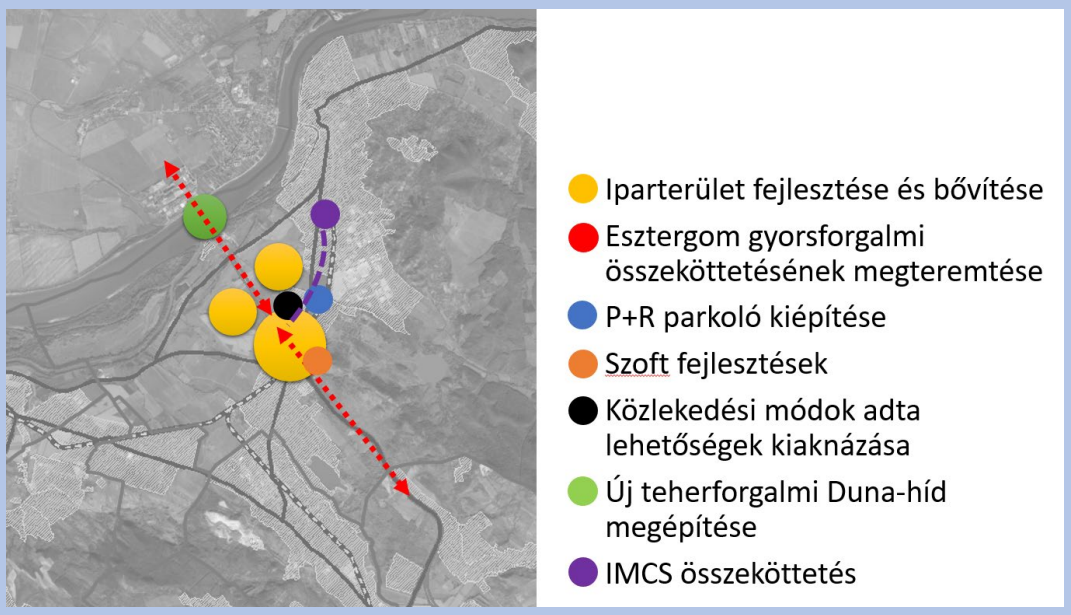
kérdés		kifejtés
1.	akcióterület illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	Prosperáló város, Zöldülő város
2.	akcióterületi fejlesztés munkacíme	**Palatinus-tó fejlesztése**
3.	akcióterületi fejlesztés illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	2. ESZTERGOM A DUNAKANYAR FŐVÁROSA 3. ESZTERGOM KÖRNYEZETI GAZDAGSÁGÁNAK MEGŐRZÉSE ÉS FEJLESZTÉSE
4.	akcióterület kijelölésének indoklása	A Palatinus-tó és környéke jelenleg az egyik legnépszerűbb városi kirándulóhely, azonban a funkciójához képest igen alul fejlesztett. Ugyan a terület déli része magántulajdonban van az északi része szinte teljesen kiépítetten. A nemrégiben átadott központi épület és parti megközelíthetőség azonban a látogatószámhoz képest igen alulméretezett. A környék ökológiai adottságai nincsenek megfelelően kiaknázva.
5.	az akcióterületi fejlesztés célja és rövid tartalma	Palatinus-tó sport- és ökoturisztikai fejlesztése. A fejlesztés keretében új sportközpont, ökoturisztikai fogadóközpont, tanösvény létesítésére, a strand funkcionális és infrastrukturális fejlesztése.
6.	városrészi leképeződése	Kertváros (D)

kérdés		kifejtés
1.	akcióterület illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	Zöldülő város, Kiszolgáló város, Megtartó város
2.	akcióterületi fejlesztés munkacíme	**Tájbarát kapacitásbővítés a Pilis kapujában**
3.	akcióterületi fejlesztés illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	3. ESZTERGOM KÖRNYEZETI GAZDAGSÁGÁNAK MEGŐRZÉSE ÉS FEJLESZTÉSE 4. ELÉRHETŐ ESZTERGOM
4.	akcióterület kijelölésének indoklása	A város környezeti adottságaira épülő turisztikai gazdaságfejlesztés tekintetében még nem elég sikeres. Szükség van a Pilis és a Duna által nyújtott lehetőségek tudatos de hatékonyabb kihasználására. Az Északi város jelenleg már belterületként funkcionál, de infrastrukturális szempontból alacsonyan ellátott. Mindez befolyásolja az ott élők mindennapi életminőségét, emellett nehezíti a turisztikai szolgáltatásfejlesztést is.
5.	az akcióterületi fejlesztés célja és rövid tartalma	Esztergomban és térségében kevés az önálló kerékpárút, a túraútvonalak hiányoznak, vagy nem kapcsolódnak be az országos túramozgalmakba. A városban a potenciálistól elmarad a hivatásforgalmi, valamint a szabadidős célú kerékpározás részaránya. A programcsomag nagy hangsúlyt fektet az Ister-Granumra kiterjedő, de Európai kerékpáros hálózatba is bekapcsolódó nagytérségi, a vonzáskörzeti, valamint a helyi kapcsolatokat biztosító kerékpárutak építésére. Az EuroVelo 6 Esztergom környéki útvonala, a Pilis Bike hálózata, valamint az eurorégió egészére elkészült fejlesztési koncepció alapján kialakítható határon átnyúló kerékpáros rendszer. Ezekhez a térségi

	kérdés	kifejtés
		hálózatokhoz kell csatlakoztatni a belvárost, Esztergom-Kertvárost, az ipari parkot, Búbánatvölgyet, Dorogot, Tokodot és Párkányt is. A programcsomag tartalmazza egy látogatóközpont kialakítása a Kerek-tónál, ahol a természeti értékek bemutatása mellett a látógatóközpont rendezvényeknek, kiállításoknak adhat helyet. A térségben valósul meg a Dunai strand fejlesztés keretén belül a szabad strand és a Duna öko- és víziturisztikai bekötése is. A városrész jelenleg nem megfelelően ellátott infrastrukturálisan ennek szisztematikus fejlesztését is tartalmazza a programcsomag, melyben burkolt köz-és kerékpárút kialakítása, csatornázás és megfelelő közszolgáltatási rendszer kialakítása is helyet kapott.
6.	városrészi leképeződése	Duna-part (B) Északi városrész (C)
		

6.3.3. Stratégiai célkitűzéseket támogató, átfogó szervezeti rendszerként működő stratégiai keretrendszerek (hálózatos, vonalas fejlesztések)

	kérdés	kifejtés
1.	beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	Prosperáló város
2.	beavatkozás munkacíme	**Hálózatos iparfejlesztés**
3.	beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	4. ELÉRHETŐ ESZTERGOM 6.VERSENYKÉPES ESZTERGOM
4.	beavatkozás hálózatos jellegének bemutatása	A város nagy területe lehetőséget nyújt a zöldmezős iparfejlesztésnek, azonban ezt hálózatos, nagytérségi szempontokat figyelembe vevő logikával szabad csak végrehajtani. Éppen ezért szükséges egy külön, iparfejlesztést szolgáló akcióterületet is lehatárolni a városban, mely a Kertváros és Városközpont akcióterületek között helyezkedik el, és jóformán lakatlan.

	kérdés	kifejtés
5.	a beavatkozás célja és rövid tartalma	Az iparfejlesztés programcsomag egyik fontos eleme, hogy a várost bekapcsolja a gyorsforgalmi hálózatba, egyrészt megépüljön az M100, illetve az M10 útvonal. Az M1-es és M0-ás autópályát félórás utazási távolságra hozó beruházás a gépjárműforgalom növekedését eredményezi, így ezzel párhuzamosan szükség lesz az alternatív közlekedési útvonalak és módok kialakítására. Az innovatív iparág letelepítése érdekében a programcsomag tartalmaz egy vállalkozói inkubációs központ létesítést. Ehhez szükséges az infrastrukturális háttér megteremtése, az ipari park területének bővítése. Az ipari parki szereplőkkel szorosabb kapcsolatot kell kiépíteni, ezért létrehozandó egy gazdasági kerekasztal. A programcsomag további eleme a régóta hiányzó dunai teherhíd megépítése is, mely közelében intermodális átrakodó-és logisztikai központ és terület is kialakítható. Az új Duna-hídnak köszönhetően Esztergom nagytérségi elérhetősége jelentősen javulna. A kibővített iparterületek megközelítéséhez szükséges egy intenzívebb összeköttetés létesítése a már megépült IMCS-vel, legyen az kerékpáros vagy közösségi közlekedés. Illetve a Rubik reptér mellett kialakítható egy P+R parkoló, mely tehermentesítheti a várost.
6.	a hálózat beavatkozásban érintett részének városrészi leképeződése	F) Déli városrész
		

6.4. Várostérségi szintű beavatkozási területek részletezése

NEM RELEVÁNS

6.5. Stratégia együttműködési menetrendek zöld és digitális átállást elősegítő célok és intézkedések

6.5.1. Zöld átállás menetrend

Az éghajlatváltozás és a környezetkárosodás számos kihívás elé állítja az Európai Unió tagállamait, és a városokat. A kihívások leküzdése érdekében jött létre az európai zöld megállapodás (European Green Deal) Európa új növekedési stratégiája. Az európai zöld megállapodás célja, hogy az EU 2050-re klímasemlegessé váljon, modern, erőforrás-hatékony és versenyképes gazdaság legyen. Ehhez új környezetkímélő és gazdaságélénkítő technológiák alkalmazására, fenntarthatóbb ipar és közlekedés kialakítására van szükség. A zöld, energiahatékony, karbonsemleges megoldások, technológiák alkalmazása által okozott változás (zöld átállás) a fenntarthatóság kulcsa. A zöld átállási menetrend a folyamat helyi forgatókönyve.

A zöld átállás az alábbi alapelvekre épül:

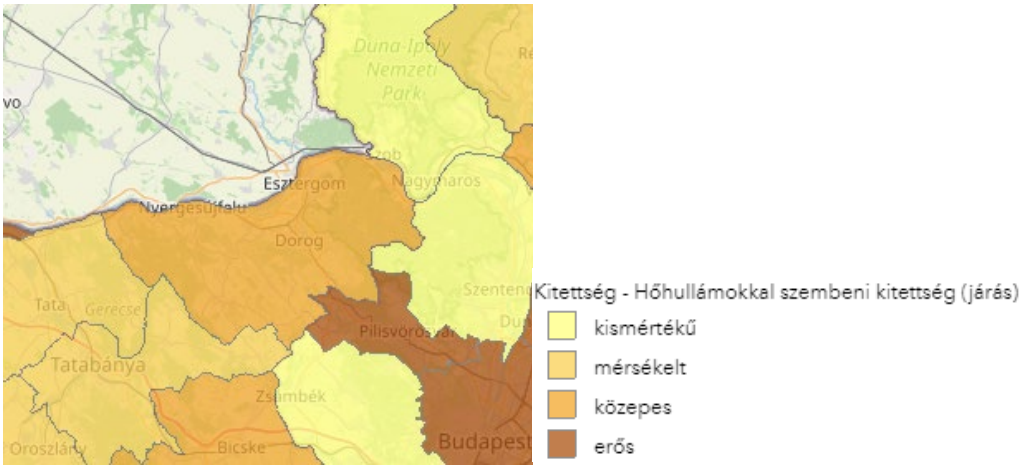
1. **Éghajlat-politika kialakítása és kibocsátáscsökkentés**: 2050-re a nettó üvegházhatásúgáz-kibocsátása nulla legyen, ezért minden tagállamnak koherens klímapolitikai csomagot kell végrehajtania, melyhez szükséges egy egységes éghajlatpolitika követése és helyi szintű adaptálása.
2. **Igazságos átmenet**: Valamennyi uniós tagállamnak, régiónak és ágazatnak hozzá kell járulnia a klímasemleges gazdaságra való átálláshoz. A kihívás mértéke azonban nem azonos mindenki számára. Különösen a fosszilis tüzelőanyagoktól és a nagy szén-dioxid-kibocsátású iparágaktól függő régiók néznek elébe mélyreható gazdasági, környezeti és társadalmi változásoknak. Ezeket a térségeket kiemelten támogatja az Európai Unió.
3. **Fenntartható fejlődés**: az EU kidolgozta a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlődési menetrendet, melynek 17 fenntartható fejlődési célja az emberek életminőségének javítására és a bolygó védelmére irányul a jelen és a jövő nemzedékeinek szükségleteit támogatva.
4. **Energiaügy**: Az energiarendszer dekarbonizációja elengedhetetlen, ugyanakkor az energiának biztonságosnak és megfizethetőnek kell lennie a fogyasztók és a vállalkozások számára. Szükséges egy integrált, digitalizált és versenyképes uniós energiapiac kialakítása, amely nagyrészt megújuló energiaforrásokon alapul. A tagállamoknak és azon belül is a legnagyobb népsűrűséggel rendelkező központi helyeknek, városoknak a tiszta energiába, ezen belül az energiahatékonyságba is irányuló beruházásokat kell lehetővé tenniük és ösztönözniük.
5. **Közlekedés és mobilitás**: A közlekedés iránti kereslet a gazdaságok integráltabbá válásával tovább nő, az EU üvegházhatásúgáz-kibocsátásának közel egynegyedét teszi ki, és a városi légszennyezés egyik fő oka. Intelligens, fenntartható és hatékony közlekedési megoldások kidolgozása szükséges, amely megfizethetőbb, hozzáférhetőbb, egészségesebb és tisztább alternatívákat biztosít.
6. **Környezet és körforgásos gazdaság:** a természeti tőke védelme, az erőforrás-hatékony gazdaságra való áttérés és az emberek védelme a környezeti terhelésekkel szemben kiemelt szerepet kap az európai zöld megállapodásban.
7. **Kutatás és innováció:** a városok első sorban találkoznak az egyre inkább digitalizálódó társadalmunk előnyeivel és kihívásaival. Ezért olyan szakpolitikák kialakítására és innovatív megoldások alkalmazására van szükség, amelyek biztosítják a vállalkozások számára a digitalizációhoz és a növekedéshez szükséges bizalmat, kompetenciákat és eszközöket. Itt kapcsolódik össze a digitális átállás menetrendjével a zöld átállás menetrendje.

6.5.1.1. Előkészítés: a zöld átállás kiindulási állapotának helyzetértékelése

Esztergom a klímaváltozás negatív hatásai által kiemelten érintett. Mint újraiparosodó térség az elmúlt években a termelésből adódó szennyezés és főként az energiaigény megnövekedett. Korábban Esztergom és térsége az egyik legszennyezettebb levegőjű térség volt. A szocialista ipar megszűnése és a gazdasági szerkezetváltás ezen a helyzeten javított. Ennek ellenére a település új kihívások előtt áll. A klímavédelem terén és az energiahatékonyság területén számos beavatkozásra van szükség. A beavatkozások egy része az Önkormányzat felelőssége, azonban a lakosság és a vállalkozások energiafelhasználása és környezettudatos viselkedése csak indirekt módon befolyásolható. Az FVS elkészítésekor kérdőíves és interjús felmérés alapján kerül meghatározásra a jövőbeli települési zöld átállás menetrend célrendszere. Az esztergomiak elkötelezettek a klímavédelem és az energiahatékonyság növelése mellett, ezt az is mutatja, hogy nagyon sok önálló javaslatot is megfogalmaztak a felmérés során. Ezek a javaslatok beépültek az FVS célstruktúrájába és a zöld átállás akcióterv alapjául szolgáló célstruktúrába is.

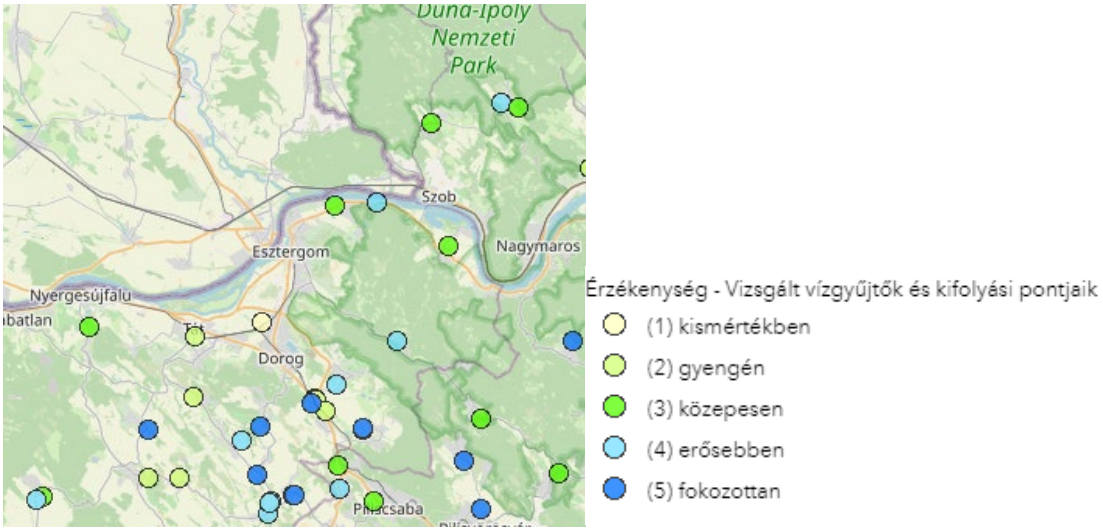
Az éghajlatváltozás hatásainak mérséklése, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás

A klíma megváltozása a meleggel kapcsolatos szélsőségek növekedésével és a hideg szélsőségek csökkenésével jár Magyarországon, csökken a fagyos napok (T_{min} < 0 °C) száma, emelkedik a nyári napok (T_{max} > 25 °C) és a hőhullámos napok ($T_{közép}$ > 25 °C). száma. A hosszabbá és intenzívebbé váló hőhullámok nagyobb kockázatot jelentenek a természet és a társadalom számára. A hőhullámok veszélyt jelentenek az emberi egészségre különösen az érzékeny társadalmi csoportokban, de jelentősen növeli a nyári energia igényt is. A hőhullámos időszak és a felmelegedés Esztergomban is növeli a városi hősziget jelenség előfordulását.

117. ábra: Hőhullámokkal szembeni kitettség. Forrás: NATéR

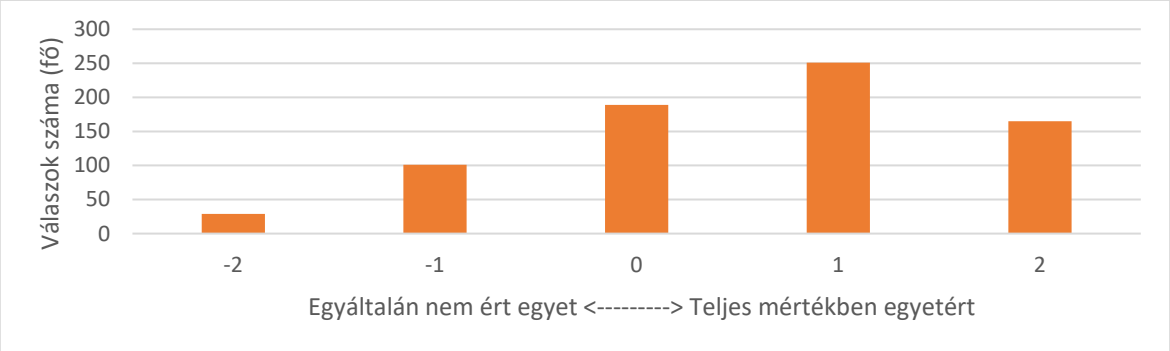
A csapadék éven belüli eloszlása megváltozott, éves szinten csökkent a csapadékos napok száma, ezzel párhuzamosan nem csökkent szignifikánsan a lehulló csapadékmennyiség. Ennek következtében gyakorta alakulhatnak ki hirtelen lehulló nagy csapadékok, mely villámárvizeket is okozhatnak és városi árvizekhez is vezethetnek. A települések villámárvíz veszélyeztetettségét alapvetően a vízgyűjtő területének tulajdonságai határozzák meg. A villámárvíz tényleges kialakulása a vízgyűjtőn előforduló csapadék intenzitásától függ. Ez Esztergom esetében kifejezetten aktuális kérdés a domborzati viszonyok miatt.

118. ábra: Villámárvíz kitettség és érzékenység Esztergom és térségében. Forrás: NATéR

E tendenciáknak köszönhetően a csapadékeloszlásban az utóbbi években a szélsőséges jelleg dominál, gyakoribb az aszályok, de az özönvízszerű esőzések előfordulása is. A nyári csapadék intenzívebb, ezáltal kevésbé hasznosul, nagyobb hányada vész el a lefolyás által. A klímamodellek (ALADIN-Climate és RegCM regionális klímamodell) a csapadék éves mennyiségének kismértékű csökkenését jelzik az ország jelentős részén. A nyári évszakra mindkét modell egyértelmű csapadékcsökkenést mutat: 2021–2050-re 5% alatti, míg 2071–2100-ra hozzávetőlegesen 20%-os mértékben.

A kérdőíves felmérésben megkérdezettek többsége szerint a klímaváltozás negatív hatással lesz Esztergom életére; a szemantikus differenciálskálán a válaszadók 56,5%-a inkább, illetve teljesen egyetértett ezzel az állítással. Leginkább a 40 év felettiek tartanak ettől.

119.ábra. A klímaváltozás negatív hatással lesz Esztergom életére. Forrás: kérdőíves felmérés

28. táblázat. A klímaváltozással kapcsolatos kihívások, valamint cselekvési területek, beavatkozások. Forrás: helyzetelemzés alapján saját szerkesztés

Kihívás	Cselekvési területek, beavatkozások
A lakosság a klímaváltozással kapcsolatos attitűdje negatív, a megkérdezett lakosság nagyrésze úgy gondolja, hogy a klímaváltozásnak enyhe negatív vagy nagyon negatív hatása lesz a térségre. Ezzel szemben a térség jelenleg az országban a rezeiliensebb és ellenállóbb térségek közé tartozik. Mindez a várossal szemben támasztott negatív érzéseket erősítheti. A sérülékenység azonban a jövőben nőni fog. Mind a hőhullámoknak, mind pedig a rendszertelen csapadékhullásnak köszönhetően. Ehhez pedig a lakosságnak és a helyi önkormányzatnak is alkalmazkodnia kel, annak hatásait csökkenteni szükséges.	A város szemléletformálással növelheti a klímaváltozás hatásainak ismertségét és a lakosság hatásokhoz való adpatálását. A város továbbá mitigációs, hatáscsökkentő mechanizmusok bevezetésével segíthetik a város ellenállóképességének növekedését. Energiatudatos építészeti lehetőségek elterjesztése
A rendszertelen csapadékhullás gyakori villámárvizekhez és városi árvizekhez, más időszakokban pedig aszályhoz vezetnek.	A város a jövőben a csatornahálózat fejlesztésével és a helyi vízvisszatartás segítségével mérsékelheti a hatásokat
A hőhullámok és trópusi éjszakák számának és hosszának növekedése egészségügyi kockázatot rejt magában, melynek a város egyre idősödő lakossága fokozottan kitett. A városban egyre növekvő mértékben érezhető majd a jövőben a városi hősziget hatás.	A beépítettség további növelését szükséges gátolni, mely egyrészt a város átszellőzését segíti, másrészt pedig a városi hősziget hatás tovább erősödését is megakadályozza. A beépítettség növekedése főként a külsőbb, nem belterületi, zártkertes részeket veszélyezteti. Szükséges a lakosság felkészítése a trópusi éjszakákra és hőhullámokra, erre pedig adminisztratív beavatkozások is alkalmazhatók, például települési hőségriadó tervvel. A lakossági szemléletformálás segíti a városlakókat az alkalmazkodásban, ebben a város kezdeményező szerepet játszhat a jövőben. A közintézmények hőségre való felkészítése, klímatudatos beruházásokkal elősegíthető. A városi zöld- és kékfelületek tudatos növelése a zöldfelületi ellátottság javítása, a városi vizek tudatos kezelése a hősziget-hatás csökkentését is eredményezhetik. Ebben Esztergomnak városfejlesztési koncepcionális és városrendezési műszaki-infrastrukturális feladatai lesznek a jövőben. Szükséges a zöldterületek bővítése, minőségi fejlesztése, hálózatosodásának kialakítása
A környezeti hatásoknak nem minden lakos egyaránt kitett, a hátrányos helyzetű, marginalizált társadalmi csoportok gyakran hátrányosabb helyzetben vannak.	A város a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok és településrészek változó körülményekhez való alkalmazkodását tudatos beavatkozásokkal segítheti.

A vízi erőforrások fenntartható használata és védelme,

A vízi erőforrások elsősorban a felszíni és felszín alatti vizek mennyiségi és minőségi védelmét jelenti, amelyre a víziközművek állapota, a település árvízi és belvízi veszélyeztetettsége is hatást gyakorol. A város vízrajzi rendszere igen gazdag, a vízfolyások a domborzati viszonyokhoz igazodva a Duna irányába futnak. A vízfolyások legfőbb vízgyűjtője a Duna vízgyűjtő. A táj vízháztartását a mérsékelt lefolyás jellemzi. A település beépített területe dombos-völgyes, ennek megfelelően csapadék idején a patakok és vízfolyások is megduzzadnak, a burkolt felületeken gyakran hömpölygő városi árvizek zúdulnak le,

melyek az alacsonyabban fekvő részeket elárasztják. A Dunán az árhullámok szokásos ideje a nyárelő, míg a kisvizeké az ősz. Ez általában érvényes a kis mellékvizekre is, de azokat egyegy kiadós csapadék is megduzzasztja, míg az év nagyobb részében igen kevés vizet vezetnek. A Pilisi hegyek területén két jelentősebb patak folyik a hegységből a Dunába: a Kenyérmezői- (19 km, 136 km^2) és a Szentlélek-patak (16 km, 43 km^2). Mérsékelten vízhiányos területnek minősül. A vízminőség a magasabban fekvő területeken II., lejjebb III. osztályú. A városon folyik keresztül a Csenke-patak, melyen a Dédai tó található. A városban a Búbánatvölgyi tavak rendszere kiemelten fontos természeti érték és turisztikai jelentőséggel is bír. A lakosok gyakran használják rekreációra. Hasonló a Palatinus tó, amely azonban bányató.

28. táblázat: Esztergom vízfolyásai. Forrás: Észak-dunántúli Vízügyi Igazgatóság

VÍZFOLYÁSOK NEVE	VÍZFOLYÁSOK HOSSZA (KM)	TORKOLATI VÍZHOZAM (m³/s)
Kenyérmezei-patak	6,42	nincs adat
Szentlélek-patak	11,9	6,2
Szentlélek-p. mellékága Diósvölgyi p.	2,7	2,9
Kincses-patak	3,7	4,7
Szentgyörgy-patak	4,1	4,5
Csenke-patak	7,5	7,4
Csenke-p. 1. sz. mellékága	0,9	1,5
Csenke-p. 2. sz. mellékága	1,2	1,9

A Duna ártere jobbára erdő, rét és legelő. A település a Duna miatt árvízzel veszélyeztetett terület. A klímaváltozás következtében jelentkező szélsőséges időjárási események káros hatásainak csökkentése, ezáltal az árvízi kockázat mérséklése Esztergom térségében éppen ezért kiemelt feladat. A meglévő esztergomi védvonal kiépítettsége nem elégséges az elvárható árvízi biztonsághoz és továbbfejlesztése sem lehetséges a megfelelő mértékben.

A talajvíz mélysége általában 2 m körüli, az ártéren magas dunai vízálláskor a felszínre is tör, azonban szennyezettsége miatt kevésbé használható.

A Kis-Duna ág vízutánpótlása és vízminősége Esztergom kiemelt környezeti kérdései közé tartozik. Azért is, mert a Kis-Duna által lehatárolt Prímás-sziget a város egyik zöld szíve, másrészt mert árvízvédelmi szempontból rendkívül kitett. A Prímás-sziget mellett a Körtvélyesi- és a Nyáros-sziget is kiemelt védelmet élvez és ökológiai hálózat folyosó részét képezi.

Esztergom ivóvíz ellátása a dunai vízbázisra alapozott. A csápos kutakat és a városi hálózatot az Északdunántúli Vízmű Zrt. üzemelteti. Egyedi vízművel rendelkezik Pilisszentlélek. A térségben fontos feladat a vízbázisvédelem, a potenciális szennyezőforrások felszámolása. A 60-as évek óta folyó termelésnek köszönhetően az esztergomi karsztvízbázis jelentősen megcsappant. A helyenként 30 °C talphőmérsékletű, magas ásványianyag-tartalmú vizet a bányaművelés során a felszínre szivattyúzták, ahonnan a Visegrádi-hegység északkeleti részén folyó Szent János-patakon keresztül jutott a Dunába, így a teljes térségben csökkent a karsztvízszint, hátrányosan érintve Esztergomot és térségét. A szénkitermelés leállásával párhuzamosan a karsztvízszint Esztergomban és az egész Dorogi-medencében ismét emelkedik.

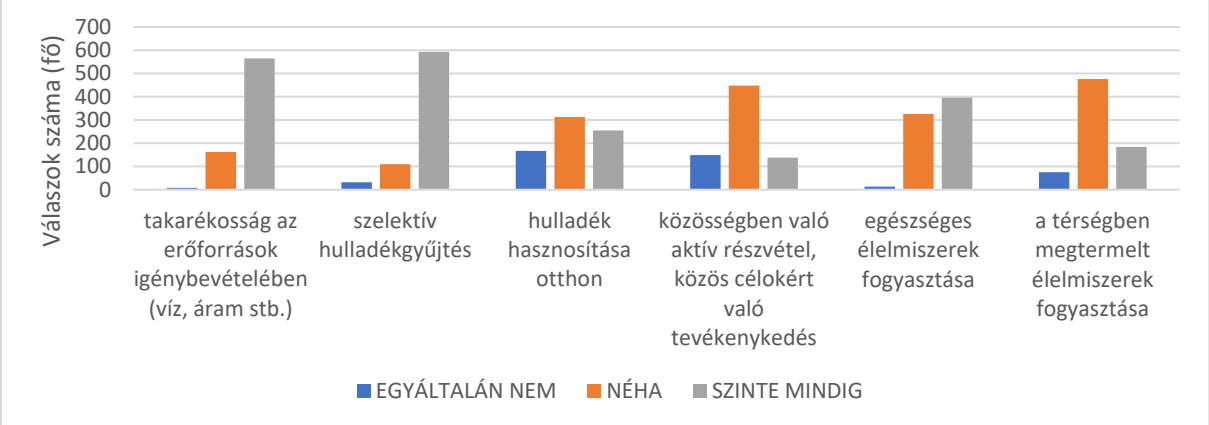
A szlovákiai folyók (Vág, Zsitva, Garam, Ipoly) mind az országhatárnál ömlenek a Dunába, a magyar félnek nincs ellenőrzési lehetősége. Mind a Vág, mind a Garam erősen iparosodott térségeken folyik keresztül, gyakran szennyezett.

29. táblázat: A csapadékmintázatokkal kapcsolatos kihívások, valamint cselekvési területek, beavatkozások. Forrás: helyzetelemzés alapján saját szerkesztés

Kihívás	Cselekvési területek, beavatkozások
A város vízrajzi rendszere igen gazdag. A környező területek lejtősek, ennek megfelelően csapadék idején a patakok is megduzzadnak, a település integrált vízgazdálkodási tervvel nem rendelkezik.	Szükséges egy egységes minősítési és kezelési rendszer létrehozása.
A rendszertelen csapadékhullás gyakori villámárvizekhez és városi árvizekhez, más időszakokban pedig aszályhoz vezetnek.	A város a jövőben a csatornahálózat fejlesztésével és a helyi vízvisszatartás segítségével mérsékelheti a hatásokat
A település vízellátottsága megfelelő, azonban a talajvíz minőségét bizonyos városrészek alacsonyabb csatornázottsági szintjét veszélyezteti.	Szükséges a jövőben a városi csatornázási rendszer további fejlesztése illetve az osztott rendszerű szennyvíz és csapadékvíz elvezetése, a 180 m B. f. szint feletti területek vízellátását biztosító tározó kialakítása.
A Kis-Duna jelenlegi vízellátása hektikus, vízszintje nagyon ingadozó, így mind minőségileg mind hasznosítás szempontjából hasznosítása és a városban betöltött szerepe kérdéses.	A Kis-Duna vízutánpótlása és vízszabályozása a Duna Korzó (Duna-sétány) turisztikai fejlesztésének egyik alappillére.
A település ár- és belvízveszélyeztetett, azonban a jövőben induló árvízvédelmi beruházás ezeket a kockázatokat csökkenti. A klímaváltozás hatására a vízjárás egyre szélsőségesebbé válik, azaz gyakoribb, és magasabb vízszintekkel kell számolni.	Szükséges az árvízvédelmi beruházás megvalósítása.

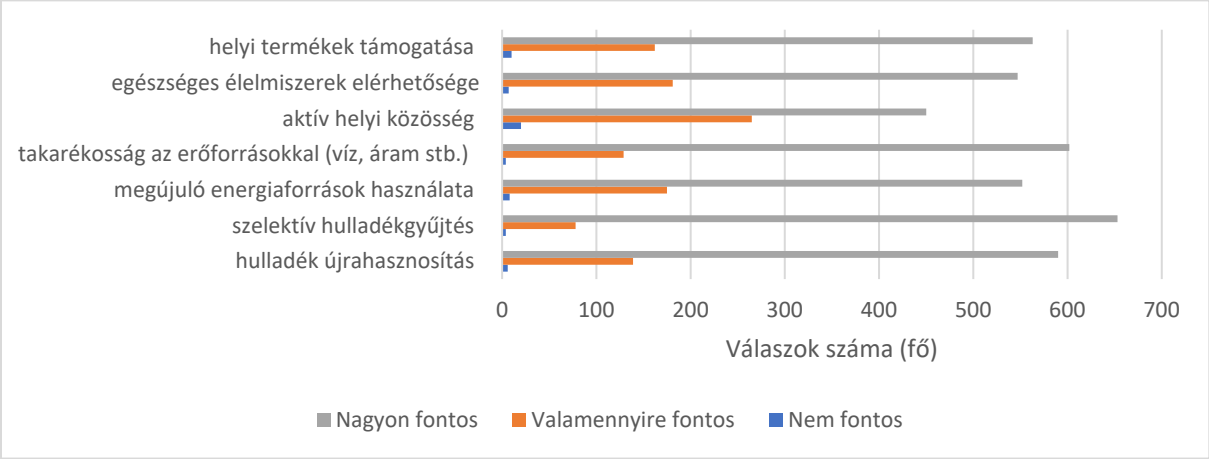
A körforgásos gazdaságra való áttérés

A kérdőíves felmérésben megkérdezettek többsége igyekszik takarékoskodni az erőforrások használata során, és kiemelkedően sokan említették azt is, hogy szinte mindig szelektíven gyűjtik a hulladékot. A megújuló energiaforrások használata ugyanakkor kevéssé jellemző. A legkevesebben a hulladék otthoni hasznosítását és a térségben termelt élelmiszer fogyasztását említették. Minden tényező esetében jellemző volt, hogy a felsőfokú végzettségűek nagyobb arányban választották a „szinte mindig" válaszlehetőséget. Ez nem csak környezettudatosabb gondolkodásra enged következtetni, hanem arra is, hogy a magasabb végzettségűek egyrészt több információval rendelkeznek, másrészt sok esetben az is lehetséges, hogy anyagi helyzetük, társadalmi helyzetük miatt több lehetőségük nyílik a fenntarthatóbb életmódra.

120. ábra. A felsoroltak közül, mi az, amit Ön is tesz? Forrás: kérdőíves felmérés

A felsorolt tényezők mindegyikét fontosnak tartották a megkérdezettek, a legnagyobb arányban a szelektív hulladékgyűjtést – nem függetlenül attól, hogy ez az, amit a legtöbben maguk is gyakorolnak. Az aktív helyi közösség jelentőségét viszonylag kisebbnek – de azért összességében jelentősnek – látják, ami arra utal, hogy a problémák megoldásában fontosnak látják a városi és annál magasabb szint részvételét. Érdemes ugyanakkor a jövőben a városi közösség aktív szerepét hangsúlyozni – különösen igaz ez a magasabb végzettségűekre, ugyanis az arányokat elemezve az rajzolódik ki, hogy ez a csoport tartja legkevésbé fontosnak az aktív helyi közösséget.

121. ábra. Ön szerint a város egésze szempontjából az alábbi tényezők mennyire fontosak? Forrás: kérdőíves felmérés

30. táblázat: A lakossági hulladékkezeléssel kapcsolatos kihívások, valamint cselekvési területek, beavatkozások

Kihívás	Cselekvési területek, beavatkozások
A lakosság a jelenlegi hulladékelhelyezési rendszerrel elégedetlen, sok esetben az újrahasznosított hulladék, illetve a zöldhulladék hasznosítása nem valósul meg, mert már a gyűjtés sem teljeskörű vagy akadozó.	A város átgondolt hulladékkezelési stratégiát kell, hogy alkalmazzon, melyre főként szemléletformáló programokkal tudja felhívni a figyelmet. Mivel a hulladékgyűjtés nem városi hatáskör, így legfeljebb a város és a hulladékszállítást, gyűjtést végző céggel való kapcsolattartásban, illetve visszajelzések közvetítésében tud a város szerepet vállalni. A települési zöldfelületeken keletkező zöldhulladék helyi gyűjtése és felhasználása jelenleg csak részben megoldott, így ennek további fejlesztésével helyben megőrizhető lenne a hulladék, mely tulajdonképpen biomassza.
A lakosság nyitott a szelektív hulladékgyűjtés felé, azonban a lakosság nem teljes egésze gyűjti szelektíven a hulladékot.	A város szemléletformáló programok segítségével növelheti a szelektív hulladékgyűjtést és a helyi újrahasznosítási hajlandóságot. Takarékosság és újrahasznosítási megoldások, újrahasznosítható, környezetbarát építőanyagok alkalmazásának elterjesztése
A lakosság csak kisebb része fogyaszt helyben megtermelt termékeket, azokat is csak néha. Így a helyi gazdaság és helyi termelésen alapuló fogyasztás még csak korlátozott. A rövid ellátási láncok egyre fontosabbá válnak, amely a helyi erőforrások felhasználását szolgálnák és csökkentenék az ökológiai lábnyomot.	A város számos lépést tett a helyi termékek jobb pozícionálása érdekében, többek között megépült az új városi piac épülete, ami jobb feltételeket teremt a helyi és környékbeli termelők, őstermelők termékeinek a piacra juttatására. Esztergomban működik az országban az egyik legjobb bevásárló közösség (Kiskosár néven). Az Ister-Granum ETT-vel együttműködve a bevásárló közösséget működtető Esztergomi Környezetkultúra Egyesület az eurorégiót lefedő helyitermék-klasztert fejleszt, amelynek keretében több mint 600 őstermelőből és kézművesből álló adatbázist alakítottak ki. Az értékesítési rendszer kialakítása folyamatban van, 2023-ra elkészül. A jövőben szemléletformálással, illetve a helyi termelők támogatásával lehetőség van a rövidebb ellátási láncok kialakulására. Azonban ebben a folyamatban az önkormányzatnak proaktív kezdeményező szerepet kell játszani.
A körforgásos gazdaság alapját szolgáló elemek ismertségi szintje alacsony, a helyben előállított termékek köre is szűkös.	Az önkormányzat támogathatja marketinggel, illetve különféle helyi támogatásokkal a helyi termelők termékeinek piacra juttatását.

Szennyezés megelőzése és csökkentése

Esztergom egy nyugatról egyre szűkülő medencében fekszik, mely a keletre elfolyó Duna irányába egy egész keskeny torokká szűkül. A város másik oldalát pedig hegyek zárják le. Az uralkodó észak-nyugati széljárásnak köszönhetően a légszennyező anyagok jelentős része a városon kívülről jön, melyek ebben a zárt katlanban felhalmozódnak. A városon belüli légszennyezés fő okozói a közlekedés és a fűtés. Közlekedési szempontból a fő környezeti probléma 11-es út átmenő szakasza, ami légszennyezést (elsősorban NOx) és zajterhelést is okoz. A legkritikusabb szakasz a Bajcsy Zsilinszky úti rész, ahol a városi átmenő forgalom erre az egyetlen útra szűkül. Itt a beépítettségi és terepviszonyok is gátolják a kiszellőzést.

Az egykori szocialista ipar maradványaként városi barnamezők több esetben szennyezettek, ahol teljeskörű remediációt, rekultivációt szükséges végrehajtani. Mivel ez jelenleg elég költséges, illetve az ingatlanok és telkek rendezetlen tulajdonosi viszonnyal rendelkeznek, így ennek megvalósulása igen korlátozott. Ennek ellenére a probléma a rendszerváltozás óta fennáll.

Az üvegházhatású gázkibocsátás egyik legjelentősebb forrása az energiafogyasztás. Mivel Esztergomnak nem készült el SECAP-ja és klímastratégiája, így a megyei Klímastratégia adataira támaszkodhatunk a szennyezés helyzetelemzésében. Az energiafogyasztás keretein belül a legnagyobb forrás a villamos áram, a földgázfogyasztás, a lakossági tűzifa és szénfogyasztásból ered. Esztergom területén lévőn korábbi nagyobb ipari létesítmények megszűntek, a betelepülő új ipar a város déli részén kialakított ipari parkba települt, azonban itt is jelentkezik légköri emisszió. A megyében (és a városban is) a legnagyobb fogyasztó az ipar (63%), a lakossági felhasználás 20%-os részarányú, a szolgáltató szektor fogyasztása 11%-ot tesz ki. A fogyasztás összetétele illeszkednek a megye gazdasági profiljához, az erős ipari szereplőkhöz köthető a legnagyobb kibocsátási mutató, melyet a több mint 300.000 fős lakosság és a szintén erős szolgáltató szektor adatai követnek. A trend a következő években várhatóan az iparban további növekedést jelez előre, míg a további szektoriális értékek várhatóan stagnálni fognak.

Az elmúlt időszak energiával kapcsolatos kérdései és az egyre inkább erősebbé váló energiafüggetlenségi gondolatvilág sok vállalkozásban megindította az önellátás és a zöldenergia előállításának és fogyasztásának lehetőségét. A gazdaság fejlődése az ipari fogyasztás várható növekedését eredményezi majd, annak ellenére, hogy több cégnél bevezetésre kerülhet a zöld energiaforrás felhasználása. A legnagyobb befolyásoló tényező hosszú távon is a magas energiaigényű feldolgozóipar, a jármű és gépgyártás lesz. Esztergom legnagyobb termelőjének a Magyar Suzuki Rt. a ETS (Emissions Trading System) karbonkvóta rendszerben az elmúlt időszakban csökkenő mennyiségű kvótája van, mely a fogyasztás csökkenését jelenti, Ha a jövőben is folytatódik ez a tendencia Esztergom városában a megyéhez képest kedvezőbben alakulnak majd az üvegház-gáz kibocsátási értékek.

31. táblázat: A Suzuki karbonkvótája az ETS rendszerben 2013-2020 között. Forrás: ETS rendszer

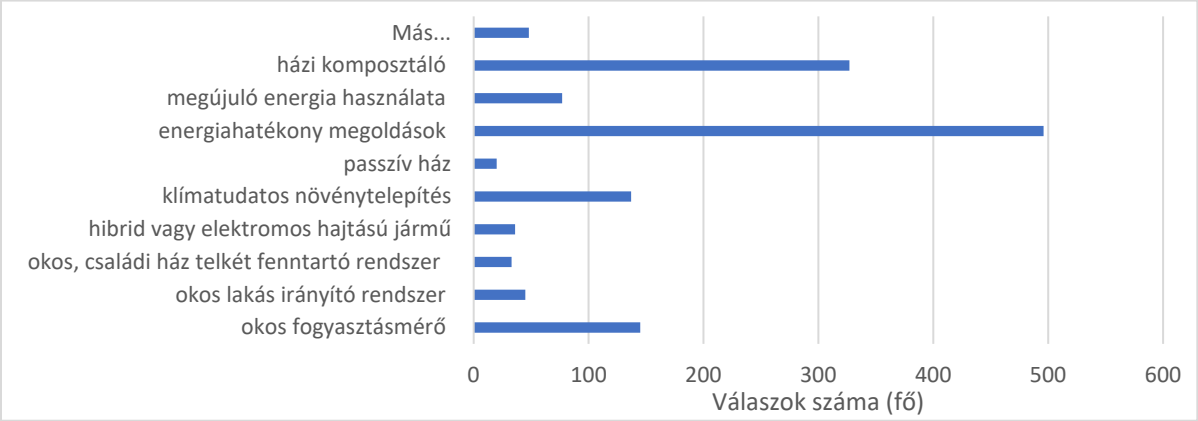
Magyar Suzuki Rt. Esztergom	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Az ETS rendszerben regisztrált karbonkvóta CO^2/tonna egyenérték	15893	14224	19173	18820	18463	18103	17739	17373

A többi szereplő kibocsátása várhatóan stagnál - növekszik majd, a lakossági energiafogyasztás növekedése várható, mert a rezsicsökkentés hatására a lakossági energiaárak folyamatosan alacsonyan maradnak, ez a lakosság takarékoskodását kevésbé serketni. Emellett a nyári napok és hőhullámok idején a lakossági hűtési igény is megnövekszik, mely az energiafogyasztás további növekedését idézheti elő.

A környezeti állapot fontosságát mutatja, hogy a válaszadók a gazdaság diverzifikációja, valamint turizmus fejlesztése mellett a környezetbarát iparfejlesztést és az egykori ipari területek megújítását, újraélesztését tartja Esztergom szempontjából a legfontosabbnak. A közlekedési fejlesztések közül a közösségi közlekedés és a kerékpárutak fejlesztése az úthálózat javítása után a 2. és 3. legfontosabb célnak bizonyult.

A szennyezés csökkenéséhez hozzájárulhat az ellátási láncok újraszervezése, újragondolása. Az ellátási láncok rövidítése kiemelten fontos mind gazdasági, mint fenntarthatósági szempontból, hiszen a kisebb szállítási távolság kevesebb károsanyag-kibocsátással jár, és bevétel, munkahelyeke teremt és tart fenn a térségben. Ezeken kívül erősíti a helyi identitás is. A felmérés alapján a megkérdezettek többsége leginkább a zöldség és gyümölcs esetében vásárol leginkább helyi vagy térségi termelőktől, de az egyéb élelmiszerek és italok esteében is sokan említették, hogy legalább alkalmanként a környékbeli termelőktől vásárolnak. Ugyanakkor a használati tárgyak és műalkotások esetében elenyésző a helyi vásárlás aránya. Ennek oka főképp a helyi gazdaság szerkezetében, ehhez kapcsolódóan a kézműves termelés visszaszorulásában keresendő. Leginkább a piacokon szerzik be helyi vagy térségi termékeket, a válaszadók kétharmada jelölte meg ezt a választ, de mintegy harmaduk közvetlen a termelőnél, készítőnél, vagy annak üzletében vásárol. Mindössze a kitöltők 10,5%-a válaszolt úgy, hogy nem vesz helyi/térségi termékeket, ami összességében véve kedvezőnek tekinthető még akkor is, ha a sokan csak havonta vagy ritkábban költik a pénzüket a térség termelőinél.

A különböző környezettudatos eszközök közül a legtöbben az energiahatékony megoldásokkal (hőszigetelés, felújított nyílászáró) rendelkeznek – nem függetlenül az ezzel kapcsolatban elérhető támogatásoktól, felújítási programoktól. Ezt a választ a kitöltők mintegy kétharmada jelölte meg. A házi komposztáló a megkérdezettek 44,5%-ánál található meg. Az okos fogyasztásmérő és klímatudatos növénytelepítés pedig közel 20%-uknál. A többi megoldás sokkal kisebb arányban jellemző. Az okos rendszerek nagyobb arányban vannak jelen a felsőfokú végzettségűek háztartásában – itt is ki kell emelnünk, hogy ennek részben anyagi, részben pedig az információk meglétével kapcsolatos okai vannak.

122.ábra. Milyen környezettudatos eszközökkel, megoldásokkal rendelkezik otthonában? Forrás: kérdőíves felmérés

A kérdőíves felmérésben adott válaszokból összességben kirajzolódik, hogy a helyiek nyitottak a fenntarthatóság kérdésköre iránt, és fontosnak tartják a város és térsége környezeti állapotát. Ugyanakkor az anyagi lehetőségek több esetben akadályt jelentenek abban, hogy konkrét lépéseket tegyenek az erőforrások takarékosabb felhasználása irányába, így különösen nagy a városi, illetve a magasabb szintű politikák, szabályozások támogatások jelentősége.

32. táblázat: A város környezeti állapotával összefüggő kihívások, valamint cselekvési területek, beavatkozások

Kihívás	Cselekvési területek, beavatkozások
A város domborzati viszonyainak köszönhetően a rosszabb levegőminőségű városok közé tartozik, annak ellenére, hogy az elmúlt időszakban a városi szennyező iparágak megszűntek, illetve a város déli részén kialakított ipari parkba lettek áthelyezve. A gazdasági szerkezetből adódóan jelenleg a legnagyobb légszennyező a járműipar és a hozzá kapcsolódó beszállítói hálózat. A levegőszennyezés további forrása a városon áthaladó közúti és teherforgalom. A forgalom zajterhelésnek és rezgésterhelésnek is kiteszi a lakosságot és az épületállományt.	A várost elkerülő utak, illetve a gyorsforgalmi összeköttetés csökkentheti a városon áthaladó forgalom által előidézett légszennyezést. A jövőben a zöld és környezetkímélőbb közlekedési módok támogatása és előnyben részesítése segíthet a levegőminőség javításában. Ehhez szükséges az alternatív közlekedési eszközrendszer és az okos közlekedés koncepcionális kialakítása. Az ipari park fejlesztésében integráns szerepet kell, játsszon az alternatív energiaforrások termelése. A környezetbarát közlekedési módok és rendszerek elterjesztése
A városban jelenleg is vannak barnamezős területek, melyek szennyezettek.	Az alulhasznosított és barnamezős területek remediációja és helyi társadalom számára előnyös hasznosítása.
A városban a legnagyobb üvegházgáz kibocsátásért az energiafelhasználás felel, melyben a villamos áram és a földgázfogyasztás a legnagyobb és legmarkánsabb tényező.	Az energiafogyasztás intézményi csökkentése csak kismértékben befolyásolja a város teljes energiafogyasztását, azonban ennek ellenére a jövőben is szükséges a közintézmények és az önkormányzati ingatlanállomány energiahatékony fejlesztése. A településen szükséges a megújuló energiatermelés kapacitásainak növelése, melyhez a településrendezésnek aktívan hozzá kell járulnia a lehetőségek jogi kereteinek biztosításával. A legnagyobb energiafogyasztók között található a lakosság, akinek energiatudatosságot célzó szemléletformáló programokkal lehet segíteni a fogyasztás csökkenéséhez.
A lakosok csak kis része rendelkezik okos berendezésekkel és fogyasztásmérőkkel. Ezért real time nem tudják követni fogyasztásukat. A hosszan fenntartott rezsicsökkentés csökkenti az energiatudatosságot a lakosság körében.	Lakossági szemléletformálás szükséges alternatív erőforrások felhasználására, illetve a takarékos szemlélet kialakítására. Vállalati és intézményi környezettudatos energetikai beruházások és korszerűsítések erősítése
A szennyezést csökkentheti, ha a felhasználók helyi termékeket vásárolnak, azonban a megkérdezett válaszadók csak kis része részesíti előnyben a helyi termékeket.	A városnak lehetőségeihez mérten támogatni kell a helyi termelők megjelenését.
Számos területen található illegálisan kihelyezett hulladék.	Nagyobb volumenű illegális hulladéklerakó felszámolási program szükséges, azokon a területek, ahol akut a probléma ott pedig kamerák kihelyezése szükséges.
A városlakók és térségi lakosok körében a fenntarthatóságról, szennyezésről, annak megelőzéséről kevés tudás áll a rendelkezésre.	Szemléletformálás a városmarketinggel összhangban (helyi tudatosság, közösségek mozgósítása, szemetelés csökkentése, visszaszorítása)

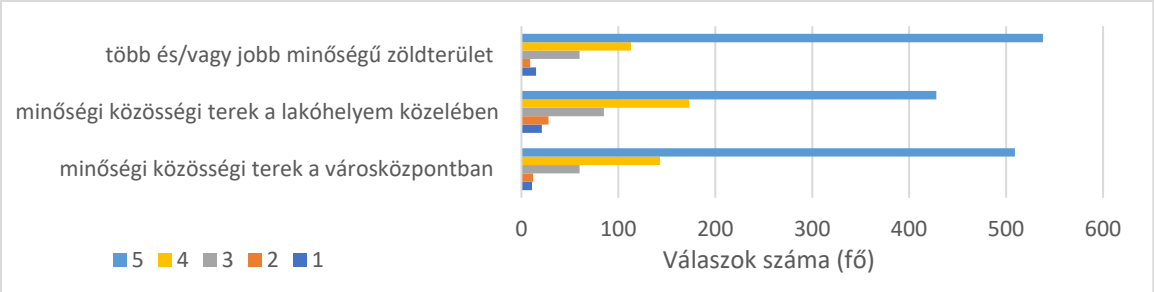
Biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme és helyreállítása

Esztergomban a városias szövet és a természeti táj hosszú vonal mentén összeér, bizonyos városrészek beépítettsége igen magas, mely a városi zöldfelületek hiányát okozza. Bár a város az országos átlagnál jóval erdősültebbnek tekinthető a klímaváltozás hatására a térség erdőállományának lassú átalakulása fogyása prognosztizálható.

A városban még mindig jelentős mennyiségű alulhasznosított barnamezős terület található. Ezek újrahasznosítása, illetve a városi tér további (vagy legalábbi szabályozatlan) kiterjedésének meggátolása kiemelten fontos a város számára, hiszen védett természeti értékeit csak így tudja a jövőben is hatékonyan fenntartani és megőrizni.

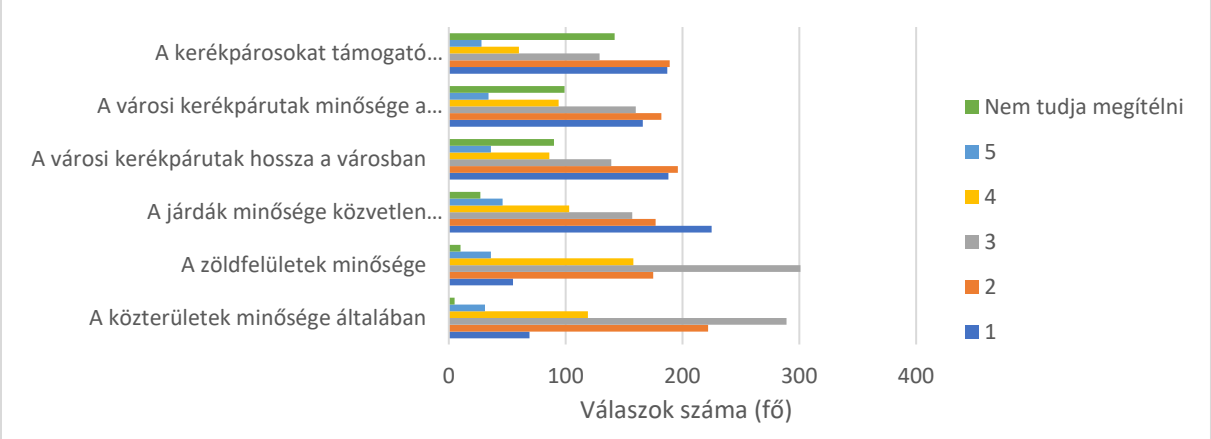
Esztergomban nagy kiterjedésű védett természeti területek vannak, melyek Nemzeti Park és a Natura 2000 területek, országos ökológiai hálózati részét képezi.

A helyzetértékelés alapját az FVS-hez készült kérdőíves és interjús felmérés adja. A megkérdezettek valamivel több mint harmada nyilatkozott úgy, hogy vonzóak számára a város táji- és természeti adottságai – a felsőfokú végzettségűek nagyobb arányban válaszoltak igennel az erre vonatkozó kérdésre. A korkategóriákat tekintve a fiatalabbak és a legidősebbek az átlagnál valamivel kevésbé tartották magura igaznak ezt a kijelentést. A minőségi közösségi tereket kiemelkedően fontosnak látják mind a városközpontban, mind pedig a saját lakóhelyük közelében, de hasonlóan nyilatkoztak a zöldterületek fontosságáról is.

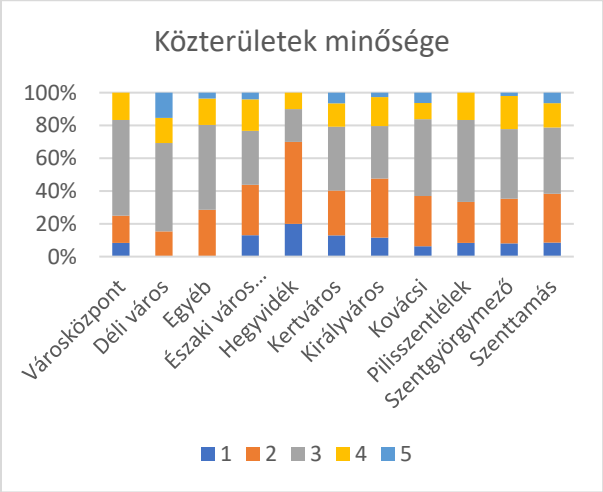
123.ábra: Mennyire fontosak az ön életminőségének javítása szempontjából az alábbi tényezők. (1: nem fontos, 5: nagyon fontos) Forrás: kérdőíves felmérés

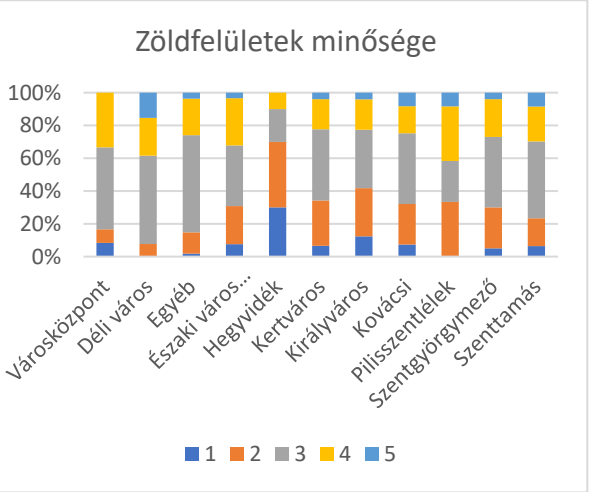
Az életminőséget befolyásoló tényezők között a zöldterületekkel, közösségi terekkel, fenntartható közlekedéssel kapcsolatos elemek jelentősége elmaradt az oktatási, egészségügyi és szociális szolgáltatások mögött. A legtöbben közepesen fontosnak tartják mind a zöldterületek, mint a közterületek minőségét – ennek oka, hogy ennél a kérdésnél más tényezőkhöz kellett hasonlítani a zöldterületeket, illetve a válaszadónak nem a személyes véleményét kellett kifejeznie, hanem általánosságban fogalmazta meg, mit befolyásolja az életminőséget. Ez úgy is értelmezhető, hogy a saját maguk számára fontosabbnak gondolják a minőségi közterületeket, zöldterületek, mint azt másokról feltételezik.

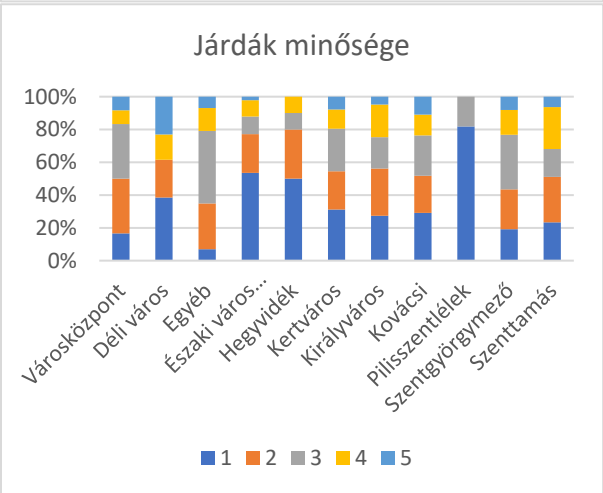

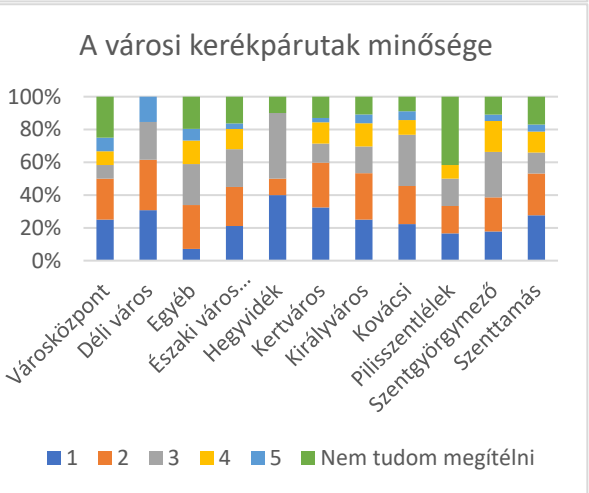
124.ábra: Az egyes életminőséget befolyásoló tényezők értékelése (1: nem fontos, 5: nagyon fontos) Forrás: kérdőíves felmérés

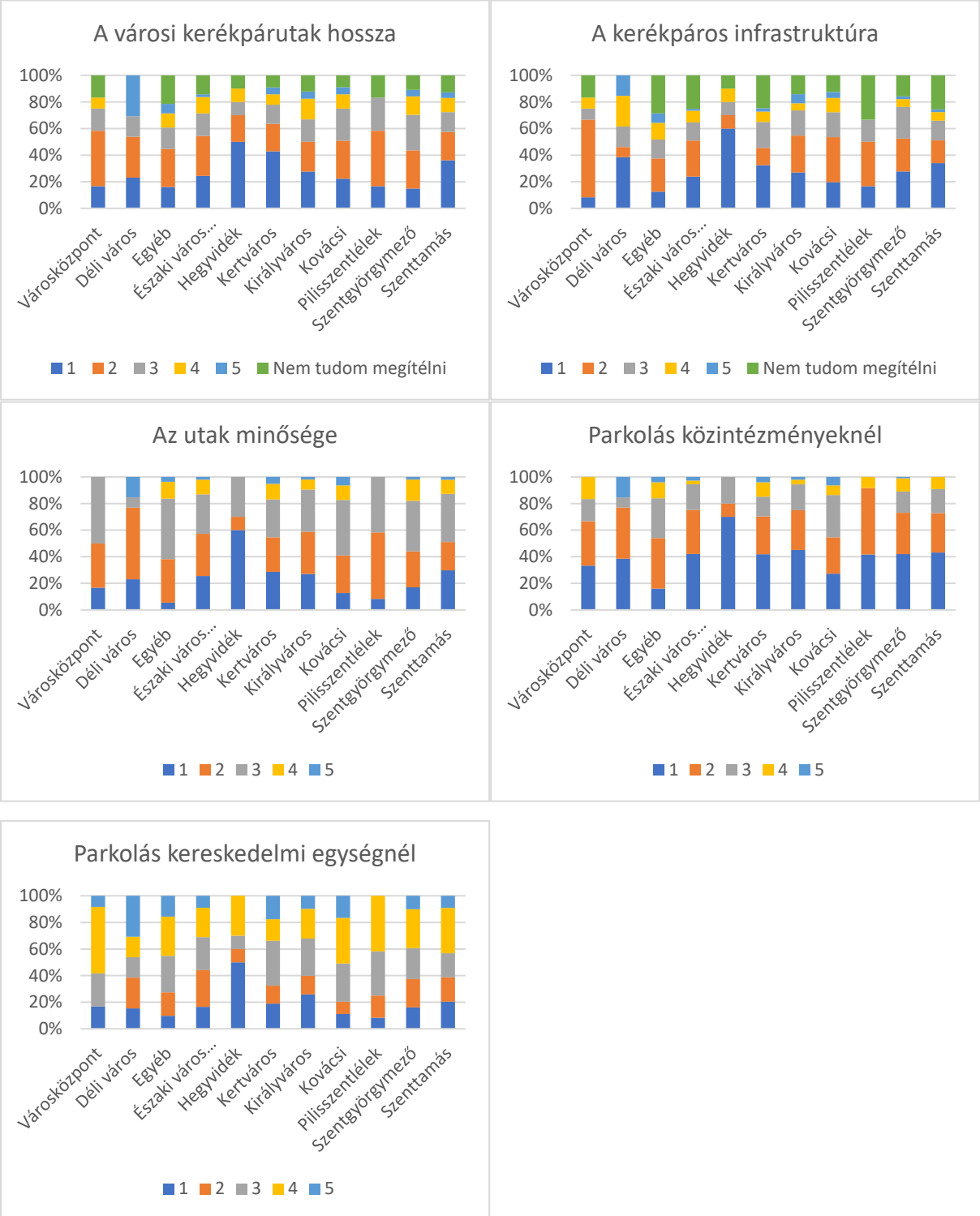
A közterületek minőségével a Hegyvidéken élők a legelégedetlenebbek, míg a Déli városrészben élők adták a legjobb osztályzatokat – de a többség itt is közepesnek ítéli meg a helyzetet. A zöldfelületek minőségével Pilisszentlélek mellett ugyancsak a Déli városrészben élő válaszadók fogalmazták meg a legkedvezőbb véleményt, de a Városközpontban élők többsége is közepesre vagy jóra értékelte ezt a szempontot. A járdák minősége Kovácsiban és a Déli városrészben kapott viszonylag kedvező értékelést, az Pilisszentlélek, az Északi városrész és Hegyvidék esetében pedig többségben voltak a kritikus vélemények. A kerékpáros úthálózat és infrastruktúra megítélését illetően több kérdés kapcsán is kirajzolódott, hogy sokan nem tudják megítélni a kérdéskört – hiszen vélhetően nem kerékpároznak rendszeresen. A Hegyvidék, Kertváros és Királyi város esetében voltak a legkritikusabbak a megkérdezettek, de összességben kijelenthető, hogy a válaszadók a város minden részében elégedetlenek a kerékpárutak hosszával, minőségével és a kerékpáros infrastruktúrával. Általánosságban kritikusak voltak az utak minőségével kapcsolatban is, mindenhol 80% körüli, vagy afeletti volt azok aránya, akik közepesre, vagy annál rosszabbra értékelték ezt a tényezőt. Arányaiban a legtöbb nagyon elégedett a Déli városrészben volt, illetve Kovácsi mutatott még viszonylag kedvezőbb képet. A közintézményeknél való parkolás esetében hasonló helyzet rajzolódik ki, sőt, a válaszadók még kritikusabbak voltak ennél a kérdésnél. Leginkább a Hegyvidék esetében voltak elégedetlenek. A kereskedelmi egységeknél való parkolás a Városközpontban és a Déli városrészben kapta a legjobb értékelést, a Hegyvidéken pedig a legrosszabbat. Összességében az rajzolódik ki, hogy a Déli városrészben lakók viszonylag elégedettebbek a közterületekhez kapcsolódó lehetőségekkel, szolgáltatásokkal, míg a legelégedetlenebbek a Hegyvidékiek. Ennek hátterében az állhat, hogy a Déli városrész kiépülése később történt meg, így az infrastruktúra jobban tervezett, illetve újabb, míg a Hegyvidék esetében a domborzati viszonyok megnehezítik az infrastrukturális ellátás kiépítését. A külterületi beépítések ezzel párhuzamosan mind nagyobb nyomást helyeznek az önkormányzatra mind közművesítés, mind pedig közúthálózat kiépítését és burkolását illetően.

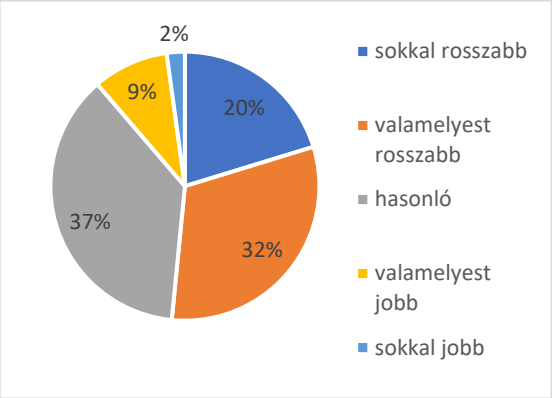

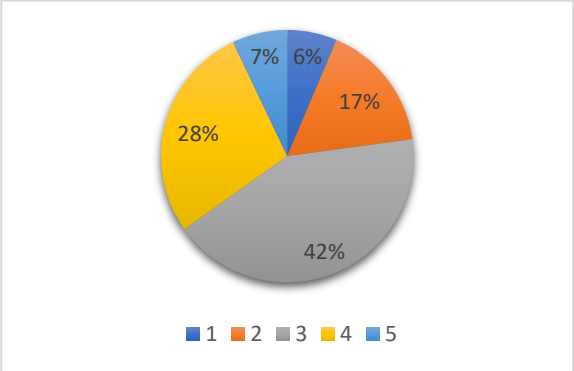
125.ábra: Ön mennyire elégedett…? kérdésre adott válaszok városrészi bontásban. Forrás: kérdőíves felmérés

Más városokkal összevetve Esztergom belvárosát, a válaszadók nem elégedettek a zöldfelületi ellátottsággal; 51,6% százalék szerint rosszabb, vagy sokkal rosszabb Esztergomban a helyzet, mint másutt. Leginkább az alacsonyabb végzettségűek voltak elégedettebbek. A fiatalok az átlagnál jobbnak ítélték meg a város zöldfelületi ellátottságát, míg a legkritikusabbak a 41-65 év közöttiek voltak ebben a tekintetben.

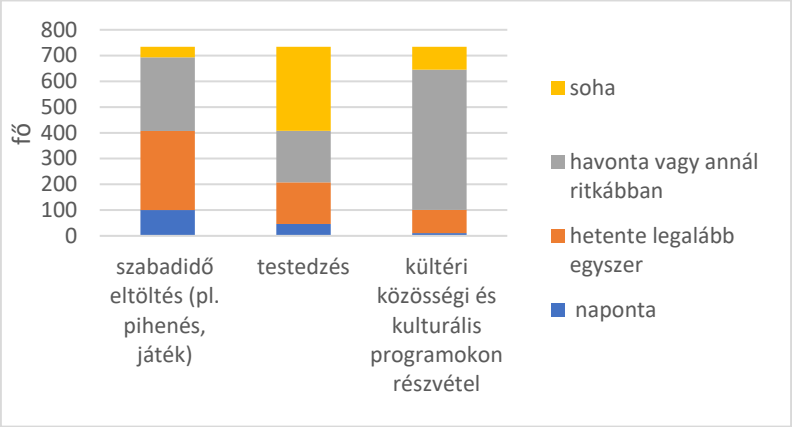
126.ábra: Más városokkal összehasonlítva, milyennek ítéli Esztergom városközpontjának zöldfelületi ellátottságát? Forrás: kérdőíves felmérés

Ugyanakkor a vízpartokkal elégedettebbek voltak a megkérdezettek: itt a legtöbben hasonlónak ítélték az esztergomi helyzetet, mint a más városokban tapasztalhatót; 42,3% válaszolta ezt, ugyanakkor a kitöltők mintegy harmada jobbnak vagy sokkal jobbnak látja az esztergomi helyzetet. Itt is a 41-65 év közötti korosztály volt a legkritikusabb, míg a 40 év alattiak pozitívabban vélekedtek a helyzetről.

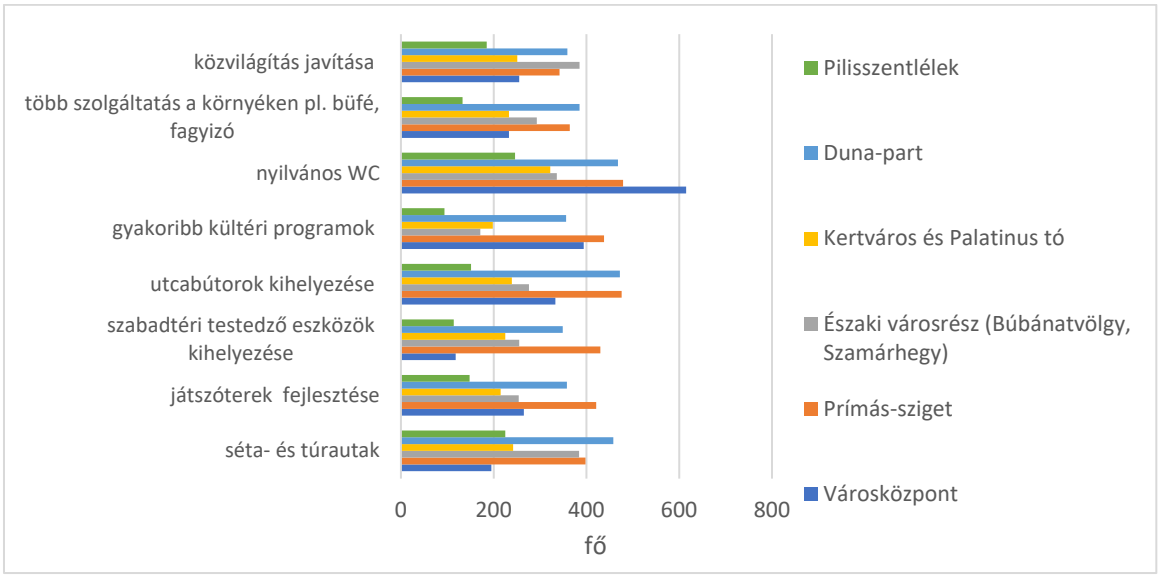
127.ábra: Mennyire elégedett ön Esztergom vízpartjainak minőségével? (1: nagyon elégedetlen, 5: nagyon elégedett) Forrás: kérdőíves felmérés

A zöldterületek, parkok látogatásának legfontosabb, leggyakoribb célja a szabadidő eltöltése: a pihenés, játék, míg a sport vagy a közösségi programok szerepe kisebb. Ez csak részben az adott területek biztosított lehetőségek eredménye, hanem a lakossági aktivitással, valamint a lehetőségekkel (pl. rendezvények elérhetősége, száma) is összefüggésben van. Nem szabad elfeledkezni arról, hogy a kérdőív végén, a szabadon megfogalmazott javaslatok, ötletek között sokan vetettek fel a szabadtéri sportolással kapcsolatos javaslatokat is, azaz ezzel kapcsolatban érdemes még több lehetőséget biztosítani a jövőben. Ugyanakkor kirajzolódik a zöldterületek rekreációs jellege, hiszen a válaszadók elenyésző részére jellemző csupán, hogy soha nem látogatja a parkokat a szabadidő eltöltésének céljából, míg mintegy 55% legalább hetente veszi ilyen célra igénybe ezeket a területeket.

128.ábra: Milyen gyakran látogat városi zöldterületeket, parkokat az alábbi célokra? Forrás: kérdőíves felmérés

A zöldterületek vonzóvá tételében jelentős eltérések vannak abban, hogy az egyes területeken mit tartanának a legfontosabbnak a kitöltők – ez összefüggésben van azzal, hogy milyen funkciókat kapcsolnak az adott városrészhez. A Városközpontban kiemelkedően fontos lenne a nyilvános WC-k létesítése – ez a fejlesztés egyébként minden területen az egyik legtöbb szavazatot kapta. A Prímás-szigeten a szabadtéri időtöltést lehetővé tévő fejlesztések, azaz játszótér, sporteszközök, illetve a kisebb csoportok szabadtéri összejöveteleit lehetővé tevő utcabútorok kihelyezése lenne kiemelten fontos. Búbánatvölgyben és az Északi városrészben a közvilágítás javítását jelölték meg sokan. A Kertváros és a Palatinus-tó esetében a nyilvános WC-k létesítése mellett minden más tényező körülbelül ugyanannyira, azaz közepesen bizonyult fontosnak. A Duna-parton a séta- és túraútvonalak létesítése volt hangsúlyos, illetve az utcabútorok kihelyezése. Pilisszentlélek esetében minden tényező esetében alacsony vagy közepes említésszámot tapasztalhatunk. A válaszok megoszlása nem csak arra utal, hogy milyen funkciója van egy adott városrésznek, hanem arra is, hogy mennyire vannak tisztában a megkérdezettek az adott terület jellegzetességeivel, problémáival.

129.ábra: Az alábbi területeken milyen fejlesztésekkel lehetne vonzóbbá tenni a zöldterületeket? A válaszok megoszlása az egyes városrészekre vonatkozóan. Forrás: kérdőíves felmérés

33. táblázat: A zöldterületekkel kapcsolatos kihívások, valamint cselekvési területek, beavatkozások

Kihívás	Cselekvési területek, beavatkozások
A város közterületeinek és zöldterületeinek minőségével, állapotával a lakosság nem, vagy csak mérsékelten elégedett. A zöldterületi fejlesztések a városi zöldterületi ökoszisztémaszolgáltatások nem teljes mértékben kiaknázottak. A lakosok a városi kék felületekkel, vízpartokkal elégedettek. A megkérdezettek valamivel több mint harmada számára a város táji- és természeti adottságai vonzóak, és értékesek. **A közterületek minőségével a Hegyvidéken élők a legelégedetlenebbek, míg a Déli városrészben élők adták a legjobb osztályzatokat.** **Más városokkal összevetve Esztergom belvárosát, a megkérdezett válaszadók nem elégedettek a zöldfelületi ellátottsággal; 51,6% százalék szerint rosszabb, vagy sokkal rosszabb Esztergomban a helyzet, mint másutt.**	A város az ökoszisztéma szolgáltatások javítását, a zöldfelületek növelését és a jelenlegi zöld- és kékinfrastruktúra fejlesztését kell, hogy megvalósítsa az elkövetkező években.
A lakosság egy jelentős része elégedettlen a zöld városfejlesztés egyik alappillérét képző kerékpáros és gyalogos közlekedést kiszolgáló infrastruktúrával. Mindez annak fényében, hogy a jövőben a motorizáció további növekedése várható a városi életminőség csökkenését eredményezheti.	Szükséges, hogy a város az alternatív közlekedési módokat támogassa a jövőben. Ehhez szükséges a kerékpáros infrastruktúra fejlesztése, a hálózat bővítése. A zöldebb járműhasználatot eredményezheti, hogy ha tovább bővíti az elektromos töltőállomások körét és fejleszti a fenntartható városi közösségi közlekedést.
A Prímás-szigeten a szabadtéri időtöltést lehetővé tévő fejlesztések, azaz játszótér, sporteszközök, illetve a kisebb csoportok szabadtéri összejöveteleit lehetővé tevő utcabútorok kihelyezése lenne kiemelten fontos. Ez jelenleg nem, vagy csak korlátozottan, nem megfelelő minőségben megoldott. A Duna-parton a séta- és túraútvonalak létesítése további fejlesztésre szorul.	Szükséges a zöldterületek számnak, kiterjedésének növelése, minőségük javítása, összhangban a klímaváltozás hatásainak kezelésével. A zöldterületek funkcióbővítése (sportolási lehetőségek, kutyafuttaók létesítése, játszóterek létesítése.
A lakosság egy meghatározó része úgy gondolja, hogy a zöld- és kék infrastruktúra minősége azért nem megfelelő, mert a ki nem épített közszolgáltatási rendszer rontja a minőséget.	A városnak szükséges beruházásokat eszközölni infrastrukturális fejlesztések terén, kiemelten a víz és csatornahálózat fejlesztésére.

6.5.1.2. Célok megfogalmazása és rendszerezése

Esztergom Megyei Jogú Város a klímaváltozás hatásainak mérséklése érdekében, mitigációs illetve a klímaváltozás hatásaihoz alkalmazkodva adaptációs célokat tűz ki. A város településfejlesztési koncepciója részben előirányozza a fenntarthatóságot, a fenntarthatóság növeléséhez további beavatkozásokat is társít, melyek közép-hosszútávon adnak választ a klímaváltozás okozta kihívásokra. A város céljai közé tartozik a települési energiahatékonyság növelése, a klímatudatosság mind intézményen belüli, mind pedig lakossági növelése, egy tisztább és élhetőbb település kialakítása.

A célok eléréséhez kínál útmutatást és további forrásokhoz való hozzáférést a zöld átállás menetrend. A célok megvalósításának segítségével Esztergom középtávon, egy élhető, energiahatékony és környezettudatos zöld város lehet. Ennek részét képezi az energiahatékony, zöld települési épületállomány, mely elérhetőségét fenntartható városi mobilitás szolgálja, mely az átmenő forgalomtól mentes Belvárost is beköti. A részét képezi továbbá olyan klímavédelmi akciók

megteremtése, mely vonzó, élhető települést eredményez, figyelembe véve és megőrizve a táji adottságokat, ahhoz alkalmazkodva.

Ennek érdekében a város a „Fenntartható klíma- és energiatudatos Esztergom” átfogó célt fogalmazta meg. Az átfogó célhoz öt közvetlenül kapcsolódó részcél került meghatározásra. A részcélok alatt beavatkozásokat fogalmaz meg a dokumentum, amely stratégiai szemléletben három fő szempontot vesznek figyelembe. Az első, az intézményi és társadalmi szemléletformálás, a második energiahatékonyság, a harmadik a klímatudatos zöld település.

A megalkotott célrendszer kapcsolódik a taxonómiai rendeletben lefektetett aspektusokhoz. A különböző célok megvalósulása beavatkozásokon keresztül történik. Ezek a beavatkozások tematikusan három fő csoportra oszlanak: mitigációs javaslatok, adaptációs javaslatok és szemléletformáló javaslatok. Megfogalmazásra kerülnek komplex jellegű beavatkozások, melyek a tájhasználatot, a szemléletformálást, az energetikai beruházásokat egyaránt tartalmazzák és nagyobb léptékű fejlesztést igényelnek, ezzel párhuzamosan nagyobb mennyiségű forrás felhasználása szükséges végrehajtásukhoz. A zöld átállásban megfogalmazott és javasolt beavatkozások:

Z1. Az éghajlatváltozás mérséklése, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás: az üvegházhatású gázok csökkentésére vagy ezek hatásának elkerülésére irányul többek között a megújuló energiatermeléssel, az energiahatékonyság növelésével, a klímasemleges közlekedéshez való hozzájárulással. stratégiai szinten hozzájárul a jelenlegi éghajlat és a várható jövőbeli éghajlat által a gazdasági tevékenységre gyakorolt kedvezőtlen hatások kockázatának csökkentéséhez, anélkül, hogy növelnék a kedvezőtlen hatások kockázatát az emberekre, a természetre vagy az eszközökre.

Z2. A vízi erőforrások fenntartható használata és védelme: keretében a felszíni és felszín alatti víztestek stratégiai szintű védelme valósul meg, kezelve a települési és ipari szennyvíz problémákat, és javítva a vízgazdálkodás hatékonyságát, a vízi ökoszisztémák állapotát.

Z3. A körforgásos gazdaságra való áttérés: megfogalmazza a város stratégiai irányát a hulladék keletkezésének megelőzéséhez vagy annak újra felhasználásához, növeli a termékek élettartamát, a melléktermékek másodlagos felhasználását és a veszélyes anyagok környezetbarátabb anyagokkal történő helyettesíthetőségét.

Z4. A szennyezés megelőzése és csökkentése: az üvegházhatású gázoktól eltérő szennyező anyagoknak a levegőbe, a vízbe vagy talajba történő kibocsátásának megelőzésére, csökkentésére irányul.

Z5. A biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme és helyreállítása: a természeti és biológiai sokféleség megőrzésére, a fenntartható földhasználat és területgazdálkodásra, fenntartható mezőgazdálkodásra és erdőgazdálkodásra irányuló stratégiát mutatja be.

Átfogó cél: Fenntartható klíma- és energiatudatos Esztergom	
Részcélok	Kapcsolódás
C1: Üvegház hatású gázok kibocsátásának csökkentése szervezetfejlesztéssel és szemléletformálással	Z1
C1.1: Energiatudatossághoz alkalmazkodó intézményrendszer és társadalom kialakítása	
C2: Energiahatékony Esztergom létrehozása	Z1, Z4
C2.1. Fosszilis energiahordozók használatának visszaszorítása energiahatékonyságot növelő beruházásokkal	
C2.2. Racionális és csökkentett energiafelhasználás	
C2.3. Energetikai zöld átállás alternatív erőforrások felhasználásával	
C3: A klímaváltozás hatásainak mérséklése, adaptáció szervezetfejlesztéssel és szemléletformálással	Z1
C3.1. Klímaváltozáshoz alkalmazkodó intézményrendszer és társadalom létrehozása	
C4: Klímatudatos település létrehozása	Z1, Z2, Z4, Z5
C4.1. Csapadékvíz elvezetését és megtartását szolgáló fejlesztések megvalósítása	
C4.2. Városi zöldfelületek komplex, klímatudatos fejlesztése	
C4.3. Tájhoz illesztett, klímatudatos mezőgazdaság támogatása	
C4.4. Alternatív közlekedési módok támogatása	
C5: Zöld és körkörös település létrehozása	Z1, Z3, Z4
C5.1. Hulladék mennyiségének csökkentése és újrahasznosítása	
C5.2. Barnamezős területek remediációja és újrahasznosítása	
C5.3. Rövid ellátási láncok kialakítása	
C5.4. Gazdasági szereplők klímatudatosságának növelése	

6.5.1.3. A zöld fejlesztések beavatkozási területeinek meghatározása

C1: Üvegház hatású gázok kibocsátásának csökkentése szervezetfejlesztéssel és szemléletformálással					
Beavatkozás	Projekt	Felkészültség (1-5)	Környezeti hatás (-/0/+)	ÜHG megtakarítás (-/0/+)	Pénzügyi megtakarítás (-/0/+)
Energiatudatossághoz alkalmazkodó intézményrendszer és társadalom kialakítása	Intézményrendszert érintő fejlesztések megvalósítása	2	+	0	-
	Helyi lakosság energiatudatosságának fejlesztése szemléletformáló programokkal	1	+	+	+
	Települési Fenntartható Energia- és Klíma Akcióterv (SECAP) létrehozása	1	+	0	0
	Lakossági fűtéssel, tüzeléssel kapcsolatos szemléletformálás	3	+	+	+
	Civil és gazdasági szervezetek bevonása az energiahatékonysági fejlesztésekbe	3	+	0	0

C2: Energiahatékony Esztergom létrehozása					
Beavatkozás	Projekt	Felkészültség (1-5)	Környezeti hatás (-/0/+)	ÜHG megtakarítás (-/0/+)	Pénzügyi megtakarítás (-/0/+)
Fosszilis energiahordozók használatának visszaszorítása energiahatékonyságot növelő beruházásokkal	Energiahatékonyságot célzó fejlesztések önkormányzatot és egyéb állami intézményeket érintő beruházásokkal	2	+	+	+
	Lakossági energiahatékonyságot támogató programok megvalósítása energetikai korszerűsítésének ösztönzésével	2	+	+	+
Racionális és csökkentett energiafelhasználás	Közvilágítás korszerűsítése, okos közvilágítási rendszerek kialakítása	4	+	+	+
	Önkormányzati tulajdonban lévő épületek energetikai állapotfelmérése	3	0	0	0
	Távhőrendszer fejlesztése, korszerűsítése	3	+	+	+
Energetikai zöld átállás alternatív erőforrások felhasználásával	Városüzemeltetési energiahatékonyságot szolgáló beruházások	1	+	+	+
	Új kapacitások kialakítása zöld energiaforrások terén	2	+	+	+

C3: A klímaváltozás hatásainak mérséklése, adaptáció szervezetfejlesztéssel és szemléletformálással					
Beavatkozás	Projekt	Felkészültség (1-5)	Környezeti hatás (-/0/+)	ÜHG megtakarítás (-/0/+)	Pénzügyi megtakarítás (-/0/+)
Klímaváltozáshoz alkalmazkodó intézményrendszer és társadalom kialakítása	Intézményrendszert érintő fejlesztések megvalósítása	2	+	0	-
	Helyi lakosság környezettudatosságának fejlesztése személetformálással	2	+	+	+
	Külterületi népesség szemléletformálása	2	+	0	+
	Civil és gazdasági szervezetek bevonása a klímavédelmi feladatok megvalósításába	2	+	0	+

C4. Klímatudatos Esztergom létrehozása					
Beavatkozás	Projekt	Felkészültség (1-5)	Környezeti hatás (-/0/+)	ÜHG megtakarítás (-/0/+)	Pénzügyi megtakarítás (-/0/+)
Csapadékvíz megtartását szolgáló fejlesztések és vízhálózati fejlesztések megvalósítása	Integrált Települési Vízgazdálkodási Terv (ITVT) készítése	2	+	0	-
	Felszíni csapadékvíz-elvezető rendszer és vízelvezetés fejlesztése és karbantartás	2	+	0	-
	Lehulló csapadékvíz gyűjtése és felhasználása, helybeni vízvisszatartás elősegítése	2	+	0	+
	Szennyvízhálózat kiépítése, külterületi alternatív szennyvízkezelés fejlesztése	2	+	0	-
Városi zöldfelületek komplex, klímatudatos fejlesztése	Zöldfelület-gazdálkodási koncepció és zöldfelületi kataszter elkészítése	3	+	0	+
	Rekreációs célú zöldfelületek ökológiai szemléletű fejlesztése a Prímás-szigeten	2	+	0	0
	Közterületi zöldfelületek fenntartható megújítása	3	+	0	0
Tájhoz illesztett, klímatudatos mezőgazdaság támogatása	A zártkertes részek és külterületek beépülésének koordinációja, szabályozása	4	+	0	0
	Lakott táj program kiterjesztése	3	+	0	+
	Biológiai sokszínűség megőrzése és támogatása zöldterületek fejlesztésével	3	+	+	+
Alternatív közlekedési módok támogatása	Kerékpáros közlekedés fejlesztése úthálózat-fejlesztéssel és kiszolgáló infrastruktúrafejlesztéssel	4	+	+	+
	Közösségi közlekedés fejlesztése zöld járművek beszerzésével	2	+	+	+
	Közösségi közlekedés és alternatív közlekedési módok népszerűsítése szemléletformálással	3	+	+	0
	Alternatív közlekedési rendszerek támogatása (e-roller)	4	+	+	0

C5: Okos és körkörös település létrehozása					
Beavatkozás	Projekt	Felkészültség (1-5)	környezeti hatás (-/0/+)	ÜHG megtakarítás (-/0/+)	Pénzügyi megtakarítás (-/0/+)
Hulladék mennyiségének	Szelektív hulladékgyűjtés	2	+	+	+

csökkentése és újrahasznosítása	népszerűsítése, hulladék mennyiségének csökkentésére irányuló szemléletformálás				
	Helyben keletkezett zöld hulladék helyi hasznosítása	2	+	+	+
	Lakossági komposztálás népszerűsítése	2	+	0	+
	Illegális hulladéklerakás elleni küzdelem lakossági programokkal	3	+	0	+
Barnamezős területek remediációja és újrahasznosítása	Barnamezős területek szennyezettségének felszámolása	1	+	0	0
	Barnamezős területek funkcióbővítő fejlesztése	2	+	0	0
Rövid ellátási láncok kialakítása és helyi gazdaság támogatása	Helyi termékek támogatása marketinggel és szemléletformálással	2	0	+	+
	Helyi termelői-fogyasztó közösség és kerekasztal létrehozása	1	0	+	+
Gazdasági szereplők klímatudatosságának növelése	Helyi gazdasági szereplők bevonása klímavédelmi programok finanszírozásába társadalmi felelősségvállalás keretében	1	+	+	+
	Gazdasági szereplők alternatív energiaforrásokra való átállásának támogatása és elősegítése	1	+	+	-
	Kibocsátáscsökentés elősegítése	2	+	+	0

6.5.1.4. Zöld átállás szervezeti keretrendszer és menetrend

A zöld átállás menetrend és a hozzá kapcsolódó zöld finanszírozási keretrendszer kidolgozása széleskörű szakmai konszenzuson kell alapuljon, Így szükséges a zöld átállás akciótervbe a legfőbb stakeholderek bevonása.

A tervezéshez célszerű lehet egy városi vagy akár térségi szereplőkből álló munkacsoport felállítása, melynek vezetőjét és a város részéről delegált tagokat a Képviselő-testület (Közgyűlés) határozza meg. Javasolt a kapcsolódó Bizottságok tagjainak bevonása, esetlegesen egy új zöld átállással zöld

finanszírozási keretrendszer kapcsolatos új képviselő-testület (közgyűlés) Bizottság felállítása is. A várostérségi szemlélet erősítése érdekében érdemes lehet egy települési határokon túlnyúló konzultációs fórum megalkotása is. A zöld átállás tervének és zöld finanszírozási keretrendszer elkészítéséért majd későbbi megvalósításáért klímareferens vagy tanácsnok pozíció létrehozása célszerű lehet. A referensnek személyi koordinációs feladata a munka irányítása és koordinálása, a szereplők összehangolása. Lehetséges a feladat koordinálása megbízási szerződéssel, külső szakértő alkalmazásával, vagy egy szakértői cég igénybevételével.

34. táblázat: Zöld átállás menetrend. Forrás: saját szerkesztés

	Tevékenység	Megvalósítás tervezett ideje
Előkészítés	A zöld átállás menetrend előkészítése és a zöld finanszírozási keretrendszer kidolgozásához szükséges szervezetrendszer kialakítása, határidők kijelölése.	**2022. II. félév**
Tervezés	A zöld átállás akciótervet megelőző lakossági és szakértői elemzés és értékelés	**2023. I. félév**
	Tájékoztatás, szemléletformálás, bevonás	**Folyamatos**
	A zöld átállás és zöld finanszírozási keretrendszer elkészítése: - Célkitűzések felülvizsgálata és a beavatkozási területek meghatározása - Beavatkozási területek hierarchiájának kialakítása - Beavatkozási területekhez kapcsolódó projektgenerálás	**2023. II. félév**
Dokumentum benyújtása	A kész zöld átállás menetrend és zöld finanszírozási keretrendszer benyújtása az IH felé.	**2024. II. félév**

6.5.2. Digitális átállás menetrend

A digitális technológiák hatalmas növekedési potenciált jelentenek az európai országok és az innováció magterületeinek számító városok számára. Ehhez azonban a digitális korra felkészült lakosságra, vállalkozásokra, kormányzatokra, közigazgatásra van szükség. A digitális átállás elérhetővé teszi az emberek, a vállalkozások és a közigazgatás számára a technológiák új generációját, ahol a digitális átalakulás mindenki számára előnyös lesz.

Az embereket előtérbe helyező digitális megoldások új lehetőségeket nyitnak meg a vállalkozások előtt, ösztönzik a megbízható technológia fejlesztését, előmozdítják a nyitott és demokratikus társadalmat, valamint az élénk és fenntartható gazdaságot, továbbá segítenek a klímaváltozás elleni küzdelemben és a zöld átállás véghez vitelében.

A digitális növekedési potenciál kibontakoztatása, a vállalkozások és a polgárok számára innovatív megoldások bevezetése, valamint a közszolgáltatások hozzáférhetőségének és hatékonyságának javítása érdekében a jövőben intenzív beruházásra van szükség a digitalizáció és az okos városfejlesztés területén.

A sikeres okos városfejlesztésekhez elengedhetetlen a helyi döntéshozói akarat, a tudás. Szükséges, hogy a helyi politikusok ismerjék az okos városfejlesztés szempontjait. Szükséges, hogy a projektek megvalósításában résztvevők kellőképpen ismerjék a mögöttes technológiákat, azok előnyeit és hátrányait. Az okos fejlesztések minden esetben erőforrásigényesek, egyrészt beruházási költségük magasabb és üzemeltetésük szaktudásigényes. A város által nyújtható okos szolgáltatás alapfeltétele az oktatás és az integrálás, hogy az emberek képesek legyenek értelmezni, megfelelően használni az egyes szolgáltatásokat és eszközöket, hogy megértsék, miért is előnyös ez számukra. Város gazdaságfejlesztéséhez is felhasználhatók ezek a fejlesztések, és megvalósulhatnak térségi összefogásban akár piaci szereplőkkel együttműködve.

A digitális átállás öt fókuszterülete, melyekhez az európai városok is tevékenyen tudnak csatlakozni a következő:

1. Digitális gazdaság, kutatás és innováció: a digitális technológiák jelentős hatással vannak életmódunkra és üzleti tevékenységünkre. A fejlett technológiák alkalmazásával hatékonyabb és zöldebb vállalkozásokat, háztartásokat hozhatunk létre. A helyi önkormányzatoknak szembe kell nézniük az egyre inkább digitalizálódó társadalmunk előnyeivel és kihívásaival is. A városoknak olyan megoldásokat szükséges bevezetni, melyek biztosítják a vállalkozások és a lakosság számára a digitalizációhoz és a növekedéshez szükséges bizalmat, kompetenciákat és eszközöket. Ehhez azonban a kutatásba és az innovációba is szükséges befektetni, vagy legalább annak megtelepedését szolgálni a városokban.

2. Digitális közigazgatás: a helyi közigazgatás digitális átalakítása a gyorsabb, olcsóbb és jobb szolgáltatások biztosításának egyik módja. Az e-kormányzat javítja a hatékonyságot, valamint növeli a felhasználóbarát jelleget és a hozzáférhetőséget, továbbá hozzájárul az etikus gyakorlatok előmozdításához és a korrupció kockázatának csökkentéséhez. Az e-kormányzat a polgárok igényeinek kielégítése érdekében a szolgáltatások közötti adminisztratív folyamatok általános egyszerűsítését igényli. Mindez hatékonyabb is gyorsabb helyi ügyintézést eredményez. Mindez a helyi lakosság és a vállalkozások számára is előnyöket hordoz.

3. Digitális egészségügyi ellátás: az egészségügyi ellátás digitalizálása az egészségügyi rendszer átalakításának egyik prioritása. Az egyre akutabbá váló egészségügyi szakemberhiány, illetve a COVID-

pandémia rávilágított arra, hogy az egyszerű, konzultációt igénylő orvosi ellátás nem feltétlenül kell, hogy személyes megjelenéshez kötött legyen. Mindezzel idő és pénz is megtakarítható. Az egészségügyi „felhő-alapú szolgáltatások" szinte azonnal beépültek a mindennapokba. Az egészségügyi ellátás digitalizálása ezen felül a polgárok (és szakemberek) számára határokon átnyúlóan is biztonságos hozzáférést biztosít egészségügyi adataikhoz. Digitális eszközök használata az egészséggondozására, a betegségek megelőzésére, valamint az orvosokkal, egészségügyi szolgáltatókkal való kapcsolattartás céljaira a 21. századi orvosi ellátás alapvető elemévé válik. A helyi önkormányzatok, mint az alapszintű egészségügyi ellátás biztosítói az ilyen digitális megoldásokkal hatékonyabban és jobban képesek ellátni a lakossági igényeket.

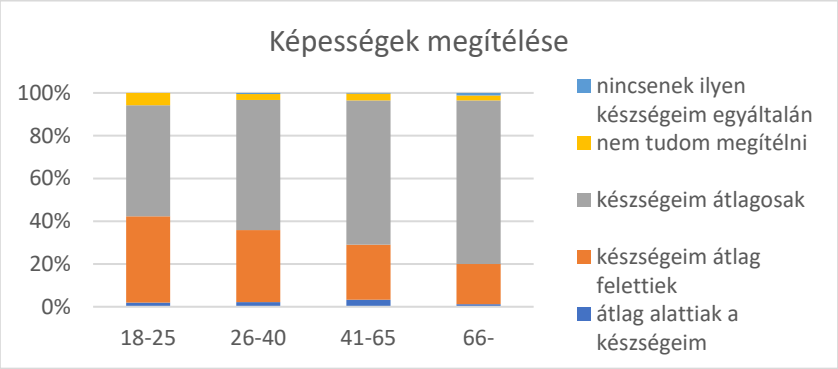
4. Adóhatóságok digitalizálása: a digitalizáció alapvetően fontos a jobb adófizetői szolgáltatások biztosításához, a nagy adathalmazok kezeléséhez és a kockázatok feltárásához. Fontos továbbá a bevételek beszedésének hatékonyabbá és eredményesebbé tétele. A digitális adózás lehetősége a helyi vállalkozások számára kiszámíthatóbb, átláthatóbb és könnyebben kezelhető rendszert biztosít, mely növeli a bizalmat és a vállalkozási hajlandóságot és kedvet is.

5. Digitális készségek fejlesztése, oktatás és képzés: napjainkban szinte mindannyiunknak szüksége van digitális készségekre a tanuláshoz, a munkához, a kommunikációhoz, az online közszolgáltatásokhoz való hozzáféréshez és a megbízható információk megtalálásához. A digitális készségek a versenyképesség és innováció alapvető mozgatórugói, amelyek a társadalmi kohézió és a személyes jóllét terén is meghatározó szerepet játszanak. A digitális és zöld átállás szükségessé teszi, hogy az emberek részt vegyenek az élethosszig tartó tanulásban, és kezeljék a digitális készségek hiányát, növeljék a digitális készségek szintjét.

6.5.2.1. Előkészítés: Digitális átállás városi kiindulási állapotának helyzetértékelése

A digitális átállás helyzetértékelésének alapját az FVS készítéséhez végzett lakossági kérdőíves felmérés és a szakértőkkel és az intézményi munkavállalókkal és vállalati szereplőkkel készült interjús felmérés eredményei adják.

Az esztergomi lakosságból a válaszadók közel kétharmada (65%-a) átlagosként ítéli meg saját korosztályához viszonyítva az infokommunikációs eszközök használatával kapcsolatos jártasságát. A válaszadók közel egyharmada (27,6%) átlag feletti ismeretekkel rendelkezik az infokommunikációs eszközök használata terén, és csak nagyon kevesen (24 fő) rendelkeznek átlag alatti tudással az infokommunikációs eszközök használata terén. Mindemellett a válaszadók 3,3%-a nem tudta megítélni ismeretét az okos eszközök használata terén. Főleg a fiatal és középkorú korosztály rendelkezik ezen eszközök ismeretével, illetve az idősebb korosztály egy kisebb része van az ismeretek birtokában.

130. ábra: A megkérdezett lakosság digitális jártasságának önbevalláson alapuló megítélése korosztályos bontásban. Forrás: kérdőíves felmérés

Összességében megállapítható, hogy a város lakossága a digitális átálláshoz nyitott, azonban a digitális technológiák alkalmazására csak részben képes. Annak ellenére, hogy a kérdőívben válaszadók döntő többsége (korosztálytól függetlenül) átlagosnak ítéli meg saját korosztályához képest a digitális készségeit és jártasságát a jövőben bevezetésre kerülő technológiák és innovációk kezelésére ez a tudás feltehetőleg csak mérsékelten lesz elegendő. Mindezt alátámasztja, hogy egyes esztergomi cégek már fejlett digitális megoldásokat alkalmaznak a toborzásra, de a demográfiai folyamatok hosszú távon nem teszik lehetővé a hatékony toborzást, mert sok esetben a munkavállalókat nem találják meg digitális platformon. A jövőben, az Esztergomban működő cégek egy része, hosszabb távon az automatizációban hisznek. A városban a jelenleg oktatott technológiák, gyakorlati oktatás korszerűtlenek bizonyos vállalkozások szerint, amik nem nyújtanak elegendő tudást az ipar 4.0 bevezetésére és alkalmazására. Például digitalizációs megoldásoktól a Suzuki, mint a legnagyobb térségi foglalkoztatók egyike sem zárkózik el, ezt akár együttműködésben is szívesen megvalósítja, de tőkeereje és a szükséges beruházások sürgető jellege miatt igazából nem vár másokra, amire szüksége van megcsinálja. A jövőben a térségben, az ipari parkban egyre több úgynevezett okos gyárat fejlesztenek, ezáltal a cégek a kékgalléros szükségletet technológiai beruházással csökkentik. Mindez kihívás elé állítja a jelen és a jövő munkavállalóit az elkövetkező 10 évben. A városnak ebben mindenképpen beavatkozási kényszere van, hiszen a gazdasága nagymértékben függ az autóipartól és az arra épülő beszállítói hálózatoktól. A város lakosságának jelentős része kapcsolódik be ebbe a szektorba, mint munkavállaló.

35. táblázat: Kihívások és cselekvési területek a lakossági digitalizáció, digitális kompetenciák és digitális átállás terén. Forrás: kérdőíves felmérés

Kihívás	Cselekvési területek, beavatkozások
A lakosság átlagos digitalizációs jártassággal rendelkezik, mely nem minden esetben felel meg az új technológiák alkalmazásához, elsajátításához.	A város a digitalizációs szint növelésére és a jártasság növelését oktatással, városi szervezésű képzésekkel, tájékoztató kampányokkal, továbbképzésekkel növelheti.
A jelenlegi oktatási rendszer nem megfelelő módon szolgálja a technológiai változáson áthaladó cégek munkaerőigényeink kielégítést.	A városnak facilitátor szerepet kell játszani az oktatási intézmények és a vállalkozók között.
A város gazdaságilag erőteljesen alapoz a kékgalléros munkaerőre, melynek az Ipar 4.0 bevezetésével szerepe csökkenni fog.	A város diverz gazdasági szerkezetet kell, hogy kialakítson és támogatnia szükséges a lakosság és főként a munkavállalók digitalizációs szintjének növelését.
A vállalkozások önmaguk kezdenek innovációs és digitalizációs beruházásokba, azonban a beszállítói hálózatban nagy differenciák és versenyhátrányt okoz, ha a kisebb vállalkozások a szükséges változtatásokat tőkehiány miatt nem tudják meglépni.	A város a KKV és mikrovállalkozások összefogását erősítheti, inkubációs tevékenységével elősegítheti a mikro- és KKV-ok digitális átállását.

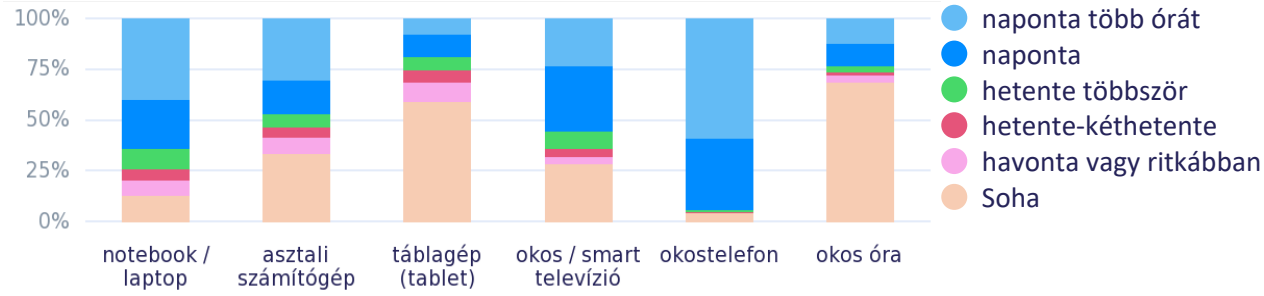
Az okostelefon a leginkább elterjedt elektronikus eszköz Esztergom városában, még az idősebb korosztály esetében is a válaszadók 90%-a rendelkezett ilyen eszközzel. A többi eszközhöz képest táblagépek és az okos órák a legkevésbé elterjedtek, ezeket többnyire a fiatalabb korosztály használja A táblagépeket a megkérdezettek csupán 18%-a, az okos órákat pedig 25%-uk használja legalább napi rendszerességgel. A leggyakrabban a 26-40 közötti korosztály használ okosórákat, melyben azonban egészségmegőrzés és az egészség folyamatos monitoringolása szempontjából, mind a fiatalabb, mind az idősebb generációk számára igen nagy lehetőségek rejlenek. A legkevésbé a 66 év felettiek korosztálya használja az okosórákat, azonban számukra akár a jövőben a személyi biztonság és az egészségügyi szolgáltatások, szociális szolgáltatások esetében érdemes lenne ilyen eszközökkel kapcsolatos tájékoztatók, képzések tartására is.

A laptopot, mint elektronikus eszközt a megkérdezettek főleg napi rendszerességgel használják, ugyanakkor az elmúlt években az asztali számítógépek (PC) használata egyre kevésbé általános a

mindennapokban. Ez Esztergom megkérdezett lakosságának esetében is érezhető tendencia. Asztali számítógépet leginkább a 18-25 éves korosztály használ.

Az okos/smart televíziók a megkérdezett lakosság több, mint kétharmada számára áll rendelkezésre otthonában, és azt általában napi rendszerességgel használják is. Ennek hátterében a streaming szolgáltatások egyre széleskörűbb elterjedése, illetve ezen eszközök árának relatív csökkenése okozza.

Az adat sorokból következtethetünk arra is, hogy Esztergom társadalma a digitális eszközhasználat szempontjából viszonylag magas digitalizációs szinten áll. Az eredményt torzíthatja, hogy a kérdőíves felmérés online zajlott, mely digitális eszközhasználatot feltételez. Ennek ellenére a városi lakosság az országos és Európai Uniós trendeknek megfelelően fejlődött az elmúlt időszakban digitális eszközhasználat tekintetében. A fiatalabb, illetve részben a munkaképes korosztályt érintette a leginkább a fejlődés, akiknek az internet a mindennapi munkavégzéshez szükséges. Az idősebb, generációk számára az eszközhasználat esetében az okos óra használata a jövőben sok lehetőséget tartogat a szociális szolgáltatások és egészségügyi ellátások szempontjából.

131. ábra: A megkérdezett lakosság digitális eszközhasználati gyakorisága. Forrás: kérdőíves felmérés

Összességében megállapítható, hogy a megkérdezett lakosság átlagos szinten, viszonylag széleskörben használ különböző digitális eszközöket. Ezek korosztályosan eltérők. A legnagyobb potenciált talán az egészségügyben és a szociális szolgáltatásokban használható okos óra rejti magában.

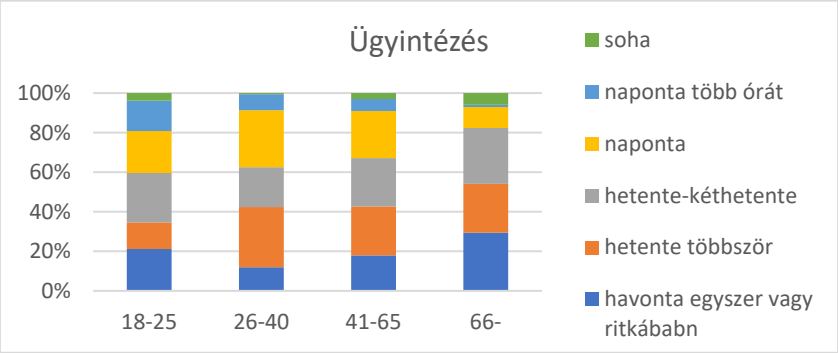
36. táblázat: kihívások és beavatkozási pontok a digitális eszközök használata terén. Forrás: kérdőíves felmérés

Kihívás	Cselekvési területek, beavatkozások
A lakosság az okos órákat kevésbé használja, mely számos egészségügyi programban is hasznosítható lenne. Többek között folyamatos egészségügyi monitoring, illetve akár prevencióra is alkalmazható lehet. Az okos óra a szociális szolgáltatásokat igénybe vevők esetében is igen hasznos lehet.	A város az egészségügyi ellátás javítása érdekében promotálhatja a digitális eszközök használatát és ezen belül is felhívhatja a figyelmet az okos órák hasznosíthatóságára.
A város megkérdezett lakossága számos digitális eszközt használ, melyek közül kiemelkedő az okostelefonok használati aránya. A lakosság jelentős hányada mindennaposan használ okostelefont, mely információval látja(láthatja) el a város lakosságát.	Számos városi közigazgatási szolgáltatás okos applikáción keresztül is elérhető lehet, ebben a városnak az e-közigazgatás fejlesztését szükséges elvégeznie.

Munkavégzés céljából jellemző az internet napi használata. A válaszadók kétharmada használja szinte mindennap az internetet a munkája alatt, miatt. Ez az arány várhatóan növekedni fog a mindennapi használat felé az egyre népszerűbb, illetve (a pandémia miatt) kényszerű home officenak köszönhetően (pl. online meetingek). Mára a munkahelyek egy jelentős részében jellemző az internet napi rendszerességű használata, szükségessége, illetve egyre gyakoribb a home office elrendelése is.

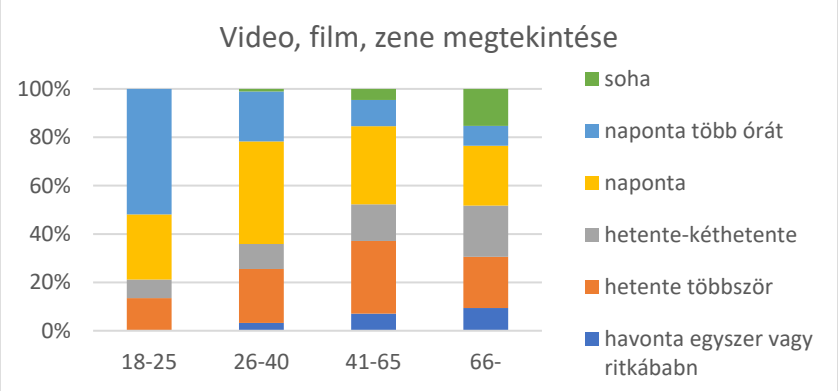
Vannak olyan munkakörök, melyek azonban nem igényelnek internet-használatot, ez főként az alacsonyabb hozzáadott értékű, fizikai és szolgáltatási munkák. A város esetében elég jelentős a fizikai munkát végzők, illetve szakképzettséget nem igénylő, betanított munkások aránya, akik nem használnak munkavégzéshez internetet. A jövőben várhatóan ez az arány csökkeni fog. Mindez azt jelenti, hogy igénynövekedés várható majd a digitális készségek javítására, növelésére és a tudatos, kritikus internethasználatra való képzésre.

A válaszadók nagyjából 50-60%-a használ internetet legalább heti-kétheti rendszereséggel ügyintézésre és az ezzel kapcsolatos szolgáltatások igénybevételére. A korosztály változó, de a megkérdezettek csupán két korosztályi csoportra bomlanak. 65 év alatt a válaszadók közel 60%-a, míg 65 év felett a válaszadók 80% használja ügyitézésre az internetet. A megkérdezettek körében az idősebb, nyugdíjas korosztály esetében népszerű lehetőség az interneten történő ügyintézés. Ez természetesen a mintavételi stratégia torzító hatásának is tekinthető, azonban a tendencia igen pozitív, hiszen mutatja a város lakosságának nyitottságát a digitális technológiák használatára, illetve az internet által nyújtott szolgáltatások igénybevételére.

132.ábra: A megkérdezett lakosság internetes ügyintézési sajátosságai korosztályos bontásban. Forrás: kérdőíves felmérés

Kapcsolattartás és az információ szerzés, tájékozódás napjainkban nagyrészt az interneten, azon belül is a közösségi oldalakon keresztül bonyolódik le, így ezen kategóriák esetében jellemző az internet napi rendszerességű használata minden korosztályban. Napjainkban már nem csak a fiatal és a középkorú korosztály, hanem még az idősebbek esetében is elterjedt a közösségi médiumok használata az interneten keresztül. Ebbe még az olyan egyéb tevékenységek is bele vehetők, mint a video, film, zene stb. (pl. Facebook, YouTube stb.) használata, noha ezek a tevékenységek kevésbé jellemzőek a napi rendszeresség terén. A videó, zene és film megtekintése napi rendszerességgel az interneten (főként streaming szolgáltatásokon keresztül) a válaszadó lakosság átlagosan 50%-át érinti. Nagy korosztályi különbségek vannak, hiszen a 18-25 éves lakosság közel 80%-a naponta legalább 1 órát használja az internetet videó, film megtekintésére és zenehallgatásra, a 26-40 éves korosztály esetében ez 60%.

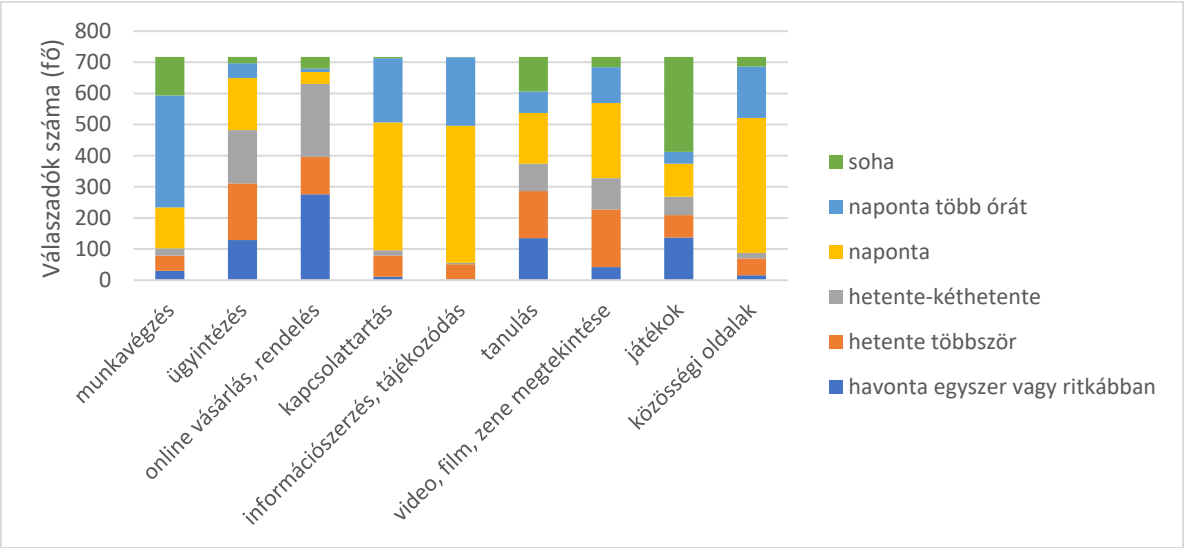

133.ábra: A megkérdezett lakosság video, film és zene megtekintési/hallgatási szokásai korosztályos bontásban. Forrás: kérdőíves felmérés

Tanulás szempontjából már ritkábban használják az internetet, a megkérdezetteknek nagyjából az 50%-a használja legalább heti rendszerességgel (ezen belül is nagyjából a fele napi rendszerességű). Ez a folyamat valószínűleg a pandémia és az ezzel járó távoktatásnak köszönhetően növekedett meg és fog még növekedni (már csak hatékonyságot figyelembe véve). Értelemszerűen inkább a fiatal, 25 év alatti korosztályon belül, illetve a pedagógusok és szülők körében lett elterjedt. Különösen az olyan platformok lettek népszerűek az elmúlt években, mint a Microsoft Teams, Zoom, Discord, stb.

A fiatalok, 18-25 évesek körében az internet játékra történő napi használata közel 60%-ot tesz ki a megkérdezettek körében. A megkérdezett 65 év felettiek esetében 40% körül használják az internetet játékra, igaz nem napi, hanem inkább heti vagy havi rendszerességgel. Az internetet játékra való használata a fiatalok körében az e-sportok népszerűségéből is fakad. Ennek szükséges megfelelő teret biztosítani a jövőben a városban is.

A válaszadók körében jóval kevésbé gyakori tevékenység az online vásárlás, általában a válaszadók heti/havi rendszerességgel végzik (a megkérdezettek közel 25%-a használja legalább hetente ezeket az internetes szolgáltatásokat), de többnyire a fiatalabb, 30 év alatti korosztály esetében jellemző a használat.

134.ábra: Internethasználat gyakorisága és célja. Forrás: kérdőíves felmérés

Az ügyintézések többféle módon kerülhetnek lebonyolításra: a személyes, postai, telefonos és e-mailes megoldások mellett megjelent a telefon-applikációs és egyéb más digitális megoldás is. Utóbbi főleg az elmúlt 10 évben jelent meg, miközben a postai úton történő levelezés háttérbe szorul.

A közszolgáltatás terén az online (e-mailes) ügyintézés az egyik legelterjedtebb lebonyolítási módszer, de jellemző még a személyes és a telefonos ügyintézés is. Az egyéb lehetőségek (digitális mérők, postai stb.) már kevésbé jellemzőek, de a telefonos applikációk főleg itt fordulnak elő. A közösségi közlekedés esetében is jellemző az applikációk használata, de a személyes és online lehetőségek gyakoribbak.

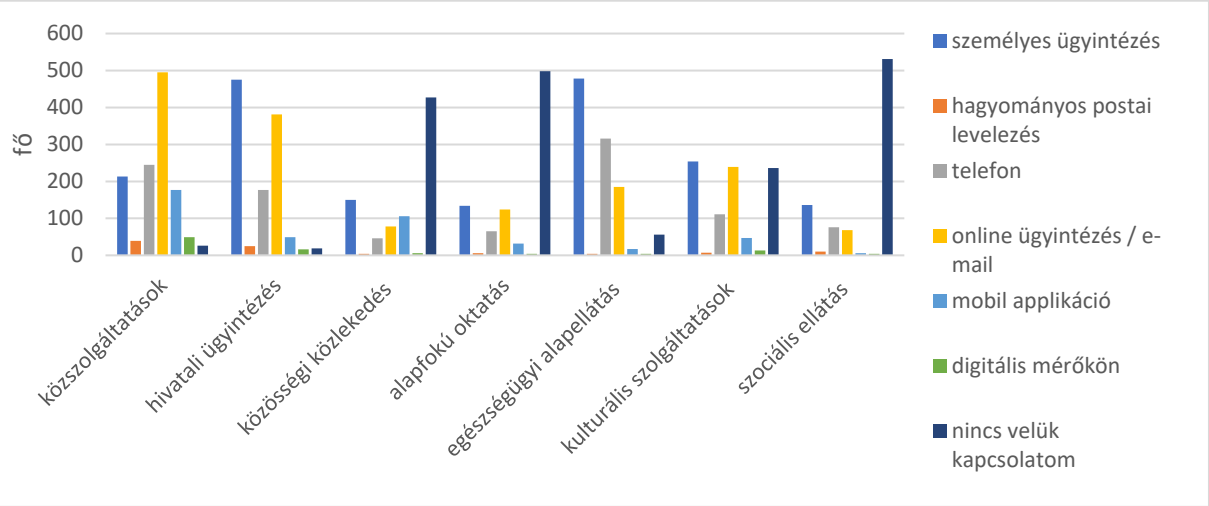
Alapfokú oktatás terén inkább a fiatal (20 év alatti) korosztály az érintett, illetve a szülők és pedagógusok. A személyes, e-mailes és telefonos ügyintézések jellemzőek, míg az egyéb online megoldásokat (pl. applikáció) esetében a válaszadók közül csupán 36 fő használ.

Hivatali ügyintézések esetében az egyik legnagyobb arányú a személyes kapcsolattartás (475 fő, a válaszadók majdnem kétharmada), de az online/e-mailes megoldásokat is a megkérdezettek majdnem 50%-a használ. A válaszadók közel 25%-a használ telefonos megoldási lehetőséget hivatali ügyintézésnél. Jelenleg kevés esetben léteznek hivatali ügyek intézésre telefonos appok, így ezek használata kevésbé jellemző. A jövőben a közigazgatás fejlesztése a mobilos elérhetőség javítása irányában is elmozdulhat városi szinten, így könnyebb hozzáférést biztosítva a különböző közigazgatási szolgáltatásokhoz, hivatali ügyintézéshez.

Az egészségügy esetében is a személyes (a megkérdezettek 60-70%-a), illetve a telefonos (40%) és email-es ügyintézés (25%) jellemző. A digitális és a mobil applikációs megoldások még szinte egyáltalán nem épültek ki, illetve nincsenek elterjedve az egészségügy terén (a megkérdezettekből csupán 21 fő használja ezeket az alternatív opciókat).

Kulturális ügyekkel kapcsolatban (pl. jegyvásárlás) a személyes (254 fő), illetve az online/e-mailes megoldások (239) a jellemzőek, ugyanakkor telefonon meglehetősen kevesen intézik ügyeiket (111). Az egyéb digitális és applikációs megoldások itt sem számottevőek.

A szociális ellátás esetében a válaszadók jelentős része egyáltalán nem használja (illetve nincs kapcsolatuk az adott szolgáltatással), és ez esetben is többnyire a személyes, illetve a telefonos és az online megoldásokat választják.

135. ábra: Különböző szolgáltatások igénybevételének módja. Forrás: kérdőíves felmérés

A közműszolgáltatások esetében újfajta kommunikációs módként jelennek meg az okos mérők, melyek azonban még kevésbé ismertek és használtak a városban. A jövőben a pontosabb és jobban tervezhető, hatékony energiaellátás, közterület-fenntartás érdekében fontos lehet az okosmérők egyre szélesebb körű alkalmazása. A város a jelenlegi üzemeltetési feladataiban kevésbé alkalmaz digitális és innovatív megoldásokat, a város működése során keletkező adatok jelentős része nem hasznosul.

A közösségi közlekedési szolgáltatók online utazástervezésre, jegyvásárlásra, járműkövetésre alkalmas digitális megoldásokat alkalmaznak. A parkolási rendszerben mobilparkolási lehetőségek biztosítottak, azonban további fejlesztések vezethetők be pl. a kártyás fizetési rendszer meghonosítására.

A városban jelenleg kevés korábbi okos városfejlesztési eredmény van, ezen a téren a városnak nagy lemaradásai vannak. A jövőben szükséges széleskörű okos megoldások alkalmazása.

A város a jövőben gazdaságfejlesztésében alapoz a turizmusfejlesztésre. Azonban jelenleg kevés olyan digitális és megosztáson alapuló turisztikai szolgáltatás van, mely alternatív megoldást kínál az ide utazóknak. Fontos lehet a jövőben digitális nyilvántartás, illetve innovatív technológiákon alapuló turizmusfejlesztés. A feltörekvő cégek (legyen az turizmus vagy ipari termelés) olyan üzleti (B2B, B2G) vagy kereskedelmi (B2C) termékeket fejlesztenek, amelyek helyi léptékben egyének, közösségek, intézmények igényeit szolgálják ki. (Pl. alkalmazások, okos otthoneszközök, peer to peer vagy közösségi megosztásra épülő szolgáltatások.) Ebben a szektorban a nemzetközi piacon óriási innovációs tevékenység zajlik, ami rendkívül sikeres termékekhez, illetve rendszeres szabályozási konfliktusokhoz, a történetileg kialakult gazdasági modellek felborulásához is vezet.

Összességében elmondható, hogy Esztergomban az ügyintézések jellemzően még személyesen, illetve telefonon történnek (pár szolgáltatás esetében még az e-mailes is jellemző vagy épp kiemelkedik). Ugyanakkor a modern lehetőségek (mobil applikációs, ill. egyéb digitális módszerek és lehetőségek) még viszonylag gyerekcipőben járnak. Többnyire a lakosság fiatalabb, illetve a mobilisabb rétegek

esetében alkalmazzák a legtöbben a mobilos és online ügyintézési formákat. A régi, hagyományos kapcsolattartások közül a postai levelezés került egyre inkább háttérbe, különösen az e-mailes megoldások megjelenésével kezdődött meg arányuk csökkenése (néhány esetben az applikációk is nagyobb arányban használatosak).

37. táblázat: Kihívások és beavatkozási pontok a digitális eszközhasználat és a városi szolgáltatások terén. Forrás: kérdőíves felmérés

Kihívás	Cselekvési területek, beavatkozások
Az oktatás terén egyre gyakoribbá vált (főként a pandémia hatására) a digitális eszközök használata, azonban a tanuláshoz használt okos és digitális eszközök a lakosság egy kisebb része számára még most sem elérhető teljes mértékben. Sem a diákok sem pedig a pedagógusok nem kellően felkészültek az oktatás digitális reformjára.	A város a pedagógusok és a diákok számára is biztosíthat ingyenes (vagy kedvezményes) eszközöket, internetelérést (WIFI hot spotok). Ennek az egyik színtere lehet egy olyan integrált tudástér, mely egyben könyvtár, de alkalmas a világháló könnyű és gyors elérésére és az esztergomi lakosok széles köre könnyedén eléri. Az integrált tudástér színteret is adhat a diákok és a pedagógusok digitális készségeinek növelésére.
A 25 évesnél fiatalabb korosztály gyakrabban használja az internetet játékra és kapcsolattartásra, ez pedig a városnak számos lehetőséget kínál. Jelenleg a városnak azonban nincs olyan közösségi tere, ahol a fiatalok az internet által kínált lehetőségeket, akár játékra, akár információsszerzésre és kapcsolattartásra kihasználják.	A fiatalok száma a játék közösségteremtő hatással is bír, melynek segítségével kiépíthető egy esztergomi fiatal közösség, ami megtartó erővel is bírhat. Az internetes játékon keresztül a diákok és fiatalok bevonhatók akár városfejlesztési kérdések megtárgyalására (gamifikáció) de akár döntéshozatalba is. A játékok terén egyre népszerűbbek az e-sportok, mely szintén közösségteremtőek lehetnek. A városnak szüksége van egy olyan közösségi térre (terekre) ahol a diákok és fiatalok közösségépítés céljából találkozhatnak és közösen játszhatnak (akár online is)
A lakosság számos ügyintézési formát alkalmaz, azonban szembetűnő, hogy a városi lakosság a közigazgatási ügyek legnagyobb részét személyesen intézi. Ez a városi közigazgatás alacsony fokú digitalizációjának egyik mutatója.	A jövőben az esélyegyelőség biztosítása érdekében a személyes megjelenés és ügyintézés mellett a digitális úton intézhető ügyintézést is szükséges fejlesztenie.
Az egészségügyi és szociális ellátások esetében – érthetően – magas a személyes ügyintézés, azonban ennek egy része a digitális átállás segítségével redukálható. A humán közszolgáltató intézményekben szükség volna a digitális infrastruktúra fejlesztésére, illetve kisebb részben a munkavállalók kompetenciáinak fejlesztésére is.	A város az egészségügyi alapellátási feladatellátása keretében a digitális kommunikációs eszközök, például egy esztergomi Egészségügyi és szociális applikáció fejlesztésével gyorsabb kommunikációt biztosíthatna akár az orvos-beteg között. Könnyebben igénybevehetők lennének az egészségügyi és szociális ellátások. Ez egyrészt növeli az esélyegyenlőséget, másrészt időt és költséget is megtakarít a szolgáltatást nyújtóknak és a szolgáltatást igénybevevőknek is.
Az okos mérőhálózat jelenleg csak pontszerűen jelenik meg a városban, amely nem teszi lehetővé a városüzemeltetés és a közszolgáltatások hatékony és realtime tervezését, szervezését és követését. A város működése során keletkező adatok jelentős része nem hasznosul.	A városnak a jövőben az általa üzemeltetett szolgáltatások esetében célszerű minél szélesebb körben okos mérőeszközöket bevezetni, illetve a lakosokat is ösztönözni az otthoni okos rendszerek kiépítésére, mely sokkal hatékonyabb és takarékosabb fogyasztást eredményez majd a jövőben.
A városban jelenleg kevés korábbi okos városfejlesztési eredmény van.	Innovatív és okos városfejlesztési megoldások további bevezetése szükséges.

6.5.2.2. Célok megfogalmazása és rendszerezése

Esztergom célja, hogy a jövőben egy okos, fenntartható város legyen, melyben a lakosság digitálisan képzett, felkészült az innovációkra. A lakosság jól alkalmazkodik a technológiai kihívásokhoz mindennapjaikban és a munkavállalás terén is. Esztergom széleskörű digitális infrastruktúrát tart fent, mellyel egyenlőbb és könnyebb hozzáférést biztosít az általa nyújtott közigazgatási, szociális, egészségügyi és kulturális szolgáltatásokhoz. A város az internet és a digitalizáció adta lehetőségeket kapcsolatteremtésre és közösségépítésre használja fel. Ösztönözi a vállalkozások innovációját és digitalizáción alapuló együttműködését. Okos városfejlesztési eszközökkel, okos mérőhálózat kiépítésével segíti a hatékonyabb és fenntarthatóbb üzemeltetését. Innovatív közösségteremtő célzattal újítja fel közterületeit, teremt új városi alközpontokat. Egyesített applikációval/platformmal rendelkezik, ami mindenki számára (lakosság, vállalkozók) könnyen hozzáférhető.

A város okos célrendszere szervesen kapcsolódik a digitális átállás hat fő okos város tématerület vonatkozásához.

D1. Okos emberek: rendelkeznek azokkal a kompetenciákkal, amelyekkel a technológiai fejlődés által előidézett lehetőségek kihasználhatók.

D2. Okos kormányzás: törekszik a közigazgatás egyszerűsítésére, az eljárások gyorsítására, a szolgáltatási színvonal javítására, amihez elengedhetetlen a digitális technológiák alkalmazása, valamint a működés során keletkező adatok tudatos használata.

D3. Okos mobilitás: épít a multimodalitásra, az egyes közlekedési módok közötti rendszerszintű kapcsolatok kialakítására a legújabb technológiákban rejlő lehetőségek kiaknázása révén, előnyben részesítve a nem motorizált és közösségi közlekedési formákat.

D4. Okos életkörülmények: a digitális megoldások alkalmazásával (főként a humán szolgáltatások területén) biztosított okos életkörülmények a település élhetőségét javítják.

D5. Okos környezet a különböző beavatkozások integrációja, összehangolása és monitoringja révén mozdítja elő a fenntarthatóságot.

D6. Okos gazdaság alappillére, a versenyképesség meghatározó szempontja a technológiai fejlődéshez történő folyamatos alkalmazkodás.

38. táblázat: Digitális átállás célstruktúra és kapcsolódások az okos város aspektusokhoz. Forrás: saját szerkesztés

Átfogó cél: Okos, digitális és innovatív város E-sztergom	
Részcélok	Kapcsolódás
C1: Digitális képességek növelése a lakosság körében	D1,
C2: Közszolgáltatások modernizációja és működtetése	D2, D2
C3: Innovatív vállalkozásfejlesztés, digitális kompetencianövelés és együttműködés erősítése a vállalkozók körében	D2, D6
C4: Közösségteremtés és esztergomi identitás kialakítása digitalizáció segítségével	D1, D4
C5: Adatvezérelt városüzemeltetés	D2, D4, D5, D6
C6: Okos városfejlesztés	D1, D2, D3, D4, D5, D6

6.5.2.3. A digitális fejlesztések beavatkozási területeinek meghatározása

C1: Digitális képességek növelése a lakosság körében				
Beavatkozás	Projekt	Felkészültség (1-5)	Digitális kompetenciák fejlesztése	Alapinfrastruktúra fejlesztése
Digitális képességek fejlesztése Esztergomban	Digitális – kulturális tér kialakítása	1		X
	Digitális kompetenciafejlesztés a fiatalok körében	2	X	
	Munkaerőpiaci pozíció növelése digitális kompetenciafejlesztéssel	1	X	
	Idősek digitális eszközhasználatának elősegítése	1	X	
Esélyegyenlőség növelése hátrányos helyzetű csoportok digitális képzésével	Kedvezményes/ingyenes internethozzáférés biztosítása	1		X

C2: Közszolgáltatások modernizációja és működtetése				
Beavatkozás	Projekt	Felkészültség (1-5)	Digitális kompetenciák fejlesztése	Alapinfrastruktúra fejlesztése
Elektronikus közigazgatás fejlesztése Esztergomban	Elektronikusan intézhető közigazgatási ügyek bővítése	3		X
	Digitális kompetenciák növelése Esztergom Megyei Jogú Város Önkormányzatában	3	X	
Egészségügyi és szociális fejlesztések	Távkonzultációs lehetőségek fejlesztése városi szociális-egészségügyi applikációfejlesztéssel	2		X
	Digitális kompetencianövelés a szociális és egészségügyi dolgozók körében	2	X	
Oktatási- és nevelési infrastruktúra fejlesztése	Digitális infrastruktúra fejlesztése a köznevelésben	2		X
Okos városmenedzsment struktúra kialakítása	Felkészülés az okos városfejlesztésekre szervezetfejlesztéssel	2	X	

C3: Innovatív vállalkozásfejlesztés, digitális kompetencianövelés és együttműködés erősítése a vállalkozók körében				
Beavatkozás	Projekt	Felkészültség (1-5)	Digitális kompetenciák fejlesztése	Alapinfrastruktúra fejlesztése
Mikro-, kis- és középvállalkozások	Vállalati inkubáció elősegítése	1		X

digitális kompetencianövelése	inkubátorházon keresztül			
	Digitális kompetenciák növelése szemléletformálással	1	X	
Digitális és innovációs együttműködések erősítése	Digitális konzultációs kerekasztal létrehozása	2	X	
	A járműipari beszállítói hálózat vállalkozásainak együttműködésének erősítése facilitálással	4	X	

C4: Közösségteremtés és esztergomi identitás kialakítása digitalizáció segítségével				
Beavatkozás	Projekt	Felkészültség (1-5)	Digitális kompetenciák fejlesztése	Alapinfrastruktúra fejlesztése
Társadalmi aktivitás növelése és közösségépítés	E-sport támogatása és alapinfrastruktúra megteremtése a fiatalok számára	1		X
	Közösségi bevonás a döntéshozatalba digitális részvételi eszközök segítségéve	1	X	X
Infokommunikációs akadálymentesítés	Intézményi weboldalak fejlesztése	4		X

C5: Adatvezérelt városüzemeltetés				
Beavatkozás	Projekt	Felkészültség (1-5)	Digitális kompetenciák fejlesztése	Alapinfrastruktúra fejlesztése
Adatvezérelt városüzemeltetés szoft- és hard infrastruktúrájának kialakítása	Épületállomány okosítása	1		X
	Városi zöldfelület üzemeltetési- és nyilvántartási rendszer kialakítása	1	X	X
	Városi üzemeltetési adatok beépítése a döntéshozatalba	3	X	
	Munkavállalók big-data kezelési képzése	1	X	

C6: Okos városfejlesztés				
Beavatkozás	Projekt	Felkészültség (1-5)	Digitális kompetenciák fejlesztése	Alapinfrastruktúra fejlesztése
Okos városfejlesztés	Városapplikáció fejlesztés	1		X
	Közösségi terek okos fejlesztése okos eszközök elhelyezésével	2		X
	Okos városi mobilitás feltételeinek megteremtése	2		X
	Közbiztonság fejlesztése	2		X

	Energiahatékonyságot növelő digitális beruházásokkal kapcsolatos szemléletformálás	3	X	
	Nemzetközi szintű technológia és tudástranszfer	2	X	

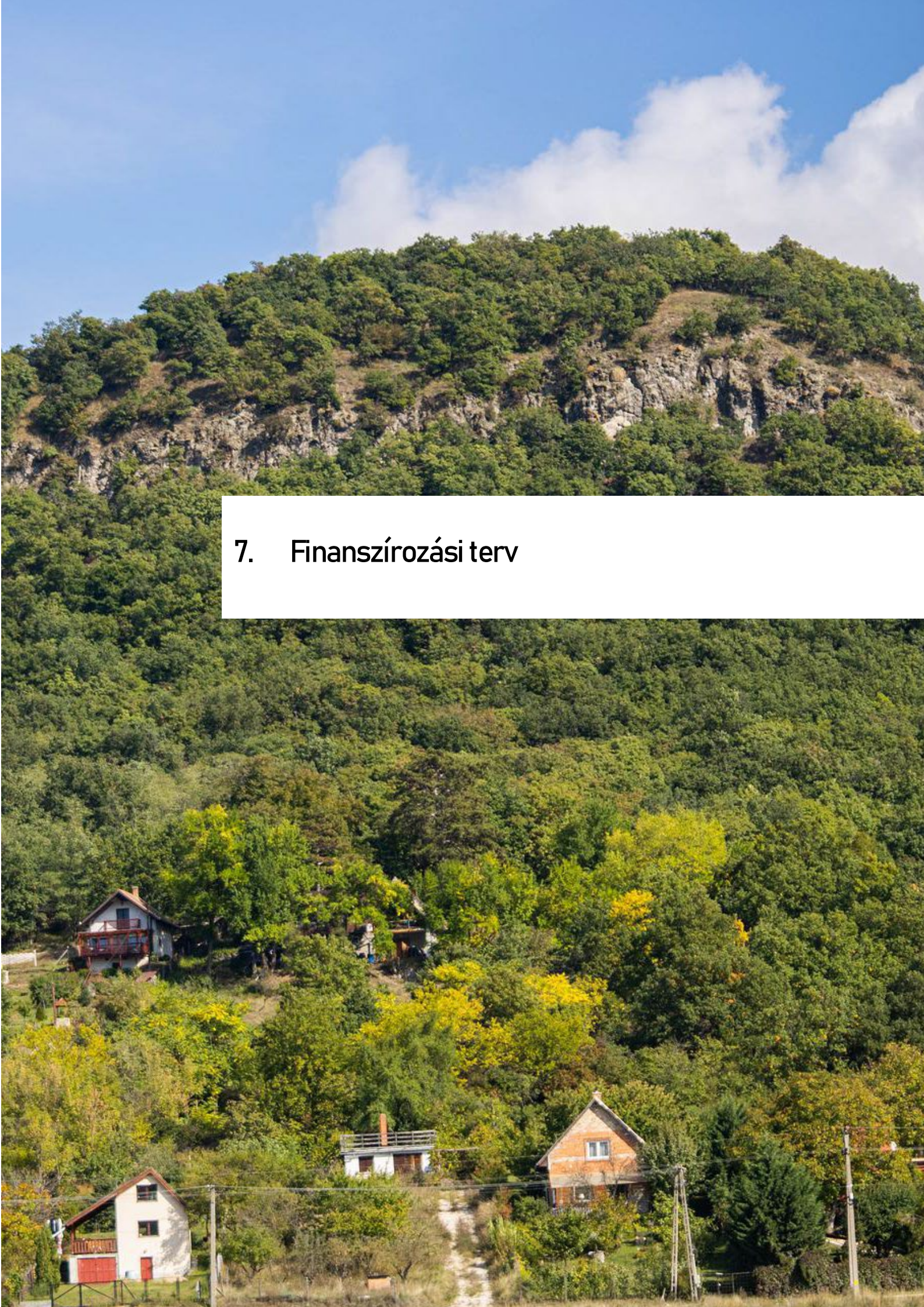
6.5.2.4. Digitális átállás szervezeti keretrendszer és menetrend

A digitális átállás menetrend és a hozzá kapcsolódó akcióterv kidolgozása széleskörű szakmai konszenzuson kell alapuljon, így szükséges a digitális átállás akciótervbe a legfőbb stakeholderek bevonása.

A tervezéshez célszerű lehet egy városi vagy akár térségi szereplőkből álló munkacsoport felállítása, melynek vezetőjét és a város részéről delegált tagokat a Képviselő-testület (Közgyűlés) határozza meg. Javasolt a kapcsolódó Bizottságok tagjainak bevonása, esetlegesen egy új, digitális átállással és akciótervvel kapcsolatos Bizottság felállítása is. A várostérségi szemlélet erősítése érdekében érdemes lehet egy települési határokon túlnyúló konzultációs fórum megalkotása is. A digitális átállás akcióterv elkészítéséért majd későbbi megvalósításáért okos város referens vagy tanácsnok pozíció létrehozása célszerű lehet. A referensnek feladata a munka irányítása és koordinálása, a szereplők összehangolása. Lehetséges a feladat koordinálása megbízási szerződéssel, külső szakértő alkalmazásával, vagy szakértői cég igénybevételével.

39. táblázat: Digitális átállás menetrend. Forrás: FVS sablon saját szerkesztés

	Tevékenység	Megvalósítás tervezett ideje
Előkészítés	A digitális átállás menetrend előkészítése és az akcióterv kidolgozásához szükséges szervezetrendszer kialakítása, határidők kijelölése.	**2022. II. félév**
Tervezés	A digitális átállás akciótervet megelőző lakossági és szakértői elemzés és értékelés	**2023. I. félév**
	A digitális átállás akcióterv elkészítése: - Célkitűzések felülvizsgálata és a beavatkozási területek meghatározása - Beavatkozási területek hierarchiájának kialakítása - Beavatkozási területekhez kapcsolódó projektgenerálás	**2023. II. félév**
Dokumentum benyújtása	A kész digitális átállás menetrend és akcióterv benyújtása az IH felé.	**2024. II. félév**

7. Finanszírozási terv

7. Finanszírozási terv

7.1. Elérhető és bevonható források számbavétele

7.1.1. Aktorok, meghatározó szereplők

7.1.2. Kitekintés

7.1.2.1.Európai Strukturális és Beruházási Alapok

Az Európai Strukturális és Befektetési Alapok öt sarokpontjából kettő, az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság kiépítése, valamint a természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás közvetlenül hozzájárulhat a fenntartható városfejlesztési célkitűzéseinek megvalósulásához.

- **Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA),** amely elősegíti az EU különböző régióinak a kiegyenlített fejlődését.
- **Európai Szociális Alap (ESZA),** amely támogatást nyújt a foglalkoztatást ösztönző projektekhez EU-szerte, és segíti az európai humán erőforrásba – a munkavállalókba, a fiatalokba és az álláskeresőkbe – történő beruházásokat.

- **Kohéziós Alap (KA),** melyből közlekedési és környezetvédelmi projektek finanszírozhatók azokban az uniós országokban, ahol az egy főre jutó bruttó nemzeti jövedelem nem éri el az uniós átlag 90%-át.
- **Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA),** amely az EU vidéki térségeire jellemző kihívások kezeléséhez járul hozzá.
- **Európai Tengerügyi és Halászati Alap (ETHA),** amely segít a halászoknak abban, hogy fenntartható halászati módszerekre térjenek át, továbbá előmozdítja a gazdasági tevékenységek diverzifikálását Európa part menti térségeiben, aminek eredményeként javul az ott élők életminősége.

7.1.2.2. Operatív Programok

A fenntartható és innovatív városfejlesztést, a megújuló energiaforrások alkalmazását, az energiahatékonyság javítását, továbbá a változó éghajlati feltételekhez való alkalmazkodást célzó támogatások a Környezeti és Energiahatékonysági (KEHOP Plusz) mellett a Terület- és Településfejlesztési (TOP Plusz) és a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív (GINOP Plusz) Operatív Programokban, továbbá az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) forrásaiból érhetők le a 2021-2027-es uniós programozási időszakban. A célkitűzéseknek a TOP Plusz prioritásaival és azok intézkedési tartalmával illeszkednek a leginkább.

7.1.2.3. Európai Finanszírozási Programok

- ***CIVITAS:*** CIVITAS egy uniós kezdeményezés, amely az integrált, fenntartható és energiahatékony városi közlekedési stratégiák végrehajtásának támogatja, ezáltal közvetlenül hozzájárul az európai 'Green Deal' célok megvalósításához.[12]
- ***LIFE:*** A LIFE az EU környezetvédelmi pénzügyi eszköze, amely a 27 tagállam környezetvédelmi projektjeinek támogatására hivatott. Az Európai Bizottság Környezetvédelmi Főigazgatóság az Európai Települések és Régiók Tanácsával (CEMR) együttműködve „LIFE Focus" kiadványt jelentetett meg arról, hogy az önkormányzatok hogyan használhatják a LIFE eszközt a környezetvédelmi kihívások kezelésére (LIFE and local authorities: Helping regions and municipalities tackle environmental challenges).[13]
- ***Interreg Europe:*** Az Interreg Europe régiók közötti együttműködési program, az európai területi együttműködés célkitűzés alatt társfinanszírozásban részesül az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA) forrásaiból.[14]
- ***Interreg Danube / Duna Transznacionális Program:*** Célja a transznacionális együttműködések továbbvitele, az intézmények közötti együttműködés javításának, valamint közös szakmai keretfeltételek, stratégiák, programok kidolgozásának támogatása a Duna régió térség számára releváns szakterületeken.[15]
- ***Interreg Central Europe / Közép-Európa Területi Együttműködési Program:*** Célja a területi kohézió erősítése, a belső integráció előmozdítása és Közép-Európa versenyképességének fokozása.[16]
- ***Interreg Cross Border Cooperation / Interreg Határon Átnyúló Együttműködési Program (SKHU/HUSK):*** A teljes programstratégia a fenntartható fejlődés koncepciója köré épül, egyes célkitűzések, prioritások és egyéni beavatkozások közvetlenül a technológiafejlesztés

[12] https://civitas.eu/about

[13] https://ec.europa.eu/environment/archives/life/publications/lifepublications/lifefocus/documents/teaser_hu-a5.pdf. A dokumentum elérési linkje: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/dce0ea25-3b2e-435c-bdd8-854635e88dee/language-en

[14] https://ec.europa.eu/regional_policy/hu/policy/what/glossary/i/interreg-europe

[15] https://docplayer.hu/5858310-A-duna-transznacionalis-egyuttmukodesi-program-bemutatasa-hegyesi-belakapcsolattarto-2015-junius.html

[16] https://ec.europa.eu/regional_policy/hu/atlas/programmes/2007-2013/crossborder/operational-programme-centraleurope

előmozdítására és az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságot, az erőforrás-hatékony és környezetbarát fejlesztéseket szolgáló infrastrukturális fejlesztésekre összpontosítanak. A fenntartható fejlődés követelményei nemcsak a konkrét célkitűzések tervezésében tükröződnek, hanem horizontális elvekként is integrálódnak a programba, amelyek biztosítják, hogy a programterületet a környezeti erőforrások minőségi megelőzése felé tereljék. A fenntartható fejlődéshez való hozzájárulás, esélyegyenlőség elve érvényesül.

- ***UIA:*** Innovatív projektek finanszírozására létrehozott program az európai városok számára, a kultúra és a kulturális örökség előmozdítása, a levegőminőség javítása, a körforgásos gazdaság fejlesztése és a demográfiai változások kezelése témakörében. Új eszközként hozzájárul a városok közti együttműködés és cserék, innováció és kapacitásépítés megvalósításához.[17]
- ***URBACT:*** Az URBACT egy 2002 óta működő Európai Területi Együttműködési Program, amely a fenntartható, integrált városfejlesztést ösztönzi és segíti az EU tagállamaiban.[18]
- ***Horizon Europe:*** A Horizon Europe célkitűzései az EU tudományos és technológiai bázisának, valamint az Európai Kutatási Térségének a megerősítése, Európa innovációs kapacitásának és versenyképességének fellendítése és munkahelyteremtés, valamint a polgárok prioritásainak megvalósítása és az uniós társadalmi-gazdasági modell és értékek megőrzése. A „Globális kihívások és európai ipari versenyképeségig" pilléren belül, ún. küldetési területként jelennek meg a klímasemleges és intelligens városok.[19]
- ***JPI Urban Europe:*** A program keretében egy olyan modell kutatása, fejlesztése és pilotmegoldások alapján történő kipróbálása zajlik, amely sok vonatkozásban jelentős előrelépést hoz(hat) a városoknak, illetve a városok lakóinak és a helyben működő vállalkozásoknak. A JPI Urban Europe elsődleges stratégiai célja, hogy kreatív inter- és transzdiszciplináris kutatások segítségével támogassa a városok átmenetét a fenntarthatóbb és élhetőbb városi jövő irányában.[20]
- ***Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz (CEF):*** A CEF 2.0 keretében folytatódni fog a közlekedés, a digitális gazdaság és az energiaügy területén megvalósuló fontos projektek finanszírozása. A program a 2021 és 2027 közötti időszakra fog szólni, és jelentős, (folyó árakon) összesen 33,71 milliárd EUR összegű költségvetéssel gazdálkodik majd. Az energiaágazatban a program célja, hogy hozzájáruljon a belső energiapiac további integrációjához, a határokon és ágazatokon átívelő hálózatok interoperabilitásához, a dekarbonizáció előmozdításához és az ellátásbiztonság biztosításához. A program célja továbbá az éghajlati szempontok általános érvényesítése, figyelembe véve az EU hosszú távú dekarbonizációs kötelezettségvállalásait, például a Párizsi Megállapodást.[21]

7.1.2.4. Projektfejlesztési támogatás

Célja a tervezés és a valós beruházások közti szakadék áthidalása, aminek keretében támogatja a fenntartható energiaprojektek kidolgozását. Ide tartozó tevékenységi körök: megvalósíthatósági tanulmányok, pénzügyi-üzleti tervezés, valamint beszerzési eljárások lebonyolításának segítése.[22]

- ***Európai Energiahatékonysági Alap (EEEF):*** A projekt az energiahatékonysági ágazatban lévő projekteket (földgáz-infrastruktúra- és tárolási projektek, kétirányú gázáramlási projektek, villamosenergia-infrastruktúra projektek), valamint részben a kisebb megújuló energia projekteket támogatja. [23]

---

[17] https://ec.europa.eu/regional_policy/hu/newsroom/news/2020/07/07-08-2020-urban-innovative-actions-11-new-projects-will-receive-eu-funding

[18] https://urbact.eu/sites/default/files/hungarian_for_web.pdf

[19] https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/horizon_europe_hu_-_beruhazas_jovonk_alakitasaba.pdf

[20] Kovács Kálmán (2019): Okos városok és az okos közszolgáltatás és városfejlesztés, Dialóg Campus Kiadó, Budapest

[21] https://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2021/06/14/eu-s-flagship-programme-connecting-europe-facility-2-0-adopted-by-the-council/

[22] Guidebook 'How to develop a Sustainable Energy and Climate Action Plan (SECAP) Part 3

[23] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A52016DC0743

- ***ELENA***: Az ELENA az Európai Beruházási Bank (EIB) és az Európai Bizottság közös kezdeményezése. Az ELENA pénzügyi támogatást nyújt technikai feladatok elvégzéséhez, amelyek középpontjában energiahatékonysági, elosztott megújuló energia és városi közlekedési programok megvalósítása áll. A Magyar Fejlesztési Központ 2019. május 1-től működteti ELENA Pont Divízióját. A divízió célja, hogy az elkövetkező évek során elvégezze az ELENA-elvárásoknak megfelelő projektek beazonosítását, már az előkészítő fázisban konzultációt folytasson a pályázaton indulni szándékozókkal, koordinálja, felügyelje és szakmai segítséget nyújtson a hazai pályázóknak, és mindezzel a Magyar Állam képviseletében elősegítse az ELENA-projektek véghezvitelét Magyarországon. [24]
- ***JASPERS***: A JASPERS független tanácsadással segíti az érintett EU-tagállamokat, lehetővé téve számukra az infrastrukturális nagyprojektek hatékonyabb előkészítését. A JASPERS segítséget nyújt a projekt kivitelezésének minden szakaszában – a projekt meghatározásától kezdve addig, míg megszületik az EU pénzügyi támogatásról szóló döntése. Bizonyos esetekben egészen az építési szakasz kezdetéig tanácsokkal láthatja el a projektet.[25]
- ***Horizont 2020 Projektfejlesztési támogatás (PDA):*** Szakmai támogatási eszköz, amit a projektfejlesztéshez szükséges műszaki, gazdasági és jogi szaktudás felépítését támogatja. A pályázatoknak az energiahatékonyság növelésére kell irányulniuk, pl. állami és magánépületek, ipar és szolgáltatások, városi közlekedés körében.
- ***URBIS***: Az URBIS egy új városi beruházási tanácsadó platform, mely az Európai Beruházási Tanácsadó Platform részeként jött létre. Tanácsaival segíteni hivatott a városi hatóságoknak abban, hogy megkönnyítsék és felgyorsítsák a városfejlesztési projektek, programok és platformok megvalósítását, és elhárítsák a megvalósítás akadályait.[26]

7.1.2.5. Hazai források

Ágazati fejlesztéseket lehetővé tevő hazai források nyomon követése és igénybevétele kiemelt fontosságú a város szempontjából (pl. Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alap, Kisfaludy Turisztikai Fejlesztési Program, stb.).

7.1.2.6. COVID-19 támogatási kontextus

A 2020-ban bekövetkező pandémia gazdasági-társadalmi válságot idézett elő, amire az Európai Unió reagálva, a 2021-2027-es időszakra – a 70 milliárd eurós összegű **Next Generation EU** helyreállítási eszközzel együttesen minden eddigit meghaladó összegű, 1,8 billió euró támogatás nyújtását teszi lehetővé az Európai Unió számára az elkövetkező időszakban. A támogatások egyrészt a COVID-19 világjárványból való kilábalást, másrészt a különböző szakpolitikai területek kiemelt, hosszú távú uniós célkitűzéseinek megvalósítását célozzák.[27] Az eszköz keretében induló „Renovate" és „Power Up" kiemelt kezdeményezések, amelyek az épületek korszerűsítését, az ÜHG kibocsátás csökkentését, valamint az energiaszegénység mérséklését célozzák.[28]

7.1.3. Egyéb kötöttségek és lehetőségek

- **Polgári szövetkezetek**: Az energiaszövetkezetek olyan üzleti modellt követnek, ahol az állampolgárok közös tulajdonnal rendelkeznek, és együtt vesznek részt megújuló energia (RES), vagy

[24] https://palyazatokmagyarul.eu/site/static/elena
[25] https://ec.europa.eu/regional_policy/archive/thefunds/instruments/jaspers_hu.cfm
[26] https://ec.europa.eu/info/eu-regional-and-urban-development/topics/cities-and-urban-development/priority-themes-eu-cities/energy-transition-cities_hu
[27] https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/the-eu-budget/long-term-eu-budget-2021-2027/
[28] https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/ip_20_1835?fbclid=IwAR31StfO2sPnZiVsE4kQTpPgsijIuoVWma9ZHFdeNF47zMLnMCUc3WU4eHk

energiahatékonysági (EE) projektekben. Az energiaszövetségekben a polgárok a döntéshozatali, valamint a pénzügyi és gazdasági kérdésekben is részt vesznek.

- **Közösségi finanszírozás**: A közösségi finanszírozási platform különböző szereplőktől gyűjti be a forrásokat, miközben a legtöbbször egy internet-alapú felületet hasznosít. A fenntartható energia és klíma projektek közösségi finanszírozása a polgári szövetkezeti modell természetes kibővítése a még nagyobb közösségek felé. Az internet segítségével a közösségi finanszírozás egy ország egész területéről származó emberektől, sőt egyre inkább nemzetközi viszonylatban is vonzhat támogatást.

- **Zöld kötvények**: A kötvény egy olyan adósság befektetés, melynél egy befektető pénzt ad kölcsön egy jogi személy (rendszerint vállalati vagy kormányzati szerv) részére, mely egy meghatározott időtartamra veszi kölcsön a pénzeszközt változó vagy fix kamatozás mellett. A kötvényeket vállalatok, önkormányzatok, államok és szuverén kormányok bocsátják ki azért, hogy pénzt szerezzenek és így finanszírozzák a projektjeiket és az intézkedéseiket. A zöld kötvények minden olyan eszközt lefednek, melyeket kizárólag támogatható zöld beruházások finanszírozására használnak fel. Ezek adómentességgel tehetők vonzóvá.

- **Számla-alapú finanszírozás**: A számla-alapú hitelezés olyan energiahatékonyságot javító finanszírozási módszer, mely a közüzemi számlát használja visszafizetési eszközként. Az energiaszolgáltatók energiaszámlákon keresztül gyűjtik be az adott kölcsön visszafizetését. Ez a konstrukció a szolgáltató és az ügyfél között meglévő kapcsolatot használja fel annak érdekében, hogy megteremtse a fenntartható energiával kapcsolatos beruházások finanszírozásához történő hozzáférést.

- **Újratöltődő alapok:** Az újratöltődő hitelalap olyan pénzforrás, amelyet fenntartható energiaügyi projektek finanszírozására hoztak létre. Az újratöltődő alapok olyan projektek számára tudnak hitelt nyújtani, amelyek nem férnek hozzá más típusú hitelekhez a pénzintézetektől, illetve képesek piaci árfolyam alatti kamatozású hiteleket (kedvezményes kamatozású hitelek) is nyújtani.

- **Kedvezményes kamatozású hitelek**: Az olyan pénzügyi ösztönzők, mint például az energetikai modernizációra nyújtott vissza nem térítendő támogatások, garanciák vagy kedvezményes kamatozású hitelek, motiválhatják a lakástulajdonosokat, hogy könnyebben meghozzák a beruházással kapcsolatos döntéseiket. A helyi és regionális hatóságok a finanszírozási intézményekkel együttműködve az alábbiakat tudják kínálni a magán lakóépületek tulajdonosai számára:

    - Kedvezményes kamatozású hitelek: sztenderd piaci feltételek alatti kamatokkal és hosszabb visszafizetési időszakkal rendelkező hitelek, melyek végül egyéb előnyökkel is járnak (pl.: tőketörlesztési moratórium, alacsonyabb adminisztratív vagy biztosítási költségek).
    - Hitelgaranciák: a nem fizetés első veszteségeinél pufferként szolgáló mechanizmusok, melyek ösztönzik az energetikai felújításokba történő beruházások elindulását.

7.2. Az üzleti modell bemutatása

Esztergom Megyei Jogú Város Fenntartható Városfejlesztési Stratégiájában megfogalmazott célok elérését szolgáló beavatkozásokhoz négy fő szempont alapján történnek:

1. igényelhető uniós és hazai források minél hatékonyabb bevonása, felhasználása,
2. a város bevételeinek növelése gazdaságfejlesztő programok, beavatkozások megvalósításával,
3. a város kiadásainak csökkentése energiahatékonysági beruházásokkal, városüzemeltetési racionalizálással és digitalizálással,

4. a lakossági bevonás erősítése, a közösségi tervezés és partnerség keretén belül a társadalmi szerepvállalás erősítése.

A beavatkozások, projektek megvalósítása során törekedni kell az európai uniós, valamit hazai – 100%-os vissza nem térítendő - forrásból történő finanszírozásra a város hitelfelvételeinek minimalizálása, adósságcsapdába kerülésének elkerülése érdekében.

A város saját erőforrásokon alapuló fejlesztést kíván megvalósítani. Ennek jó alapot nyújtanak a 2021-2027-es költségvetési időszakban elnyerhető Széchenyi Plusz felhívásai.

7.2.1. Beavatkozások adatainak gyűjtése és ismertetése dimenziónként összegezve

Megvizsgálandó szempontok	A szempont részletezése
Dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	***PROSPERÁLÓ VÁROS*** ***222 505 millió Ft***
Megtérülést biztosító elemek	- *helyi adóbevétel növekedés, bérleti díj bevétel növekedés* - *növekvő turisztikai bevételek* - *parkolóbevételek* - *új kifejlesztett szolgáltatásokból származó bevételek* - *idegenforgalmi adóbevétel növekedés*
Források	*GINOP PLUSZ* *EFOP PLUSZ* *IKOP PLUSZ* *TOP PLUSZ* *KEHOP PLUSZ* *Kisfaludy Program* *Modern Városok Program*
Finanszírozás elemek aránya	*n.a.*
Várható vagy elvárt eredmények	- *A beavatkozások elősegítik a városi barnamezős területek csökkenését, és a nem használt funkció nélküli területek újrahasznosítását* - *A beruházásokkal a terület új városi közszolgáltatási funkciókat és kis-és középvállalkozások számára helyszínt biztosít* - *A kulturális örökség szoft felfedezése turisztikai kínálatbővülést eredményez* - *Az aktív turisztika irányába elmozdulhatna a város, mely segíthet az egynapos turizmus jelleg csökkenésében, a turisztikai vendégforgalom növekedésében* - *Magasabb turisztikai bevételeket eredményez a városban növekedő turista-látogatások száma, melyek alapvetően hosszabb időre is szólnak* - *Javul a város közlekedési összeköttetése, elérhetősége* - *A város zöldebb, élhetőbb, alacsonyabb légszennyezettségi szintű lesz* - *Csökkenő munkanélküliség, erősebb KKV szektor*
Kockázatok	- *A barnamezős területek kármentesítése szükséges, melynek költségei a helyzetfeltárás során derülnek csak ki, ez jelentősen megnövelheti a projektek tervezett költségét* - *A projektek számos természeti értéket érintenek, melyek kezelése kiemelt figyelmet igényel* - *A beavatkozásokhoz erős együttműködés szükséges a természetvédelmi szervekkel* - *A turizmus fellendülése a terület túlhasználatát és ökológiai értékcsökkenését is eredményezheti* - *A Duna és környező zöldterületei fokozott védelem alatt álló ökológiai hálózat részét képezik, emellett árvízvédelem szempontjából is kiemelt*

	területnek minősül. Ezért megújítása, fejlesztése számos szereplő koordinációját igényli, mindez megnehezíti a beavatkozás megvalósulását - *A Bazilika környéki fejlesztendő turisztikai terület kezeléséhez és fenntartásához közös, erős együttműködés szükséges az egyházzal. mindez összehangolt, koordinált kommunikációt igényel* - *A világörökségi területekre nagyon szigorú előírások vonatkoznak, melyek megsértése, be nem tartása a világörökségi megvalósulást veszélyezteti, éppen ezért a terület fejlesztése extra adminisztrációt és egyéb terheket, minőségbiztosítási szempontok betartását rója a megvalósítóra* - *A város jelenlegi közlekedési megközelíthetősége nem feltétlenül kedvez a konferenciaturizmusnak* - *A gasztro- és borkulturális programkínálat bővítéséhez számos helyi szereplő részvételére van szükség, azonban ez a szegmens jelenleg a városban kevésbé fejlett* - *Az iparűzési adópolitika változása átalakítja a város kidolgozott stratégiáját* - *A járműipari térség együttműködése kormányzati forrásoktól függ, illetve kormányzati döntéseken múlik, melyek Esztergom csak kismértékben képes befolyásolni* - *A kerékpáros közlekedés előnyben részesítése számos városi lakos szemében ellenszenves, társadalmi ellenállásba ütközhet* - *A városi burkolt felületek aránya növekszik, a fejlesztett terület vállalkozókkal való benépesülési üteme elmarad a várttól* - *Párkány jelenleg is jól működő fürdőkulturális élményt nyújt, ráadásul a megközelíthetősége is igen jó. Mindez versenytársa Esztergomnak, így a piacszerzéshez kisebb az esély. A fürdő fenntartási költségei növekedni fognak a jövőben, mindez a jövedelmezőséget veszélyeztetheti* - *Finanszírozás elmaradása* - *Piaci befektető kihátrálása a projektből* - *Vállalkozások leterheltsége, elégtelen alapanyag, szakember hiány*
Érdekeltek	*MTÜ, Magyar Római Katolikus Egyház, környező települések, Ister-Granum EGTC, piaci szereplők, lakosság, Magyar Kerékpárosklub, helyi kulturális szervezetek*

Megvizsgálandó szempontok	**A szempont részletezése**
Dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	***ZÖLDÜLŐ VÁROS*** ***5 260 millió Ft***
Megtérülést biztosító elemek	- *energetikai költségcsökkentésből adódó fennmaradó összeg* - *hatékonyabb zöldfelület-gazdálkodásból adódó fennmaradó összeg* - *idegenforgalmi adóbevétel növekedés* - *belépőjegy értékesítésből származó bevétel növekedés*
Források	*IKOP PLUSZ* *KEHOP PLUSZ* *TOP PLUSZ* *Modern Városok Program* *Kisfaludy Program*
Finanszírozás elemek aránya	*n.a.*
Várható vagy elvárt eredmények	- *A város élhetőbb, zöldebb, a klímaváltozásnak ellenállóbb lesz, melyben a meglévő zöld értékeket megfelelő módon óvják* - *Megvalósul a csapadékvíz helyben tartása, fenntarthatóbbá és klímaváltozással szemben rezilienssé válik a település* - *A hagyományőrzés és a város fenntartható erdőgazdálkodási rendszere kialakul*

	- *A rehabilitáció az ökoszisztéma szolgáltatások növekedését és a térség tudatos védelmét hozza* - *Esztergom megőrzi vízbázisát, egészséges minőségi ivóvizet szolgáltat hosszú távon a város és térsége számára* - *Nő a városi lakosság életminősége* - *Esztergom biztonságos és élhető várossá válik* - *Csökken az elégtelen csatornázásból eredő környezetterhelés* - *A város egyre inkább áttér a körkörös gazdaságra* - *A város szabályozottan fejlődik, a zártkertes övezet átalakulása fékezett* - *A város bővíti a városrészek összekapcsoltságát, könnyebb megközelíthetőséget biztosítva* - *Üvegházhatású gázok kibocsátásában csökkenés mutatkozik*
Kockázatok	- *A projektek számos természeti értéket érintenek, melyek kezelése kiemelt figyelmet igényel, erős együttműködés szükséges a természetvédelmi szervekkel* - *A turizmusfejlesztés a terület túlhasználatát és ökológiai értékcsökkenését is eredményezheti* - *A Duna és környező zöldterületei fokozott védelem alatt álló ökológiai hálózat részét képezik, emellett árvízvédelem szempontjából is kiemelt területnek minősül. Ezért megújítása, fejlesztése számos szereplő koordinációját igényli, mindez megnehezíti a beavatkozás megvalósulását. A projekt szempontjából korlátokat állít, hiszen a megvalósítható tevékenységek, épületek, építmények köre az előírások miatt limitált* - *A klimatikus viszonyokhoz való alkalmazkodás a biológiai sokszínűség átalakulását (és egyben megőrzését) célozza, azonban ez igen költséges, sok esetben szakértők bevonására is szükség van, akik anyagi terhet rónak a fenntartóra* - *Gyakran a zöldfelületek létrehozása sokkal több tervezést igényel, mint amennyi társadalmi hasznot remélnek tőle, így nem minden esetben vág bele az üzemeltető a kialakításba; sok olyan alternatív vagy informális zöldfelületi fejlesztési mód van, mely kevésbé elfogadott vagy támogatott* - *A természetvédelmi területek bővítése a város kiterjedését gátolja, számos további területhasználati vagy helyi védettségi szabályozás bevezetését is igényelheti, amely a lakosság elégedetlenségét válthatja ki* - *A beruházások költségesek, a zöld energia bevezetése forrásfüggő, a források elmaradása a beavatkozás meg nem valósulását okozhatja* - *A zöldhulladék hasznosítása bonyolult és erősen szabályozott, szelektív gyűjtés lakossági attitűdtől nagyban függ* - *A zöld autóbuszok beszerzése számos tényező (műszaki és engedélyeztetési) feltétele, amennyiben ezek nem teljesülnek, akkor a beavatkozás sikertelen lesz*
Érdekeltek	*lakosság, piaci szereplők, Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, ÉDVIZIG, környezetvédelmi civil szervezetek, MTÜ, Esztergomi Kegyeleti Kft., Volán Zrt., EON Esztergom*

Megvizsgálandó szempontok	A szempont részletezése
Dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	***DIGITÁLIS VÁROS*** ***875 millió Ft***
Megtérülést biztosító elemek	- *e-sportból származó bevétel* - *a hatékonyabb közigazgatásból adódó megspórolt költségek* - *városapplikációból származó közvetett bevételek* - *okos városfejlesztés energiahatékonyság-növekedéséből adódó megspórolt költségek*
Források	*EFOP PLUSZ, TOP PLUSZ, KEHOP PLUSZ, DJP, DIMOP PLUSZ*

Finanszírozás elemek aránya	***n.a.***
Várható vagy elvárt eredmények	- *Biztonságosabb, fenntarthatóbb zöldebb és digitálisabb Esztergom* - *A lakosság szolgáltatásokat digitálisan is igénybe tudja venni, azokat bátran és bizalommal használja; javul a hozzáférhetőség és a szolgáltatások is gyorsabban elérhetők mindenki számára* - *Javul az oktatás minősége, az együttműködés erősebbé válik, a diákok a munkaerőpiaci igényekhez alkalmazkodó tudást kapnak* - *A város real-time tudja követni a zöldfelületek állapotát, minőségét, szükséges beavatkozásokat, felújításokat*
Kockázatok	- *A digitális beruházások legtöbbje munkaerő- és erőforrásigényes; az elkészült rendszer tartalommal való feltöltése, karbantartása, üzemeltetése erőforrás igényes* - *Szakemberek kellenek alkalmazásához és fenntartásához* - *A kooperáció az egyes szereplők között lassú, sikertelen lehet* - *A lakosság érdektelen a digitális tudatosság, képzettséggel kapcsolatos programok iránt* - *Bizonyos társadalmi csoportok nem tudják igénybe venni a programokat, kirekesztődnek* - *Nő a digitális szakadék* - *Az okos városfejlesztési eszközök magas beszerzési és fenntartási költségűek lehetnek; a városlakók nem tudják hogyan kell használni őket, a vandalizmus kárt tehet bennük*
Érdekeltek	*lakosság, KLIK, egyházak, Digitális Jólét Program, közműszolgáltatók, piaci szereplők*

Megvizsgálandó szempontok	**A szempont részletezése**
Dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	***MEGTARTÓ VÁROS*** ***10 660 millió Ft***
Megtérülést biztosító elemek	- *az energiahatékonyság növeléséből származó bevételek* - *a feljavított állapotú bérlakás állomány bérleti díjbevételei* - *a megújult bevárosi épületállományból származó bérleti bevételek* - *az új rekreációs és találkozási pontokon létrejövő KKV-k adóbevétele*
Források	*DIMOP PLUSZ* *TOP PLUSZ* *EFOP PLUSZ* *GINOP PLUSZ* *IKOP PLUSZ,* *Modern Városok Program*
Finanszírozás elemek aránya	***n.a.***
Várható vagy elvárt eredmények	- *Javul a városkép, javul a városimázs, növekszik a lakossági elégedettség, növekszik a város népességmegtartó képessége* - *Lakosság bevonásával megvalósuló városfejlesztési projektek sokkal elfogadottabbak és támogatottabbak lesznek; a közösségi terek elérhetőségének, minőségének növelése a lakosság jólétének növekedését okozza* - *Az újonnan elhelyezett középületek méltó környezetbe kerülnek, látogatottságuk nő, a lakosság szolgáltatásokhoz való hozzáférése javul* - *A zöldterületek megújítása a lakosság elégedettségét szolgálja; a zöldterületek elérhetőségének és minőségének javulása az egészségesebb életmódhoz, rendszeres sportoláshoz vezethet*

	- *Az épületek energetikai tulajdonságai javulnak, a lakótelepeken és szegregátumokban élők közösségfejlesztése révén egymást segítő, együttműködő közösségek alakulnak ki* - *A város ÜHG kibocsátás csökken* - *A város helyi identitása erősödik korosztálytól függetlenül* - *A város középtávon erősíti diákvárosi jellegét, növekszik a diákok száma, a városban jó diáknak lenni, a tanulást szolgáló infrastruktúra fejlett és a kor kihívásainak megfelelő* - *Javul a város megítélése; hagyományőrző és ápoló közösségek aktívak* - *Javul az esélyegyenlőség a településen* - *A város szolidárisabb, önkéntességet támogató város* - *Javul a megváltozott munkaképességűek munkaerőpiaci helyzete* - *A REL-ek helyzete javul a városban* - *Családbarát kisvállalkozások, megtartó Eszteregom alakul ki* - *A tehetségek öregbítik a város hírnevét, javítják a város megítélését* - *A bérlakásrendszer megújulása, bővülése segíti a hátrányos helyzetűek társadalmi mobilitását, a vertikális társadalmi fejlődését; a bérlakások értékesek, a város gazdálkodásának alapját adják*
Kockázatok	- *A tulajdonviszonyok összetettek, sok épület magántulajdonban van, ezek felújítása nehézkes lehet emiatt; mindenkinek a tulajdonosok közül bele kell egyeznie a felújításba és korszerűsítésbe* - *Az építőipari gazdasági szereplők leterheltsége, alapanyag hiány, szakember hiány mind a megvalósítás kockázatát képezi* - *A lakosság nem együttműködő a bevonáson alapuló szociális megújításra* - *A forrásokhoz a lakosság nem képes saját erőt hozzátenni, mely nehezíti a megújulást és a felújítást* - *A lakásviszonyok, tulajdonviszonyok nagyon differenciáltak* - *A települési közösségi terek átalakítása nézeteltéréseket generálhat, mely a városvezetés népszerűtlenségét okozhatja* - *A projektet nem lehet megfelelő programtartalommal megtölteni, mert kevés az együttműködő civil* - *A város céljának elérése érdekében a közoktatásban működő szervezetekkel kell együttműködnie; ez magában foglalja a KLIK-et és az egyházakat is. Mindez kommunikációs nehézségekbe ütközhet; minél több szervezetet kell megszólítani, annál nehezebb az együttműködés* - *A városimázs kialakítása lakosság körében konfliktust generálhat* - *A hátrányos helyzetű csoportok bevonása korlátozott* - *Az önkéntességre vonatkozó jogi szabályozások változnak* - *A vállalkozások nem nyitottak vagy nem képesek megváltozott munkaképességűeket alkalmazni* - *A függőség felszámolását szolgáló programok forrásigénye magas, gazdasági indokok a források elapadását okozhatják* - *A KKV-k nem tudnak / nem kívánnak együttműködni* - *A tehetséggondozó programok forrásigénye magas*
Érdekeltek	

Megvizsgálandó szempontok	**A szempont részletezése**
Dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	***KISZOLGÁLÓ VÁROS*** ***5 950 millió Ft***
Megtérülést biztosító elemek	- *a létrejövő települési alközpontokban létesülő KKV-k bevételei növeli a város bevételeit* - *bérleti díj bevétel növekedés* - *idegenforgalmi adóbevétel növekedés*
Források	

Finanszírozás elemek aránya	***n.a.***
Várható vagy elvárt eredmények	- *A város bővíti a városrészek összekapcsoltságát, könnyebb megközelíthetőséget biztosítva* - *Az Üvegházhatású gázok kibocsátásában mutatkozó csökkenés* - *A városrészek elérhetősége, ellátottsága, csatornázottsága javul, mindez növeli a települési életminőséget* - *A prímás sziget jobb megközelíthetőségű, elérhetőbb zöldfelület, ami jobb ellátottságot eredményez a városban* - *A város biztonságosabb, okosabb, energiahatékonyabb, könnyebben üzemeltethető, működése real-time követhető* - *Időben felfedezett betegségek, esély a gyógyulásra, hosszabb, egészségesebb élet Esztergomban* - *A város rezíliens, a változásokhoz jobban alkalmazkodó szervezettel rendelkezik* - *Családbarát Esztergom, a nők munkábaállási esélyeinek javítása, a HHH gyerekek fejlődése* - *A városrészek elérhetősége, ellátottsága, csatornázottsága javul, mindez növeli a települési életminőséget*
Kockázatok	- *A vagyongazdálkodás a jövőben egyre nehezebbé válhat a források csökkenése miatt* - *Az átalakítás költséges és új pozíciók kialakítását eredményezi, ez belső konfliktusokat eredményezhet* - *A szolgáltatások szűkösek maradnak, mellyel nem mindenki tud egyaránt élni, ez egyenlőtlenségeket okoz* - *A városrészek infrastruktúra szempontjából nagyon differenciáltak, konfliktust okozhat, ha nem mindegyik városrészben valósul meg infrastruktúrafejlesztés* - *Bizonyos társadalmi rétegek kimaradhatnak a fejlesztésekből, nem hozzáférhető eredmények jöhetnek a fejlesztésből* - *Személyiségi jogok és GDPR sérülhet* - *Az okos városfejlesztések számos módszer alapján történhetnek, nagyon szakértelem igényes fejlesztésekről van szó, amely nagyon költséges is lehet, ennek sok fenntartási és üzemeltetési vonzata is van* - *A megvalósított intézmény látogatottsága az elvárttól elmarad, ez megnehezíti a fenntartást* - *A lakossági attitűd az alternatív közeledési módok iránt nem növekszik, ellenállás van a kerékpáros közlekedésfejlesztéssel szemben*
Érdekeltek	*Magyar Kerékpárosklub, lakosság, MVBike, Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt., Magyar Közút, DJP, piaci szereplők, KKV szektor, befektetők*

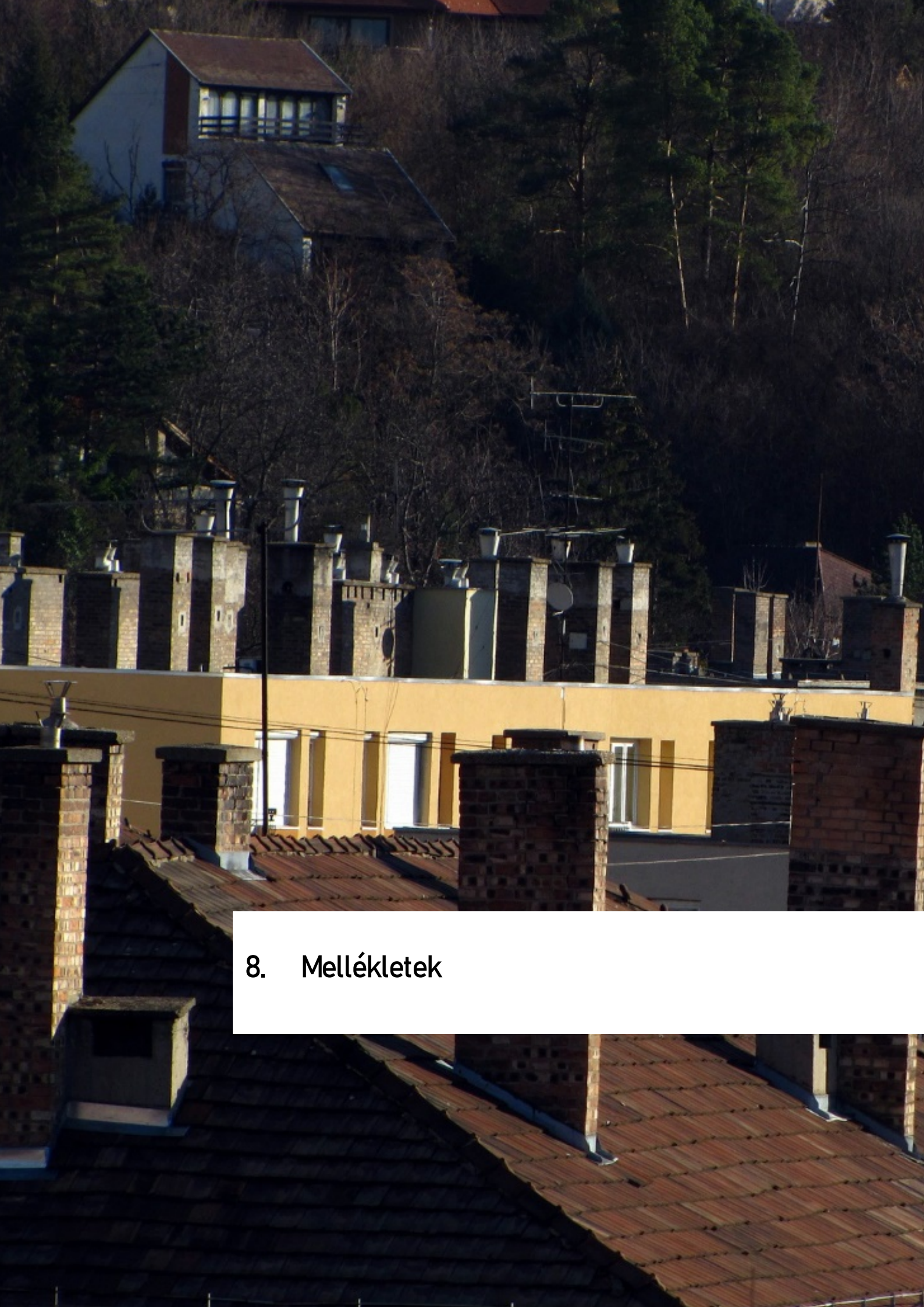
7.2.2. A finanszírozási terv összefoglalója

FORRÁSOK / FORRÁSKOMBINÁCIÓK	Tervezett beruházási költség (millió Ft)
Digitális város	**875**
DIMOP PLUSZ	200
DIMOP PLUSZ, EFOP PLUSZ, TOP PLUSZ	75
EFOP PLUSZ, TOP PLUSZ	500
KEHOP PLUSZ, TOP PLUSZ, DJP, DIMOP PLUSZ	100
Kiszolgáló város	**5 950**
DIMOP PLUSZ, EFOP PLUSZ, TOP PLUSZ	500
DIMOP PLUSZ, TOP PLUSZ	150
EFOP PLUSZ	440
EFOP PLUSZ, TOP PLUSZ	750
IKOP PLUSZ	1 550
IKOP PLUSZ, TOP PLUSZ	1 200
IKOP PLUSZ, TOP PLUSZ, Modern Városok Program	1 000
KEHOP PLUSZ, TOP PLUSZ	300
saját forrás	10
TOP PLUSZ, KEHOP PLUSZ	50
Megtartó város	**10 660**
DIMOP PLUSZ, EFOP PLUSZ, TOP PLUSZ	20
EFOP PLUSZ	810
EFOP PLUSZ, TOP PLUSZ	310
GINOP PLUSZ	10
IKOP PLUSZ, TOP PLUSZ, Modern Városok Program	1 500
TOP PLUSZ	10
TOP PLUSZ, KEHOP PLUSZ, EFOP PLUSZ, Modern Városok Program	1 000
TOP PLUSZ, EFOP PLUSZ, KEHOP PLUSZ	5 900
TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, Kisfaludy Program	100
TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, Modern Városok Program	400
TOP PLUSZ, KEHOP PLUSZ	600
Prosperáló város	**222 505**
GINOP PLUSZ	585
GINOP PLUSZ, EFOP PLUSZ	100
GINOP PLUSZ, IKOP PLUSZ	1 500
GINOP PLUSZ, TOP PLUSZ	400
IKOP PLUSZ	205 350
TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ	100
TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, EFOP PLUSZ	4 500
TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, KEHOP PLUSZ	1 500
TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, KEHOP PLUSZ, EFOP PLUSZ	800
TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, Kisfaludy Program	7 670
Zöldülő város	**5 260**
IKOP PLUSZ	900
KEHOP PLUS	20
KEHOP PLUSZ	3 370
KEHOP PLUSZ, TOP PLUSZ	250
TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ	400
TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, Kisfaludy Program	320
MINDÖSSZESEN	**245 250**

7.3 Fenntartható üzemeltetés

Esztergom Megyei Jogú Város Önkormányzatának célja, hogy a beavatkozások megvalósulása hosszútávon is fenntartható legyen, mint energetikai, mind környezeti, mind pedig társadalmi szempontból. Mindezek érdekében öt fő szempont érvényesülését tartja szem előtt a város a beavatkozások megvalósításánál:

1. Szén-dioxid kibocsátás jelentős hányada a lakossági kibocsátásból, az ipar és a közlekedés üzemanyag-fogyasztásból származik. Mindezek érdekében a város elkötelezett a legnagyobb kibocsátók energiahatékonyságra való átállásának támogatásában. Bár a városnak ezen tényezőkre a legkevesebb a ráhatása mégis igyekszik szabályozókkal, illetve szemléletformálással, kerekasztalok és fórumok segítségével a fenntarthatóságot és az ÜHG kibocsátás csökkentését elősegíteni.
2. A város üzemeltetésében és fenntartásában, működésében törekszik a legfenntarthatóbb és leghatékonyabb megoldásokat alkalmazni. A fejlesztésekben igyekszik a lehető leghatékonyabb és legkedvezőbb feltételekkel, a legfenntarthatóbb módon megvalósítani tevékenységeit. Ennek keretében a jövőben csökkenteni kívánja a hűtésre és fűtésre felhasznált energiát, illetve törekszik a zöldenergia minél szélesebb körű bevezetésére és alkalmazására, az energiafüggetlenség elérésére.
3. A város közlekedésszervezésében az alternatív közlekedési módokat részesíti előnyben, elősegíti a gyalogos és kerékpáros közlekedésfejlesztést. Közösségi közlekedését tekintve igyekszik a legkisebb kibocsátású járműveket beszerezni, beszerzését támogatni. A közösségi közlekedés tervezésénél a lakossági igényeket figyelembe véve alakítja ki a rendszert, mely a legnagyobb összekapcsoltság elérését kívánja megvalósítani az egyes városrészek között.
4. A város törekszik a békés együttélés, a rendezett városi környezet megteremtésére, a hagyományápolásra és a kulturális és történelmi örökségek megőrzésére. Tiszteletben tartja a különbözőségeket a közösségben, esztergomi identitás kialakítására törekszik. A megtartó város célja, hogy az esztergomi identitás dicsőséggel, büszkeséggel töltse el vállalóit. Együttműködési rendszerében a vállalkozók és munkavállalóik, a kisebbségek és a városba látogatók jogait tiszteletben tartják, segítik a különböző szereplők közös gondolkodását és kooperációját. Versenytársakból partnereket kíván kialakítani a város proaktív magatartásával.
5. A város digitalizációs törekvései az esélyegyenlőség növelését és a szolgáltatások minőségének javítását célozzák. Igyekszik a beavatkozások megvalósításakor a diszkriminációmentességre, a hátrányos helyzetű csoportok kiemelt támogatására.

8. Mellékletek

8. Mellékletek

8.1. Antiszegregációs Terv

A település szegregációs folyamatainak értékelése az új népszámlálási adatok hiányában jelen dokumentumban a 2011-es adatok alapján történik. Az antiszegregációs terv alapját a 2019-ben elfogadott ITS adja, ahhoz igazodik. A terv emellett figyelembe veszi a jelenlegi pályázati lehetőségek, az új Partnerségi Megállapodás alapján létrehozott Széchenyi Plusz fejlesztési terv felhívásait a maximális forráslehívás érdekében. Az új népszámlálási adatok nyilvánosságra hozatala alapján mindenképp szükséges a helyzetértékelés felülvizsgálata és az FVS verziókövetése.

8.1.1. Helyzetelemzés és értékelés

8.1.1.1. A szegregáció társadalmi jelenségeinek horizontális elemzése – a változások értékelése

A város cigány lakosságának részaránya a 2011-es népszámlálás adatai szerint 2,5 %-ot tesz ki. Ez az érték nem mondható igazán jelentősnek, ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy a népcsoport valós aránya a népszámlálás által feltártnál magasabb lehet, mivel elképzelhető, hogy az országos trendekhez hasonlóan a helyi közösség tagjainak tekintélyes része is magyarnak vallja magát.

A városi cigányság társadalmi helyzete felemás képet mutat. Helyi közösségük az ország keleti és déli térségeinek roma népességéhez képest a talán valamivel előnyösebb helyzetben van; az országos szinten, általánosan jellemző problémák azonban Esztergomban is fennállnak.

Esztergomban három szegregátum található, ahol a 2011-es népszámlálás adatai alapján összességében 882 ember él, ami a település összlakosságának 3 százaléka. Az esztergomi romák többsége anyanyelvét mai is jól beszélő – egykor lókereskedelemmel, majd később használt autók, illetve autóalkatrészek adásvételével is foglalkozó – lovari oláh cigány. Munkapiaci helyzetük az országos helyzethez képest viszonylag kedvező, tekintettel arra, hogy Esztergom prosperáló város, illetve Budapest is napi ingázással elérhető távolságban van. A városban több karitatív tevékenységet végző szervezet van, mely segíti a romák és cigányok közösségeit. Az elmúlt időszakban tapasztalható munkaerőhiány hatására a térségben még többen álltak munkába, ezek közül sok roma, cigány származású, vagy szegregátumban élő városlakó volt. Mindez tovább javította a településen élő romák munkaerőpiaci helyzetét.

A romákkal kapcsolatban jellemző az általános információhiány. Az ismeretek hiánya a kirekesztésen túl sokszor az értékteremtő tevékenységek, szolgáltatások sikeres működését is gátolja például az oktatásban, az egészségügyben vagy a munkaerőpiacon. A segítő civil szolgáltatásokért és a kapcsolódó közszolgáltatásokért felelős szervezetek munkatársai csak igen kis részben kaptak szervezett képzést a cigány társadalomról, roma népcsoportokról, kultúráról legtöbben a saját tapasztalataik alapján szerezték meg ismereteiket. A cigányságon belül alacsony az információs szint a többségi társadalomról. A roma identitás megerősítéséhez szükséges a roma társadalmon belül az információs szint növelése a többségi társadalomról. A közösségek működése, minták megismerése hiányzik. Az előítéletek nehezítik az ellátó szolgáltatók, közszolgáltatók ellátását, működtetését, sokszor az egymás mellett élést. A meglévő előítéleteket jogszabályokkal, vagy egyoldalúan nem lehet megszüntetni, ahhoz az érintettek együttműködése szükséges. A romák kb. 15%-a nem végzi el a 8 osztályt, érettségit 18% szerez és a diplomások aránya 2-3%. A romák és nem romák közti szociális szakadék nő. A cigányságon belül a roma nők/lányok iskolázottsági mutatói különösen alacsonyak, kiszolgáltatott helyzetben vannak a családban, közösségben és egyéb társadalmi szinteken is, ez adja a szociális problémák alapját. Az Esztergom városában élő, a város lakosságának mintegy kb. 7%-át kitevő roma

kisebbség alacsony iskolázottsági és magas munkanélküliségi mutatói indokolják, az önkormányzat segítő figyelmének szükségességét. A szegregáció felszámolásához motiváltságot kell kiépíteni a szegregált telepeken élőkben a változtatásra. A romák körében a mélyszegénység nagy arányban jelentkezik, amely komplex probléma és sokszor generációkon keresztül jelen van a családokban.

A városrészen belül kialakult szegregációs folyamatok több okra is visszavezethetők:

- Az első és legfontosabb tényező az alacsony foglalkoztatás. A városrész foglalkoztatási adatai nem maradnak el Esztergom értékeitől, azonban, ha az alacsony képzettségű, vagy képzetlenek foglalkoztatását vizsgáljuk, akkor az 30%-kal magasabb, mint a városi érték. Alapvető probléma, az általános létbizonytalanság. Az érintett szegregációval veszélyeztetett területen csak kevés ember rendelkezik hivatalos munkaszerződéssel és nagyon sokan csak idénymunkával és rendszeres szociális segélyből, tartják el a családjukat. Ha idénymunkát vállalnak, akkor rendszerint három hónapos szerződéseket kötnek velük, melyeknek lejárta után az érintettek kötelesek álláskeresői státuszba menni. Az itt élők 2/3-a rendkívül alacsony jövedelemmel rendelkezik.

- A második tényező az anyagi lehetőségek hiánya, a városrészben az utóbbi években a szegénység és a gyermekszegénység, valamint a deprivációs mutatók jelentősen növekedtek.

- A harmadik tényező az oktatás, a gyermekek motiválatlansága a tanulás terén. Ennek hátterében a negatív családi minták és a tankötelezettség 16 éves korra történő leszállítása állnak. A családok értékrendjében az iskola, mint a másodlagos szocializáció színtere, alacsony prioritást kap – elsősorban, a már fiatal korban történő elhelyezkedés a fő cél a munkaerő-piacon. Gyakori jelenség, hogy középiskolás korú gyermekek félbehagyják, vagy meg sem kezdik középfokú tanulmányaikat, majd ezzel egy időben időszakosan munkát vállalnak, de hosszútávon nem képesek az anyagi biztonság megteremtésére.

- A negyedik tényező a lakhatás jogszerűségének és biztonságának kérdése, amit elsősorban a hátralékok, a hátralékok miatti szerződés-felmondások, az illegális szolgáltatás-vételezés veszélyeztet.

Strukturális változások

A 2010 óta bekövetkezett szociális rendszer-reform alapjaiban írta át a szociális juttatások rendszerét és a segélyezési gyakorlatot. A „munkáért bért” elv alapján, a munkaalapú társadalom gondolati keretben kialakított szociális rendszer igyekezett visszavágni a korábbi szociális rendszer kiskapuit kihasználók számát, a különböző jogcímeken felvett juttatások összegét. Átfogó felülvizsgálatot kezdtek és radikális beavatkozásokat végeztek a megváltozott munkaképességűek jogosultságával kapcsolatban, átalakult a munkanélküli segély rendszere, illetve a családpolitikában is számos olyan jogosultsági feltételt szabtak, mely a roma családok számára óriási változást hozott. A beavatkozások célja volt, hogy egy átmeneti időszakban először egy másodlagos munkaerőpiaci rendszerbe, a közfoglalkoztatás rendszerébe terelje a munkanélkülieket és álláskeresőket, akik innen az elsődleges munkaerőpiacra könnyebben tudnak visszailleszkedni. A családok támogatási rendszere, a teljes foglalkoztatottság és az újraiparosítás gazdaságpolitikájában a közfoglalkoztatási program segít a többszörösen hátrányos helyzetű, képzetlen és elszegényedett roma és hátrányos helyzetű közösségek felemelkedésében. A programmal kapcsolatban sok kritika is napvilágot látott, hiszen a közfoglalkoztatás rendszere főként a képzetlen dolgozók létminimum alatti osztályát hozza létre, amely csökkenti a privát szektorban való elhelyezkedésüknek az esélyét. Kritikák szerint a közfoglalkoztatás rendszere ráerősít a helyi hierarchiákra, és növeli a résztvevők erőtlenségét, főként munkanélküli romákat célozva meg[29]. Ezzel szemben a közfoglalkoztatással kapcsolatban olyan álláspontok is napvilágot láttak, mely szerint a közmunka esély, a leszakadó térségeken élő, rendkívül

[29] https://merce.hu/2019/07/12/a-kozmunka-ut-a-semmibe-a-magyar-romak-szamara/

szegény és kiszolgáltatott munkavállalói tömeg számára ugyanis az egyetlen munkalehetőség. A cigány, roma – magyar különbségnek a helyi közösségben az egyik kardinális pontja a munkavégzés kérdése. Éppen ezért a szegregáció visszaszorításában, az integráció előmozdításában mindenképpen az egyik legfontosabb elem a munkavállalás és a roma munkaerőpiaci beilleszkedés[30].

A helyi tapasztalatok azt mutatják, hogy a szegregációval érintett települések esetében az együttélés a cigányokkal részben működik, sokan együtt dolgoznak, illetve van, aki munkát is ad a helyi romáknak. Amikor általánosságban a cigányokkal való együttélésről van szó a közbeszédben gyakran úgy tűnhet, hogy a roma – nem roma viszonyt kizárólag az ellenségeskedés határozza meg. Az egyik leggyakoribb eset a telepfelszámolást követő áttelepítés, költöztetés. Általánosságban az emberek úgy nyilatkoznak, hogy a szomszédaik „rendes cigányok", viszont a „többiekkel igen sok baj van" és alapvető problémaként a telepfelszámolás módját említik problémaként[31]. A helyi cigányokról megfogalmazott személyes tapasztalatok jóval kevésbé negatívak, mint a cigányságról alkotott vélemények általában. Az elmúlt időszakban Esztergomban megtörtént a szegregátumnak nem minősülő Töltés sor felszámolása, mely számos konfliktust eredményezett Esztergomban.

Klasszikus városi szegregátumok hiánya

A városban, kiváltképp a szűkebben vett Esztergomban nem igazán találni élesen elkülönülő, a többségi társadalom által elkerült szegregátumokat. Az egyetlen ilyen jellegű terület a Töltés utca, illetve az ottani bérlakássor volt, ez azonban annyira kis területű része a városnak, hogy tényleges gettónak tekinteni nem lehetett. Éppen ezért nem határolta le a KSH sem a szegregációval veszélyeztetett vagy szegregálódott területek közé. Az itt lakó családok méltatlan életkörülmények között éltek; a karitatív akcióknak is fontos célterülete volt az utca. A városban a Töltés sor afféle városi legendának számított. Ennek ellenére a város lakóinak a fejében gyakran „veszélyes városrészként" élt a Töltés utca és környéke, Szentpál városrész is. Az „esztergomi harlem" bérlakásai néhány éve felszámolásra kerültek. Azonban az integrációs kísérlet nem járt teljeskörű sikerrel, mely a készített interjúk, illetve a kérdőíves felmérés alapján megállapítható.

[30] http://dev.neki.hu/kozmunka-esely-vagy-csapda-es-interju-kollegankkal-setet-jenovel/
[31] http://epa.oszk.hu/02700/02725/00003/pdf/EPA02725_anblokk_2010_4_064-071.pdf

136.ábra: Töltés utcai „Töltés sor” romatelepe 2019-es és 2020-as Google műholdfelvételen. Forrás: Google Earth

Esztergom-Kertvárosban már némileg más a helyzet, a cigány és roma népesség lélekszáma és részaránya itt lényegesen magasabb, mint a város többi részén. A roma népesség hangsúlyosabb jelenlétét jelzi, hogy ez az egyetlen városrész, melynek az előző önkormányzati ciklusban 2014-2019 között cigány önkormányzati képviselője volt. Az itteni Sándor-major, bár hivatalosan szegregátumnak számít, a Töltés utcai bérlakássorhoz hasonlóan kis területű, és jelenleg épp fejlesztés alatt áll.

A Sándor-majorban mintegy százhúszan laknak, számukra a 2022 szeptemberéig tervezett beruházással párhuzamosan rehabilitációs lehetőségek állnak rendelkezésre, melyekkel felkészítik az életkörülményeik lehetséges megváltozásaira, pénzügyi, álláskeresési tanácsadást nyújtanak számukra, valamint fokozzák a helyi szociális jelenlétet, illetve számos közösségi programot szerveznek. A város ez utóbbi feladatot a Magyar Máltai Szeretetszolgálat és a HÍD Szociális, Családsegítő és Gyermekjóléti Központtal közösen végzi majd el. A program a Sátorkői út 4–6–8. szám alatt található 35 lakást tartalmazó szegregátum lakosainak nyújt rehabilitációs, társadalmi integrációs és helyi közösséget fejlesztő szociális, egészségügyi, családsegítő, a gyerekek iskolai felzárkózását segítő kiegészítő oktatási és készségfejlesztési komplex programokat, életvezetési tanácsadást, folyamatos szociális jelenlétet. A projekt 3 ütemben valósul meg.

137.ábra: A Sándor-major 2019-ben és 2022-ben Google műhold felvételek alapján. Forrás: Google Earth

Társadalmi folyamatok, demográfiai helyzet

A szegregátumokban a 0-14 éves korú népesség aránya 27 százalék a 2011-es népszámlálási adatok alapján, ami nagyon magas értéknek számít az összvárosi 16 százalékos aránnyal. Az összes városban lakó gyerekkorú 5,5 százaléka él a három szegregátumban. Az aktív korúak körében az alacsonyan képzettek aránya (53 százalék), szemben az összvárosi 13,6 százalékos aránnyal. A szegregátumokban az aktív korú munkajövedelemnélküliek aránya 48,8 és 69,4 százalék között mozog, míg összvárosi szinten ugyanez a mutató 36 százalék. Az alacsonyan képzett aktív korú munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya a három szegregátumban 31 és 58 százalék között mozog, míg az összvárosi arány mindössze 8,9 százalék. A szegregátumokban 242 lakás található, a városi lakásállomány 2 százaléka. Az alacsony komfortfokozatú lakások száma 55; a városi alacsony komfortfokozatú lakások 8 százaléka található a három szegregátumban.

Mindhárom szegregátum korfája súlyos városi gettóhelyzetre utal: a gyerekek aránya nagyon magas – a legmagasabb (31,1 százalék) az 1. szegregátumban, ám a rendkívül népes 2. szegregátumban is alig marad el ettől (28,7 százalék). Az idős lakosság aránya viszont alacsony (8,6 és 13,1 százalék között mozog). Nagyobbak a különbségek a képzettségi, illetve a foglalkoztatási mutatók tekintetében – a legrosszabb mutatói az 1. számú szegregátumnak, míg a viszonylag legkedvezőbb mutatói a 3. szegregátumnak vannak. Az Esztergom-Kertvárosban lévő szegregátumok térben is viszonylag távol fekszenek a várostól. Ennek különösen a közoktatási következményei súlyosak. A kertvárosi iskola mára elcigányosodott szegregált gettóiskolává vált, mert a Kertvárosban élő tehetősebb családok az Esztergom belvárosi iskoláiba íratják gyerekeiket. Ez a helyzet a kertvárosi roma gyerekek iskolai sikerességének és továbbtanulási esélyeinek legsúlyosabb akadálya.
Korábban több szegregátumban neuralgikus kérdés volt a szemétszállítás megoldatlansága. Mára ez a helyzet konszolidálódott. Függetlenül annak okaitól – nagyon sok lakó jogcím nélküli, illetve nem fizeti a szemétszállítás díját – a lakókörnyezet közvetlen közelében tornyosuló szeméthegyek súlyos közegészségügyi kockázatot jelentenek. Az elmúlt években több alkalommal történt illegális hulladékfelszámolás az érintett területeken.

Csonka társadalom

A városi cigányság egyik jelentős problémája, mely egyébként országos szinten is meglévő probléma a roma népesség esetében, hogy nem rendelkezik középosztállyal, felső középosztállyal és elittel, vagy e csoportok, ha meg is vannak, meglehetősen kicsik. A magyar társadalom körte modelljében az esztergomi cigány közösség a „sodródók" és a „munkások" csoportjába tartozhat, azzal a különbséggel, hogy a leszakadók közé kerülésük esélye az országos átlagnál talán valamivel kisebb a városban és környékén működő gyárak, üzemek nagy száma és jelentős fizikai munkaerőigénye miatt.

Felemás oktatási helyzet

Az óvodai nevelésből és az alapszintű oktatásból való kimaradás nem jellemző, viszont az elakadás, a többszöri visszabukás igen. A városban az érettségit szerzett cigányok száma is igen alacsony, ami erősen hátráltatja őket abban, hogy társadalmuk vertikálisan teljessé váljon. A cigányok az oktatás bizonyos intézményeibe és szintjeire egyszerűen nem jutnak el. Ez az „elérhetetlen szint" jellemzően a gimnázium, s különös szimbolikája van, hogy a helyi gimnáziumok mind a város középső és az északi részén találhatóak. Esztergom-Kertváros szegregátumaiban élő gyerekek a Kertvárosi óvodába és a Zöld Óvodába járnak. A kertvárosi szegregátumban élő iskoláskorú diákok a kertvárosi Arany János iskolába járnak, ami ma már egy 75 százalékban roma többségű iskola, mert a helyben élő nem romák az esztergomi, vagy a közelebbi dorogi iskolákba viszik gyerekeiket. Az esztergomi Szent Imre Általános iskola Gimnázium és Szakközépiskola általános iskolai részlegébe járó tanuló 35 százaléka roma. A gimnázium hatosztályos, az általános iskolában korai szelekcióhoz vezet, így az általános iskolai részleg hetedik, nyolcadik osztályban feltehetően magasabb az alacsonystátuszú tanulók aránya. A Babits Mihály Általános iskolában a romák aránya 30-35 százalékos.

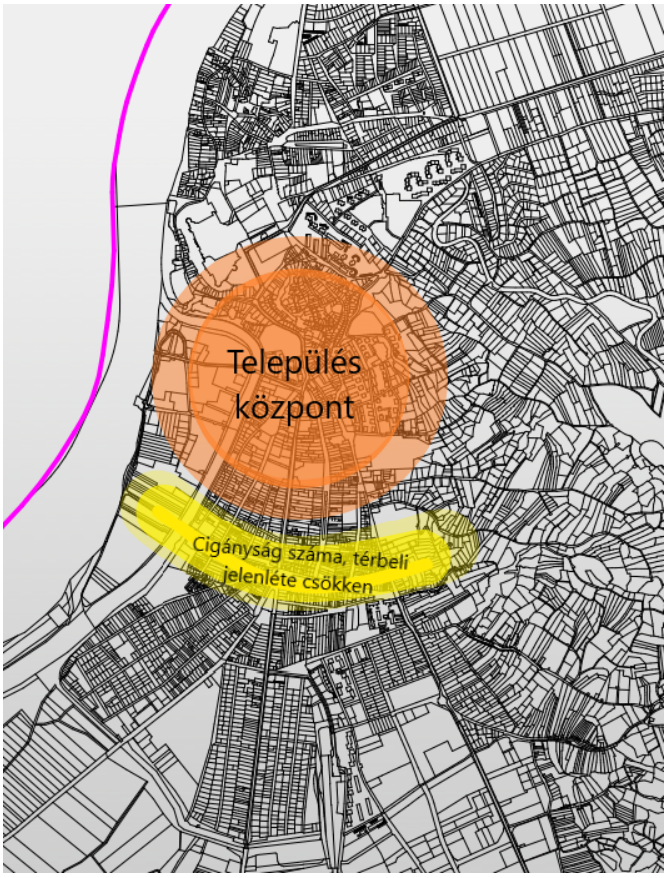
Helyi roma és cigány közösségek aktivitása

Az Esztergomi Roma Nemzetiségi Önkormányzat nagyon aktív, nem csak adománygyűjtéssel, de családi napok szervezésével és rendszeres közösségi programok megvalósításával szervezi az esztergomi cigány és roma közösséget. Rendszeres megemlékezéseket tartanak a Roma Holokauszt (Pharrajimos) napján, a Nemzetközi Roma napon. Az összetartó esztergomi roma közösség az ukrajnai háború menekültjeinek megsegítésére is gyűjtést szervezett az elmúlt hónapokban. Mindez mutatja, hogy az esztergomi roma közösség aktív és önszervező, jó kapcsolatokat ápol a város vezetésével. Mindez kiváló alapot nyújt a szegregációval sújtott településrészek fejlesztéséhez, melyben együttműködő a roma nemzetiségi kisebbség. A közösség aktivitását jelzi, hogy 2019-ben felavatták a második világháborúban elesett és elhurcolt roma áldozatok emlékművét, melyet az Esztergom-kertvárosi Szent István király templom udvarán helyeztek el.

Az Esztergom-Budapesti Főegyházmegyében az egyház plébánosokat kérdezett, akik szerint a romák bár vallásosak, alacsony számban járnak templomba, a legtöbben egy-két gyülekezetben tömörülnek, ahol úgy érzik, a leginkább elfogadják őket[32].

A cigányság a város bizonyos, belső és északi részein nem csak lakóként, de a teret használó lakosként sincs jelen. Nagyjából a Belvárosi temető és a Belvárosi templom közötti képzeletbeli vonaltól északra nem meghatározó a roma és cigány lakosság jelenléte. A forgalmasabb csomópontokon, közlekedési pontok esetében találkozhatunk romákkal (pl. Rákóczi tér), de mindez a központi fekvése, a tömegközlekedésben játszott fontos szerepe és ellátási funkciói miatt van így. A cigányság nincs igazán jelen a város központi, kiemelten fontos, reprezentatív szerepkört is betöltő részein, ez pedig elég markánsan rámutat, hogy a közösség város életéből sem tudja teljes értékűen kivenni a részét. Ilyen értelemben tehát van valamiféle elkülönülés, de ez nem igazi térbeli szegregáció, inkább mentális szegregáció (138. ábra). Ezen próbál segíteni több szervezet és a Roma önkormányzat is programjaikkal.

[32] https://hvg.hu/itthon/20130513_Tipikus_ciganyeletet_eltem_de_Isten_segit

138. ábra: A cigányok térhasználati szegregációjának térbelisége Esztergomban. Forrás: terepbejárás alapján saját szerkesztés

Roma közösségeket segítő szervezetek tevékenységei

Igazán komoly, átfogó városi felzárkóztatási program nincsen, ez azonban talán annak is köszönhető, hogy Esztergomban a cigányság helyzete nem jelent annyira súlyos, azonnal és nagy erőkkel kezelendő belső szociális válsághelyzetet, mint például az ország északkeleti részén vagy a Dél-Dunántúlon.

A cigányság segélyezésére, támogatására, oktatási mentorálásával több egyházi és civil szervezet foglalkozik, illetve az országos segélyszervezetek is jelen vannak. A romákat három karitatív szervezet is segíti a városban: a spanyolországi marista szerzetesek, akik 1999-ben érkeztek Esztergomba, ahol a falu legszegényebb, teljesen cigányok (27 család) által lakott, Töltés utcájában telepedtek le, és hamar valódi "tekintélyszemélyekké" váltak. „Rendszeresen jártak a házakba, ellenőrizték, hogy elmennek-e a gyerekek iskolába, rendet tartottak a soron. Közben hirdették az igét, közös imádságokat szerveztek, és gondoskodtak a helyiek szükségleteiről”[33]. „A Mi házunk”, tevékenységének fontos eleme a cigány gyerekek iskolai támogatása, felzárkóztatása, ami meglehetősen fontos tevékenység, mivel a támogatott gyerekek általában nem kapnak kellő figyelmet az iskolában, a külön oktatásukra pedig nincs mód. A szervezet székháza a Töltés utcai bérlakássor közelében található, így ennek felszámolásával, a lakók Esztergom-Kertvárosba költöztetésével a korábbi szűkebb célcsoport integrációja is nehezebbé vált; a megnövekedett távolságok miatt már kevesebben látogatják a rend felzárkóztató, oktatási mentoráló házát.

Boldog Ceferino Alapítvány közel ötmillió forintot költött a cigánysor felújítására, mivel az önkormányzati tulajdonú bérlakások (nagyrészt egyhelyiséges kunyhók, ahol egész családok zsúfolódnak össze) egy része a télre lakhatatlanná vált, több lakót pedig kilakoltatás fenyegetett. Lecserélték a nyílászárókat, megjavították a szigeteléseket, vécéket, mosdókat állítottak. Sok lakó

[33] https://hvg.hu/itthon/20130513_Tipikus_ciganyeletet_eltem_de_Isten_segit

számára a felújításokon múlott, hogy a következő telet egyáltalán át tudja vészelni. A misszió közösségi házában emellett ételt, tisztálkodási, mosási lehetőségeket is adnak a rászorulóknak, a gyerekek számára különféle foglalkozásokat tartanak. A misszió résztvevői ügyelnek a cigánysor tisztaságára is. Erre azért van szükség, mert a szemetet nemcsak a cigányok halmozzák fel, sokan hordják autóval a szemetet a telepre[34]. Alapítvány többek között baba-mama klubot, tanulószobát, táncházat, foglalkoztató műhelyeket is működtet.

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat számos közösségi programmal, támogatásokkal, ételosztással és terepi munkával támogatja az esztergomi cigány és roma családokat.

Bérlakásrendszer és kiutalt lakások

Esztergomban a fenntartott önkormányzati bérlemények száma 400 felett alakult a legutóbbi népszámlálásnál. Ennek száma csak kis mértékben csökkent. Az önkormányzat adatai alapján a lakások 46 százaléka összkomfortos, 28 százaléka komfortos, 12 százaléka félkomfortos, 13 százaléka komfort nélküli. A város lakásgazdálkodása, illetve lakáselosztási gyakorlata erősen szegmentált jellegű. A bérlakások közül 180 lakást nem szociális, 183 pedig szociális lakáskategóriába soroltak. A nem szociális bérlakások kiutalása során az erősorrendet a bérbevételi igényt benyújtók jövedelme határozza meg: az kapja a lakást, aki a legmagasabb jövedelmet igazolja. A szociális bérlakások esetében is lefelé zárt a rendszer: a kérelmeknek feltétele a határozatlan idejű munkaviszony, ami a munkapiacról kirekesztett szegényeket, vagy akárcsak a határozott idejű munkaviszonnyal rendelkezőket kizárja. A szociális bérlakások közül 120 egykori szovjet laktanya épületeinek átépítése révén alakult ki.

A szegregátumok önkormányzati bérlakásaiban élők abszolút többsége jogcím nélküli, ám a jogcím nélküliek zöme korábban rendelkezett lakásbérleti szerződéssel, de azt az önkormányzat hátralék miatt felbontotta, vagy nem hosszabbította meg. A jogcím nélküliek kisebb része önkényes beköltöző, (az egykor legális szerződéssel rendelkező) bérlők beköltöző családtagja, illetve szórványosan illegális albérleteztetés vagy bérleti jogcím illegális értékesítése révén került ide. Az önkormányzatnak nincs naprakész megbízható adatbázisa az itt élőkről, és ha időnként készít is felmérést, az hamar elavul. A vízdíj-hátralékok felhalmozódásához erőteljesen hozzájárul az a tény, hogy a lakásokban nincsenek almérőórák, így tehát ha a telepeken valahol folyik a víz, vagy valahol irreálisan sok vizet vételeznek, vagy pedig valaki nem fizet, akkor a fogyasztást, illetve a ki nem fizetett összeget arányosan ráterhelik az összes fogyasztóra. A villanyszámla-hátralékokat, illetve az illegális áramvételezéseket is növeli a kártyás mérőórák hiánya.

	Fenntartott önkormányzati bérlemények	Összes évi lakbér az önkormányzatoknál	Önkormányzat által kiutalt lakások
2012	437	24736	
2013	436	28077	
2014	434	30652	
2015	434	42028	
	Bérleti jogviszonnyal rendelkező önkormányzati lakások[35]		
2016	137	21950	28
2017	110	32757	20
2018	143	21512	10
2019	130	21512	100
2020	136	39487	31

[34] http://www.kethanodrom.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=2856:ciganypasztoracio-magyarorszagon&catid=62:tarsadalomciganysag&Itemid=86

[35] Megváltozott statisztikai adatgyűjtés miatt a kategória változik.

8.1.1.2. A szegregáció területi vonatkozásai (szegregátumok) – a változások értékelése

1. szegregátum

(Sátorkő út keleti oldala a délebbre eső kelet-nyugati Sátorkő útig)

Ebben a zónában 103 ember él. A gyerekek aránya 35 százalékos, ami egy gettófalu esetben is rendkívül magas arány, egy városi szegénytelep esetében pedig még inkább. Az idősek aránya 8,7 százalék, ami megint csak a gettók korfáját idézi. Itt a legrosszabbak a képzettségi és a foglalkoztatási mutatók: az aktív korúak 67,7 százaléka alapképzettségű, az aktív korúakon belül a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya 69,4 százalék, az alacsonyan képzett munkajövedelemmel nem rendelkezőké pedig 58,1 százalék. A lakások között az alacsony komfortfokozatúak aránya 35,1 százalék. A szegregátum felszámolása és megújítása megindult.

2. szegregátum

(Homok utca - Sátorkő út - Sátorkő út mindkét oldala a Hegyutca és a temető között - Sátorkő út - Tópart utca - Temesvári út - Démusz-villa utca - Kassai út - Tópart utca - Kolozsvári út - Gyep utca - Kassai út - Blaha Lujza utcától északra eső dűlőút - Temesvári út)

Ebben a zónában 651 ember él, ami a magyarországi nagyvárosok körében közepesnél nagyobb szegénytelepet jelent – ám a harminc-ezres Esztergom méretéhez képest nagyon nagy lélekszámú szegregátumnak számít. Az itt élő népesség korfája hasonlít az 1. szegregátuméra: a gyerekek aránya 28,7 százalék, az időseké pedig mindössze 13, 1 százalék. Az aktív korúak között a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya 62,5 százalék, míg az alacsony képzettségű munkajövedelemmel nem rendelkezőké 43,3 százalék. Az itteni lakások 21, 6 százaléka alacsony komfortfokozatú – ennek a telepnek ez az egyedüli mutatója, ami kedvezőbb, mint a másik kettő esetében. Az itteni lakások 21,6 százaléka alacsony komfortfokozatú.

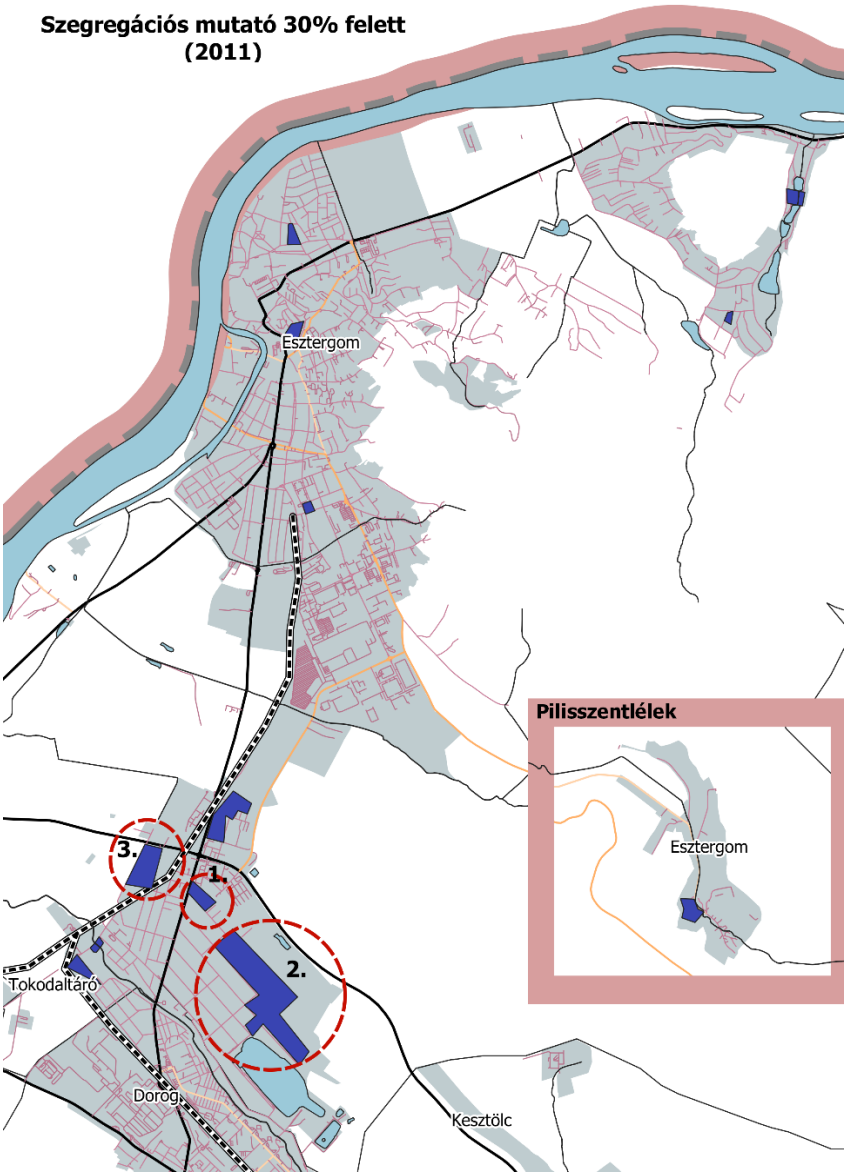
3. szegregátum

(Retek utca - Dobó István utca - Párkányi út meghosszabított vonala a Határ útig - Határ út)

Ebben a zónában 128 ember él. A korfa annyiban különbözik a másik két szegregátumétól, hogy a gyerekek aránya „csak” 24,2 százalék, ugyanakkor az idősek aránya nagyon alacsony, mindössze 8,6 százalék. A képzettségi, illetve foglalkoztatási mutatók viszont lényegesen kedvezőbbek, mint másik két szegregátumban. Az alapképzettségűek aránya az aktív korúakon belül 40,7 százalék, a munkajövedelemmel nem rendelkező aktív korúak aránya 48,8 százalék; az alacsony képzettségű munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül pedig 31,4 százalék. A lakások 23,7 százaléka alacsony komfortfokozatú.

40. táblázat: Az esztergomi szegregátumok demográfiai adatai a 2011-es népszámlálás alapján. Forrás: ITS

Mutató megnevezése	Esztergom összesen	1.szegregátum	2.szegregátum	3.szegregátum
Lakónépesség száma	28 926	103	651	128
Lakónépességen belül 0-14 évesek aránya	16,0	31,1	28,7	24,2
Lakónépességen belül 15-59 évesek aránya	60,2	60,2	58,2	67,2
Lakónépességen belül 60-X évesek aránya	23,7	8,7	13,1	8,6
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	13,6	67,7	54,4	40,7
Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebb népesség arányában	22,0	1,8	4,2	2,7
Lakásállomány (db)	12 284	37	167	38
Alacsony komfort fokozatú lakások aránya	5,6	35,1	21,6	23,7
Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	36,1	69,4	62,5	48,8
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül	8,9	58,1	43,3	31,4

139. ábra: A szegregátumok területi elhelyezkedése Esztergomban. Forrás: ITS alapján saját szerkesztés

8.1.2. Antiszegregációs terv

8.1.2.1. Általános – horizontális antiszegregációs intézkedések

A horizontális célok meghatározása során támaszkodni lehet a korábbi Antiszegregációs tervben megfogalmazott releváns és meg nem valósult vagy folyamatos aktualitással rendelkező célkitűzésekre, figyelembe véve a jogszabályi környezet változását. Az önkormányzat lehetőségeihez mérten segíti a célcsoport képzését és elhelyezkedését. A közfoglalkoztatási programok kapcsán az önkormányzat igyekszik a célcsoporthoz tartozó résztvevők minél nagyobb részét visszajuttatni a munkaerő piacra. Referenciákat nyújt a közfoglalkoztatottakról, a versenyszféra foglalkoztatói számára; felkészítő tréningeket szervez, hogy a célcsoport tagjai képesek legyenek megfelelni a versenyszféra foglalkoztatói által – a képzetlenek felvételének eljárása során – támasztott, és az alapkészségeket tesztelő követelményeknek. Minden olyan esetben, amikor az önkormányzatnak lehetősége van befolyásolni a cégek munkaerő politikáját, az önkormányzat igyekszik feltételként szabni, hogy adekvát munkaposztokra alkalmazzanak munkavállalókat a célcsoportból. Saját intézményrendszerén belül átjárásokat biztosít a közfoglalkoztatásból a közalkalmazotti státuszok irányába.

Az óvodáztatással kapcsolatban az önkormányzat világos prioritásokat határozhat meg, és azokat közvetlenül érvényesítheti, míg az általános és középiskolákat kapcsolatban csak közvetett módon érvényesítheti az általa fontosnak tartott szempontokat. Változatlanul érvényes és fontos célkitűzés a teljes körű óvodáztatás, a halmozottan hátrányos helyzetű (HHH) óvodások egyenletes eloszlásának biztosítása, a sajátos nevelési igényű (SNI), illetve részképesség-zavarral küzdő gyerekek korai fejlesztése, az óvoda-iskola átmenet megkönnyítése. Az óvodák mellett ebben nagy szerepe van a Biztos Kezdet gyerekházaknak is.

A korai fejlesztő, gondozó programok, illetve az óvoda-iskola átmenetet megkönnyítő programok céljából érdemes átfogó megállapodást kötni az állami iskolafenntartóval, és közös pedagógus teamek létrehozását, illetve az intézményközi együttműködését kezdeményezni. Mindenképpen el kell azonban kerülni azt, hogy az óvodák az általános iskolák elő-szelekciós intézményeiként funkcionáljanak, tehát, hogy az óvodaválasztás meghatározza az iskolai utakat is. Ugyancsak közvetett módon érvényesíti az önkormányzat közoktatási prioritásait. Az önkormányzat tudatában az esztergomi általános iskolák körében észlelhető szegregációs folyamatnak – különösen a kertvárosi Arany János iskola esetében. Fontosnak tartja azonban a közoktatási intézményrendszer kimeneti mutatónak – mindenekelőtt a kompetenciamérések eredményeinek, a bukásoknak, az évfolyamismétléseknek – a figyelemmel kísérését. Változatlanul érvényes és fontos célkitűzésnek gondolja, hogy amennyiben egy iskolában a kompetencia eredmények 25 százalékkal rosszabbak, mint a települési átlag, akkor beavatkozás szükséges. Ugyancsak fontos célkitűzés, hogy a középiskolai továbbtanulási arányok ne romoljanak, a HHH tanulók esetében pedig folyamatosan tovább javuljanak.

Az önkormányzat tanodákat szervez a magas HHH arányú iskolák mellé. A tanodák alapvetően háromféle feladatot látnak el. Személyes korrepetáló jellegű foglalkozásokkal segítik az egyes tanulókat hátrányai. Személyes mentorálással komplex módon segítik a tanulókat. Közös kulturális programokkal – filmnézés, színházlátogatás, drámacsoportok – segítik a közösséget abban, hogy kulturális hátrányait kompenzálja. A tanodák terepintézményei lehetnek az önkéntes munkának is: középiskolások, főiskolai hallgatók is vehetnek részt a munkában. A tanodák munkái azonban nem épülhetnek kizárólag önkéntes munkára. Az önkéntes munka előnye, hogy lehetőséget ad kortárs segítő kapcsolatok kialakítására. Hasonló komplex módon kívánja támogatni az önkormányzat a középiskolákban vagy szakoktatásban tanuló HHH diákokat. A 14-18 éves korosztály számára ösztöndíj programokat szervez, amelynek feltétele az együttműködés a tanodákkal, illetve az adott évfolyam tanulmányi követelményeinek teljesítése. Bukás, vagy évfolyamismétlés esetén az ösztöndíj támogatás nem szűnik meg automatikusan, ám ilyen esetekben szükség van új, személyre és helyzetre szabott szerződés megkötésére.

Az önkormányzat lehetőségeihez mérten bővíti bérlakás-állományát, illetve megteremti annak lehetőségét, hogy határozott munkaszerződéssel nem rendelkezők bérbevételi ajánlatot tehessenek, illetve lakásbérlők lehessenek. Az önkormányzat lakáshasználati szerződéseket ajánl a jogcím nélküli lakáshasználóknak. A lakáshasználati szerződés egy évre szól, de meghosszabbítható. Gyengébb jogokat biztosít, mint a lakásbérleti szerződés. Feltétele a lakbér és a közüzemi számlák pontos fizetése beleértve a kommunális szemétszállítási díj fizetését is.

8.1.2.2. Terület (szegregátum) specifikus antiszegregációs intézkedések

Valamennyi szegregátumban el kell kerülni, hogy a lakások, illetve a lakók száma növekedjék, illetve törekedni kell a szegregáció oldására. Ennek érdekében szükséges intézkedések:

A rendelkezésre álló, integrált környezetben lévő lakások függvényében folyamatosan el kell költözteti a bérlakásban élők közül azokat, akik ezt igénylik. A felkínált lakásnak legalább komfortosnak kell lenniük, ugyanakkor a mobilizációs során ügyelni kell arra, hogy a költöző családok képesek legyenek állni a magasabb rezsit.

Elengedhetetlen a lakók lakhatási jogcímének rendezése, a lakásbérleti szerződésnél kevesebb jogot tartalmazó, és évente megújítandó lakáshasználati szerződés bevezetése, mivel a rendezetlen jogi helyzet, a kölcsönös jogokat és kötelezettségeket tartalmazó szerződéses viszony hiánya az egyik legfontosabb oka a slummosodásnak illetve a környezet leromlásának.

A szemételszállítás megoldása, beleértve a szemétdíj fizetés rendezését is. Az illegális szemétlerakás felszámolása.

A porták közvetlen környezetének rendezése. Be kell vonni az érintetteket az épületek karbantartásába, felújításába, melléképületek építésébe, az épületeket közvetlen környezetének rendezésébe.

A lakók életmódjának és megélhetésének integráns részét képezi vas és színesfém-kereskedelem, illetve lomizás, így célszerű az épületek mellett, illetve mögött tárolásra alkalmas zárt raktárakat építeni.

Találkozási pontokat kell szervezni, ami a telepen élők és a környezetük között kooperatív kapcsolatokat alakít ki. Korspecifikus játszó és közösségi terek, biztonságos, őrzött, évszakoktól függő nyitvatartási idővel üzemelő közösségi terekre van szükség, melyek a szegregátumok közelében vannak és amelyek lehetőséget adnak szabadtéri és zárt téri játékokra, és mozgásra. Ugyancsak célszerű közösségi tereket, szobákat kialakítani.

Esztergom-Kertvárosban található szegregátumok elérését, megközelítését javítani szükséges, továbbá javítani kell a szegregátumban élők hozzáférését a városközpontban lévő intézményekhez, szolgáltatásokhoz, illetve a városi terekhez.

8.1.2.3. Az antiszegregációs fejlesztési célok és beavatkozási javaslatok

Horizontális antiszegregációs célok és beavatkozások

A horizontális antiszegregációs célok mindegyike az összes szegregátumban megvalósítandó projekteket tartalmazza. Minden beavatkozás szinte minden szegregátumban célszerűen megvalósítandó.

	Célok	A célok elérése érdekében tervezett beavatkozások 2021-2027	Költség és annak tervezett forrása
		Fenntartható városfejlesztési forrásból finanszírozható a tervezett beavatkozások jelentős része	***TOP_Plusz-1.3.2-21***
1.	**A szegregátumban élők foglalkoztatási helyzetének javítása, együttműködve a megyei foglalkoztatási paktumokkal**	1.1. Átjárás biztosítása a közfoglalkoztatásból a közalkalmazotti státuszokba 1.2. Foglalkoztatók felkészítése roma munkavállalók alkalmazására 1.3. Önálló jövedelemszerzésre való képességek kialakítása, fejlesztése	TOP Plusz-3.1.2-21 100 millió Ft
2.	**Egészségfejlesztés a romák körében**	2.1. Egészségügyi szűrőprogramok szervezése romák körében 2.2. Prevenciós és egészséges életmódra nevelő programok megvalósítása 2.3. Védőnői szolgálat kompetenciafejlesztése, roma várandósgondozási program	TOP Plusz-3.1.2-21 TOP_Plusz-3.1.3-21 100 millió Ft
3.	**Szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása**	3.1. Digitális szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása 3.2. Szegregátumban élők közszolgáltatásokhoz való hozzáférésének javítása tanácsadással 3.3. Helyi kulturális közösségfejlesztés	TOP_Plusz-3.1.3-21 TOP Plusz-3.1.2-21 50 millió Ft
4.	**Kora-gyermekkori, gyermekkori és formális oktatáson kívüli fejlesztés, oktatás**	4.1. Tanoda program fejlesztése, iskolai felzárkóztatási program 4.2. Bölcsődés és óvodás korú gyermekek fejlesztési program elindítása 4.3. Élményalapú oktatás, nevelést célzó óvodai eszközbeszerzés 4.4. Gyermekszegénység csökkentése, gyermekjóléti szolgáltatások fejlesztése	TOP Plusz-3.1.2-21 TOP_Plusz-3.1.3-21 TOP Plusz-3.3.1-21 TOP_Plusz-3.3.4-21 50 millió Ft
5.	**Bűnmegelőzést, a közbiztonság javítását elősegítő program**	5.1. Bűnmegelőzési cselekvési terv kidolgozása 5.2. Közbiztonságot javító közterületi ellenőrzőrendszer kiépítése	TOP Plusz-3.1.2-21 TOP_Plusz-1.2.2-21 300 millió Ft

6.	**Szociális munka támogatása az akcióterületeken**	6.1. Szociális munkások támogatása és fejlesztése Esztergomban 6.2. Családtervezés és életvezetési iroda Esztergomban	TOP Plusz-3.1.2-21 100 millió Ft
7.	**Önkormányzati tulajdonú szociális bérlakásrendszer fejlesztése**	7.1. Meglévő bérlakás-állomány komfortosítása 7.2. Bérlakás-állomány növelése 7.3. Hiányzó közművek kiépítése a szegregátumokban 7.4. Szociális célú naperőmű telepítése 7.5. Energetikai fenntarthatóság növelése	TOP_Plusz-1.2.2-21 TOP Plusz 2.1.1-21 2,5 milliárd Ft
8.	**Közösségi terek fejlesztése**	8.1. Porták környezetének rendezése, tárolók építése, illegális hulladéklerakók felszámolása, gyűjtőszigetek kialakítása 8.2. Találkozási pontok szervezése, járdák, kerékpárutak, kerékpársávok, kerékpáros létesítmények, kerékpártárolók kialakítása, felújítása 8.3. Közvilágítás fejlesztése 8.4. Kulturális, sport és egyéb közterület fejlesztése	TOP_Plusz-1.2.1-21 TOP_Plusz-1.2.2-21 1,7 milliárd Ft
9.	**A telepszerű lakhatás felszámolása, kiterjedés megakadályozása**	9.1. Üres lakások csatolása, vagy megszűntetése és folyamatos, részeges mobilizáció	TOP_Plusz-1.2.1-21 50 millió forint

8.1.3. A szociális városrehabilitáció akcióterületének meghatározása és a választás indoklása

Esztergomban a két nagyobb, összefüggő szegregátumot az elmúlt években felszámolták, így szűk értelemben vett krízisterület nincs. Azonban Esztergom-Kertváros területén található a fennmaradó három szegregátum, mely a lakosság egy jelentős részét jelenti. Így a szociális városrehabilitáció területét az FVS Esztergom-Kertváros akcióterületére érdemes kitűzni.

8.1.4. Az antiszegregációs terv kapcsolódása és ütemezése

8.1.4.1 A két antiszegregációs beavatkozási dimenzió (cél és terület) kapcsolata

	Célok	A célok elérése érdekében tervezett beavatkozások 2021-2027	1. szegregátum	2. szegregátum	3. szegregátum
1.	**A szegregátumban élők foglalkoztatási helyzetének javítása, együttműködve a megyei foglalkoztatási paktumokkal**	1.1. Átjárás biztosítása a közfoglalkoztatásból a közalkalmazotti státuszokba 1.2. Foglalkoztatók felkészítése roma munkavállalók alkalmazására 1.3. Önálló jövedelemszerzésre való képességek kialakítása, fejlesztése	X	X	X
2.	**Egészségfejlesztés a romák körében**	2.1. Egészségügyi szűrőprogramok szervezése romák körében 2.2. Prevenciós és egészséges életmódra nevelő programok megvalósítása 2.3. Védőnői szolgálat kompetenciafejlesztése, roma várandósgondozási program	X	X	X
3.	**Szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása**	3.1. Digitális szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása 3.2. Szegregátumban élők közszolgáltatásokhoz való hozzáférésének javítása tanácsadással 3.3. Helyi kulturális közösségfejlesztés	X	X	X
4.	**Kora-gyermekkori, gyermekkori és formális oktatáson kívüli fejlesztés, oktatás**	4.1. Tanoda program fejlesztése, iskolai felzárkóztatási program 4.2. Bölcsődés és óvodás korú gyermekek fejlesztési program elindítása 4.3. Élményalapú oktatás, nevelést célzó óvodai eszközbeszerzés 4.4. Gyermekszegénység csökkentése, gyermekjóléti szolgáltatások fejlesztése	X	X	X
5.	**Bűnmegelőzést, a közbiztonság javítását elősegítő program**	5.1. Bűnmegelőzési cselekvési terv kidolgozása 5.2. Közbiztonságot javító közterületi ellenőrzőrendszer kiépítése	X	X	X
6.	**Szociális munka támogatása az akcióterületeken**	6.1. Szociális munkások támogatása és fejlesztése Esztergomban 6.2. Családtervezés és életvezetési iroda Esztergomban	X	X	X
7.	**Önkormányzati tulajdonú szociális bérlakásrendszer fejlesztése**	7.1. Meglévő bérlakás-állomány komfortosítása 7.2. Bérlakás-állomány növelése 7.3. Hiányzó közművek kiépítése a szegregátumokban 7.4. Szociális célú naperőmű telepítése 7.5. Energetikai fenntarthatóság növelése	X	X	X

8.	**Közösségi terek fejlesztése**	8.1. Porták környezetének rendezése, tárolók építése, illegális hulladéklerakók felszámolása, gyűjtőszigetek kialakítása 8.2. Találkozási pontok szervezése, járdák, kerékpárutak, kerékpársávok, kerékpáros létesítmények, kerékpártárolók kialakítása, felújítása 8.3. Közvilágítás fejlesztése 8.4. Kulturális, sport és egyéb közterület fejlesztése	X	X	X
9.	**A telepszerű lakhatás felszámolása, kiterjedés megakadályozása**	9.1. Üres lakások csatolása, vagy megszűntetése és folyamatos, részeges mobilizáció	X	X	X

8.1.4.2. A beavatkozások ütemezése

Beavatkozások	2023 1. félév	2023 2. félév	2024 1. félév	2024 2. félév	2025 1. félév	2025 2. félév	2026 1. félév	2026 2. félév	2027 1. félév	2027 2. félév
1.1. Átjárás biztosítása a közfoglalkoztatásból a közalkalmazotti státuszokba	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
1.2. Foglalkoztatók felkészítése roma munkavállalók alkalmazására				■	■					
1.3. Önálló jövedelemszerzésre való képességek kialakítása, fejlesztése		■	■				■	■		
2.1. Egészségügyi szűrőprogramok szervezése romák körében		■			■			■		
2.2. Prevenciós és egészséges életmódra nevelő programok megvalósítása	■			■			■			■
2.3. Védőnői szolgálat kompetenciafejlesztése, roma várandósgondozási program		■	■							
3.1. Digitális szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
3.2. Szegregátumban élők közszolgáltatásokhoz való hozzáférésének javítása tanácsadással	■				■				■	
3.3. Helyi kulturális közösségfejlesztés	■				■				■	
4.1. Tanoda program fejlesztése, iskolai felzárkóztatási program	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
4.2. Bölcsődés és óvodás korú gyermekek fejlesztési program elindítása			■	■	■	■	■	■	■	■
4.3. Élményalapú oktatás, nevelést célzó óvodai eszközbeszerzés			■	■						
4.4. Gyermekszegénység csökkentése, gyermekjóléti szolgáltatások fejlesztése					■	■				
5.1. Bűnmegelőzési cselekvési terv kidolgozása	■	■								
5.2. Közbiztonságot javító közterületi ellenőrzőrendszer kiépítése								■	■	
6.1. Szociális munkások támogatása és fejlesztése Esztergomban	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
6.2. Családtervezés és életvezetési iroda Esztergomban	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
7.1. Meglévő bérlakás-állomány komfortosítása	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
7.2. Bérlakás-állomány növelése					■	■				
7.3. Hiányzó közművek kiépítése a szegregátumokban			■	■						
7.4. Szociális célú naperőmű telepítése						■	■			
7.5. Energetikai fenntarthatóság növelése	■	■					■	■	■	■
8.1. Porták környezetének rendezése, tárolók építése, illegális hulladéklerakók felszámolása, gyűjtőszigetek kialakítása	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
8.2. Találkozási pontok szervezése, járdák, kerékpárutak, kerékpársávok, kerékpáros létesítmények, kerékpártárolók kialakítása, felújítása				■	■	■	■	■	■	
8.3. Közvilágítás fejlesztése								■	■	
8.4. Kulturális, sport és egyéb közterület fejlesztése				■	■			■	■	
9.1. Üres lakások csatolása, vagy megszűntetése és folyamatos, részeges mobilizáció	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

8.1.4.3. Az antiszegregációs terv pénzügyi terve

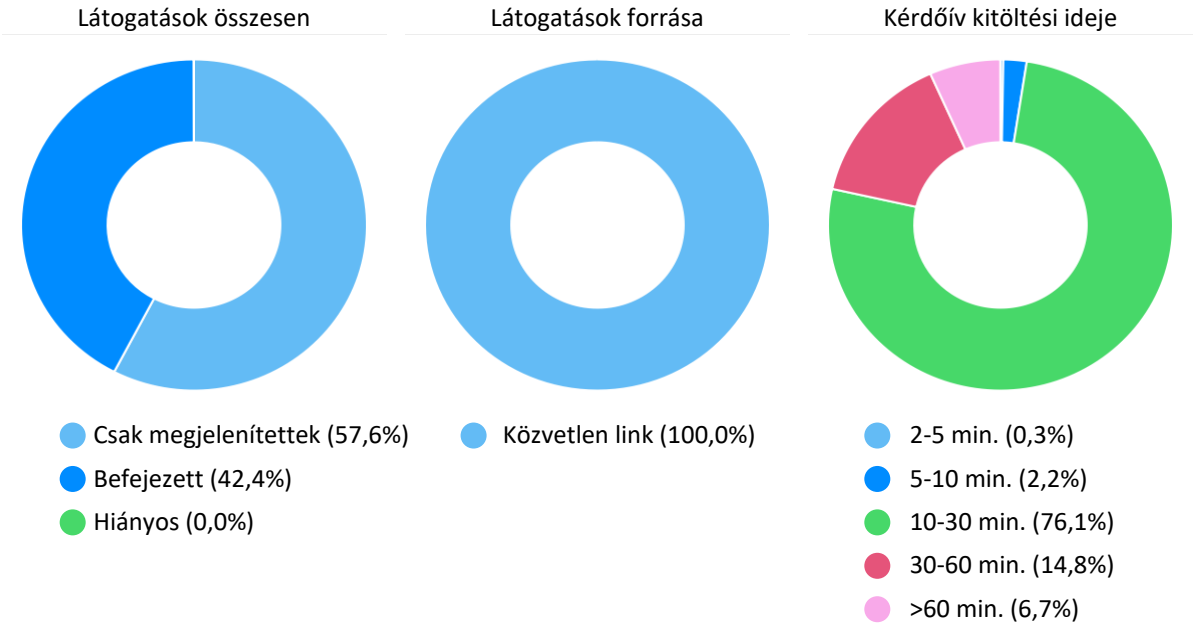
Beavatkozások	Becsült összeg	Tervezett forrás
1.1. Átjárás biztosítása a közfoglalkoztatásból a közalkalmazotti státuszokba	100 millió Ft	TOP Plusz-3.1.2-21
1.2. Foglalkoztatók felkészítése roma munkavállalók alkalmazására		EFOP plusz
1.3. Önálló jövedelemszerzésre való képességek kialakítása, fejlesztése		
2.1. Egészségügyi szűrőprogramok szervezése romák körében	100 millió Ft	TOP Plusz-3.1.2-21
2.2. Prevenciós és egészséges életmódra nevelő programok megvalósítása		TOP_Plusz-3.1.3-21
2.3. Védőnői szolgálat kompetenciafejlesztése, roma várandósgondozási program		EFOP plusz
3.1. Digitális szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása	50 millió Ft	TOP_Plusz-3.1.3-21
3.2. Szegregátumban élők közszolgáltatásokhoz való hozzáférésének javítása tanácsadással		TOP Plusz-3.1.2-21
3.3. Helyi kulturális közösségfejlesztés		EFOP Plusz
		DIMOP PLUSZ
4.1. Tanoda program fejlesztése, iskolai felzárkóztatási program	500 millió Ft	TOP Plusz-3.1.2-21
4.2. Bölcsődés és óvodás korú gyermekek fejlesztési program elindítása		TOP_Plusz-3.1.3-21
4.3. Élményalapú oktatás, nevelést célzó óvodai eszközbeszerzés		TOP Plusz-3.3.1-21
4.4. Gyermekszegénység csökkentése, gyermekjóléti szolgáltatások fejlesztése		TOP_Plusz-3.3.4-21
4.5. Drogprevenciós programok		EFOP PLUSZ
5.1. Bűnmegelőzési cselekvési terv kidolgozása	300 millió Ft	TOP Plusz-3.1.2-21
5.2. Közbiztonságot javító közterületi ellenőrzőrendszer kiépítése		TOP_Plusz-1.2.2-21
5.3. Polgárőrség támogatása		EFOP PLUSZ
6.1. Szociális munkások támogatása és fejlesztése Esztergomban	100 millió Ft	TOP Plusz-3.1.2-21
6.2. Családtervezés és életvezetési iroda Esztergomban		EFOP PLUSZ
7.1. Meglévő bérlakás-állomány komfortosítása	2,5 milliárd Ft	TOP_Plusz-1.2.2-21
7.2. Bérlakás-állomány növelése		TOP Plusz 2.1.1-21
7.3. Hiányzó közművek kiépítése a szegregátumokban		KEHOP PLUSZ
7.4. Szociális célú naperőmű telepítése		
7.5. Energetikai fenntarthatóság növelése		
8.1. Porták környezetének rendezése, tárolók építése, illegális hulladéklerakók felszámolása, gyűjtőszigetek kialakítása	1,7 milliárd Ft	TOP_Plusz-1.2.1-21
8.2. Találkozási pontok szervezése, járdák, kerékpárutak, kerékpársávok, kerékpáros létesítmények, kerékpártárolók kialakítása, felújítása		TOP_Plusz-1.2.2-21
8.3. Közvilágítás fejlesztése		KEHOP PLUSZ
8.4. Kulturális, sport és egyéb közterület fejlesztése		
9.1. Üres lakások csatolása, vagy megszűntetése és folyamatos, részeges mobilizáció	50 millió Ft	TOP_Plusz-1.2.1-21

ÖSSZESEN	5,4 milliárd Ft

8.2. Elvégzett kérdőíves felmérések dokumentálása

8.2.1. Lakossági felmérés

A lakosság véleményének megismerése érdekében az FVS útmutató által ajánlott kérdőív sablon felhasználásával készült lakossági felmérés. A felmérés online platformon az önkormányzat honlapján, illetve a legnagyobb közösségi média felületen Esztergom-specifikusan lettek hirdetve. A kitöltési cél a lakosság 1%-ának megkérdezése volt. A kérdőíves felmérés 2022. január – 2022. február hónapokban zajlott. Összesen 735 értékelhető, kitöltött kérdőív készült el az FVS tervezési dimenzióinak témáiban.

8.2.2. Intézményi/ szervezeti felmérés

Az FVS elkészítéséhez több körben szakértői interjús felmérés készült annak érdekében, hogy feltárásra kerüljenek a város hiányosságai, lehetőségei és a különböző szereplők jövőképe. A kérdőíves felmérés előre meghatározott, adott szakterületre specifikus kérdéseket tartalmazott. Az interjús felmérés félig strukturált jellegű volt, átlagosan 1 órás hosszal zajlottak le. A kérdésekre adott válaszokat rögzítettük, azokat anonimizált módon dolgoztuk fel az FVS által meghatározott tervezési témakörökre és problémacsoportokra bontva. Az előkészítési fázisban összesen 7 fővel készült interjú.

Prominencia interjú készült a település polgármesterével, Hernádi Ádámmal, erre 2022.02.15-én került sor. A Városfejlesztési Osztály vezetőjével Berek Eleonórával 2022.02.14-én. A város főépítészével, az FVS munkacsoport vezetőjével, Philipp Frigyessel, 2022.03.21-én.

8.3. Finanszírozási terv beavatkozásonként

PROSPERÁLÓ VÁROS												
ALAPADATOK					FINANSZÍROZÁS				FENNTARTÁS			
A beavatkozás megnevezése	Beavatkozás gazda	Megvalósító partnerek	Előkészítettség	A beavatkozás tervezett időzítése	Tervezett beruházási költség (millió Ft)	ermelő/ jövedelemtermelő	Milyen finanszírozás vonható be	Kockázatok nevesítése	Várható vagy elvárt eredmények	Készült-e részletesebb értékelés (üzleti terv) a fenntarthatóságról	Milyen kiadások merülnek fel a fenntartás során	Milyen finanszírozás vonható be a fenntartásba
1.1.1. „Digitális és Kulturális Bástya" az egykori Bástya áruház és környékének fejlesztése, alközpontfejlesztés	Esztergom MJV	piaci szereplők	tervek rendelkezésre állnak	2023-2025	4500	igen	TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, EFOP PLUSZ	A projekt komplexitása megnehezíti a tervezést és a kivitelezést. A fenntartási költségek magasak lesznek, így csak korlátozott funkciókkal működik majd a létrehozott közösségi tér	A projekt megvalósulása hozzájárul a közösségfejlesztési célok megvalósulásához. A kialakított digitális tér a fiatalok számára kiváló időtöltésre szolgáló helyként funkcionál. Integrálja a digitalizáció és a kultúrára adat előnyöket. A projekt megvalósulása a városfejlesztés szempontjából is előnyös, hiszen egy régóta fennálló városképi seb kerül rendezésre.	igen	üzemeltetési, karbantartási, személyi	piaci szereplők
1.2.3. Prímás-sziget öko- és vízi turisztikai desztinációs fejlesztése	Esztergom MJV	Magyar Turisztikai Ügynökség, piaci szereplők	ötlet	2023-2025	300	igen	TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, Kisfaludy Program	A projekt számos természeti értéket érint, melyek kezelése kiemelt figyelmet igényel. Amennyiben a beavatkozás megvalósul erős együttműködés szükséges a természetvédelmi szervekkel. A turizmus a terület túlhasználatát és ökológiai értékcsökkenését is eredményezheti.	A projekt megvalósulása elősegíti a Prímás-sziget adta lehetőségek jobb kiaknázását. Növelheti Esztergom turisztikai kínálatát és szolgáltatásait. Hatására talán az egynapos turizmus bővíthető.	nem	üzemeltetési, karbantartási	piaci szereplők
1.3.1. Volt Labor MIM területének rehabilitációja	Esztergom MJV	piaci szereplők	ötlet	2025-2030	500	igen	TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, KEHOP PLUSZ	Az egykori gyárterület szennyezett, így elsődlegesen a terület kármentesítése szükséges, melynek költségei a helyzetfeltárás során derülnek csak ki, ez jelentősen megnövelheti a projekt tervezett költségét.	A beavatkozás elősegíti a városi barnamezős területek csökkenését, és a nem használt funkció nélküli területek újrahasznosítását. A beruházással a terület új városi közszolgáltatási funkciókat és kis-és középvállalkozások számára helyszínt biztosít.	nem	üzemeltetési, karbantartási, személyi	piaci szereplők
1.3.2. Volt Szemüvegkeretgyár és kaszárnya épületének és területének hasznosítása	tulajdonos	Esztergom MJV	koncepció vagy üzleti modell	2027-2030	800	igen	TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, KEHOP PLUSZ	Az egykori gyárterület szennyezett, így elsődlegesen a terület kármentesítése szükséges, melynek költségei a helyzetfeltárás során derülnek csak ki, ez jelentősen megnövelheti a projekt tervezett költségét. Jelenleg a terület nem városi tulajdonú, így ennek megújulásában az önkormányzat csak facilitátorként tud részt venni. Ráhatása nincs a terület hasznosítására.	A beavatkozás elősegíti a városi barnamezős területek csökkenését, és a nem használt funkció nélküli területek újrahasznosítását. A beruházással a terület új városi közszolgáltatási funkciókat és kis-és középvállalkozások számára helyszínt biztosít.	igen	nem releváns	piaci szereplők
1.3.3. Lőtér és környékének fejlesztése	Esztergom MJV	piaci szereplők	ötlet	2025-2027	200	igen	TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, KEHOP PLUSZ	Az egykori katonai terület szennyezett, melynek kármentesítése akár nagy összegeket is igényelhet.	A lőtér kármentesítése és területrendezése új lakóterületek szabályozott kialakítására ad lehetőséget, melyen egyrészt szociális jellegű, családtámogató bérlakások, másrészt beépíthető területek alakíthatók ki, mely meggátolja a város tervezettlen szétterülését.	nem	üzemeltetési, karbantartási, személyi	piaci szereplők

1.3.4. Déli Kanonok-sor komplex kulturális, közösségi és turisztikai fejlesztése	MBSK Zrt.	Esztergom MJV	koncepció vagy üzleti modell	2025-2027	800	igen	TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, KEHOP PLUSZ, EFOP PLUSZ	A terület tulajdonviszonyai rendezetlenek, több tulajdonos osztozik az épületeken és a környező projektterületeken. Mindez megnehezíti a pályázat megvalósulását és a koordinációt és kommunikációt is nehezebbé teszi. Továbbá megnehezítheti a pályázás menetét, ha nincs egyetértés a terület felhasználását és üzemeltetését illetően.	A beavatkozás megvalósulásával Esztergomban egy régen várt kulturális központ jöhetne létre, mely egyrészt rendezvénytér, másrészt helyet ad a könyvtárnak is.	nem	üzemeltetési, karbantartási, személyi	piaci szereplők, magyar állam
1.4.2. Üzletutca szakaszok kialakítása	Esztergom MJV	piaci szereplők	ötlet	2024-2027	100	igen	TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ	A beavatkozás nem hozza meg a kisebb helyi vállalkozások, termelők kedvét a helyi termékek előállítására és értékesítésére.	A városa különböző területen csökkentett forgalmú sétálóutca jellegű üzletutca szakaszok elősegítik a helyi kivállalkozások megtelepedését és lehetőséget nyújtanak a helyi termékek értékesítésére, ezáltal hozzájárulnak a térségi REL-ek megvalósításához.	igen	karbantartási költségek	piaci szereplők
2.1.1. A zarándoklat- és vallásturizmus feltételeinek javítása	Esztergom MJV	Magyar Római Katolikus Egyház, MTÜ, helyi kulturális szervezetek	ötlet	2023-2025	200	igen	TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, Kisfaludy Program	A beavatkozás az egyházzal szoros együttműködésben kell megvalósuljon, melynek kommunikációs nehézségei lehetnek. A célrendszert egyeztetni szükséges és a szükséges tervezett beavatkozásokat össze kell hangolni.	A beavatkozás megvalósulásával Esztergomban a zarándokturizmus feltételei javulnak, és nem csupán a Bazilikára épített turisztikai kínálat lesz megtalálható. A beavatkozás növeli a turisták számát és a város által kínált turisztikai kínálatot is.	nem	üzemeltetési költségek	piaci szereplők, egyházak, magyar állam
2.1.2. A vallási és nemzetiségi kulturális örökség újrafelfedezése	Esztergom MJV	Magyar Római Katolikus Egyház, MTÜ, helyi kulturális szervezetek	ötlet	2023-2025	500	igen	TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, Kisfaludy Program	Esztergom sokszínű vallási és kulturális értékei ellenére nem vonzanak kellő mennyiségű turistát, látogatót, így az intézmények fenntartása és üzemetetése nagy terhet ró majd a városra és a fenntartókra.	A kulturális örökség szoft felfedezése turisztikai kínálatbővülést eredményez, hozzájárul, hogy Esztergom a Dunakanyar Fővárosa legyen.	nem	üzemeltetési költségek	piaci szereplők, egyházak, magyar állam
2.1.3. A Királyi Vár és a Viziváros kulturális szempontú rehabilitációja	Esztergom MJV	Magyar Római Katolikus Egyház, MTÜ, helyi kulturális szervezetek	ötlet	2025-2027	1500	igen	TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, Kisfaludy Program	A Vár és Viziváros megújítása számos régészeti területet érint, így a beruházás időben és befektetett forrás tekintetében kiszámíthatatlanná válhat.	A megújult városi környezet és az újonnan kialakított látogatói terek, kiállítások a turisztikai kínálat növekedését hozzák, az egynapos turisztikai jelleget gyengítik.	nem	üzemeltetési költségek	piaci szereplők, egyházak, magyar állam
2.1.4. Kiemelet jelentőségű közgyűjtemények fejlesztése turisztikai célú fejlesztése	Esztergom MJV	Magyar Római Katolikus Egyház, MTÜ, helyi kulturális szervezetek	ötlet	2025-2027	100	igen	TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, Kisfaludy Program	A közgyűjtemények fejlesztése speciális jellegük miatt országos szinten is elismert szakembereket igényelnek, akik rendelkezésre állása nem feltétlenül biztosított. A közgyűjtemények tulajdonviszonyai és kezelésük problémát jelenthet a megvalósításban.	Az esztergomi kulturális értékek hasznosulnak, sokkal hozzáférhetőbbek lesznek. Látogatószám-növekedéssel segít a térségi turizmusfejlődésben.	nem	üzemeltetési költségek	piaci szereplők, egyházak, magyar állam
2.2.1. A Duna menti fogadó turisztikai infrastruktúra fejlesztése	Esztergom MJV	MTÜ	ötlet	2023-2025	300	igen	TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, Kisfaludy Program	A Duna és környező zöldterületei fokozott védelem alatt álló ökológiai hálózat részét képezik. Emellett árvízvédelem szempontjából is kiemelt területnek minősül. Ezért megújítása, fejlesztése számos szereplő koordinációját igényli, mindez megnehezíti a beavatkozás megvalósulását. A projekt szempontjából korlátokat állít, hiszen a megvalósítható tevékenységek, épületek, építmények köre az előírások miatt limitált.	A Duna által biztosított lehetőségek jelenleg nem kihasználtak, melyen ez a beavatkozás segítene. Az aktív turisztika irányába elmozdulhatna a város, mely segíthet az egynapos turizmus jelleg csökkenésében a turisztikai vendégforgalom növekedésében.	nem	üzemeltetési, karbantartási	piaci szereplők
2.2.2. Hajózási feltételek javítása a yacht kikötő infrastrukturális fejlesztésével és új kikötő létesítésével	Magyar Hajózási Zrt.	Esztergom MJV	ötlet	2024-2026	250	igen	TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, Kisfaludy Program	A Duna és környező zöldterületei fokozott védelem alatt álló ökológiai hálózat részét képezik. Emellett árvízvédelem szempontjából is kiemelt területnek minősül. Ezért megújítása, fejlesztése számos szereplő koordinációját igényli, mindez megnehezíti a beavatkozás megvalósulását.	A Duna által biztosított lehetőségek jelenleg nem kihasználtak, melyen ez a beavatkozás segítene. Az aktív turisztika irányába elmozdulhatna a város, mely segíthet az egynapos turizmus jelleg csökkenésében a turisztikai vendégforgalom növekedésében.	nem	nem releváns	piaci szereplők

2.2.4. Települési landmark fejlesztése a Szénrakodó kulturális rehabilitációja	Esztergom MJV	piaci szereplők	koncepció vagy üzleti modell	2023-2024	500	igen	TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, Kisfaludy Program	Az építmény állaga és állapota az évek során leromlott, megújítása speciális szakértelmet igényel, mely magas költségeket eredményezhet. Fenntartásával kapcsolatban nem állnak rendelkezésre információs, de speciális építményi kellege miatta fenntartási költségek is magasak lehetnek, illetve a fenntartás és üzemeltetés módját mindenképpen tisztázni kell a megvalósítás előtt. Jelenleg a funkció sem kiforrott	A beavatkozással a település egyik ikonikus épülete válna hasznosítottá, egyedi jellege további turisztikai kínálatbővülést hozhat a városba.	nem	üzemeltetési, karbantartási, személyi	piaci szereplők
2.3.1. A helyi vízi életre alapozott vízisportolási lehetőségek kiaknázása	Esztergom MJV	MTÜ, sport-egyesületek	ötlet	2023-2025	200	igen	TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, Kisfaludy Program	A Duna és környező zöldterületei fokozott védelem alatt álló ökológiai hálózat részét képezik. Emellett árvízvédelem szempontjából is kiemelt területnek minősül. Ezért megújítása, fejlesztése számos szereplő koordinációját igényli, mindez megnehezíti a beavatkozás megvalósulását.	A Duna által biztosított lehetőségek jelenleg nem kihasználtak, melyen ez a beavatkozás segítene. Az aktív turisztika irányába elmozdulhatna a város, mely segíthet az egynapos turizmus jelleg csökkenésében a turisztikai vendégforgalom növekedésében.	nem	karbantartási költségek	piaci szereplők
2.3.2. Kerékpáros-, lovas-, és gyalogosturizmus infrastrukturális feltételeinek kialakítása	Esztergom MJV	MTÜ, sport - egyesületek	ötlet	2023-2026	500	igen	TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, Kisfaludy Program	A város jelenlegi lovas turisztikai infrastruktúrája kiépítetlen, nincs tapasztalat annak fenntartásában, üzemeltetésében.	Az ökoturisztikai irányvonal segít a város turisztikai kínálatfejlesztésében.	nem	karbantartási költségek	piaci szereplők
2.4.1. Világörökségi várományos területek fejlesztése	Esztergom MJV	MTÜ	ötlet	2023-2025	1200	igen	TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, Kisfaludy Program	A világörökségi területekre nagyon szigorú előírások vonatkoznak, melyek megsértése, be nem tartása a világörökségi megvalósulást veszélyezteti. Éppen ezért a terület fejlesztése extra adminisztrációt és egyéb terheket, minőségbiztosítási szempontok betartását rója a megvalósítóra.	A világörökségi cím elnyerése, mint egy "globális franchise" segít a város turisztikai láthatóságának növelésében, mely a látogatószám növekedését és közvetetten gazdaságfejlesztést is eredményez.	igen	üzemeltetési, karbantartási, személyi	magyar állam
2.4.2. Nemzeti Emlékhely kezelése és fejlesztése	Esztergom MJV	MTÜ	ötlet	2023-2027	200	igen	TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, Kisfaludy Program	A nemzeti emlékhelyek rendszere jelenleg kevésbé ismert, így a beruházás nem hozza meg a várt látogatószám növekedést. A nemzeti emlékhelyekre előírások vonatkoznak melyek az adminisztrációs terhek növekedését hozhatják. És növelhetik az üzemeltetési költségeket.	A nemzeti emlékhelyek Kárpát-medence szintű hálózatához tartozni előnyös a város számára, elősegíti a turisztikai kínálatbővülést. Ezáltal segít a település diverzifikált gazdasági szerkezetének kialakulásához.	nem	üzemeltetési, karbantartási, személyi	magyar állam
2.4.3. Szent István-emlék- és zarándokhely fejlesztése	Esztergom MJV	MTÜ, Magyar Római Katolikus Egyház	ötlet	2023-2025	200	igen	TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, Kisfaludy Program	A terület kezelése és fenntartása közös, erős együttműködés szükséges az egyházzal. Mindez összehangolt, koordinált kommunikációt igényel.	A beavatkozás elősegíti a turisztikai kínálatbővülést. Ezáltal segít a település diverzifikált gazdasági szerkezetének kialakulásához.	nem	üzemeltetési, karbantartási	magyar állam, egyházak
2.5.1. Budapest térsége turisztikai térségen belüli turisztikai kooperációk elősegítése	Esztergom MJV	MTÜ, környező települések	ötlet	2023-2027	100	nem	TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, Kisfaludy Program	A beavatkozás célja, hogy erős együttműködés alakuljon ki a településekkel. Azonban nem biztos, hogy minden térségi település elfogadja, hogy Esztergom ebben a folyamatban vezető szerepet kíván játszani. Mindenképp összehangolt, koordinált kommunikációt igényel.	A térségi kínálat összehangolása a kompetitív előnyök helyett a kooperációs előnyök kihasználást teszi lehetővé.	nem	nem releváns	MTÜ
2.5.2. Tematikus túraútvonalak kialakítása	Esztergom MJV	MTÜ, környező települések	ötlet	2023-2024	300	igen	TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, Kisfaludy Program	A tematikus útvonalak kialakításához számos turisztikai szolgáltató és szereplő együttműködésére van szükség. Az alacsony együttműködési hajlandóság nehezítheti a megvalósulást. A tematikus utak gyakran nagyon kis sikerességgel működnek, kevésbé tudják mobilizálni a turistákat, kevés bevételt generálnak.	Növeli a térségi és szolgáltatói együttműködést és a turisztikai kínálatot.	nem	nem releváns	piaci szereplők
2.5.3. Határon átnyúló integrált turisztikai fejlesztések	Esztergom MJV	MTÜ, környező települések	ötlet	2023-2024	200	nem	TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, Kisfaludy Program, INTERREG	Kialakításához számos turisztikai szolgáltató és szereplő együttműködésére van szükség. Az alacsony együttműködési hajlandóság nehezítheti a megvalósulást. A nyelvismeret hiánya, a különböző anyanyelvek nehezítik az együttműködést.	Növeli a térségi és szolgáltatói együttműködést és a turisztikai kínálatot.	nem	üzemeltetési költségek	piaci szereplők, EGTC

2.5.4. Ister-Granum régió településekkel való kapcsolat erősítése	Esztergom MJV	MTÜ, környező települések, Ister Granum EGTC	ötlet	2023-2027	60	nem	TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, Kisfaludy Program	Kialakításához számos turisztikai szolgáltató és szereplő együttműködésére van szükség. Az alacsony együttműködési hajlandóság nehezítheti a megvalósulást. A nyelvismeret hiánya, a különböző anyanyelvek nehezítik az együttműködést.	Növeli a térségi és szolgáltatói együttműködést és a turisztikai kínálatot.	nem	üzemeltetési költségek	EGTC
2.5.5. Helyi turisztikai menedzsment szervezet fenntartása, fejlesztése	Esztergom MJV	MTÜ, környező települések	ötlet	2023-2024	60	nem	TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, Kisfaludy Program	A térségi fejlesztési szempontok érvényesítése térségi együttműködés hiányában nehézkes.	Növeli a térségi és szolgáltatói együttműködést és a turisztikai kínálatot.	nem	üzemeltetési költségek	MTÜ
2.6.1. A város „fürdőközpont" szerepének erősítése infrastruktúra- és szolgáltatásfejlesztéssel	Grandhotel Esztergom	Esztergom MJV, MTÜ	ötlet	2023-2025	100	igen	TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, Kisfaludy Program	Párkány jelenleg is jól működő fürdőkulturális élményt nyújt, ráadásul a megközelíthetősége is igen jó. Mindez versenytársa Esztergomnak, így a piacszerzéshez kisebb az esély. A fürdő fenntartási költségei növekedni fognak a jövőben, mindez a jövedelmezőséget veszélyeztetheti.	Növeli a turisztikai szolgáltatások minőségét ezáltal kedvezőbb ajánlatokkal tud szolgálni a vendégek számára. Növeli a város turisztikai látogatottságát.	nem	nem releváns	MTÜ
2.6.2. Konferenciaturizmus fejlesztése	Grandhotel Esztergom	Esztergom MJV, MTÜ	ötlet	2023-2026	200	igen	TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, Kisfaludy Program	A város jelenlegi közlekedési megközelíthetősége nem feltétlenül kedvez a konferenciaturizmusnak.	A konferenciaturizmus jövedelmező és magas presztízsű turizmusnak tekinthető. Ez magasabb bevételeket okoz a városban és növeli a turista-látogatások számát, melyek alapvetően hosszabb időre is szólnak.	nem	nem releváns	MTÜ
2.6.3. Esztergomi gasztro- és borkulturális fejlesztések megvalósítása	piaci szereplők	Esztergom MJV, MTÜ	ötlet	2023-2027	100	igen	TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, Kisfaludy Program	A gasztro- és borkulturális programkínálat bővítéséhez számos helyi szereplő részvételére van szükség, azonban ez a szegmens jelenleg a városban kevésbé fejlett.	Az esztergomi gasztro- és borkulturális értékek hasznosulnak, sokkal hozzáférhetőbbek lesznek. Látogatószám-növekedéssel segít a térségi turizmusfejlődésben.	nem	nem releváns	Hegyközségek, MTÜ, piaci szereplők
2.6.4. Helyi hagyományokra alapozott zene- és koncert programkínálat bővítése	Esztergom MJV	Esztergom MJV, MTÜ	ötlet	2023-2028	50	igen	TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, Kisfaludy Program	A programkínálat bővítéséhez számos helyi szereplő részvételére van szükség, azonban ez a szegmens jelenleg a városban kevésbé fejlett.	A fejlesztés elősegíti a helyi identitás erősödését, Szentlélek és Esztergom, Esztergom-Kertváros egységét. Az esztergomi helyi hagyományos értékek hasznosulnak, sokkal hozzáférhetőbbek lesznek. Látogatószám-növekedéssel segít a térségi turizmusfejlődésben.	nem	üzemeltetési költségek	MTÜ, piaci szereplők
2.6.5. Török emlékek turisztikai hasznosítása, tematikus szervezése	Esztergom MJV	Esztergom MJV, MTÜ	ötlet	2023-2029	300	igen	TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, Kisfaludy Program	A város számos török emlék régészeti feltárással feltárható, azonban ez váratlan költségekkel, időbeli csúszással szolgálhat a megvalósítás során.	A jelenleg nem kiaknázott lehetőséggel a városban Eger mellett kialakulhat egy újabb török-kort idéző turisztikai kínálat. Emellett erősíti a város együttműködési lehetőségeit Törökországgal, török városokkal.	nem	üzemeltetési, karbantartási, személyi	MTÜ, magyar állam
4.1.1. Az új Duna-híd nemzetközi, korlátozás nélküli teherforgalmi közúti kapcsolat létrehozása és vasúti összeköttetés megteremtése	NIF Zrt. Magyar Közút	Esztergom MJV	koncepció vagy üzleti modell	2025-2030	100000	nem	IKOP PLUSZ	Megvalósulására a városnak szinte semmilyen ráhatása nincs.	Javul a város közlekedési összeköttetése, elérhetősége.	nem	nem releváns	magyar állam
4.1.2. Esztergomot az M0 autópályával	NIF Zrt. Magyar Közút	Esztergom MJV	koncepció vagy üzleti modell	2025-2030	50000	nem	IKOP PLUSZ	Megvalósulására a városnak szinte semmilyen ráhatása nincs.	Javul a város közlekedési összeköttetése, elérhetősége.	nem	nem releváns	magyar állam

összekötő M10 autópálya megépítése												
4.1.3. Az M100-as autópálya Esztergomig terjedő szakaszának megépítése	NIF Zrt. Magyar Közút	Esztergom MJV	koncepció vagy üzleti modell	2025-2030	50000	nem	IKOP PLUSZ	Megvalósulására a városnak szinte semmilyen ráhatása nincs.	Javul a város közlekedési összeköttetése, elérhetősége.	nem	nem releváns	magyar állam
4.1.4. Rubik Ernő Repülőtér fejlesztése	NIF Zrt. Magyar Közút	Esztergom MJV	ötlet	2025-2030	500	nem	IKOP PLUSZ	Megvalósulására a városnak szinte semmilyen ráhatása nincs.	Javul a város közlekedési összeköttetése, elérhetősége.	nem	nem releváns	magyar állam
4.1.5. Esztergom külterületén RO-RO terminál kialakítása	NIF Zrt. Magyar Közút, MÁV	Esztergom MJV	ötlet	2025-2030	3000	nem	IKOP PLUSZ	Megvalósulására a városnak szinte semmilyen ráhatása nincs.	Javul a város közlekedési összeköttetése, elérhetősége.	nem	nem releváns	MÁV, magyar állam
4.1.6. Esztergom és a Dunakanyar „láthatóságának" növelése	NIF Zrt. Magyar Közút, MÁV	Esztergom MJV	ötlet	2022-2023	50	nem	IKOP PLUSZ	Megvalósulására a városnak szinte semmilyen ráhatása nincs.	Javul a város közlekedési összeköttetése, elérhetősége.	nem	nem releváns	magyar állam
4.1.7. P+R parkolók építése	Esztergom MJV		koncepció vagy üzleti modell	2023-2024	200	nem	IKOP PLUSZ	A P+R parkolók elhelyezése az ipari területeken előzetes igényfelméréssel határozható meg, melynek költsége az önkormányzatot terheli, előnyeit azonban az ipari vállalkozások élik meg.	Javul a város közlekedési összeköttetése, elérhetősége.	nem	karbantartási költségek	
4.1.8. Vízi közlekedés lehetőségeinek további fejlesztése	Mahart Zrt.	Esztergom MJV	ötlet	2022-2024	200	nem	IKOP PLUSZ	Megvalósulására a városnak szinte semmilyen ráhatása nincs.	Javul a város közlekedési összeköttetése, elérhetősége.	nem	nem releváns	MAHART
4.1.9. Kerékpáros közlekedési kapcsolatok kiépítése, fejlesztése	Esztergom MJV	Esztergom MJV, Magyar Kerékpárosklub	tervek rendelkezésre állnak	2022-2025	1400	nem	IKOP PLUSZ	A kerékpáros közlekedés előnyben részesítése számos városi lakos szemében ellenszenves. Társadalmi ellenállásba ütközhet.	A város zöldebb, élhetőbb, alacsonyabb légszennyezettségi szintű lesz.	nem	nem releváns	magyar állam
6.2.1. Az iparűzési adó diverzifikációja az autóiparhoz nem kötődő iparvállalatok versenyhelyzetbe hozásának elősegítésére	Esztergom MJV		megkezdett	2022-2025	5		GINOP PLUSZ	Az iparűzési adópolitika változása átalakítja a város kidogozott stratégiáját.		igen	nem releváns	nem releváns
6.2.2. Kiemelt adózókkal való kapcsolati intenzitás növelése	Esztergom MJV	piaci szereplők	megkezdett	2022-2025	10		GINOP PLUSZ	Az együttműködést befolyásolhatják a vállalkozók egymáshoz való viszonyai, melyek az együttműködést gátolhatják.	A kerekasztal megbeszélések segítenek a város működését, gazdaságfejlesztését hatékonyabbá tenni.	igen	nem releváns	nem releváns
6.2.3. Tatabánya-Esztergom Kiemelt Járműipari Térség és Fejlődési Zóna - vállalkozások kiemelt támogatása	Esztergom MJV	piaci szereplők	megkezdett	2022-2025	20		GINOP PLUSZ	A járműipari térség együttműködése Kormányzati forrásoktól függ, illetve kormányzati döntéseken múlik, melyek Esztergom csak kismértékben képes befolyásolni.	A térség további fejlődését szolgálja az autóipar és beszállítóhálózatát erősítő fejlesztés. Mindez munkahelyeket teremt és javítja a város munkaerőpiaci helyzetét.	igen	nem releváns	magyar állam, piaci szereplők
6.2.4. Ister-Granum befektetői, vállalkozói tanácsadási és munkaerő-piaci információs szolgáltatási központ kialakítása	Esztergom MJV	Ister Granum EGCT települések	ötlet		100		GINOP PLUSZ	Kevés érdeklődés a megvalósított inkubációs programok iránt, nehéz hosszútávú fenntartás.	Tőkeképesebb helyi vállalkozások, erősebb KKV szektor.	nem	nem releváns	piaci szereplők
6.2.5. Helyi foglalkoztatás elősegítése	Esztergom MJV	lakosság	megkezdett	2022-2025	200		GINOP PLUSZ	A helyi foglalkoztatás erős eleme a közfoglalkoztatás, illetve a városi munkahelyek elérhetősége. Amennyiben a helyi költségvetés csökken, illetve a közfoglalkoztatásra kevesebb forrást kap a város ez a célkitűzés nem tud megvalósulni teljes körűen.	A helyi foglalkoztatás helyben megtermelt jövedelmeket eredményez és csökkenti az ingázásból adódó szennyezést is.	igen	nem releváns	Komárom-Esztergom megye

6.2.6. Nemzetközi gazdasági együttműködések elősegítése, inkubációja	Esztergom MJV	piaci szereplők	megkezdett	2022-2025	50		GINOP PLUSZ	Kialakításához számos szereplő együttműködésére van szükség. Az alacsony együttműködési hajlandóság nehezítheti a megvalósulást. A nyelvismeret hiánya, a különböző anyanyelvek nehezítik az együttműködést.	Javul a várostérség versenyképessége.	igen	nem releváns	magyar állam, piaci szereplők
6.2.7. Humán kapacitások bővítése	Esztergom MJV	lakosság	megkezdett	2022-2025	100		GINOP PLUSZ, EFOP PLUSZ	A humán kapacitásbővítésben résztvevők egy jelentős része hátrányos helyzetű, alacsony képzettségű. Gyakran nehéz őket megszólítani és fejlesztési programba bevonni.	Javul a város munkaerőpiacán lévő hátrányos helyzetű egyének pozíciója, általánosan versenyképesebbé válik a gazdaság. Csökken a munkanélküliség és a közfoglalkoztatási arány.	igen	nem releváns	Komárom-Esztergom megye
6.3.1. Ister-Granum határon átnyúló vállalkozási-logisztikai övezet szállítmányozási kapcsolódási pontok, vonalak kiépítése	Esztergom MJV	Ister Granum EGCT települések	ötlet		200		GINOP PLUSZ	Kialakításához számos szereplő együttműködésére van szükség. Az alacsony együttműködési hajlandóság nehezítheti a megvalósulást. A nyelvismeret hiánya, a különböző anyanyelvek nehezítik az együttműködést.	Javul a várostérség versenyképessége.	nem	nem releváns	magyar állam
6.3.2. Közlekedési infrastruktúra-fejlesztés	Esztergom MJV	Magyar Közút	megkezdett	2022-2025	1500		GINOP PLUSZ, IKOP PLUSZ	Megvalósulására a városnak szinte semmilyen ráhatása nincs.	Javul a város közlekedési összeköttetése, elérhetősége.	igen	karbantartási költségek	magyar állam
6.3.3. Iparterület bővítése, a barnamezős területek gazdasági hasznosítása	Esztergom MJV	Esztergomi Ipari park, piaci szereplők	megkezdett	2022-2025	400		GINOP PLUSZ, TOP PLUSZ	A városi burkolt felületek aránya növekszik, a fejlesztett terület vállalkozókkal való benépesülési üteme elmarad a várttól.	Javul a város gazdasági teljesítménye, nő a munkahelyek száma, erősödik a helyi foglalkoztatás és KKV szektor.	igen	üzemeltetési, karbantartási, személyi	magyar állam, piaci szereplők

ZÖLDÜLŐ VÁROS												
ALAPADATOK					FINANSZÍROZÁS				FENNTARTÁS			
A beavatkozás megnevezése	Beavatkozás gazda	Megvalósító partnerek	Előkészítettség	A beavatkozás tervezett időzítése	**Tervezett beruházási költség (millió Ft)**	Bevételtermelő/jövedelemtermelő	Milyen finanszírozás vonható be	Kockázatok nevesítése	Várható vagy elvárt eredmények	Készült-e részletesebb értékelés (üzleti terv) a fenntarthatóságról	Milyen kiadások merülnek fel a fenntartás során	Milyen finanszírozás vonható be a fenntartásba
1.1.6. A Kis-Duna komplex kék- és zöldinfrastruktúra rekonstrukciója	Esztergom MJV	lakosság, piaci szereplők	ötlet	2025-2027	400	igen	TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ	A projekt számos természeti értéket érint, melyek kezelése kiemelt figyelmet igényel. Amennyiben a beavatkozás megvalósul erős együttműködés szükséges a természetvédelmi szervekkel.	A város élhetőbb, zöldebb, a klímaváltozásnak ellenállóbb lesz, melyben a meglévő zöld értékeket megfelelő módon óvják.	nem	üzemeltetési, karbantartási	nem releváns
1.2.2. A sziget zöldterületi rendszerének megújítása és megőrzése	Esztergom MJV	ÉDVIZIG, környezetvédelmi civil szervezetek	ötlet	2023-2024	250	nem	KEHOP PLUSZ, TOP PLUSZ	A projekt számos természeti értéket érint, melyek kezelése kiemelt figyelmet igényel. Amennyiben a beavatkozás megvalósul erős együttműködés szükséges a természetvédelmi szervekkel. A turizmus a terület túlhasználatát és ökológiai értékcsökkenését is eredményezheti.	A város élhetőbb, zöldebb, a klímaváltozásnak ellenállóbb lesz, melyben a meglévő zöld értékeket megfelelő módon óvják.	nem	üzemeltetési, karbantartási	nem releváns
2.2.3. Duna menti ártéri területek, az ökológiai hálózat részeinek értéknövelő megőrzése	Esztergom MJV		ötlet	2025-2027	170	nem	TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, Kisfaludy Program	A Duna és környező zöldterületei fokozott védelem alatt álló ökológiai hálózat részét képezik. Emellett árvízvédelem szempontjából is kiemelt területnek minősül. Ezért megújítása, fejlesztése számos szereplő koordinációját igényli, mindez megnehezíti a beavatkozás megvalósulását. A projekt szempontjából korlátokat állít, hiszen a megvalósítható tevekénységek, épületek, építmények köre az előírások miatt limitált.	A város élhetőbb, zöldebb, a klímaváltozásnak ellenállóbb lesz, melyben a meglévő zöld értékeket megfelelő módon óvják.	nem	nem releváns	nemzeti park, vízügy
2.4.4. A települési sírkertek és temetők kezelése és fejlesztése	Esztergom MJV	MTÜ, Esztergomi Kegyeleti Kft.	ötlet	2025-2026	150	nem	TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, Kisfaludy Program	A sírkertek fejlesztése és gondozása számos kegyeleti kérdést is felvet, melyet érzékenyen szükséges kezelni. Számos összetűzést okozhat, ha a sírkertek gondozása nem megfelelő, esetlegesen turisztikai vagy rekreációs célokra is használják őket.	A város élhetőbb, zöldebb, a klímaváltozásnak ellenállóbb lesz, melyben a meglévő zöld értékeket megfelelő módon óvják.	nem	üzemeltetési, karbantartási, személyi	Esztergom Kegyeleti Kft.
3.1.2. A klimatikus viszonyokhoz alkalmazkodó és őshonos növényállomány telepítése, tündérkert létesítése	Esztergom MJV	ötlet		2023-2030	50	nem	KEHOP PLUSZ	A klimatikus viszonyokhoz való alkalmazkodás a biológiai sokszínűség átalakulását (és egyben megőrzését) célozza, azonban ez igen költséges, sok esetben szakértők bevonására is szükség van, akik anyagi terhet rónak a fenntartóra.	A város élhetőbb, zöldebb, a klímaváltozásnak ellenállóbb lesz, melyben a meglévő zöld értékeket megfelelő módon óvják.	nem	üzemeltetési, karbantartási	nem releváns

3.1.3. A belterületi zöldfelületek és zöldterületek mennyiségi növelése és minőségi javítása	Esztergom MJV	ötlet		2023-2030	100	nem	KEHOP PLUSZ	A városban a lakosság számra létesítendő felületek helyszíne korlátozottan áll a rendelkezésre. Gyakran a zöldfelületek létrehozása sokkal több tervezést igényel, mint amennyi társadalmi hasznot remélnek tőle, így nem minden esetben vág bele az üzemeltető a kialakításba. Sok olyan alternatív vagy informális zöldfelületi fejlesztési mód van, mely kevésbé elfogadott vagy támogatott.	A város élhetőbb, zöldebb, a klímaváltozásnak ellenállóbb lesz, melyben a meglévő zöld értékeket megfelelő módon óvják.	nem	karbantartási költségek	nem releváns
3.1.4. Természetvédelmi és természetközeli területek megőrzése, erdőterületek bővítése	Esztergom MJV		ötlet	2023-2030	100	nem	KEHOP PLUSZ	A természetvédelmi területek bővítése a város kiterjedését gátolják, számos további területhasználati vagy helyi védettségi szabályozás bevezetését is igényelheti, amely a lakosság elégedetlenségét válthatja ki.	A város élhetőbb, zöldebb, a klímaváltozásnak ellenállóbb lesz, melyben a meglévő zöld értékeket megfelelő módon óvják.	nem	nem releváns	nemzeti park, erdőgazdálkodás
3.1.5. Hagyományos erdőgazdálkodáshoz kapcsolódó helyi kezdeményezések támogatása	Pilisi Parkerdő Zrt.	Esztergom MJV	ötlet	2023-2030	50	igen	KEHOP PLUSZ	Az erdőgazdálkodás speciális szaktudást igényel. A városnak szoros együttműködésre van szüksége a nemzeti park, illetve az erődgazdálkodó vállalat között, mely gyakran nehézkes lehet	A hagyományőrzés és a város fenntartható erdőgazdálkodási rendszere kialakul.	nem	nem releváns	nemzeti park, erdőgazdálkodás
3.2.1. A vízbázisok kiemelt védelme	ÉDUVIZIG	Esztergom MJV	ötlet	2023-2030	50	nem	KEHOP PLUSZ	Speciális szaktudást igényel. A városnak szoros együttműködésre van szükséges vízüggyel, és a vízszolgáltatóval.	Esztergom megőrzi vízbázisát, egészséges minőségi ivóvizet szolgáltat hosszútávon a város és térsége számára.	nem	nem releváns	vízügy
3.2.2. Ár- és belvízvédelmi biztonság növelése	ÉDUVIZIG	Esztergom MJV	ötlet	2024-2025	200	nem	KEHOP PLUSZ	Speciális szaktudást igényel. A városnak szoros együttműködésre van szüksége a vízüggyel.	Esztergom biztonságos és élhető város	nem	nem releváns	vízügy
3.2.3. Búbánatvölgyi tavak rehabilitációja és fejlesztése	Esztergom MJV		ötlet	2023-2030	500	nem	KEHOP PLUSZ	A rehabilitáció megnöveli a turisták számát, növelheti a kiköltözési hajlandóságot szabályozatlan zártkerti beépülést okozva.	A rehabilitáció az ökoszisztéma szolgáltatások növekedését és a térség tudatos védelmét hozza.	nem	karbantartási költségek	nem releváns
3.2.4. Palatinus-tó környezetének fejlesztése	Esztergom MJV		ötlet	2025-2027	250	nem	KEHOP PLUSZ	A térség látogatókkal túlterheltté válhat, mely rontja a vízminőséget.	A térség még élhetőbb és rekreációra alkalmasabb lesz	nem	karbantartási költségek	nem releváns
3.2.5. Városi csatornahálózat-rekonstrukció és kiépítés, felszíni csapadékvíz elvezetési- és megtartási rendszer kialakítása	ÉDV	Esztergom MJV	ötlet	2024-2030	1200	nem	KEHOP PLUSZ	Számos forrás felhasználását igényli és nagyméretű beruházás, melyben nincs sok tapasztalat.	Megvalósul a csapadékvíz helyben tartása, fenntarthatóbbá és klímaváltozással szemben rezilienssé válik a település.	nem	nem releváns	vízközmű szolgáltató
3.3.1. A megújuló energiaforrások által termelt energia beépítése az energiamixbe	EON Esztergom	piaci szereplők	ötlet	2024-2030	500	nem	KEHOP PLUSZ	A beruházások költségesek, a zöld energia bevezetése forrásfüggő. A források elmaradása a beavatkozás meg nem valósulását okozhatja.	az üvegházhatású gázok kibocsátásában mutatkozó csökkenés a város üzemeltetési költségeinek csökkenése révén fennmaradó pénzügyi források	nem	nem releváns	energiaszolgáltató
3.3.2. Közösségi és lakossági zöld energetikai infrastrukturális fejlesztések és közösségi szemléletformálás	Esztergom MJV	EON Esztergom	ötlet	2024-2030	50	nem	KEHOP PLUSZ	A beruházások költségesek, a zöld energia bevezetése forrásfüggő. A források elmaradása a beavatkozás meg nem valósulását okozhatja.	az üvegházhatású gázok kibocsátásában mutatkozó csökkenés a város üzemeltetési költségeinek csökkenése révén fennmaradó pénzügyi források	nem	nem releváns	közműszolgáltatók
3.3.3. Szelektív hulladékgyűjtés feltételeinek megteremtése, közösségi szemléletformálás	Esztergomi Köztisztasági Nonprofit Kft	lakosság	ötlet	2024-2030	50	nem	KEHOP PLUSZ	A szelektív gyűjtés lakossági attitűdtől nagyban függ. Amennyiben alacsony az attitűd a beavatkozás nem valósul meg, vagy nem lesz sikeres.	A város egyre inkább áttér a körkörös gazdaságra	nem	nem releváns	"kukaholding"
3.3.4. Városi szerves- és zöldhulladék kezelése és közösségi szemléletformálás	Esztergomi Köztisztasági Nonprofit Kft	lakosság	ötlet	2024-2030	250	nem	KEHOP PLUSZ	A zöldhulladék hasznosítása bonyolult és erősen szabályozott.	az üvegházhatású gázok kibocsátásában mutatkozó csökkenés a város üzemeltetési költségeinek csökkenése révén fennmaradó	nem	üzemeltetési, karbantartási	városüzemeltetés

									pénzügyi források, a zöldhulladék helybeni hasznosítása			
3.4.1. Zártkertes és kiskertes rendszer megőrzése, a lakott táj program erősítése	Esztergom MJV	lakosság	tervek rendelkezésre állnak	2022-2025	20	nem	KEHOP PLUS	A zártkertes területek további beépülése folytatódik, a lakott táj program sikertelen	A város szabályozottan fejlődik, a zártkertes övezet átalakulása fékezett.	nem	nem releváns	nem releváns
3.4.2. Külterületek mezőgazdasági hasznosításának elsődlegességének biztosítása	Esztergom MJV	lakosság	ötlet	2022-2026	20	nem	KEHOP PLUSZ	A klímaváltozás hatására a mezőgazdasági lehetőségek szűkösebbé válnak.	A térség mezőgazdasága fejlődik, a REL-ek erősödnek, Helyi termékek kerülnek a piacra, csökken az ökológiai lábnyom.	nem	nem releváns	nem releváns
4.2.1. Az önálló településrészek mindennapi és az idegenforgalmi közlekedési igények kielégítése infrastrukturális fejlesztése	Esztergom MJV	ötlet		2022-2025	300	nem	IKOP PLUSZ	A lakossági attitűd az alternatív közeledési módok iránt nem növekszik, ellenállás van a kerékpáros közlekedésfejlesztéssel szemben.	A város bővíti a városrészek összekapcsoltságát, könnyebb megközelíthetőséget biztosítva. az Üvegházhatású gázok kibocsátásában mutatkozó csökkenés	nem	karbantartási költségek	magyar közút
4.2.2. Az IMCS és a városközponti gyalogos, kerékpáros és egyéb közlekedési összekapcsoltságának növelése	Esztergom MJV	koncepció vagy üzleti modell		2022-2025	100	nem	IKOP PLUSZ	A lakossági attitűd az alternatív közeledési módok iránt nem növekszik, ellenállás van a kerékpáros közlekedésfejlesztéssel szemben.	A város bővíti a városrészek összekapcsoltságát, könnyebb megközelíthetőséget biztosítva. az Üvegházhatású gázok kibocsátásában mutatkozó csökkenés	nem	karbantartási költségek	volán
4.2.3. Helyi autóbuszközlekedés hatékonyságnövelése és korszerűsítése	Volán Zrt.	ötlet		2023-2025	500	nem	IKOP PLUSZ	A zöld autóbuszok beszerzése számos tényező (műszaki és engedélyeztetési) feltétele. Amennyiben ezek nem teljesülnek, akkor a beavatkozás sikertelen lesz.	az üvegházhatású gázok kibocsátásában mutatkozó csökkenés a város üzemeltetési költségeinek csökkenése révén fennmaradó pénzügyi források, zajártalom csökkenés	nem	nem releváns	volán

DIGITÁLIS VÁROS												
ALAPADATOK					FINANSZÍROZÁS				FENNTARTÁS			
A beavatkozás megnevezése	**Beavatkozás gazda**	**Megvalósító partnerek**	**Előkészítettség**	**A beavatkozás tervezett időzítése**	**Tervezett beruházási költség (millió Ft)**	**Bevételtermelő/jövedelemtermelő**	**Milyen finanszírozás vonható be**	**Kockázatok nevesítése**	**Várható vagy elvárt eredmények**	**Készült-e részletesebb értékelés (üzleti terv) a fenntarthatóságról**	**Milyen kiadások merülnek fel a fenntartás során**	**Milyen finanszírozás vonható be a fenntartásba**
3.1.1. A zöldfelületi rendszer teljeskörű felmérése és digitális üzemeltetése	Esztergom MJV	Digitális Jólét Program, piaci szereplők	ötlet	2023-2030	100	nem	KEHOP PLUSZ, TOP PLUSZ, DJP, DIMOP PLUSZ	Munkaerő- és erőforrásigényes. Az elkészült rendszer tartalommal való feltöltése, karbantartása, üzemeltetése erőforrás igényes. Szakemberek kellenek alkalmazásához és fenntartásához.	A város real-time tudja követni a zöldfelületek állapotát, minőségét, szükséges beavatkozásokat, felújításokat.	nem	üzemeltetési, karbantartási, személyi	nem releváns
5.1.3. Oktatás minőségét javító programok támogatása, szemléletformálás	Esztergom MJV	KLIK, Egyházak	ötlet		50		DIMOP PLUSZ, EFOP PLUSZ, TOP PLUSZ	A kooperáció az egyes szereplők között lassú, sikertelen lehet.	Javul az oktatás minősége, az együttműködés erősebbé válik, a diákok a munkaerőpiaci igényekhez alkalmazkodó tudást kapnak.	nem	nem releváns	nem releváns
5.1.4. Digitálisan felkészült, képzett lakosság	Esztergom MJV	KLIK, Egyházak, DJP	ötlet		25		DIMOP PLUSZ, EFOP PLUSZ, TOP PLUSZ	A lakosság érdektelen a digitális tudatosság, képzettséggel kapcsolatos programok iránt. Bizonyos társadalmi csoportok nem tudják igénybe venni a programokat, kirekesztődnek. Nő a digitális szakadék.	A lakosság szolgáltatásokat digitálisan is igénybe tudja venni, azokat bátran és bizalommal használja. Javul a hozzáférhetőség és a szolgáltatások is gyorsabban elérhetők mindenki számára.	nem	nem releváns	nem releváns
5.4.6. Települési szolgáltatások javítása digitális eszközökkel és infrastruktúrafejlesztéssel	Esztergom MJV	közműszolgáltatók	ötlet		200		DIMOP PLUSZ	A lakosság érdektelen a digitális tudatosság, képzettséggel kapcsolatos programok iránt. Bizonyos társadalmi csoportok nem tudják igénybe venni a programokat, kirekesztődnek. Nő a digitális szakadék.	A lakosság szolgáltatásokat digitálisan is igénybe tudja venni, azokat bátran és bizalommal használja. Javul a hozzáférhetőség és a szolgáltatások is gyorsabban elérhetők mindenki számára.	nem	nem releváns	nem releváns
5.5.6. Lakóterületek fenntartható, zöld és okos fejlesztése	Esztergom MJV	X	ötlet		500		EFOP PLUSZ, TOP PLUSZ	Az okos városfejlesztési eszközök magas beszerzési és fenntartási költségűek lehetnek. A városlakók nem tudják hogyan kell használni őket, a vandalizmus kárt tehet bennük.	Biztonságosabb, fenntarthatóbb zöldebb és digitálisabb Esztergom alakul ki.	nem	nem releváns	nem releváns

MEGTARTÓ VÁROS

ALAPADATOK					FINANSZÍROZÁS				FENNTARTÁS			
A beavatkozás megnevezése	**Beavatkozás gazda**	**Megvalósító partnerek**	**Előkészítettség**	**A beavatkozás tervezett időzítése**	**Tervezett beruházási költség (millió Ft)**	**Bevételtermelő/jövedelemtermelő**	**Milyen finanszírozás vonható be**	**Kockázatok nevesítése**	**Várható vagy elvárt eredmények**	**Készült-e részletesebb értékelés (üzleti terv) a fenntarthatóságról**	**Milyen kiadások merülnek fel a fenntartás során**	**Milyen finanszírozás vonható be a fenntartásba**
1.1.2. Leromlott állapotú, funkció nélküli épületek és területek felújítása, újrahasznosítása a Városközpontban	Esztergom MJV	lakosság, piaci szereplők	ötlet	2023-2030	400	igen	TOP PLUSZ, KEHOP PLUSZ	A tulajdonviszonyok összetettek, sok épület magántulajdonban van, ezek felújítása nehézkes lehet emiatt. Mindenkinek a tulajdonosok közül bele kell egyeznie a felújításba és korszerűsítésbe.	Javul a városkép, javul a városimázs, növekszik a lakossági elégedettség, növekszik a város népességmegtartó képessége.	nem	üzemeltetési, karbantartási	lakosság
1.1.3. A települési közösségi terek megújítása, új találkozási és rekreációs helyszínek kiépítése	Esztergom MJV	lakosság, piaci szereplők	ötlet	2023-2030	1500	igen	IKOP PLUSZ, TOP PLUSZ, Modern Városok Program	A települési közösségi terek átalakítása konfliktusokat generálhat, mely a városvezetés népszerűtlenségét okozhatja.	A lakosság bevonásával megvalósuló városfejlesztési projektek sokkal elfogadottabbak és támogatottabbak lesznek. A közösségi terek elérhetőségének, minőségének növelése a lakosság jólétének növekedését okozza.	nem	üzemeltetési, karbantartási	nem releváns
1.1.5. Középületek megújítása és elhelyezése	Esztergom MJV		ötlet	2023-2027	1000	nem	TOP PLUSZ, KEHOP PLUSZ, EFOP PLUSZ, Modern Városok Program	Az építőipari gazdasági szereplők leterheltsége alapanyag hiány szakember hiány mind a megvalósítás kockázatát képezi.	Az újonnan elhelyezett középületek méltó környezetbe kerülnek, látogatottságuk nő, a lakosság szolgáltatásokhoz való hozzáférése javul.	nem	üzemeltetési, karbantartási, személyi	nem releváns
1.2.1. A Prímás-sziget funkcióbővítő fejlesztése sportolási és egyéb szabadidős szolgáltatások fejlesztése által	Esztergom MJV	Magyar Úszó Szövetség, Magyar Futball Akadémia, Helyi sport-egyesületek	ötlet	2025-2027	400	igen	TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, Modern Városok Program	A Duna és környező zöldterületei fokozott védelem alatt álló ökológiai hálózat részét képezik. Emellett árvízvédelem szempontjából is kiemelt területnek minősül. Ezért megújítása, fejlesztése számos szereplő koordinációját igényli, mindez megnehezíti a beavatkozás megvalósulását.	A zöldterületek megújítása a lakosság elégedettségét szolgálja. A zöldterületek elérhetőségének és minőségének javulása az egészségesebb életmódhoz, rendszeres sportoláshoz vezethet.	nem	üzemeltetési, karbantartási	sport-egyesületek
1.4.1. A hagyományos polgárvárosi házak megőrzése és funkcióbővítő megújítása	lakosság	Esztergom MJV	ötlet	2023-2027	200	igen	TOP PLUSZ, KEHOP PLUSZ	A tulajdonviszonyok összetettek, sok épület magántulajdonban van, ezek felújítása nehézkes lehet emiatt. Mindenkinek a tulajdonosok közül bele kell egyeznie a felújításba és korszerűsítésbe.	Javul a városkép, javul a városimázs, növekszik a lakossági elégedettség, növekszik a város népességmegtartó képessége.	igen	nem releváns	nem releváns
1.4.3. A lakótelepi területek leromlásának megakadályozása infrastrukturális és szociális beavatkozásokkal	Esztergom MJV	lakosság, Máltai Szeretetszolgálat, Egyházak	koncepció vagy üzleti modell	2024-2030	300	nem	TOP PLUSZ, EFOP PLUSZ, KEHOP PLUSZ	A lakosság nem együttműködő a bevonáson alapuló szociális megújításra. A forrásokhoz a lakosság nem képes saját erőt hozzátenni, mely nehezíti a megújulást és a felújítást. A lakásviszonyok, tulajdonviszonyok nagyon differenciáltak.	Az épületek energetikai tulajdonságai javulnak, a lakótelepeken élők közösségfejlesztése révén egymást segítő, együttműködő közösségek alakulnak ki. Az életkörülmények javulnak, az ÜHG kibocsátás csökken.	nem	üzemeltetési, karbantartási, személyi	lakosság

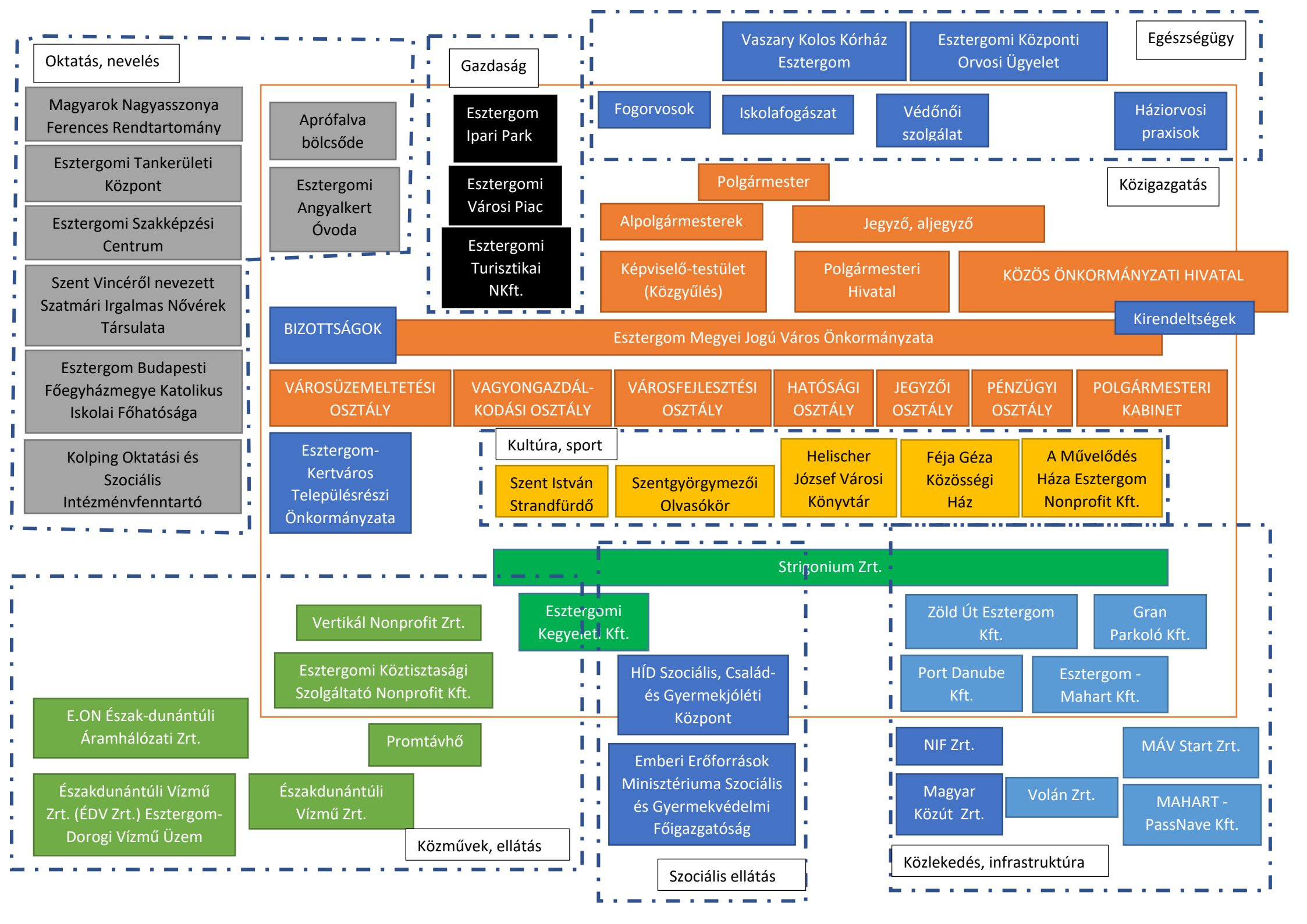
1.4.4. Szegregált városrészek szociális városrehabilitációja	Esztergom MJV	lakosság, Máltai Szeretet-szolgálat, Egyházak, Boldog Ceferino Intézet, Mi Házunk	meg-kezdett	2022-2027	5400	nem	TOP PLUSZ, EFOP PLUSZ, KEHOP PLUSZ	A lakosság nem együttműködő a bevonáson alapuló szociális megújításra. A forrásokhoz a lakosság nem képes saját erőt hozzátenni, mely nehezíti a megújulást és a felújítást. A lakásviszonyok, tulajdonviszonyok nagyon differenciáltak.	Az épületek energetikai tulajdonságai javulnak, a telepeken élők közösségfejlesztése révén egymást segítő, együttműködő közösségek alakulnak ki. Az életkörülmények javulnak, az ÜGH kibocsátás csökken.	igen	üzemeltetési, karbantartási, személyi	lakosság
1.5.1. A helyi identitás és kohézió erősítése, népességmegtartás megvalósítása	Esztergom MJV	lakosság	ötlet	2022-2027	50	nem	EFOP PLUSZ	A projektet nem lehet megfelelő programtartalommal megtölteni, mert kevés az együttműködő civil.	A város helyi identitása erősödik korosztálytól függetlenül.	nem	nem releváns	helyi civilek
2.4.5. „Esztergom a szépmesterségek, tárgyformálás városa" – a hagyományos mesterségek ötvös – iparművészeti kultúra újjáélesztése	Esztergom MJV	MTÜ	ötlet	2025-2027	50	igen	TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, Kisfaludy Program	A projektet nem lehet megfelelő programtartalommal megtölteni, mert kevés az együttműködő civil.	A város helyi identitása erősödik korosztálytól függetlenül.	nem	nem releváns	helyi civilek
2.4.6. Az eszmei kulturális vagyon örökségturisztikai hasznosítása, topotéka létrehozása	Esztergom MJV	MTÜ	ötlet	2025-2028	50	igen	TOP PLUSZ, GINOP PLUSZ, Kisfaludy Program	A projektet nem lehet megfelelő programtartalommal megtölteni, mert kevés az együttműködő civil.	A város helyi identitása erősödik korosztálytól függetlenül.	nem	üzemeltetési, karbantartási, személyi	helyi civilek
5.1.1. Oktatási központ és diákvárosi szerep megőrzése és erősítése alap-, közép- és felsőfokú képzések és szakképzések biztosításával és fejlesztésével	Esztergom MJV	KLIK, Egyházak	ötlet	2025-2028	20	nem	EFOP PLUSZ, TOP PLUSZ	A város céljának elérése érdekében a közoktatásban működő szervezetekkel kell együttműködnie. Ez magában foglalja a KLIK-et és az egyházakat is. Mindez kommunikációs nehézségekbe ütközhet. Minél több szervezetet kell megszólítani, annál nehezebb az együttműködés.	A város középtávon erősíti diákvárosi jellegét, növekszik a diákok száma, a városban jó diáknak lenni, a tanulást szolgáló infrastruktúra fejlett és a kor kihívásainak megfelelő.	nem	üzemeltetési, karbantartási, személyi	KLIK, egyház
5.1.5. Határon átnyúló oktatási és képzési programok támogatása	Esztergom MJV	KLIK, Egyházak	ötlet	2025-2028	20	nem	DIMOP PLUSZ, EFOP PLUSZ, TOP PLUSZ, INTERREG	A város céljának elérése érdekében a közoktatásban működő szervezetekkel kell együttműködnie. Ez magában foglalja a KLIK-et és az egyházakat is. Mindez kommunikációs nehézségekbe ütközhet. Minél több szervezetet kell megszólítani, annál nehezebb az együttműködés.	A város középtávon erősíti diákvárosi jellegét, növekszik a diákok száma, a városban jó diáknak lenni, a tanulást szolgáló infrastruktúra fejlett és a kor kihívásainak megfelelő.	nem	nem releváns	nem releváns
5.2.2. Közösségi identitás és kohézió erősítése és fejlesztése	Esztergom MJV		ötlet	2025-2028	20	nem	EFOP PLUSZ	A projektet nem lehet megfelelő programtartalommal megtölteni, mert kevés az együttműködő civil.	A város helyi identitása erősödik korosztálytól függetlenül.	nem	nem releváns	helyi civilek
5.2.3. Sport és rekreáció lehetőségeinek bővítése, egészséges életmód elősegítése	Esztergom MJV	helyi sport-egyesületek	ötlet	2025-2028	250		EFOP PLUSZ	A lakosság nem együttműködő sport és rekreációs programokon, prevenciós rendezvényeken való együttműködésre.	A városi életminőség növekszik, egészségesebb, teljesebb életet élő lakosság.	nem	karbantartási költségek	sport-egyesületek
5.2.4. Közterek, parkok rekreációs helyszínek létrehozása és megújítása, programkínálat növelése	Esztergom MJV		ötlet	2023-2027	200	nem	TOP PLUSZ, EFOP PLUSZ, KEHOP PLUSZ	A települési közösségi terek átalakítása konfliktusokat generálhat, mely a városvezetés népszerűtlenségét okozhatja.	A lakosság bevonásával megvalósuló városfejlesztési projektek sokkal elfogadottabbak és támogatottabbak lesznek. A közösségi terek elérhetőségének, minőségének növelése a lakosság jólétének növekedését okozza.	nem	karbantartási költségek	nem releváns
5.2.6. Városimázs javítása, hagyományőrzés és hagyományteremtés	Esztergom MJV		ötlet		10	nem	TOP PLUSZ	A városimázs kialakítása lakosság körében konfliktust generálhat.	Javul a város megítélése. Hagyományőrző és ápoló közösségek aktívak.	nem	nem releváns	nem releváns
5.3.1. Egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása területi és érintettségi alapon	Esztergom MJV		meg-kezdett	2022-2025	20	nem	EFOP PLUSZ	A hátrányos helyzetű csoportok bevonása korlátozott.	Javul az esélyegyelőség a településen.	igen	nem releváns	érdek-képviseletek, szak-szervezetek
5.3.2. Önkéntesség támogatása	Esztergom MJV		meg-kezdett	2022-2025	20	nem	EFOP PLUSZ	Az önkéntességre vonatkozó jogi szabályozások változnak.	A város szolidárisabb, önkéntességet támogató város.	nem	nem releváns	nem releváns

5.3.3. Megváltozott munkaképességűek és rászoruló személyek integrációja és támogatása	Esztergom MJV		meg-kezdett	2022-2025	50	igen	EFOP PLUSZ	A vállalkozások nem nyitottak vagy nem képesek megváltozott munkaképességűeket alkalmazni.	Javul a megváltozott munkaképességűek munkaerőpiaci helyzete.	nem	nem releváns	érdek-képviseletek, szak-szervezetek
5.3.4. A szegregációval sújtott területek szociális rehabilitációja	Esztergom MJV		meg-kezdett	2022-2025	300	nem	EFOP PLUSZ	A hátrányos helyzetű csoportok bevonása korlátozott. A lakosság nem együttműködő a bevonáson alapuló szociális megújításra. A forrásokhoz a lakosság nem képes saját erőt hozzátenni, mely nehezíti a megújulást és a felújítást. A lakásviszonyok, tulajdonviszonyok nagyon differenciáltak.	Összetartó, önsegítő, rendezett közösségek alakulnak ki.	nem	nem releváns	lakosság
5.3.5. Függőségben szenvedők élethelyzetének javítása, prevenció	Esztergom MJV		meg-kezdett	2022-2025	50	nem	EFOP PLUSZ	A függőség felszámolását szolgáló programok forrásigénye magas. Gazdasági indokok a források elapadását okozhatják.	A városban csökken a függőségben szenvedők száma.	nem	nem releváns	magyar állam
5.4.4. A kiskereskedelmi egységek fennmaradásának elősegítése és a rövid ellátási lánc erősítése	Esztergom MJV	piaci szereplők	ötlet		50	igen	EFOP PLUSZ	Források nem állnak rendelkezésre. A KKV-k nem tudnak / nem kívánnak együttműködni.	A REL-ek helyzete javul a városban.	nem	nem releváns	nem releváns
5.5.2. Vállalati – közösségi partnerségi együttműködés gyermeknevelési intézményfejlesztésre	Esztergom MJV	piaci szereplők	meg-kezdett	2022-2025	10	igen	GINOP PLUSZ	A vállalkozások nem nyitottak vagy nem képesek együttműködni.	Családbarát kisvállalkozások, megtartó Eszteregom.	igen	nem releváns	piaci szereplők
5.5.3. Tehetséggondozás	Esztergom MJV	lakosság	meg-kezdett	2022-2025	20	nem	EFOP PLUSZ, TOP PLUSZ	A tehetséggondozó programok forrásigénye magas. Gazdasági indokok a források elapadását okozhatják.	A tehetségek öregbítik a város hírnevét, javítják a város megítélését.	igen	nem releváns	piaci szereplők
5.5.4. Bérlakásrendszer fejlesztése	Esztergom MJV	lakosság	meg-kezdett	2022-2025	250	igen	EFOP PLUSZ, TOP PLUSZ	A bérlakások felújításra kerülnek, azonban azokat nem ápolják, nem megfelelően tartják fenn lakóik, amortizálódnak.	A bérlakásrendszer megújulása, bővülése segíti a hátrányos helyzetűek társadalmi mobilitását, a vertikális társadalmi fejlődését. A bérlakások értékesek, a város gazdálkodásának alapját adják.	igen	üzemeltetési, karbantartási, személyi	nem releváns
5.5.5. Az aktív időskor támogatása	Esztergom MJV	lakosság	ötlet		20	igen	EFOP PLUSZ, TOP PLUSZ	Az idősek alacsony hajlandóságot mutatnak egészségmegőrző és sportprogramokon való részvételre.	A várható élettartam nő városban, az időskor egészségben, biztonságban telik.	nem	nem releváns	magyar állam

MEGTARTÓ VÁROS												
ALAPADATOK					FINANSZÍROZÁS				FENNTARTÁS			
A beavatkozás megnevezése	**Beavatkozás gazda**	**Megvalósító partnerek**	**Előkészítettség**	**A beavatkozás tervezett időzítése**	**Tervezett beruházási költség (millió Ft)**	**Bevételtermelő/ jövedelemtermelő**	**Milyen finanszírozás vonható be**	**Kockázatok nevesítése**	**Várható vagy elvárt eredmények**	**Készült-e részletesebb értékelés (üzleti terv) a fenntarthatóságról**	**Milyen kiadások merülnek fel a fenntartás során**	**Milyen finanszírozás vonható be a fenntartásba**
1.1.4. A települési alközpontok kapcsolatának erősítése, összekapcsoltság megteremtése „gyalogos- és kerékpárosforgalmi hálózati tengelyek" segítségével	Esztergom MJV	Magyar Kerékpáros-klub, lakosság, MVBike	ötlet	2023-2027	1000	igen	IKOP PLUSZ, TOP PLUSZ, Modern Városok Program	A lakossági attitűd az alternatív közeledési módok iránt nem növekszik, ellenállás van a kerékpáros közlekedésfejlesztéssel szemben.	A város bővíti a városrészek összekapcsoltságát, könnyebb megközelíthetőséget biztosítva. az Üvegházhatású gázok kibocsátásában mutatkozó csökkenés	nem	üzemeltetési, karbantartási	nem releváns
1.2.4. A Pírmás-sziget megközelíthetőségének és belső közlekedési rendszerének javítása	Esztergom MJV	Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt., Magyar Közút	ötlet	2024-2027	1200	nem	IKOP PLUSZ, TOP PLUSZ	A lakossági attitűd az alternatív közeledési módok iránt nem növekszik, ellenállás van a kerékpáros közlekedésfejlesztéssel szemben.	A város bővíti a városrészek összekapcsoltságát, könnyebb megközelíthetőséget biztosítva. az Üvegházhatású gázok kibocsátásában mutatkozó csökkenés	nem	karbantartási költségek	nem releváns
1.5.2. Lokális infrastrukturális fejlesztések megvalósítása	Esztergom MJV	közmű-szolgáltatók	ötlet	2022-2027	50	nem	TOP PLUSZ, KEHOP PLUSZ	A városrészek infrastruktúra szempontjából nagyon differenciáltak. Konfliktust okozhat, ha nem mindegyik városrészben valósul meg infrastruktúrafejlesztés.	A városrészek elérhetősége, ellátottsága, csatornázottsága javul. Mindez növeli a települési életminőséget.	nem	nem releváns	közműszolgáltatók
4.2.4. A város belterületét elkerülő utak kiépítése	Magyar Közút	Esztergom MJV	ötlet	2025-2030	200	nem	IKOP PLUSZ	A városnak kevés ráhatása van a megvalósulásra.	A város jobb összeköttetésű, a városközpontban nem jelentkezik annyi ÜHG kibocsátás.	nem	nem releváns	magyar állam
4.2.5. Déli összekötő út megépítése	Magyar Közút, NIF Zrt.	Esztergom MJV	ötlet	2025-2030	300	nem	IKOP PLUSZ	A városnak kevés ráhatása van a megvalósulásra.	A város jobb összeköttetésű, a városközpontban nem jelentkezik annyi ÜHG kibocsátás.	nem	nem releváns	magyar állam
4.2.6. Új gyalogos hidak létesítése a Kis-Dunán	Esztergom MJV	X	ötlet	2025-2027	700	nem	IKOP PLUSZ	Forrásigényes és számos műszaki-katasztrófavédelmi (árvízvédelmi) szempontot is figyelembe kell venni.	A Prímás-sziget jobb megközelíthetőségű, elérhetőbb zöldfelület, ami jobb ellátottságot eredményez a városban.	nem	karbantartási költségek	magyar állam
4.2.7. P+R és a P+B+B rendszer kialakítása	Esztergom MJV	Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt., Magyar Közút	koncepció vagy üzleti modell	2022-2025	350	nem	IKOP PLUSZ	Területigényes, elhelyezése városi konfliktusforrás.	A város jobb összeköttetésű, a városközpontban nem jelentkezik annyi ÜHG kibocsátás.	nem	karbantartási költségek	magyar állam
5.1.2. Tudásközpont létrehozása	Esztergom MJV	X	ötlet		500	igen	EFOP PLUSZ, TOP PLUSZ	A megvalósított intézmény látogatottsága az elvárttól elmarad. Ez megnehezíti a fenntartást.	A város új könyvtárépülettel és digitális-kulturális szórakoztató térrel bővül. Ez javítja a szolgáltatásokkal való ellátottságot	nem	üzemeltetési, karbantartási, személyi	magyar állam
5.1.6. Okos városfejlesztési projektek megvalósítása	Esztergom MJV	DJP	ötlet		500	igen	DIMOP PLUSZ, EFOP PLUSZ, TOP PLUSZ	Az okos városfejlesztések számos módszer alapján történhetnek. Nagyon szakértelem igényes fejlesztésekről van szó, amely nagyon költséges is lehet. Ennek sok fenntartási és üzemeltetési vonzata is van.	A város biztonságosabb, okosabb, energiahatékonyabb, könnyebben üzemeltethető. Működése real-time követhető.	nem	üzemeltetési, karbantartási	magyar állam

5.2.1. Kulturális és szórakoztató létesítmények számának növelése, kínálat bővítése	Esztergom MJV	piaci szereplők	ötlet		20	igen	EFOP PLUSZ	A megvalósított intézmények, programok látogatottsága az elvárttól elmarad. Ez megnehezíti a fenntartást.	A város kulturális kínálata bővül, megtartó hatással lehet a fiatalok számára.	nem	nem releváns	helyi civilek
5.2.5. Városbiztonságot növelő beruházások	Esztergom MJV		ötlet		150	igen	DIMOP PLUSZ, TOP PLUSZ	Személyiségi jogok és GDPR sérülhet.	Biztonságosabb város.	nem	karbantartási költségek	piaci szereplők
5.4.1. Ellátási formák fejlesztése és bővítése, hatékonnyá tétele	Esztergom MJV		meg-kezdett	2022-2025	20	igen	EFOP PLUSZ	Bizonyos társadalmi rétegek kimaradhatnak a fejlesztésekből, nem hozzáférhető eredmények jöhetnek a fejlesztésből.	Elérhetőbb, könnyebb hozzáférés a városi szolgáltatásokhoz.	nem	nem releváns	piaci szereplők, magyar állam
5.4.2. Preventív egészségügyi beavatkozások	Esztergom MJV		ötlet		50	nem	EFOP PLUSZ	A lakosságot nehéz mozgósítani a prevenciós és szűrőprogramokra.	Időben felfedezett betegségek, esély a gyógyulásra. Hosszabb, egészségesebb élet Esztergomban.	nem	nem releváns	magyar állam
5.4.3. Az egészségügyi infrastruktúra fejlesztése	Esztergom MJV	háziorvosok, fogorvosok praxist tulajdonlók	ötlet		350	nem	EFOP PLUSZ	Az egészségügyi infrastruktúra felújítása költséges. A felújítási folyamat során szűkös keresztmetszetek alakulnak ki, amelyeket időszakosan, de kezelni kell.	Minőségibb, jobb ellátás.	nem	nem releváns	magyar állam, piaci szereplők
5.4.5. Közműhálózat elemeinek fejlesztése, hiányosságok pótlása	Esztergom MJV	közszolgáltatók	ötlet		300	nem	KEHOP PLUSZ, TOP PLUSZ	A városrészek infrastruktúra szempontjából nagyon differenciáltak. Konfliktust okozhat, ha nem mindegyik városrészben valósul meg infrastruktúrafejlesztés.	A városrészek elérhetősége, ellátottsága, csatornázottsága javul. Mindez növeli a települési életminőséget.	nem	nem releváns	közműszolgáltatók
5.5.1. Bölcsődei és óvodai szolgáltatások bővítése, minőségének javítása	Esztergom MJV	X	ötlet		250	nem	EFOP PLUSZ, TOP PLUSZ	A szolgáltatások szűkösek maradnak, mellyel nem mindenki tud egyaránt élni. Ez egyenlőtlenségeket okoz.	Családbarát Esztergom, a nők munkába állási esélyeinek javítása, a HHH gyerekek fejlődése.	nem	üzemeltetési, karbantartási, személyi	magyar állam
6.1.1. A városi cégek és önkormányzati intézmények kialakítása- és fejlesztése a városi feladatellátása	Esztergom MJV	X	meg-kezdett	2022-2025	5	nem	saját forrás	Az átalakítás költséges és új pozíciók kialakítását eredményezi, ez belső konfliktusokat eredményezhet.	A város rezíliens, a változásokhoz jobban alkalmazkodó szervezettel rendelkezik.	igen	nem releváns	nem releváns
6.1.2. A települési vagyon értéknövelő vagy legalább értékmegőrző fejlesztése	Esztergom MJV	X	meg-kezdett	2022-2025	5	nem	saját forrás	A vagyongazdálkodás a jövőben egyre nehezebbé válhat a források csökkenése miatt.	A város megőrzi értékeit, vagyonát.	igen	nem releváns	nem releváns

8.4. Működési térkép

Oktatás, nevelés
Magyarok Nagyasszonya Ferences Rendtartomány
Esztergomi Tankerületi Központ
Esztergomi Szakképzési Centrum
Szent Vincéről nevezett Szatmári Irgalmas Nővérek Társulata
Esztergom Budapesti Főegyházmegye Katolikus Iskolai Főhatósága
Kolping Oktatási és Szociális Intézményfenntartó
Aprófalva bölcsőde
Esztergomi Angyalkert Óvoda
Gazdaság
Esztergom Ipari Park
Esztergomi Városi Piac
Esztergomi Turisztikai NKft.
Vaszary Kolos Kórház Esztergom
Esztergomi Központi Orvosi Ügyelet
Egészségügy
Fogorvosok
Iskolafogászat
Védőnői szolgálat
Háziorvosi praxisok
Polgármester
Közigazgatás
Alpolgármesterek
Jegyző, aljegyző
Képviselő-testület (Közgyűlés)
Polgármesteri Hivatal
KÖZÖS ÖNKORMÁNYZATI HIVATAL
Kirendeltségek
BIZOTTSÁGOK
Esztergom Megyei Jogú Város Önkormányzata
VÁROSÜZEMELTETÉSI OSZTÁLY
VAGYONGAZDÁL-KODÁSI OSZTÁLY
VÁROSFEJLESZTÉSI OSZTÁLY
HATÓSÁGI OSZTÁLY
JEGYZŐI OSZTÁLY
PÉNZÜGYI OSZTÁLY
POLGÁRMESTERI KABINET
Esztergom-Kertváros Településrészi Önkormányzata
Kultúra, sport
Szent István Strandfürdő
Szentgyörgymezői Olvasókör
Helischer József Városi Könyvtár
Féja Géza Közösségi Ház
A Művelődés Háza Esztergom Nonprofit Kft.
Strigonium Zrt.
Vertikál Nonprofit Zrt.
Esztergomi Kegyeleti Kft.
Esztergomi Köztisztasági Szolgáltató Nonprofit Kft.
HÍD Szociális, Család- és Gyermekjóléti Központ
Zöld Út Esztergom Kft.
Gran Parkoló Kft.
Port Danube Kft.
Esztergom - Mahart Kft.
E.ON Észak-dunántúli Áramhálózati Zrt.
Promtávhő
Emberi Erőforrások Minisztériuma Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság
NIF Zrt.
MÁV Start Zrt.
Magyar Közút Zrt.
Volán Zrt.
MAHART - PassNave Kft.
Északdunántúli Vízmű Zrt. (ÉDV Zrt.) Esztergom-Dorogi Vízmű Üzem
Északdunántúli Vízmű Zrt.
Közművek, ellátás
Szociális ellátás
Közlekedés, infrastruktúra

Impresszum

Felhasznált képek forrása:

2. fejezet borítókép: https://pixabay.com/photos/city-esztergom-houses-downtown-241863/

3. fejezet borítókép: https://pixabay.com/photos/river-bridge-town-buildings-5898171/

4. fejezet borítókép: https://pixabay.com/photos/danube-coal-loader-ruins-sunset-6469154/

5. fejezet borítókép: https://pixabay.com/photos/city-esztergom-houses-downtown-241862/

6. fejezet borítókép: https://pixabay.com/photos/pedestrian-street-lamps-241813/

7. fejezet borítókép: https://pixabay.com/photos/mountain-village-szam%c3%a1rhegy-6691407/

8. fejezet borítókép: https://pixabay.com/photos/esztergom-panel-panel-flat-chimneys-241844/